Molnár György - Pogátsnik Monika (szerk.): Nevelési - oktatási innováció és hagyomány a digitális korban

ABSZTRAKTKÖTET

Hungarian Conference on Educational Research HuCER 2026

Óbudai Egyetem, Budapest

2026. május 28-29.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A rendezvény szervezője:

Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete

A rendezvény társszervezői:

ÓBUDAI EGYETEM
OBUDA UNIVERSITY

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Kiadó:
Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete
Kiadás helye, ideje:
Budapest, 2026.
ISBN 978-615-5657-18-4

A konferencia tudományos bizottsága:

Elnök: Juhász Erika PhD, tanszékvezető, főiskolai docens (Debreceni Egyetem), a HERA elnöke

A konferencia helyszíni elnöke: Molnár György PhD. habil, egyetemi tanár, tanárképzésért felelős vezető, szakcsoportvezető (Óbudai Egyetem), a HERA IKT szakosztály társelnöke

A konferencia helyszíni társelnöke: Pogátsnik Monika PhD habil, egyetemi docens, oktatási dékánhelyettes (Óbudai Egyetem), a HERA kiadványkoordinátora

Kozma Tamás DSc, professor emeritus (Debreceni Egyetem), a HERA alapító elnöke

Jancsák Csaba PhD habil, egyetemi docens (SZTE BTK), a HERA alelnöke

Mrázik Julianna PhD habil, tanszékvezető, egyetemi docens (PTE BTK), a HERA alelnöke

Kattein-Pornói Rita PhD, adjunktus (Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem), a HERA szakosztályi koordinátora

Erdei Gábor PhD, adjunktus (Debreceni Egyetem), a HERA nemzetközi koordinátora

Németh István PhD, egyetemi docens, kutatási dékánhelyettes (Óbudai Egyetem)

Makó Ferenc, PhD, adjunktus, tanszékvezető (Óbudai Egyetem)

Mészáros Attila, PhD habil, egyetemi docens (Óbudai Egyetem)

Vass Vilmos, PhD habil, egyetemi docens (Óbudai Egyetem)

Lükő István C.Sc. habil, ny. egyetemi tanár (SOE, PTE)

Valamint a HERA szakosztályvezetői: https://hera.org.hu/hera/szakosztalyok/

A konferencia szervezőbizottsága:

Elnök: Molnár György PhD habil, egyetemi tanár, tanárképzésért felelős vezető, szakcsoportvezető (Óbudai Egyetem), HERA IKT szakosztály társelnöke

Társelnök: Pogátsnik Monika PhD habil, egyetemi docens, oktatási dékánhelyettes (Óbudai Egyetem), a HERA kiadványkoordinátora

Titkár: Huszti Zsolt PhD (Óbudai Egyetem)

Takács-Miklósi Márta PhD, adjunktus (Debreceni Egyetem), a HERA általános titkára

Dancs Katinka PhD, adjunktus (SZTE BTK), a HERA szervezőtitkára

Szabó Dóra doktorjelölt (DE BTK), a HERA kommunikációs koordinátora

Pete Nikoletta, alelnök (KultúrÁsz Közhasznú Egyesület)

Holik Ildikó, PhD habil, egyetemi docens (Óbudai Egyetem)

Tomory Ibolya, PhD, adjunktus (Óbudai Egyetem)

Nagy Katalin, tanársegéd (Óbudai Egyetem)

Lábasné Grega Ildikó, igazgatási ügyintéző (Óbudai Egyetem)

Közreműködnek: az Óbudai Egyetem munkatársai, a HERA ÓE tagszervezete

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Az absztraktokat lektorálta:

Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete
Elnöke: Juhász Erika Ph.D.
Alapító elnöke: Kozma Tamás D.Sc. habil.
Alelnökei: Jancsák Csaba Ph.D. habil. és Mrázik Julianna Ph.D. habil.
HERA kiadványkoordinátora: Pogátsnik Monika P.D. habil.

A Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete szakosztályvezetői és további bírálói:

Affektív és kognitív tanulás szakosztály
Vezetője: Dominek Dalma PhD

Állampolgári nevelés és oktatási jogok szakosztály
Vezetője: Jancsák Csaba PhD habil

Családi életre nevelés szakosztály
Vezetői: Engler Ágnes PhD habil – Dusa Ágnes Réka PhD

Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály
Vezetője: Márkus Edina PhD

Felsőoktatás-kutató szakosztály
Vezetői: Kálmán Orsolya PhD habil – Sitku Krisztina PhD

Gyermekvédelmi és szociálpedagógiai kutatások szakosztály
Vezetője: Homoki Andrea PhD habil, További bíráló: V. Gönczi Ibolya PhD habil

IKT szakosztály
Vezetői: Buda András PhD habil., Molnár György PhD habil.

Rendészeti és katonapedagógiai szakosztály
Vezetője: Hegedűs Judit PhD habil

Koragyermekkori nevelés szakosztály
Vezetője: Józsa Krisztián DSc habil

Környezetpedagógiai szakosztály
Vezetője: Mónus Ferenc PhD

Közoktatási szakosztály
Vezetője: Langerné Buchwald Judit PhD

Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály
Vezetője: Rébay Magdolna PhD habil

Oktatásszociológiai szakosztály
Vezetője: Pusztai Gabriella DSc habil További bíráló: Ceglédi Tímea PhD

Romológia szakosztály
Vezetője: Boros Julianna PhD

Sportpedagógiai szakosztály
Vezetője: Nagy Ágoston PhD habil, További bíráló: Kovács-Nagy Klára PhD

Szakképzés és társadalom szakosztály
Vezetője: Benke Magdolna PhD

Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály
Vezetője: Kattein-Pornói Rita PhD

Zenepedagógiai kutatások szakosztály
Vezetője: Váradi Judit PhD

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

ABSZTRAKTOK

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

PLENÁRIS ELŐADÓ ABSZTRAKTJA

Name: Dragica Pavlovic Babic

Associate professor, University of Belgrade, Department of Psychology

President, Serbian Educational Research Association

Title: Innovation as an imperative, tradition as a constant: the responsibility of society and the readiness of teachers for the digital turn

Key words: teacher's concerns, digital shift in education, societal appreciation, professional development

Abstract: Contemporary classrooms, in any educational system without distinction, are shaped by two forces: innovation, since the global advancements push for digitalization, and tradition, since the core values and structural paradigms remain anchored in cultural history. Based on the recent researh data and comparative perspective, we will examine how different national systems and, more even more important, how teachers, creating and implementing the daily teaching process, negotiate this tension.

Data indicates that teachers face intense pressure to rapidly implement interactive technologies. However, administrative constraints and deep-seated cultural expectations often act as anchors, preserving conservative instructional methods. But, neither the administrative requirements nor the educational routine are teachers' biggest concerns. The much bigger concern is how to provide the know-how that gives them a sufficient degree of security and self-confidence in working with the so-called alpha generation (born since 2010), which is the most digitally literate generation to date.

What instruments can teachers rely on when faced with this pedagogical see-saw? Above the international average, Hungarian educators exhibit high pedagogical autonomy and resilience, with 95% reporting control over lesson planning and 94% feeling confident in supporting social-emotional development of students. From the other side, Hungarian teachers face acute systemic pressures, driven by heavy workloads of 22.9 instructional hours per week and severe dissatisfaction with both their remuneration (26%) and societal appreciation, which stands at a critical 8% compared to the 22% OECD baseline. This vulnerable position is further aggravated by intense workplace stressors, specifically excessive administrative tasks (55%) and the challenge of keeping pace with fluid, changing requirements from educational authorities (48%).

Comparative cross-border evidence demonstrates that successful educational evolution depends on supporting educators support in acquiring and building competencies, which are now assessed as a source of insecurity. Bridging the gap between legacy frameworks and progressive demands requires targeted professional development. And, more of that, recognition from authorities and society is needed as the ultimate prerequisite for any educational improvement, as well as for the resolution of the tension between innovation as an imperative, tradition as a constant.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ackermann Tamás

Absztrakt címe: A digitális habitus nyomában: felzárkózási kísérletek hátrányos helyzetűek körében

Kulcsszavak: digitális esélyteremtés; e-learning képzés; digitális egyenlőtlenségek; romák; digitális kompetenciák

Szakosztály: Romológia szakosztály

Absztrakt: A digitális egyenlőtlenségek kérdése napjainkra a társadalomtudományi kutatás egyik legfontosabb területévé vált, különösen azért, mert az információs és kommunikációs technológiák (IKT) egyre inkább meghatározzák az oktatáshoz, munkához és közszolgáltatásokhoz való hozzáférés feltételeit. Magyarországon a kistelepüléseken élő, alacsony iskolai végzettségű, hátrányos helyzetű felnőttek (köztük nagyszámban roma származású személyek) továbbra is strukturálisan kizártak a digitális társadalomból, ami a meglévő egyenlőtlenségeket konzerválja vagy tovább mélyíti (Galán, 2015; Fehérvári, 2017). A digitális szakadék kutatásában Jan van Dijk (2020) és DiMaggio-Hargittai (2004) nyomán egyre inkább elfogadott, hogy az egyenlőtlenség nem csupán hozzáférési, hanem kompetencia-, motiváció- és bizalomhiány-problémaként is értelmezhető. A kutatás elméleti keretét Pierre Bourdieu tőkeelmélete adja (1986), amelynek alkalmazásával a digitális kompetenciák nem pusztán technológiai képességekként, hanem a kulturális tőke sajátos (inkorporált, objektivált és intézményesült) formáiként értelmezhetők. Emellett Kovách Imre integrációs modellje és Manuel Castells hálózati társadalom elmélete (2005) lehetővé teszi annak vizsgálatát, hogy a digitális felzárkózás valódi társadalmi mobilitást eredményez-e, vagy csupán az egyenlőtlenségek újratermelődését közvetíti más csatornákon. Korábbi hazai kutatási előzmények (így Szarvák Tibor (2004, 2006) a digitális szakadék területi dimenzióiról, Rab–Z. Karvalics László (2013) az információs írástudás szintjeiről, valamint Fónai–Barnucz (2020) az IKT oktatási hatásairól szóló elemzései) megerősítik, hogy a roma közösségek digitális integrációjának vizsgálata különösen fontos kutatási terület.

A kutatás a Svájci-Magyar Együttműködési Program II. keretében megvalósuló SM10-MIN-PC2 Digitális Esélyteremtési Program tapasztalatait vizsgálja, amelynek célja, hogy alacsony iskolai végzettségű, hátrányos helyzetű felnőttek számára e-learning és Digitális Pontokra épülő képzési infrastruktúrán keresztül digitális kompetenciákat közvetítsen. A kutatás fő kérdése: milyen társadalmi, kulturális és intézményi tényezők befolyásolják a digitális kompetenciafejlesztő képzések hatékonyságát és tartós eredményességét hátrányos helyzetű, kistelepülésen élő roma célcsoport körében? Hipotézisem szerint a digitális esélyteremtés nem pusztán technológiai beavatkozás eredménye: a képzések tartós hatása erősen függ a kulturális tőke meglévő szintjétől, a közösségi beágyazottságtól, az intézményi bizalomtól, valamint a helyszíni, személyes mentorálás minőségétől.

A kutatás vegyes módszertanra épül. A kvalitatív dimenzióban fókuszcsoportos interjúk és megvalósítói mélyinterjúk készültek a program résztvevőivel és a digitális segítőkkel, amelyek feltárják a képzési tapasztalatok kontextuális összefüggéseit. A kvantitatív dimenzióban az 1000 főre kiterjedő kérdőíves felmérés a digitális kompetenciák, habitusok és a különböző tőketípusok (kulturális, társadalmi, gazdasági) összefüggéseit méri. A két módszer kombinációja lehetővé teszi, hogy a beavatkozás hatásait mind egyéni, mind strukturális szinten értelmezzük.

Az eddigi kvalitatív eredmények szerint a digitális egyenlőtlenségek a vizsgált kistelepülési környezetben ritkán jelennek meg pusztán hozzáférési problémaként. A mindennapi eszközhasználat jellemzően okostelefon-centrikus és kommunikációra, szórakoztatótartalom fogyasztásra szűkül, miközben az önálló digitális ügyintézés (pl. e-közigazgatási és

NEMVÉGLEGES VÁLTOZAT

egészségügyi szolgáltatások) a hibázástól való félelem, az alacsony önbizalom és az intézményi bizalom hiánya miatt korlátozott marad. A digitális kompetenciák gyakorlati hasznosulása erősen társas beágyazottságú: a segítségkérés és közvetítés nem kivételes, hanem strukturális elem. Ezek az eredmények hasonlóak Dunajeva (2023) pandémia idején végzett kutatásához, amely a Roma Szakkollégiumok példáján mutatta be, hogy a személyes mentorálás és közösségi támogatás milyen meghatározó szerepet játszik a digitális integráció sikerében. A kutatás újszerűsége abban áll, hogy a digitális esélyteremtést Bourdieu tőkeelméleti keretében vizsgálja, és rámutat: az e-learning képzések tartós hatása csak akkor érhető el, ha a digitális tartalmak sikerélményt nyújtanak, gyakorlatorientált feladatokra épülnek, és folyamatos, helyszíni emberi támogatással kapcsolódnak össze.

Az eredmények hozzájárulnak a digitális egyenlőtlenségek szociológiai megértéséhez, különösen a Bourdieu-i tőkeelmélet és a digitális integráció összefüggéseinek vizsgálatával. Gyakorlati szempontból a kutatás tervezési és fejlesztési ajánlásokat fogalmaz meg a hasonló európai uniós és svájci finanszírozású programok számára, különös tekintettel a helyi digitális segítők szerepére és az e-learning tartalmak célcsoport-specifikus kialakítására.

Referenciák:

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education (pp. 241–258). Greenwood Press.

Castells, M. (2005). A hálózati társadalom kialakulása. Gondolat Kiadó.

DiMaggio, P., & Hargittai, E. (2001). From the 'digital divide' to 'digital inequality': Studying Internet use as penetration increases (Working Paper No. 15). Princeton University, Center for Arts and Cultural Policy Studies.

Dunajeva, J. (2023). University Mentoring Programs during the Pandemic: Case Study of Hungarian Roma University Students. SOCIAL SCIENCES, 12 (3).

Fehérvári A. (2017). Digitális egyenlőtlenségek Magyarországon. Educatio 26 (2), pp. 157–168 DOI: 10.1556/2063.26.2017.2.1

Barnucz, Nóra és Fónai, Mihály Ferenc (2020). Az IKT-eszközök használata az idegennyelv-oktatásban hátrányos helyzetű tanulók iskoláiban The Use of ICT in Language Education in Schools of Disadvantaged Students. INFORMÁCIÓS TÁRSADALOM: TÁRSADALOMTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT, 20 (1). pp. 7-28.

Galán A. (2015). Digitális egyenlőtlenségek a 15–17 éves fiatalok körében. METSZETEK Vol. 4 (2015) No. 1

Kovách Imre; Kristóf Luca; Szabó Andrea (2017): Társadalmi integráció és társadalmi rétegződés. In: Társadalmi integráció: az egyenlőtlenségek, az együttműködés, az újraelosztás és a hatalom szerkezete a magyar társadalomban. MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont. pp. 217-238.

Szarvák T. (2004). A digitális szakadék, mint új periféria-képző jelenség. Tér és Társadalom 18. évf. 2004/3. 57-75. p

Szarvák T. (2006). A digitális egyenlőtlenségek területi és társadalmi összefüggései az Alföldön. Doktori értekezés. Debreceni Egyetem.

Van Dijk, J. (2020). The Digital Divide. Polity Press.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ács-Bíró Adrienn

Absztrakt címe: A börtönügy európai előzményeinek vizsgálata a nevelési paradigma mentén

Kulcsszavak: börtönügy, nevelés, reintegráció, paradigma

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: A büntetés és végrehajtása minden korban szorosan összefüggött az általános társadalmi felfogással, valamint a mindennapi élet körülményeivel. A büntetés nem a bűnt, hanem a kulturális mintákat, a bűnözést, az emberről, hatalomról való aktuális tudáshalmazt tükrözi. Kutatásunk a börtönügy európai előzményeit vizsgálja, fókuszba állítva a nevelési paradigmát. Vizsgálatunk során nyomtatott, kéziratos források, valamint elektronikus adatforrások, statisztikai adatok felhasználásával feltáró kutatást végeztünk. Célunk a lényegi folyamatok, mérföldkövek és jellemzők ismertetése holisztikus perspektívából, az alábbi szempontok figyelembevételével: a jellemző büntetések, büntetési elv, elítéltkép, tartás architektúrája, tartási körülmények, a fogva tartás célja, továbbá eszköze bemutatásával. Előadásunk alapot ad a nevelés és büntetés kérdéskörének megértéséhez. Eredményeink alapján megállapítható, hogy a büntetés-végrehajtást időszakonként megújuló törekvések, pólusok és ellenpólusok váltakozása, a társadalmi és elvi átalakulások hatják át. Ha egyes időszakokban előre is tört egy-egy irányzat, az enyhébb és szigorúbb rendszer együtt, egymás mellett élt. Határozott szakaszolás így nem lehetséges, mivel a rendszerek átfedésben fejlődtek vagy visszafejlődtek, országonként, területenként eltérő módon. Sokáig nem beszélhetünk kiépített börtönrendszerről, egységes állami felügyeletről, törvényi szabályozásról, vagy az ezekhez szükséges személyi-, tárgyi-, anyagi feltételekről. Az adott kor szemléletét, feltételrendszerét, gazdasági és kulturális lehetőségeit, valamint értékfelfogását tükrözik az egyes változások, amelyek nem mindig jelentettek újítást. Az általános és szakmai képzés régóta fontos szerepet tölt be a rendszerben, bár az idők folyamán számos változáson ment át az oktatási program jellegét és célját tekintve. A szabadságvesztés-büntetés egy olyan kényszer, amelynek kiszolgáltatott, uniformizált, megfosztó volta az egyén alapvető ellenszenvét váltja ki, kevéssé nyújt megfelelő közeget a neveléshez. Máig szélsőségek között mozog a kell-e, lehet-e, hogyan lehet nevelni kérdésköre a büntetés-végrehajtásban – és azon kívül is. A büntetés-végrehajtás azonban nem teremthet eleve alkalmatlan helyzetet, hiszen célja a hátrányok kiegyenlítése, az egyén magatartásának áthangolása. A diszfunkcionális hatások elkerülése érdekében az integráció megvalósítása és a biztonsági célkitűzés összekapcsolása gondos mérlegelést kíván, egységes nézet kialakításával, valamint a hozzá kapcsolódó módszertan kidolgozásával.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ács-Bíró Adrienn

Absztrakt címe: A női kriminalitás narratívái 1831-1974 között

Kulcsszavak: női elkövetők, bűnözés, kriminalitás, bűncselekmény

Szakosztály: Rendészeti és katonapedagógiai szakosztály

Absztrakt: A bűnözés olyan társadalmi jelenség, amely egy adott helyen és időben az egyének által elkövetett bűncselekmények összessége. Jellemző tendenciáinak, főbb irányainak értelmezéséhez elengedhetetlen a rendelkezésre álló adatok elemzésének szintézise. Feltáró kutatásunk fókuszában a magyar női bűnelkövetési tendenciák állnak, az 1831-1974 közötti időszakban. Célunk a női populáció bemutatása a bűnözés statisztikájának jellemzői szerint, vizsgálva, hogy a speciális női bűncselekmények után, mint például a magzatelhajtás, gyermekgyilkosság; hogyan tevődött át a hangsúly előbb a lopás, sikkasztás, csalás, majd az intellektuális és személy elleni súlyos jogellenes cselekményekre.

A női kriminalitás kapcsán ellentétes álláspontokkal találkozunk. Vannak, amelyek a sajátosságokat elfogadva vagy önálló problémaként kezelik, vagy azokat cáfolva az általános bűnözés részeként tekintik a női elkövetőket (Raskó, 1978:253-254). Bizonyos szinten mindkét álláspont megállja a helyét, mivel függetleníteni nem lehet az általános bűnözéstől; a bűnelkövetés alapvetően férfijelenség marad, a nők kisebb részét érinti. A csoport azonban lényeges különbségeket mutat makroszinten. Az eddigi kutatások által alátámasztott specifikus jellemzők miatt külön vizsgálatokra érdemes: a populáció állandósága, aránya, illetve társadalmi vonatkozása miatt. (Palmer, 2015:1–16; Stone – Liddell – Martinovic, 2017:1–22; Degiorgio, 2015:196–210).

Kutatásunk a női bűnözést, mint tömegjelenség változásait, valamint a társadalom értékítéletét a jogalkotás és jogalkalmazás változásainak hatását tükrözve helyezi középpontba (Vavró, 1989:71-84).

Egységes adatbázis híján, primer és szekunder forrásokra támaszkodva következtető, leíró, többszöri keresztmetszeti kutatást végeztünk. Avizsgálat során nyomtatott, kéziratos és levéltári források áltak rendelkezésünkre. A kvantitatív vizsgálat mellett hangsúlyt fektettünk a narratív forrásokra, amelyek a számok mögött a történetet is bemutatják, bepillantást nyerve az igazságügyi statisztikai adatsorokon túl a bűncselekmények személyes hátterébe.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ádám Anetta

Absztrakt címe: A mentorálás hatása a hallgatói kompetenciafejlődésre a Tanítsunk Magyarországért programban

Kulcsszavak: felsőoktatás; mentorálás; hallgatói kompetenciafejlődés; soft skillek; harmadik misszió

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A felsőoktatási intézmények harmadik missziós tevékenysége kapcsán egyre hangsúlyosabb szerepet kap a társadalmi felelősségvállalás és a hallgatói kompetenciafejlesztés összekapcsolása. A Tanítsunk Magyarországért program olyan komplex pedagógiai és társadalmi innovációként értelmezhető, amelyben egyetemi hallgatók hátrányos helyzetű, kistelepüléseken élő tanulók mentorálásán keresztül vesznek részt fejlesztő folyamatokban. A program sajátossága, hogy miközben elsődlegesen a mentorált tanulók támogatását célozza, a mentorálás során a hallgatók kompetenciafejlődése is határozottan detektálhatjuk. megvalósul.

A mentorálás szakirodalma (Fehérvári és mtsai., 2022; Beltman és Scaeben, 2012) hangsúlyozza a mentor–mentorált kapcsolat reciprok jellegét, amelyben a tanulási és fejlődési folyamatok kölcsönösen hatnak egymásra. Ugyanakkor a hallgatói kompetenciafejlődés strukturált, empirikus vizsgálata a felsőoktatást érintő mentorprogramok kontextusában még kevéssé feltárt terület, különösen a magyarországi gyakorlatban.

Az előadásban egy erre vonatkozó kutatási tervet kívánunk vázolni. A tervezett kutatás célja annak feltárása, hogy a mentorálási tevékenység milyen módon és milyen mértékben járul hozzá az egyetemi hallgatók soft skill kompetenciáinak fejlődéséhez. Kiemelten vizsgáljuk a kommunikáció, empátia, konfliktuskezelés, problémamegoldás, felelősségvállalás, autonóm döntéshozatal és vezetői attitűd alakulását. A kutatás fő kérdései: (1) milyen kompetenciaterületeken mutatható ki szignifikáns fejlődés a mentorálás hatására; (2) milyen konkrét mentorálási helyzetek és élmények járulnak hozzá ehhez a fejlődéshez; (3) hogyan épülnek be ezek a tapasztalatok a hallgatók szakmai identitásába.

A vizsgálat vegyes módszertani megközelítést alkalmaz. Kvantitatív eszközként standardizált kérdőíves kompetenciamérést és longitudinális összehasonlítást tervezünk, amely lehetővé teszi a fejlődési mintázatok nyomon követését. Ezt kvalitatív módszerekkel egészítjük ki: reflektív naplók, fókuszcsoportos interjúk és esetelemzések segítségével vizsgáljuk a hatásmechanizmusokat és az egyéni fejlődési narratívákat. A módszertani sokszínűség célja az eredmények megbízhatóságának és érvényességének növelése.

Abban bízunk, a kutatás várható eredményei hozzájárulnak a mentorálás pedagógiai értelmezésének mélyítéséhez, valamint empirikus alapot biztosítanak a felsőoktatási kompetenciafejlesztő programok fejlesztéséhez is. Gyakorlati szempontból a vizsgálat segítheti a mentorprogramok tudatosabb tervezését, a hallgatói tanulási utak támogatását, valamint a harmadik missziós tevékenységek stratégiai integrációját az egyetemi működésbe. Elméleti szinten a kutatás a mentorálás kettős hatásmechanizmusának pontosabb megközelítésével és leírásával járul hozzá a felsőoktatás módszertani eszköztárának bővítéséhez.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ambreen Barwani Erzsebet Szalai

Absztrakt címe: Vision for Higher Education – Report on the stakeholders' dialogue between students, teachers, employers and academic leadership in Karachi, Pakistan

Kulcsszavak: Higher Education, stakeholders, educational vision, educational future

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Higher education has been impacted with rapid evolution of technology followed by global uncertainties. Traditional disciplinary silos have now move towards interdisciplinary, flexible and technologically equipped models (Willetts, 2023). In developing country like Pakistan there is a need to sustain higher education such that it meets the need of time. The paper presents a key finding from one of its kind dialogues between key stakeholders within higher education in Pakistan about their vision of Higher Education. Under the "bridgED" initiative – a consortium to bridge academia with industry – a dialogue between representatives from faculty members, students, academic leadership and employers was facilitated. The urgency of this dialogue was underscored by stark national realities. According to the World Bank President, Pakistan needs to generate 2.5–3m jobs annually to meet workforce demands (Reuters, 2026). At the same time, the migration of skilled professionals raises concerns about talent retention and the strength of academic and professional ecosystems (ibid). Moreover, there are often gaps in expectations from stakeholders, be it students from their faculty members, employer from graduates or between management and faculty members (Tetteh, 2017). Their individual voices are seldom discussed together. Against this backdrop, one of the way forward was to initiate discussions (Reznikova et al, 2024). In this respect, the dialogue aimed to stimulate reflection on how universities, industry, and society can collaborate to build a more responsive and future-ready higher education system.

The dialogue was structured around four key perspectives — students, employers, academic leadership, and teachers, represented by four discussants from each perspective. Bringing together these varied perspectives encouraged constructive engagement between academia and industry. Approximately 100 participants from diverse backgrounds attended the dialogue and participated in poll to share perspective about factors influencing higher education and its future.

The dialogue was guided by a series of questions designed to examine the evolving role of universities and their preparedness to address emerging societal, technological, and workforce challenges. The discussion explored themes such as the purpose of higher education, the definition of a future-ready graduate, curriculum relevance, and the balance between specialization and interdisciplinary learning. While representatives from each group approached the discussion from their respective lens, common themes emerged around employability, adaptability, curriculum relevance, and the importance of stronger collaboration between academia and industry. It also highlighted to bring regulatory bodies under the umbrella for policy implications and long term impact.

The student contributions reflected their expectations and highlighted concerns regarding global accessibility, practical exposure, and the evolving role of technology in education. Industry representatives shared insights on workforce expectations, the importance of interpersonal competencies, and the skills employers increasingly prioritize. Input from academic Leadership focused on institutional strategy, regulatory challenges, and the need for structural reforms. Faculty members reflected on the role of educators in shaping critical thinking, ethical awareness, and intellectual development. , while also highlighting the importance of stronger collaboration between universities, industry, and policymakers.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

The dialogue provided essential priorities that institutions must account for. For students it was an eye opener to focus on skills, for faculty members it highlighted need for critical thinking pedagogies, for employers it was an opportunity to share their feedback about graduates and academic leadership emphasized need for a balance between regulation and internal structures. With many practical implications generated from the discussion, individual participants too learnt about how as individuals they can take charge of their own learning to make the most of the opportunity available at higher education. The conversation also underscored the importance of sustained collaboration to ensure that educational systems remain responsive to technological, economic, and societal shifts.

References:Reuters (2026, Febuary 26). Pakistan must create 30m jobs over next decade: World Bank president. The Dawn.Reznikova, K., Labanino, R., McKee Mathews, D. (2024). Pooling our strengths: The power of stakeholder engagement in education and skills policy. OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 316.Tetteh, G. A. (2017). Resolving Stakeholder Challenges in the Higher Education System. 4th International Conference On Lean Six Sigma For Higher Education.Willetts, D. (2023). How higher education can boost people-powered growth. Resolution foundation: Steering Economic Change.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Arapovics Mária

Absztrakt címe: A közösségi és civil tanulmányok egyetemi mesterképzés szakfelülvizsgálatának tapasztalatai és oktatásinnovációs irányai a fenntarthatóság és a digitalizáció korában

Kulcsszavak: közösségi s civil tanulmányok mesterszak, szakfelülvizsgálat; fenntarthatóság; digitális pedagógia; közösségfejlesztés; felsőoktatási innováció

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A vizsgálat a felsőoktatási innováció, a kompetenciaalapú tanulás és a digitális pedagógia nemzetközi diskurzusaira épült, különös tekintettel a fenntarthatóságra nevelés és a digitális kompetenciafejlesztés (különösen az AI-alapú tanulás) elméleti kereteire.

A 2025/26-os tanévben a magyar és angol nyelvű Közösségi és civil tanulmányok (Community and Civil Development Studies) mesterképzésének átfogó szakfelülvizsgálatára került sor. Az ELTE Társadalomtudományi Kara minőségbiztosítási előírásainak értelmében ötévente szükséges a mintatanterv és a képzési tartalmak újraértékelése, amely lehetőséget teremt a társadalmi, szakmapolitikai és munkaerőpiaci változásokhoz való igazodásra. A vizsgálat a felsőoktatási innováció, a kompetenciaalapú és hallgatóközpontú tanulás, valamint a digitális pedagógia nemzetközi diskurzusaira épült, különös tekintettel a fenntarthatóságra nevelés és a digitális kompetenciafejlesztés (különösen az AI-alapú tanulás) elméleti kereteire (Bálint et al. 2006, UN 2015, UNESCO 2001, 2020, Szűcs 2024). A kutatási kérdésünk arra irányult, hogy mely kompetenciák és oktatásmódszertani megoldások támogatják leginkább a közösségi szakemberek felkészítését a gyorsan változó társadalmi és technológiai környezetben. Hipotézisünk szerint a képzés hatékonysága növelhető a fenntarthatósági szemlélet, a részvételi tanulási formák és a digitális pedagógiai eszközök integrációjával.

A vizsgálat vegyes módszertannal zajlott: a dokumentumelemzések, a képzésre vonatkozó statisztikai adatok elemzése mellett kérdőíves adatfelvétel és fókuszcsoportos interjúk készültek magyar és nemzetközi hallgatók, oktatók, valamint munkaerőpiaci partnerek bevonásával. Az eredmények igazolták, hogy növekvő igény mutatkozik a gyakorlatorientált, projektalapú tanulás, a fenntarthatósági kompetenciák (pl. ENSZ SDG célok) és a digitális (AI-alapú) módszertani megoldások erősítésére. A megújított mintatantervekben ezért nagyobb hangsúlyt kapnak a nemzetközi közösségfejlesztési trendek (Kenny et al 2017, Vercseg 2011), a fenntarthatósági fejlesztések és a digitális pedagógiai innovációk (pl. elearninges eszközök fejlesztése). A munkaerőpiaci szereplők hangsúlyozták a gyakorlatközpontú, azonnal alkalmazható tudás fontosságát, ezért kiemelt szerepet kap a jövőben a közösségi tervezéshez, a közösségi bevonáshoz és a rendezvényszervezéshez szükséges módszertani kompetenciák elsajátítása és az intézményesített keretek között, kifejezetten közművelődési intézmények vagy helyi önkormányzatok körében megvalósuló közösségi munkára irányuló felkészítés (OECD 2021). A nemzetközi hallgatók visszajelzései alapján az európai fókusz mellett a képzés több kontinens gyakorlatára kiterjedő tartalmakkal bővül és megjelenik a külföldi oktatók és kutatók bevonása mint rendszeres gyakorlat. A tehetséggondozás új formái is megjelennek, beépítve a doktori iskolák elvrásait a képzésbe. A felülvizsgálat azt is alátámasztotta, hogy nélkülözhetetlen a jelenléti képzés a közösségi munka területén. A megújított mintatanterv a visszajelzésekre válaszolva nagyobb hangsúlyt helyez a nemzetközi gyakorlatokra, az interkulturális tanulási módszertanra (European Youth Centre, 1991), valamint a digitális és részvételi pedagógiai innovációkra. A szakfelülvizsgálat hozzájárul a felsőoktatási tantervfejlesztés megújításához és gyakorlati iránymutatást nyújt a közösségi szakemberek képzésének fejlesztéséhez a fenntarthatósági és digitális átmenet kontextusában.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Referenciák:

Bálint Julianna, Polónyi István, Siklós Balázs (2006): A felsőoktatás minősége, Felsőoktatási Kutatóintézet, Budapest.

European Youth Centre (1991) Intercultural learning: basic texts (Training courses resource file, no. 3). Strasbourg: Council of Europe

Sue Kenny, Brian McGrath, Rhonda Phillips (ed): (2017) The Routledge Handbook of Community Development. Perspectives from Around the Globe.

Szűts, Z. (2024). A mesterséges intelligencia hatásai: remények, félelmek, forgatókönyvek és megoldások. Educatio, 33(1), 24–33

OECD (2021), Eight ways to institutionalise deliberative democracy,OECD Public Governance Policy Papers, No.12, OECD Publishing, Paris,

UNESCO (2001) Universal Declaration on Cultural Diversity. UNESCO. Paris.

UNESCO (2020) Education for sustainable development: a roadmap. UNESCO. Paris.

UN (2015) Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. A/RES/70/1

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Árendás Zsuzsanna Vidra Zsuzsanna, Kende Ágnes, Eredics Lilla

Absztrakt címe: Lehet-e "jó" egy szegregált roma iskola? Minőségi oktatás szegregált környezetben

Kulcsszavak: szegregált iskola, társadalmi mobilitás, kritikai pedagógia, roma tanulók, minőségi oktatás

Szakosztály: Romológia szakosztály

Absztrakt: Kutatás célja és kontextusa

A szegregált iskolák jellemzően alacsonyabb színvonalú oktatást nyújtanak, gyengébb tanulmányi eredményeket és korlátozott továbbtanulási lehetőséget eredményezve, ami egyben a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődéséhez és alacsony társadalmi mobilitáshoz vezet. Magyarországon a roma tanulók különösen érintettek e folyamatokban. A tanulmány egy többségében roma diákokat oktató szegregált iskola működését vizsgálja, amely több szempontból is megfelel a „jó iskola" kritériumainak (pl. stabil tantestület, minőségi pedagógiai gyakorlatok, megfelelő infrastruktúra), mégsem tekinthető annak. A kutatás célja annak feltárására irányult, hogy az intézményi kultúra, a pedagógiai gyakorlatok és a tanári attitűdök miként járulnak hozzá egy inkluzív és támogató környezet kialakításához, illetve mennyiben képesek ellensúlyozni a szegregáció strukturális hatásait.

Módszertan

A kutatás kvalitatív megközelítést alkalmaz: etnográfiai megfigyelésekre és pedagógusokkal, szülőkkel, valamint egyéb érintettekkel készített félig strukturált interjúkra épül.

Elméleti keret

A kutatás elméleti kerete egyrészről a hatékony iskola különböző megközelítéseire, másrészről kritikai pedagógiai és társadalomelméleti irányzatokra épül. A hatékony iskola modellje kiemeli a vezetés, a támogató légkör és a tanári munka minőségének szerepét (Wang et al., 2012), míg a konstruktivista és kulturálisan érzékeny irányzatok a tanulói aktivitást és a kulturális háttér jelentőségét hangsúlyozzák (Ladson-Billings, 2014). Az ökológiai megközelítés az iskola társadalmi beágyazottságára hivja fel a figyelmet (Bronfenbrenner, 2005).

A kritikai pedagógia az oktatás ideológiai beágyazottságát és a hatalmi viszonyok újratermelését hangsúlyozza, valamint a kritikai tudatosság fejlesztését és a narratívák megkérdőjelezését tűzi ki célul (Villanueva & O'Sullivan, 2019). A dekoloniális és critical race elméleti megközelítések az eurocentrikus tudásrendszerek kritikáját fogalmazzák meg, kiemelve a strukturális rasszizmust és a marginalizált tapasztalatok láthatatlanságát (Delgado, 2012). A roma oktatás kontextusában mindez a kritikai roma tanulmányok (CRS) és a dekoloniális pedagógia irányába mutat, amelyek a roma perspektívák középpontba helyezését és az inkluzív oktatás erősítését hangsúlyozzák (Brooks et al., 2022).

Kutatási kérdések

A vizsgálat arra keresi a választ, hogy miként értelmezhető a „jó iskola" fogalma különböző pedagógiai és kritikai elméleti keretekben; tekinthető-e egy szegregált intézmény (viszonylagosan) „jónak"; valamint hogy a helyi pedagógiai gyakorlatok milyen mértékben járulhatnak hozzá a tanulók társadalmi mobilitásához a meglévő strukturális korlátok között.

Eredmények

Az iskola számos tekintetben megfelel a hatékony oktatás kritériumainak: erős vezetés, támogató környezet, pozitív tantestületi légkör és alacsony szintű fegyelmi problémák

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

jellemzik. A pedagógiai gyakorlat tanulóközpontú, figyelembe veszi a diákok egyéni szükségleteit és kulturális hátterét, valamint támogatja jóllétüket és fejlődésüket. Ugyanakkor a magas tanulmányi elvárások és a kritikai, transzformatív pedagógia kevésbé hangsúlyos.

A dekoloniális pedagógia elemei abban jelennek meg, hogy az iskola a tanulók erőforrásaira épít, erősíti a roma identitást, és teret ad alternatív narratíváknak. Mindezek ellenére a strukturális tényezők – különösen a szegregáció és a társadalmi marginalizáció – jelentősen korlátozzák a helyi gyakorlatok hatását.

Következtetések

A vizsgált iskola példája azt mutatja, hogy szegregált környezetben is létrejöhetnek támogató és inkluzív pedagógiai gyakorlatok, ezek azonban önmagukban nem elegendőek az oktatási egyenlőtlenségek felszámolásához. A tartós változáshoz rendszerszintű beavatkozásokra és átfogó oktatáspolitikai reformokra van szükség.

Referenciák:

Bronfenbrenner, U. (Ed.). (2005). Making human beings human: Bioecological perspectives on human development.

Sage Publications Ltd.

Brooks, E., Clark, C., and Rostas, I. (2022). Engaging with Decolonisation, Tackling Antigypsyism: Lessons from Teaching Romani Studies at the Central European University in Hungary. Social Policy and Society, 21(1), 68–79. doi:10.1017/S1474746421000452 Gottfredson, D. C. (2001). Schools and delinquency. Cambridge University Press.

Ladson-Billings, G. (2014). Culturally relevant pedagogy 2.0: aka the remix. Harvard educational review, 84(1), 74-84.

Villanueva, C. and O'Sullivan, C. (2019) 'Analyzing the degree of consensus in current academic literature on critical pedagogy', Scenario: A Journal for Performative Teaching, Learning, Research, XIII(2), pp. 71-93. https://doi.org/10.33178/ scenario.13.2.6

Wang, A. H., Walters, A. M., and Thum, Y. M. (2013, June 14). Identifying highly effective urban schools: Comparing two measures of school success. International Journal of Educational Management, 27(5), 517–540.https://doi.org/10.1108/09513541311329878

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Asmar Ibadova

Absztrakt címe: Teachers' Use of Artificial Intelligence in Language Teaching

Kulcsszavak: AI, Higher Education, Language learning

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: The rapid development of artificial intelligence (AI) is reshaping teaching and learning practices in higher education, particularly in language education. Artificial intelligence (AI), particularly generative AI tools such as ChatGPT and AI-enabled writing assistants, is increasingly influencing language education in higher education (Belda-Medina & Calvo-Ferrer, 2022). Tools such as text generators, grammar checkers, and automated feedback systems offer new possibilities for lesson planning, material development, and assessment (Lee, 2025). Yet, little is known about how language teachers in Azerbaijan's universities and colleges are adopting these tools, the purposes for which they are used, and the concerns teachers associate with their integration. This study investigates AI use, practices, and perceptions among language teachers in higher education in Azerbaijan, with attention to pedagogical applications, professional needs, and ethical considerations.

The research employs a cross-sectional survey design. Data are collected via an online questionnaire distributed to language teachers (e.g., General English, EAP/ESP, and other foreign languages) working at higher education institutions across Azerbaijan. The survey contains demographic and professional background items, questions on awareness and frequency of AI use, items on specific instructional and administrative uses (e.g., lesson planning, material development, feedback on student writing, assessment design), and Likert-scale statements measuring perceived usefulness, risks, and readiness for institutional adoption. Open-ended prompts capture teachers' views regarding benefits, limitations, and policy needs. Quantitative data are analyzed using descriptive statistics and group comparisons (e.g., experience level, course type), while open responses are examined using thematic coding to identify recurring opportunities and concerns.

Preliminary findings suggest that a growing number of language teachers are experimenting with AI tools, primarily for lesson preparation, material creation, and providing feedback on student writing. While many teachers view AI as a supportive and time-saving resource, concerns regarding academic integrity, student over-reliance on technology, and the absence of clear institutional guidelines are also evident. The study highlights the need for targeted professional development and clear policy frameworks to support responsible and effective AI integration in language education. By providing insight into teachers' experiences and perceptions, this research contributes to the ongoing discussion on the role of AI in higher education. It offers implications for teacher training and institutional decision-making.

References:

Belda-Medina, J., & Calvo-Ferrer, J. R. (2022). Using chatbots as AI conversational partners in language learning. Applied Sciences, 12 (17), 8427.

Lee, S. (2025). Generative AI (GenAI) in the language classroom. Interactive Learning Environments

.

NEM VÉGLEGES VALTOZAT

Szerző(k): Bacskai Katinka Morvai Laura, Lánczi Viktória

Absztrakt címe: Értékkonszenzus és diszharmónia a World Value Study eredményei alapján

Kulcsszavak: értékkonszenzus, WVS, Inglehart-Welzer

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A generációk közötti értékátadás az elsődleges és a másodlagos szocializációs színterek egyik elsődleges feladata. Az értékek átadása természetes módon is megtörténhet a családban és az iskolában is, de a nemzetközi nagymintás értékkutatások azt mutatják, hogy az egyes generációk értékrendje között egyre nagyobb a távolság (Aycicegi-Dinn & Kagitcibasi, 2010; Baker & Barg, 2019; Inglehart & Welzel, 2001). Nem magától értetődő tehát, hogy melyek azok az értékek, amelyeknek átadása direkt vagy indirekt módon végbemegy. A multikulturális és többnyelvű társadalmakban az iskolák gyakran kerülik az explicit értékközvetítést, és ehelyett a semlegességre törekszenek, tükrözve a sokszínű kulturális hagyományokon átívelő oktatás kihívásait. Ez fontos kérdéseket vet fel azzal kapcsolatban, hogy milyen feltételek mellett lehet hatékony az értékközvetítés. Jelentősége ellenére kevés kutatás foglalkozott azzal, hogy a tágabb társadalmi kontextusok – különösen az értékkonszenzus vagy disszonancia mértéke – hogyan alakítják az értéknevelés sikerét, és hogy ezek a dinamikák hogyan különböznek az országok között. Ez a tanulmány az értékkonszenzus nemzetközi mintáinak vizsgálatával igyekszik betölteni ezt a hiányosságot. Az értékkonszenzus vizsgálatára az Inglehart-Welzel főkomponensek mentén az Interquartile Range (IQR) számításával végeztük. A World Value Study adatain alapuló számításaink (Haerpfer és mtsai., 2024) eredményei azt mutatják, hogy egyes kulturális klaszterek erős értékkonszenzust mutatnak, amely gyakran közös történelmi vagy intézményi kontextusokban gyökerezik, míg mások tartós disszonanciát mutatnak. A konzervatív és túlélésre törekvő értékek által jellemzett országok általában nagyobb belső harmóniát mutatnak. Ezek a minták arra utalnak, hogy az értéknevelés nagyobb valószínűséggel sikeres ott, ahol a konszenzus stabil alapot teremt, míg a disszonáns és kulturálisan plurális kontextusok nagyobb kihívást jelentenek az iskolák számára. Tanulmányunk újdonsága abban rejlik, hogy rávilágít az értékközvetítést támogató vagy akadályozó kontextuális feltételekre. Új betekintést nyújtunk abba, hogy a társadalmak hogyan tudják egyensúlyt teremteni a közös kulturális normák megőrzése és a multikulturális nevelés kihívásai között.

Referenciák:

Aycicegi-Dinn, A., & Kagitcibasi, C. (2010). The Value of Children for Parents in the Minds of Emerging Adults. Cross-Cultural Research, 44(2), 174–205. https://doi.org/10.1177/1069397109358389

Baker, W., & Barg, K. (2019). Parental values in the UK. BRITISH JOURNAL OF SOCIOLOGY, 70(5), 2092–2115. EDSWSS. https://doi.org/10.1111/1468-4446.12658

Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano, J., Lagos, M., Norris, P., Ponarin, E., & Puranen, B. (2024). World Values Survey Wave 7 (2017-2022) Cross-National Data-Set (Verzió 6.0.0) [Dataset]. World Values Survey Association. https://doi.org/10.14281/18241.24

Inglehart, R., & Welzel, C. (2001). Modernization, Cultural Change, and Democracy: The Human Development Sequence (1. kiad.). Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9780511790881

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Balatoni Monika

Absztrakt címe: A feed-műveltség , mint új paradigma az állampolgári nevelésben – egy strukturális egyenletmodellezésen alapuló empirikus vizsgálat

Kulcsszavak: kollektív emlékezet, állampolgári nevelés, digitális enkulturáció, feed-műveltség

Szakosztály: Állampolgári nevelés és oktatási jogok szakosztály

Absztrakt: A digitális platformok algoritmikus tartalomszervezése alapvetően átalakította az információáramlás és a társadalmi ismeretszerzés mechanizmusait. A közösségi médiában megjelenő algoritmikus feedek – különösen a rövidvideós platformok esetében – egyre nagyobb szerepet játszanak a fiatal generációk történelmi és politikai ismereteinek formálásában. A platformok által preferált emocionális és narratív tartalmak azonban gyakran leegyszerűsített vagy torz történelmi értelmezésekhez vezethetnek. Ez az állampolgári nevelés szempontjából új kihívásokat vet fel, mivel a történelmi tudás jelentős része ma már nem kizárólag az intézményes oktatási környezetben, hanem algoritmikusan szervezett digitális médiakörnyezetben is formálódik.

A tanulmány afeed-műveltség

fogalmát a digitális médiaműveltség új dimenziójaként értelmezi. Feed-műveltség alatt azt a kompetenciát értjük, amely lehetővé teszi a felhasználók számára az algoritmikusan szervezett tartalomfolyamok működésének megértését, a narratív torzítások felismerését, valamint a közösségi médiában megjelenő történelmi és politikai tartalmak kritikai értelmezését. A kutatás elméleti kerete a kollektív emlékezet kutatására (Assmann; Nora, Halbwachs, Hobsbawm), a platformtársadalom elméletére (van Dijck, Poell és De Waal), valamint a digitális médiaműveltség és a platformalgoritmusok kutatására (Gillespie; Bucher) épül.

A vizsgálat három hipotézist tesztel:

H1:Az algoritmikus feed-expozíció pozitív kapcsolatban áll az emocionális narratív befogadással.

H2:Az emocionális narratív befogadás növeli a történelmi narratívák torzulásának valószínűségét.

H3:A feed-műveltség moderáló tényezőként csökkenti a torz narratívák elfogadásának valószínűségét.

Az empirikus vizsgálat egy347 fős mintán végzett online kérdőíves kutatásra

épül, amely fiatal felnőttek digitális médiahasználati mintázatait és történelmi, közéleti információszerzési gyakorlatát vizsgálta. A kérdőív több dimenzióban mérte a közösségi médiaplatformok használati intenzitását, a rövidvideós tartalmak fogyasztását, az algoritmusok működésével kapcsolatos ismereteket, valamint a történelmi narratívák felismerésének és értelmezésének képességét. A történelmi torzulás operacionalizálása manipulált narratívák felismerésén, tényalapú történelmi kérdéseken és attitűdskálákon keresztül történt.

A hipotézisek vizsgálatáhozstrukturális egyenletmodellezést (SEM)

alkalmaztam, amely lehetővé teszi a látens változók közötti közvetlen és közvetett kapcsolatok vizsgálatát. A modell négy fő konstrukciót tartalmazott: algoritmikus feed-expozíció, emocionális narratív befogadás, feed-műveltség, valamint történelmi narratívák torzulása. Az eredmények azt mutatják, hogy az algoritmikus feed-expozíció szignifikáns pozitív kapcsolatban áll az emocionális narratív befogadással, amely közvetett módon növeli

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

a történelmi torzítások elfogadásának valószínűségét. A feed-műveltség ugyanakkor szignifikáns negatív kapcsolatot mutatott a torz narratívák elfogadásával, ami arra utal, hogy az algoritmikus médiakörnyezet működésének megértése mérsékelheti a manipulált történelmi tartalmak hatását.

Az eredmények arra utalnak, hogy a digitális platformok algoritmikus logikája egyre inkább meghatározza a történelmi és közéleti tudás formálódását a digitális médiakörnyezetben. Az állampolgári nevelés számára ezért kulcsfontosságúvá válik a médiaműveltség új dimenzióinak integrálása. A feed-műveltség fejlesztése hozzájárulhat ahhoz, hogy a fiatal generációk képesek legyenek felismerni a digitális platformokon terjedő narratív torzításokat, és kritikusabban értelmezzék a közösségi médiában megjelenő történelmi és politikai tartalmakat. A tanulmány empirikus eredményei így új perspektívát kínálnak az állampolgári nevelés és a digitális állampolgárság oktatásának fejlesztéséhez.

Referenciák:

Assmann, J. (2011).Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination. Cambridge University Press.

Couldry, N., & Mejias, U. A. (2019).The costs of connection: How data is colonizing human life and appropriating it for capitalism. Stanford University Press.

Csapó, B. (2018).A tanulás és a tudás értékelése. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Gillespie, T. (2014). The relevance of algorithms. In T. Gillespie, P. Boczkowski & K. Foot (Eds.),Media technologies: Essays on communication, materiality and society(pp. 167–194). MIT Press.

Guld, Á. (2019).Digitális kultúra és médiahasználat a fiatalok körében. Budapest: Wolters Kluwer.

Gyáni, G. (2010).Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése. Budapest: Napvilág Kiadó.

Halbwachs, M. (1992).On collective memory. University of Chicago Press.

Hobsbawm, E., & Ranger, T. (1983).The invention of tradition. Cambridge University Press.

Nora, P. (1989). Between memory and history: Les lieux de mémoire.Representations, 26, 7–24.

van Dijck, J., Poell, T., & de Waal, M. (2018).The platform society: Public values in a connective world. Oxford University Press.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Balatoni Monika Ványi Éva

Absztrakt címe: A felelős állampolgártól a felelős digitális állampolgárig: állampolgári kompetenciák átalakulása a hálózati nyilvánosság korában

Kulcsszavak: digitális állampolgárság, állampolgári kompetenciák, politikai szocializáció, hálózati társadalom, digitális enkulturáció

Szakosztály: Állampolgári nevelés és oktatási jogok szakosztály

Absztrakt: A digitális technológiák és a platformalapú kommunikáció térnyerése alapvetően alakítja át az állampolgárság klasszikus értelmezését, valamint a közéleti részvétel és az identitásképződés formáit. A 21. században az állampolgári lét már nem kizárólag intézményi és jogi kategóriaként értelmezhető, hanem egyre inkább a digitális nyilvánosságban megvalósuló kommunikációs és részvételi gyakorlatok összefüggésében. A digitális platformok által létrehozott hálózati térben az állampolgári kompetenciák új dimenziói jelennek meg, amelyek túlmutatnak a hagyományos politikai részvétel keretein (Castells, 2010; Bennett & Segerberg, 2013).

A digitális állampolgárság fogalma az elmúlt évtizedben a nemzetközi szakirodalom egyik központi kategóriájává vált. A megközelítések egy része a digitális kompetenciák és az online biztonság kérdésére helyezi a hangsúlyt (Ribble, 2015), míg más szerzők a demokratikus részvétel és a hálózati társadalomban megjelenő új állampolgári gyakorlatok felől értelmezik a jelenséget (Mossberger, Tolbert & McNeal, 2008, Isin & Ruppert, 2015). Az Európai Tanács digitális állampolgárságról szóló modellje a digitális kompetenciák, a kritikai médiaműveltség, az etikai felelősség és az online részvétel integrált rendszerét hangsúlyozza (Council of Europe, 2019).

Az előadás ezekre az elméleti keretekre építve egy új analitikus megközelítést javasol: afelelős állampolgár és a felelős digitális állampolgár kompetenciakataszterének összehasonlító elemzését. (Balatoni&Ványi, 2026) A kutatás abból indul ki, hogy a demokratikus társadalmakban a „felelős állampolgár" fogalma hagyományosan olyan normatív elemeket foglal magában, mint a közéleti részvétel, a jogkövető magatartás, a közjó iránti felelősség, valamint a közösségi szolidaritás (Galston, 2001; Dalton, 2008). A digitális környezet azonban új kompetenciákat és normákat is megkövetel: a kritikai információfeldolgozást, az algoritmikus médiakörnyezet értelmezését, az online etikai felelősséget, valamint a digitális térben megvalósuló részvételi formák tudatos használatát (Couldry & Hepp, 2017; Livingstone, 2019).

Az előadás ennek megfelelően két kompetenciakészletet hasonlít össze: egyrészt a klasszikus demokratikus állampolgárság normatív és részvételi dimenzióit, másrészt a digitális korszakban megjelenő új állampolgári kompetenciákat. A kutatás célja annak feltárása, hogy a digitális nyilvánosság miként alakítja át az állampolgári felelősség fogalmát, és milyen új készségek válnak nélkülözhetetlenné a demokratikus részvétel fenntartásához.

Az elemzés külön figyelmet fordít a fiatal generációk politikai szocializációjára, mivel számukra a közösségi média és az algoritmikusan szervezett információs környezet elsődleges szocializációs térként működik. A digitális térben szerveződő kommunikációs struktúrák nemcsak a közéleti részvétel formáit alakítják át, hanem a kollektív emlékezet, a közösségi identitás és a politikai orientációk formálódását is befolyásolják (Sunstein, 2017; van Dijck, Poell & de Waal, 2018).

Az előadás amellett érvel, hogy a digitális állampolgárság fejlesztése nem pusztán technológiai vagy pedagógiai kérdés, hanem a demokratikus kultúra fenntartásának egyik kulcseleme. A felelős digitális állampolgár kompetenciakataszterének meghatározása

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

hozzájárulhat ahhoz, hogy az oktatási rendszerek és közpolitikai programok hatékonyabban reagáljanak a digitális nyilvánosság kihívásaira, valamint támogassák a fiatal generációk tudatos és felelős részvételét a hálózati társadalomban.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Balatoni Monika

Absztrakt címe: The Transformation of Cognitive and Affective Learning in Algorithmic Media Environments – The Role of Feed Literacy in the Formation of Social Patterns

Kulcsszavak: platform society, feed literacy, digital culture, artificial intelligence

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: The algorithmic organization of content on digital platforms has fundamentally transformed processes of information access and knowledge acquisition over the past decade. Recommendation systems powered by artificial intelligence—particularly on short-video social media platforms—do not merely function as communication infrastructures, but increasingly create informal learning environments in which a significant part of younger generations' historical and social knowledge is formed. Within this media environment, learning no longer appears solely as a cognitive process but is increasingly complemented by strong affective components, where emotional engagement and narrative identification influence interpretive processes.

The aim of this study is to examine how algorithmic media environments reshape the relationship between cognitive and affective learning in the context of digital civic education. The theoretical framework of the analysis is based on two major strands: research on collective memory and theories of learning. In particular, the study draws onBloom's cognitive taxonomy, which describes the hierarchical levels of knowledge acquisition—from remembering and understanding to applying, analyzing, evaluating, and creating. In algorithmic media environments, however, these cognitive processes are often intertwined with affective impulses that influence the interpretation of historical and social phenomena through emotionally framed narratives.

The study introduces the concept offeed literacy, which can be understood as a new dimension of digital media literacy. Feed literacy refers to a competence that enables users to understand the functioning of algorithmic content selection, recognize narrative framing, and critically interpret emotional manipulation in digital media environments. This competence may become a key component of digital civic education, as digital platforms increasingly function as informal learning spaces where historical and political knowledge is mediated.

The empirical part of the study is based on anonline survey conducted with 347 participants, examining patterns of digital media use among young adults and their interpretive processes related to historical narratives encountered on social media platforms. Usingstructural equation modelling (SEM), the research analyzes the relationships between algorithmic feed exposure, emotional narrative engagement, feed literacy, and the interpretation of historical narratives.

The findings suggest that exposure to algorithmically curated content is strongly associated with emotional engagement with historical narratives, which in turn influences cognitive interpretation processes. Historical narratives circulating on short-video platforms often appear within emotionally framed storytelling structures, which may contribute to simplified or romanticized representations of complex historical events and actors. At the same time, individuals with higher levels of feed literacy demonstrate stronger critical interpretation skills, which can mitigate the influence of emotionally driven narratives.

The study argues that AI-driven digital media environments create a newlearning ecosystem

in which cognitive and affective learning processes are closely intertwined. In such environments, artificial intelligence does not simply organize information flows but actively shapes the epistemic conditions under which knowledge is encountered and interpreted.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

From a pedagogical perspective, these developments highlight the growing importance of integrating algorithmic awareness and feed literacy into digital civic education. Strengthening these competencies may support the development of critical thinking, reflective historical understanding, and responsible digital participation in AI-mediated information environments.

This study contributes to the emerging field of AI-mediated learning by integrating cognitive learning theory, affective engagement, and algorithmic media environments into a unified pedagogical framework.

References:

Anderson, B. (2006). Imagined communities: Reflections on the origin and spread of nationalism (Revised ed.). Verso.

Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain. Longmans.

Couldry, N., & Mejias, U. A. (2019). The costs of connection: How data is colonizing human life and appropriating it for capitalism. Stanford University Press.

van Dijck, J., Poell, T., & de Waal, M. (2018). The platform society: Public values in a connective world. Oxford University Press.

Assmann, J. (2011). Cultural memory and early civilization: Writing, remembrance, and political imagination. Cambridge University Press.

Castells, M. (2010). The rise of the network society (2nd ed.). Wiley-Blackwell.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Barabási Tündeó

Absztrakt címe: Mesterséges intelligencia és tanítók/óvodapedagógusok. Tájékozottság és MI-vel kapcsolatos attitűdök egy empirikus kutatás tükrében

Kulcsszavak: Mesterséges intelligencia-műveltség, óvodapedagógusok, tanítók, attitűd

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: A jövőt csak akkor alakíthatjuk, ha időben döntünk és cselekszünk (Drucker, 1993 idézi Szendi, 2019). Márpedig az oktatási intézményekben a jövőt alakítjuk és ennek felelőssége a pedagógusok kezében van. Az is tény, hogy a jövő oktatása a mesterséges intelligencia (MI) korában fog megvalósulni. Oktatási térhódítását döntő módon befolyásolja a pedagógusok attitűdje, az, hogy a résztvevő-ellenálló tengelyen hol helyezik el magukat, hiszen nyitott, innovatív szemléletük és gondolkodásuk nélkül, nem következik be változás az oktatásban a módszerek, az eszközök, az adminisztrációs folyamatok, a szervezeti működés területén (Demeter & Mező, 2023), így az MI pedagógiai adaptációja terén sem. Az MI-használattól való tartózkodás következtében a pedagógusok a tanulókat is korlátozhatják a használatban vagy egyenesen tilthatják azt (Baditzné Pálvölgyi & Jakab, 2023). A kedvező attitűd ugyanakkor nem elég a hatékony alkalmazáshoz, hanem szükségessé teszi és egyben feltételezi az alkalmazójának kompetenciáját, műveltségét ezen a területen. Long és Magerko (2020 idézi Bognár, 2024) szerint a mesterségesintelligencia-műveltség azokat a képességeket, készségeket, ismereteket, attitűdöt foglalja magában, amelyek ennek tanulási folyamatban (és nem csak) való érdemi felhasználásához szükségesek. Több szerző (Ng és munkatársai, 2021; Tenberga & Daniela, 2024; Traga Philippakos & Rocconi, 2025) 21. századi meghatározó kompetencia jellegét hangsúlyozzák az MI-használatnak és kiemelik, hogy ismerete a modern oktatás egyik kulcsfontosságú elemévé válik.

Empirikus kutatásunkban azt a kérdést vizsgáljuk, hogy a romániai magyar óvodapedagógusok és tanítók milyennek ítélik meg saját tájékozottságukat, MI-műveltségüket és attitűdjüket az MI pedagógiai adaptálásának imperatívuszát megjelenítő oktatási kontextusban. Azt feltételeztük, hogy polarizáció jellemzi az MI oktatási használatára vonatkozó tájékozottságot és attitűdöt egyaránt. Vizsgálati mintánk hozzáférés alapú. Az ankét módszerét használtuk saját készítésű kérdőívvel, melynek konzisztenciáját a Cronbach-alfa index érvényesítette. Összesen 565 pedagógust vontunk be a vizsgálatba, 268 óvodapedagógust és 297 tanítót. Eredményeink azt mutatják, hogy a pedagógusok MI használata közepes erősségűnek minősül, de ezt a képet több olyan változó is árnyalja, mint életkor, szakmai régiség stb. Ugyanakkor azt találtuk, megkérdezettek magas MI elsajátítási hajlandóságot mutatnak, közepesen erősnek látják az MI oktatásba való beépülésének szükségességét, és ennél szignifikánsan alacsonyabb a felkészültségük önmegítélése. Az MI műveltség vonatkozásában az látszik, hogy a pedagógusok több mint fele még vagy újoncnak vagy felfedezőnek tekinti magát (lásd Tenberga & Daniela, 2024 kategórizációját) az MI műveltségének megítélésében. Ugyanakkor látható volt az is, hogy az életkor és a szakmai régiség árnyalja az MI műveltség megítélésének mértékét. Az eredményeink összességében azt jelzik, hogy a fiatalabb/pályakezdő pedagógusok csoportja magabiztosabban mozog az MI használatában és elfogadóbb ennek oktatási integrációs imperatívusza előtt, így kutatásunk egyik meghatározó hozadéka annak felismerése, hogy az MI korában különösen felértékelődik a szakmai együttműködés szerepe és a különböző pedagógusgenerációk kompetenciaterületének komplementer jellege.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Baditzné Pálvölgyi, K. & Jakab, L. (2023). A mesterséges intelligencia alkalmazási lehetőségei a tanításban: kezdeti tapasztalatok és jó gyakorlatok. Anyanyelv-pedagógia XVI. évfolyam, 2023/3, 47-78. Anyp_XVI_2023_3_3.pdf

Demeter, Zs. & Mező K. (2023). Tanító szakos hallgatók és a mesterséges intelligencia.

Mesterséges Intelligencia – interdiszciplináris folyóirat, 5. (1). 73-87 https://www.kpluszf.com/assets/docs/MI/MI_2023_1_073_Demeter_Mezo.pdf

Ng, D. T. K., Leung, J. K. L., Chu, S. K. W., & Qiao, M. S. (2021). Conceptualizing AI literacy: An exploratory review. Computers and Education: Artificial Intelligence, 2(1), 1-11. https://computationalliteracies.net/publications/ng-2021-conceptualizing/

Tenberga, I. & Daniela, L. (2024). Artificial Intelligence Literacy Competencies for Teachers Through Self-Assessment Tools. Sustainability 2024, 16, 10386. https://doi.org/ 10.3390/su162310386

Traga Philippakos, Z. A., & Rocconi, L. (2025). AI Literacy: Elementary and Secondary Teachers' Use of AI-Tools, Reported Confidence, and Professional Development Needs. Education Sciences, 15(9), 1186. https://doi.org/10.3390/educsci15091186

Bognár, A. (2024). A mesterséges intelligencia jelentősége a pedagógusképzésben. Pedagógusképzés, 22(50)(1). https://pdfs.semanticscholar.org/630d/25a77b80f0933e524818aec6db7396730b4c.pdf

Szendi, N. (2019). Változtatásmenedzsment vizsgálatok magyarországi szervezeteknél. PhD értekezés, Sopron. Ertekezés_SzendiN..pdf

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Batár Levente

Absztrakt címe: Nem helyette, mellette: a mesterséges intelligencia szerepe a pedagógiai gondolkodás újraformálásában

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, ChatGPT, pedagógiai innováció, differenciálás, tanulói motiváció

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: A mesterséges intelligencia egy technológiai innováció, amely az oktatás alapfogalmainak újraértelmezését is szükségessé teszi. A pedagógus szerepe (újra) átalakul: az információközvetítőből tanulási folyamatokat tervező, irányító és reflektáló szakemberré válik, aki munkáját egyre inkább mesterséges intelligenciával együttműködve végzi.

Jelen kutatás kiindulópontja az a felismerés, hogy az emberi és mesterséges intelligencia szinergiája új minőséget hozhat létre a tanítás-tanulás folyamatában.

A kutatás célja annak feltárása, hogy a ChatGPT pedagógiai integrációja miként járul hozzá a differenciált tanulásszervezéshez, a tanulói motiváció növeléséhez, valamint a tanári kognitív és adminisztratív terhelés csökkentéséhez. A vizsgálat középpontjában az a kérdés áll, hogy a mesterséges intelligencia miként képes kiterjeszteni a pedagógus szakmai kompetenciáit.

Az elméleti keretet a digitális pedagógia kompetenciaalapú megközelítése (Redecker, 2017) adja. A mesterséges intelligencia oktatási alkalmazásának értelmezésében meghatározó Luckin (2018) „Machine Learning and Human Intelligence" című munkája, valamint Holmes, Bialik és Fadel (2019) modellje az AI-alapú tanulási környezetekről. A generatív AI pedagógiai potenciálját és kihívásait Kasneci et al. (2023), illetve Zawacki-Richter et al. (2019) kutatásai alapozzák meg.

A kutatás módszertanát akciókutatás képezi, amely kvalitatív és kvantitatív adatgyűjtési eljárásokat egyaránt alkalmaz. A vizsgálat során pedagógusok körében végzett kérdőíves felmérés, valamint tanórai esettanulmányok és óratervek elemzése történt, amelyekben a ChatGPT alkalmazása konkrét pedagógiai helyzetekben – például differenciálás – került vizsgálatra.

A kutatás központi kérdései: (1) milyen pedagógiai funkciókban jelenik meg a ChatGPT a tanári gyakorlatban; (2) milyen hatást gyakorol a tanulói aktivitásra és motivációra; (3) a ChatGPT használata milyen mértékben képes csökkenteni a tanári munkaterhelést.

A hipotézis szerint a mesterséges intelligencia tudatos pedagógiai integrációja növeli a tanulási folyamat hatékonyságát, miközben támogatja a személyre szabott tanulást és a reflektív tanári gyakorlat kialakulását.

Az eredmények azt mutatják, hogy a ChatGPT használata jelentős mértékben segíti a differenciálást és a tanulási folyamat adaptivitását, valamint hozzájárul a tanulói bevonódás növekedéséhez. Emellett kimutatható a tanári időráfordítás csökkenése bizonyos feladattípusok esetében, miközben a pedagógus szerepe magasabb szintű tervező és facilitáló irányba mozdul el.

A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy hozzájárul az emberi és mesterséges intelligencia együttműködésének pedagógiai értelmezéséhez, míg gyakorlati jelentősége abban, hogy konkrét, adaptálható módszereket kínál a pedagógusok számára.

A vizsgálat egyik legfontosabb következtetése, hogy a mesterséges intelligencia nem a pedagógus helyettesítője, hanem annak kognitív és didaktikai kapacitásait kiterjesztő eszköz.

Referenciák (részlet):

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Redecker, C. (2017): European Framework for the Digital Competence of Educators (DigCompEdu).

Luckin, R. (2018): Machine Learning and Human Intelligence. UCL IOE Press.

Holmes, W. – Bialik, M. – Fadel, C. (2019): Artificial Intelligence in Education.

Zawacki-Richter, O. et al. (2019): Systematic review of research on AI applications in higher education. International Journal of Educational Technology in Higher Education.

Kasneci, E. et al. (2023): ChatGPT for good? On opportunities and challenges of large language models for education.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Bekk Timea

Absztrakt címe: Tanári szerepek a mesterséges intelligencia korában

Kulcsszavak: generatív mesterséges intelligencia; oktatási innováció; pedagógusi kompetenciák; műszaki oktatás; adaptív tanulás

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: A generatív mesterséges intelligencia (AI) napjaink egyik legdinamikusabban fejlődő technológiája, amely jelentős hatást gyakorol az oktatás különböző szintjeire és módszertani kereteire [1], [3]. A nemzetközi oktatáspolitikai jelentések szerint a tanári szerep és az elvárt digitális kompetenciák folyamatosan bővülnek, miközben a pedagógusok egyre inkább elvárják a technológiai eszközök hatékony alkalmazását az oktatásban [2]. A generatív AI ígéretes lehetőségeket kínál a tanulási folyamatok személyre szabására, a tanulói elköteleződés növelésére, valamint az adaptív tanulási környezetek kialakítására [5]. A technológia hozzájárulhat továbbá olyan kognitív készségek fejlesztéséhez, mint a kritikus gondolkodás, a problémamegoldás vagy az analóg érvelés, különösen a műszaki és informatikai oktatásban, ahol ezek kiemelt jelentőséggel bírnak [6].

Jelen kutatásunk célja az volt, hogy feltárja, hogyan vélekednek a pedagógusok a generatív AI gyakorlati alkalmazásáról, hatékonyságáról és az integrációt nehezítő tényezőkről, különös tekintettel a műszaki területen tanító közép- és felsőoktatási oktatók tapasztalataira. Vizsgálatunkban 96 magyarországi pedagógus és oktató vett részt, akik többségükben műszaki szakterületeken tevékenykednek. A felmérés eredményei rávilágítanak arra, hogy a válaszadók jelentős része rendszeresen használ generatív AI-eszközöket, leggyakrabban tananyagok előkészítésére, feladatok és vizsgakérdések generálására, illetve kreatív oktatási tartalmak létrehozására. A pedagógusok túlnyomó többsége pozitívan értékeli ezen eszközök oktatási hatékonyságát, ugyanakkor hangsúlyozzák, hogy a széles körű, tudatos és felelősségteljes integrációhoz további módszertani támogatásra, célzott szakmai képzésre és intézményi iránymutatásra van szükség.

Ezzel párhuzamosan fontos megemlíteni, hogy a műszaki felsőoktatásban különösen erős igény mutatkozik a biztonságtudatosságot és etikai kérdéseket előtérbe helyező megközelítésekre, amelyet a korábbi kutatások is alátámasztanak [4]. A pedagógusok kiemelik az adatvédelemmel, az algoritmikus torzításokkal és az átláthatóság hiányával kapcsolatos kockázatokat, amelyek a generatív AI felelős alkalmazásának elengedhetetlen elemei. A technológia gyors fejlődésével párhuzamosan a tanárok szerepe is átalakul, és egyre nagyobb hangsúlyt kap a kritikus technológiai értelmezés, a megfelelő útmutatás biztosítása és a tanulók támogatása a felelős generatív AI-használat kialakításában.

Az eredményeink rámutatnak arra, hogy a generatív mesterséges intelligencia jelentős potenciált kínál a műszaki oktatás fejlesztésére, ugyanakkor felelősségteljes alkalmazásához elengedhetetlen a pedagógusok és oktatók célzott támogatása, a módszertani iránymutatások kidolgozása és az etikai szempontok beépítése az oktatási gyakorlatba. A kutatás hozzájárul a generatív AI oktatási szerepéről szóló szakmai diskurzushoz, és alapot teremt a további fejlesztésekhez, képzési programok kialakításához és az oktatási innovációk értékalapú megvalósításához.

Referenciák:

1. I. Întorsureanu, S.-V. Oprea, A. Bâra, and D. Vespan, “Generative AI in education: Perspectives through an academic lens,” Electronics, vol. 14, no. 5, p. 1053, Mar. 2025. [Online]. Available: https://doi.org/10.3390/electronics14051053

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

2. OECD, Results from TALIS 2024: The State of Teaching, TALIS, OECD Publishing, Paris, 2025. [Online]. Available: https://doi.org/10.1787/90df6235-en

3. S. Chakraborty, “Generative AI in modern education society,” arXiv preprint, arXiv:2412.08666, Dec. 2024. [Online]. Available: https://arxiv.org/abs/2412.08666

4. J. Módné Takács and M. Pogátsnik, A Comprehensive Study on Cybersecurity Awareness: Adaptation and Validation of a Questionnaire in Hungarian Higher Technical Education, Acta Polytechnica Hungarica, vol. 21, no. 10, pp. 533–552, 2024.

5. M. Pogátsnik, P. Tóth, and K. Horváth, The Development of Engineering Students' Analogical Reasoning, Acta Polytechnica Hungarica, vol. 21, no. 8, pp. 169–188, 2024.

6. C. M. Kim, E. Dinç, E. Lee, A. Baabdullah, A. Y. Zhang, and B. R. Belland, Revisiting Analogical Reasoning in Computing Education: Use of Similarities Between Robot Programming Tasks in Debugging, Journal of Educational Computing Research, vol. 61, no. 5, pp. 1036–1063, Sep. 2023.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Benedek András Szalma Éva, Zarka Dénes

Absztrakt címe: Oktatásinnovációs és szakképzési kutatások új tematikai irányai az elmúlt évtizedben

Kulcsszavak: mikro-tanúsítványok, oktatásinnováció, online környezet, Open Science, szakképzés

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt:

Az előadás az oktatásban mely változásokat hozó digitalizáció, az új digitális technológiák, a mesterséges intelligencia és a hálózati kooperációs lehetőségek hatásaira formálódó új szakképzéskutatási folyamatokat az elmúlt évtized keretében elemzi. Az összehasonlító folyamatelemzési módszerekre – hazai fejlődéstörténet és nemzetközi trendek elemzésére alapozó kutatás a szakképzési témák elméleti és projektorientált vizsgálatára vállalkozik. Az elméleti keretek vonatkozásában az Open Science ezredfordulót követő térnyerése, a tudományos kutatások és eredményeinek közlésében az Open Access szemlélet általánossá válásával a kutatások hálózati jellege új lehetőséget teremtett a kutatási térben, minőségi változásokat eredményezet az együttműködők közötti kommunikációban és az alkalmazott kutatási eszközök/technológiák (adatbázisok, felhőszolgáltatások, mesterséges intelligencia) alkalmazásával.

Az előadás konkrét projektek eredeti céljait és implementációs hatásait értékeli a 2016-2022 között megvalósított MTA-BME Nyitott Tananyagfejlesztés a szakképzésben eredményeinek disszeminációs hatáselemzésétől, a BME Szakképzés-pedagógiai Kutatócsoport 2023-2025 közötti időszakban tett hálózati kutatási kezdeményezéseinek áttekintéséig. Ezzel párhuzamosan lényegi referenciát jelentenek azok a nemzetközi kutatások és fejlesztések, melyek a BME Mérnöktovábbképző Intézet (BME MTI) keretében a progresszív európai oktatásinnovációs kezdeményezésekhez való hazai kapcsolódás lehetőségét teremtették meg.

A VOCAL projektben a COVID tömeges módszertani igényeinek megjelenése előtt a BME MTI Oktatásinnovációs és Felnőttképzési Központjának vezetésével a partnerség vizsgálta és fejlesztette az online kollaboráció hatékony lehetőségeit nemzetközi tanulói közösségek szakképzésének területén. Az elért eredmények hamar hasznosultak a COVID-19 lezárások idején. A DUCK projekt során a kritikus gondolkodás módszetani elemeinek felhasználásával a Központ a partnerséggel mindenki számára elérhető többnyelvű 30 órás on-line tananyagot fejlesztett az Adatértelmezés és adatkommunikáció témájában adatokkal foglalkozó főleg informatikai szakembereknek az iparban, szakképzésben a döntéshozók hatékonyabb tájékoztatása, jobb döntéselőkészítés érdekében. A Disco VET és Disco SMS projektekben pedig olyan partnerség jött létre, melyben folyamatosan fejlődik egy tanulástámogató rendszerektől független digitális kitűzőt kiállító és gyűjtő platform, mely az iparban és szakképzésben lehetővé teszi a tanulás során elért tanulási eredményeket, kompetenciákat digitálisan megjeleníteni, rakatolni és tárolni az EU Mikro-tanúsítvány ajánlása és az 1EdTech digitális kitűző szabványának figyelembevételével.

Az elmúlt évtizedben zajló innovációs és kutatási előzményekre alapozó jelenlegi fejlesztés egy olyan innovációs-kutatási hálózat kialakítására vállalkozik, mely hálózati jellegét és működési formáját tekintve szervezetében is innovatív, kooperatív együttműködésre törekszik a partnereivel, szemléletformáját és alkalmazott kutatási módszereit, tevékenységének eredményeit tekintve az Open Science korszerű követelményeinek törekszik megfelelni. Az előadás a konferencia fő témájához kapcsolódva, az adott keretek között ezt az új szakképzés kutatási modellt, annak lényegi funkcióit, hálózati szerkezetét és formálódó kapcsolatrendszerét mutatja be.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Referenciák:

Arenas, M. B., Zarka, D. (2025) „Good practices and recommendations to Enhancing Education with Gamified Open Badges", Opus et Educatio, 12(1). https://doi.org/10.3311/ope.40558

Benedek, A. (2021). Szakképzésfejlődési szakaszok Magyarországon (1870-2020),

Szakképzés-pedagógiai Tudományos Közlemények 2021/1, BME GTK Műszaki pedagógia Tanszék, 21-35.

Benedek, A.(szerk.) (2020). Új módszerek a szakképzésben – Kollaboratív online tartalomfejlesztés, . MTA-BME, 2020. ISBN: 978-963-508-949-9

Jónasson, J., T. (2016).Educational change, inertiaand potential futures.Why is it difficult to change the content of education?European Journal of Futures Research, 4: 7 doi:10.1007/s40309-016-0087-z

Szalma, E. (2021). „Digitálisan aláírt tanúsítványok és digitális kitűzők a szakképzésben és felsőoktatásban", Opus et Educatio, , 8(4). https://doi.org/10.3311/ope.481

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Benke Magdolna

Absztrakt címe: Gondolatok a szakképzés innovációs partneri szerepéről – Elméleti megközelítések

Kulcsszavak: szakképzés, tanulórégió, tanulóközösség, innováció, partnerség

Szakosztály: Szakképzés és társadalom

Absztrakt: A múlt század kilencvenes éveitől számos új gazdasági és társadalmi kihívás született a szakképzéssel kapcsolatban (Csákó, 2016; Benedek, 2003). A globalizáció

hatására a regionális kapcsolatok és távolságok átértékelődnek, a technikai és technológiai újítások, újabban a mesterséges intelligencia minden eddiginél gyorsabban és egyre több területen berobbannak az életünkbe, a megszerzett tudás avulásának üteme pedig tovább gyorsul.

A globalizációval párhuzamosan felértékelődik a helyi tudás és azon tudáshordozók szerepe, melyek közreműködnek a helyi tudásteremtésben és innovációban (Lengyel, 2004; Márkus & Kozma, 2019). A fejlesztési koncepciók, elsősorban az ún. tanulórégió koncepciók tanulmányozása azt mutatja, hogy a fejlesztési koncepciók az oktatási-képzési intézmények közül elsődlegesen az egyetemeket tekintik innovációs partnernek, mellőzve a szakképzést (Benke, 2016).

Az előadás célja a szakképzés, elsősorban a középfokú szakképzés területi gazdasági fejlesztési folyamatokban betöltött, pontosabban mellőzött szerepének megközelítése. Az előadás arra a kérdésre keresi a választ, hogy a fejlesztési koncepciókban miért sikkad el a középfokú oktatási és képzési intézmények partneri szerepének felismerése, és milyen okok miatt marad ki a szakképzés pl. a tanulórégió koncepciók többségéből (Benke, 2022). A téma vizsgálatát különösen indokolja, hogy igen kevés tapasztalattal rendelkezünk a középfokú szakképzésnek a gazdaságban és a társadalomban betöltött szerepéről a szűk munkaerőpiaci megközelítésen túl.

Az előadás forrásául szolgáló kutatás módszere nemzetközi és hazai szakirodalom feldolgozás, szakmai dokumentumok, hazai esettanulmányok elemzése és másodfeldolgozása adott szempontsor alapján.

Az előadás szakirodalmi forrásokra hivatkozva vázolja azokat a körülményeket, amelyek gátolják a szakképző intézményeket abban, hogy érdemi partneri szerepet tudjanak betölteni. Ide tartozik az időtényező, az ad-hoc, gyorsan változó munkaerő-piaci igényeknek való megfelelés kényszere és a felülről történő irányítás rendszere. Fennállhatnak presztízs-problémák is, hiszen gyakran alacsony presztízsű képzési formáról van szó (Marhuenda-Fluixá, 2021). Hazai tapasztalatok alapján további kérdés, hogy az erős intézményi centralizáció mennyire kedvezhet érdemi partneri szerepek kialakulásának.

Feltételezhetjük, hogy a szakképzés közösségformáló erő lehet, erős helyi inkluzív, részvételi kormányzás esetében. A „kvázi partnerségek”, az együttműködések újragondolása számos kulturális szakmai területen már elindult, ami talán a szakképzés számára is példaként szolgálhat. A múzeumok, a könyvtárak funkcióbővülése számos új értékes tanulási eredményhez vezetett (Juhász et al., 2015).

A jövőre vonatkozó útkeresésre utalnak EU szinten az új szakképzési forgatókönyvek (Markowitsh & Bjornavold, 2022). Az egész életen át tartó tanulás felé nyitó "plurális szakképzés" modellje közel áll ahhoz a formához, amely helyi érdekek és szükségletek alapján alternatív képzési utakat tud felmutatni (Benke & Rachwal, 2022). A helyi tudás és a szakképzés együttműködését támogatja a „képesség-szemlélet”

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

(Sen, 2003), aktív szerepet szánva az érintetteknek (elsősorban a helyi lakosoknak), hangsúlyozva, hogy a szakértői és helyi (laikus) tudás egymás kiegészítői, partnerei lehetnek.

Akciókutatások segíthetnek megvizsgálni, hogy a "plurális" szakképzési modell és a "képesség szemlélet" alkalmazása új távlatokat nyithat-e a középfokú szakképzés számára a hiányzó innovációs partnerségek megszületéséhez, a helyi társadalmak és a helyi gazdaságok fejlődésének támogatásához.

Referenciák:

Benedek, A. (2003). Változó szakképzés. A magyar szakképzés szerkezetének változásai a XX. század utolsó negyedében,. OKKER, Budapest.

Benke, M. & Rachwał, T. (2022). The evolution of vocational education and training in Hungary and Poland 1989–2035.,In: Hungarian Educational Research Journal, Volume 12 Issue 3. , https://doi.org/10.1556/063.2022.00061

Benke, M. (2022). A szakképzés innovációs partneri szerepének lehetőségei és akadályai – Elméleti megközelítések. Szakképzés-Pedagógiai Tudományos Közlemények,, 3 (1), 69-90. p.

Juhász, E., Herczegh, J., Kenyeres, A., Kovács, K., Szabó, J. & Szűcs, T. (2015). Kulturális Tanulás. In: Kozma, T. et al. Tanuló régiók Magyarországon - Az elmélettől a valóságig, . CHERD, Debrecen.

Lengyel, B. (2004). A tudásteremtés lokalitása: hallgatólagos tudás és helyi tudástranszfer, Tér és Társadalom, , 18(2), 51-71.

Marhuenda-Fluixa, F. (Ed.). (2017). Vocational Education beyond Skill Formation. Peter Lang.

Markowitsch, J. & Bjornavold, J. (2022). Scenarios for Vocational Education and Training in Europe in the 21st century. In: Hungarian Educational Research Journal, Volume 12 Issue 3.

Márkus, E. & Kozma, T. (Eds.). (2019). Learning Communities and Social Innovations.

Régió és Oktatás XII. Debreceni Egyetemi Kiadó, CHERD, Debrecen., Sen, A. (2003). A fejlődés mint szabadság, Európa Könyvkiadó, Budapest.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Berecz Réka

Absztrakt címe: Eltérő karrierutak: Hol vannak a nők a tudományos pályán? A nemi arányok vizsgálata a felsőoktatás alap- mester és PhD képzési szintjein, valamint az oktatói besorolások és tudományos fokozatok mentén

Kulcsszavak: Felsőoktatás, Tudományos karrier, Nők, Nemek közötti egyenlőtlenségek

Szakosztály: Családtudományi szakosztály

Absztrakt: Az elmúlt évtizedekben a nők iskolázottsága jelentősen javult, és a 20. század második felétől több nő kezdi meg felsőfokon tanulmányait, mint férfi. Ugyanakkor a nemek közötti vertikális és horizontális egyenlőtlenségek (OECD,2021), a munkaerőpiac egyes szegmenseiben, csakúgy, mint a tudományos karrierútban, mai napig jelen vannak (Fényes, 2009, Macarie & Moldovan, 2015), és hátrányos érintik a nőket karrierjük előre mentelében (Thelma & Ngulube,2024). A horizontális és vertikális szegregáció jelenlétét számos statisztika elemzés igazolja (Engler & Dusa, 2024), ugyanakkor ezen elemzések kevésbé fókuszálnak annak azonosítására, hogy a láthatatlan akadály, mely oktatói és tudományos szinteken érhetőek tetten.

Előadásunk a magyarországi felsőoktatásban részt vevő hallgatók, valamint az akadémiai szférában tevékenykedő oktató-kutatók nemi arányainak elemzésére irányul, a horizontális és vertikális szegregációk mentén.

Kutatásunk középpontjában az alábbi kutatási kérdések állnak: hogyan alakul a felsőoktatásban tanuló női hallgatók és oktató-kutatók aránya az egyes képzési területeken és képzési szinteken? Hogyan alakul a nemi arány

az oktatói besorolások és tudományos fokozatok tekintetében? Melyik tudományos állomáson jelenik meg a nők előre menetelét akadályozó üvegplafon? Feltételezéseink szerint a vizsgált területeken egyaránt kimutatható a horizontális és a vertikális elkülönülés, mind a hallgatók, s mind az oktató-kutatók körében. További feltételezésünk szerint az üvegplafon a tudományos karrierút utolsó állomásai előtt fog megjelenni.

Az előadás alapját képező komparatív elemzés három adatforrás vizsgálatára épült: (1) nemzetközi, (2) hivatalos hazai statisztikákra, valamint (3) törvényi szabályozásokra. Jelen előadás csak a hazai statisztikai adatok bemutatására összpontosít. Így az elemzés alapját a Központi Statisztikai Hivatal felsőoktatási statisztikái, továbbá az Oktatási Hivatal által működtetett Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) és a FIR–OSAP adatbázisai képezik. Az adatelemzés során leíró statisztikai módszert alkalmaztunk a legfrissebb hazai statisztikai adatokon.

Eredményeink szerint az alap-mesterképzésen a nők nagyobb aránya, az oktatás, az egészségügy, valamint a művészetek területein mérhetők, a férfiak inkább az informatikai és a műszaki területeire koncentrálódnak. A PhD képzést a nemek közel azonos arányban kezdték meg, ugyanakkor az akadémiai személyzet körében, már kevesebb női alkalmazott figyelhető meg. Fontos eredmény, hogy az oktatói besorolások alacsonyabb szintjein, mint a tanársegéd vagy az adjunktus, a nő és férfi arány kiegyenlített, ugyanakkor az oktatói besorolások középső szintjein, mint a főiskolai tanár, már csökkenés tapasztalható, ami az egyetemi docens munkakörben tovább folytatódik. A legfelső egyetemi tanár beosztásban a nők már jelentősen alulreprezentáltak. További eredményeink szerint az oktatói hierarchiában a docensi munkakör, a tudományos fokozatok tekintetében az MTA doktora cím az a lépcsőfok, ahol a nők elakadnak tudományospályájuk előrehaladásában.

A statisztikai másodelemzés elsősorban doktori kutatásunk elméleti és empirikus megalapozását szolgálta. Eredményeink ugyanakkor rávilágítanak az intézményi

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

mentorprogramok felsőoktatásban betöltött jelentőségére, és felhívhatják a figyelmet az oktató-kutatók szakmai előmenetelét támogató intézkedések kidolgozásának megfontolására is.

Referenciák:

Engler, Á. & Dusa, Á. (2024). Férfiak és nők vezető szerepben. Kapocs

7(3-4):167-181 DOI:10.63582/KAPOCS.2024.3-4.12

Fényes, H. (2009). Horizontális és vertikális szegregáció az oktatásban nemek szerint.

Iskolakultúra, 19(10), 24-38. https://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/20906

Macarie, C. F. & Moldovan, O. (2015). HORIZONTAL AND VERTICAL GENDER SEGREGATION IN HIGHER EDUCATION: EU 28 UNDER SCRUTINY. Managerial Challenges of the Contemporary Society, 8(1), 162–169.

OECD (2021). Why do more young women than men go on to tertiary education?,

Education Indicators in Focus , https://doi.org/10.1787/6f7209d1-en

Thelma, Chansa Chanda, & Ngulube Loveness. (2024) Women in Leadership: Examining Barriers to Women's Advancement in Leadership Positions. Asian Journal of Advanced Research and Reports. 18(6). 273–90. DOI:10.9734/ajarr/2024/v18i6671

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Berei Emese Beáta

Absztrakt címe: Digitális írásfejlesztés és kommunikáció a felsőoktatásban. Hogyan támogatják a segítő szakma oktatói a speciális hallgatói csoportok akadémiai integrációját?

Kulcsszavak: írástámogatás, felsőoktatók, digitális segédeszközök, speciális oktatási igényű hallgatók, határon átnyúló kvantitatív elemzés.

Szakosztály: Gyermekvédelmi és szociálpedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: Az akadémiai tanulás digitális aspektusa a 21. században jelent meg és digitális eszközök segítségével történő keresést, írást és kommunikációt jelent. Az akadémiai írás a kommunikáció egy sajátos formája, amely a hallgatók tanulmányi pályafutását végig kíséri, beleértve vizsgadolgozatok, tesztek, esszék, beszámolók, szakmai és tudományos jelentések írását. A szakdolgozatok és disszertációk is írásos formában rögzülnek, ennek a haladó írásformának az elsajátítása feltétele a felsőoktatási tanulmányok lezárásának. A tudományos írás és kommunikáció elsajátítása rendszerint nehézséget jelent a felsőoktatásba újonnan érkező hallgatók számára, továbbá számolni kell a modern kihívásokkal is, például a digitális akadémiai íráskészségek fejlesztési folyamatával. Jelen előadás a segítő szakmák területén oktató tanárok támogató magatartását vizsgálja a sajátos oktatási igényű hallgatókra való tekintettel (fogyatékkal élő, hátrányos helyzetű, nemzeti kisebbségi, kisgyermekes és külföldi). Arra kerestem a választ, hogyan segítik az oktatók a különböző hallgatói csoportok tanulási folyamatát? A kvantitatív elemzés nemzetközi mintája Magyarországon, Szlovákiában, Romániában, Szerbiában és Ukrajnában dolgozó (N = 315) egyetemi oktatókból állt, akik segítő területen (pedagógia, orvosi, egészségtudományi vagy teológia szakon) tanítottak. Az adatokat 2023-ban gyűjtöttük a Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutatási és Fejlesztési Központjában (CHERD-H), majd SPSS statisztikai programmal elemeztem (faktoranalízist és korrelációs próbát végeztem). Eredményeim szerint az oktatók támogató magatartása a speciális oktatási igényű hallgatók tanulási és értékelési folyamatának egészét lefedte és négy irányba mutatott: írásbeli támogatás, határidők meghosszabbítása, hagyományos és digitális tanulási források biztosítása, valamint az értékelés rugalmassága irányába. Az akadémiai írás támogatása során az oktatók engedélyezték egy lektor igénybevételét a helyesírás és az írásjelek javításában, valamint írási segédeszközök (pl. számítógép) használatát írásbeli beszámolók/esszék készítéséhez. A korrelációs teszt rámutatott arra is, hogy a hallgatók írástámogatása a digitális eszközök használatával és az oktatók távmunkájával is szignifikánsan összefügg.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Béres András

Absztrakt címe: Iskolai kiválóság, mint mérési konstrukció: a gimnáziumi rangsorok térbeli és értelmezési tanulságai

Kulcsszavak: iskolarangsor, gimnázium, területi egyenlőtlenségek, oktatásföldrajz

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Az iskolai rangsorok a köznevelés egyik legláthatóbb nyilvános értékelési formái: információt kínálnak a családoknak, orientálják az iskolaválasztást, és hatnak az intézmények társadalmi megítélésére is. Amint Andor (2005), Fábri (2014) hangsúlyozza, e listák nem pusztán visszatükrözik az oktatási különbségeket, hanem a nyilvánosságban értelmezik és hierarchiába is rendezik azokat. Ugyanakkor a rangsorok csak néhány mérhető és összehasonlítható mutatót ragadnak meg, ezért nem azonosak a nevelési-oktatási munka teljes minőségével. Leckie és Goldstein (2009) arra figyelmeztet, hogy a league table típusú értékelések korlátozottan alkalmasak az iskolák komplex pedagógiai értékének megragadására, Wiggins és Tymms (2002), Wilson et al. (2006) pedig azt emeli ki, hogy ami mérhetővé és nyilvánossá tehetővé válik, az idővel az intézményi viselkedést is alakítja. A rangsorok tehát inkább szelektív mérési konstrukcióknak tekinthetők, mintsem a „jó iskola" közvetlen leképezésének (van Vught & Westerheijden, 2012; Shehatta & Mahmood, 2016).

Az előadás azt vizsgálja, hogy a magyar gimnáziumi rangsorok milyen képet rajzolnak ki az iskolai kiválóságról, és ez a kép milyen térbeli mintázatokkal kapcsolódik össze. Az elemzés a HVG TOP100 középiskolai rangsor 2014 és 2026 közötti idősorára, valamint a HVG és az MCC–OH 2025–2026-os gimnáziumi rangsorainak összevetésére épül. A kutatás célja annak feltárása, hogy a rangsorok mennyiben azonos intézményeket emelnek ki a gimnáziumi elit részeként, illetve hogy ez a nyilvánosan látható elit mennyire stabil és mennyire koncentrált térben. A vizsgálat a TOP100-as mezőny területi szerkezetét, az éves bekerülési és kiesési mintázatokat, a rangsorok közötti intézményi átfedést, a ranghelyek együttjárását, valamint a szűkebb élmezőny indikátorprofiljait elemzi. A megközelítés így egyszerre alkalmas a konvergencia és a belső heterogenitás feltárására: arra, hogy a csúcspozíciók inkább több dimenzióban kiegyensúlyozott teljesítményből, vagy inkább eltérő erősségekből, specializációs-kompenzációs mintázatokból állnak-e össze.

Az eredmények szerint a magyar gimnáziumi elit a rangsorok tükrében egyszerre mutat stabilitást, koncentrációt és belső differenciáltságot. A HVG TOP100-ban Budapest részaránya 36%-ról 43%-ra nőtt 2026-ra, miközben a vidéki intézmények néhány nagyvárosi központba sűrűsödnek. Az éves cserélődés 9–14% között mozog, ami mérsékelten zárt és strukturált mezőnyre utal. Ezt erősíti, hogy 65 intézmény a teljes időszakban TOP100-as maradt, miközben 54 intézmény legfeljebb négy egymást követő évre tudott bekerülni. A HVG és az MCC–OH rangsorok között jelentős átfedés figyelhető meg, de megfigyelhető több jelentős különbség. Ez arra utal, hogy a nyilvánosan látható kiválóság nem egységes adottság, hanem részben az alkalmazott indikátorkészlet és súlyozás függvénye. A rangsorok a kiválóság eltérő dimenzióit jutalmazzák, ezért az élmezőnyön belül a kiegyensúlyozott teljesítmény mellett specializált, részben kompenzációs mintázatok is kirajzolódnak. Ez összhangban áll azokkal a nemzetközi eredményekkel, amelyek szerint a szelekció, a társadalmi összetétel és a városi elhelyezkedés egymást erősítve járulhat hozzá az elitiskolák tartós láthatóságához és újratermelődéséhez (Boterman et al., 2019; Kersha, 2020). A vizsgálat így egyszerre járul hozzá a rangsorok kritikai értelmezéséhez és a középfokú elitképződés hazai térbeli szerkezetének pontosabb leírásához.

Referenciák:

MEGJELENÉSVÁLTOZAT

Andor, M. (2005). A középiskola-választás sikeressége. Iskolakultúra, 15 (8), 18–28.

Boterman, W., Musterd, S., Pacchi, C., & Ranci, C. (2019). School segregation in contemporary cities: Socio-spatial dynamics, institutional context and urban outcomes. Urban Studies, 56 (15), 3055–3073.

Fábri, G. (2014). Legyőzik az egyetemi rangsorok a tudás világát? Educatio, 23

(4), 590–599.

Haderlein, S. A. K. (2022). How do parents evaluate and select schools? Evidence from a survey experiment. American Educational Research Journal, 59 (2), 381–414.

Kersha, Y. (2020). School socioeconomic composition as a factor of educational inequality reproduction. Educational Studies Moscow, 4, 85–112.

Leckie, G., & Goldstein, H. (2009). The limitations of using school league tables to inform school choice. Journal of the Royal Statistical Society: Series A, 172(4), 835–851.

Shehatta, I., & Mahmood, K. (2016). Correlation among top 100 universities in the major six global rankings: Policy implications. Scientometrics, 109(2), 1231–1254.

van Vught, F. A., & Westerheijden, D. F. (2012). Impact of rankings. In Multidimensional ranking (Vol. 37, pp. 71–81). Springer.

Wiggins, A., & Tymms, P. (2002). Dysfunctional effects of league tables: A comparison between English and Scottish primary schools. Public Money & Management, 22

(1), 43–48.

Wilson, D., Croxson, B., & Atkinson, A. (2006). “What gets measured gets done”: Headteachers’ responses to the English secondary school performance management system. Policy Studies, 27

(2), 153–171.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Besenyei Mónika

Absztrakt címe: A felnőtt lakosság környezeti attitűdjének formálása a digitális korban: a környezeti nevelés közvetett hatásai, az intergenerációs tanulás és a közösségi média szerepe

Kulcsszavak: környezeti attitűd; közösségi média; intergenerációs tanulás; informális tanulás

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A felnőtt lakosság környezeti attitűdjének alakítása a klímakommunikáció egyik központi kihívása. Miközben a környezeti nevelés hagyományosan elsősorban a gyermekekre és a fiatalokra irányul, a fenntarthatósági átmenet társadalmi sikeressége szempontjából a felnőttek szemlélete, döntései és mindennapi gyakorlata meghatározó jelentőségű. A digitális korban a környezeti attitűdök formálása korántsem értelmezhető a formális oktatás, az intézményi kommunikáció vagy a közvetlen ismeretátadás keretében, hanem egy tágabb kommunikációs és tanulási ökoszisztéma részeként vizsgálandó, amelyben az informális és nem formális hatások egyszerre vannak jelen (Schäfer 2025; Sultana et al. 2024).

A tanulmány célja annak feltárása, hogy a felnőtt lakosság környezeti attitűdjét milyen közvetett nevelési és kommunikációs mechanizmusok alakíthatják. A vizsgálat elméleti keretét a környezeti nevelés, az intergenerációs tanulás, az informális tanulás és a digitális klímakommunikáció kapcsolódási pontjai adják. A szakirodalm alapján egyértelműen látszik, hogy a közösségi média mára a klímakommunikáció egyik meghatározó színterévé vált: egyszerre szolgál információforrásként, a társadalmi párbeszéd teréül és a mobilizáció eszközeként (Schäfer 2025), miközben a polarizáció, az algoritmikus torzítás és a dezinformáció kockázatait is magában hordozza.

A kutatás központi feltevése szerint a felnőttek környezeti szemléletét nem csupán a közvetlenül nekik címzett üzenetek formálják, hanem a családi kommunikáció, a fiatalabb generációk közvetítő szerepe, valamint a közösségi médiában megjelenő informális edukátorok és influenszerek is. Az intergenerációs tanulással foglalkozó empirikus kutatások arra utalnak, hogy a gyermekeken keresztül megvalósuló szemléletátadás a szülők fenntarthatósággal kapcsolatos hozzáláására is hatással lehet; egy ismert vizsgálat szerint a kutatásba bevont csoportba tartozó gyermekek szülei magasabb szintű klímaaggodalmat mutattak, mint a kontrollcsoport szülei (Lawson et al. 2019). Ebből következően a fiatalabb generációk nem pusztán a környezeti nevelés befogadóiként, hanem annak potenciális közvetítőiként is értelmezhetők.

A tanulmány emellett abból indul ki, hogy a digitális térben terjedő releváns tartalmak bizonyos esetekben részben pótolhatják a felnőttkori környezeti tanulás hiányosságait azáltal, hogy a fenntarthatósági kérdéseket a mindennapi élet nyelvére fordítják le, és folyamatosan jelen tartják azokat a hétköznapi kommunikációban. Ezzel összefüggésben különösen fontos annak vizsgálata, hogy az influenszerek és más digitális tartalomgyártók vagy közvetítők milyen szerepet töltenek be a környezeti attitűdök alakításában. Ugyanakkor az is lényeges szempont, hogy az idősebb felnőtt korcsoportok esetében (Pinna et al. 2024) a személyre szabott, bizalomra építő, élethelyzet-közeli és gyakran közösségi beágyazottságú kommunikáció lehet hatékony.

A tanulmány újszerűsége abban ragadható meg, hogy a felnőtt lakosság környezeti attitűdjét nem egyszerűen meggyőzési vagy médiabefogadási kérdésként, hanem nevelési, családi és digitális kommunikációs folyamatok metszetében értelmezi. Gyakorlati jelentősége abban áll, hogy hozzájárulhat a környezeti nevelés és a klímakommunikáció olyan újragondolásához, amely a hagyományos oktatási formák mellett számol a közvetett, társas és digitális hatásmechanizmusokkal is.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A szakirodalmi áttekintés így fogalmi alapot teremthet egy későbbi empirikus vizsgálathoz, amely a felnőtt lakosság környezeti attitűdjeinek alakulását a kortárs médiakörnyezetben elemzi.

Referenciák:

Lawson, Danielle F., Kathryn T. Stevenson, M. Nils Peterson, Sarah J. Carrier, Renee L. Strnad, and Erin Seekamp. 2019. "Children Can Foster Climate Change Concern among Their Parents." Nature Climate Change 9 (6): 458–62.

Pinna, Samuele, Diego Longo, Patrizio Zanobini, Elena Maria Rinaldi, Benedetta Castagna, Alessandra Gorini, and Guendalina Graffigna. 2024. "How to Communicate with Older Adults about Climate Change: A Systematic Review." Frontiers in Public Health 12.

Schäfer, Mike S. 2025. "Social Media in Climate Change Communication: State of the Field, New Developments and the Emergence of Generative AI." Dialogues on Climate Change 2 (1).

Sultana, B. C., M. M. Rahman, S. K. Bhowmik, S. Akter, and M. M. Islam. 2024. "A Systematic Review of the Nexus between Climate Change and Social Media: Present Status, Trends, and Future Challenges." Frontiers in Communication 9.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Bocsi Veronika

Absztrakt címe: Első generációs magyar diplomások jellemzése: értékek és társadalomkép az European Values Study alapján

Kulcsszavak: társadalmi mobilitás, első generációsok, értékszociológia

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Az első generációs értelmiségi létnek széles nemzetközi és hazai szakirodalmi háttere van. Ismertek egyrészt a felfelé irányuló oktatási mobilitás rátái (Harcsa, Monostori Ceglédi és Dabney-Fekete, 2022; Róbert, 2019) másrészt pedig azt is kijelenthetjük, hogy a diploma megszerzése pozitív és negatív konzekvenciákkal egyaránt járhat (Varga, 2024; Bereményi és Durst, 2021). Mivel az iskolai végzettég általánosságban is alakítja olyan területeket, mint az értékpreferenciák vagy a politikai preferenciák (Koshy, Cabalu & Valencia, 2023, Weakliem, 2002) ezért joggal feltételezhetjük, hogy a diplomások csoportján belül az apa végzettségének mentén is kit tudunk mutatni eltéréseket.

Előadásunkban arra vállalkozunk, hogy az European Values Study 2017-es adatbázisának segítségével jellemezzük a magyarországi első generációs diplomások csoportját, majd pedig bizonyos, az értékrend és a társadalomkép tekintetében releváns változók kapcsán hasonlítsuk össze a diplomásokat az apa iskolai végzettségének függvényében. Elemzésünk során az adatbázisból leválasztottuk a magyar, felsőoktatásban végzettséget szerzett almintát (N=328). Vizsgálatunk során százalékokat, átlagokat, kereszttáblás elemzést, variancia-analízist és bináris regressziós modellt használtunk fel.

A kapott adatok alapján kijelenthetjük, hogy az első generációsok aránya egyrészt függ a kohorsztól (a fiatalabbak esetében az első generációsok aránya alacsonyabb), viszont nemi eltéréseket nem találtunk, és nem különbözött a két csoport anyagi helyzete, boldogságérzete és elégedettsége sem. Eltérő volt viszont a két alminta házastársának iskolai végzettsége – az házassági homogámia gyakoribb volt azoknál, akiknek az apja is diplomás volt. Eltérést tudtunk kimutatni egyes gyermeknevelési értékek (jó magaviselet, fantázia, takarékosság), identitáshoz kapcsolódó elemek (erősebb lokális-országos identitás az első generációsoknál) és a posztmaterializmus dimenziójában (az első generációsokra ez kevésbé volt jellemző). Ez utóbbi esetben a magyarázó okok azonosításának céljából futtattuk le a bináris regressziós modellünket, amelybe több háttérváltozót is bevontunk, de az apa végzettsége így is szignifikáns magyarázó erővel bírt.

Referenciák:

EVS (2022). European Values Study 2017: Integrated Dataset (EVS 2017). GESIS Data Archive, Cologne. ZA7500 Data file Version 5.0.0, doi:10.4232/1.14320

Hivatkozott irodalom:

Durst, J., & Bereményi, Á. (2021). “I Felt I Arrived Home”: The minority trajectory of mobility for first-in-family Hungarian Roma graduates. In Social and Economic Vulnerability of Roma People: Key Factors for the Success and Continuity of Schooling Levels

(pp. 229-249). Cham: Springer International Publishing.

Harcsa I., Monostori J., Ceglédi T. & Dabney-Fekete I. (2022). A nemzedékek közötti iskolai mobilitás mintázata és összefüggései az anyagi helyzettel: A reziliensek hátrányai a diploma után. Socio. hu Társadalomtudományi Szemle, 12(3), 4-26.

Koshy, P., Cabalu, H., & Valencia, V. (2023). Higher education and the importance of values: Evidence from the World Values Survey. Higher Education, 85(6), 1401-1426.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Róbert P. (2019). Intergenerational educational mobility in European societies before and after the crisis. In Tóth I. Gy. (Szerk.), Hungarian Social Report (pp. 120-136). Tárki Társadalomkutatási Intézet Zrt.

Varga, A. (2024). „A családomból én voltam az első…”: Cigány, roma fiatalok iskolai útja és lehetőségei a rendszerváltás után. Gondolat Kiadó.

Weakliem, D. L. (2002). The effects of education on political opinions: An international study. International Journal of Public Opinion Research, 14(2).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Bodnár Dániel

Absztrakt címe: Tanár szakosok szakmai szocializációjának támogatása határon túli magyar egyetemek tanárképzésében

Kulcsszavak: kisebbségi felsőoktatás, szakmai szocializáció, tanárképzés

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A tanárutánpótlás kérdésköre Magyarországon (Stéger, 2023) és a határon túli magyar nyelvű pedagógusképzésben is releváns téma (Demény, 2022; Keller, 2004). A tanárképzéssel kapcsolatos hallgatói és oktatói perspektívákat vizsgálva a két képzési környezet között párhuzamos tapasztalatokat fedezhetünk fel. Mind az anyaországban (Kormos, 2020), mind a kisebbségi felsőoktatásban (Demény, 2022) megfigyelhető, hogy a hallgatók inkább elméletközpontúnak tartják képzésüket, illetve a pálya társadalmi és anyagi megbecsültsége demotiváló erő számukra (Fónai & Csonka, 2023; Morvai, 2015). A határon túli tanárképzés kontextusában ezek a vélemények két szempontból fontosak. Egyrészt mivel a pedagógusképzés minősége egyenesen arányos a közoktatás minőségével, a tanárképző intézményeknek a tanárjelöltek magas színvonalú felkészítését kell biztosítania (Salat et al., 2010). Másrészt a kisebbségi közoktatásban a pedagógusoknak különféle problémákkal kell szembenéznie (alulfinanszírozottság, megfelelő tankönyvek hiánya, a magyar identitás megőrzésének és ápolásának kihívásai, stb.) (Huszár et al., 2022; Papp Z., 2012). Magyarországon végzett kutatásunk a tanárképzésben rejlő problémák megoldásaként a szakmai tanulóközösségek (Czető et al., 2024) alkalmazhatóságát vizsgálta négy tudományegyetemen (Polónyi, 2019) működő közösség bevonásával. Eredményeink rámutattak arra, hogy e szervezetek pozitívan járultak hozzá a hallgatói beágyazódáshoz, a szakmai szocializációhoz, valamint a diploma utáni jövőtervekhez. Kutatásunk új irányaként azt jelöltük meg, hogy határon túli magyar tanárképző intézményekben (Pallay, 2020) tárjunk fel hasonló kerdeményezéseket. Ennek érdekében első körben oktatókkal rögzítettünk félig strukturált interjúkat. Az interjúvázlat főbb kérdéskörei a következő témákra tértek ki: az egyetemen zajló tanárképzés felépítése, a kisebbségi oktatásra való felkészítés folyamata, a tanárjelölteket célzó extrakurrikuláris kezdeményezések, a kisebbségi tanárképzés jövője. Az interjúleiratokat kombinált logikai eljárással (Atlas.ti 7) elemeztük. Interjúalanyaink kiemelték, hogy a többségi oktatáspolitikához való szoros igazodás ellenére képesek professzionális felkészítést nyújtani a tanárjelölteknek; ebben az elhivatott oktatói gárda is szerepet játszik. A kisebbségi pedagógusi pályára való felkészítés is megjelenik (magyar szaknyelv oktatása, tematikus óratervek). A formális képzést kiegészítő kezdeményezések terén sokszínűség rajzolódik ki, prominens a szakkollégiumok, a vallási közösségek és az előadássorozatok szerepe. A jövőben az intézmények célja a magyar nyelvű tanárképzés továbbfejlesztése. A kutatás későbbi, második szakaszában a megkeresett intézmények tanár szakos hallgatóit tervezzük megkérdezni képzési tapasztalataikról, egyéni vagy fókuszcsoportos interjúk keretein belül.

Referenciák:

Czető, K., Lénárd, S., & Tóth-Pjeczka, K. (2024). A vezetés szerepe a tanuló szakmai közösségek működésében, a pedagógusok tanulásának támogatásában. In Rapos, N., & Lénárd, S. (szerk.), Pedagógusok tanulásának útjai szakmai közösségekben. Iskolai esettanulmányok másodelemzése, Akadémiai Kiadó.

Demény, P. (2022). Az erdélyi magyar tanítóképzés pedagógiai gyakorlatának 21. századi korszerűsítési kísérletei. In Dezső, R. A., Orsós, A., Ács, M., & Huszár, Zs. (szerk.) A kárpát-medencei magyar tannyelvű pedagógusképzés és neveléstudományi kutatás aktuális és történeti tárházának értékei

NEMZETÉSVÁLTOZÁT

. Pécs: PTE-BTK NI

Fónai, M., & Csonka, É. (2023). A végzett pedagógusok diplomás pályakövetése. Educatio, 32(1), 85-106. https://doi.org/10.1556/2063.32.2023.1.6

Huszár, Zs., Tóth, P., Horváth, K., Baka, P., Strédl, T., Nagy, M., Pukánszky, B., & Németh, A. (2022). Szlovákiai magyar pedagógusok véleménye a foglalkozásukhoz kapcsolódó néhány kérdésben. In Dezső, R. A., Orsós, A., Ács, M., & Huszár, Zs. (szerk.) A kárpát-medencei magyar tannyelvű pedagógusképzés és neveléstudományi kutatás aktuális és történeti tárházának értékei. Pécs: PTE-BTK NIKeller, M. (2004). Magyar nyelvű pedagógusképzés a határokon túl. Educatio, 2004(3), 441–462.

Kormos, K. (2020). Miért tűnnek el a tanárszakos hallgatók? Valóság, 63(9), 47–78.

Morvai, T. (2015). Az új szlovákiai magyar pedagógus generáció. Kisebbségkutatás, 24(4), 39–66.

Pallay, K. (2020). Nemzeti kisebbségi közösségek. In: Pusztai, G. (szerk.): Nevelésszociológia. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó. 159–176.

Papp Z., A. (2012). Kisebbségi magyarok oktatási részvételének értelmezési lehetőségei. Educatio, 2012(1), 3–23.

Polónyi, I. (2019). Hallgatói rekrutáció, képzési szerkezet és munkaerő-piaci illeszkedés a vidéki tudományegyetemeken. Köz-Gazdaság, 14(1), 30-45.

Salat, L., Papp Z., A., Csata, Zs., & Péntek, J. (2010). Az erdélyi magyar felsőoktatás helyzete és kilátásai. In Szikszai, M. (szerk.) Az erdélyi magyar felsőoktatás helyzete és kilátásai. Támpontok egy lehetséges stratégiához. Kolozsvár: MTA-KTB.

Stéger, Cs. (2023). Tanárképzés az adatok tükrében. Magyar Tudomány, 184(2), 192-201.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Boros Julianna

Absztrakt címe: Megküzdésből innováció: cigány nők szerepe a közösségi változásokban

Kulcsszavak: igány nők, társadalmi innováció, kvalitatív kutatás, reziliencia

Szakosztály: Romológia szakosztály

Absztrakt: A társadalmi innováció fogalma szorosan kapcsolódik a társadalmi problémákhoz, melyekkel a közösségek, társadalmi csoportok és szervezetek küzdenek. A társadalmi innováció valamilyen tágan értelmezhető problémára, kihívásra adott válaszként értelmezhető. Kozma (2019) A társadalmi innovációt tehát tekinthetjük egyfajta modern-kori, nem megfelelő társadalmi berendezkedésekre adott válaszként is, ami felhívja a figyelmet a strukturális hiányosságokra és a marginalizálódott társadalmi csoportok problémáira. (Paczári, 2024) A társadalmi innovátorok és a helyi hősök olyan egyének vagy közösségi szereplők, akik aktívan dolgoznak társadalmi problémák megoldásán és pozitív változások előidézésén helyi szinten.

A kutatás célja

a reziliencia és a bikulturális szocializáció (mediátorok, transzlétorok) elméletét követve, a hátrányos helyzetből induló főként cigány, roma származású nők innovációs tevékenységének megismerése, azonosítása, akik mediátorként és transzlétorként vannak jelen a társadalomban. A kutatás része, hogy az életutakban megvizsgáljuk a reziliencia tényezőit, mennyiben tekinthetők a mintába került személyek reziliensnek. Kvalitatív technikával 32 élettörténeti interjúk és oral history interjúk készítésén keresztül változóközpontú módszerrel történő elemzése. A reziliens személyek által elért eredményeket alapvetően hat ismert kategória alapján rendszerezzük.

A helyi hősökben közös jellemző, hogy kreatívak, problémamegoldásuk újfajta szemléletet tükröz a közösségen belül. Többnyire társadalmilag érzékenyek, és választott szakmájukban ezért kiemelten keresik (tudatosan vagy anélkül) az emberekhez való kapcsolódást a segítést vagy a közösség érdekeinek képviseletét. Jelenlétük egyfajta „híd” szerepet jelent a közösség és az újítás vagyis a közösségi tanulás módszerei között mind egyéni, mind kollektív szinten.

Irodalom

Békés, V. (2002). A rezilienciajelenség, avagy az ökologizálódó tudományok tanulságai egy ökologizált episztemológia számára. In Forrai Gábor & Margitay Tihamér (szerk.), Tudomány és történet: Fehér Mártának tiszteloi és tanítványai

. Budapest:

Typotex. Letöltve: 2015.11.12-én: http://nyitottegyetem.phil-inst.hu/Bekes_fehermarta.pdf

Boros Julianna (2011): A települési szegregáció feltételezett okai és következményei. Acta Sociologica 4. évf. 1. szám. p. 97-111.

Ceglédi Tímea (2012): Reziliens életutak, avagy a hátrányok ellenére sikeresen kibontakozó iskolai karrier Szociológiai Szemle 2.

Forray R. Katalin – Pálmainé Orsós Anna (2010): Hátrányos helyzetű vagy kulturális kisebbség – cigány programok, Educatio, 1. 75-87.

Kozma, T. (2019). A társadalmi innováció értelmezései. Kultúra és Közösség, 10

(1), 5–11. https://doi.org/10.35402/kek.2019.1.1

Kozma T. (2022): Innováció és tanulás. Gondolat Kiadó, Budapest.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Bucher Eszter

Absztrakt címe: Példák a társadalmi innovációra hátrányos helyzetű településeken

Kulcsszavak: felzárkózó települések, jó példák, társadalmi innovációk, közösségi tanulás

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A Katolikus Karitász 2018-óta európai uniós projekteken keresztül hátrányos helyzetű települések, járásokat célzó fejlesztő tevékenységet folytat a Sellyei járás területén. A települések, a családok problémáira számtalan innovatív, fejlődést, fejlesztést támogató szolgáltatással, programmal reagál a felzárkózó települések programon keresztül.

A társadalmi innovációk közérdekű, szociális vagy társadalmi célt/okatszolgálnak, nyereségüket elsősorban e cél elérése érdekében forgatják vissza az alap tevékenységükbe, működésük a részvételi demokrácián alapul. (G. Feketeésmtsai, 2017, Kozma 2018,Bucher2019) A vizsgált innovációk a civil és az államiszektor határán helyezkednek el, ezért sok esetben a két szektor erősségeit tudják innovatív módon a közösségek fejlődése érdekében kamatoztatni. (Bucher 2019)

A társadalmi innovációt szerepét a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, a felzárkóztatás során számos szakirodalom legitimálja. A társadalmi innováció fogalmának fókuszában az az új /vagy újszerű) ötlet áll, amelyben megjelenik az életminőség és az élettartam fejlesztésének potenciálja, olyan új megoldásokat jelent, amelyek egyszerre kielégítik a társadalmi szükségletet és fokozzák a társadalom cselekvőképességét. (Benedek et.al. 2015)

A társadalmi innováció periférikus helyzetű térségek számára új eszközként azonosítható. A jelenléti szociális munka során is alkalmazott közösségi munka fokozatosan olyan, a társadalmi integrációt elősegítő tevékenységgé vált, amely hatékonyan képes fokozni a társadalom cselekvőképességét, segíteni közösségszervezés folyamatait, összekapcsolni a társadalom különböző szereplőit, partnerségi kapcsolatokat kiépíteni térségi és társadalmi szinten, s mindezzel képes fokozni a társadalom demokratikus önszerveződését (Csongor et al. 2003).

A társadalmi innovációs folyamatok szerepe hangsúlyos a periférikus helyzetű térségek felzárkózási folyamataiban (Kocziszky,Gy. et.al. 2017 Döringer 2017; Neumeier, S. 2017

). A hátrányos helyzetű térségek felzárkózásának támogatása kiemelt prioritásként szerepel az Európai Unió politikájában, így számos projekt, kutatási feladat kapcsolódik a mérési keretfeltételek azonosításához. A regionális egyenlőtlenségek csökkentésének kulcstényezője az innováció.

Az előadás modellértékű társadalmi innovációkat mutat be a térségben található felzárkózó településeken. A társadalmi kezdeményezés olyan településeken működik, amely tipikus hátrányos helyzetű, periférikus elhelyezkedésű ormánsági aprófalvak. A települések alacsony foglalkoztatási arányszámok és munkaintenzitás jellemzik, amely nem kizárólag a munkahelyek hiányából ered, hanem mind ehhez hozzájárul a népesség alacsony iskolai végzettsége, szakképzetlensége, berögzült családi szerepek és a rossz közlekedési viszonyok. A vizsgált településeken a felzárkózó települések programnak köszönhetően több társadalmi innováció működik kölcsönösen támogatva egymást. pl. baba-mama foglalkozás, női klub, tanoda jellegű szolgáltatás, kiskert program. Az előadás célja, a jól működő példák rövid bemutatása. Jelen innovációk elindítása és működtetése a közösségi tanulás olyan színtere, amely kiutat jelenthet a hátrányos helyzetből.

A kutatás módszertani alapját az előadók terepi munkája 2 fókuszcsoportos interjú és 10 félig strukturált interjú adja.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Felhasznált irodalom

-Benedek József - Kocziszky György - Veresné Somosi Mariann - Balaton Károly (2015): Regionális társadalmi innováció generálása szakértői rendszer segítségével. Észak-magyarországi Stratégiai Füzetek XII. évf ,1-22

-Bucher Eszter (2019): Civil szervezetek a terület-és településfejlesztés terén

, Pécs, Institutio Kiadó, 177p. ISBN 9789634670490

-Csongor A.–Darvas Á.–Vercseg I. (2003) Közösségi és civil tanulmányok. Szakirányú továbbképzési szak létesítési és indítási kérelem. ELTE TáTK, Szociális Munka és Szociálpolitika Szak, Budapest. 2003

-Döringer, Stefanie (2017): Is Social Innovation a Key to ”De-Peripheralization”?

Dealing with Challenges of Peripheralization on a Local Level http://epub.oeaw.ac.at/0xc1aa5576%200x0039109b.pdf

-G. Fekete Éva - Bereczk Ádám Kádárné - Horváth Ágnes- Kiss Julianna- Péter Zsolt- Siposné Nándori Eszter- Szegedi Krisztina (2017):

Alapkutatás a társadalmi vállalkozások működéséről. Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar, Miskolc, Magyarország, 293 p.

-Kocziszky,Gy. –Veresné Somosi, M.- Balaton,K. (2017): A társadalmi innováció vizsgálatának tapasztalatai és fejlesztésilehetőségei. Vezetéstudomány/Budapest management reviews. 48(6-7.)

-Kozma Tamás (2018): Tanuló közösségek, társadalmi innováció. Educatio 27 (2), pp. 237–246 DOI: 10.1556/2063.27.2018.2.6

-Neumeier, S. (2017), Social innovation in rural development: identifying the key factors of success. Geogr J, 183: 34-46.

https://doi.org/10.1111/geoj.12180

https://rgs-ibg.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/geoj.12180

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Buchwald Judit Dobos Orsolya, Zsiray Barbara

Absztrakt címe: Az alternatív iskola választásának motivációi a tanulók nézőpontjából

Kulcsszavak: Iskolaválasztási motivációk, Alternatív iskolák, Tanulói nézőpont

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Bevezetés és elméleti háttér

Az iskolaválasztási motivációk kutatása a neveléstudomány egyik központi témája, ám a hazai vizsgálatok többsége iskolatípustól függetlenül, elsősorban a szülői preferenciákra fókuszál (Imre, 2002; Józsa és Hricsovinyi, 2011; Tuza, 2011; Hunyady, 2014; Hunyady és M. Nádasi, 2014; Fejes és Szűcs, 2018; Hricsovinyi és Józsa, 2018; Garbaczné Olasz és Szűcsné Hütter, 2021; Fejes és mtsai, 2022). Emellett Hunyady Györgyné (2002) az iskolaválasztási motívumokat a fenntartó típusa szerinti megoszlásban is elemezte, Solymosi Katalin (2013) pedig az alternatív iskola választás hátterében meghúzódó nézetek és motívumok vizsgálatapszichológiai megközelítésben vállalkozott, valamint Langerné Buchwald Judit (2025) alternatív iskolát kereső szülők posztjainak kvalitatív tartalomelemzésével tárta fel az a szülők iskolaválasztási motivációt.

A kutatás célja és újdonsága

Jelen kutatás célja az alternatív iskolaválasztás okainak feltárása a diákok szemszögéből. A kutatás újdonságát két tényező adja: egyrészt online kérdőíves módszerrel közvetlenül a tanulókat helyezi a vizsgálat középpontjába, másrészt specifikusan a 2019 előtt alternatív kerettantervvel, jelenleg egyedi megoldásokkal működő középiskolai tagozattal is rendelkező alternatív iskolákat vizsgálja.

Módszertan

A mintavétel során olyan intézményeket választottunk ki, amelyek pedagógiai és szervezeti modelljükben is alternatívak. A vizsgálatból – a mintatorzítás elkerülése végett – kihagytuk a Waldorf-iskolákat. A kérdőívet végül 8 érintett iskola 603 tanulója (14–21 éves korosztály) töltötte ki. A kérdőív 15 válaszlehetőséget kínált az iskolaválasztási motivációkra, kiegészítve saját válasz megadásának lehetőségével, valamint a döntési folyamatban való részvétel mértékének megadásával.

Főbb eredmények

Az eredmények rávilágítottak a diákok magas szintű autonómiájára: 89%-ukat bevonták a szülők a döntésbe. A legfontosabb választási szempontok a következők voltak:

Egyéni igények figyelembevétele:

A válaszadók több mint 60%-a számára döntő volt a tanulói érdeklődés tiszteletben tartása és a nagyobb szabadságfok.

Demokratikus működés és elfogadás:

Több mint 50% jelölte meg az iskola életébe való beleszólás jogát, valamint a támogató környezetet.

Egyéb tényezők:

Jelentős szempontként jelent meg a teljesítménykényszer hiánya és a nem alternatív iskolákban szerzett korábbi negatív tapasztalat.

Átfedések a többségi oktatási intézmény választási motivációival:

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Az iskola jó híre és a lakóhely közelsége a többségi és az alternatív iskola választásánál is fontos, de az alternatív szektorban ezek mellé nagyobb hangsúllyal az előbbi specifikus motivációk is társulnak.

Következtetések

A kutatás eredményei árnyalják az iskolaválasztási motivációkról alkotott képünket, kiemelve a szabadság és a részvételi jog fontosságát. Az adatok nemcsak az alternatív pedagógia kutatói számára relevánsak, hanem jelzésértékűek a többségi iskolák számára is, rávilágítva arra, hogy a diákok és szülők egy meghatározott rétege milyen hiányosságok miatt keres alternatív megoldásokat a köznevelésben.

Irodalom

Fejes, J. B., Bugyi, A., Szűcs, N. & Tóth, E. (2022). Szülői preferenciák és tapasztalatok az általános iskola választásával összefüggésben. Gyermeknevelés, 10(4), 26–49. DOI: 10.31074/gyntf.2022.4.26.49

Garbaczné Olasz, A. & Szűcsné Hütter, E. (2021). Az iskola színvonala, eredményessége, vonzereje. In Falus, I. & Szűcs, I. (szerk.), A gyakorlótól a szakmai fejlesztő iskoláig. EKKE Líceum Kiadó. 115–156. DOI: 10.46403/Agyakorlotol.2021.115

Hricsovinyi, J. & Józsa, K. (2018). Iskolaválasztás és szelekció. In Fejes, J. B. & Szűcs, N. (szerk.), Én vétkem. Motiváció Oktatási Egyesület. 129–146.

Hunyady, Gy.-né (2002). Iskola-imázs. A nevelő intézmény percepciója a szülők körében. Iskolakultúra, 12(4), 29–39.

Hunyady, Gy.-né (2014). A szülők iskolaképe. In M. Nádasi, M., Hunyadi, Gy.-né & Serfőző, M. (szerk.), Az iskola a pedagógusok, a szülők és a gyermekek szemével. ELTE Eötvös Kiadó. 40–46.

Hunyady, Gy.-né & M. Nádasi, M. (2014). A szülők és gyerekeik iskolaképe. In M. Nádasi, M., Hunyadi, Gy.-né & Serfőző, M. (szerk.), Az iskola a pedagógusok, a szülők és a gyermekek szemével. ELTE Eötvös Kiadó. 95–112.

Imre, A. (2002). Szülők és iskola. Educatio, 3, 498–503.

Józsa, K. & Hricsovinyi, J. (2011). A családi háttér szerepe az óvoda-iskola átmenet szelekciós mechanizmusában. Iskolakultúra, 21(6–7), 12–29.

Langerné Buchwald, J. (2025). Az alternatív iskolát választó szülők iskolaválasztási motívumai és elvárásai az iskolával szemben. Iskolakultúra, 35(5-6), 46–67. https://doi.org/10.14232/iskkult.2025.5-6.46

Solymosi, K. (2013). Iskolaválasztás – a háttérben húzódó motivációk és nézetek. International Research Institute. https://www.irisro.org/pedagogia2013januar/0501SolymosiKatalin.pdf Utolsó letöltés: 2024. 11. 10.

Tuza, T. (2011). Mit vár el a szülő…? Módszertani Közlemények, 51(1), 7–10.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Buda András

Absztrakt címe: Mesterséges intelligencia és a szakképzésben oktatók

Kulcsszavak: msterséges intelligencia, szakképzés, kutatás, kérdőív

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: Az elmúlt évek történései alapján vitathatatlan, hogy a digitális technológia alapvetően fogja meghatározni a jövő iskoláját. Ebben a folyamatban kiemelt szerepe lesz a mesterséges intelligenciának (MI), mely számtalan lehetőséget kínál a pedagógusok számára (Celik et al. 2022), de a leggyakrabban azt emelik ki, hogy segítségével teljesen személyre szabott tanítás, tanulás valósítható meg (Binhammad et al. 2024). Ugyanakkor az MI alapú megoldások intenzív alkalmazása számos problémát is generál, például eredményezhet digitális fáradtságot (An et al. 2025), elősegítheti a függőséget a technológiától (Rahman et al. 2023) és kiválthat kognitív lustaságot is (Fan et al., 2025).

A negatívumok ellenére az MI már napjaink oktatásában is erőteljesen jelen van, így a kapcsolódó ismeretek, kompetenciák fejlesztése rendkívül fontos, aktuális feladat. Különösen igaz ez a szakképzésre (Attwell et al. 2020), mivel a munkaerőpiac is egyre nagyobb mértékben várja el az MI ismereteket a munkavállalóktól. Éppen ezért fontos azt megismernünk, hogy a szakképzésben oktatók milyen ismeretekkel, személyes tapasztalatokkal bírnak a mesterséges intelligenciára vonatkozóan, milyen előnyeit, hátrányait látják alkalmazásának, mennyire épültek be pedagógiai gyakorlatukba az MI alapú megoldások.

Ezeknek a kérdéseknek a megválaszolására szerveztük meg kutatásainak a Debreceni Szakképzési Centrum intézményeiben. Az általunk összeállított, online kitölthető kérdőívet 2024-ben (252 fő – 33,9%) és 2025-ben (294 fő – 40,1%) is kitöltötték a pedagógusok, így detektálhatóvá vált az is, hogy milyen változás történt egy év alatt. A mesterséges intelligenciával kapcsolatos ismeretek vonatkozásában például jelentős előrelépés történt. 2024-ben a válaszadók 17,5 %-a nyilatkozott úgy, hogy nincsenek ilyen ismeretei, ez az arány 2025-re 6,4 %-ra csökkent, mely érték jóval alacsonyabb, mint a szintén 2025-ben lebonyolított VETAssIst felmérés (Bükki & Manojlovic 2025) során mért 15 %-os érték. Ugyanakkor az ismeretek megléte, és az MI alapú megoldások alkalmazása jelentős eltérést mutat. 2024-ben a válaszadók 43%-a állította azt, hogy magánemberként és pedagógusként sem használt még soha tudatosan mesterséges intelligenciát, tehát ismereteik ellenére sokan elzárkóztak az új lehetőségektől. 2025-re viszont 8,3 %-ra csökkent az elzárkózók aránya, azaz az ismeretekkel bírók szinte teljes létszámban a gyakorlatba is átültették tudásukat. Elsősorban feladatok generálásához és módszertani ötletekhez használták a pedagógusok az MI alapú megoldásokat, tervezési feladatokhoz viszont kevésbé vettek igénybe ilyen segítséget.

A tervezett előadásban elsősorban azon eredményeit kívánjuk részletesebben bemutatni a kutatásoknak, melyek kijelölnek fejlesztési irányokat a pedagógusképzés és továbbképzés számára is.

Atwell, G., Deitmer, L, Tütlys, T., Roppertz], S., Perini, M. (2020). Digitalisation, artificial intelligence and vocational occupations and skills: What are the needs for training teachers and trainers? In C. Nägele, B. E. Stalder, N. Kersh (Eds.). Trends in vocational education and training research. Proceedings of ECER.

30–42. https://doi.org/10.5281/zenodo.4005713

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

An, R., Qian, G., Mumtaz, A., Alotaibi, K. A. & Wang, X. (2025) Digital fatigue and academic resilience among university students with grit and flexibility as mediators. Scientific Reports

15, 45407.

https://doi.org/10.1038/s41598-025-29313-7

Binhammad, M. H., Othman, A., Abuljadayel, L., Mheiri, H. A., Alkaabi, M. & Almarri, M. (2024). Investigating how generative AI can create personalized learning materials tailored to individual student needs. Creative Education

, 15

(07), 1499–1523.

https://doi.org/10.4236/ce.2024.157091

Bükki, E. & Manojlovic, H. (2025). Eager but cautious. Hungarian VET teachers about employing artificial intelligence in VET. In: International Conference on Interactive Collaborative Learning, 293–304. Springer.

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-85652-5_30

Celik, I., Dindar, M., Muukkonen, H. & Järvelä, S. (2022). The promises and challenges of artificial intelligence for teachers: A systematic review of research. TechTrends,

66(4), 616–630. https://doi.org/10.1007/s11528-022-00715-y

Fan, Y., Tang, L., Le, H., Shen, K., Tan, S., Zhao, Y., Shen. Y., Li, X. & Gašević, D. (2025). Beware of metacognitive laziness: Effects of generative artificial intelligence on learning motivation, processes, and performance. British Journal of Educational Technology

, 56

(2), 489-530.

https://doi.org/10.1111/bjet.13544

Rahman, A. B. A., Rodzi, Z. M., Razali, I. N. B., Mohamad, W. N., Nazri, I. S. B. M. & Al-Sharqi, F. (2023). Breaking the Illusion: The Reality of Artificial Intelligence's (AI) Negative Influence on University Students. In Mohamad. M. & Mohamed, F. B. (Eds.). 4th International Conference on Artificial Intelligence and Data Sciences (AiDAS)

, IPOH, Malaysia, 194-199, https://doi.org/10.1109/AiDAS60501.2023.10284674

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Budai Gábor

Absztrakt címe: A tanári szerepek és kompetenciák átalakulása mérnöktanár és szakoktató hallgatók szemszögéből

Kulcsszavak: tanári szerep, tanári kompetenciák, digitális kompetencia

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: A kutatás célja a tanári szerepek és kompetenciák átalakulásának vizsgálata volt mérnöktanár és szakoktató végzős hallgatók körében. A téma aktualitását a tanári szerepek és kompetenciák gyors átalakulása indokolja a digitalizáció és a munkaerőpiaci elvárások változásának hatására. Az adatfelvételre 2026. február és március hónapokban került sor, online kérdőíves módszerrel, a Microsoft Forms alkalmazásával. A vizsgálatban összesen 100 fő vett részt.

Az eredmények azt mutatják, hogy a válaszadók túlnyomó többsége (82%) egyetért azzal, hogy a tanári szerep a hagyományos tudásátadó funkcióról egyre inkább facilitátori és mentori irányba tolódik el. A digitális kompetenciák fontosságát a kitöltők 91%-a kiemelte, míg a tanulók motiválását 76% tartotta a tananyag átadásánál is fontosabbnak.

A gyakorlati tudás szerepének növekedését a válaszadók 85%-a hangsúlyozta, különösen a szakmai képzések kontextusában. A tanári kompetenciák bővülése – különösen a kommunikációs, problémamegoldó és digitális készségek terén – szintén markáns tendenciaként jelent meg. Ugyanakkor a kitöltők 68%-a jelezte, hogy a tanári pálya adminisztratív terhei is növekedtek.

A nyitott kérdésekre adott válaszok alapján a jövő tanárai számára kulcsfontosságú kompetenciák közé tartozik a digitális pedagógia alkalmazása, az adaptivitás, a folyamatos önfejlesztés, valamint a tanulóközpontú szemlélet. Az eredmények rámutatnak arra, hogy a tanárképzésnek alkalmazkodnia kell a változó elvárásokhoz, és nagyobb hangsúlyt kell fektetnie a gyakorlatorientált és kompetenciaalapú képzésre. A vizsgálat újszerűsége abban rejlik, hogy mérnöktanár és szakoktató hallgatók perspektívájából tárja fel a kompetenciaváltozás irányait.

- Budai, G.(2024b): The effectiveness of the applicationof modern methodologies in technicalvocational education,Dunakavics, 2024.,(03.), pp. 5–16.- Budai G. (2015): Információs társadalom iskolái: hagyományos és elektronikus tanulás, Dunakavics, 2015., (9.), pp. 27–43.- Budai G. (2014): Tanulói és tanulásiutak a renszerváltástól napjainkig, Dunakavics, 2014., (6.), pp. 5–27.- Budai, G. (2024a): Historical development of education: changes in hungarian education methodology, Dunakavics,2024., (12.), pp. 29–36.- Fehérvári A. (2022): Tanítási gyakorlat tantermi jelenlét nélkül: tanárjelöltektapasztalatai a Covid-lezárás idején, Szeged:Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, MTA- Györgyi Z. (2022):A negyedik ipari forradalom és a hazaiszakképzés, Educatio,31., (1.), pp. 56–69.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Bujdosó-Kurucsó Alexandra

Absztrakt címe: EGYSZÜLŐS CSALÁDI HÁTTÉR ÉS DIGITÁLIS TANULÁSI REZILIENCIA PEDAGÓGUS HALLGATÓK KÖRÉBEN- Gyermekvédelmi prevenció és társadalmi sebezhetőség a digitális oktatásban

Kulcsszavak: egyszülős családok, reziliencia, társadalmi sebezhetőség, gyermekvédelmi prevenció

Szakosztály: Gyermekvédelmi és szociálpedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: A digitális oktatás térnyerése – különösen a COVID-19 járvány hatására – alapjaiban alakította át az oktatás, közte a felsőoktatás működését. A változás számos lehetőséget teremtett, egyúttal új típusú egyenlőtlenségeket is felszínre hozott, melyben különösen érintettek az egyszülős családi háttérrel rendelkező hallgatók (Chung et al., 2020). Magyarországon a családok mintegy 14-17%-a egyszülős, és ezek a családok szignifikánsan magasabb szegénységi kockázatnak vannak kitéve (Herke, 2024; KSH, 2024). A pedagógus hallgatók körében végzett kutatás azért különösen releváns, mivel ők azok, akik a jövőben oktatás útján hátrányos helyzetű gyermekekkel dolgoznak, így saját tapasztalataik és megküzdési stratégiáik közvetlen hatással lehetnek pedagógiai gyakorlatukra is (Barnucz et al., 2024).

A kutatás három, egymást kiegészítő elméleti megközelítésre épül. Egyrészt a társadalmi sebezhetőség elmélete rámutat arra, hogy az egyszülős családok többdimenziós sebezhetősége felerősödik a digitális környezetben (Bonoli, 2005). Másrészt a reziliencia-elmélet a nehézségekkel való megküzdés és a visszarendeződés képességét helyezi középpontba (Masten, 2001); ennek mérésére a validált CD-RISC-10 skálát alkalmazom (Campbell-Sills & Stein, 2007). A kompenzációs elmélet hangsúlyozza, hogy az oktatási intézmények képesek lehetnek ellensúlyozni a családi háttérből fakadó hátrányokat (Bourdieu, 1986; Bihari et al., 2023).

A kutatás célja az egyszülős családi háttér, a digitális tanulási reziliencia és az intézményi támogatás kapcsolatának feltárása dél-alföldi pedagógus hallgatók körében. A feltáró kutatás során a következő kérdésekre keresem a választ: Különbözik-e a digitális tanulási reziliencia szintje az egyszülős és kétszülős családi háttérrel rendelkező hallgatók között, és milyen társadalmi sebezhetőségi indikátorok magyarázzák ezt? Milyen mértékben képes a tanárképzési környezet kompenzálni az egyszülős családi háttérből eredő hátrányokat? Hogyan kapcsolódik a hallgatók saját családi háttere és rezilienciája a gyermekek különböző családi hátterére való érzékenységükhöz? A kutatás hipotézisei szerint az egyszülős háttérrel rendelkező hallgatók átlagosan alacsonyabb rezilienciát mutatnak, ugyanakkor ezt az intézményi támogatás képes mérsékelni. Feltételezem továbbá, hogy a magasabb rezilienciával. rendelkező hallgatók nyitottabbak és érzékenyebbek a gyermekek eltérő családi helyzeteire.

A vizsgálat kvantitatív, keresztmetszeti kérdőíves vizsgálat, a minta 100-150 pedagógus hallgatóból áll. Az adatgyűjtés online kérdőív segítségével történik, amely 8 területet érint. A társadalmi sebezhetőséget indirekt módon mérjük. Az adatok elemzése során leíró statisztikákat, t-próbát, korrelációs és regressziós elemzéseket alkalmazok.

A kutatás újszerűsége az egyszülős családi háttér, a digitális tanulási reziliencia és a pedagógusképzés összefüggésében áll. Emellett hozzájárul a CD-RISC-10 skála hazai alkalmazásához, valamint intergenerációs nézőpontból közelíti meg a gyermekvédelmi prevenció kérdését. Az egyszülős háttérű hallgatók várhatóan alacsonyabb rezilienciát mutatnak, de ez mérsékelhető magas intézményi támogatás esetén. A digitális hozzáférési akadályok és az anyagi instabilitás szignifikáns prediktorai a rezilienciának.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A kutatás elméleti szempontból hozzájárul a reziliencia fogalmának finomításához a digitális tanulás és a veszélyeztetett csoportok kontextusában, a kompenzációs mechanizmusok empirikus teszteléséhez. Gyakorlati szinten a vizsgálat eredményei várhatóan több területen is hasznosíthatók lesznek, mint: intézményi támogatási programok kidolgozásában, a különböző családi hátterű gyermekek iránti érzékenység erősítésében. Hosszabb távon hozzájárulhat az intergenerációs hátrányok mérsékléséhez és a társadalmi esélyegyenlőség erősítéséhez (Dobokai & Simon, 2019; Nagy & Kovács, 2024).

Barnucz, N., Botos, V., Ceglédi, S., & Dominek, D. L. (2024). Digitális kihívások a felsőoktatásban. Acta Medicinae et Sociologica

, 15(28), 6–26.

Bihari, I., Kovács, J., & Tibori, T. (2023). A szociális kompetenciák a hátránykompenzációban. Esély,

34(3), 29–53.

Bonoli, G. (2005). The politics of the new social policies. Policy & Politics

, 33(3), 431–449.

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital

. Greenwood Press.

Campbell-Sills, L., & Stein, M. B. (2007). Psychometric analysis of the CD-RISC. Journal of Traumatic Stress

, 20(6), 1019–1028.

Chung, E., Subramaniam, G., & Dass, L. C. (2020). Online learning readiness. Asian Journal of University Education

, 16(2), 46–58.

Dobokai, D., & Simon, R. L. (2019). Gyermekvédelmi szakellátásban élő tanulók. Neveléstudomány

, 7(4), 46–66.

Herke, B. (2024). Single-parent families in Hungary. International Journal of Social Welfare

, 33(4), 1054–1068.

KSH. (2024). Demográfiai évkönyv 2023.

Masten, A. S. (2001). Ordinary magic. American Psychologist

, 56(3), 227–238.

Nagy, Z., & Kovács, J. (2024). Tanodás gyerekek szociális kompetenciái. Acta Medicinae et Sociologica,

15(28), 123–148.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Burom Katalin Révész Kiszela Kinga

Absztrakt címe: Egyéni tanulási utak tervezése az általános iskolában a kultúrtechnikák elsajátításához szükséges képességek, valamint a végrehajtó funkciók tükrében

Kulcsszavak: differenciálás, szakmai együttműködés, személyre szabott oktatás, kognitív képességek

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A tanulók egyéni igényeihez és képességeihez igazodó pedagógia kulcsfontosságú azinkluzivitás

és a méltányos tanulási környezet megteremtésében. A legújabb neuropszichológiai kutatások egyértelműen igazolják, hogy

a tanulás nem egységes a tanulók között, és hogy az uniformizált oktatási megközelítések nem valószínű, hogy hatékonyan reagálnak az osztálytermekben jelen lévő kognitív profilok sokféleségére. Az általános iskolába bekerülő tanulók eltérő szülői és környezeti háttérrel, és különböző képességprofillal kerülnek az iskolába. A tanulási teljesítményekkel foglalkozó kutatások szerint a gyermekek 15-20%-a mutat valamilyen tanulási problémát iskolai pályafutása során és 5-10%-ukat tanulási zavarral diagnosztizálják. (OECD,2021; American Psychiatric Association, 2022; Grigorenko et al., 2019)

A modern oktatási rendszerek egyik kiemelt kihívása, hogy képesek legyenek alkalmazkodni a tanulók eltérő képességeihez, előzetes tudásához, tanulási tempójához és motivációjához. (Meier J.W és mtsai,2003) Az egyéni tanulási utak tervezése olyan pedagógiai megközelítést jelent, amely lehetővé teszi a tanulók személyre szabott fejlődésének támogatását, figyelembe véve kognitív, szociális és érzelmi sajátosságaikat. A pedagógus és a gyógypedagógus szerepe ebben a folyamatban kulcsfontosságú.

Ez a tanulmány 2024-ben bevezetett bemeneti méréseket és a visszaméréseket, valamint a diagnosztikára épülő egyéni tanulási utakat mutatja be. A diagnosztikában fonológiai és grammatikai tudatosságot mérő feladatokat, valamint szülői tanári kérdőíveket használtunk. Az egyéni tanulási utak tervezése gyógypedagógus-pedagógus együttműködés keretében valósult meg. Az eredmények:

(1) gyógypedagógus speciális diagnosztikai és fejlesztési tapasztalatai segítik a pedagógust abban, hogy mélyebben megértse a tanulók kognitív, nyelvi és viselkedéses sajátosságait.

(2) A közös tervezés lehetővé teszi, hogy a pedagógus differenciált feladatokat, tanulásszervezési formákat és tanulási stratégiákat alkalmazzon

(3) A személyre szabott feladatok és a sikerélmények lehetősége hozzájárul a tanulók belső motivációjának erősödéséhez.

(4) A gyógypedagógus egyéni vagy kiscsoportos fejlesztései és az osztálytermi tanulási folyamatok összehangolása lehetővé teszi, hogy a fejlesztések közvetlenül beépüljenek a mindennapi tanulásba.

(5) Az együttműködés nemcsak a tanulók számára hasznos, hanem a pedagógusok szakmai fejlődését is támogatja.

A tanulmány rámutat, hogy a pedagógus és gyógypedagógus együttműködése hozzájárul a személyre szabott, inkluzív és hatékony tanulási környezet kialakításához. Az együttműködés eredményeként a tanulók fejlődési szükségleteihez jobban igazodó tanulási utak jönnek létre, amelyek elősegítik a tanulási eredményességet, a motiváció növekedését és az iskolai sikerességet.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Felhasznált irodalom

1. American Psychiatric Association. (2022). Diagnostic and statistical manual of mental disorders

(5th ed., text rev.; DSM-5-TR). Washington, DC: Author.

2. Cor J. W. Meier; Peter Walther-Müller (2003)(szerk). Az együttnevelés gyakorlata. Összefoglal jelentés Európai Ügynökség a Sajátos Nevelési Igényű Tanulók Oktatásának Fejlesztéséért

3. Grigorenko, E. L., et al. (2019). Understanding, educating, and supporting children with specific learning disabilities. Psychological Science in the Public Interest, 20

(1), 1–70.1.

4. OECD. (2021). 21st Century Learners: Well-being, Agency, and Motivation in Schools

. OECD Publishing.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Bükki Eszter Manojlovic Helena

Absztrakt címe: Oktatói MI-műveltség fejlesztése a szakképzésben: a VETAssIst-kurzus magyarországi pilotjának tapasztalatai

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, szakképzés, tanári MI-műveltség

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: A generatív mesterséges intelligencia (genMI) eszközeinek gyors terjedésével a szakképzésben oktatók MI-műveltsége kulcskérdéssé vált. Olyan oktatókra van szükség, akik képesek tudatosan és kritikusan alkalmazni azokat az eszközöket, amelyek a tanítási és tanulási folyamatot hatékonyabbá, személyre szabottabbá és hozzáférhetőbbé tehetik, s egyúttal fel tudják készíteni tanulóikat egy olyan munkaerőpiacra, amelyen az MI-vel való együttműködés egyre inkább alapkompetenciának számít (Attwell et al., 2020; Bükki et al., 2025). Míg a korai adoptáció jellemzően hatékonyságorientált marad (Celik et al., 2022), a mélyebb transzformatív potenciál kiaknázásához tudatos pedagógiai tervezés szükséges (Kasneci et al., 2023). A tanári MI-műveltség kialakításához egyszerre szükséges a technikai magabiztosság, a kritikai értékelés képessége, az etikai tájékozottság és az MI-t a tanítási célokhoz igazítani képes pedagógiai tudás (Miao & Cukurova, 2024; Bekiaridis & Attwell, 2024).

E megfontolásokra építve a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem koordinálásával német, szlovák és szerb partnerek részvételével megvalósuló VETAssIst Erasmus+ projekt (2024-1-HU01-KA220-VET-000253387) keretében egy nyolc modulból álló tananyagot készítettünk a szakképzésben oktatók MI-műveltségének fejlesztésére (

Manolovic

& Bükki

, 2026). A modulok olyan témákat ölelnek fel, mint a generatív MI alkalmazása az aktív tanulásban, az értékelésben, a tervezésben és a szakmai fejlődésben, a tanulók MI-műveltségének fejlesztése, valamint etikai és adatvédelmi kérdések. A tartalmat a DigCompEdu MI-kiegészítésében (Bekiaridis & Attwell, 2024), az UNESCO MI-keretrendszerében (Miao, F., & Cukurova, 2024) és a genMI-használathoz igazított Bloom-taxonómiában (Oregon State University, 2024) meghatározott kompetenciákhoz igazítva arra törekedtünk, hogy gyakorlatias és pedagógiailag megalapozott tanulási élményeket teremtsünk.

A kutatás design-alapú (DBR) megközelítést alkalmaz, és három fő kérdésre keresi a választ: (1) Mennyire hatékonyan támogatja a VETAssIst-kurzus az MI-műveltség fejlesztését? (2) Milyen akadályokba ütköznek az oktatók a genMI-eszközök integrálása során? (3) Milyen területeken és hogyan javíthatja az MI a szakképzésben folyó tanítást?

A vizsgálat konvergens kevert módszertant alkalmazott: a kvantitatív adatokat a kurzus előtt, modulonként és a kurzus végén kitöltött kérdőívekkel gyűjtöttük a tartalom relevanciájára, a technikai használhatóságra és a tanulási elégedettségre vonatkozóan; a kvalitatív adatokat pedig a pilot során kéthetente tartott online fókuszcsoportos megbeszéléseken, amelyek átiratát tematikus elemzéssel dolgoztuk fel.

Eredményeink szerint a résztvevők a kurzust összességében relevánsnak és a szakképzési kontextushoz illeszkedőnek ítélték, ugyanakkor hangsúlyosan megjelenítették a technikai bizonytalanságot, valamint az MI-eszközök korlátozott hozzáférhetőségét nyelvi, anyagi és technikai okok miatt. Az eredmények arra utalnak, hogy a projektben kidolgozott tananyag alkalmas keretnek bizonyulhat a szakképzésben oktatók MI-felkészítéséhez, ha

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

kiegyensúlyozza a technikai jártasság, a pedagógiai tervezés és az etikai tudatosság fejlesztését (UNESCO, 2023).

Hivatkozások

Attwell, G. et al. (2020). Digitalisation, AI and vocational occupations and skills. In: Trends in VET research, Vol. III. ECER, VETNET

, 30–42.

https://doi.org/10.5281/zenodo.4005713

Bekiaridis, G., & Attwell, G. (2024). Integrating AI in Vocational and Adult Education: A Supplement to DigCompEdu. Ubiquity Proceedings

, 4(1): 20.

https://doi.org/10.5334/uproc.142

Bükki, E., Papp, Z., Manojlovic, H., Saniter, A., Luprihová, J., & Kovács, E. (2025). Artificial Intelligence in VET: Interest and concerns by VET teachers. VETNET Conference Series

, 8 (ECER), 59–67.

https://doi.org/10.21240/vetcon/2025/ecer/32

Celik, I. et al. (2022). The Promises and Challenges of AI for Teachers. TechTrends

, 66, 616–630.

https://doi.org/10.1007/s11528-022-00715-y

Kasneci, E., et al. (2023). ChatGPT for Good? On Opportunities and Challenges of Large Language Models for Education. Learning and Individual Differences

, 103, 102274.

https://doi.org/10.1016/j.lindif.2023.102274

Manojlovic, H., & Bükki, E. (2026). (forthcoming). Artificial Intelligence as Teacher Assistant - Empowering VET Teachers with AI. In: International Conference on Interactive Collaborative Learning 2026, Springer.

Miao, F., & Cukurova, M. (2024). AI competency framework for teachers

. UNESCO.

https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000391104

Oregon State University: Bloom’s taxonomy revisited.

https://ecampus.oregonstate.edu/faculty/artificial-intelligence-tools/blooms-taxonomy-revisited/

(2024), accessed 26 January 2026.

UNESCO (2023). Guidance for generative AI in education and research

.

https://doi.org/10.54675/EWZM9535

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ceglédi Szabolcs

Absztrakt címe: AI, tanulási élmény és kreativitás: validált mérőeszközök alkalmazási lehetőségei felsőoktatási környezetben

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, generatív AI, flow, kreatív gondolkodás, affektív tanulás

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A generatív mesterséges intelligencia gyors térnyerése új megvilágításba helyezi a tanulási folyamat affektív és kognitív dimenzióinak vizsgálatát a felsőoktatásban. Különösen relevánssá válik annak értelmezése, hogy az AI-alapú tanulási környezetek miként hatnak a figyelem fenntartására, a bevonódásra, a motivációra, valamint a problémamegoldó és kreatív gondolkodási stratégiák alakulására. Miközben az ilyen eszközök egyre szélesebb körben jelennek meg az oktatásban, a tanulási folyamat komplex, empirikus vizsgálata – különösen validált mérőeszközök integrált alkalmazásával – továbbra is kevésbé kidolgozott.

A vizsgált megközelítés egy olyan kutatásmódszertani keretet vázol fel, amely integrált módon közelíti meg a mesterséges intelligencia használatát, a tanulási élményt és a kreatív gondolkodást. Az elméleti kiindulópont egy háromdimenziós modell, amely az AI-használatot mint tanulási kontextust, a flow-alapú tanulási élményt mint affektív tényezőt, valamint a kreativitást és problémamegoldást mint kognitív folyamatokat értelmezi egymással kölcsönhatásban.

A megközelítés középpontjában validált mérőeszközök integrált alkalmazása áll. A generatív mesterséges intelligencia használatát a Generative AI Engagement Scale (Zhang et al., 2025) ragadja meg, amely különbséget tesz az instrumentális és kreatív célú alkalmazás között. A tanulási élmény vizsgálata a Dominek-féle Tanulási Flow Kérdőív (Dominek, 2023) segítségével történik, amely a bevonódás, a kihívás és a kontroll dimenzióit méri, és közvetlen kapcsolatban áll a tanórai fókusz és a motiváció alakulásával. Dominek (2021) rámutat arra, hogy a flow-élmény a kreatív gondolkodás egyik meghatározó feltétele, mivel elősegíti az elmélyült, rugalmas és eredeti problémamegoldást.

A kreativitás percepciós aspektusát a Creative Mind Perception Scale (Reed, 2026) teszi vizsgálhatóvá, amely az AI-hoz kapcsolódó kreatív képességek, szándékosság és élményszerű attribúciók észlelésére fókuszál. A kreatív gondolkodás objektívebb megragadására kiegészítő eszközként alkalmazható a Torrance-teszt (TTCT), amely a divergens gondolkodás dimenzióit vizsgálja, és lehetőséget ad a problémamegoldó gondolkodás egyes elemeinek mérésére is.

A javasolt keret abból a feltételezésből indul ki, hogy a mesterséges intelligencia hatása a kreatív gondolkodásra nem közvetlen módon érvényesül, hanem a tanulási élmény affektív dimenzióján – különösen a motiváción és a bevonódáson – keresztül jelenik meg, miközben a pedagógiai környezet strukturáló tényezői meghatározó szerepet játszanak a folyamat alakulásában.

A bemutatott megközelítés egy lehetséges kiindulópontot kínál a mesterséges intelligencia szerepének affektív és kognitív szempontú további vizsgálatához, valamint hozzájárulhat olyan mérési és pedagógiai megközelítések továbbgondolásához, amelyek a tanulási folyamat mélyebb megértését és gyakorlati fejlesztését egyaránt támogatják.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ceglédi Tímea Torhán-Bartha Erika

Absztrakt címe: Hármas kívülállók? A szakkollégiumok védőoltás szerepe oláhcigány pedagógusok különböző közösségei közötti eligazodásban

Kulcsszavak: oláhcigány, reziliencia, szakkollégium

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A neveléstudományi kutatások kiemelt kérdése a roma közösségek gyermekeinek tanulmányi sikeressége (Bocsi és mtsai., 2023; Lauritzen & Nodeland, 2018; Pusztai, 2004; Rutigliano, 2020), ugyanakkor e közösségek belső sokszínűsége még kevésbé feltárt terület. Az előadás fókuszában oláhcigány pedagógusok állnak, akik roma szakkollégiumok tagjaiként szereztek diplomát. A kutatás elméleti keretét a reziliencia adja (Agasisti és mtsai., 2018; Masten, 2025; Zolkoski & Bullock, 2012). Az életutak reziliens jegyei mellett a kihívásokat is górcső alá vesszük. Kiemelten foglalkozunk a kettős kívülállóság jelenségével, amely a származási család és a jelenlegi közösség(ek) között állhat fent (Durst és mtsai., 2023; Hafičová és mtsai., 2020). A roma szakkollégiumok szerepét tüzetesebben is megvizsgáljuk, hiszen egy olyan közegről van szó, ahol gyakran napirendre kerül ez a jelenség az identitást támogató programelemek és a tagok sorsrezonanciája révén is (Ceglédi és mtsai., 2018; Varga, 2024). Kutatási kérdéseink: 1) Jelentkezett-e, s ha igen, hogyan a kettős kívülállóság jelensége az oláhcigány pedagógusok körében? 2) Milyen szerepet játszott a szakkollégiumi tagság az egykori családi és a jelenlegi közösségek közötti eligazodásban?

Félig strukturált életútinterjút vettünk fel hólabda mintavétellel oláhcigány pedagógusok körében Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar vármegyékben 2026 tavaszán (N=10). Az interjúkat a Braun és Clarke-féle tematikus elemzés hat lépésével elemeztük, amely lehetővé tette az életutak reziliens jegyeinek és kihívásainak mélyebb feltárását (Braun & Clarke, 2006; Evans & Lewis, 2018).

Eredményeink alapján a kettős kívülállóság jelenségével minden megkérdezett pedagógus találkozott rövidebb vagy hosszabb időre. A legmegterhelőbb időszakot a pálya elején élték át, ahol egyszerre akár hármas kívülállónak is érezték magukat. A leginkább a pedagógus kollektíva, de emellett az egykori családjuk és a munkájuk során érintett szülők oldaláról is jelentkezhetett a kívülállóság jelensége. A kihívást jelentő időszakkal való megküzdést segítette, hogy a szakkollégiumi évek megerősítették őket identitásukban, hivatástudatukban, a valahova tartozás érzésében. A szakkollégiumi évek alatti megpróbáltatásokat egy védett közegben tapasztalhatták meg, felvértezve magukat a későbbi nagyobb nehézségek ellen. Ezt Ann Masten védőoltás funkciónak nevezte (Masten, 2025). A kezdeti nehézségek után ugyanakkor nemcsak megtalálták a helyüket az egymástól elszigetelt közösségekben, hanem közelebb is hozták azokat egymáshoz. A kutatás hozzájárulhat inkluzív oktatáspolitikai és szakkollégiumi programok fejlesztéséhez.

Agasisti, T., Avvisati, F., Longobardi, S., & Borgonovi, F. (2018). Academic resilience. What schools and countries do to help disadvantaged students succeed in PISA.

OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/e22490ac-en

Bocsi, V., Varga, A., & Fehérvári, A. (2023). Chances of Early School Leaving—With Special Regard to the Impact of Roma Identity. Education Sciences

, 13

(5), 483. https://doi.org/10.3390/educsci13050483

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

, 3

(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Ceglédi, T., Hamvas, L., Katona, C., Kiss, A., Torner, B., & Vas, S. (2018). Ugródeszka lendülettel: Reziliens Wális szakkollégisták

. Wáli István Református Cigány Szakkollégium.

Durst, J., Nyírő, Z., & Bereményi, Á. B. (Szerk.). (2023). A társadalmi mobilitás ára

. Gondolat Kiadó & Társadalomtudományi Kutatóközpont.

Evans, C., & Lewis, J. (2018). Analysing Semi-Structured Interviews Using Thematic Analysis: Exploring Voluntary Civic Participation Among Adults

. SAGE Publications, Ltd. https://doi.org/10.4135/9781526439284

Hafičová, H., Dubayova, T., Kovács, E., Ceglédi, T., & Kaleja, M. (2020). Mentor and Social Support as Factors of Resilience and School Success: Analyses of Life Narratives of University Students from Marginalized Roma Communities.

Ośrodek Wydawniczo-Poligraficzny „SIM" Hanna Bicz.

Lauritzen, S. M., & Nodeland, T. S. (2018). "What is the problem represented to be?" Two decades of research on Roma and education in Europe. Educational Research Review

, 24

, 148–169. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2018.04.002

Masten, A. S. (2025). Ordinary Magic: Resilience in Development

(2nd ed). Guilford Publications.

Pusztai, G. (2004). Kapcsolatban a jövővel: Roma/cigány diplomások pályafutását támogató erőforrások. Valóság

, 47

(5), 69–84.

Rutigliano, A. (2020). Inclusion of Roma students in Europe: A literature review and examples of policy initiatives

(Köt. 228). OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/8ce7d6eb-en

Varga, A. (2024). „A családomból én voltam az első…": Cigány, roma fiatalok iskolai útja és lehetőségei a rendszerváltás után.

Gondolat.

Zolkoski, S. M., & Bullock, L. M. (2012). Resilience in children and youth: A review. Children and Youth Services Review

, 34

(12), 2295–2303. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2012.08.009

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ceglédi Tímea Ceglédi Tímea

Absztrakt címe: Az életúttapasztalat mint pedagógiai eszköz vagy hátrány? Reziliens pedagógusok életútjának vizsgálata alapozott elmélettel

Kulcsszavak: reziliencia, alapozott elmélet, pedagógus

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: Az előadás célja megismerni a reziliens pedagógusok életútját és munkáját, s ezáltal hozzájárulni a kedvezőtlen szociokulturális helyzetben élő tanulók, családjaik, iskoláik és közösségeik támogatásához. A szakirodalom kiemeli azokat az értékes erőforrásokat, amelyek a szociokulturális hátrányokat leküzdő pedagógusok birtokában vannak Ugyanakkor rámutat azokra a kihívásokra és nehézségekre is, amelyekkel e pedagógusok szembesülnek

(Brodsky & Cattaneo, 2013; Goodley, 2005; Pusztai, 2004; Varga, 2019).

A kutatás kiinduló kérdése a következő volt: 1) Mi jellemzi az életút-rezilienciával rendelkező pedagógusok életútját és munkáját? Az elemzés során felmerült további két kérdés pedig az alábbi témákat tárgyalta: 2) Milyen specialitásai vannak a reziliens életút örökségének az olyan életút-rezilienciával rendelkező pedagógusok esetében, akik a munkájuk során találkoznak hasonló sorsú diákokkal? Pedagógiai eszközzé vagy hátránnyá válik-e az élettapasztalat

(Irvine, 2004)? 3) Mennyire és hogyan szándékoznak és képesek formálni a saját közösségeiket és a társadalmat az életút-rezilienciával rendelkező pedagógusok

(Goodson, 2008; Pusztai, 2015)?

A kutatás empirikus bázisát egy negyven reziliens pedagógus körében készült interjús adatfelvétel adta. A félig strukturált interjúkat szociokulturálisan hátrányos helyzetű, de az iskolai pályafutás sikereit pedagógus diplomára és munkaerő-piaci elhelyezkedésre váltó, reziliens pedagógusok körében készítettük. A kutatás stratégiai keretéül a Strauss és Corbin nevével fémjelzett alapozott elmélet-irányzat szolgált

(Corbin & Strauss, 2008; Gelencsér, 2003; Sebastian, 2019; Stough & Lee, 2021).

Az elemzés eredményeként körvonalazódó alapozott elmélet egy magkategóriából, főkategóriákból, azok fogalmaiból, valamint a mindezek kapcsolati dinamikája alapján leírható magyarázatokból épült fel. A magkategória „a saját sors és a pedagógiai munka közötti kapcsolat", amely akkor egészséges, ha a személyes felvérteződés magas szinten áll, és kedvező közvetítő és kontextuális kondíciók társulnak hozzá. Közvetítő kondícióként jelent meg a pedagóguspálya reflektáltsága, amely a múltbéli iskolai élmények értelmezésétől a jövőképig ível, s a felvérteződésből táplálkozva válik cselekvésben is megnyilvánuló hátránykezelési stratégiává.

Pedagógiai eszközzé válhat az élettapasztalat, de ennek számos feltétele van, amelyek részben a pedagóguson kívül állnak, részben pedig rajtuk múlnak, de semmiképpen sem vonhatók az ő egyedüli felelősségi körükbe. Amennyiben ezek a feltételek nem adottak, a kedvezőtlen szociokulturális háttérrel jellemezhető gyermekkor megnehezíti a pedagógus tantestületi beilleszkedését, szakmai segítőkkel, diákokkal és szülőkkel való kapcsolatát, elégtelen hátránykezelési stratégiákhoz vezet, s összességében a pedagógusra is negatív visszahatást gyakorol. A megkérdezett pedagógusok jellemzően osztálytermi hatáskörben látják munkájukat. Nem társadalmi egyenlőtlenségekről beszélnek, hanem diákok sorsáról, akikkel sorsrezonanciát tapasztalnak. Azt vallják, hogy úgy képesek formálni a társadalmat, ha mindent megtesznek a gyermekekért – pedagógus-hatáskörben.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Brodsky, A. E., & Cattaneo, L. B. (2013). A Transconceptual Model of Empowerment and Resilience: Divergence, Convergence and Interactions in Kindred Community Concepts. American Journal of Community Psychology

, 52

(3–4), 333–346. https://doi.org/10.1007/s10464-013-9599-x

Corbin, J., & Strauss, A. (2008). Basics of Qualitative Research (3rd ed.): Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory

. SAGE Publications, Inc. https://doi.org/10.4135/9781452230153

Gelencsér, K. (2003). Grounded Theory. Szociológiai Szemle

, 13

(1), 143–154.

Goodley, D. (2005). Empowerment, self-advocacy and resilience. Journal of Intellectual Disabilities

, 9

(4), 333–343. https://doi.org/10.1177/1744629505059267

Goodson, I. (2008). Investigating the Teacher's Life and Work

. BRILL.

Irvine, J. J. (2004). Educating teachers for diversity: Seeing with a cultural eye

. Teachers College Press.

Pusztai, G. (2004). Kapcsolatban a jövővel: Roma/cigány diplomások pályafutását támogató erőforrások. Valóság

, 47

(5), 69–84.

Pusztai, G. (2015). Pathways to Success in Higher Education: Rethinking the Social Capital Theory in the Light of Institutional Diversity

(New edition). Peter Lang.

Sebastian, K. (2019). Distinguishing Between the Strains Grounded Theory: Classical, Interpretive and Constructivist. Journal for Social Thought

, 3

(1), Article 1.

Stough, L. M., & Lee, S. (2021). Grounded Theory Approaches Used in Educational Research Journals. International Journal of Qualitative Methods

, 20

, 16094069211052203. https://doi.org/10.1177/16094069211052203

Varga, A. (2019). Személyes és közösségi felvérteződés egy roma szakkollégiumi közösségben. In F. Arató (Szerk.), Autonómia és Felelősség tanulmánykötetek

(o. 105–122). Pécsi Tudományegyetem.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Chrappán Magdolna Bencze Rita

Absztrakt címe: „Minden nagyobb, minden több, minden hirtelen jön” Iskolai mentorok a praxissokk enyhítéséről

Kulcsszavak: praxissokk, tanárképzés, iskolai mentorálás, kvalitatív szövegelemzés, interjú

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A pedagóguspálya első szakaszában megfigyelhető magas pályaelhagyási arány nemzetközi perspektívában is tartósan fennálló, rendszerszintű kihívásként értelmezhető. A jelen kutatás arra irányul, hogy feltárja, a mentorok miként értelmezik a praxissokk jelenségét és a korai pályaelhagyást, valamint hogyan látják a mentorálás szerepét ezek összefüggésében.

Az elemzés elméleti hátterét a tanári pályaszocializáció és identitásalakulás kutatásai, továbbá a reziliencia és mentorálás témakörében született munkák adják (Flores & Day, 2006; Mansfield et al., 2016; OECD, 2023). A praxissokk fogalma mára túlmutat az elvárások és a tapasztalt valóság közötti eltérésen: magában foglalja az érzelmi terhelést, a szerepkonfliktusokat, valamint a szakmai autonómia beszűkülésének élményét is (Pillen et al., 2013; Dicke et al., 2015). A pályakezdés időszakában megélt támogatás vagy éppen elszigeteltség meghatározó módon befolyásolja a pályán maradás esélyeit (Ingersoll, 2001; Gu & Day, 2013). A mentorálás akkor járulhat hozzá érdemben a praxissokk kedvezőtlen hatásainak mérsékléséhez, ha a technikai segítségnyújtáson túl érzelmi biztonságot és reflektív tanulási lehetőségeket is kínál (Hobson & Malderez, 2013; Richter et al., 2022).

A bemutatott empirikus vizsgálat 35 általános és középiskolai mentorral készített félig strukturált interjú kvalitatív feldolgozásán alapul. Az elemzés három kérdéskörre fókuszál: az öt éven belüli pályaelhagyás adatainak értelmezésére, a praxissokk megnyilvánulási formáira, valamint a mentorálás pályánmaradást támogató funkcióira. Az interjúk szövegét induktív, jelentésközpontú kódolással dolgoztuk fel az ATLAS.ti szoftver alkalmazásával, háttérváltozók bevonása nélkül, a mentorok narratív értelmezéseire összpontosítva.

Az eredmények azt mutatják, hogy a mentorok többsége a korai pályaelhagyást nem egyéni kudarcok összességeként, hanem rendszerszintű következményként értelmezi. A magyarázatokban egyértelműen elkülönülnek a strukturális tényezők (a munkaterhelés, az adminisztratív elvárások, a szervezeti kultúra), valamint a pszichés és identitásbeli dimenziók, amelyek együtt járulnak hozzá a pályaelhagyási döntésekhez. A praxissokk nem hirtelen élményként jelenik meg, hanem kumulatív folyamatként, amelynek tudatosulását gyakran konkrét kritikus események – például osztálytermi kudarcok, szülőkkel való konfliktusok vagy értékelési helyzetek – segítik elő. A mentorok a mentorálást preventív és stabilizáló eszközként írják le: a támogatás hiánya felgyorsíthatja a pályaelhagyást, míg a reflektív és érzelmileg támogató mentorálás képes késleltetni vagy megelőzni azt. A narratívák arra is rámutatnak, hogy a mentorálás hatékonysága korlátokba ütközhet, ha az intézményi elvárások és az erőforrások nincsenek összhangban a pályakezdők szükségleteivel.

A kutatás jelen szegmensének elméleti hozzájárulása abban ragadható meg, hogy a praxissokk és a pályánmaradás kérdését a mentorok értelmezési keretein keresztül kapcsolja össze. Gyakorlati szempontból pedig hozzájárulhat a mentorálási folyamatok fejlesztéséhez, különösen intézményi szinten, valamint empirikus alapot kínálhat a pályakezdő pedagógusokat támogató beavatkozások tervezéséhez.

Források:

NYOMTATÁSRA VÁLTOZAT

Dicke, T., Marsh, H. W., Parker, P. D., Kunter, M., Schmeck, A., & Leutner, D.(2014).Self-efficacy in classroom management, classroom disturbances, and emotional exhaustion: A moderated mediation analysis of teacher candidates.Journal of Educational Psychology,106(2), 569-583. https://doi.org/10.1037/a0035504

Flores, M. A., & Day, C. (2006). Contexts which shape and reshape new teachers' identities: A multi-perspective study. Teaching and Teacher Education, 22(2), 219–232.https://doi.org/10.1016/j.tate.2005.09.002

Gu, Q., & Day, C. (2013). Challenges to teacher resilience: Conditions count. British Educational Research Journal, 39(1), 22–44. https://doi.org/10.1080/01411926.2011.623152

Hobson, A.J. & Malderez, A. (2013) Judgementoring and other threats to realizing the potential ofschool-based mentoring in teacher education, International Journal of Mentoring and Coaching in Education, 2(2)

Ingersoll, R. M. (2001). Teacher turnover and teacher shortages: An organizational analysis. American Educational Research Journal, 38(3), 499–534. https://doi.org/10.3102/00346543071003001

Mansfield, C. F., Beltman, S., Broadley, T., & Weatherby-Fell, N. (2016). Building resilience in teacher education: An evidence-informed framework. Teaching and Teacher Education, 54, 77–87. https://doi.org/10.1016/j.tate.2015.11.016

OECD. (2023). Teachers' professional learning: Findings from TALIS 2021. OECD Publishing. https://www.oecd.org/education/talis/

Richter, E.; Lucksnat, Ch;, Redding, Ch; & Richter, D. (2022) Retention intention and job satisfaction of alternatively certified teachers in their first year of teaching. Teaching and Teacher Education, 114.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Claudia Boehme

Absztrakt címe: STEAM-based Educational Ecosystems as Ecological Spaces: Enablers, Barriers and Inherent Dynamics

Kulcsszavak: Educational Ecosystems, STEAM, Future, Media Constellations, Youth

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: Educational ecosystems are being established worldwide with the promise of improving education. By using the term 'ecosystem', these initiatives draw metaphorically on a biological understanding of learning as interconnected, interdependent community-building activities within habitats. They are characterised by the cooperation of different learning locations like schools, libraries, museums, youth centres, associations or maker spaces. As young people are offered research-based and interest-driven learning opportunities, educational ecosystems are described as 'potential game-changer for today's learners' and as an educational model for the future (Al-Fadala, WISE, in Hannon et al. 2019, p. i). Educational ecosystems play an important role in the academic discourse on networked learning. However, despite the metaphor, previous studies have mostly retained the individualistic epistemology that underlies the majority of educational research (Dierking et al. 2021, Falk et al. 2016), or have focused on communication between the partners and the administrative structures (Huber et al. 2020). This stands in contrast to a comprehensive conception of an ecosystem, which emphasises the interrelationships between diverse biological, physical and chemical components (Hecht/Crowley, 2020).

In this paper I want to discuss the concept of educational ecosystems and its practical application with the results of a research project which has examined four of these educational ecosystems funded by a private media foundation. The foundations aim was to equip young people with the necessary knowledge and skills to meet the challenges of the near future in an increasingly digitally connected world. As the term 'educational ecosystem' was even used by the foundation and providers of projects, in our study we have taken the concept of an 'ecosystem' seriously as "the fundamental organisational unit of the biosphere in which biological communities interact with their non-biological environment through energy flows and material cycles" (Yu et al., 2021, p. 151; see also Hecht/Crowley, 2020). In this sense, 'ecosystem science is the study of patterns, practices and services of ecosystems' (Yu et al., 2021, p. 151). Therefore, we have looked at the size and structure of educational ecosystems, the abiotic and biotic members and components, the "energy flow" and the "nutrient cycle", as well as the interactions between the entities involved (technical devices, software, buildings, neighbourhoods) and the actors. Our analysis focused on the objectives that providers prioritised for their services, what media configurations they created to achieve these objectives, the barriers and enablers that providers and young people identified in relation to the interaction between the various components of the ecosystem and who benefited and who was disadvantaged in the projects.

The research design followed a strong ethnographic approach, with a principal researcher as an anthropologist and participant observation as the main method. As these are STEAM projects, research drew from media anthropology (Coman 2005) and media theory (Easterling, 2021; Krämer, 2008). The researcher actively took part in team meetings and project activities with the children. Selected children were interviewed about their perspective on the activities and certain project activities and communication was recorded. Singular case studies of children were drafted in order to show the pathways of children in the ecosystems. Another focus was laid on the concept of media constellations (Weich 2023), how they were created and unfolded and how objects and children moved across media constellations within the ecosystem.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

In presenting our results, I will describe these four “ecosystems” as different spaces, such as a “third space” that are newly created, or existing spaces that merge, shift or are interconnected. I will identify barriers and enablers that either hindered or facilitated cooperation and participation, as well as areas of tension between learning and playing, freedom versus boundaries, participation and involvement, and the stability versus flexibility of the networks. In presenting case studies of young people, I want to illustrate how they appropriated the educational ecosystems and their spaces and techniques, how they become digital making experts, acted as multipliers, challenged media educators and pushed boundaries, but also encountered barriers that prevented their participation.

For the future of educational ecosystems, we argue, stakeholders should not expect work at the interface between different learning spaces to run smoothly, but instead recognise and break down existing barriers, identify and support pioneers, and make frictions and tensions transparent. Through this active, ongoing work and sustained support, educational ecosystems can ‘flourish’ in the sense of the metaphor.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Czékmán Balázs Buda András

Absztrakt címe: Az iskola digitális transzformációja: Az InnoDigi Program első évének eredményei a tanulók körében

Kulcsszavak: IKT, digitális transzformáció, iskolafejlesztés, SELFIE, tanulók

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: Az iskola digitális transzformációja többtényezős, hosszú időt igénylő folyamat. Egyetlen technológiai újítás bevezetése is komplex feladat, mert az iskola összetett rendszer; az innovációkhoz gondos pedagógiai tervezés, módszertani és tartalmai átgondolás szükséges (Racsko, 2024). A digitális átállás sikeressége ezen túlmenően a tanulásszervezésen, a tanári és tanulói kompetenciákon, tovább az intézményi (szervezeti) alkalmazkodáson, rugalmasságon is múlik (Jaskóné, 2022). Az OECD a „Digital Education Outlook 2023" kötetben megjelent tanulmányában is „útként" hivatkozik az iskolai digitális transzformációra, melyen az előrehaladás sokszor lassú, és nem könnyű a végére érni, számos esetben az intézmények csak bizonyos folyamatok digitalizálásáig jutnak el (Vincent-Lancrin, 2023). A Külső-Pesti Tankerület tíz iskolájában bevezetett InnoDigi Program egy sikeres „iskola digitalizációs utat" kíván megvalósítani. A kutatás-fejlesztési program eddigi eredményeit az igazgatók és a pedagógusok szemszögéből már vizsgáltuk (Czékmán, 2026). Az igazgatói válaszok szerint a digitális érettség mind a vizsgálati, mind a kontrolliskolákban enyhén javult, míg a pedagógusok adatai azt mutatták, hogy érdemi fejlődés főként az InnoDigi Programban részt vevő intézményekben történt, különösen a digitális tanórai gyakorlat, az együttműködés és a tanulói digitális kompetenciák terén.

A programhoz kapcsolódó újabb empirikus kutatásunk célja a tanulók digitális érettségének és digitális tanulási környezethez való viszonyulásának vizsgálata volt. Ennek megfelelően a kutatás kérdései a tanulók digitális érettségére, digitális technológiahasználatának jellemzőire, tanulási motivációjára és attitűdjének feltérképezésére irányultak. Online kérdőívvel végzett kutatásunkat a SELFIE-mérőeszköz segítségével végeztük, melyet saját fejlesztésű itemekkel egészítettünk ki. A kutatásba a Külső-Pesti Tankerületi Központban elindított InnoDigi Program (IDP) iskoláinak tanulói (bemeneti mérés, N=3842, kimeneti mérés, N=3598) kerültek bevonásra. Az eredmények alapján a tanulók digitális érettségének enyhe csökkenése volt kimutatható mind a vizsgálati (változás: -0,1; ANOVA, p<0,005), mind pedig a kontroll iskolák (változás: -0,12; ANOVA, p<0,005) körében. Ennek hátterében az állhat, hogy – míg a pedagógusok körében mérhető pozitív előrelépés mutatkozott –, addig a tanórai szinten még nem valósult meg kellő mértékben a digitális pedagógia beágyazottsága. Az eszközhasználati gyakoriság esetében nem volt jelentős különbség a vizsgálati és a kontroll intézmények között, ahogyan az egyéves időtartam alatt sem volt mérhető változás. A tanulási motiváció, a digitális eszközhasználathoz és a digitális tanuláshoz való attitűd mind az IDP, mind pedig a kontroll iskolák esetében visszalépést mutatott. Korrelációelemzéssel vizsgáltuk a tanulói digitális kompetencia és a SELFIE területek, valamint az eszközhasználati gyakoriság összefügéseit. Ezek alapján láthatóvá vált, hogy az „Együttműködés és hálózatépítés" (r=0,528; p<0,001), illetve az „Infrastruktúra és eszközök" (r=0,562; p<0,001) területek közepesen erős együttjárást mutattak, míg a használati gyakorisággal csak nagyon gyenge kapcsolat (r=0,186; p<0,005) volt kimutatható.

Eredményeink alapján a pedagógusok pozitív irányú változása ellenére a tanulóknál nem történt lényeges előrelépés. Az okok feltárásához szükségesnek gondoljuk a SELFIE mérőeszközeinek újragondolását, különös tekintettel a digitális eszközhasználat minőségi mutatóira és a mesterséges intelligencia alapú megoldások tanulói, tanári használatának mélyrehatoló elemzésére.

NEMZETI ÉRTÉKELŐ VÁLTOZAT

Szerző(k): Csák Zsolt Fényes Hajnalka, Pusztai Gabriella

Absztrakt címe: Szülő és gyermek közti értékátadás egy szisztematikus irodalomelemzés alapján

Kulcsszavak: generációk közti értékátadás, szisztematikus irodalomelemzés, értékek, értékszocializáció

Szakosztály: Családtudományi szakosztály

Absztrakt: Az értékek viselkedésre gyakorolt hatását számos empirikus kutatás alátámasztja (Elizarov et al., 2024; Sagiv & Schwartz, 2022; Schwartz, 2016). Ennek nyomán a szülők által képviselt értéktartalmak szocializációja és az értékátadás eredményessége jelentősen mértékben befolyásolhatja a gyermekek későbbi életpályáját (Knafo-Noam et al., 2020). Ugyan a téma kiterjedt szakirodalommal rendelkezik (Barni et al., 2024; Roest et al., 2012), ezek a cikkek jellemzően a folyamat csak bizonyos aspektusaira fókuszálnak, és nem képesek átfogóan bemutatni az értékátadás komplex mechanizmusát.

Kutatásunk célja, a PRISMA 2020 protokolljának megfelelő szisztematikus irodalomelemzés keretein belül feltárjuk a szülő és a gyermek között zajló értékátadási folyamatban szerepet játszó tényezőket, illetve ezáltal betekintést nyújtsunk a két ágens közötti értékátadás folyamatába. A beválogatási kritériumaink alapján olyan 2010 és 2025 között megjelent, angol nyelvű, dupla vak lektoráláson átesett folyóiratcikkeket kerestünk, melyek maximum 30 éves gyermekek esetében vizsgálják az értékátadást, vagy egyértelműen ezen folyamat megértéséhez kívánnak hozzájárulni. Kereséseinket a Web of Science, a JSTOR és a ProQuest adatbázisaiban végeztük. Összesen 207 publikációt azonosítottunk, melyeket elsőként a Zotero hivatkozáskezelőbe, majd onnan a Rayyan.ai felületébe integráltunk. A duplumok törlését követően fennmaradó 178 közleményen három kutató, egymástól függetlenül cím és absztrakt, valamint teljes szöveges szűrést végzett. A folyamat végére 25 publikáció felelt meg a kritériumainknak, melyek eredményeit narratív szintézis módszerével dolgoztuk fel, és MMAT minőségellenőrzésnek vetettük alá (Hong et al., 2018).

Eredményeink alapján az értékátadási folyamat egyik központi eleme a szülő által a gyermeke számára átadni kívánt értékkészlet, amelyet a társadalomból érzékelt normák, a gyermekre vonatkozó szülői jövőorientáció, valamint további pszichológiai és demográfiai tényezők befolyásolnak. A szakirodalom továbbá rámutat, hogy az értékátadás során kiemelt jelentőséggel bír az értékek észlelésének pontossága, a kortársak hatása, a szülő és a gyermek közötti kapcsolat minősége, illetve a genetikai diszpozíciók. Ugyanakkor a vizsgálatok többsége a sikeres értékátadást az értékhasonlósággal azonosítja, és nem veszik figyelembe a felek közötti konszenzuális értékkülönbségeket, valamint a gyermekek reciprokhatását sem. Az MMAT minőségellenőrzésünk alapján a legtöbb kutatás megfelelő belső megbízhatóságú mérőeszközöket, kellően nagy elemszámú mintán alkalmaz, azonban reprezentativitásuk nem biztosított, valamint a demográfiai háttér, értékátadási folyamatban játszott szerepének vizsgálata háttérbe szorul. Kutatásunk jelentősen hozzájárul az értékátadás folyamatjellegének megértéséhez, illetve a feltárt módszertani és konceptuális hiányosságok révén hozzájárul a jövőbeli empirikus kutatások elősegítéséhez.

Barni, D., Zagrean, I., Russo, C., & Danioni, F. (2024). Intergenerational Transmission of Values: From Parent-Child Value Similarity to Parent-Child Value Continuity. Journal of Family Issues

, 45

(4), 974–991. https://doi.org/10.1177/0192513X231163939

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Elizarov, E., Ziv, Y., & Benish-Weisman, M. (2024). Personal values and social behavior in early childhood: Understanding the contribution of social information processing and attitudes. European Journal of Psychology of Education

, 39

(4), 3511–3536. https://doi.org/10.1007/s10212-024-00841-6

Hong, Q. N., Fàbregues, S., Bartlett, G., Boardman, F., Cargo, M., Dagenais, P., Gagnon, M.-P., Griffiths, F., Nicolau, B., O'Cathain, A., Rousseau, M.-C., Vedel, I., & Pluye, P. (2018). The Mixed Methods Appraisal Tool (MMAT) version 2018 for information professionals and researchers. Education for Information

, 34

(4), 285–291. https://doi.org/10.3233/EFI-180221

Knafo-Noam, A., Barni, D., & Schwartz, S. H. (2020). Parent–Child Value Similarity: Broadening from Intergenerational Transmission to Reciprocal Influences, Genetics, and Environmental Antecedents. In A. Knafo-Noam, D. Barni, & S. H. Schwartz, The Oxford Handbook of Moral Development

(pp. 164–185). Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190676049.013.12

Roest, A. M. C., Dubas, J. S., & Gerris, J. R. M. (2012). Children's value orientations as they traverse adolescence and emerging adulthood: Alternative routes of parental transmission. Family Science

, 3

(1), 22–33. https://doi.org/10.1080/19424620.2012.716207

Sagiv, L., & Schwartz, S. H. (2022). Personal Values Across Cultures. Annual Review of Psychology

, 73

, 517–546. https://doi.org/10.1146/annurev-psych-020821-125100

Schwartz, S. H. (2016). Basic individual values: Sources and consequences. In T. Brosch & D. Sander (Eds), Handbook of value: Perspectives from economics, neuroscience, philosophy, psychology and sociology

(pp. 63–84). Oxford University Press.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Csépány Nikoletta Czapné Makó Zita, Csépány Nikoletta

Absztrakt címe: A tantárgyi koncentráció lehetőségei az alsó tagozatban: matematika és olvasástanítás

Kulcsszavak: tantárgyi koncentráció, komplexitás, matematikatanítás, olvasástanítás

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Még mindig tartja magát az a szemlélet, hogy egy diák alapvetően humán vagy reál beállítottságú és sokszor előfordul, hogy a pedagógusok ennek megfelelően kezelik őt, illetve ezt a feltételezést szem előtt tartva tanítják neki a saját tantárgyukat. Magyarórán sokszor halljuk, hogy az olvasás és az írás a legfontosabb, a matematika órákon pedig azt, hogy a számolás. A tantárgyak élesen elkülönülni látszanak az iskolában. Tudjuk azonban, hogy a két tantárgy elválaszthatatlan egymástól, csakúgy, mint a többi, hiszen a mai tanulóknak későbbi tanulmányaik, illetve életük során is egységben kell gondolkozniuk, problémákat kell megoldaniuk. Ennek ellenére gyakran előfordul, hogy amit a diákok megtanulnak az egyik órán, azt egy másikon már nem tudják. Csapó Benő ezt írta 1997-ben Az iskolai tudás bevezetőjében: „a gyerekek (…) kémia- vagy fizikaórán nem tudják azt, amit matematikából tanultak, és matematikaórán még tudtak" (2002, 11. p.). Azt tapasztaljuk, hogy a leírt probléma sajnos jellemző tanulóinkra, a különböző tudáselemek összekapcsolása nem valósul meg automatikusan. Előfordul, hogy ugyanazon dolog (például az atom) különböző órákon, különböző nézőpontból való tanítása között sok idő telik el, így a diákokban nem tudatosulnak az összefüggések; az új felfedezések gyakran csak lassan és nehézkesen épülnek be az iskolai tantárgyakba (Chrappán, 1998). A fentiek miatt indokolt lehet a különböző tantárgyak valamilyen fokú összekapcsolása. Ezen írás szerzői szerint az eddigiek mellett a tantárgyi integráció, koncentráció a motivációt is nagyban segíti. Előadásunkban a matematika és az olvasástanítás összekapcsolásának lehetőségeit szeretnénk bemutatni az általános iskola alsó tagozatában. Úgy gondoljuk, hogy a két tantárgy tanításának valamilyen mértékű integrációja számos előnnyel járhat: segítheti a motivációt, színesítheti a tanítási-tanulási folyamatot, hozzájárulhat a tanulási nehézségek leküzdéséhez, növeli a tanulók kreativitását.

A fentiek mellett egy kérdőíves vizsgálat eredményeiről is szeretnénk beszámolni, melyet diplomás tanítók és tanító szakos hallgatók körében végeztünk. Főbb kutatási kérdéseink a következők voltak:

1. Hogyan vélekednek a tanítók és a tanító szakos hallgatók a tantárgyak közötti kapcsolódások kereséséről? Milyen mértékű és milyen jellegű pedagógiai hasznot tulajdonítanak a tantárgyi koncentrációnak?

2. Mi a válaszadók véleménye a tantárgyi koncentráció megvalósíthatóságáról?

A kérdőívet online tettük elérhetővé, amelyet 82 fő töltött ki: 42 kitöltő tanító szakos hallgató, 40 fő pedig diplomával rendelkező tanító. A válaszokból kiderült, hogy a tanítók és a tanító szakos hallgatók is nagy pedagógiai hasznot tulajdonítanak a tantárgyi koncentrációnak. Véleményük szerint, mind a motiváció, mind a tudástartalmak elsajátítása szempontjából hasznos eljárás. Sok kitöltő válaszolta, hogy nehéz a tantárgyi koncentráció megvalósítása, ezért mindenképpen hasznosnak véljük az eljárást segítő feladatcsomagok, taneszközök jövőbeli publikálását.

Irodalom:

Chrappán M. (1998): A diszciplináris tárgyaktól az integrált tárgyakig. Új Pedagógiai Szemle

Csapó B. (2002): Az iskolai tudás. Osiris, Budapest

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Cseppentő Krisztina

Absztrakt címe: A női tapasztalat mint pedagógiai tudás – Annie Ernaux és Kristóf Ágota életírásainak neveléstudományi olvasata

Kulcsszavak: egodokumentum, intersectionality, kulturális emlékezet, női művelődés, nyelvi szocializáció

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: A tanulmány a női életutak narratív konstrukcióit és kulturális emlékezeti jelentőségét vizsgálja Annie Ernaux több művén (A hely

, Egy asszony

, A szégyen

, Az évek

, Lánytörténet

) és Kristóf Ágota Az analfabéta

című szövegén keresztül, neveléstudományi és művelődéstörténeti perspektívából. A kutatás kiindulópontja, hogy a női tapasztalat elbeszélése nem pusztán reprezentációs gyakorlat, hanem olyan társadalmi és pedagógiai jelentőségű aktus, amely a marginalizált életvilágok láthatóvá tételén keresztül hozzájárul a kulturális emlékezet formálásához.

A vizsgálat elméleti keretét az intersectionality szemlélete, a kulturális emlékezet elméletei, valamint a mikrohistóriai megközelítés adják. E perspektívák lehetővé teszik annak feltárását, miként válik az egyéni élettörténet kollektív jelentésűvé, illetve hogyan konstruálódnak a női életutak a társadalmi helyzet, a nyelvi szocializáció és a hatalmi viszonyok metszéspontjaiban. A kutatás kapcsolódik az egodokumentumok és az oral history irányzataihoz, és az irodalmi szövegeket neveléstörténeti forrásként értelmezi.

Az elemzés középpontjában a nyelv, mint a társadalmi pozíció és a tanulási lehetőségek meghatározó közege áll. Ernaux műveiben a nyelvhasználat az osztályhelyzethez kötött, szégyennel és erőfeszítéssel terhelt gyakorlatként jelenik meg, amely a társadalmi mobilitás egyik kulcsterülete. Kristóf szövegében a nyelvvesztés és az idegen nyelv elsajátítása radikális törést hoz az identitásban, és rávilágít arra, hogy a nyelv nem csupán kommunikációs eszköz, hanem a társadalmi létezés feltétele. A két szerző műveinek összeolvasása így a nyelv, a tér és a társadalmi mobilitás összefüggéseire irányítja a figyelmet.

A tanulmány amellett érvel, hogy e narratívák nem csupán irodalmi alkotásokként, hanem emancipációs gyakorlatokként is értelmezhetők. A személyes tapasztalatok megfogalmazása és megosztása olyan pedagógiai cselekvésként ragadható meg, amely elősegíti az önreflexiót, a társadalmi helyzet felismerését és a mások tapasztalatai iránti érzékenység kialakulását. Ez különösen jelentős a formális oktatáson kívüli tanulási terekben;

ugyanakkor a tanulmány rámutat arra is, hogy e szövegek a nevelési folyamatok tágabb, élethosszig tartó értelmezéséhez is hozzájárulhatnak.

A kutatás újszerűsége abban áll, hogy az Ernaux-életművet nem pusztán irodalmi vagy szociológiai kontextusban vizsgálja, hanem a női művelődés történeti és pedagógiai dimenziói felől értelmezi, és ezt a perspektívát egy közép-európai tapasztalatot megjelenítő szöveggel hozza párbeszédbe. A tanulmány hozzájárul a női életutak, a nyelvi szocializáció és a kulturális emlékezet összefüggéseinek árnyaltabb megértéséhez, valamint új szempontokat kínál a neveléstudomány és a nőtörténet interdiszciplináris párbeszédéhez.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Csernus Ildikó

Absztrakt címe: A tankötelezettség halasztása hazai és nemzetközi összevetésben

Kulcsszavak: tankötelezettség halasztása; iskolaérettség; szülői döntés; pedagógiai szakszolgálat; nemzetközi összehasonlítás

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: A tankötelezettség megkezdésének halasztása az elmúlt években Magyarországon egyszerre vált oktatáspolitikai, pedagógiai és társadalmi jelentőségű kérdéssé. A témaválasztást az indokolja, hogy a 2020-tól működő, központosított eljárás új döntési helyzetet teremtett a családok, az óvodák és a pedagógiai szakszolgálatok számára, miközben a halasztási kérelmek száma folyamatosan emelkedik. A kutatás elméleti keretét az iskolaérettség komplex, testi, kognitív, érzelmi és szociális összetevőket egyaránt magában foglaló megközelítése adja, továbbá azok a hazai és nemzetközi vizsgálatok, amelyek a halasztott iskolakezdés pedagógiai, társadalmi és esélyegyenlőségi következményeit elemzik. A szakirodalmi előzmények alapján különösen fontos kérdés, hogy a halasztás elsődlegesen fejlesztési szükségletet jelez-e, vagy részben stratégiai szülői döntésként működik.

A kutatás célja a magyar szabályozás és a nemzetközi modellek összevetése, valamint annak feltárása, hogy az Egri és a Bélapátfalvi járás vizsgálati tapasztalatai milyen mintázatokat rajzolnak ki a szülői motivációk, a gyermekek fejlettségi jellemzői és a javasolt fejlesztések terén. A kutatás fő kérdései a következők: milyen tényezők állnak a halasztási kérelmek növekedése mögött; hogyan alakítja a központosított döntési rendszer a helyi gyakorlatot; milyen fejlesztési profil jellemzi a vizsgált gyermekpopulációt; és milyen szakmai következményekkel jár mindez a pedagógiai szakszolgálatok számára.

A vizsgálat módszere kvalitatív és kvantitatív elemeket egyesítő összehasonlító elemzés. Ennek része a hazai és nemzetközi szakirodalom feldolgozása, a jogszabályi környezet és az országos statisztikák áttekintése, valamint a Heves Vármegyei Pedagógiai Szakszolgálat Egri Tagintézménye 2024–2026 közötti adatainak leíró elemzése. Az eredmények szerint országos szinten 2025/2026-ra a halasztási kérelmek száma meghaladta a 24 ezret, ami mintegy 47%-os növekedést jelez öt év alatt. A térségi adatok alapján a vizsgált gyermekek döntő többsége további óvodai nevelésre kapott javaslatot, miközben 2026-ra erőteljesen növekedett a komplex fejlesztés és az iskola-előkészítő támogatás aránya. Az adatok arra is utalnak, hogy a halasztás iránti szülői igény nem minden esetben párosul a javasolt fejlesztések tényleges igénybevételével.

A kutatás újdonsága abban áll, hogy a nemzetközi modelleket a hazai szabályozási környezet és egy konkrét térségi szakszolgálati gyakorlat empirikus tapasztalataival kapcsolja össze. Eredményei hozzájárulhatnak az iskolaérettség árnyaltabb értelmezéséhez, a fejlesztési szükségletek korábbi azonosításához, valamint olyan szakmapolitikai és intézményi javaslatok megfogalmazásához, amelyek egyszerre szolgálják a gyermekek egyéni szükségleteit, a szülők tájékozott döntését és az esélyegyenlőség erősítését.

Irodalomjegyzék:

Az alapvető jogok biztosa. (2021). Jelentés az AJB-694/2021. számú ügyben – A tankötelezettség megkezdésével kapcsolatos új eljárási szabályok bevezetésével összefüggésben.

(Előadó: dr. Bene Beáta).

Bassok, D., & Reardon, S. F. (2013). Academic redshirting in kindergarten: Prevalence, patterns, and implications. Educational Evaluation and Policy Analysis, 35

MMVESZEF SMALDAT

(3), 283–297.

Black, S. E., Devereux, P. J., & Salvanes, K. G. (2011). Too young to leave the nest? The effects of school starting age. Review of Economics and Statistics, 93

(2), 455–467.

Cook, P. J., & Kang, S. (2018). The school-entry-age rule affects redshirting patterns and resulting disparities in achievement

(NBER Working Paper No. 24492). National Bureau of Economic Research.

Erdei, R. (2023). Reziliencia és iskolakezdés. Sárospataki Pedagógiai Füzetek, 30

, 92.

Fredriksson, P., & Öckert, B. (2005). Is early learning really more productive? The effect of school starting age on school and labor market performance

(IZA Discussion Paper No. 1659).

Grimmer, T. (2018). School readiness and the characteristics of effective learning: The essential guide for early years practitioners.

Routledge.

Huang, F. L. (2015). Investigating the prevalence of academic redshirting using population-level data. AERA Open, 1

(2).

Katona, N. (2010). Az OKKR 0. szintjének leírása.

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet.

Kende, A. (2009). Túlkorosság és esélyegyenlőtlenség az iskola kezdő szakaszában. Iskolakultúra, 19

(12), 18–34.

Maxwell, K. L., & Clifford, R. M. (2004). Research in review: School readiness assessment. Young Children, 59

(1), 42–46.

Natanson, H. (2025, July 5). D.C. banned “redshirting” years ago. Here’s why people are talking about it.

The Washington Post.

Séra, L., & Bernáth, L. (2004). Az iskolai tanulásra való készenlét, speciális tanulási nehézségek. In N. Kollár Katalin & Szabó Éva (szerk.), Pszichológia pedagógusoknak.

Osiris Kiadó.

Wehner, F. (2018). Einschulung oder Zurückstellung? Die Formation der Einschulungsentscheidung aus Sicht der Eltern.

Bamberg: opus.

World Bank. (é. n.). World Development Indicators: Primary school starting age (years) [SE.PRM.AGES].

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Csillei Béla

Absztrakt címe: Tutorképzés az Óbudai Egyetemen - hallgatói szemmel

Kulcsszavak: tutorálás, innováció, tanulásirányítás, eredményesség, közösségfejlesztés

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A felsőoktatásba bejutó tehetséges fiataloknak, de még a felnőtt félévkezdőknek is személyre szabott egyedi segítségre, támogatásra van szüksége. A kiemelkedő tehetségű és a jószándékú, ám kihívásokkal küszködő hallgatókkal történő foglalkozás a tanulmányi sikereket, avagy sikertelenséget figyelembe véve elengedhetetlenül szükséges. Ugyanakkor oktatók és a segíteni akaró felsőéves hallgatók részéről ez a támogató segítés különleges felkészültséget igényel. A felzárkóztatás és a tehetséggondozás során felmerülő kérdések, bizonytalanságok gyakran hosszabb távú meghatározó döntéseket kívánnak, miközben a tehetség kibontakozását gyakran akadályozhatják gátló tényezők. Ez a döntő oka annak, hogy ez a tehetséget egyénileg támogató rendszer kiépítése az Óbudai Egyetemen kiemelt figyelmet kapott. A tutorálás valójában magát a személyes segítő tevékenységet jelenti. A tutorált tanulmányi segítését a tutor kifejezetten személyre bontott megoldásokat alkalmazva végzi egyfajta iránymutatással, bizalmi kapcsolat keretében zajlik. A tutor olyan személy-az Óbudai Egyetem esetében egy harmadik féléves hallgató, aki egy témában, egy bizonyos szakterületen pártfogója, vezetője, segítője a tanulónak, tutoráltnak. A foglalkozás során kiválasztott tantárgyak a matematika és a villamosságtan. Így a felsőéves segítő erőteljesebben koncentrál a tanulásirányításra, mint a személyes támogatásra. Ebben az esetben ez valójában a tanulás olyan formáját mutatja, amely során egy tanuló részesül egy tutor részéről egyéni, személyre szabott oktatásban, azaz a közös feladatmegoldás egyfajta kollaborációs munka is. Az eredmény pedig kimutathatóan csökkenő ismétlővizsga-szám és szinte megszűnő lemorzsolódás-évismétlés. Ezt a kutatás adatokkal-bizonyítja, kimutatja.

A tutorok kiválasztott párjukat segítve a gyakorlatban is alkalmazzák a megismert pedagógiai, tutorálási ismereteket. Értik a kiemelt támogatásra szoruló hallgatókat, személyes segítséget nyújtanak, közben hallgatói helytállásukhoz is ismereteket is adnak. Bemutatják az intézmény életét, gyakorlati ismereteket adnak át, fejlesztik kommunikációs, konfliktuskezelési és analitikus gondolkodási képességeiket. A jelen vizsgálat azonban ebben az esetben sajátos módon nem az oktatás szempontjait és hatékonyságát elemzi, hanem a hallgatók hozzáállását, véleményét értelmezi, összegzi. A „hallgattassék meg a másik fél” elvet kibontva elemzi a beadott munkákat, vonja le a következtetéseket. A beadott és digitálisan rögzített dolgozatok, a kitöltött kérdőívek és a tutorálás folyamatát összeállító tervezetek elemzése egyértelműen rávilágít a hallgatói hozzáállás milyenségére és a képzés elfogadottságára. A hipotézis az volt, hogy az évek során bebizonyosodott tanulmányi eredményesség és a közösségfejlesztés vonzóvá teszi ezt a képzési formát, ezt a kurzus keretében működő programot. A hipotézis másik feltételezése arról szól, hogy a résztvevők a gyakorlati segítség és az együtt-munkálkodás miatt egyfajta szilárdabb közösséget hoznak létre. Átnyúlva a csoport zárt keretein, évfolyamokon, kollégiumi csoportokon ezzel kialakulhat egy olyan közösség, ami a segítő tanuláson keresztül válik összetartóbbá, értékkövetőbbé. A kutatás célcsoportja egy olyan minta, akiket személyesen oktattam a tutorálás ismereteire, segítve őket a követelmények teljesítésére. A vizsgálat célcsoportját 2 csoport harmadik féléves villamosmérnök hallgató, mint tutorok, valamint 2 első féléves villamosmérnök hallgatói csoport, mint tutoráltak alkották Az ő dolgozataikat, beadandóikat elemezve lehetett eljutni a hipotézisek igazságtartalmának bizonyításához. A kutatás kvalitatív, hiszen tartalmazza a dolgozatokban megjelent személyes vélemények elemzését, tanórák alatti hozzászólásokat, értékeléseket és több esetben személyes interjúkat. Ugyanakkor egyfajta émikus kutatás is, mert oktatójukként személyes élmények is segítettek a felállított hipotézis igazolásában,

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

illetve cáfolatában. A vizsgálat különleges megoldásokat is megismert. A kutatás adatai, a válaszokból kinyert információ, a személyes megnyilvánulások egyértelműen igazolták, hogy az innovatív tanulástechnikai készségek oktatása, azaz az első félévesek részéről a segítő tanulás elfogadása, a második félévben a tutori rendszer kiépítése, majd a harmadik féléves tutori rendszer alkalmazása hasznos, értékes és tovább folytatandó.

Makó Ferenc (2016): A mentorálás módszerei a szakmai tanárképzésben. Typotop Kiadó, Budapest, Szakmai pedagógusképzés sorozat, ISSN: 2598-7123, Sanda István Dániel (2019): Szociális készségfejlesztés leendő mérnököknek. Óbudai Egyetem, Budapest

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Csilleiné Mága Erika Csilleiné Mága Erika, Csillei Béla

Absztrakt címe: A Közösségi házak szerepe a művelődés-tanulás-képzés és a közösségfejlesztés megvalósításában a főként romák lakta szegregátumokban

Kulcsszavak: szegregátum, közösség, művelődés, depriváció, kitörés

Szakosztály: Romológia szakosztály

Absztrakt: A szolnoki szegregátumokban élő hátrányos helyzetű roma és nem roma fiatalok tanulási és művelődési szokásainak helyzetfeltárása és a megfelelő motiváció kialakítása a társadalmi esélyteremtés lehetősége érdekében nem egyszerűen a hátránycsökkentésről szól. Sokkal inkább arról, hogy az ott élők összefogása, közösségfejlesztésük, a megfelelően nyújtott segítség, az együttes feladatvállalás ad e számukra esélyt. Arra, hogy ezek az elzárt közösségben élő emberek és különösen a fiatalok képesek legyenek kitörni abból a fizikai és szellemi gettóból, melybe a deprivációs helyzetük és a kölcsönösen létező előítélet bezárta őket. A közösségi házak feladatvállalása a közösségépítés-fejlesztés és a művelődés széleskörű programja megvalósításában a főként romák lakta szegregátumokban kiemelt jelentőséggel bír. Elősegítik a felzárkóztatást, hátrányok enyhítését, segítik a képzést-tanulás, biztosítják a társadalmi esélyteremtés lehetőségét. Az itt élők hátrányos helyzetű-halmozottan hátrányos helyzetű, többségében önkormányzati lakásokban élő roma és nem roma családok ugyan elfogadják a tanulás, a szakképzettség megszerzésének szükségességét, maguk azonban nem tesznek semmit ezen célok eléréséért. Legtöbbjük kulturális tőke nélküli családban nőtt fel és helyzetük miatt saját jogon nem is tudnak arra szert tenni. A hét esztendős kvalitatív/émikus kutatás során azt is vizsgáltuk, hogy a kapcsolatba kerülő gyerekek-családok tekintetében milyen mértékben jellemzi a hátrányos helyzetet a rossz szocio-ökonómiai státusz, a művelődés iránti óhaj, a tanulási hatékonyság, a felbomlott család, a konfliktusos családok (szülő-gyerek konfliktus, munkanélküliség, alkoholizmus a családban, elhanyagoló vagy agresszív szülők, válási krízis). Tapasztalat, hogy a leendő szakképző iskola-gimnázium nem fogadja szívesen az innen jelentkezőket. Ezek a fiatalok pedig sem családi, sem pedig intézményes segítséget nem kapván lemorzsolódnak, a napi fizetős alkalmi munka kedvéért otthagyják ezt a lehetőséget. A kutatás fő kérdése tehát az volt, mennyire képesek a Közösségi Házban dolgozó szakemberek felkelteni a művelődés és a tanulás, a szabadidő értelmes eltöltése iránti igényt. Eközben az is a vizsgálat tárgya, hogy a szigetként élő, egymástól elzárkózó családok összefogása, közösséggé alakítása elősegítheti e a továbblépést. Úgy, hogy ezt érdeklődési körüknek, életkoruknak megfelelően tölthessék el, miközben kellő motivációt kapnak a továbbtanuláshoz. Elvileg önmaguk is megkereshetik a tanulás, az iskolai végzettség megszerzése, a szakképzés intézményeit, de a gyakorlat azt mutatja, ez segítség nélkül nem megy. Az ÉAOP „Szolnok, Nyugati városrész szociális rehabilitációja" projekt keretében 2019 óta veszünk részt a Szolnok, Tücsök úti Közösségi Ház munkájában és dolgozunk szakértőként-mentorként a másik három szolnoki szegregátum TOP pályázatokkal létrejött közösségi házai munkáját segítve. A célcsoport valamennyi telepen az ott élő családok, fiatalok és idősebbek egyaránt. A kutatás a már elkészült kérdőíves interjúk, a helyszíni felmérés és a személyes mélyinterjúk következtében összegzésként helyzetelemzést, az arra épülő szakmai javaslatot, valamint a tanulás iránti motiváció felkeltésének gyakorlat tapasztalatait összegzi. Célja a hátrányos helyzetű, szegregátumokban élő emberek számára a társadalmi esélyteremtés megvalósítása, a tanulás-továbbtanulás segítése, a felzárkózás megkönnyítése, a szabadidő hasznos eltöltése a Közösségi Ház/ak nevelés programjai és eszközrendszere felhasználásával. A kutatás összegzése a társadalmi környezetet értékelve egyben erősítheti a megfelelő kapcsolatok kialakítását a helyi társadalom, az itt élő gyerekek és felnőttek, a civil szervezetek, a szegregátumi közösségi élet minőségi változtatását felvállaló szakemberek, valamint a környezetükben-szomszédságukban élők között. Ez nemcsak a célcsoport számára hoz

NEMZETKÖZI VÁLOGATÁS

eredményeket, de jelentősen csökkentheti a meglévő és kölcsönös előítéleteket is. Az összegzés javaslatokat kér és ad, értéknek tekintve a belső tartalékok feltárását, az innovációt és az együttműködést. A cél az is, hogy ismereteket szerezzünk az itt élők elképzeléseiről a tanulással, az önképzés-továbbképzéssel, a szabadidő hasznos eltöltésével kapcsolatban is. A kutatás a szolnoki szegregátumokban élő felnőttek/fiatalok/családok csoportjait vizsgálja. Számukra célszerű olyan elfoglaltságot találni, amely lehetővé teszi, hogy a szabadidő hasznos eltöltése motivációja, a tanulás/továbbtanulás folytatása, a munkahelyválasztás megtervezése és megvalósítása megerősítést kapjon. Eközben a közösség lassan épül, fejlődik, erősödik. A kultúra és a nevelés olyan területéről van szó, ahol az itt élők eldönthetik, kívánnak-e élni az indíték-szándék-lehetőség feltételeivel. Így a döntési helyzeteknek és a megvalósulás eredményességének vizsgálata is kihagyhatatlan. Tapasztalatai, következtetései és gyakorlati megoldásai hasznosak lehetnek más szegregátumok számára. (Forray, K. (2022). Romológia

. Gondolat Kiadó.)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Csók Cintia

Absztrakt címe: A láthatatlan segítőktől a szakmai közösségekig? Iskolai segítő szakemberek szakmai szocializációja és hivatásfelfogása

Kulcsszavak: iskolai segítő szakemberek, szakmai szocializáció, hivatásfelfogás, együttműködési tőke, interprofesszionális együttműködés

Szakosztály: Gyermekvédelmi és szociálpedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: A nemzetközi szakirodalom egyre hangsúlyosabban rámutat, hogy megfelelő képzési és intézményi feltételek mellett a nevelő- és oktatómunkát támogató szakemberek jelenléte javítja a tanulói teljesítményt, mérsékli a pedagógusokra nehezedő terheket és erősíti a szülői elköteleződést (Andersen, 2010; Webster & Blatchford, 2013; Masdeu Navarro, 2015; Webster, 2024). Továbbra is vita tárgya azonban, hogy az iskola szervezetébe integrált belső modell vagy a külső fenntartásban működő rendszer támogatja hatékonyabban a szakmai beágyazódást és az együttműködést (Csók, 2025). Ezt a kérdéskört vizsgálta a kutatás az iskolai szociális segítők, iskolapszichológusok és pedagógiai asszisztensek szakmai szocializációjának összehasonlító elemzésével, feltárva rekrutációs bázisukat, hivatásfelfogásukat, képzési tapasztalataikat, szakmai identitásukat és intézményi integrációjukat. A szekvenciális, kombinált kutatási paradigma keretében 2020–2022 között 99 félig strukturált interjú készült pedagógusokkal és segítő szakemberekkel, majd 2022-ben egy 416 fős országos kérdőíves adatfelvétel követte. Az interjúkat hermeneutikai megközelítéssel, deduktív és induktív kódolással, a kérdőíves adatokat leíró és többváltozós statisztikai eljárásokkal dolgoztuk fel. Az eredmények jelezték, hogy az iskolai segítő szakmák eltérő társadalmi pozíciókhoz és életciklus-szakaszokhoz kapcsolódtak, formálva a társadalmi mobilitás és az élethelyzeti alkalmazkodás lehetséges útjait. A pályaválasztásban a posztmateriális értékek és az intrinszik motivációk központi szerepet kaptak, de eltérő hangsúlyokkal: a pedagógiai asszisztenseknél a biztonság és a családi élet harmóniája, az iskolai szociális segítőknél a társadalmi igazságosság iránti elköteleződés, az iskolapszichológusoknál az önfejlesztés és a szakmai autonómia került előtérbe. A formális képzés mélysége jelentősen befolyásolta a szakmai önbizalmat és a szerepidentitás koherenciáját, a képzési hiányosságok viszont szerepbizonytalanságot és a kompetenciahatárok elmosódását eredményezték. Az intézményi integrációban a belső működési modell bizonyult kedvezőbbnek, az iskolába ágyazott szakemberek szélesebb szakmai együttműködéseket alakítottak ki, erősebb bizalmat és nagyobb elismertséget élveztek, míg a külső fenntartású szereplők partnerségi kapcsolatai korlátozottabbak maradtak. A feladatmegosztás differenciált volt, de a gyakori szerepátfedések a szakmai minőség romlásának kockázatát hordozták. Az interjúk alapján három szülőtípus (kollaboratív érdeklődők, csodavárók, közömbös elutasítók), négy pedagógustípus (kooperatív befogadók, intoleráns idealisták, öntevékeny individuális cselekvők, távolságtartó szkeptikusok) és három funkciómodell (szituatív–individuális, miliőformáló, tripartit) rajzolódott ki, valamint a szakmai énkép három szintje (reflektálatlan azonosulás, interpretatív értelmezés, önreflexív performatív megközelítés) is meghatározhatóvá vált. Limitációt jelentett a mintavételi eljárás és az eredmények korlátozott általánosíthatósága. A kutatás újdonságát az adta, hogy Magyarországon elsőként hasonlította össze a három szakmacsoport szakmai szerepét, intézményi beágyazódását és a nevelési partnerekkel való együttműködését, illetve új tipológiákat dolgozott ki a pedagógus-, szülő- és segítői attitűdök rendszerezésére. Az eredmények alapján a segítő szakemberek létszámának bővítése, a munkamegosztás világosabb szabályozása és az interprofesszionális teammunka képzési integrációja elengedhetetlen ahhoz, hogy az iskolai kultúrában a partneri szemlélet rendszerszerűen meggyökeresedjen, és hosszú távon erősítse a tanulók, a pedagógusok és a családok jóllétét.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Hivatkozott irodalom:

Andersen, F. Ø. (2010). Danish and Finnish PISA results in a comparative, qualitative perspective: How can the stable and distinct differences between the Danish and Finnish PISA results be explained? Educational Assessment, Evaluation and Accountability, 22

(2), 159–175.

Csók, C. (2025). A láthatatlan segítőktől a szakmai közösségekig? Iskolai segítő szakemberek szakmai szocializációja és hivatásfelfogása

(PhD-értekezés). Debreceni Egyetem.

Masdeu Navarro, F. (2015). Learning support staff: A literature review

(OECD Education Working Papers, No. 125). OECD Publishing.

Webster, R. (2024). Teaching on the cheap? The extent and impact of teaching assistants covering classes and leading lessons. British Educational Research Journal, 50

(6), 2599–2622.

Webster, R., & Blatchford, P. (2013). The impact of teaching assistants on pupils. In J. Hattie & E. M. Anderman (Eds.), International guide to student achievement

(pp. 428–431). Routledge.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Dancs Katinka Fülöp Márta

Absztrakt címe: A hazai társadalomismereti nevelés elmúlt öt évének értékelése

Kulcsszavak: állampolgári nevelés, társadalomismereti nevelés, adatalapú döntéshozás, dokumentumelemzés

Szakosztály: Állampolgári nevelés és oktatási jogok szakosztály

Absztrakt: Előadásunkban összhangban a hazai terminológiával (Jakab, 2018), társadalomismereti nevelés alatt az állampolgári nevelés jelenismereti tartalmait értjük. Célunk áttekinteni a társadalomismereti nevelés 2020 és 2025 közötti időszakát, megvizsgálni, hogy a Dancs és Fülöp (2020) által megfogalmazott javaslatok tekintetében milyen előrelépések történtek. A tanulmány többek között az alábbi javaslatokat fogalmazta meg: (1) a Nat határozottabban és egyértelműen definiálja a társadalomismereti nevelés fontosságát, (2) a történelemtanári képzés újuljon meg, valamint (3) több kutatás szülessen a területen, hogy megalapozott döntéseket és gyakorlatot lehessen folytatni.

A felsorolt szempontok vizsgálatát dokumentumelemzéssel valósítottuk meg. Megvizsgáltuk a Nat 2020-at, a történelem kompetenciamérés tartalmi keretét, a történelemtanár-képzés képzési és kimeneti követelményeit. Emellett az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (OPKM) katalógusában, valamint a Google Scholarban elérhető, 2020 és 2025 között megjelent, a témához kapcsolódó munkákat elemeztük.

Eredményeink szerint habár az Állampolgári ismeretek tantárgy megjelenése elsőre pozitív fejleménynek tekinthető, számos tényező miatt mégsem lehetünk optimisták. A tantárgy célkitűzéseit vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy az állampolgári nevelés klasszikus céljai és hagyományai (pl. jogi ismeretek, demokratikus intézményrendszer működésének ismerete, nemzeti azonosságtudat erősítése) vannak túlsúlyban, szemben a korábbi, 2012-es változattal. Emellett a történelem kompetenciamérés is abba az irányba hathat, hogy az ismeretközvetítésen legyen a hangsúly, szemben az értékek közvetítésével, vagy a cselekvésformák fejlesztésével.

A történelem tanárok képzésére vonatkozó képzési és kimeneti követelményekben (8/2013. (I. 30.) EMMI rendelet) a társadalomismereti neveléshez kapcsolódó követelmények 12-12%-a vonatkozik arra, hogy a képzésnek az ismeretközvetítésre és a képességfejlesztésre kell felkészítenie a hallgatókat a társadalomismereti nevelés kapcsán. Ugyanakkor az attitűdformálásra vonatkozó követelmények esetében azt találtuk, hogy hogy a követelmények 33%-a kapcsolódik ehhez a területhez.

Az OPKM adatbázisában 10 releváns találatot kaptunk a „társadalomismeret tanítása" kifejezésre keresve. Az eredmények három csoportba sorolhatók: két elméleti munkát azonosítottunk, három tantervelemzést, két munkát a társadalomismeret integrált, projekt-alapú tanításához, valamint három tanulmányt, amelyek a pedagógusok tantervi értelmezését, implementációját vizsgálják.

Az OPKM adatbázisa nem teljes, így a Google Scholar Research Lab funkciójával is megvizsgáltuk, hogy hány kapcsolódó munka született az időszakban. A találatok szűrését követően 10 találat maradt, melyek két csoportba sorolhatók. Azonosíthatók elméleti munkák, amelyek a társadalomismereti nevelés részterületeit, a történelemtanítással való kapcsolatát, a terület hagyományait, aktuális helyzetét vizsgálják. A másik csoportba az a három tanulmány tartozik, amely az iskolai gyakorlat hatékonyságát vizsgálja.

Mindezek alapján azt állapíthatjuk meg, hogy a társadalomismereti nevelés habár formálisan nagyobb presztízsre tett szert a tantárgyiasulás eredményeként, számos tényező mégis abba az irányba hat, hogy a klasszikus célok megvalósítása és értékelése dominálja a gyakorlatot. A

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

történelemtanárok képzése leginkább a szaktárgyi ismereteket közvetíti, emellett a leendő tanárok attitűdformálása meghatározó meg, viszont azon módszertani eljárásokra nem utal a dokumentum, amelyek ismerte kifejezetten fontos lenne a társadalomismeret tanításához. Az időszakban született munkák kapcsán kijelenthetjük, hogy kevés olyan tanulmány vagy monográfia született, amely a terület hatékonyságát vizsgálná empirikus módszerekkel. Ezekkel szemben többségben vannak a tantervi elemzések, történeti áttekintések valamint a jó gyakorlatok ismertetései.

Az elemzés eredményei arra mutatnak rá, hogy az Állampolgári ismeretek tantárgy sorsa könnyedén ugyanúgy alakulhat, mint a korábbi évtizedek hasonló kezdeményezései: a tantervi célok megfogalmazása nem elégséges a tantárgy „élővé válásához", ehhez a tanárképzés újragondolására és a témában folyó kutatások, elsősorban hatásvizsgálatok gyarapodására van szükség, amelyek utat mutatnak a képzőknek és a pedagógusoknak abban, hogy miként lehet hatékonyan megvalósítani az iskolai gyakorlatot.

Felhasznált irodalom

Dancs, K., & Fülöp, M. (2020). Hungary: Past and present of social science education in Hungary. Journal of Social Science Education

,19

(1) 47-71.

Jakab, Gy. (2018). A társadalomismeret tantárgy integrációs törekvései. A történelem és a társadalomismeret versengő együttműködése. Új Pedagógiai Szemle, 68

(9-10) 97–104.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Dancsházy-Nagy Ágnes

Absztrakt címe: Tanári énhatékonyság vizsgálat adaptációs lehetőségei speciális nevelési színtereken.- Kutatás közben

Kulcsszavak: énhatékonyság, kollégiumpedagógia, kompetenciák, dimenziók

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Előadásom a hazai középiskolai kollégiumokban dolgozó pedagógusok szakmai identitásának – saját percepcióikon alapuló – alakulását, valamint a hivatás aktuális státuszának feltárását célzó kutatás kvantitatív szakaszában alkalmazott kérdőív elméleti hátterét mutatja be.

A középiskolai kollégiumi nevelés – mint a hazai köznevelési-oktatási rendszer hivatalosan is definiált alrendszere (2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről, 7.§ (1) k)) – sem tudja elkerülni azokat a kihívásokat, amelyek a teljes intézményrendszer működésére hatnak. Ennek részben az az oka, hogy a kollégium számos téren kapcsolódik a középfokú oktatási intézményekhez.(Barna, 2019)

A kollégiumi nevelés- mint informatív nevelési színtér (Coombs és mtsai, 1973) kötetlen formában, változatos nevelési helyzetekben, a személyiségfejlesztést fókuszban tartva működik, a kollégiumpedagógusszinte egyetlen eszköze a saját hitelessége, személyisége. A pedagógus professzió a kollégiumpedagógusok esetében tehát még nagyobb jelentőséggel bír, mint más oktatási-nevelési munkaterületen. A kollégista diákok személyiségfejlesztésével a megfelelő szakmaisággal és kollégiumpedagógiai tartalmi - módszertani ismeretekkel rendelkező kollégiumpedagógusok tudnak hatékonyan

foglalkozni. Ezen vonások és a szükséges kompetenciák biztosítják a kollégiumpedagógusok számára a pozitív szakmai önismeretet, melyhez kapcsolhatóan az énhatékonyság (Bandura, 1997) felismerése és fejlesztendő területeinek azonosítása elősegíti a szakmai fejlesztés tovább lépéseinek irányát

. Az énhatékonyság nem vonás jellegű pszichológiai jellemző, hanem a kontextustól függően változhat. Ennek megfelelően a fogalomhoz számos terület kapcsolódik, és meglehetősen széles körben vizsgált jellemzőről van szó. (Kóródi és mtsai, 2020).

Előadásom összehasonlító elemzésében bemutatni kívánom azokat a a fontosabb énhatékonysági vizsgálatokat és az adaptálható dimenziókat, amelyek a kollégiumpedagógia jelenlegi szakmai strukturájának feltárásához, a kollégiumpedagógusok szükséges kompetenciáinak és szerepeinek megfelelően releváns tartalommal bírnak.

Jelen előadás célja annak indoklása, hogy kutatásom kérdőíves vizsgálatának alapjául a lehetőségek közül miért a Norvég Tanári Énhatékonyság Kérdőív (Norwegian Teacher Self-Efficacy Scale, NTSES) került kiválasztásra.

A kutatás mérőeszközeként Skaalvik és Skaalvik (2007) által kidolgozott, valamint Kóródi, Jagodics és Szabó által magyar nyelvre fordított, adaptált és validált változatát alkalmaztam, amelyet a kollégiumpedagógiai specializáció sajátosságaihoz igazítottam.

A kutatásom vizsgálati modellje: Kombinált-kétfázisú eljárás- kevert kutatási módszertan - értelmező szekvenciális tervezés Creswell- féle főmódszer-almódszer modell alapján. (Creswell, 2012)

Az első fázisban a kvantitatív adatgyűjtés(kérdőív) és elemzés történik, majd pedig a vizsgálat eredményeit a kvalitatív adatgyűjtés (interjú) és elemzés követi, a szükséges utolsó lépés pedig a kapott eredmények értelmezése. A kvalitatív és a kvantitatív módszerek kombinációja segíti a kihasználni a különböző paradigmák előnyeit és csökkenti a két megközelítés

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

korlátait, támogatja a téma alaposabb vizsgálatát, a jelenségek hatékonyabb értelmezhetőségét.(Sántha, 2015)

A kutatás várhatóan hozzájárul a hazai középiskolai kollégiumpedagógusok énhatékonyság-észlelésének feltárásán keresztül a hivatás aktuális kondícióinak megismeréséhez és ezáltal megalapozza a modern nevelési-oktatási kihívásokhoz, valamint a társadalmi elvárásokhoz igazodó fejlesztési irányok és perspektívák kijelölését.

Irodalom

Bandura, A. (1997): Self-efficacy: The exercise of control. Freeman, New York.

Barna V. (2019) Paradigmaváltási kényszer? Állandóság és változás a kollégiumpedagógiai gyakorlatban In Szőke –Milinte E. (szerk) Pedagógiai Mozaik (11-26) 2019

Budapest: Szaktudás Kiadó

Coombs,P.H., Prosser,R.C. & Ahmed,M. (1973). New Paths to Learning For Rural Children and Youth. Essex, Connecticut. International Council for Educational Development

Creswell, J. (2012): Educational research: Planning, conducting and evaluating quantitative and qualitative research (4thed.). Pearson Education, Upper Saddle River, NJ.

Kóródi K., Jagodics B., Szabó É., (2020) Az észlelt tanári énhatékonyságot befolyásoló tényezők vizsgálata a kényszerű digitális oktatás időszakában (1. rész) A Tanári Énhatékonyság Kérdőív és a Relatív Énhatékonyság Kérdőív pszichometriai vizsgálata. Iskolakultúra Pedagógusok Szakmai-Tudományos Folyóirata 30:10pp 38-52p

Sántha K. (2015): Trianguláció a pedagógiai kutatásban Eötvös József Könyvkiadó Budapest

Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2007) Dimensions of teacher self-efficacy and relations with strain factors, perceived collective teacher efficacy, and teacher burnout. Journal of Educational Psychology, 99(3), 611–625.

https://doi.org/10.1037/0022-0663.99.3.611

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Darvai Tibor

Absztrakt címe: Lehetséges értelmezési keret(ek) az oktatás, a pedagógia és a neveléstudomány 1945 utáni történetének megértéséhez

Kulcsszavak: neveléstudomány, oktatástörténet, szocializmus, pedagógusprofesszió, oktatáspolitika

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: Jelen kutatás arra a kérdésre keresi a választ, hogy milyen megközelítési módok, módszertanok és kutatási irányok segítségével lehetséges leírni az 1945 utáni oktatás, pedagógia és neveléstudomány történetét. Az egyik értelmezési keret a konfliktuselméleti paradigma segítségével láttatja e korszak oktatástörténetét. E szerint a politikai, az oktatáspolitikai, a pedagógiai és a neveléstudományi csoportok között konfliktusok, törésvonalak húzódnak, olykor az egyes csoportokon belül is. S ha az oktatástörténeti kutatás e törésvonalak, konfliktusok alapján írja le az oktatásügy történetét, akkor az oktatás történetének lényegét ragadja meg (Sáska, 2018). Ezzel szemben a funkcionalista kutatási irány szerint, ha egy irányba elmozdul a politika, akkor vele mozog az oktatáspolitika, és valamennyire a pedagógia is. E változás a rendszer jellemzője, ettől eltérni nem lehet. E kutatások ennek a mozgásnak a történet írják le „harmonikusként", „rendként" értelmezve. A funkcionalista megközelítési mód legtöbb esetben a pedagógia és a neveléstudomány változásának lényegét a szakmai-pedagógiai, szakmai-neveléstudományi logikában látja és láttatja, harmonikus változásként (fejlődésként?) leírva azt (Trencsényi, 2021). Kihagyva érveléséből a nem szakmai-pedagógiai mozzanatokat, így a szociológiai, vagy a politológiai érvelési módot. Egy másik lehetséges értelmezési keret a dichotómiák segítségével igyekszik leírni az 1945 utáni oktatástörténet lényeget. Ezen kutatások használják a sztalinizáció és a desztalinizáció, vagy olykor ezt áthangolva a konzervatívok és reformerek kizáró ellentétpárját (Darvai, 2022).

A következő kutatási irány az 1945 után időszak pedagógusprofessziójának egy szakmai csoportját vizsgálja, például a tanítói, vagy az óvónői professziót, vagy ezek intézményeinek, például a tanítóképzők, vagy az óvónőképzők történetét (Németh, 2025). Egy másik kutatási irány pedig a pedagógiai-neveléstudományi szaksajtót, vagy annak egy szeletét elemzi, például a Tanító, az Óvodai Nevelés, vagy a Pedagógiai Szemle folyóiratát (Nemes-Wéber 2025, Pénzes, 2016; K. Farkas, 2022). Ezen kutatások olykor kiegészülnek az ikonográfia-ikonológia metodológiájával, de az ikongráfiai-ikonológiai kutatások el is szakadhatnak a pedagógiai-neveléstudományi folyóiratok elemzésétől (Somogyvári, 2015; Farkas-Endrődy, 2022).

A néhány felsorolt értelmezési keretből is látható, hogy nem létezik egy domináns, vagy hegemón tudományos szemléletmód az 1945 utáni korszak oktatástörténetének értelmezésére, hanem inkább több kutatási irány próbálja leírni a korszak történetét, más és más megközelítési mód segítségével. Természetesen mindegyik értelmezési keretről elmondható, hogy léteznek előnyei és hátrányai. Mindezek alapján – talán – elmondható, hogy amennyiben az itt felsorolt kutatási irányokat egymás mellé helyezzük, akkor egészen bizonyosan teljesebb képet kaphatunk az 1945 utáni korszak oktatástörténetéről, mintha a kutatásokat önmagukban, egymástól elszigetelve látnánk – a funkcionalista megközelítési mód segítségével értelmezve mindezeket.

Felhasznált szakirodalom:

Darvai Tibor (2022): Oktatáspolitika a korai Kádár-korszakban, a Tanító című folyóirat elemzése alapján

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

. Gondolat, Budapest.

Farkas Pálma – Endrődy Orsolya (2022): Az 1980-as évek köztéri szobrainak gyermekképe négy magyarországi szobor elemzésén keresztül. Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat.

(10) 4, 169–192.

K. Farkas Claudia (2022): Gyermeki kultúra és életmód „A Tanító" lapjain (1970 – 1975)

. Belvedere Meridionale, Szeged.

Németh Dóra Katalin (2025): Óvónőképzés a szocializmus korában. Gyakorlati képzés a s Soproni (Felsőfokú) Óvónőképző Intézetben (1959-1972

). Soproni Egyetem Kiadó, Sopron.

Nemes-Wéber Zsófia (2025): Óvónőkép Magyarországon az Óvodai Nevelés hasábjain 1953-tól 1972-ig

. Doktori (PhD) értekezés. Pécs.

Pénzes, Dávid (2016) A hazai pedagógia szaksajtó-kutatás történetéhez: a Pedagógiai Szemle genezise. Neveléstudomány

, (3), 36-48.

Sáska Géza (2018). Igény az igazság monopóliumára. A politikai és világnézeti marxizmus-leninizmus a sztálini kor pedagógia tudományában. Pedagógiatörténeti Szemle

, 4(1-2). 1-52.

Somogyvári Lajos (2015): Ikonográfia a neveléstörténet-írásban. Pedagógiai életképek a hatvanas évekből

. Gondolat, Budapest.

Trencsényi, László (2021). Adalékok nemzedékek Makarenko-képéhez

: (Bevezető esszé). Iskolakultúra

, 31

(5), 3–5.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Demeter Zsuzsa

Absztrakt címe: Ideológia és irodalom: nőnevelés és női példaképek a szocialista irodalomoktatásban

Kulcsszavak: oktatáspolitika, szocialista nevelés, nőnevelés, rejtett tanterv, pedagógus-ethosz

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: A vizsgálat a 20. század második felének magyarországi oktatáspolitikai fordulatát és annak társadalmi integrációban betöltött szerepét elemzi. Az elméleti keretet az a felismerés adja, hogy a tananyag soha nem semleges ténygyűjtemény, hanem a hatalom „hivatalos önarcképe", amely az állam által vágyott állampolgár eszményét rögzíti. A vizsgálat épít a kulturális tőke redisztribúciójának (Ferge Zsuzsa) és az oktatási transzmisszió (Bernstein, Bourdieu) elméleteire.

Az értekezés a szocialista iskolarendszer 1945 utáni demokratizálási kísérleteiből és az 1960-as évek nevelési reformjaiból indul ki. A cél feltárni, miként járult hozzá az irodalomtanítás és az általános iskolai olvasókönyvek tartalma a „dolgozó nő" ideológiai eszményének konstruálásához, miközben a rendszer deklaráltan a nemi egyenlőséget hirdette.

A tanulmány központi kérdése: milyen mechanizmusokon keresztül támogatta az irodalomoktatás a nemi szerepek reprodukálását és a „tripla teher" (munkavállaló, családanya, háziasszony) elfogadását?. A módszertan kvalitatív dokumentumelemzés, amely kiterjed a hivatalos tantervekre (pl. 1963-as Nevelési Terv), tankönyvekre és a „rejtett tanterv" elemeire (illusztrációk, példaválasztások).

A munka rávilágít az állami doktrína és a megélt realitás közötti feszültségre. Kimutatja, hogy miközben az alsó tagozaton még nem tettek különbséget a nemek között, felsőbb osztályokban már megjelent a gyakorlati differenciálás: a fiúk technikai, a lányok háztartási ismereteket sajátítottak el. Újszerű megállapítás, hogy a pedagógustól elvárt „hivatásrendi aszkézis" és hivatástudat nem csupán az infrastrukturális hiányosságokat ellensúlyozta, hanem morális alapul is szolgált a diákok – kiváltképp a leánytanulók – önfeláldozó, az állami érdekeknek alárendelt szerepmodelljének belsővé tételéhez.

A kutatás feltárja azokat a mélystruktúrákat, amelyek a humán erőforrást a „legolcsóbb beruházásként" kezelték. Segít megérteni a mai napig ható pedagógiai reflexeket és a nemi szerepek szocialista korszakban gyökerező ambivalenciáját.

Hivatkozott irodalom

(1965). In Országos Pedagógiai Intézet, & F. Ábent (Szerk.), A közoktatásügy Európa szocialista országaiban.

Budapest: Tankönyvkiadó.

Andor, M. (1999). Dolgozat az iskoláról

(Iskola és Társadalom II. kötet). (C. Meleg, Szerk.) Pécs: JPTE Tanárképző Intézet Pedagógiai Tanszékea.

Apple , M. (2014). Offical knowledge: Democratic education in a conservative Age.

London, New York: Routledge.

Bernstein, B. (2003). Towards a Theory of Educational Transmissions.

Routledge.

Bourdieu, P., & Passeron, J.-C. (1990). Reproduction in education, society and culture.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Sage Publications.

Darvai, T. (2022). In Oktatáspolitika a korai Kádár-korszakban, A TANÍTÓ című folyóirat elemzése alapján.

Budapest: Gondolat.

Ferge , Z. (1999). A társadalmi struktúra és az iskolarendszer közötti néhány összefüggés

(Iskola és Társadalom II. kötet). (C. Meleg, Szerk.) Pécs: JPTE Tanárképző Intézet Pedagógiai Tanszéke.

Ferge, Z. (1974). Az iskolai struktúra és az iskola által közvetített tudás struktúrája közötti kapcsolat. Valóság, 9.sz.

Halász, G. (1988). Oktatáspolitika és neveléstudomány a hetvenes években: a hatos főirány története. Tájékoztató a közoktatási kutatásokról

, 5-49.

Hankiss , E. (1979). Társadalmi csapdák.

Budapest: Magvető Kiadó.

Hegedűs T., A. (1983.). Neveljük a nevelőket? Valóság, 11.sz.

, 86.

Horváth, A. (2016). A szovjet típusú diktatúra oktatáspolitikája Magyarországon. Polgári Szemle

.

Kardos , J. (2003.). Fordulat a magyar iskolák életében: a Rákosi-korszak oktatáspolitikája. Iskolakultúra

, 73-80.

Kelemen , E. (2015). Fordulópont a magyar oktatás történetében -70 éves az általános iskola. Educatio

, 36-47.

Kéri , K. (2002). Nőkép és lánynevelés az 1960-as évek Magyarországán- a tantervek tükrében. In Acta Pedagógia.

Pécsi Tudomány Egyetem.

Kuczi, T. (1999). A pedagógusszerep néhány szociológiai jellemzője

(Iskola és társadalom II. kötet). (C. Meleg, Szerk.) Pécs: JPTE Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszéke.

Mérei , F., Fehér, I., & Harsányi, I. (1966). A nők enciklopédiája.

Budapest: Minerva Kiadó.

Mészáros, I. (1996). In A magyar nevelés- és iskolatörténet kronológiája 996-1996.

Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Musgrave, P. (1974). Értelmiségi szakma-e a tanítás?

(Az iskola szociológiai problémái. kötet). Budapest: Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

Művelődésügyi Minisztérium. (1963). Az általános iskola tanulók tervszerű nevelésének programja (Nevelési terv).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Budapeset: Tankönyvkiadó.

Országos Köznevelési Tanács. (1945). In Kiegészítő utasítások az 1945/46. iskolai évre.

Budapest: Egyetemi Nyomda.

Pukánszky, B., & Nóbik, A. (2013). In A magyar iskoláztatás története a 19-20. században

(Mentorháló 2.0 Program. kötet). Szegedi Tudomány Egyetem.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Demeter-Karászi Zsuzsanna Sütő Zsuzsanna, Dusa Ágnes Réka, Dabney-Fekete Ilona

Absztrakt címe: Intézményi kultúra és inter- és intragenerációs kapcsolatok összefüggése a célorientált kitartással a felsőoktatásban

Kulcsszavak: célorientált kitartás, intézményi kultúra, intergenerációs kapcsolatok, intragenerációs kapcsolatok, felsőoktatás

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A felsőoktatásba belépő hallgatók intézményi beilleszkedése, az oktatókkal és kortársakkal kialakított kapcsolatok minősége meghatározó szerepet játszik a tanulmányi elköteleződés és a lemorzsolódás megelőzése szempontjából (Pusztai, 2011; Bess & Dee, 2012; Demeter-Karászi, 2025). A kutatás elméleti keretét azok a megközelítések adják, amelyek a célorientált kitartást nem pusztán egyéni pszichológiai vonásként, hanem társas és intézményi beágyazottságú jelenségként értelmezik (Berger, 2001; Kuh & Umbach, 2004).

A kutatás célja annak feltárása, hogy az intézményi kultúra percepciója, az inter- és intragenerációs kapcsolatok minősége és gyakorisága, valamint az intézményi bizalom szintje milyen összefüggést mutat a hallgatók célorientált kitartásával, a társadalmi háttérváltozók kontrollálása mellett. A vizsgálat kvantitatív, kérdőíves módszerrel zajlott (N=1260). Az elemzés kétváltozós (ANOVA) és kétlépcsős lineáris regressziós eljárásokat alkalmazott.

Az eredmények szerint mind az oktatókkal, mind a hallgatótársakkal kialakított bizalmon alapuló kapcsolatok, valamint az átlátható, igazságos intézményi légkör szignifikánsan magasabb célorientált kitartással jár együtt. Már egyetlen szorosabb kapcsolat is növeli a kitartás szintjét, a kapcsolati háló bővülése tovább erősíti azt. A regressziós modellek a variancia 12,8–14,4%-át magyarázták; a legerősebb prediktornak a támogató intézményi kultúra bizonyult (β = 0,252; p < 0,001), amelynek hatása a társadalmi háttérváltozók bevonása után is fennmaradt. Az inter- és intragenerációs kapcsolatok minősége, gyakorisága és az intézményi bizalom szintén szignifikáns pozitív hatást mutatott.

Az eredmények elméleti szempontból megerősítik a célorientált kitartás szociális meghatározottságát, gyakorlati szempontból pedig alátámasztják az olyan intézményi fejlesztések fontosságát, amelyek tudatosan erősítik a bizalomra és együttműködésre épülő felsőoktatási környezetet – különösen a mentorálási programok, a hallgatói közösségek és az oktató-hallgató párbeszéd terén.

Felhasznált irodalom

Berger, J. B. (2001). Understanding the organizational culture nature of student persistence. J. College Student Retention

, 3(1), 3–21.

Bess, J. L., & Dee, J. R. (2012). Understanding College and University Organization.

Stylus Publishing.

Demeter-Karászi, Zs. (2025). Intézményi kultúra hallgatói perspektívából.

CHERD-H.

Kuh, G. D. (2001). Organizational culture and student persistence. J. College Student Retention

, 3(1), 23–39.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Kuh, G. D., & Umbach, P. D. (2004). College and Character. New Directions for Institutional Research

, 122.

Pusztai, G. (2011). A láthatatlan kéztől a baráti kezekig.

Új Mandátum Kiadó.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Dominek Dalma Lilla

Absztrakt címe: A tanulás társadalmi jelentései: attitűdök, modellek és fejlődési perspektívák

Kulcsszavak: társadalmi modellek, attitűdök, oktatás, társadalmi viszonyok, affektív és kognitív jelenlét

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A tanulás széles körben a társadalmi fejlődés, az innováció és a kohézió kulcstényezőjeként jelenik meg, ugyanakkor a társadalmak jelentős különbségeket mutatnak abban, hogy miként értelmezik, intézményesítik és integrálják a tanulást a kollektív életbe. A gazdasági átalakulás, a technológiai változások és a növekvő társadalmi egyenlőtlenségek által formált, egymással összekapcsolt világban különösen fontossá válik a tanuláshoz való társadalmi viszonyok feltárása, mivel ezek alapvetően befolyásolják a komplex társadalmi kihívásokra adható együttműködő és kontextusérzékeny válaszokat.Jelen előadás egy empirikus, elméletvezérelt kutatás keretében vizsgálja a tanulással kapcsolatos társadalmi attitűdöket Magyarországon (n=228), három elméleti társadalmi modell segítségével. Az első modell egy olyan társadalmat ír le, amelyben a tanulás társadalmi beágyazottsága és értéke alacsony; a tudás átadásának gyengesége korlátozza az alkalmazkodóképességet és a hosszú távú fejlődést. A második modell egy tanulást támogató társadalmat konceptualizál, ahol a tanulás közös társadalmi erőforrásként jelenik meg, intézményekben és közösségekben egyaránt beágyazva, elősegítve a kreativitást, a társadalmi mobilitást és a rezilienciát. A harmadik modell a tanulás iránt közömbös társadalom fogalmát vezeti be, amelyben ugyan rendelkezésre állnak formális tanulási lehetőségek, azonban ezek nem integrálódnak a közös társadalmi értékekbe, így átalakító potenciáljuk korlátozott marad. A kutatás célja ezen eltérő társadalmi tanulásértelmezések empirikus feltérképezése, valamint annak vizsgálata, hogy ezek a modellek milyen kapcsolatban állnak a társadalmi mobilitás, az innováció és a tanulási nyomás észlelésével.A kutatás empirikus alapját egy folyamatban lévő kérdőíves vizsgálat képezi (n=228), amely e három modell operacionalizálására törekszik a tanulással kapcsolatos attitűdök, annak társadalmi értékéről alkotott percepciók, valamint az egyéni és kollektív hasznosságra vonatkozó elvárások mérésével. A vizsgálat nem az iskolai végzettségre vagy a tanulásban való részvételre fókuszál, hanem arra, hogy a tanulás miként jelenik meg a társadalmi normákban, identitásokban és az intézmények iránti bizalomban. Ez a megközelítés lehetővé teszi a tanuláshoz való viszonyulás domináns és hibrid mintázatainak azonosítását egy adott nemzeti kontextusban.

A kutatási kérdések a következők:1KK: Empirikusan elkülöníthetők-e a tanulást támogató, semleges és elutasító társadalmi modellek?2KK: Milyen kapcsolatban állnak ezek a modellek az észlelt társadalmi mobilitással?3KK: Hogyan függ össze a tanulás társadalmi státusza az innovációs attitűdökkel?4KK: Milyen mértékben jelenik meg a tanulás kényszerként a különböző modellekben?Az előadás a társadalomelmélet és az empirikus elemzés összekapcsolásával a tanulást határátlépő fogalomként értelmezi, amely összeköti az oktatás, a szociálpolitika és a közösségi élet területeit. Az eredmények hozzájárulnak az interdiszciplináris társadalomtudományi diskurzushoz azáltal, hogy empirikusan megalapozott keretet kínálnak annak megértéséhez, miként alakítják a tanuláshoz való társadalmi viszonyok a fejlődési pályákat és a kortárs társadalmi kihívásokra adott kollektív válaszok képességét.

Hivatkozások:Biesta, G. J. J. (2010): Good education in an age of measurement: Ethics, politics, democracy. Paradigm Publishers.

Bourdieu, P. (1986): The forms of capital. In Richardson, J. (ed.): Handbook of theory and research for the sociology of education, 241–258. Greenwood.

NEMZETÉSVÁLDZAT

Coleman, J. S. (1988): Social capital in the creation of human capital. American Journal of Sociology, 94(S1), S95–S120.

Field, J. (2008): Social capital. Routledge.

Illeris, K. (2009): Contemporary theories of learning: Learning theorists… in their own words. Routledge.

Jarvis, P. (2006): Towards a comprehensive theory of human learning. Routledge.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Dominek Dalma Lilla Barnucz Nóra

Absztrakt címe: Az adaptív tanulási rendszerek és a tanulói kompetenciák összefüggései mesterséges intelligencia alapú környezetben

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, adaptív tanulás, kompetenciafejlesztés, digitális pedagógia, személyre szabott oktatás

Szakosztály: Állampolgári nevelés és oktatási jogok szakosztály

Absztrakt: A digitális társadalom és a mesterséges intelligencia (MI) térnyerése alapvetően átalakítja az oktatási rendszereket, különösen a tanulási folyamatok személyre szabhatósága és a kompetenciafejlesztés területén. A téma relevanciáját az adja, hogy a 21. századi munkaerőpiac egyre inkább olyan komplex készségeket igényel, mint a kritikai gondolkodás, problémamegoldás és digitális írástudás, amelyek fejlesztésében az MI-alapú rendszerek kulcsszerepet játszanak (Holmes et al., 2019; OECD, 2019). A kutatás elméleti keretét az adaptív tanulás, a technológia által támogatott pedagógia, valamint a TPACK-modell adja, amely a pedagógiai, tartalmi és technológiai tudás integrációját hangsúlyozza (Koehler et al., 2013; Redecker, 2017). A szakirodalom rámutat arra, hogy az MI nem csupán technológiai eszköz, hanem pedagógiai innováció is, amely lehetővé teszi a tanulási folyamatok dinamikus, adatvezérelt alakítását (Zawacki-Richter et al., 2019). A kutatás célja annak vizsgálata, hogy az MI-alapú adaptív tanulási rendszerek milyen módon járulnak hozzá a tanulók kompetenciafejlődéséhez, különös tekintettel az önszabályozó tanulásra és a metakognitív készségekre.

Kutatási kérdés: Milyen hatással vannak az MI-alapú adaptív tanulási környezetek a tanulók kompetenciafejlődésére és tanulási autonómiájára a digitális oktatási környezetben?

A kutatás kvalitatív és kvantitatív módszerek kombinációjára épül: szakirodalmi elemzés, esettanulmányok vizsgálata, valamint kérdőíves adatgyűjtés hallgatók körében. A módszertan lehetővé teszi a technológiai és pedagógiai tényezők együttes értelmezését. Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy az adaptív rendszerek jelentősen növelik a tanulói motivációt és a személyre szabott tanulás hatékonyságát, ugyanakkor új kihívásokat is felvetnek, különösen az adatvédelem, az algoritmikus torzítás és a digitális egyenlőtlenségek terén (Bokor, 2023; UNESCO, 2023). A kutatás jelentősége abban rejlik, hogy hozzájárul az MI pedagógiai alkalmazásának mélyebb megértéséhez és támogatja az oktatáspolitikai és intézményi döntéshozatalt a technológia tudatos és etikus integrációja érdekében.

Irodalomjegyzék:

Bokor, Tamás (2023): A mesterséges intelligencia alkalmazása az oktatásban – kihívások és következmények technológainvariáns szempontból. In: Kovács, Zoltán (szerk.) A mesterséges intelligencia és egyéb felforgató technológiák hatásainak átfogó vizsgálata. Budapest, Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat 114-129.

Holmes, Wayne – Bialik, Maya – Fadel, Charles (2019): Artificial Intelligence in Education Promises and Implications for Teaching and Learning. (1st ed.). Center for Curriculum Redesign: Boston, MA, USA.

Koehler, Matthew J. – Mishra, Punya – Akcaoglu, Mete – Rosenberg, Joshua M. (2013): The Technological Pedagogical Content Knowledge Framework for Teachers and Teacher Educators.

OECD (2019): OECD Skills Outlook 2019: Thriving in a Digital World.

OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-skills-outlook-2019_df80bc12-en.html

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Redecker, Christine (2017): European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the European Union. DOI: 10.2760/159770

UNESCO (2023): Guidance for generative AI in education and research. UNESCO Publishing. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000386693

https://doi.org/10.54675/EWZM9535

Zawacki-Richter, Olaf – Marín, Victoria I. – Bond, Melissa – Gouverneur, Franziska (2019): Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education – Where are the educators? International Journal of Educational Technology in Higher Education, 16

(39). https://doi.org/10.1186/s41239-019-0171-0

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Dusa Ágnes Réka

Absztrakt címe: A magány dimenzióinak megnyilvánulása a különböző családtípusokban az ESS11 adatbázis alapján

Kulcsszavak: elmagányosodás, családi életciklus, családtípusok, érzelmi magány, társas izoláció

Szakosztály: Családtudományi szakosztály

Absztrakt: Az elmagányosodás társadalmi problémájával foglalkozó nemzetközi szakirodalom egyik problémaköre a különböző életkorú és élethelyzetű emberek magányossága közötti különbségek mérése. A vizsgálatok egy része konkrét életkori csoportokra fókuszál, így, vagy csak a fiatalokra (Twenge et al. 2021, Schnepf et al. 2023), vagy csak az idősekre (de Jong Gierveld & Tesch-Römer 2012). Más kutatások az vizsgálják, hogy milyen különbségek vannak az eltérő életkorú emberek magányosság-értelmezései között (Neves et al. 2021, Qualter et al. 2025), illetve, hogy az életút vagy a családi életciklus során hogyan változik az érzelmi magány és szociális izoláció észlelése (Hawkley et al. 2022, Hutten et al. 2021).

Kutatásunk ez utóbbi kutatási irányba kíván bekapcsolódni azáltal, hogy egy nagymintás kérdőíven vizsgáljuk meg a magyar válaszadók családi életciklusok szerinti magányosságának eltéréseit. Várakozásaink szerint a klaszter-elemzésben megmutatkoznak majd eltérő magány-dimenziók, így az érzelmi magány és a szociális izoláció különböző, jól értelmezhető csoportokat jelöl ki.

Hipotézisünk szerint a magányosság különböző dimenziói az egyes családtípusokban más-más arányban jelentkeznek: az egyedül élők és a gyermeküket egyedül nevelők esetében inkább a szociális izoláció dominál, a szüleikkel együtt élők esetében az aktív társasági élet megléte mellett érzelmi magányosság lesz magasabb, míg a legkevésbé izolálódott és legalacsonyabb érzelmi magányt megélő csoport a nukleáris családok és a többgenerációs családok lesznek.

Empirikus elemzésünkhöz a Europen Social Survey 2023-as, 11. felvételi hullámának magyarországi adatait használtuk fel (N=2118). Előbb a válaszadóval egy háztartásban élők adatai alapján család-típusokat hoztunk létre (szülővel/szülőkkel élők, egyedül élők, gyermektelen párok, gyermekes párok, gyermekét/gyermekeit egyedül nevelők, többgenerációs családban élők). Bár keresztmetszeti vizsgálatról van szó, ezen családtípusok a családi életciklusokat is modellezik. Második lépésben a magányosság és az izoláció mérésére alkalmas négy itemet K-Means klaszterelemzésbe bevonva létrehoztunk öt csoportot. Az öt klaszter szignifikánsan eltérő jellemzőkkel bírt a nemeket, életkort, legmagasabb iskolai végzettséget, vallásosságot, munkaerőpiaci aktivitást tekintve, de hipotézisünk szempontjából a legérdekesebb összevetés a családtípusokkal történt, melyek esetében szintén szignifikáns összefüggés volt kimutatható. A magány több dimenziójától is szenvedő válaszadók között felülreprezentáltak az egyedül élők és a gyermeküket egyedül nevelők. Szemben a legkevésbé magányos és megtartó bizalmas kapcsolatokkal rendelkezők csoportjában a gyermektelen párok és a nukleáris családok voltak magasabb arányban. A társadalmilag izolálódott, ám magányt kevésbé érzékelők között szintén a gyermektelen párok jelentek meg magas arányban, s a többgenerációs családformákban élők. A csak kicsit magányt érzékelő, aktív társasági életet élők között legmagasabb arányban a szüleikkel élő válaszadók vannak. Végül a magányos, kortársakhoz képest aktívabb társasági életet élő, de kevés bizalmas kapcsolattal rendelkezők között szintén az egyedül élők és a párjukkal élők vannak legmagasabb arányban.

Hivatkozott irodalom:

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Neves, B. B. et al. (2024). Loneliness in Later Life as Existential Inequality. Sociology, 58(3) 659–681. https://doi.org/10.1177/00380385231208649

de Jong Gierveld, J. & Tesch-Römer, C. (2012). Loneliness in old age in Eastern and Western European societies: theoretical perspectives. European Journal of Ageing (2012) 9:285–295. https://doi.org/10.1007/s10433-012-0248-2

Twenge, J. M. et al. (2021). Worldwide increases in adolescent loneliness. Journal of Adolescence 93 (2021) 257–269. https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2021.06.006

Schnepf, S. V. et al. (2023). Adolescents' loneliness in European schools: a multilevel exploration of school environment and individual factors. BMC Public Health

(2023) 23:1917. https://doi.org/10.1186/s12889-023-16797-z

Qualter, P. et al. (2025). Exploring child and youth understanding of loneliness through qualitative insights and evaluating lonelinessmeasures considering those lived experiences. Annals of the New York Academy of Sciences, 1544:42–54. https://doi.org/10.1111/nyas.15269

Hawkley, L. D. et al. (2022). Loneliness from young adulthood to old age: Explaining age differences in loneliness. International Journal of Behavioral Development 46(1), 39-49. https://doi.org/10.1177/0165025420971048

Hutten, E. et al. (2022). Risk factors of loneliness across the life span. Journal of Social and Personal Relationships

, 39

(5), 1482-1507. https://doi.org/10.1177/02654075211059193

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Engler Ágnes Dusa Ágnes Réka

Absztrakt címe: A mesterséges intelligencia szerepe a fiatal felnőttek (ön)képzésében

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, felnőttkori tanulás, fiatal felnőttek

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A mesterséges intelligencia (AI) rendkívül gyors fejlődésének köszönhetően az élet legkülönbözőbb területein találja meg felhasználóit és feladatait. Az AI története messzebbre nyúlik ugyan vissza (Buzás 2021, Héja 2024), de a 21. század gyors fejlődése és elterjedése miatt most került igazán a társadalomtudományi vizsgálatok kereszttüzébe (ld. pl. Chaturvedi et al. 2023.Aczél és Veszelszki 2024, Józsa és Szontagh 2025, Szűts 2024). A felnőttkori tanulás bármelyik típusában (formális, informális etc.) találkozhatunk a mesterséges intelligencia használatával, bármilyen keretek között (privát, publikus, professzionális stb.) és bármilyen célból (szakmai, szabadidő, művelődés, intergenerációs kapcsolatok stb.), de az eszközök használatának módja igen meghatározó (Sklar 2017, Druga et al. 2022, Abello et al. 2024, Cai 2017, Adámi 2025).

Előadásunkban egy feltáró kutatás segítségével az AI és az IKT tanulásban betöltött szerepét vizsgáljuk, de nem didaktikai szempontból (erről ld. pl. Herczegh és Fintor 2025, Zakota és Molnár 2025, Engler, Dusa et al. 2025, Buda, Erdei és Szabó 2020). Sokkal inkább arra voltunk kíváncsiak, hogy a mindennapi életben, a spontán felhasználásban milyen tanulási, fejlesztési lehetőségek nyílnak meg, milyen okokból és milyen lehetséges következményekkel jár az AI-használat.

Az előadás alapját a Fiatalok és a mesterséges intelligencia (FMI)

című pilot kutatás adja, amelynek során 2025 végén és 2026 elején 49 félig strukturált interjút készítettünk 18-30 év közötti magyar fiatalokkal. Az alanyok egy része gazdaságilag inaktív tanuló (egyetemista, gyakran alkalmi munkavégzéssel), nagyobb része aktív munkavállaló volt (esetenként párhuzamosan végzett formális vagy nonformális tanulmányokkal).

Tematikus elemzésünk eredményei szerint a válaszadók információszerzés, segítségkérés és tanácskérés céljából fordulnak a generatív AI-hoz, s elsősorban a tanulás, a munka, a társas kapcsolatok és a hobbi vagy szabadidős tevékenység témaköreiben használják azt. A tanulásban inkább az információszerzés dominál, a munkában a segítségkérés, a kapcsolatokban pedig a tanácskérés, még a szabadidős tevékenységgel kapcsolatosan mindhárom hasonló mértékben van jelen. A fiatal válaszadók tudatosságát jelzi, hogy a tanulásban vagy munkában felmerült kérdéseket illető válaszoknak utánanéznek, több forrás felhasználásával használják vagy sajátítják el az új ismereteket.

Abello, H. M., Badiola, M. B., Custer, M. J., Fausto, L. B.,Leonida, P. J., Yongco, D. B., & Deja, J. A. (2024). Simon Says: Exploring the Importance of Notification Design Formats on User Engagement. arXiv preprint arXiv:2412.00531

. https://doi.org/10.48550/arXiv.2412.00531

Aczél, P., & Veszelszki, Á. (2024). The ‘Known Unknown’. Changes in the Media over the Last Quarter Century (2000–2025). Filológia. hu

,15

(1–4), 3-18. https://doi.org/10.59648/filologia.2024.1-4.1

Adámi-Rózsa, Zs. (2025). Az okoseszközök használatának hatása a családi kommunikációra. Kapocs, 8(3-4), 192–200. https://doi.org/10.63582/KAPOCS.2025.3-4.14

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Buda, A.,Erdei G. & Szabó J. (2020). A pandémiás helyzet hatása az oktatásra a Debreceni Egyetemen

. Opus Et Educatio.

7 : 4 pp. 423-431.

Cai, Z. Fan, X., Du, J. (2017). Gender and attitudes toward technology use: A meta-analysis. Computers & Education

, 105, 1–13. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2016.11.003

.

Druga, S., Christoph, F. L., & Ko, A. J. (2022). Family as a third space for AI literacies: How do children and parents learn about AI together? In S. Barbosa, C. Lampe, A. Appert, D. A. Shamma, S. Drucker, J. Williamson, K. Yatani (Eds.), Proceedings of the 2022 CHI Conference on human factors in computing systems (CHI '22).

Article 225, pp. 1–17. Association for Computing Machinery, https://doi.org/10.1145/3491102.3502031

Herczegh, J

. & Fintor, G

. (szerk.) (2025). Alfától az IKT-ig: az információs társadalom és a pedagógia kihívásai

.

Debrecen, Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ.

Józsa, G., & Szontagh P. I. (2025). Félelmek, fantáziák, felelősségek a mesterséges intelligencia korában. In Furkó Péter, Bölcskei Andrea, Csoke Zoltán (Szerk.), Mesterséges intelligencia a kutatásban és az oktatásban.

Károli Gáspár Református Egyetem, L'Harmattan Kiadó. pp 77–100.

Sklar, A. (2017). Sound, Smart, and Safe: A Plea for Teaching Good Digital Hygiene. LEARNing Landscapes

, 10

(2), 39–43. https://doi.org/10.36510/learnland.v10i2.799

Szűts Z. (2024). A mesterséges intelligencia hatásai: remények, félelmek, forgatókönyvek és megoldások. Educatio, 33

(1), 24–33. https://doi.org/10.1556/2063.33.2024.1.3

Zakota, Z. & Molnár, Gy.

(2025).Előzetes tudásfelmérés mesterséges intelligencia-eszközök használatának vizsgálatához partiumi gimnazisták körében

.In: Fodorné, Tóth K. (szerk.) Hatékony és fenntartható tudástranszfer és képességfejlesztés az egyetemeken a digitális transzformáció idején

.

Budapest, Felsőoktatási Hálózat az Életen át tartó tanulásért Egyesület, 210-220.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Erdei Gábor

Absztrakt címe: A munkahelyi tanulás az LLL és andragógia fogalommetszetében

Kulcsszavak: munkahelyi tanulás, LLL, andragógia

Szakosztály: Szakképzés és társadalom

Absztrakt: A munkahelyi tanulás az LLL és andragógia fogalommetszetében

A munkahelyi tanulás jelensége és – értelemszerűen fogalma - az elmúlt 50-60 évben jelentős evolúciós utat futott be. A jelenség – legalább - két tudományos oldalról ragadható meg. A közgazdaságtudomány, mint a munkavilágában hasznos és szükséges emberi erőforrás oldalról vizsgálta és vizsgálja kérdést és a korábbi időszakban ez döntően a képzésekre, oktatásokra, ezek hasznára, kimenetére koncenrál(t). A tágabb értelemben neveléstudományi diszciplína azonban elsősorban az oktatási, képzési, illetve tanulási folyamatot vizsgálja, nem szükségszerűen a végeredmény hasznosságát, hasznosulását. Bár az 1970-1990 közötti időszakban a közgazdaságtudományi interpretáció dominált és a megközelítés képzés centrikus volt, az 1990-es években az internet és az a LLL előretöréseként a képzésre való koncentráció mellett és sok esetben helyett, az egyén által megvalósított tanulások vették át a vezető szerepet, így a közgazdasági interpretáció mellett erőteljesebben artikulálódott a tanulás, illetve a tanulási kontextusok, folyamatok, jellemzők. Ez óvatos váltásnak tűnhet, de a valóságban ez egy nagyon jelentős paradigmaváltást okozott.

Jelen munkát elméleti megközelítésből és korábbi saját empirikus munkáimból tárgyalom. Az 1970-es évektől kezdődően a tanulások szerepe egyre erőteljesebbé vált a munkahelyeken, bár a fordulat a 90-es évtizedben figyelhető meg. A fogalom ekkor még képzés és oktatásként definiálódott, hiszen a tudásmegszerzési folyamatok döntően felülről irányított módon valósultak meg. A „posztmodern ipar" egyre dominánsabbá válásával, a tudásgazdaságok erősödésével, a tanulószervezetek egyre markánsabb megjelenésével és az internet széleskörű elterjedésével azonban, a hagyományos tudásátadási formák elégtelenné váltak, és új tudásforrások, ezek új megszerzése formái jelentek meg. A tudásmegszerzési folyamatok jelentős átalakulása: a felülről közvetlen irányultság gyengülése, az egyes munkavállalók tanulási szerepének erőteljes megerősödése stb. összességében paradigmaváltozást okozott a neveléstudomány ezen területein, de különösen az andragógiában és magában az életen át tartó tanulásban (LLL) is. Tulajdonképpen a munka világa és környezete az, amely a munkahelyi tanulás az LLL fogalmát is generálta. Az életen át tartó tanulás ontológiailag leginkább éppen a munkahelyekhez kapcsolódó tanulások mennyiségi és minőségi változásainak eredményeképpen jött létre.

Az LLL és andragógia összevetése és tárgyalása nem mondható előzmények nélkülinek, azonban szeretném a munkahelyi tanulás jelenségét ezekben a gondolati mezőkben elhelyezni. Meglehetősen mást vizsgálunk, amikor a munkahelyi tanulás és LLL kapcsolódást vizsgáljuk, és ettől eltérő, amikor a munkahelyi tanulást andragógiai szemüvegen keresztül elemezzük. A tervezett előadás fogalom használati és alkalmazási szempontok miatt tekinthető hasznosnak.

Irodalom:

Babatunde Ayoola Fajimi & Akinyooye Funmilola Elizabeth (2022): Applying Principles of Andragogy to Training Programmes in Organisations. in. Kester Kehinde Oluwasen (ed.): Education and working class citizens' advancement and wellness, Stirling-Horden Publisher Ltd., Ibadan, Nigeria pp. 201-215.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Dorothy Sutherland Olsen &Tarja Tikkanen (2018):The developing field of workplace learning and the contribution of PIAAC. in: International Journal of Lifelong Education Volume 37, Issue 5, pp. 546-559.

Gábor Erdei (2007). The role of companies in adult learning in the Northern Great Plain. Thesis for dissertation, University of Debrecen pp. 236.

Jack Smith (2024): Andragogy in the Workplace: Transforming Adult Learning for Business Success. in: Hampton Global Busieness Review. 2024 November 24.

Knud Illeris (2023): Workplace Learning and Learning Theory. in: Journal of Workplace Learning 15(4) pp. 402-416.

Margaret E. Beier et al. (2025): Workplace learning and the future of work. Industrial and Organizational Psychology, Volume 18, Issue 1, pp. 84 – 109.

Svein Loeng (2018): Various ways of understanding the concept of andragogy. Cogent Education Volume 5, Issue 1 pp. 32-45.

UNESCO ( ):Collection of Lifelong Learning Policies and Strategies. https://www.uil.unesco.org/en/collection-lifelong-learning-policies-and-strategies

letöltve: 2026.03.29. 17:28

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Fajt Balázs Szűcs Nikolett

Absztrakt címe: Még belefér? A késés és korai érkezés társas megítélése hazánkban

Kulcsszavak: időpercepció, késés, időpercepció, udvariasság, normák

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: Az idő a mindennapi életben nem csupán objektíven mérhető erőforrás, hanem mélyen társadalmilag és kulturálisan meghatározott jelenség. A különböző közösségek eltérő módon strukturálják az időt és más az időhöz való viszonyuk is, ami a társas interakciókban is jól tetten érhető (Hall, 1989; Levine, 2008). A modern, nyugati típusú társadalmakban különösen hangsúlyos a lineáris időfelfogás és az idő gazdaságos felhasználásának normája, amely a pontosságot és az időkeretek betartását erősen értékelt viselkedéssé teszi (Brislin & Kim, 2003; Meyer, 2014). Ebben a kontextusban a késés vagy a túl korai érkezés megítélése nem pusztán egyéni ízlés kérdése, hanem jól körülírható, kollektíven osztott elvárások mentén alakul (van Eerde & Azar, 2020). Mindezek mentén a jelen kutatás az időhöz kapcsolódó udvariassági normák társas meghatározottságát vizsgálja hazánkban, különös tekintettel arra, hogy a különböző társas helyzetekben milyen időbeli határokat tekintenek a válaszadók elfogadhatónak, illetve udvariatlannak.

A vizsgálat elméleti kiindulópontját White és munkatársai (2011) kutatása adta, amely azt vizsgálta, hogy az időhöz kapcsolódó udvariassági normák – különösen a korai érkezés és a késés megítélése – miként differenciálódnak egyes kultúrákban, különböző társadalmi státuszok, eltérő társas szerepek és helyzetek mentén. Vizsgálatunk egy nagymintás (n=1431) kérdőíves adatfelvételen alapul, amelyben a résztvevőknek hipotetikus szituációkban kellett megítélniük, hogy hány perces eltérés esetén válik egy viselkedés udvariatlanná. A kérdések három jól elkülöníthető kontextust fedtek le: egy intézményes keretet, egy informális társas helyzetet, valamint egy formális-hivatali szituációt.

Az eredmények egyértelműen azt mutatják, hogy az időhöz kapcsolódó udvariassági normák erősen kontextusfüggőek. A legnagyobb fokú rugalmasság a baráti kapcsolatokban figyelhető meg, ahol mind a korai érkezés, mind a késés esetében magasabb tolerancia és jelentősebb egyéni eltérés jellemzi a válaszokat. Ezzel szemben az intézményes és különösen a formális-hivatali helyzetekben a válaszok jóval egységesebbek és alacsonyabb toleranciaszintek rajzolódnak ki. A késés megítélése általában szigorúbb, mint a korai érkezésé, ami arra utal, hogy a társas normák az időkeretek megsértését – különösen azok túllépését – érzékenyebben kezelik. Összességében a kutatás eredményei azt támasztják alá, hogy az időhöz való viszony nem csupán egyéni preferenciák összessége, hanem erősen normavezérelt, társas konstrukció. Az udvariasság időbeli dimenziói a társas szerepekhez igazodva, hierarchikusan szerveződnek: minél formálisabb egy kapcsolat vagy helyzet, annál szűkebbek és egységesebbek az elfogadható időkeretek. Eredményeinkről elmondható, hogy relevánsak lehetnek az interkulturális kommunikáció, a szervezeti működés és az oktatás területén, ahol az időkezeléshez kapcsolódó elvárások pontosabb megértése hozzájárulhat a hatékonyabb és konfliktusmentesebb interakciókhoz.

Irodalom

Brislin, R. W., & Kim, E. S. (2003). Cultural diversity in people’s understanding and uses of time. Applied Psychology, 52

(3), 363–382.

Hall, E. T. (1983). The dance of life: The other dimension of time

. Anchor Press.

VÉMVÉGLEGES VÁLTOZAT

Meyer, E. (2014). The culture map: Breaking through the invisible boundaries of global business

. PublicAffairs.

Levine, R. (2006). A geography of time: On tempo, culture, and the pace of life

. Oneworld.

Van Eerde, W., & Azar, S. (2020). Too late? What do you mean? Cultural norms regarding lateness for meetings and appointments. Cross-Cultural Research, 54

(2-3), 111–129.

White, L. T., Valk, R., & Dialmy, A. (2011). What is the meaning of “on time”? The sociocultural nature of punctuality. Journal of Cross-Cultural Psychology, 42

(3), 482–493.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Fajt Balázs Bánhegyi Mátyás

Absztrakt címe: Sorozatnézés mint az informális nyelvtanulás eszköze: Motiváció, felirathasználat és szótárhasználati stratégiák összefüggései

Kulcsszavak: motiváció, sorozatnézés, felirathasználat, szótárhasználat, informális nyelvtanulás

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Az online streamingplatformok elterjedésével a sorozatnézés hazánkban is a mindennapi szabadidőtöltés egyik elérhető formájává vált. Igaz ez a középiskolásokra és a fiatal felnőttekre is. Mivel az elérhető tartalmak jelentős része idegen nyelvű, a sorozatnézés az informális nyelvtanulás egyik színtereként értelmezhető. A kutatásban felvetett téma vizsgálatát az indokolja, hogy bár az informális nyelvtanulás szerepe egyre nagyobb figyelmet kap a tudományos diskurzusban, a sorozatnézéshez kapcsolódó konkrét tanulási stratégiák – különösen a felirat- és szótárhasználat – motivációs beágyazottsága még kevéssé feltárt, ami különösen igaz a magyar kontextusra.

A kutatás elméleti keretét Dörnyei (2005) második nyelvi motivációs énrendszere adja, amely a nyelvtanulási motivációt a tanulók jövőbeli nyelvi énképével, tanulási tapasztalataival és társas környezetével összefüggésben értelmezi. A modell különösen alkalmas az informális tanulási környezetek vizsgálatára, mivel képes megragadni a tanulók egyéni élményeinek és önképének motivációs hatását. A fenti elméleten kívül a kutatás épít a korábbi empirikus vizsgálatok eredményeire, amelyek rámutattak a sorozatnézés motivációt erősítő szerepére (Sánchez-Auñón et al., 2023), valamint a szótárhasználat és egyéb tanulási stratégiák jelentőségére az idegen nyelvi fejlődés terén (Fajt et al., 2024).

A bemutatott vizsgálat célja annak feltárása volt, hogy milyen összefüggések állnak fenn a sorozatnézési szokások, az idegennyelv-tanulási motiváció, valamint a felirat- és szótárhasználati stratégiák között. A kutatás arra a hipotézisre épült, amely szerint a sorozatnézés mint informális nyelvhasználati tevékenység közvetlenül hozzájárul a tanulók idegennyelv-tanulási motivációjának erősödéséhez, valamint ezen keresztül közvetetten növeli a feliratok és a szótárak használatának gyakoriságát.

Az adatfelvétel nagymintás kérdőíves vizsgálat keretében történt (n=925), amely lehetővé tette a vizsgált jelenségek megbízható empirikus vizsgálatát. Az adatok elemzéséhez strukturális egyenletmodellezést alkalmaztunk, amely alkalmas komplex, többváltozós kapcsolatrendszerek feltárására és elméleti modellek tesztelésére. Az eredmények alátámasztják a hipotézisben megfogalmazott, feltételezett kapcsolatrendszert: a sorozatnézés szignifikáns pozitív hatást gyakorol az idegennyelv-tanulási motivációra, amely közvetítő szerepet tölt be a tanulási stratégiák használatában. A modell empirikus tesztelése továbbá megerősítette, hogy a motiváció kulcsszerepet játszik a felirat- és szótárhasználat alakulásában. Az eredmények újszerűsége abban rejlik, hogy az informális nyelvhasználat, a motiváció és a tanulási stratégiák kapcsolatát együttesen vizsgáljuk. A kutatás elméleti szempontból hozzájárul az informális nyelvtanulás és a motiváció kapcsolatának pontosabb megértéséhez, különösen a Dörnyei-féle modell (2005) alkalmazhatóságának kiterjesztése révén. A vizsgálat továbbá gyakorlati szempontból rámutat arra, hogy a sorozatnézés tudatos pedagógiai integrálása, valamint a felirat- és szótárhasználat támogatása hatékony eszköz lehet a nyelvtanulás ösztönzésében is.

Irodalom

Dörnyei, Z. (2005). The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Lawrence Erlbaum Associates.

Fajt, B., Bánhegyi, M., & P. Márkus, K. (2024). The interrelationship between EFL learning motivation and dictionary use. International Journal of Lexicography, 37

(2), 143–158.

Sánchez-Auñón, E., Férez-Mora, P. A., & Monroy, F. (2023). The use of films in the teaching of English as a foreign language: A systematic literature review. Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education, 8

, Article 10.

Sundqvist, P., & Sylvén, L. K. (2016). Extramural English in teaching and learning: From theory and research to practice

. Palgrave Macmillan.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Farkas Zsuzsanna

Absztrakt címe: Jó honpolgár vagy leendő katona? A cserkészet szerepe a Szerb–Horvát–Szlovén és a Jugoszláv Királyságban

Kulcsszavak: cserkészet, ifjúság, állampolgár, Jugoszláv Királyság, katonaság

Szakosztály: Állampolgári nevelés és oktatási jogok szakosztály

Absztrakt: Az előadás célja a cserkészmozgalom nevelési és állampolgári szerepének vizsgálatára vállalkozik 1921 és 1941 közötti időszakban. A vizsgált korszakban a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságban 1929-ig a Savez Izvidnik i Planinki (Cserkészfiúk és Cserkészlányok Szövetsége) cserkészszervezet működött, amelyet az állam 1929-es átszervezését követően a Jugoszláv Királyság keretében 1941-ig a Savez Skauta Kraljevina Jugoslavija (Jugoszláv Királyság Cserkészszövetség) szervezet váltott fel (Plavišić, 1930).

A vizsgálat első kutatási kérdése, hogy a cserkészet elsősorban a jó honpolgár nevelésének pedagógai eszközeként vagy inkább katonai előképzési formaként jelenik meg a kutatott korszakban.Ezzel összefüggésben további kutatási szempontként vizsgálandó, hogy e két funkció milyen módon fónodott össze a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságban, majd 1929-től a Jugoszláv Királyságban.

A cserkészmozgalom 1908-as megalapítása Baden-Powell katonatiszt vezetésével és kezdeményezésével valósult meg Angliában. Az ifjúsági mozgalom nagy népszerűségét mutatta, hogy 1923-ra világ cserkészeinek létszáma elérte 2 milliót. A cserkészetet olyan ifjúsági nevelési programként hozta létre Baden-Powell, amely ötvözte a jellemformálást, a testnevelést és a jó honpolgárrá nevelést a cserkésztörvények-és fogadalom által (Sík, 1934). Az alapító tapasztalatait az 1908-ban megjelent „Scouting for boys (Cserkészet fiúknak)”

művében összegezte, melynek alcíme „A Handbook for Instruction in Good Citizenship

(Kézikönyv a jó polgár kiképzéséhez)”

egyértelműen a jó állampolgárrá nevelés céljára utal (Baden-Powell, 1989). Stipetić (1936) szerint a cserkészet játékos keretben megvalósuló nevelési rendszer, amely a fiatalok személyiségének fejlesztésén keresztül társadalmilag hasznos állampolgárokat nevel.

A kutatás második kérdésköre a cserkészmozgalom és a katonai illetve honvédelmi intézmények közötti kapcsolatok feltárására irányul. Az eddigi eredmények arra utalnak, hogy Jugoszláv Királyság Cserkészszövetsége és a katonai, illetve honvédelmi intézmények közötti kapcsolat természete és dinamikája a harmincas évek végére intenzívebbé vált (F:71-42-147, 1940).

A kutatás harmadik fókusza cserkészmozgalom és szokol mozgalom összehasonlítása a vizsgált korszakban. A szokol mozgalom történeti gyökerei korábbra nyúlnak vissza, mint a cserkészmozgalomé a Szerb-Horvát-Szlovén Királyságban. A Jugoszláv Királyságban a szokol mozgalom az ifjúság nevelésén keresztül annak részleges militarizálásban is meghatározó szerepet töltött be (Martinov, & Nežić, n.a.).

A kutatás szerb és magyar nyelvű primer forrásokon alapul (levéltári dokumentumok, szabályzatok, naplók) valamint korabeli sajtó, iskolai évkönyvek kerülnek felhasználásra. A kutatás módszertana forrás-, dokumentum- és tartalomelemzésen alapul. A vizsgálat még folyamatban van, de az eddigi eredmények arra engednek következtetni, hogy a cserkészet a kutatott korszakban komplex és többfunkciós szerepet tölthetett be.

Felhasznált irodalom:

1.Baden-Powell, R. (2004). Scouting for Boys

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

. Oxford.

2.Glavnu Upravu Saveza Skauta (7.III.1940.). Izveštaj o radu Glavne Uprave Skauta Kraljevine Jugoslavije za godinu.

F:71-42-147, broj 163. [arhivski dokument].Arhiv Jugoslavije.

3.Martinov, V., & Nežić, V. (n.a.). POLITIČKI ANGAŽOVANE OMLADINSKE ORGANIZACIJE U VOJVODINI 1919-1940.

Novi Sad: Alternativna kulturna organizacija - AKO (Novi Sad) i Rosa Luxemburg Stiftung, Regionalna kancelarija za jugoistočnu Evropu (Beograd). (Utolsó letöltés dátuma: 2026.01.04., 20:32) Forrás: https://www.academia.edu/10809177/POLITI%C4%8CKI_ANGA%C5%BDOVANE_OMLADINSKE_ORGANIZACIJE_U_VOJVODINI_1919_1940

4. Plavišić, K. (1930). Izvidnici i planinke

. Međunarodni Prom. Novinski i Oglasni Zavod D.D.

5. Sík, S. (2020). Magyar Cserkészvezetők könyve (I. kötet: A cserkészet pedagógiája)

. Dokumentum Egyesület, Marosvásárhely.

6. Stipetić, G. (1936). Skutizam

. Noskabi, Zagreb.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Fatemeh Faroughi

Absztrakt címe: International Schooling System and Mother-Tongue Marginalisation: The Case of Persian Students in the International Baccalaureate Diploma Programme

Kulcsszavak: English-medium international schooling, heritage language maintenance, international communication, international baccalaureate diploma programme (IBDP)

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: Educational systems around the world are increasingly influenced by the rapid technological changes and easier international mobility. Within the large Persian diaspora residing in Dubai, the use of technology and the easier mobility of the families have produced a generation of multilingual students to whom English has become the dominant language, while Persian, as their mother tongue, has been reduced to a second, if not foreign, language. The situation is further complicated by generational differences in technology use, as according to Prensky (2001), parents should be considered as “digital immigrants", while their children, who are natives in both language and technology, are named as “digital natives”. These obvious gaps and differences between parents and their children have created not only linguistic asymmetry but also a communicational gap within two consecutive generations. One explanation in this situation is that expatriate families in Dubai have access only to the international schooling system, where the language of the instruction is English. However, educational curricula such as the International Baccalaureate (IB) strongly promote multilingualism as its core principle; classroom practices are usually conducted in English, which in turn generates a hierarchy of language rather than balanced bilingual development for the students, as it was hoped.

The aim of this research is to investigate how digital literacy, language dominance, and generational differences shape communication between Persian heritage IBDP students and their digital immigrant parents in Dubai. The focus is mainly on IB’s mother tongue option offered as Language A topic in most IB schools, where the goal is to support heritage language maintenance while acquiring English as the prestigious language necessary for the future success of the students.

Therefore, this study addresses the following questions:

a. How do Persian heritage-speaking IBDP students effectively communicate with their parents?

b. Does English dominance in IB schools influence heritage language use within Persian families?

c. Does IB’s ‘Language A’ topic support the maintenance of Persian as a mother tongue?

Data collected for this research were via online interviews during April-August 2025, using the snowball sampling method. Three groups of students (no. 25), their parents (no. 25), and teachers/supervisors (no. 10) participated in the interviews, and attention was paid to the cultural nature of language and identity within the community. The data was coded and evaluated by Atlas.ti, with a focus on content and thematic analysis. Findings of the research indicate that students increasingly rely on English not only for their academic uses but also for social communication, which also includes interaction with parents. Contrary to expectations, Persian as IB’s language A option alone does not prevent heritage language erosion as a result of extensive use of the English language. Instead, the use of English as the main language of the instruction in international schools establishes an internalised linguistic hierarchy, which results in reduced confidence of the mother tongue and weakens intergenerational

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

communication. On the other hand, easier access of the students to digital technology has influenced the students' use of language, shifting toward English-dominated interaction.

This study argues that the multilingual policy framework of the international schooling system, that claim to preserve the mother tongue, is not as effective as expected and is in dire need of coordinated engagement between schools, families, and education policies rather than relying on subject provision only. It also indicates that strengthening bilingual literacy, coupled with digital competence, should not be acquired at the cost of the mother tongue.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Fehér Péter Aknai Dóra Orsolya

Absztrakt címe: Tudományos információkeresés és szakirodalom feltárás MI-támogatással

Kulcsszavak: Mesterséges intelligencia, szakirodalom áttekintés, irodalomkutatás

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: A mesterséges intelligencia használatának elterjedésével a tudományos kutatások támogatásához is új eszközök váltak hozzáférhetővé. A közelmúltban több tanulmány vizsgálta a mesterséges intelligencia kutatástámogató lehetőségeit, mind a szakirodalom keresésében (Hajdu, 2025; Mayerhoffer 2025), mind a szakirodalmi áttekintések készítésében (van Dijk et al., 2023; Bernard et al., 2025; Wooding & Gilbert, 2025). Az egyes megközelítések különböző szempontokra fókuszáltak. Polin és Levine (2025) a "kognitív hatékonyság" szempontját vizsgálták, Devi, Barooah és Ahmed (2025) a SciSpace és a Semantic Scholar eszközök összehasonlító elemzését végezték el. Hajdu (2025) tágabb nézőpontból közelítve vizsgálta az MI szerepét, nemcsak az irodalomkeresést, hanem az adatfeldolgozást, értékelést és tartalomgenerálást. Mayerhoffer (2025) kiemelte, hogy általános generatív MI főleg ötletelésre, struktúrálásra és szövegértési támogatásra jó, míg a hivatkozható szakirodalom célzott keresésére inkább a specializált eszközök alkalmasak.

Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy egyes MI eszközök milyen hatékonysággal támogatják a kutatókat a releváns szakirodalom felkutatása során, mennyire megbízhatók ezek az eszközök tudományos szakmaiság szempontjából.

Módszerként az esettanulmány alkalmaztuk. Ennek lépései az alábbiak voltak:

1. Kiválasztottunk 4 olyan MI eszközt (ChatGPT Thinking 5.4 Plus, Consensus, Elicit, Perplexity), amelyek deklarált célja a kutatók számára a szakirodalom keresése, feltárása.

A választott eszközök és módszer:

Consensus

https://consensus.app/

A Consensus kifejezetten tudományos kutatások keresésére épített AI-alapú kereső, a tudományos publikációkra fókuszál. A releváns cikkek alapján összegző választ és hivatkozásokat is ad.

Elicit

https://elicit.com/

Mi alapú kutatási asszisztens, amely segít gyorsan releváns tanulmányokat találni, összefoglalni és a szakirodalmakat áttekinteni.

Perplexity

https://www.perplexity.ai/

A Perplexity kifejezetten hasznos gyors első tájékozódásra, kulcscikkek felkutatására.

ChatGPT

(GPT-5.4 Thinking, Plus)

https://chatgpt.com/

A ChatGPT jó kutatási asszisztens témák kibontására, összefoglalásra, összehasonlításra, kérdésfinomításra és hivatkozott összefoglalók készítésére.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Ezután három általunk meghatározott témakörben kértük a releváns szakirodalmak felkutatását és összefoglalását (Digitális motiváció és tanulói bevonódás; Tükrözött osztályterem; Robotika az SNI tanulók fejlesztésében). Az egyes eszközök által nyújtott válaszokat az előre lefektetett szempontrendszer figyelembe vételével összegeztük és értékeltük.

A kapott adatok szerint az egyes eszközök jelentős különbségeket produkáltak a mérés során, Az eszközök hatékonysága erősen függ a kutatási feladattól. Mindegyik eszköz esetében kiemelt figyelmet igényelt a forrásellenőrzés. Ez felveti azt a problémát, vajon tényleges munka megtakarítással jár-e ezek használata.

A kutatás limitáció közül említést érdemel, hogy az eszközök közül három ingyenesen hozzáférhető, korlátozott tudású verzió.

Eredményeink a 2026 március végi állapotot tükrözik, ami az MI fejlődésével gyorsan változhat. Az elemzésünk részletes eredményeit az előadásban mutatjuk be.

A kutatásunk arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy a vizsgálatba bevont és hasonló eszközök alkalmazása hogyan és milyen mértékben segítheti vagy gátolhatja a kutatási eredmények bemutatását.

Irodalom:

Bernard N., Sagawa, Y. Jr, Bier, N., Lihoreau, T., Pazart, L. & Tannou, T. (2025). Using artificial intelligence for systematic review: the example of elicit. BMC Med Res Methodol. 25

(1):75. https://doi.org/10.1186/s12874-025-02528-y. PMID: 40102714; PMCID: PMC11921719. https://

pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11921719/

Devi A, Barooah P, Ahmed Z. (2024). Enhancing literature review through AI-based research tools: a comparative study of SciSpace and Semantic Scholar. TIJER–International Research Journal, 11

(7):779–85.

Hajdu, K. (2025). A mesterséges intelligencia szerepe a kutatástámogatásban. Különleges Bánásmód - Interdiszciplináris folyóirat

, 11

(2), 7-17.

https://doi.org/10.18458/KB.2025.2.7

Polin, B. A. & Levine, L. (2025). Enhancing literature reviews through AI integration: A case study on cognitive efficiency, Acta Psychologica, Vol.260, 105626,

https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2025.105626.

van Dijk, S.H.B., Brusse-Keizer, M.G.J., Bucsán, C.C.,

et al (2023). Artificial intelligence in systematic reviews: promising when appropriately used. BMJ Open

13:

e072254. https://doi.org/10.1136/bmjopen-2023-072254

https://bmjopen.bmj.com/content/13/7/e072254

Mayerhofer, von V. (2025). Search smarter: KI als Recherche-Assistent

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

https://www.tugraz.at/tu-graz/services/bibliothek-der-tu-graz/blog-1/detail/article/search-smarter-ki-als-recherche-assistent

Wooding, S. & Gilbert, S. (2025). Using Generative AI in Scientific Literature Review, White Paper. URL:

https://villumfonden.dk/sites/default/files/node/field_downloads/AI%20White%20paper_April%202025.pdf

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Fintor Gábor Szatmári Eszter, Macsári Elizabet:

Absztrakt címe: A Déryné Program vizsgálata Debrecenben, Tokajban és Veresegyházán

Kulcsszavak: Déryné Program, színház, színházba járási szokások

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A kutatás témaválasztását az indokolja, hogy a színház a kulturális részvétel, a közösségépítés, a személyiségfejlesztés és a társadalmi érzékenyítés kiemelt színtere, miközben a színházlátogatás társadalmi mintázatai továbbra is egyenlőtlenek. A korábbi vizsgálatok arra mutatnak rá, hogy a színházba járás elsősorban a magasabban iskolázott, kedvezőbb társadalmi helyzetű és nagyobb településen élő csoportokra jellemző, ezért különösen fontos minden olyan kulturális kezdeményezés vizsgálata, amely a hozzáférés szélesítését tűzi ki célul (Bauer et al., 2017; Juhász & Fintor, 2024; Pavluska, 2014; Pavluska et al., 2018). Kutatásunk elméleti keretét a kulturális részvétel, a kultúrafogyasztás és a kulturális hozzáférés fogalomköre adja, míg kutatási előzményként egyrészt a hazai kultúrafogyasztási vizsgálatokra, másrészt a Déryné Programmal kapcsolatos szakmai értelmezésekre támaszkodunk (Kis, 2022).

Kutatásunk célja, hogy átfogó képet adjon a 2020-ban elindított Déryné Program társadalmi ismertségéről és fogadtatásáról három településen: Debrecenben, Tokajban és Veresegyházán. Arra kerestük a választ, hogy a megkérdezettek mennyire ismerik a programot, milyen mértékben tartják fontosnak annak célkitűzéseit, továbbá kimutatható-e összefüggés a színházlátogatási gyakoriság és a program ismertsége, illetve megítélése között. Vizsgáltuk azt is, hogy a színház iránt elkötelezettebb közönség mennyiben azonosul a Déryné Program kulturális demokratizálást hangsúlyozó alapelvével.

A kutatás keresztmetszeti kérdőíves adatfelvétellel valósult meg 2023 nyarán. A mintát Tokaj, Veresegyház és Debrecen szabadtéri színházi előadásainak látogatói alkották; az adatfelvétel az előadások előtt és a szünetekben történt (n=990). A vizsgálat újszerűsége abban rejlik, hogy a Déryné Program megítélését nem intézményi, hanem közönségoldalról, több település összehasonlításában elemzi.

Eredményeink szerint a Déryné Program ismertsége a vizsgált közönség körében még nem tekinthető magasnak, és a program konkrét céljait a válaszadók viszonylag szűk köre ismeri pontosan. Ugyanakkor egyértelmű összefüggés rajzolódott ki a színházlátogatási gyakoriság és a program ismertsége között: minél gyakoribb színházlátogatóról van szó, annál nagyobb valószínűséggel találkozott már a kezdeményezéssel. A válaszadók többsége támogatja azt az elvet, hogy a minőségi színházi kultúra mindenki számára hozzáférhető legyen, vagyis a program társadalmi céljai a színházkedvelő közönség körében alapvetően kedvező fogadtatásra találnak.

Kutatásunk elméleti jelentősége abban áll, hogy empirikus adatokkal árnyalja a kulturális hozzáférés és a színházi részvétel társadalmi különbségeiről szóló hazai diskurzust. Gyakorlati szempontból eredményeink arra hívják fel a figyelmet, hogy a Déryné Program társadalmi beágyazottságának erősítéséhez célszerű fokozni a program láthatóságát, valamint tudatosabb együttműködést kialakítani a színházi intézményekkel és a helyi közönséggel.

Kulcsszavak:

Déryné Program; színházlátogatás; kulturális részvétel; kulturális hozzáférés; kultúrafogyasztás

Hivatkozott irodalom

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Bauer Béla et al. (2017): A magyar ifjúságszociológia elmúlt ötven évének meghatározó szereplői és pillanatai

. In: Bali János et al. (szerk.): Hazatalálók és hazát találók. Tanulmányok a külhoni magyar ifjúság helyzetéről

. Budapest, Nemzetstratégiai Kutatóintézet, 21–49.

Juhász Erika – Fintor Gábor (2024): Kultúrafogyasztási és szabadidőeltöltési szokások vizsgálata Magyarországon

. In: Langerné Buchwald Judit – Koós Ildikó – Velics Gabriella (szerk.): Az oktatás határdimenziói

. Budapest–Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó – Magyar Nevelés- és Oktatáskutatók Egyesülete, 203–221.

Kis Domonkos Márk (2022): Déryné Program – Színház mindenkinek!

In: Kollárik Tamás – Lovass Tibor (szerk.): Művészet, média, marketing

. Budapest, Magyar Művészeti Akadémia Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet, 99–107.

Pavluska Valéria (2014): Kultúramarketing – Elméleti alapok, gyakorlati megfontolások

. Budapest, Akadémiai Kiadó.

Pavluska Valéria – Jakopánecz Eszter – Törőcsik Mária (2018): Kultúra – a magyar lakosság kultúrával kapcsolatos beállítódása és követett magatartása generációs szemléletű vizsgálattal

. Pécs, PTE KTK.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Fodor Andrea Nagy Enikő, Molnár György

Absztrakt címe: A mesterséges intelligencia hatása a felsőoktatási tanításra és tanulásra

Kulcsszavak: Mesterséges intelligencia, modern tanulás, új készségek

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: A digitalizációs folyamatok és digitális technológiák, különösen a mesterséges intelligencia (MI) térnyerése a felsőoktatásban jelentős változásokat indított el a tanárok és a hallgatók oldaláról is egyaránt (Molnár, és mtsai., 2025), (Buda, 2025). Az új technológia, attitűd és szemlélet egyedi megvilágításba helyezi a tanulási folyamatok természetét. Kutatásunk abból a feltevésből indul ki, hogy az MI-alapú tanulási környezetek nem pusztán technológiai eszközként értelmezhetők, hanem hatásuk sokkal komplexebb, egyszerre támogathatják és gyengíthetik a hallgatók készségeit(Zakota & Molnár, 2025). A kutatás célja annak feltárása, hogy az MI-alapú tanulási környezetek miként befolyásolják a hallgatói és oktatói közös munkát, különös tekintettel az önszabályozott tanulásra, az elköteleződésre, valamint az MI használatának gyakorlati és etikai dimenzióira. A vizsgálat újszerűsége az integrált megközelítésben rejlik, amely egyidejűleg bemutatja az oktatók rendelkezésére álló újszerű IKT-lehetőségeket, illetve a hallgatók MI-használatának konkrét mintázatait az egyes területeken. A kutatás kvantitatív alapú módszertanra épül: egy N=185 fős mintán végzett, kérdőíves adatfelvétel szolgáltatja a betekintéshez szükséges empirikus alapot. A vizsgálat kiterjedt a hallgatók MI tanulási célú használatára (1), a preferált alkalmazásokra, az alkalmazás céljára (2), az oktatók észlelésére (3), valamint az etikus használatra és annak hallgatói önbevallására (4). A kapott eredmények által egyes sztereotípiák megcáfolásra kerültek, miszerint sem a nemek, sem az egyes korcsoportok és az MI használata között nem található szignifikáns kapcsolat. A korcsoport és az MI használat esetében a Cramer-féle V értéke 0,185, p=0,384, illetve a nemek és a MI használat esetében a Cramer-féle V értéke 0,030, p=0,680. További érdekes képet mutat az a kapcsolat is, amitől a felsőoktatásban dolgozó oktatók jellemzően tartanak: hogy a tanuláshoz köthető MI használat csökkenti a hallgatók kritikus gondolkodását tanulmányaik során. Mindez nem nyert megerősítést, mivel a kapcsolat ebben az esetben is gyenge, illetve szintén nem nevezhető szignifikánsnak (p=0,832). A kutatás választ keres arra is, hogy a vizsgált hatás a tudatos MI használatot rejti-e a kapott eredmények hátterében, amelyre részben az etikus használat bizonyította eredmények is rámutatnak. A tanulási céllal használt MI és az etikus MI használat között közel közepes erősségű, egyben szignifikáns kapcsolat található (p=0,000). Igazolást nyert továbbá az a tény is, hogy a megkérdezett hallgatók esetében a mesterséges intelligencia segíti a tanulási hatékonyságot (a válaszadók 63,78%). Az eredmények szerint a hallgatók által preferált módon alkalmazott, újnak mondható technológia használata elsősorban hatékonyságnövelő és kiegészítő funkcióként jelenik meg tanulmányaik során. A kutatás hozzájárul a digitális tanulási környezetek dinamikáinak árnyaltabb megértéséhez, és rámutat arra, hogy az MI pedagógiai integrációja csak akkor lehet eredményes, ha az támogatja az autonómiát, a mély tanulást, az adaptív tanulási folyamatot, valamint az etikus és reflektív használatot.

Irodalomjegyzék

Buda, A. (2025). Mesterséges pedagógusok. In M. Rébay, & T. Vincze, A bátorító pedagógus: Ünnepi kötet Brezsnyánszky László 80. születésnapjára.

(old.: 38-66.). Debrecen: Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD). Forrás: https://mek.oszk.hu/28400/28491/

HIVATALOS VÁLTOZAT

Molnár, G., Nagy , E., Kozma - Nagy , K., Mészáros , A., Makó, F., Szőke-Milinte, E., . . . Cserkó, J. (2025). Mesterséges Intelligencia alapú megoldások a felsőoktatásban a fenntartható tanulási. A Lifelong Learning Ökoszisztéma Fejlesztésének kérdései és kihívásai

, előadás. Pécs.

Zakota, Z., & Molnár, G. (2025). Előzetes tudásfelmérés mesterséges intelligencia-eszközök használatának vizsgálatához partiumi gimnazisták körében. Mellearn

(old.: 220 - 231.). Budapest: „MELLearN - Felsőoktatási Hálózat az Életen át tartó tanulásért" Egyesület, Óbudai Egyetem. Forrás: https://mellearn.hu/wp-content/uploads/2025/04/ml24_teljes_v2.pdf

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Fónai Mihály R. Fedor Anita

Absztrakt címe: A szakmai tanárképzésben végzettek társadalmi háttere és munkaerőpiaci jellemzőjük – A végzettség és a munka illeszkedése és elégedettség a munkával

Kulcsszavak: szakmai tanárképzés, társadalmi háttér, horizontális és vertikális illeszkedés, elégedettség a munkával

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Témaválasztásunkat a szakmai tanárképzés iránt megnyilvánuló munkaerőpiaci igény és a szakképzés változásai indokolják. A szakmai tanárképzésre jelentkezők számában szakmai képzési területtől függően jelentős hullámzás figyelhető meg, 2022 után azonban növekedés következett be a jelentkezők számát tekintve (Máté-Szabó 2025).

A szakmai tanárképzés helyzetét 2025-ben kutattuk a Debreceni Egyetemen (R. Fedor et. al. 2025). Célunk a szakmai tanárképzésben tanulók társadalmi hátterének feltárása, továbbá motivációinak, jövőképének és elvárásainak, valamint munkaerőpiaci tapasztalatainak a mélyebb megértése volt.

A szakmai tanárképzés szakirodalmában az egyik legtöbbet kutatott jelenség a képzés kettőssége, hisz a tanári képzés és a szakmai képzés párhuzamosan folyik, ugyanis a szakképzettség a szakmai és a pedagógiai ismereteket egyaránt igényli, egyszerre kell megfelelni a szaktudományos igényességnek és a pedagógiai-didaktikai követelményeknek

(Vásárhelyi 2022, Bacsa-Bán 2021, Nagyné Kondor 2024).

A hazai empirikus kutatások eredményei alapján az egyes képzési területeken eltérő a nemek aránya, az a képzés jellegétől függ, összességében azonban a nők aránya magasabb. Lakóhelyük alapján tipikusan városiak, és szüleik többségének az iskolai végzettsége középfokú (Máté-Szabó és Márkus 2025).

A munkaerőpiaci folyamatok közül a munka és a végzettség illeszkedése lényegesen eltér a különböző diplomás szakmák esetében (Kiss 2013, Fónai et al. 2014), a kedvezőbb pozíciójú szakmák esetében inkább érvényesül az illeszkedés. A szakmai tanárok esetében korábban ezt a jelenséget nem vizsgálták.

A Debreceni Egyetemen folyó öt szakmai tanárképzésben résztvevők körében 2025. májusában folytattunk on-line kérdőíves vizsgálatot. A kutatást a DE ETK Életminőség és Egészségszociológiai Koordinációs Központ és a Társadalomtudományi és Szociális Munka Tanszék szervezte. A teljeskörű megkeresésre 198 fő válaszolt. Az adatfelvétel limitációja, hogy az egyes szakokon lényegesen eltért a válaszolók száma és aránya.

A Debreceni Egyetem szakmai tanárképzési hallgatóinak és végzettjeinek a demográfiai mutatói hasonlóak a hazai kutatási eredményekhez, így a nők magas arányát (ami egyébként szakfüggő), a lakóhely típusát (városiak) és a szülők iskolai végzetségét illetően. A szülők iskolai végzettsége jellemzően középfokú, mintánkban a hallgatók és végzettek 78%-a elsőgenerációs diplomás (értelmiségi). A szakmai tanárképzésben végzettek nagyfokú horizontális illeszkedésről számolnak be, csaknem mindenki olyan munkát végez, amilyen a végzetsége (94%), és a vertikális illeszkedés is magas, a tanárként dolgozók közül senki sem jelezte, hogy a munkája nem igényel felsőfokú végzettséget, ez is azt igazolja, hogy szakmai tudásukat alkalmazzák a munkájukban. A munka összetevőivel való elégedettség rangsora hasonlít a pályakezdő tanárok rangsorára.

A kutatás elméleti jelentősége, hogy hozzájárul a hazai szakmai tanárképzés hallgatóinak és végzettjeinek a mélyebb megismeréséhez, különösen a szakválasztási motívumok, szakmai illeszkedés és a munkával való elégedettség területein. A hazai kutatások fókusza ettől eltért,

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

azok inkább az intézményi jellemzőkre koncentráltak, például a hallgatói rekrutáció kontextusában. Gyakorlati jelentősége részben ez utóbbihoz kapcsolódik, a (Debreceni Egyetem) a hallgatótoborzásnál veheti figyelembe az eredményeket. A képzés során az eredmények alapján jobban lehet tervezni a szakmai végzettség és a végzett munka illeszkedését is.

Felhasznált irodalom

Bacsa-Bán Anetta (2021): Szakmai pedagógusok: szakoktatók és mérnöktanárok a 21. század első évtizedeinek gyorsan változó világában. Dunaújváros, DUE Press.

Fónai Mihály; Kotsis Ágnes; Szűcs Edit (2014) A munkaerő-piaci sikeresség vizsgálata. Felsőoktatási Műhely,

8(4). 91–106.

Kiss Paszkál (2013): Pályakezdők munkával való elégedettségének meghatározói. In: Garai Oorsolya; Veroszta Zsuzsanna (szerk.): Frissdiplomások 2011.

Budapest, Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft. Felsőoktatási Osztály, 265–291

Nagyné Kondor Rita (2024): USR, Szakképzés, Szakmai Pedagógusképzés. Gradus,11(3). 1-6. DOI: 10.47833/2024.3.ART.00

Máté-Szabó Barbara (2025): A szakmai tanárképzés átalakuló mintázatai Magyarországon: Tendenciák és összefüggések a jelentkezési adatok alapján öt szak összevetésében. Acta Medicinae et Sociologica, 16(41). 15-36.

Máté-Szabó Barbara; Márkus Edina (2025): Mit mutat a szakmai tanárképzés világa? A szakmai tanárképzés hallgatóinak szociokulturális háttere és tanulási motivációi. Acta Medicinae et Sociologica, 16(41). 37-69.

R. Fedor Anita; Fónai Mihály; Fábián Gergely; Lánczi Viktória; Nagyné Kondor Rita (2025): Szakmai tanárképzés a Debreceni Egyetemen: egy kutatás tapasztalatai – A szakválasztás háttere,okok, indítékokés outputok. Acta Medicinae et Sociologica, 16(41). 122-152.

Vásárhelyi Zsuzsanna (2022): A műszaki pedagógusképzés öt évtizede 1970-2022. Kortörténeti dokumentumgyűjtemény. Széchenyi István Egyetem, Győr.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Foroozan Hajian

Absztrakt címe: Language Learning in Diaspora Early Childhood Education: Multilingualism, Identity, and Inclusion

Kulcsszavak: Early Childhood Education, Diaspora Education, Multilingualism, Language Development, Inclusive Pedagogy

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: Language development in early childhood plays a fundamental role in children's cognitive, social, and educational outcomes. In diaspora contexts, however, young learners often grow up navigating multiple linguistic and cultural environments simultaneously. This makes language learning in Early Childhood Education (ECE) both complex and significant, particularly in multilingual classrooms where the language of schooling may differ from the language spoken at home. Previous research has shown that maintaining heritage languages while supporting the acquisition of the dominant school language contributes positively to children's linguistic and social development (Cummins, 2021; García & Wei, 2014).

Building on these perspectives, this paper examines language learning in diaspora contexts from an early childhood education perspective. The theoretical framework draws on multilingual education theory and translanguaging approaches, which view children's linguistic repertoires as dynamic resources rather than barriers to learning. The research aims to explore how educators can support language development and participation among young learners from diaspora backgrounds in early childhood classrooms.

The study adopts a qualitative approach, drawing on literature analysis and comparative educational perspectives to examine strategies that promote inclusive language learning environments. Particular attention is given to practices such as visual supports, multimodal communication, and culturally responsive pedagogy, which can help bridge linguistic gaps in diverse classrooms (Conteh & Meier, 2014; OECD, 2023).

The findings suggest that diaspora contexts should not be understood solely as linguistic challenges but as opportunities for fostering multilingual competencies and intercultural awareness. The study contributes to theoretical discussions on multilingualism in ECE and provides practical insights for educators seeking to create inclusive and supportive learning environments for linguistically diverse children.

References

Conteh, J., & Meier, G. (2014). The multilingual turn in languages education: Opportunities and challenges

. Multilingual Matters.

Cummins, J. (2021). Rethinking the education of multilingual learners: A critical analysis of theoretical concepts

. Multilingual Matters.

García, O., & Wei, L. (2014). Translanguaging: Language, bilingualism and education

. Palgrave Macmillan.

OECD. (2023). Equity and inclusion in education: Supporting multilingual learners

. OECD Publishing.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Frank Tamás

Absztrakt címe: Főváros oktatása a megnyugvás időszakában – Purebl Győző oktatási tanácsnoki szerepvállalása 1925-1930 között

Kulcsszavak: Dr. Purébl Győző oktatási tanácsnok, Budapest, 1925-1930, dokumentumelemzés

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: Vitathatatlan, hogy Klebelsberg Kuno politikai arcéle, személyisége örök lenyomatot hagyott a két világháború közötti, különösen a bethleni konszolidációs időszak oktatáspolitikájára és nagyobb távlatból tekintve is megkerülhetetlen személyisége a XX. századi hazai oktatáspolitikának. Ebből fakadóan kellően vizsgált és feltárt tevékenyége. Kevesebb kutatás helyezi fókuszba a klebelsbergi időszak esetében a regionális oktatás megvalósulását és az azt megvalósító oktatáspolitikai ágensek tevékenységét, szerepét. Budapest oktatáspolitikája az I. világháború után, majd a forradalmi hullám alatt és azt követően igen komoly kihívásokkal nézett szembe. A forradalmak hatását sokáig magánviselő oktatási rendszer néhol stigmákkal sújtott, illetve konfliktusos volt. 1921–1925 között Budapest oktatáspolitikájának helyi reprezentánsa Zilahi Kiss Jenő oktatási tanácsnok, majd alpolgármester volt, akinek tevékenysége kevésbé közismert, miközben igen megosztó szakpolitikát folytatott. A Tanácsköztársaságban aktív és kevésbé aktív tanerők kiszorítása a praxisból, a zsidó iskolaigazgatók leminősítése, kettős mérce alkalmazása jellemezte leginkább. Utódja, dr. Purébl Győző szinte ellenpólusa volt elődjének, bár politikailag ugyanahhoz a platformhoz kötődött, mint elődje: a Wolff-párt tagja volt. Purébl szintén öt évig irányította a főváros oktatását. 1925–1930 közötti szakpolitikai tevékenysége inkább harmonizált a klebelsbergi nevelési-oktatási eszménnyel és a bethleni politikai irányvonalhoz is – elődjével ellentétben – inkább igazodni kívánt, mint ellenpólust képezni. Kutatásunk során Purébl Győző tevékenységének sajtóreprezentációját vizsgáljuk az elsődleges források, a nagy olvasótáborral rendelkező országos politikai napilapok tükrében. A korpuszba bevont lapok politikailag sokszínűek: Az Est, Esti Kurir, Új Nemzedék, Magyarság, Népszava. A dokumentumelemzés során levéltári források feltárása is megtörtént a vizsgált személyre vonatkozóan. Kutatási kérdések: Purébl milyen szakpolitikai irányvonalat képviselt a praxis tekintetében és ezek milyen tartalmak és milyen kontextusban jelentek meg a közvéleményformáló sajtóban? Érezhető-e publikációs eltérés a kormánykritikus, illetve a keresztény-nemzeti sajtó publikációs mintázatában a Puréblt érintő tartalmak esetében? Izgalmas kutatói kérdés, hogy a levéltári források mennyiben árnyalják, ha árnyalják a sajtóban reprezentálódó Purébl-képet? A politikailag eltérő orgánumok kiválasztása teljesíti a trianguláció elvét, valamint a tematikus kvalitatív tartalomelemzés lehetővé teszi a sajtótartalmak esetében a mintázatok feltárását, bemutatását. Kutatásunk során túllépve a feltárás-bemutatás dichotómiáján, interpretatív megközelítést alkalmazunk. A kutatás eddigi eredményei közé sorolható, hogy a szakpolitikai diskurzus esetében is egyértelműen megjelenik a Puréblt érintő cikkek esetében a lapok politikai kötöttsége és az ebből fakadó kritikai vagy támogató attitűd. Az is jól érzékelhető a publikációs dinamika elemzése által, hogy 1925-ben, amikor Purébl átveszi az ügyosztályvezetést, akkor gyakran az orgánumok az elődjével való szembeállítás narratívája mentén pozícionálják személyét és a tevékenységét. A „retrospektív" újságírói, szerkesztői technika 1925-ben jellemző; az önálló szakmai entitásként tevékenykedő Purébl-kép 1926-tól formálódik. Az is jól érzékelhető, hogy a periodikák a szakpolitikai tevékenység bemutatása mellett az emberi kvalitások minőségének publikálását is fontosnak tartják vele kapcsolatosan.

NEMVÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Galambos Attila

Absztrakt címe: Akciókompetencia a hazai fenntarthatóságra nevelés diskurzusában: hiánydiagnózis és kutatási irányok egy szisztematikus áttekintés alapján

Kulcsszavak: akciókompetencia, fenntarthatóságra nevelés, környezeti nevelés

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A környezeti és fenntarthatóságra nevelés hazai szakirodalma kiterjedt és jól dokumentált, ugyanakkor az ahhoz szorosan kapcsolható akciókompetencia fogalmának recepciója ebben a közegben nem látszik stabilan körvonalazódni. Miközben a nemzetközi diskurzusban az akciókompetencia a kilencvenes évektől kezdve elméleti és gyakorlati programokhoz kötődően is megjelenik (Mogensen et al., 2009; Breiting & Mogensen, 1999), majd 2010 után újra fokozott figyelmet kap (Chen & Liu, 2020), és 2020 után a fenntarthatóságra nevelés irányából újradefiniálási törekvések jelennek meg (Sass et al., 2020), a magyarországi környezeti és fenntarthatóságra nevelés kapcsán inkább az tűnik kérdésesnek, hogy a fogalom milyen mértékben válik önállóan tárgyalt, értelmezett és kutatható pedagógiai koncepcióvá. Jelen kutatás célja nem pusztán az akciókompetencia jelenlétének kimutatása a hazai szakirodalomban, hanem annak feltárása, hogy a milyen szerepben és milyen értelmezési keretben jelenik meg, illetve a feltárt mintázatok milyen továbblépési irányokat jelölhetnek ki.

A vizsgálat a PRISMA 2020 ajánlásai mentén megtervezett szisztematikus irodalomfeltárás keretében zajlott (Page et al., 2021). Elektronikus keresőfelület és manuális adatbázisok alkalmazásával, előre definiált kulcsszavak mentén azonosítottuk a releváns, tudományos igényű hazai publikációkat. A beválasztási és kizárási kritériumok alkalmazása után tizenhárom szakszöveg került elemzésre. A feldolgozás során rögzítettük a fogalomhasználat jellemzőit (terminológia, értelmezési keret, kritika), a fogalomhoz kötött definiálási célokat, valamint a nemzetközi kontextushoz való kapcsolódás módjait.

Az eredmények alapján a hazai narratívákban az akciókompetencia fogalma kevéssé interpretált, és jellemzően nem önálló pedagógiai koncepcióként kerül bemutatásra, hanem más megközelítésekhez kapcsoltan jelenik meg (pl. vizuális nevelés, projektmódszer, kritikai pedagógia). Emellett a fogalomhoz kötődően markáns bírálatok is fellelhetők, amelyek többnyire korai („elsőhullámos”) szerzőkre támaszkodnak (Vályi, 2021, p. 132; Varga, 2020, pp. 52–53). A szisztematikus feltárás alacsony találatszáma és a beágyazott fogalomhasználat együtt azt jelzi, hogy az akciókompetencia nem beágyazott és nem kidolgozott fogalom a hazai fenntarthatóságpedagógiai diszkusszióban, ami ugyanakkor jelentős kutatási potenciált hordoz.

A kutatás eredményei alapján a továbblépés négy, egymásra épülő irányban látszik indokoltnak: (1) a fogalom terminológiai és tartalmi tisztázása (különös tekintettel a magyar fordítási variánsok (cselekvési kompetencia, cselekvési képesség) használatára); (2) a nemzetközi, 2010 utáni és különösen 2020 utáni újragondolások szisztematikus beemelése a hazai értelmezési keretekbe; (3) az akciókompetencia empirikus kutathatóságát támogató operacionalizálás és mérési eljárások fejlesztése, amely nemzetközi szinten is aktív kutatási irány (Husamah et al., 2022); (4) akcióorientált programok tervezése és értékelése hazai pedagógiai kontextusban, mérési és kvalitatív eljárások kombinációjával (Sass et al. 2021). Mindez az akciókompetencia hazai pedagógiai realitásba való integrálását nem csupán elméleti, hanem módszertani és fejlesztési feladatként is kijelöli.

Breiting, S., & Mogensen, F. (1999). Action competence and environmental education. Cambridge Journal of Education, 29

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

(3), 349–353.Chen, S.-Y., & Liu, S.-Y. (2020). Developing student's action competence for a sustainable future: A review of educational research. Sustainability, 12

(4), 1374.Husamah, H., Suwono, H., Nur, H., & Dharmawan, A. (2022). Action competencies for sustainability and its implications to environmental education for prospective science teachers: A systematic literature review. Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 18

(8), em2138.Mogensen, F., Breiting, S., Hedegaard, K., Nielsen, K., & Schnack, K. (2009). Action competence, conflicting interests and environmental education: The MUVIN programme

. Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., et al. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. BMJ, 372

, n71.Sass, W., Boeve-de Pauw, J., Olsson, D., Gericke, N., De Maeyer, S., & Van Petegem, P. (2020). Redefining action competence: The case of sustainable development. The Journal of Environmental Education, 51

(4), 292–305.

Sass, W., Pauw, J. B. D., Maeyer, S. D., & Petegem, P. V. (2021): Development and validation of an instrument for measuring action competence in sustainable development within early adolescents: The action competence in sustainable development questionnaire (ACiSD-Q). Environmental Education Research

, 27(9), pp. 1284–1304Varga, A. (2020). A fenntarthatóságra nevelés elméleti alapjai és egész intézményes megközelítése

. Habilitációs dolgozat. Budapest: ELTE.Vályi, G. (2021). A kritikaiság végessége. Fordulat (2008-tól Új Folyam)

, (28), 127–135.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Gazda Dorottya

Absztrakt címe: A hátrányos helyzet mint relációs pedagógiai konstrukció: drámapedagógiai és kulturálisan releváns pedagógia megközelítései

Kulcsszavak: drámapedagógia, kulturálisan releváns pedagógia, inkluzív nevelés, hátrányos helyzet, szociokulturális tapasztalat

Szakosztály: Családtudományi szakosztály

Absztrakt: A hátrányos helyzet relációs értelmezése egyre hangsúlyosabban jelenik meg a neveléstudományi diskurzusban, ennek pedagógiai operacionalizálása, valamint a kulturálisan releváns pedagógia és a drámapedagógia integrált alkalmazása a hazai gyakorlatban még korlátozottan kidolgozott. A hátrányos helyzet pedagógiai értelmezése a hazai és nemzetközi szakirodalomban ugyanakkor továbbra is gyakran deficitközpontú megközelítésekben jelenik meg, amelyek kevésbé térnek ki a tanulók eltérő szociokulturális tapasztalatainak pedagógiai jelentőségét. A poszter célja a hátrányos helyzet fogalmának újraértelmezése a drámapedagógia és a kulturálisan releváns pedagógia (CRP) közös elméleti keretében. A bemutatott megközelítés abból indul ki, hogy a hátrányos helyzet nem ragadható meg kizárólag egyéni hiányként vagy statikus társadalmi kategóriaként, hanem olyan relációs jelenségként értelmezhető, amely az intézményi elvárások és a tanulók eltérő szociokulturális tapasztalatai közötti viszonyban konstruálódik.

Az elemzés elméleti alapját a kulturálisan releváns pedagógia és a drámapedagógia tanuláselméleti megközelítései adják, amelyek közös kiindulópontja, hogy a tanulók által hozott tudás, tapasztalat és kommunikációs mintázatok nem deficitként, hanem pedagógiai erőforrásként értelmezhetők. A kutatás illeszkedik azokhoz a nemzetközi és hazai törekvésekhez, amelyek a hátrányos helyzetet relációs, kontextusfüggő jelenségként ragadják meg.A vizsgálat célja annak feltárása, hogy a drámapedagógia miként járulhat hozzá e relációs értelmezési keret gyakorlati alkalmazásához. A központi kutatási kérdés arra irányul, hogy milyen módon támogatják a dramatikus tanulási formák a tanulói tapasztalatok legitimálását, valamint az iskolai részvétel és tanulási motiváció erősödését hátrányos helyzetű tanulók körében.

A kutatás kvalitatív módszertanra épül: szakirodalmi elemzést, valamint hazai pedagógiai gyakorlatok példáinak értelmező feldolgozását alkalmazza. A módszerválasztás lehetővé teszi a vizsgált pedagógiai megközelítések kontextusérzékeny elemzését. Az eredmények rámutatnak arra, hogy a drámapedagógia dramatikus cselekvésre és szerepbe lépésre épülő tanulásszervezési módjai olyan reflektív tanulási helyzeteket teremtenek, amelyekben a tanulók saját élményeiken keresztül kapcsolódhatnak az iskolai tanuláshoz.Az elemzés szerint a hátrányos helyzet pedagógiai kezelése eredményesebben valósítható meg olyan tanulási környezetekben, amelyek a tanulói tapasztalatokat kiindulópontként kezelik. Ebben az értelmezési keretben az oktatási kompenzáció nem hiánypótlásként, hanem a tanulási lehetőségek újraszervezéseként jelenik meg. A bemutatott megközelítés hozzájárul az inkluzív nevelés elméleti és gyakorlati diskurzusához azáltal, hogy a tanulók közötti különbségeket a tanulási folyamat szervezőelveként értelmezi.

Irodalom:

Boreczky, Á. (2000). Kultúraazonos pedagógia. Új Pedagógiai Szemle, 50

(7–8), 81–92.

Ceglédi, T. (2024). Roma és nem roma családok, kultúraazonos pedagógia, kultúrák, értékek, igények találkozásai. In A család–iskola partnerség szülői nézőpontból. Vizsgálatok három országban

NEMVÉGLEGES VÁLTOZAT

(pp. 176–188). CHERD-Hungary.

Ceglédi, T. (2025). Szülői bevonódás és reziliencia a roma pedagógusokat foglalkoztató iskolákban. Educatio, 33

(4), 492–511.https://doi.org/10.1556/2063.33.2024.4.7

Deli, E., & Horváth, E. (2022). Hatásos, releváns, mért: Hátrányos helyzetű fiatalok fejlesztési projektjei Magyarországon. Új Pedagógiai Szemle, 1

(2), 39–54.

Heathcote, D., & Bolton, G. (1995). Drama for learning: Dorothy Heathcote's mantle of the expert approach to education

. Heinemann.

Horváth, K. (2010). A „hátrányos helyzet" és a „cigányság" tapasztalatainak újrafogalmazása. In Horváth K. (Szerk.), A dráma mint társadalomkutatás

(pp. 81–106). L'Harmattan.

Kaposi, L. (Szerk.). (2013). Drámapedagógiai olvasókönyv

(javított kiadás). Marcibányi Téri Művelődési Központ.

Ladson-Billings, G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. American Educational Research Journal, 32

(3), 465–491.https://doi.org/10.3102/00028312032003465

Takács, G. (2008). A dráma szerepe a roma és nem roma tanulók együttnevelésében. In Lipták I. (Szerk.), Drámapedagógia

(pp. 7–13). Educatio.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Gazdag Emma

Absztrakt címe: From Anxiety to Speech: AI Robot–Supported Gamification in Foreign Language Learning (A Classroom-Based Action Research Study)

Kulcsszavak: foreign language anxiety (FLA); gamification (PBL); AI-supported learning; communicative competence; classroom-based action research

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: Foreign language anxiety (FLA) is widely recognized as a major affective variable influencing second language acquisition. It is a situation-specific form of anxiety (rather than a general personality trait) which is closely tied to the language learning contexts (Gardner, 1985). Over the past decades, inquiries in the field of applied linguistics have demonstrated that FLA negatively affects not only oral utterances but also other cognitive processes such as information processing and listening comprehension (Horwitz et al., 1986; MacIntyre et al., 1991; Piniel, 2024). Furthermore, it is important to note that FLA is a dynamic construct which is strongly associated with learners' self-efficacy and motivation (Onwuegbuzie et al., 1999; Dörnyei, 2005; Liu, 2006; Tóth, 2009).

The current research topic is not only significant but also justified by the rapid emergence of artificial intelligence (AI) in educational contexts, offering new approaches to address the questions of affective barriers in language learning. While AI-supported tools and gamification both have shown promising results independently, their combined pedagogical impact, particularly in primary education, remains underexplored. The theoretical framework of this preliminary study incorporates views on affective factors in second language acquisition, motivational theory, AI-assisted learning, and gamification (Deterding et al., 2011), while emphasizing their mutual effects on learner engagement and interaction.

The primary aim of this pilot study is to investigate the effects of AI-supported, gamified learning environments in a primary school setting on (1) students' speaking activity, (2) information processing, (3) learning experience, and (4) self-regulated learning. The novelty of the research lies in the shared impact of gamification and AI on both affective and cognitive dimensions within a real classroom setting. The study employs a classroom-based action research design (n = 13), combining qualitative and quantitative data collection methods, including student reflections, classroom observations, and performance measures. The action research procedure integrates AI-powered tools such as chatbots, learning robots, and digital platforms into guided and open-ended dialogues, role-play scenarios, and gamified learning activities.

Initial findings indicate that AI-supported gamified learning environments, particularly using points, badges, and leaderboards (PBL),

increase students' willingness to communicate, while also easing anxiety. PBL elements provide adequate feedback and marked progress, strengthening self-efficacy and motivation. The findings highlight that the success of gamification depends on thorough pedagogical design and its integrated use with AI-supported tools. Furthermore, gamified elements serve not only as sources of motivation but also as tools which help adjust learners' anxiety. From a practical perspective, the study outlines pedagogical principles for the effective and purposeful use of AI-supported gamified learning environments, while also pointing toward directions for future research.

Literature:

NEMZETGESZMIOZAT

Deterding, S., Sicart, M., Nacke, L., O'Hara, K., & Dixon, D. (2011). Gamification: Using game design elements in non-gaming contexts. Proceedings of the 2011 Annual Conference Extended Abstracts on Human Factors in Computing Systems. 66,

Dörnyei, Z. (2005). The psychology of the language learner: Individual differences in second language acquisition. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Gardner, R. C. (1985). Social psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation. London: Edward Arnold.

Horwitz, E. K. (1986). Preliminary evidence for the reliability and validity of a foreign language anxiety scale. TESOL Quarterly, 20.

Liu, M. (2006). Anxiety in Chinese EFL students at different proficiency levels. System, 34.

MacIntyre, P. D., & Gardner, R. C. (1991). Methods and results in the study of anxiety and language learning: A review of the literature. Language Learning, 41.

Onwuegbuzie, A. J., Bailey, P., & Daley, C. E. (1999). Factors associated with foreign language anxiety. Applied Psycholinguistics, 20.

Piniel, K. (2024). Language Anxiety. In: Investigating Foreign Language Anxiety. Second Language Learning and Teaching. Springer, Cham.

Tóth, Zs. (2009). Foreign language anxiety – For beginners only? In R. Lugossy, J. Horváth, & M. Nikolov (Eds.), UPRT 2008: Empirical studies in English applied linguistics. Pécs: Lingua Franca Csoport.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Gulmira Avezova

Absztrakt címe: Culturally Responsive Materials and EFL Speaking Achievement in a Multilingual Central Asian Classroom: A Quasi-Experimental Study

Kulcsszavak: culturally responsive teaching, speaking achievement, EFL assessment, multilingual classroom, performance-based assessment

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Speaking proficiency remains one of the most challenging skills to develop in English as a Foreign Language (EFL) instruction, particularly in multicultural settings where students' diverse linguistic and cultural repertoires are often overlooked by standardised curricula (Bachman & Palmer, 2010). Culturally responsive teaching (CRT), as theorised by Gay (2018) and Ladson-Billings (1995), argues that anchoring instruction in students' cultural knowledge reduces cognitive dissonance and enables deeper processing of academic content. Recent studies have shown that culturally relevant instructional materials positively influence language achievement: Ishihara and Cohen (2014) found that learners exposed to culturally aligned content outperformed peers on standardised measures, while Tran et al. (2025) demonstrated that authentic role-play activities drawing on personal experience significantly enhanced speaking performance across pronunciation, vocabulary, grammar, and fluency. Rivera (2024) and Clark (2023) reported similar achievement gains in culturally responsive classrooms. Nevertheless, the majority of this research has been conducted in Western or monolingual contexts, and empirical evidence on the effect of CRT materials on speaking achievement in non-Western, multilingual higher education remains notably scarce.

This study addresses this gap by examining whether culturally responsive materials improve EFL speaking achievement among students from six co-existing ethnic groups (Karakalpak, Uzbek, Kazakh, Turkmen, Kyrgyz, Russian) at Karakalpak State University, Uzbekistan. The novelty of the study lies in its focus on speaking as a culturally and affectively sensitive skill, assessed through performance-based tasks rather than discrete-point tests, within a multilingual Central Asian context that has received minimal attention in the CRT literature.

A quasi-experimental pre-test/post-test control group design was employed with 92 undergraduates (46 experimental, 46 control). The experimental group received 30 CRT-adapted lessons over 15 weeks, developed using the ADDIE framework and incorporating students' heritage cultures as speaking content at CEFR B2–B2+ level. Speaking achievement was assessed through culturally responsive monologue tasks evaluated with a 9-criterion analytic rubric covering linguistic competence and communicative effectiveness, scored by two independent raters (ICC = .89). Qualitative data from reflective diaries and classroom observations complemented the quantitative analysis.

Results showed that the experimental group achieved substantially greater speaking gains than the control group ($t(90) = 4.50$, p < .001, Cohen's $d = 0.94$), representing a large effect. The mean gain of the experimental group ($M = 8.52$, $SD = 6.38$) was three times that of the control group ($M = 2.83$, $SD = 5.64$). Qualitative data revealed that students attributed their improvement to the familiarity and personal relevance of culturally grounded topics, which reduced anxiety and enabled more fluent, extended speech production.

These findings provide robust evidence that CRT materials can significantly enhance speaking proficiency in multilingual EFL classrooms. The study contributes to the intersection of culturally responsive pedagogy and language assessment research by demonstrating that performance-based speaking tasks embedded in students' cultural worlds yield both more valid and more equitable measures of oral competence. Practical implications

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

are offered for EFL curriculum developers and assessment designers working in culturally diverse higher education settings.

Keywords:

culturally responsive teaching, speaking achievement, EFL assessment, multilingual classroom, performance-based assessment

References

Bachman, L. F., & Palmer, A. S. (2010). Language assessment in practice. Oxford University Press.

Clark, C. (2023). Culturally responsive teaching and academic performance among African American students. Journal of Education, 203(2).

Gay, H. (2018). Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice (3rd ed.). Teachers College Press.

Ishihara, N., & Cohen, A. D. (2014). Teaching and learning pragmatics. Routledge.

Ladson-Billings, G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. American Educational Research Journal, 32(3), 465–491.

Rivera, L. (2024). Culturally responsive pedagogy and standardized test outcomes. Journal of Multicultural Education.

Tran, T. Q., et al. (2025). Authentic role-play activities and speaking performance enhancement. Language Teaching Research.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Gulmira Avezova

Absztrakt címe: The Impact of Culturally Responsive Teaching Materials on Intrinsic Motivation in Multicultural EFL Classrooms: A Self-Determination Theory Perspective

Kulcsszavak: culturally responsive teaching, intrinsic motivation, Self-Determination Theory, multicultural EFL, Central Asia

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Despite growing recognition that culturally responsive pedagogy (CRP) enhances educational equity, empirical research examining its impact on intrinsic motivation through validated instruments in non-Western, multicultural English as a Foreign Language (EFL) settings remains scarce. This gap is particularly significant in Central Asian higher education, where classrooms comprise students from multiple ethnic and linguistic backgrounds whose cultural identities have rarely been incorporated into English language instruction (Gay, 2018; Ladson-Billings, 1995).

Grounded in Self-Determination Theory (SDT; Deci & Ryan, 2000), this study examines how culturally responsive teaching (CRT) materials fulfil three basic psychological needs—autonomy, competence, and relatedness—and thereby foster intrinsic motivation in EFL speaking tasks. A quasi-experimental pre-test/post-test control group design was employed with 92 second-year undergraduates (46 experimental, 46 control) representing six ethnicities (Karakalpak, Uzbek, Kazakh, Turkmen, Kyrgyz, Russian) at Karakalpak State University, Uzbekistan. The experimental group received a 30-lesson CRT-adapted speaking curriculum developed using the ADDIE framework over 15 weeks; the control group followed the standard syllabus. Intrinsic motivation was measured via a 9-item scale (α = .80–.87). Qualitative data from interviews, reflective diaries, and classroom observations supplemented the analysis.

Results revealed that the experimental group demonstrated significantly greater gains in intrinsic motivation than the control group ($t(90) = 4.05$, p < .001, Cohen's $d = 0.84$), a large effect size. The control group showed no significant change ($p = .330$). Qualitative findings identified cultural validation, meaningful content, and identity recognition as key mechanisms driving motivational change.

These findings extend SDT to multicultural EFL contexts and provide quasi-experimental evidence from an underrepresented Central Asian setting. The study offers practical implications for curriculum design in linguistically diverse higher education, demonstrating that integrating students' heritage cultures into instructional materials can substantially enhance intrinsic motivation for language learning.

Keywords:

culturally responsive teaching, intrinsic motivation, Self-Determination Theory, multicultural EFL, Central Asia

References

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227–268.

Gay, H. (2018). Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice (3rd ed.). Teachers College Press.

Ladson-Billings, G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. American Educational Research Journal, 32(3), 465–491.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Gupta Vedant

Absztrakt címe: „Inkább ráguglizom!” - A fiatalok idősekkel való kapcsolatainak és tájékozódási szokásainak hatása az ageizmusukra, valamint a globális jóllétükre

Kulcsszavak: információkeresési szokások, információkereséséi preferenciák, idősekkel való kapcsolat, ageizmus, globális jóllét

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: Az információs forradalom alapjaiban alakította át az emberek tudásszerzésének módját. Míg korábban a család és a társadalom idősebb tagjai kiemelt információforrásként voltak jelen a fiatalok életében, az internet térhódításával e kapcsolatok jelentősége csökkenni látszik. A fiatalok egyre ritkábban kérnek tanácsot az idősebbektől, így az érintkezések száma is csökken. Ennek következtében az időseket övező társadalmi megbecsülés erodálódhat, sőt akár negatív megítélésbe is átcsaphat. Korábbi kutatások kimerítően vizsgálták ezen folyamat hatását az idősek jóllétére (Kolos et al., 2020), ugyanakkor a változás a fiatalok jóllétére is kedvezőtlen hatással lehet, amelynek feltárására eddig nem irányult kellő figyelem.

Jelen kutatás célja annak feltárása volt, hogy a Z-generáció felnőtt tagjainak információkeresési preferenciái, valamint az idősekkel való kapcsolatuk milyen módon függ össze az ageizmus szintjével és a globális jólléttel. A kutatás három hipotézist tesztelt: (1) az idősekkel való kapcsolat gyakorisága és (2) minősége összefügg az ageizmus és a jóllét mutatóival, valamint (3) az internetes információkeresés preferenciája az ageizmuson keresztül hat a globális jóllétre.

A vizsgálatban 18–27 éves kitöltők (N=103) vettek részt, akiket kényelmi mintavétellel toboroztam (70 nő, 32 férfi, 1 egyéb). A kérdőívcsomag a demográfiai kérdéseken túl a Fraboni Ageizmus Skálát (FSA) (Fraboni et al., 1990; Hofmeister-Tóth et al., 2021), a Globális Jóllét Kérdőívet (Varga et al., 2022), valamint egy általam létrehozott, kényszerválasztásos kérdőívet tartalmazott, amely az információkeresési preferenciákat mérte fel. Emellett a kitöltők nagyszüleikkel és egyéb idősekkel való kapcsolatára is rákérdeztem. Az adatokon korrelációs vizsgálatokat, valamint mediációanalízist futtattam.

Az eredmények azt mutatták, hogy azok a fiatalok, akiknek kevesebb és/vagy rosszabb kapcsolatuk van az idősekkel magasabb pontszámot értek el a FSA-n és a globális jóllétük is alacsonyabb volt. A kapcsolat gyakorisága és az ageizmus között feltárt összefüggés nem volt konzisztens a korábbi kutatások eredményeivel, mivel több korábbi vizsgálat nem talált ilyen kapcsolatot. Ezzel szemben az első két hipotézis által feltételezett további kapcsolatok a szakirodalmi elvárásoknak megfelelően alakultak (Bousfield és Hutchinson, 2010; Kolos et al., 2020; Tam et al., 2006).

Az eredmények szintén rámutattak, hogy az internetes információkeresés preferenciája pozitív kapcsolatban állt az ageizmussal, amely negatív hatást gyakorolt a globális jóllétre. A mediációs modell, bár gyenge hatásméretekkel, alátámasztotta az ageizmus közvetítő szerepét.

A kutatás legnagyobb limitációja, hogy kérdőívem validitását nem állt módomban tesztelni, valamint megbízhatósága sem lett teljesen megfelelő ezen a mintán (McDonald’s ω = 0,656). Emellett a kapcsolat gyakorisága

skála reliabilitása szintén alacsony volt (ω = 0,522). A mediációanalízis megbízhatóbb eredményeket hoz nagyobb mintaelemszám esetén, így a jövőben érdemes volna szélesebb körben megismételni a vizsgálatot, esetleg a kérdőív validitását is tesztelve, valamint az egyes mérőeszközök alskáláit és azok kapcsolatát is részletesebben vizsgálva.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Kutatásom újszerűsége abban rejlik, hogy elsőként vizsgálja az információkeresési preferenciák és az ageizmus kapcsolatát, valamint azok jóllétre gyakorolt közvetett hatását. Az eredmények elméleti szempontból hozzájárulnak az ageizmus kialakulását magyarázó modellek bővítéséhez, gyakorlati szinten pedig felhívják a figyelmet a generációk közötti kapcsolatok erősítésének és a tudatos információhasználat fejlesztésének fontosságára.

Irodalom

Bousfield, C., & Hutchison, P. (2010). Contact, anxiety, and young people's attitudes and behavioral intentions towards the elderly. Educational Gerontology

, 36

(6), 451-466. DOI: 10.1080/03601270903324362

Fraboni, M.; Saltstone, R.; Hughes, S. The fraboni scale of ageism (FSA): An attempt at a more precise measure of ageism. Can. J. Aging La Rev. Can. Vieil. 1990, 9, 56–66. DOI: 10.1017/S0714980800016093

Hofmeister-Tóth, Á., Neulinger, Á., & Debreceni, J. (2021). Measuring Discrimination against Older People Applying the Fraboni Scale of Ageism. Information 2021, 12, 458. DOI: 10.3390/info12110458

Kolos, K., Kenesei, Z., Kiss, K., Kovács, E., Michalkó, G., & Sziva, I. (2020). Az ageizmus kialakulására ható tényezők a magyar fiatalok és idősek körében. Demográfia

, 63

(1), 5-34. DOI: 10.21543/Dem.63.1.1

Tam, T., Hewstone, M., Harwood, J., Voci, A., & Kenworthy, J. (2006). Intergroup contact and grandparent–grandchild communication: The effects of self-disclosure on implicit and explicit biases against older people. Group Processes & Intergroup Relations

, 9

(3), 413-429. DOI: 10.1177/1368430206064642

Varga, B. A., Oláh, A., & Vargha, A. (2022). A magyar nyelvű PERMA Jóllét Profil kérdőív megbízhatóságának és érvényességének vizsgálata. Mentálhigiéné és Pszichoszomatika

, 23

(1), 33-64. DOI: 10.1556/0406.23.2022.001

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Gyányi István

Absztrakt címe: Lifelong Learning in the European Union: Non-formal and Informal Learning at the Margins of the Indicator System, with Special Regard to Hungary

Kulcsszavak: lifewide learning, nonformal learning, informal learning, community culture, lifelong learning

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: The role of lifelong learning (LLL) has become increasingly significant in recent decades, as it is expected to address a range of pressing societal challenges, such as population ageing, the dramatic decline in birth rates, and the shortage of skilled labour (Chernenko, 2023). Today, attention is no longer limited to formal learning within institutional education systems; increasing emphasis is also placed on non-formal and informal learning. These forms of learning are now widely recognised as important contributors to capital accumulation, meaning that they can be interpreted as tools for strengthening and developing human, social, and economic capital (Chernenko, 2023; Corrales-Herrero & Rodríguez-Padro, 2018; Juhász, 2018; Gyányi & Juhász, 2025). From its first documented appearance in the 1920s to the present day, the concept of lifelong learning has undergone significant semantic transformation, and as a result, contemporary interpretations clearly encompass all forms of learning (Gyányi & Juhász, 2025). In 2015, world leaders adopted the Sustainable Development Goals (SDGs) at a historic United Nations summit, establishing 17 objectives aimed at promoting human well-being and protecting the planet (UN, 2015). Among these goals is the provision of quality education, which includes the promotion of lifelong learning and ensuring its accessibility for all. Monitoring progress towards these goals requires reliable statistical data, which are widely utilised in comparative education research and analysis (Kozma, 2006). It remains a subject of debate to what extent these statistical databases can capture non-formal and informal learning processes, and whether their underrepresentation leads to significant data loss. This research seeks to explore how LLL is represented in international statistical databases, to what extent they include non-formal and informal learning, and whether activities within the Hungarian system of community culture can be quantified along these dimensions, as we argue that current measurement frameworks substantially underestimate their significance. The research is based on a secondary analysis of international databases (Eurostat, UNESCO, World Bank) for the year 2022, complemented by a full-scale analysis of Hungarian community culture statistics (n=3,632 service providers; more than 17 million participants), using comparative and descriptive statistical methods. Findings show, that despite the broadening in meaning, lifelong learning is still mostly associated with the role of learning as outlined in human capital theory (Schultz, 1961), which has its roots in economics. Within this framework, learning – primarily in its formal dimension – is viewed as a means of improving individuals' labour market prospects. The results highlight that different measurement tools provide divergent representations of LLL, and one of the main reasons for the difference is the lack of non-formal and informal dimensions. As participation in learning within the community culture sector occurs predominantly in non-formal and informal contexts, the sector remains unseen in international comparisons. Consequently, formal learning continues to be regarded in many cases as the only form capable of producing "real" or measurable outcomes. The research contributes to the reconsideration of LLL measurement practices; however, its findings are primarily interpretable within the scope of the analysed data sources and the Hungarian context.

IRODALOM

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Chernenko, I. (2023) Regional Determinants of Lifelong Learning in Russia: the Impact of Infrastructure Quality, Crime Level and Cultural Development on the Human Capital Strategies of the Employed. International Scientific Conference "Human Capital, Institutions, Economic Growth". Proceedings. Kutaisi University.

pp. 71–75. https://doi.org/10.52244/c.2023.11.6

Corrales-Herrero, H. & Rodríguez-Padro, B. (2018): The role of non-formal lifelong learning at different points in the business cycle. International Journal of Manpower, 39(2),

pp. 334–352. https://doi.org/10.1108/IJM-08-2016-0164

Gyányi, I., & Juhász, E. (2025). Lifelong learning in public community culture in Hungary. Acta Educationis Generalis, 15

(s1), pp. 23–37.

https://doi.org/10.2478/atd-2025-0012

Juhász, E. (2018): Kultúra és tőke: befektetés a közösségi művelődésbe. Szín Közösségi Művelődés, 23

(3),

pp. 47–50.

https://epa.oszk.hu/01300/01306/00152/pdf /EPA01306_ szin_2018_3_47-50.pdf

Kozma, T. (2006): Az összehasonlító neveléstudomány alapjai.

Új Mandátum Kiadó

Schultz, T. W. (1961): Investment in Human Capital. The American Economic Review, 51(1),

1-17.https://www.jstor.org/stable/1818907

United Nations [General Assembly]. (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development (A/RES/70/1). United Nations. https://sdgs.un.org/publications/transforming-our-world-2030-agenda-sustainable-development-17981

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Hajdú Anna Aux Eliza

Absztrakt címe: NAT vagy KATTAN? – A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia és az Oktatási Hivatal magyar nyelv tankönyvcsaládjainak komparatív vizsgálata a középiskola 9–10. évfolyamán

Kulcsszavak: tankönyvanalízis, keresztény nevelés, nyelvtan tankönyv, nemzeti alaptanterv

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: A középiskolai nyelvtanoktatásban használt tankönyvek jelentős szerepet játszanak a diákok kulturális nevelésében, alapműveltségük kialakulásában, valamint erkölcsi ítélőképességük fejlődésében.

A tankönyvek nem csupán ismeretközlő eszközök, hanem implicit és explicit módon közvetített értékrendek hordozói, amelyek jelentős hatást gyakorolnak a tanulási folyamat egészére.

Jelen kutatás célja két eltérő fejlesztési háttérrel rendelkező tankönyvcsalád tartalmi és módszertani szempontú összehasonlító elemzése a gimnáziumi 9-10. évfolyamon. A vizsgálat kiemelt fókusza a közvetített értékrend, az érettségire történő felkészítés hatékonysága, valamint az alkalmazott pedagógiai szemléletmódok feltárása. Az elemzés kiterjed a nyomtatott tankönyvekre, továbbá a kapcsolódó digitális tananyagokra is, különös tekintettel a Nemzeti Köznevelési Portál és a Katolikus Digitális Tananyagtár felületein elérhető kiegészítő tartalmakra.

A kutatás elméleti keretét egyrészt a keresztény nevelés és a nyelvtantanítás összefüggéseinek vizsgálata, másrészt a tankönyvanalízis módszertani megközelítései adják. Dárdai megállapításai alapján a tankönyvkutatás több mint fél évszázados múltra tekint vissza, míg napjainkban interdiszciplináris kutatási területként értelmezhető (vö. Szemerszki, 2018).

A katolikus és az állami fejlesztésű tankönyvcsaládok összehasonlító vizsgálata a hazai szakirodalomban mindeddig korlátozott figyelmet kapott, így jelen kutatás újszerűsége a két tankönyvcsalád komplex, több szempontú elemzésében ragadható meg. A vizsgálat kvalitatív tartalomelemzés módszerére épül, amely lehetővé teszi a tananyagok mélyebb, interpretatív feltárását.

A kutatás előzetes eredményei azt mutatják, hogy a két tankönyvcsalád tananyaga alapvetően azonos felépítést követ. Ugyanakkor a Szent Imre-könyvek az egyes leckék alatti „Biblia és kommunikáció” kiegészítő szövegek és a hozzájuk kapcsolódó feladatok révén integrálják a keresztény nevelési elveket a nyelvtantanításba. Mindemellett a 10. évfolyamon a szövegtan, a stilisztika és a helyesírás témakörei mindkét tankönyvcsaládban azonos struktúrában jelennek meg. A

katolikus tankönyv szerzői azt a nézetet képviselik, hogy a nyelv tudatos elsajátítása elősegíti a gondolkodás fejlődését és finomodását, amely alapelvként határozza meg a tananyag felépítését (Trauttwein, 2022). A kutatás a szerzőpáros korábbi, irodalomtankönyvek tartalmi és módszertani elemzésére irányuló vizsgálatainak folytatása, amely a nyelvtankönyvek azonos szempontú elemzésével bővül.

A keresztény hit hosszú évszázadok során jelentős mértékben formálta a pedagógiai kultúra alakulását (Gloviczki, 2015), amely hatás a tankönyvek értékközvetítő szerepében is tetten érhető. A kutatás gyakorlati jelentősége, hogy hozzájárul a tanítási gyakorlat tudatosabbá tételéhez, különösen a tankönyvválasztás és a tananyagfeldolgozás során, azáltal, hogy feltárja a különböző tankönyvcsaládok mögötti pedagógiai és értékközvetítő elveket.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Irodalom

Gloviczki, Z. (2015). Bevezetés a pedagógiába

. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar.

Katolikus Digitális Tananyagtár, Tankönyvek

. (é. n.). Elérés 2026. március 26., forrás

https://www.kattan.hu/cms/tartalom/megtekint/tankonyvek

Trauttwein, É. (2022). Milyen a jó katolikus tankönyv? – Bemutatták a Szent Imre-tankönyvcsaládot.

https://www.magyarkurir.hu/hirek/milyen-jo-katolikus-tankonyv-bemutattak-szent-imre-tankonyvcsaladot

Szemerszki, M. (2018). A TANKÖNYVEK SZEREPE A TANÍTÁSI-TANULÁSI FOLYAMATBAN

.

https://onk2018.elte.hu/wp-content/uploads/2020/06/uj-kutatasok-a-nevelestudomanyokban_2018_press_20200611.pdf

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Halbritter András Albert Farkas-Ribarics Lívia

Absztrakt címe: Pedagógusi értelmezések az érzelmi intelligencia, a környezeti attitűdök és a környezeti nevelési részvétel kapcsolatáról iskolakerti munkában

Kulcsszavak: érzelmi intelligencia, környezeti attitűd, iskolakert, fenntarthatóságra nevelés, kertpedagógia

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A kutatás azt vizsgálja, hogy pedagógusok miként értelmezik saját érzelmi intelligenciájuk, környezeti attitűdjeik és környezeti nevelési részvételük kapcsolatát kertpedagógiai gyakorlatukban. A témaválasztást indokolja az a pedagógiai tapasztalat, hogy a környezeti válságokkal, különösen a klímaváltozással összefüggő kérdések tanítása nem csupán kognitív, hanem jelentős érzelmi terheléssel járó folyamat is. A pedagógusoknak ezekben a helyzetekben egyszerre kell ismereteket közvetíteniük, a tanulók érzelmi reakcióit érzékenyen kezelniük, valamint saját érzelmeiket is tudatosan szabályozniuk. Mindez indokolttá teszi annak feltárását, hogy az érzelmi intelligencia, a környezeti attitűdök és a környezeti nevelési részvétel miként kapcsolódik össze a pedagógusok önértelmezésében.A kutatás elméleti keretét az érzelmi intelligencia pedagógiai értelmezése, a környezeti attitűdök komplex megközelítése, valamint a fenntarthatóságra nevelés és a szociális-érzelmi tanulás összefüggésrendszere alkotja. Az érzelmi intelligencia a vizsgálatban nem pszichometriai változóként, hanem a pedagógusok önértelmezésében megjelenő intraperszonális és interperszonális érzelmi kompetenciák együttesként jelenik meg. A környezeti attitűd ugyancsak nem skálázott mérőeszközként, hanem a fenntarthatósághoz, a környezeti felelősséghez és a pedagógusi szerephez kapcsolódó értelmezett viszonyulásként kerül meghatározásra. A kutatási előzmények azt mutatják, hogy a szakirodalomban külön-külön már hangsúlyt kapott a fenntarthatóságra nevelés érzelmi dimenziója, a klímaszorongás pedagógiai relevanciája, valamint a pedagógusok környezeti szerepfelfogásának jelentősége. Ugyanakkor kevés olyan vizsgálat született, amely e tényezőket integráltan, pedagógusi narratívákon keresztül, az iskolakert mint sajátos tapasztalati és közösségi tanulási tér kontextusában elemzi.A kutatás célja annak pontos feltárása, hogy a pedagógusok hogyan írják le saját érzelmi megéléseiket és érzelemszabályozási gyakorlataikat a környezeti nevelés során; miként jelennek meg narratíváikban a környezeti attitűdök és a fenntarthatósághoz kapcsolódó pedagógiai értékek; továbbá milyen kapcsolatot látnak ezek és saját környezeti nevelési részvételük között. A vizsgálat arra is kiterjed, hogy milyen intézményi és programszintű feltételek támogatják vagy korlátozzák ezt a részvételt. A kutatási kérdések újszerűsége abban áll, hogy nem előre rögzített, változóalapú összefüggések igazolására törekszenek, hanem a pedagógusok által tulajdonított jelentésekre, az általuk érzékelt mechanizmusokra és a részvétel értelmezett feltételrendszerére irányulnak.A kutatás kvalitatív, értelmező szemléletű. Az adatgyűjtés félig strukturált interjúk segítségével történik, célzott, kritériumalapú mintavétellel, az iskolakertprogramban aktívan részt vevő pedagógusok körében. Az adatelemzés Braun és Clarke reflexív tematikus analízisével valósul meg. A módszer helytállóságát az indokolja, hogy alkalmas a résztvevői narratívákban megjelenő jelentésmintázatok feltárására, miközben összhangban áll a kutatás értelmező episztemológiai kiindulópontjával és lehetővé teszi a kutatói reflexivitás módszertanilag tudatos kezelését. A kutatásból várható eredmények megalapozottságát a kutatási kérdések, az interjúprotokoll, a célzott mintaválasztás és az elemzési stratégia szoros összhangja biztosítja.A kutatás várható eredményei újszerű módon járulhatnak hozzá annak megértéséhez, hogy az érzelmi intelligencia és a környezeti attitűdök miként formálják a pedagógusok környezeti nevelési részvételét, és ebben milyen szerepet tölt be az iskolakert mint érzelmi, közösségi és cselekvésorientált pedagógiai tér. A kutatás elméleti jelentősége az érzelmi, értékalapú és részvételi dimenziók integrált értelmezésében áll, gyakorlati

NEMZETI ÉRTÉKVÁLTOZÁS

jelentősége pedig abban, hogy támpontokat nyújthat a pedagógusképzés, a továbbképzés és az intézményi fejlesztés számára a fenntarthatóságra nevelés és a szociális-érzelmi tanulás összekapcsolásához.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Hegedűs Anita Koltai Zsuzsa, Nagy Magdolna

Absztrakt címe: Úton a strukturált partnerség felé? A közösségszervező hallgatók múzeumi igényeinek feltérképezése egy országos vizsgálat alapján

Kulcsszavak: felsőoktatás múzeumok, kultúra, közösségszervezés, múzeumandragógia

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A magyarországi tudományos és szakmai fórumokon az elmúlt időszakban egyre komolyabb figyelmet kapott a múzeumok és a felsőoktatási intézmények közötti kapcsolat szorosabbá tétele. A folyamat egyik legfontosabb mérföldkövét a Szabadtéri Néprajzi Múzeum – Múzeumi Oktatási és Módszertani Központ (MOKK) 2020-as kutatásai jelentették (Nagy et al., 2021; Koltai et al., 2021). Ezek az átfogó vizsgálatok rámutattak, hogy a múzeumi szektor és az egyetemi világ partnerségében jelentős, kiaknázatlan potenciál rejlik, különösen a hallgatói igények kiszolgálása kapcsán.

A tudásbázis bővítése érdekében 2024-ben országos kutatás indult a MOKK vezetésével és a Pulszky Társaság – Magyar Múzeumi Egyesület Múzeumandragógiai Tagozatának közreműködésével. A vizsgálat fókuszába ezúttal a pedagógusképzésben és közösségszervezésben részt vevő hallgatók kerültek. A kezdeményezés hiánypótlónak tekinthető, hiszen míg a múzeumok és a közoktatás kapcsolata módszertanilag jól megalapozott, addig a felsőoktatás területén az együttműködés még kevésbé strukturált. A kutatás célja volt feltérképezni a diákok múzeumhasználati szokásait, attitűdjét, megismerni a magyar nyelvű pedagógus- és közösségszervezés képzések hallgatóinak tapasztalatait, elvárásait a múzeumokkal kapcsolatban – a korábbiakban ugyanis nem álltak rendelkezésre ilyen jellegű átfogó adatok. A kutatás fontos célkitűzését jelentette mindemellett, hogy konkrét javaslatokkal segítse a múzeumokat a releváns, hallgatókra szabott programkínálat kialakításában.

Az országos kérdőíves kutatást a 2024-2025-ös tanév őszi szemeszterében végeztük el óvodapedagógus, tanító és közösségszervező szakos diákok körében. Összesen 11 felsőoktatási intézmény 14 karát vontuk be a vizsgálatba; állami, alapítványi és egyházi intézményeket egyaránt. Jelen előadásban a közösségszervező képzésben részt vevő hallgatók eredményeit ismertetjük.

A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a közösségszervező diákok érdeklődésének középpontjában az élményalapú formák állnak, így leginkább a múzeumi kincskereső játékok, a szabadulószobák, a Múzeumok Éjszakája programjai, valamint az interaktív kézműves foglalkozások és tárlatvezetések vonzzák őket. Ezzel szemben az online tárlatvezetések, a digitális múzeumi órák és a mentori támogatás iránt mutatkozik a legkisebb nyitottság, valamint jellemzően nem kapcsolódnak be az egyetemek és múzeumok közös tudományos vagy szakmai projektjeibe.

Felhasznált irodalom:

Koltai Zsuzsa - Reisz Terézia - Kocsis Mihály (2021): Múzeumpedagógiai mintaprojektek. Eredményességvizsgálat és együttműködés a felsőoktatással. Kutatási jelentés II. Múzeumi iránytű 31/2. Szentendre, Szabadtéri Néprajzi Múzeum.

Nagy Magdolna - Pacsika Márton - Szu Annamária (2021): Múzeum és felsőoktatás. Kutatási jelentés I. Múzeumi iránytű 31/1. Szentendre, Szabadtéri Néprajzi Múzeum.

NEM VÉGLEGES KIADVÁNY

Szerző(k): Hegedűs Roland

Absztrakt címe: Az SNI különböző kategóriáival diagnosztizált 6. osztályos gyermekek OKM eredményei

Kulcsszavak: OKM, SNI, többségi gyermek, 6. osztály

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Napjainkban is növekszik a sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek aránya a közoktatási rendszerben (Mező és Mező 2022, Hegedűs 2023). Az SNI kategóriát nem szabad egységes kategóriaként kezelni, mert több diagnosztikus kategóriát is magába foglal, amelyek eltérő területeket érintenek (2011. évi CXC, törvény). Korábbi kutatás bemutatja, hogy a tanulási zavarok egyes kategóriáiba tartozó gyermekek eredményei is eltérőek (Hegedűs 2024). Korábbi kutatások vizsgálták az SNI tanulók eredményeit az OKM adatokon, amelyek arra jutottak, hogy az értelmi fogyatékos gyermekek és a tanulási zavarokkal küzdő gyermekek eredményei térnek el szignifikánsan a többségi gyermekek eredményeitől negatív irányban (Szenczi et al. 2017). Az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek szövegértés eredményei átlagosan négyévnyi lemaradást mutatnak a tipikus fejlődésű gyermekekhez képest (Józsa et al. 2014). A tanulók teljesítményét az egyéni jellemzők mellett több külső tényező is befolyásolja, mint például a tanulók családi háttere (Troppa et al. 2020), valamint a tanulás körülményei és feltételei (Bernelius és Vilkama 2019).

A kutatás célja annak vizsgálata, hogy az eltérő diagnózissal rendelkező 6. osztályos gyermekek hogyan teljesítettek a 2022. évi Országos kompetenciamérés különböző mérési területein. Az adatbázisban 1104 mozgásfogyatékos, 348 gyengénlátó, 735 nagyothalló, 2511 beszédfogyatékos, 2061 enyhe értelmi fogyatékos és 3117 autizmus spektrumzavarral élő tanuló adatai találhatók. A vizsgálatba nem vonjuk bele súlyosabb érzékszervi fogyatékosság kategóriáit a siketséget (57 fő) és vakságot (4 fő). Az adatokat kereszttábla és ANOVA elemzéssel vizsgáltuk SPSS statisztikai program segítségével.

Eredményeink összhangban vannak a korábbi szakirodalom megállapításaival, miszerint azoknak a gyermekeknek az eredményei mutatnak nagyobb elmaradást, akiknek a kognitív képességek területén van eltérés, valamint ahol a tanulás egyes részképességeiben van probléma. 10 év elteltével sem látható nagyfokú előrelépés a sajátos nevelési igényű gyermekek teljesítményében, annak ellenére, hogy az együttnevelés mértéke növekedést mutatott (Szenczi et al. 2017, Hegedűs 2023).

Az eredmények gyakorlati jelentősége abban rejlik, hogy rávilágít arra, hogy az SNI kategória az OKM-n sem tekinthető homogén csoportnak, másrészről pedig, hogy az egyes kategóriák között nagyarányú különbségek vannak, amelyek eltérő oktatási körülményeket igényelnek.

Irodalom:

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről

Bernelius Venla, Vilkama Katja (2019): Pupils on the move: School catchment area segregation and residential mobility of urban families. Urban Studies, 56 évfolyam 15 szám 3095-3116.

Józsa Krisztián, Fazekasné Fenyvesi Margit, Szenczi Beáta és Szabó Ákosné (2014): Tanulásban akadályozott és tipikusan fejlődő gyermekek szóolvasási készségének, szövegértésének és olvasási motivációjának fejlődése. Magyar Pszichológiai Szemle

, 69. évfolyam 1. szám, 181–204.

Hegedűs Roland (2023): Sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók számának területi és statisztikai elemzése. Educatio

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

32. évfolyam 2. szám, 228-246.

Hegedűs Roland (2024): Tanulási zavarok és iskolai teljesítmény

. Szeged: Belvedere Meridionale Kiadó

Mező Katalin és Mező Ferenc (2022) Sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók létszámának alakulása a 2009/2010. és a 2019/2020. tanévekben. Különleges Bánásmód

, 8. évfolyam, 3. szám, 19–29.

Szenczi Beáta; Vígh Tibor; Szekeres Ágota; Zentai Gabriella (2017): Integráltan tanuló SNI-diákok szövegértés eredményei az adaptált Országos kompetenciamérésen In: Zsolnai Anikó; Kasik László (szerk.): Új kutatások a neveléstudományokban 2016, A tanulás és nevelés interdiszciplináris megközelítése.

MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság, Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, 142-169.

Torppa Minna, Vasalampi Kati, Eklund Kenneth, Sulkunen Sari, Niemi, Pekka (2020): Reading comprehension difficulty is often distinct from difficulty in reading fluency and accompanied with problems in motivation and school well-being. Educational Psychology

, 40. évfolyam 1. szám 62-81.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Héjja Bella Emerencia Váradi Judit, Szűcs Tímea

Absztrakt címe: A zenei pályaválasztás motivációi és kihívásai a középfokú képzésben – intézményvezetői perspektívák

Kulcsszavak: zenei pályaorientáció, pályaelképzelés, pályamotiváció

Szakosztály: Zenepedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: A középfokú zeneoktatás meghatározó szerepet tölt be a művészeti felsőoktatás utánpótlásának biztosításában és a leendő zeneművészek, valamint zenetanárok pályaorientációjában, ennek ellenére vizsgálata mindeddig háttérbe szorult. A zenei pálya iránti érdeklődés csökkenő tendenciái mögött álló motivációs és strukturális tényezők feltárása nélkülözhetetlen a képzés jövője szempontjából.

A vizsgálat célja annak feltárása, hogy a művészeti és zeneművészeti szakgimnáziumok intézményvezetői miként értelmezik a zenei pálya előnyeit és hátrányait, valamint milyen tényezőket tartanak meghatározónak a tanulók pályadöntéseiben. A kutatás a tanulói nézőpont mellett az intézményvezetői narratívákat is elemzi. A kutatási kérdések a motivációs mintázatok, a pálya vonzereje és korlátai, valamint a népszerűsítés lehetőségeinek feltárására irányultak.

A kutatás kérdőíves adatfelvételen alapult, amelyben a tanulók mellett intézményvezetők (n=17) is részt vettek. A kvalitatív elemzés középpontjában a nyitott kérdésekre adott válaszok álltak. A módszer erőssége, hogy az Oktatási Hivatal adatbázisából hiányzó információkat közvetlen intézményi adatszolgáltatással egészíti ki.

Az eredmények szerint a zenei pálya előnyei között kiemelkedik a szellemi és kulturális értékek közvetítése, az élményszerzés lehetősége, a képesség- és személyiségfejlesztő hatás, valamint a közösségteremtő erő, mely egybevág korábbi eredményekkel (Héjja, 2022; Henry, 2015). A hátrányok között a speciális életforma, a korlátozott továbbtanulási és elhelyezkedési lehetőségek, a pálya alacsony társadalmi megbecsültsége, valamint a magas terhelés és a szabadidő hiánya jelenik meg, hasonlatos korábbi felméréshez (Héjja, 2022). Az intézményvezetők a szakmai színvonal fenntartásának nehézségeire is rámutatnak.

A zenei pálya népszerűsítésében kulcsfontosságúnak tartják az általános iskolákkal való együttműködést és a hangszeres képzés bemutatását, valamint a szülők és pedagógusok szerepét a pályaválasztás támogatásában (Szebedy, 2017; Szűcs, 2020; Váradi és mtsai, 2024). A zenei táborok, hangversenyek és mesterkurzusok meghatározó élményként jelennek meg. Kiemelt hangsúlyt kap a tanár személyisége, különösen az egyéni hangszeres oktatásban.

A kutatás elméleti jelentősége a pályaválasztási motivációk árnyaltabb megértésében, gyakorlati jelentősége pedig a zenei pálya vonzerejének növelését célzó stratégiák megalapozásában ragadható meg.

Hivatkozott irodalom

Héjja Bella Emerencia (2022). A zeneművészeti szakgimnazista tanulók pályaalakulásával kapcsolatos mutatói a szociál-kognitív pályamodell mentén

. PhD-értekezés. DE HTDI Neveléstudományi Doktori Iskola, Debrecen

Henry, M. L. (2015). The musical experiences, career aspirations, and attitudes toward the music education profession of all-state music. Journal of Music Teacher Education,

24

(2), 40–53. https://doi.org/10.1177/1057083713506998

NEMVÉGLEGES VÁLTOZAT

Szebedy Tas (2017). Pedagóguspálya: A tanári és tanuló szerep. Köznevelés,

73

(7), 32– 37. https://folyoiratok.oh.gov.hu/uj-kozneveles/a-tanari-es-a-tanuloi-szerep#main-content

Szűcs Tímea (2020). A tanári pálya komplex kérdései a zenetanítás tükrében. In Váradi Judit (szerk.), Zenepedagógiai kutatások – A zenoktatás megújuló módszertana

. DOI: 10.5434/9789634902171/7

Váradi Judit, Kerekes Rita, Pótfi Melinda & Radócz József Miklós (2024). Determining factors in the career choice of music high school students, International Journal of Educational Research Open, 6. https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2024.100321.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Herczegh Judit Máskus Edina

Absztrakt címe: Centralizált vs. decentralizált. Kultúrpolitika Ausztria és Franciaország esetében

Kulcsszavak: kultúrpolitika, jogi szabályozás, Franciaország, Ausztria, kultúrafinanszírozás

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: Az Európai Unió tagállamai előtt álló egyik legnagyobb kihívás a globalizáció kulturális homogenizáló hatása. Bár a gazdasági növekedés és a kulturális szféra bővülése – az intézményszám és a foglalkoztatottság növekedése – általános trend, az egyes országok kultúrpolitikai stratégiái jelentős eltéréseket mutatnak. A nemzeti szabályozásokat és finanszírozási modelleket mélyen meghatározzák a történelmi gyökerek, az államberendezkedés és az ideológiai prioritások (Tóth 2008).

A poszterünkön bemutatott vizsgálat alapját egy 2024-ben folytatott szekunder kutatás adja, amely az Eurostat statisztikáira, a Compendium országtanulmányaira és intézményi adatsorokra támaszkodik. A fókuszban két markánsan eltérő államszerkezeti modell: a nyugat-európai (francia) és a közép-európai (osztrák) kultúrpolitikai gyakorlat összevetése a jogi szabályozás, a finanszírozás és az intézményrendszer tükrében. A kutatás célja Franciaország és Ausztria kultúrpolitikai modelljeinek összehasonlító elemzése. Az elemzés a centralizált és decentralizált kultúrpolitikai modellek elméleti megkülönböztetésére épül. Fő kérdésünk, hogy milyen mértékben befolyásolja az államszerkezet a kultúrpolitikai eszközrendszert?

A francia modell a Centralizáció és állami dirigizmus modellje, hiszen Franciaország kultúrpolitikáját történetileg egy erősen centralizált, kormányzati szintről irányított struktúra jellemzi (Compendium of Cultural Policies and Trends, é. n.).

Stratégia: Az állam aktív alakítója a kulturális életnek, felismerve annak GDP-növelő hatását és nemzetstratégiai jelentőségét.

Oktatás és nevelés: Kiemelt hangsúlyt fektetnek a kötelező művészeti nevelésre, amely az alaptanterv szerves része. Ez szoros szimbiózist teremt az oktatási és kulturális intézmények között.

Finanszírozás: Jellemző a magas állami ráfordítás, különösen a nemzeti jelentőségű intézmények esetében. Bár az elmúlt évtizedekben megjelentek a decentralizációs törekvések a lokális közösségek bevonására, a rendszer magja továbbra is Párizs-központú és állami dominanciájú (Compendium of Cultural Policies and Trends, é. n.).

Az osztrák modell a Föderalizmus és szektorális tagoltság modellje. Franciaországgal szemben Ausztria kultúrpolitikája a decentralizációra és a tartományi önállóságra épül Lungstraß & Ratzenböck (2020) (Compendium of Cultural Policies and Trends, é. n.).

Jogi keretek: A szabályozás alapját az alkotmány 15. cikkének általános záradéka adja. A szövetségi szint szerepe elsősorban a keretstratégiák és irányelvek meghatározására korlátozódik.

Struktúra: Az intézményrendszer jóval tagoltabb; a kultúrpolitikai célok három pillérre – alapvető szolgáltatások, menedzsment és társadalmi-politikai célkitűzések – oszlanak.

Finanszírozás: A források előteremtése során gyakoribb a közösségi (önkormányzati, tartományi) szintek és a magánszféra forrásainak kombinálása (PPP konstrukciókhoz hasonló modellek) Lungstraß & Ratzenböck (2020).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A két ország kultúrpolitikájának összehasonlítása azt hangsúlyozza, hogy azonos célok – identitásőrzés, kulturális részvétel ösztönzése, értékteremtés és örökségvédelem – eltérő intézményi megoldásokkal is megvalósíthatók. A különbségek hátterében társadalmi, történelmi és méretbeli sajátosságok állnak.

Az eredmények hozzájárulnak a kultúrpolitikai modellek jobb megértéséhez és a szakpolitikai adaptáció lehetőségeinek feltárásához.

Hivatkozások:

Tóth, Á. (2008). A közösségiesedés folyamata az uniós tagállamok kulturális szférájában. Competitio, 7(1), 127–144. https://doi.org/10.21845/comp/2008/1/8

Lungstraß, A., & Ratzenböck, V. (2020). Country profile: Austria (20th ed.). Compendium of Cultural Policies and Trends. https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/country-profile/?id=3

Compendium of Cultural Policies and Trends. (é. n.). Database: Search by country. https://www.culturalpolicies.net/database/search-by-country/

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Hideg-Fehér Gabriella Karácsony Ilona

Absztrakt címe: A cyberchondria jelenségének vizsgálata egyetemista korosztályon

Kulcsszavak: cyberhondria, jóllét, egészségszorongás, online egészségügyi információkeresés

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: Bevezetés:

A digitális korszakban – különösen a COVID–19 járványt követően – az egészségszorongás új formában is megjelenhet: az online egészségügyi információkeresés túlzott vagy kényszeres mintázata, azaz a cyberchondria jelensége fokozhatja a szorongást, és növelheti az egészséggel kapcsolatos bizonytalanság érzését. Ez a jelenség különösen releváns lehet a felsőoktatásban tanuló hallgatók körében, akik tanulmányaikból adódóan folyamatos információfeldolgozási terhelés alatt állnak, miközben gyakran fokozott pszichés nyomás és teljesítményelvárás jellemzi mindennapjaikat. A jelenség multidimenzionális, amelynek mérésére a Cyberchondria Severity Scale rövidített változata (CSS-12) széles körben alkalmazott mérőeszköz.

Célkitűzés:

Vizsgálatunk célja a cyberchondria mértékének feltárása, valamint az online egészségügyi információkeresés gyakoriságával, a szubjektív jólléttel, az önértékelt egészségi állapottal, illetve demográfiai tényezőkkel való kapcsolatának elemzése volt.

Módszerek:

A vizsgálatban N = 504 fő vett részt. A cyberchondria mérésére a CSS-12 kérdőívet alkalmaztuk, amely kiváló belső konzisztenciát mutatott (Cronbach-α = 0,906). A szubjektív jóllétet a WHO-5 skálával mértük (Cronbach-α = 0,730). Az összefüggések vizsgálatára Spearman-féle rangkorrelációt, a nemek közötti különbségek elemzésére Mann–Whitney-próbát alkalmaztunk.

Hipotézisek:

Feltételeztük, hogy az online egészségügyi információkeresés gyakorisága pozitív kapcsolatban áll a cyberchondria mértékével. Feltételeztük továbbá, hogy az alacsonyabb szubjektív jóllét és a rosszabb önértékelt egészségi állapot magasabb cyberchondria-értékkel társul. Végül feltételeztük, hogy a cyberchondria mértéke nem mutat szignifikáns különbséget nem szerint, és nem áll szignifikáns kapcsolatban az életkorral.

Eredmények:

Az online egészségügyi információkeresés gyakorisága szignifikáns, közepes erősségű pozitív kapcsolatot mutatott a cyberchondria mértékével (r = 0,389; p < 0,001). Az önértékelt egészségi állapot szignifikáns, gyenge negatív kapcsolatban állt a cyberchondriával (r = –0,122; p = 0,006). A szubjektív jóllét és a cyberchondria között nem találtunk szignifikáns kapcsolatot (r = –0,057; p = 0,201). Nem mutatkozott szignifikáns különbség a nemek között (p = 0,113), és az életkorral sem volt kimutatható kapcsolat (r = 0,000; p = 0,993).

Következtetések:

Eredményeink alapján a cyberchondria, azaz az online térben megjelenő egészségszorongás elsősorban az egészségügyi információk internetes keresésének gyakoriságával áll összefüggésben. Azok a válaszadók, akik gyakrabban keresnek egészségükkel kapcsolatos információkat, magasabb cyberchondria-értéket mutatnak, ami fokozott szorongással és az online információk ismételt, kényszeres keresésére való hajlammal jár együtt. A demográfiai

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

tényezők és az általános jóllét szerepe kevésbé meghatározó. A jelenség megértése hozzájárulhat a digitális egészségműveltség fejlesztéséhez és célzott prevenciós beavatkozások kialakításához.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Holik Ildikó Viola Attila, Sanda István Dániel

Absztrakt címe: A mesterséges intelligencia alkalmazásának lehetőségei és etikai kérdései a felsőoktatásban mérnökhallgatók véleménye alapján

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, felsőoktatás, alkalmazási lehetőségek

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: Az új technológiák megjelenése és elterjedése szemléletváltást eredményez a felsőoktatásban. Átalakulnak az oktatási módszerek, megváltoznak az ismeretszerzés módjai (Nagy és mtsai, 2021). A mesterséges intelligencia használatának elterjedése (Katonáné és Katona, 2025) magával vonja, hogy újragondoljuk a felsőoktatásban a korábban jól bevált oktatási, ellenőrzési és értékelési módszereket (Folmeg és mtsai, 2024; Rajki és mtsai, 2024). Az MI gyors terjedése az oktatás napi gyakorlatában számos új lehetőséget és ezzel együtt komoly kihívást jelent (Jaczina, 2025).

Az előadás a mesterséges intelligencia alkalmazási lehetőségeit vizsgálja a felsőoktatás – különösen a mérnökképzés – területén. Ismerteti egy empirikus kutatás eredményeit, amelyet 120 első évfolyamos villamosmérnök szakos hallgató körében végeztünk. A saját fejlesztésű, önbevalláson alapuló kérdőíves kutatás célja a mesterséges intelligencia alkalmazási lehetőségeinek és etikai kérdéseinek vizsgálata, előnyeinek és a hátrányainak feltárása.

Korábbi kutatási eredmények és saját tapasztalatok alapján az alábbi hipotéziseket állítottuk fel:

Feltételeztük, hogy a válaszadó első éves mérnökhallgatók elsősorban információgyűjtésre és kutatásra használják az MI-megoldásokat. Továbbá feltételeztük, hogy a válaszadók többsége helyénvalónak, etikusnak tartja az MI alkalmazását a tanulásban.

Kutatásunk eredményei – a hipotéziseket igazolva – arra hívták fel a figyelmet, hogy az MI eszközök segítik a tanítási-tanulási folyamatokat (elsősorban a kutatás és információgyűjtés tekintetében), azonban nem helyettesítik a tanárt és az emberi gondolkodást sem váltják ki. Az MI-közvetített interakciók nem helyettesítik a valódi és személyes emberi kapcsolatokat, mert hiányzik az empátia, az elfogadás, az érzelmi támogatás és a személyes példamutatás. A mesterséges intelligencia „könnyen kezelhető” partnerré válhat, ami csökkenti a másik emberrel való konfliktuskezelési készségek fejlődését.

Mivel a megkérdezett hallgatók többsége etikusnak tartja a mesterséges intelligencia alkalmazását a tanulásban, a felsőoktatás területén tudatosítani kell a hallgatók és az oktatók körében egyaránt, hogy mikor, milyen feltételek mellett lehet valóban etikus a használata, hogy elengedhetetlenül szükséges az MI válaszok ellenőrzése és kritikusan értelmezése. Fontosnak tartjuk, hogy fogalmazzanak meg a felsőoktatási intézmények egyértelmű irányelveket a mesterséges intelligencia használatáról (pl. mi tekinthető etikus alkalmazásnak, mikor kell feltüntetni az MI használatának tényét, mennyi saját munka szükséges egy dolgozat megírásához, egy projekt elkészítéséhez). A felsőoktatásban lényeges feladat a hallgatók és oktatók etikai tudatosságának növelése.

Szakirodalom:

Folmeg, Marta – Fekete, Imre – Koris, Rita (2024): Towards identifying the components of students’ AI literacy: An exploratory study based on Hungarian higher education students’ perceptions. Journal of University Teaching and Learning Practice, 21(06) DOI:10.53761/wzyrwj33

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Jaczina Fanni (2025): Tanulni a géppel, tanítani a gépről – a mesterséges intelligencia lehetőségei és korlátai az oktatásban. Pedagógusképzés, 1. 136-144, DOI: 10.37205/TEL-hun.2025.1.07

Katonáné, Gyönyörű Ida Klára – Katona, József (2025): Comprehensive Overview of the Concept and Applications of AI-based Adaptive Learning. Acta Polytechnica Hungarica 22(3) 167-186.

Nagy, Katalin – Orosz, Beáta – Szűts, Zoltán – Balogh, Zoltán – Magdin, Martin – Koprda, Stefan – Pintér, Róbert – Molnár, György (2021): Responses to the Challenges of Fast Digital Conversion, in the Light of International Research Results - A Comparative Look at Virtual Spaces, Acta Polytechnica Hungarica, 18(1) 175-192. DOI: 10.12700/APH.18.1.1.2021.1.11

Rajki Zoltán – T. Nagy Judit – Dringó-Horváth Ida (2024): A mesterséges intelligencia a felsőoktatásban – hallgatói hozzáférés, attitűd és felhasználási gyakorlat. Iskolakultúra, 34(7) 3-22. DOI:10.142032/iskkult.20204.7.3142

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Homoki Andrea

Absztrakt címe: Mérésmódszertani edukáció eredményei pedagógusok és szociális szakemberek körében

Kulcsszavak: gyerekreziliencia, rezilienciamodell, rezilienciamérés, rezilienciafejlesztés pedagógiai lehetőségei

Szakosztály: Gyermekvédelmi és szociálpedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: Hazánkban az elmúlt 15 évben a gyermek- és ifjúsági reziliencia alkalmazottkutatás sorozatában fejlesztett mérőeszközök (Homoki 2024) szakmai és gyakorlati implementálásának folyamatában humán segítő szakemberek körében megvalósított mérésmódszertani edukáció tapasztalatairól és eredményeiről szól az előadásunk. A 2024-2026. években pedagógusok (N=60) és a szociális- és gyermekvédelmi ellátórendszerben az iskolai gyermekvédelemben dolgozók, az óvodai, iskolai szociális segítők, esetmenedzserek, szociálpolitikusok, önkéntes segítők, gyermekvédelmi alap- és szakellátás munkatársai körében (N= 125) megvalósított szakmai workshopok a hatékonyság és minőségbiztosítási fókuszú szervezeti rezilienciafejlesztés (Homoki 2025) keretében, illetve a szakemberek kötelező szakmai továbbképzéseik során, valamint informális keretek között, önkéntes tanulás keretében valósultak meg. A validálás során alkalmazott skálák elméleti hátterének (Ungar et al. 2012, Szokolszky és V. Komlósi 2015, Chandler 2013, Székely 2015, Homoki&Czinderi 2015) ismertetésével cél a humán segítésben dolgozó szakemberek szemléletformálása, a mérések eredményeiben rejlő lehetőségek kihasználásának láttatása volt. A hazai kutatási eredményeink (Homoki 2024) láttatják azokat a rendszerszemléletű fejlesztési irányokat,melyekkel a rezilienciamérés hatékonysága és célravezetősége a gyermek egészséges személyiségfejlődésének pedagógiai és szociális segítés szolgálatában kiteljesedhet. A széleskörű szakmai egyeztetést követően kialakított GYIRM25/30 skála (Homoki 2016, 2024) pszichometriai mutatói a gyermekvédelmi szakellátás rendszerébe való megbízható alkalmazás lehetőségét is mutatják, míg a GYIRM20 skála a családjaikban élő iskoláskorú gyermekek lélektani rugalmasságának mérését teszi lehetővé. A workshopok alkalmával a reziliens pedagógusok és segítők a gyermeki rezilienciamodell(Homoki 2014) belső és külső erőforrásaival ismerkedtek meg, melyek az iskolai és tanulmányi sikerességgel is összefüggést mutatnak és meghatározzák a gyermekkori lélektani rugalmasságot, megalapozzák a fiatal felnőttkori, felnőttkori boldogulást.A modellhez tartozó rövid GYIRM20reziliencia skálaalkalmazásának játékos, interaktív gyakorlásával elsajátították a tanítványaik rugalmassági szintjének mérési módszertanát és a felnőttkori rezilienciát mérő skálával (Kiss et al. 2012) ráláthattaksaját rezilienciájukjellemzőire is.

Felhasznált irodalom:

1.Chandler D. (2013): A neoliberalizmuson túl: reziliencia, a komplexitás kormányzásának új módja. Replika. 2015/5. 25–44.2.Homoki A. & Czinderi K. (2015): A gyermekvédelmi szempontú rezilienciakutatás eredményei Magyarország két régiójának LHH térségeiben. Esély.2015/6. 61-81 Letölthető: http://hdl.handle.net/10831/79293.Homoki A, Czinderi K. et. al. (2016): A CYRM 28 gyermek és ifjúsági reziliencia skála magyar adaptált változatának jellemzői és a GYIRM 25-20 magyar gyermek és ifjúsági reziliencia skálák validálása családjaikban élő és családjaikból kiemelt serdülők körében. In: Homoki A. (2024): A gyermek és ifjúsági reziliencia sajátosságai a magyar gyermekvédelmi gyakorlatban . Szeged, Gerhardus Kiadó ISBN: 9786156531131.4.Homoki A. (2014): A gyermekvédelmi gondozottak reziliencia vizsgálata a Dél-alföldi és az Észak-alföldi régióban. Doktori értekezés. Debreceni Egyetem.5.Homoki A. (2024): A gyermek és ifjúsági reziliencia sajátosságai a magyar gyermekvédelmi gyakorlatban . Szeged, Gerhardus Kiadó (2024)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

ISBN: 9786156531131.6.Homoki A. (2025): A szakmai és szervezeti reziliencia elméleti összefüggései és eredményei a gyermekjóléti alapellátás két modellhelyszínén. In: Rácz, Andrea (szerk.) Integrált, széles együttműködésre épülő gyermekvédelmi beavatkozások megoldásfókusszal. Budapest. Rubeus Egyesület. 139-153.7.Kiss E. Cs.et al.(2015): A 25-itemes Connor-Davidson Rezíliencia Skála (CD-RISC) magyar adaptációja. Mentálhigiéné és Pszichoszomatika (16) 1. 93–113. http://www.academia.edu/11558963/A_25itemes_Connor_Davidson_Rez%C3%ADlienca_Sk%C3%A1la_CD-RISC_magyar_adapt%C3%A1ci%C3%B3ja8.Székely I. (2015): Reziliencia: a rendszerelmélettől a társadalomtudományokig. Replika. 2015-94. 7-23. ISSN 0865-81889.Szokolszky Á. & V. Komlósi A. (2015): A „reziliencia-gondolkodás" felemelkedése – ökológiai és pszichológiai megközelítések. Alkalmazott Pszichológia. 2015/15(1). 11–26. DOI:10.17627/ALKPSZICH.2015.1.1110.Ungar, M. (ed.) (2012): The Social Ecology of Resilience: A Handbook of Theo-ry and Practice. New York: Springer. DOI 10.1007/978-1-4614-0586-3

-ry and Practice. New York: Springer. DOI 10.1007/978-1-4614-0586-3

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Homoki Erika

Absztrakt címe: A térbeli tájékozódás fejlesztése a köznevelés 1-4. évében

Kulcsszavak: térbeli tájékozódás, köznevelés, diagnosztikus teszt

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A térbeli tájékozódási képesség fejlődésére igazán a földrajz tantárgy kapcsán gondolunk, azonban, mint minden más képesség is alakulása sokkal korábban kezdődik, mint arra a tantárgyi keretek teret biztosítanának. Illetve, mint minden képesség nem emelhető ki külön a komplex kompetenciarendszerből és nem is önállóan fejlődik. A téri tájékozódás a vizuális intelligencia részét képezi (Gardner, 1993). Általa pontos képet kaphatunk a minket körülvevő világról. Amelyik gyermeknek fejlett ez az adottsága könnyebben igazodik el a vizuális világban is, mely napjainkban egyre dominánsabb élettér. A térérzékelés komplex képesség, amely az érzékelésen, észlelésen kívül szellemi tevékenységeket is kíván, ezért térbeli gondolkodásnak nevezhető

(Makádi, 2020:173). A 6. éves kor körül, amikor az iskola is kezdődik nem tudják még cselekvéseiket mozgatni a térben. Eligazodásuk énközpontú, ebből térnek át az abszolút rendszerben való tájékozódásra 12 éves korukra, ehhez felhasználva a spontán és direkt tanulási folyamatokat.

A téri képesség fejlesztésére tantárgyi keretben a testnevelés, környezetismeret, technika és a vizuális kultúra tárgyak is lehetőséget biztosítanak. Mégis, amikor ennek fejlesztésére koncentrál a Kerettanterv kiemelt szerepet kap környezetismeret tárgy, melynek alsó tagozatos időkerete csökkent (NAT, 2020; Homoki, 2021). Így a térbeli képességek fejlesztésére ebben a rendszerben mindösszesen 8 óra jut, ahol a képességfejlesztésig is el kellene jutnunk.

Egy 2009-ben tervezett (Jenei et al., 2011), majd 2022-ben revalidált mérőeszközzel (Homoki, 2025) 3. osztályban végeztünk diagnosztikus mérést mely minden kerettantervi témakört érintett, többek között a téri tájékozódását. Egyik célunk az óraszámcsökkenés ezen képességre gyakorolt hatásának mérése volt. A vizsgálat 2022 (N=2288) és 2023 (N=2606) tavaszán valósult meg országos lefedettséggel. Kritériumként adtuk meg, hogy minden megyéből minimum 2 iskola kerüljön be különböző településekről a mérésbe és az elemszám minimum 50 fő legyen. Feltételeztük, hogy a gyakorlatorientáltabb témakörök jó megoldásainak átlaga csökkenni fog. A kapott eredmények ebben a témakörben erőteljes teljesítményromlást igazoltak, holott könnyebb feladattípusokba ágyazva kérdeztünk rá égtájakra, a lakóhelyre, Magyarország fővárosára, országunk szomszédjára.

A mérések limitációja, mely az eredményeket pozitív irányba torzítja, hogy általában azok vettek részt a vizsgálatban, akik pozitív attitűddel rendelkeznek ezen ismeretek felé, valamint fontosnak tartják ennek a tudásterületnek is a tanításba való beépítését. Emellett sok esetben pótolják még 1-2. osztályban a kiesett időkeret miatti képességfejlesztést más tárgyba ágyazva, vagy külön időt fordítva erre a képességterületre.

2022-ben 2009-hez képest a romlás -16,9%, figyelembe a 2 ehhez a témakörhöz tartozó feladat eredményeit (1, 6). 2023-ban ez az érték -31,7% (Homoki, 2025).

A téri képesség azonban gyorsabban fejlődik, mint általában az intellektuális képességek, az előbbiek 12 éves kor körül, az utóbbiak csak kamaszkorban stabilizálódnak. Ebből következik, hogy a téri készség eredményesebben fejleszthető a fiatalabbaknál, mint az idősebb gyerekeknél. Így az időszak kihagyása több esetben visszafordíthatatlan károkat okozhat. Több gyerek, majd később felnőtt megragad az énközpontú eligazodásnál és ezt is csak ismert helyen képes gyakorolni, látjuk ezt több középiskoláson és hallgatón is az

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

egyetemi épületben bolyongva. Nem jutnak el az egyszerű térstruktúrák átlátására, mely 12-15 éves korra elvárható lenne. A szakirodalom szerint a különböző téri műveletek elsajátításának is megvan a saját optimális időszaka, melyek átugrása vagy időbeli ütemezésének változtatása hátráltatja az egyén képességeinek optimális fejlődését. Mindezen a folyamatok pedig transzferhatásukkal befolyásolják a kapcsolódó tudományok elsajátításának lehetőségeit is (mozgás, matematika), hatással lehetnek a munkaerőpiaci és a gazdasági helyzetük alakulására is.

"Az MTA-SZTE Földrajz Szakmódszertani Kutatócsoport a 2022-2026. időszakban az MTA Közoktatás-fejlesztési Kutatási Program támogatásával működik."

Gardner, H. (1993). Multiple intelligences: The theory in practice. Basic Books/Hachette Book Group.

Homoki, E. (2025). Környezetismeret tárgy tartalmi változásainak következményei = Consequences of changes in the content of the Environmental Studies subject. GYERMEKNEVELÉS: ONLINE TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT, 13(2), 327–345. http://doi.org/10.31074/gyntf.2025.2.327.345

Jenei, T., Homoki, E., Koi, B., Sitkuné, G. C., & Schmercz, I. (2011). Diagnosztikus mérés-értékelés az általános iskola kezdő és alapozó szakaszában. Nyíregyháza: Élmény '94 Bt.

Makádi, M., Radnóti, K., Róka, A., Victor, A., & Makádi, M. (2015). A természetismeret tanítása és tanulása. (M. Makádi, Ed.). Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Horváth Cz. János

Absztrakt címe: Mikrotartalmak és mikrotanúsítványok blokkláncra fűzve

Kulcsszavak: mikrotartalom, mikrotanúsítvány, open badge, blokklánc

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: Az MTA-BME Nyitott Tananyagfejlesztés (OCD) Kutatócsoport tevékenysége során egyik elért jelentős eredménye az, hogy megmutatta, a tananyag-tanár-tanuló hármas egységében az információ- és tudásáramlás a tanulói oldal felől is indulhat. A mai felgyorsult világunkhoz jól illeszkedő formára van ehhez szükség. A mikro-tartalom a lehető legkisebb méretbe foglalja be a közreadandó információt, miközben képes tanulási élményt biztosítani az olvasójának. A szöveg alapú mikro-tartalom a tömör, lényegre törő fogalmazási stílusával biztosítja, hogy az adott ismeret befogadásához, megtanulásához szükséges kognitív teher a lehető legkisebb legyen. Így a közkedvelt „szószaporító megoldások" teljesen kerülendők ez esetben, törekedni kell az alkalmazási körülményekhez igazodó terjedelmi korlát figyelembe vételére. Megjelenésére számos felület alkalmas, nyomtatott könyv, poszter, számítógép és mobil eszköz képernyője egyaránt hírközlő forrás lehet. A mikro-tartalmi forma előnye a közölt ismeretek gyors befogadhatóságán túl annak rövid előállíthatósági ideje is. Egy-egy mikro-tartalomnak nemcsak önmagában kell tanulási élmény szolgáltatni, igazi erejüket akkor láthatjuk, amikor nagyobb elemszámban fednek le egy témakört. Mikrotartalmak készítését segíti a bemutatásra kerülő HUNGLE keretrendszer.A gyorsan elkészíthető mikrotartalmak minőségbiztosítása nagyon fontos, ehhez is a megfelelő eszközt kell alkalmazni.A digitális kitűzők, illetve a mikro-tanúsítványok olyan digitális lehetőségek, amelyek a számítógépes eszközök segítségével a egy személyhez vagy objektumhoz minősítést rendelhetünk, vagy ezt a minősítést ellenőrizhetjük hitelesség szempontjából. Például internetes böngésző programok esetében találkozhatunk honlapok vagy portálok HTTPS tanúsítványával, vagy az ennek hiányára felhívó üzenettel. Műszaki értelemben hasonlóan működik az Open Badge 2.0 szabvány által kiállított digitális tanúsítvány is, azzal a különbséggel, hogy nem számítógépes rendszerek, hanem személyek elért (teljesítményi vagy tanulási) eredményeinek hitelesítésére tervezték, de kiterjeszthető az elkészített mikrotartalmak minősítésének rögzítésére is.Egy digitális kitűző két síkon értelmezendő. A látványos része a kép, amely a számítógép képernyőjén jeleníthető meg. A kevésbé szem előtt lévő, de annál fontosabb rész a metaadat-szerkezet. Az előbbi az ember által látható, olvasható, megfejthető adatokat hordozza, az utóbbi a kitűző digitális tanúsítványi mivoltát ellenőrző folyamatot hivatott támogatni. A BME Mérnöktovábbképző Intézetében fejlesztett DisCoPlayer (DCP) keretrendszer képes ezeket a digitális kitűzőket kezelni, gyűjteményekbe szervezni, illetve a kibocsátás folyamatát is lebonyolítani.A blokklánc egy olyan különleges digitális főkönyv, amelyet a felhasználók egy behatárolt csoportja közösen vezet (a számítógépes hálózatokon keresztül). Ebbe a főkönyvbe a csoport tagjai közötti megegyezéseken alapuló szabályok alapján lehet új tétel felvinni, illetve a tételek törlésére nincs mód (ez esetben egy törlési bejegyzés kerül be, miközben az eredeti, törlendő rész is bent marad). A főkönyv megváltoztathatatlanságát még az is biztosítja, hogy annak egy-egy példányát a felhasználói csoport minden tagja megőrzi, illetve tartalom bővüléskor mindenki frissíti a saját példányát.Az előadáson bemutatásra kerül a három eszköz (mikrotartalom, mikrotanúsítvány, blokklánc) egy rendszerbe történő illesztési folyamata.

IrodalomBenedek, A. (2016).Open Content Development Model (OCD), Opus et Educatio, Vol. 3, 2016/6. 777-789.Benedek, A,; Horváth, Cz., J. (2016). New methods in the digital learning environment: micro contents and visual case studies In: António, Moreira Teixeira; András, Szűcs; Ildikó, Mázár (szerk.)EDEN 2016 Annual Conference: Re-Imagining Learning Scenarios : Book of abstracts : Including the Collection of "Synergy" Synopses

NEMZETKÖZI VÁLOGATÁS

Budapest, Magyarország :European Distance and E-Learning Network (EDEN) 27-34.Benedek, A.;Sik, D. (2023). Open Content Development as a Challenge and an Opportunity (Hungarian Case) In: Tūtlys, Vidmantas; Vaitkutė, Lina; Nägele, Christof (szerk.)Vocational Education and Training Transformations for Digital, Sustainable and Socially Fair Future Kaunas, Vytautas Magnus University,55-60.Benedek, A. (2023). Learning Units and Micro-contents in the Reinterpreted Online Teaching Space In: Rüütmann, Tiia; Pachatz, Wolfgang; Auer, Michael E. (szerk.)Learning in the Age of Digital and Green Transition : Proceedings of the 25th International Conference on Interactive Collaborative Learning (ICL2022), Volume 1 Cham, Svájc :Springer International Publishing, 57-67Horváth Cz., János (2018). Micro content – content organization in the world of networks In: Opus et Educatio Vol. 5 No. 4, 435-447Horváth Cz., János (2021). A digitális kitűző- és tanúsítványtárak problematikája és megoldási lehetőségei In: Opus et Educatio Vol. 8 No. 4, 389-405

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Horváth Dániel

Absztrakt címe: Iskolai küzdősportok, mint a nevelés komplex eszközeinek megjelenése tantervi szinten

Kulcsszavak: iskolai testnevelés, iskolai küzdősportok, önvédelem és küzdősportok, NAT, holisztikus nevelés

Szakosztály: Sportpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A holisztikus nevelési irányzatok a gyermekek egészére koncentrálva a fizikai, kognitív, érzelmi és szociális fejlődés integrálására törekszik, a puszta készségfejlesztésen túl a kritikai gondolkodást, csapatmunkát és az egész életen át tartó jóllét fejlesztését helyezi középpontba (Miller, 2019). Az iskolában a testnevelés az egyetlen olyan tantárgy, amely a Bloomi oktatási célok (Bloom és mtsai., 1956; Krathwohl, 2002) mindhárom területén, pszichomotoros – , kognitív – és affektív területen egyidejűleg tesz lehetővé készség és képességfejlesztést. Az iskolai testnevelésen belül a küzdősportok jelentősége kiemelt, hiszen nyílt mozgáskészséget és egyéni felelősségvállalást követelő speciális mozgásrendszerei (Figueiredo, 2009) révén komplex nevelés valósítható meg a küzdősportok kulturális, testi, kognitív és affektív-szociális dimenziói segítségével (Gomes & Fabiani, 2022). A küzdősportokkal kapcsolatos komplex személyiségfejlesztés Nemzeti Alaptantervben és Kerettantervekben való megjelenése a témakör relevanciáját, nevelési potenciálját jelenti.

A kutatás célja bemutatni a küzdősportok holisztikus nevelő szerepét az iskolai testnevelés keretein belül. Arra a kérdésre kerestük a választ, hogyan jelenik meg a Natban és Kerettantervekben a küzdősportok vonatkozásában a holisztikus nevelés. A Nemzeti alaptanterv 2020 és a hozzá kapcsolódó testnevelés kerettantervek kvalitatív dokumentumelemzése valósult meg küzdősportos tartalmakra és fejlesztendő képességekre vonatkozóan. Az adatok kódolása elmélet vezérelt, deduktív módon történt, a priori kódolással (Sántha, 2022). A kódok a Bloomi taxonómia alapján kerültek meghatározásra: pszichomotoros dimenzió, kognitív dimenzió, affektív dimenzió.

A Nat tanulási céljai és eredményei között a küzdősportokkal kapcsolatos elemek pszichomotoros, kognitív és affektív dimenziói együttesen a fizikai kontaktus vállalásában, a sportszerű test-test elleni küzdelem megvalósításában és a küzdelem közbeni asszertív viselkedésben jelennek meg. A Kerettantervekben az általános célok mellett a fejlesztési feladatok és ismeretek tartalmazzák a különböző küzdősportos tartalmakat és hozzájuk kapcsolódó személyiségjegyeket. A pszichomotoros dimenzióba tartozó kondicionális és koordinációs képességek fejlesztése a test-test elleni küzdelemben a társak legyőzésére irányul. Kognitív dimenzióba tartozik a nyílt mozgáskészséget követelő, támadó és védő szerepeket dinamikusan változtató küzdelmekben a hatékony helyzetfelismerő és megoldó képesség, koncentrációs képesség, kreativitás, tervszerű gondolkodás, leleményesség, taktikai gondolkodás. A küzdősportokban megjelenő affektív dimenzió, a társas szituációkhoz kötött tanulási és küzdelmi helyzeteik miatt, magába foglalja az alkalmazkodást, társakkal szembeni tolerancia és bizalom kialakítását, elfogadásra, kooperációra törekvést, a fair play küzdelmekben megjelenő tiszteletet, becsületet, kitartást, bátorságot. A siker és kudarc elviselése, önuralom és önkontroll fejlesztése elkerülhetetlen az asszertív konfliktuskezelés, illetve a konfliktuskerülő magatartás kialakításához. Az explicit megjelenő képességek asszertív irányú túlsúlyt mutatnak, ami a küzdősportok személyes és társas kompetenciafejlesztő szerepét erősíti.

Az eredmények alapján az iskolai küzdősportok komplex nevelő hatása a vizsgált dokumentumokban jól érzékelhető. A Bloomi oktatási célok megjelenése, a testi lelki egészségre, közösségi felelősségvállalással egybekötött autonómiára való törekvés, a

NEMZETI ÉLETVÁLTOZÁS

személyes és társas kompetenciák fejlesztése szerves részét képezik a küzdősportok hatásmechanizmusának. A nemzetközi szakirodalom ugyan foglalkozik az iskolai küzdősportok specifikus hatásaival (Horváth, 2025), hazai vonatkozásban viszont további vizsgálatok indokoltak a küzdősportokban megjelenő hatások gyakorlati megvalósulását illetően.

Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. A. (1956). Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. Handbook 1: Cognitive Domain

. David McKay Company.

Figueiredo, A. (2009). The Combat Sports in Physical Education Classes – A Basic Perspective. In W. J. Cynarski (Szerk.), The Combat Sports in Physical Education Classes—A Basic Perspective: Martial arts and Combat sports-Humanistic outlook

(p. 145–149).

Gomes, M. S. P., & Fabiani, D. J. F. (2022). Martial Arts Applied at School as Physical Education: Creating a Learner Centered Environment. ICM Insight

, 5

.

Horváth, D. (2025). Küzdősportok és harcművészetek iskolai környezetben: Szakirodalmi áttekintés. Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae. Sectio Sport

, (57), 65–84. https://doi.org/10.33040/ActaUnivEszterhazySport.2025.57.65

Krathwohl, D. R. (2002). A Revision of Bloom's Taxonomy: An Overview. Theory Into Practice

, 41

(4), 212–218. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4104_2

Miller, J. P. (2019). The Holistic Curriculum

. University of Toronto Press.

Sántha, K. (2022). Kvalitatív tartalomelemzés

. Eötvös József Könyvkiadó.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Hunyadi Zsuzsanna

Absztrakt címe: Tantárgy-pedagógiai fejlesztés az alsófokú zongoratanítás területén

Kulcsszavak: kreativitás, zenetanulás, kommunikáció

Szakosztály: Zenepedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: A fejlesztés tudományos megalapozását a vonatkozó elméleti művek, illetve doktori kutatásom segítségével végeztem. A fejlesztés lényege, hogy az utóbbi 25 évben a zeneiskolai munkában keletkezett dokumentációm alapján tananyagot állítok össze a kreatív zongoratanulás céljaira - egyéni és kiscsoportos zongorafoglalkozások számára is. A tananyagot és módszertani magyarázatát - az egyetemi kapcsolat révén - az egyetemisták részére is prezentálom, illetve az érdeklődő kollégák számára műhelyfoglalkozáson bemutatom.

Az alsófokú zongoraoktatás területén több probléma is foglalkoztat, melyeket munkám során tapasztalok immár több mint 40 éve.

1. Megfigyelésem szerint állandó konfliktust okoz a zeneiskolai tanításban a szolfézs tantárgy énekes alapú módszertana és a hangszeres tanítás eltérő struktúrája. Sok hangszeres tanár hangot adott ebbéli véleményének értekezleteken, konferenciákon, iskolai eszmecserék alkalmával. Ez az eltérő struktúra okozza a tanárok szerint, hogy a növendékek nagy része nem tudja alkalmazni a zenei ismereteket a hangszerén.

2. Néhány évtizede fel-felmerülő anomália, hogy a zeneoktatásban mindig is többé-kevésbé jelenlévő improvizatív hagyományok/törekvések a jelenlegi hazai zeneoktatásunkban kevéssé, nem jelentős mértékben fedezhetők fel. Érdemes ennek okait keresni, illetve még fontosabb lenne ennek elősegítésére megoldásokat találni, jó példákkal elöl járni.

3. Számos jelenkori külföldi tanulmány foglalkozik a csoportos kreatív zenetanulásnak a tanulók zeneszemléletére gyakorolt nagy hatásával. A zeneértő közönség kialakulása nem is olyan egyszerű folyamat, ehhez nem elég hangszeren játszani, vagy dalokat megtanulni. Ennél sokkal bonyolultabb a zenei szemlélet kialakítása a nem zenei pályára készülő gyerekeknél. Ennek a fajta zeneoktatásnak egyelőre kidolgozatlanok a módszerei hazánkban.

Kutatási kérdéseim:

Milyen módon tudnánk az alsófokú oktatásban a zeneelméleti ismeretek és a hangszeres tudás jobb összhangját megteremteni, annak az eddiginél hatékonyabb és gazdaságosabb módját megtalálni?

Hogyan tudnánk jobban beépíteni az improvizatív elemeket a zongoratanulás folyamatába?

Hogyan aknázhatnánk ki a csoportos tanulásban rejlő többlet fejlesztő hatásokat a zongorista növendékek számára?

Az összeállított kottáim, módszertani jegyzeteim segítségével igyekszem választ adni a kérdésekre. Ezekből mutatok be előadásomban néhány releváns módszert, gyakorlatot.

Irodalom:

Hunyadi, Zs. (2011). A zeneértés alapjai – Zongoraiskola I–II. kötet. Aposztróf Kiadó.

Hunyadi, Zs. (2017). Zongoraiskolák tantárgy-pedagógiai összehasonlító elemzése – különös tekintettel a zenei képességek fejlesztésére (PhD-értekezés). Eötvös Loránd Tudományegyetem, Eszterházy Károly Egyetem. http://disszertacio.unieszterhazy.hu/46/1/Hunyadi%20Zsuzsanna%20disszertáció.pdf

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Kratus, J. (1990). Structuring the music curriculum for creative learning. Music Educators Journal, 76(9), 33–37.

Kratus, J. (1991). Growing with improvisation. Music Educators Journal, 78(4), 36–40.

Major, A. (2008). Appraising composing in secondary-school music lessons. Music Education Research, 10(2), 307–319. https://doi.org/10.1080/14613800802096037

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Husvéth Laura

Absztrakt címe: A nők oktatásának történeti és motivációs összefüggései a 19. századi Európában

Kulcsszavak: komparatív perspektíva, pedagógiai autonómia, társadalmi modernizáció, női értelmiségi szerep, oktatási reformok

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: A nőnevelés történeti kutatása a neveléstudomány egyik olyan területe, amely a pedagógiatörténeti elemzések mellett egyre inkább igényli az interdiszciplináris megközelítéseket. A történeti források értelmezése nemcsak társadalomtörténeti és kultúrtörténeti kontextusban válik érthetővé, hanem a neveléspszichológiai megközelítés is új szempontokat kínál az egyéni pedagógiai életutak és oktatási kezdeményezések megértéséhez. A pedagógiai szerepvállalás mögött meghúzódó motivációk, értékorientációk és személyes elhivatottság vizsgálata hozzájárul annak feltárásához, hogy milyen belső és külső tényezők formálták a női pedagógiai kezdeményezéseket a 19. század társadalmi és intézményi keretei között.

A 19. század Európában olyan átfogó társadalmi átalakulások időszaka volt, amely befolyásolta a nők oktatásának lehetőségeit. Az iparosodás, a polgári társadalom kialakulása és a modern nemzetállamok formálódása új elvárásokat fogalmazott meg a női műveltséggel és neveléssel kapcsolatban. Ebben a folyamatban fokozatosan bővült a nők intézményes képzésben való részvétele, miközben a női műveltségeszmény tartalma és társadalmi értelmezése is átalakult (Kéri, 2018). A nők oktatásának vizsgálata kulcsfontosságú annak megértéséhez, hogy milyen ideológiai és intézményi feltételek tették lehetővé a női értelmiségi lét alakulását, és mindez miként hatott az oktatási rendszerek fejlődésére, valamint a nemi szerepek változására (Endrődy, 2024; Szűts-Novák, 2024).

A 19. században kibontakozó nőket oktató kezdeményezések értelmezése túlmutat az intézményalapítások és kronológiai adatok leírásán. A feltárt források (Mészáros és mtsai, 2005) arra utalnak, hogy a nők képzésben való részvételének bővülése szorosan kapcsolódott a társadalmi modernizáció folyamataihoz, valamint a nemzeti identitás és a polgári értékrend formálódásához. Ebben az összefüggésben a nőnevelés nem csupán oktatási kérdésként jelenik meg, hanem a társadalmi pozíciók újra értelmezésének egyik fontos területévé válik.

Teleki Blanka tevékenysége nemcsak egy nevelőintézmény létrehozásában nyilvánult meg, hanem a nemzeti identitás és a modern polgári nevelés eszméjének képviseletében is jelentős szerepet játszott (Rébay, 2024). Frances Mary Buss hasonló jelentőségű szerepet töltött be az angliai lányiskolák fejlődésében: a tanítónőképzés támogatásával és a nők egyetemi oktatásba való belépésének előmozdításával a társadalmi mobilitás egyik fontos szereplőjévé vált (Martin–Goodman, 2004).

A kutatás célja a 19. századi nőnevelés társadalmi, neveléspszichológiai értelmezéseinek feltárása e két pedagógiai életút példáján keresztül, valamint a magyar és a brit neveléstörténeti kontextus összehasonlító elemzése révén. A vizsgálat középpontjában a női műveltségeszmény alakulása, a női társadalmi szerepek változása, valamint a pedagógiai identitás megjelenési formái állnak.

A két életút értelmezésében a neveléspszichológiai megközelítés tekintetében különösen releváns. Ryan és Deci öndeterminációs elmélete (2000) három alapvető pszichológiai szükségletet különít el: az autonómiát, a kompetenciát és a kapcsolódást. Az autonómia a 19. századi női életutak esetében különösen fontos dimenzió, hiszen a patriarchális társadalmi struktúrák jelentősen korlátozták az önálló cselekvés lehetőségeit. A kompetencia az

NEMVÉGLEGES VÁLTOZAT

iskolaalapítás, a tanterv kialakítása és az intézményvezetés pedagógiai gyakorlatában jelenik meg, míg a kapcsolódás dimenziója a közösségi és szervezeti kezdeményezésekben válik láthatóvá.

A kutatás elméleti keretét a modern neveléstörténet-írás „totális történelem” iránti igénye adja (Kéri, 2001, 13), amely a mikrotörténeti perspektívát és a szisztematikus tartalomelemzést egyaránt alkalmazza. Az elemzés célja annak feltárása, hogy milyen társadalmi és belső motivációs tényezők járultak hozzá a nőnevelési kezdeményezések kibontakozásához a 19. századi európai kontextusban.

Hivatkozások

Deci, L. E. & Ryan M. R. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development, and Well-Being

(68-78). In: American Psychologist. No. 1. Letöltve: 2026. 03. 23.

https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_RyanDeci_SDT.pdf

Endrődy, O. (2024). Gyermekkor: Interkulturális és interdiszciplináris kontextusban

. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest.

Kéri, K. (2001). Bevezetés a neveléstörténeti kutatások módszertanába

. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

Kéri, K. (2018). Lánynevelés és női művelődés az újkori Magyarországon

. Kronosz Kiadó, Pécs.

Martin, J. & Goodman, J. (2004). Women and Education, 1800–1980.

London: Palgrave Macmillan.

Mészáros, I. & Németh, A. & Pukánszky, B. (2005): Neveléstörténet

. Osiris, Budapest.

Rébay, M. (2024). Az arisztokrata leánynevelés intézményesülése a XIX–XX. században Magyarországon.

In Berecz A., Kristóf I. (szerk.): A rang kötelez. Rendi és rendies magatartásformák a középkortól a 20. századig. 321–342. Líceum Kiadó, Eger.

Szűts-Novák, R. (2024). Mikro-(nő)történet.

Gondolat Kiadó, Budapest.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Huszti Zsolt Borbély Krisztina

Absztrakt címe: A német nyelv háttérbe szorulása a szakképzésben

Kulcsszavak: helyi gazdaság, német nyelv, szakképzés, létszámcsökkenés, munkaerőpiac

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: Magyarország gazdasága és egyes térségei – különösen az autóipari és gépipari központok – szoros integrációban állnak a német gazdasági és kulturális térrel, miközben a középfokú szakképzésben a német nyelv a rendszerváltás óta folyamatosan visszaszorul az angollal szemben. A nemzetközi és hazai szakirodalom a nyelvválasztást többek között munkaerőpiaci elvárásokkal, presztízshierarchiákkal, nyelvpolitikai döntésekkel és a globalizáció hatásaival magyarázza, de a német gazdasági jelenlét és a német nyelv szakképzésbeli pozíciója közötti ellentmondást a hazai kutatások eddig csak érintőlegesen vizsgálták.

Empirikus vizsgálatunk célja, hogy feltárja, milyen tényezők járulnak hozzá a német nyelv népszerűségvesztéséhez olyan városokban, ahol a német tulajdonú vállalatok a helyi gazdaság meghatározó szereplői, sőt a szakképzés közvetlen partnerei. Kutatásunk négy, erős német gazdasági beágyazottságú város (Győr, Szentgotthárd, Kecskemét, Debrecen) mechatronikát oktató szakképző intézményeire terjed ki, Dunaújváros pedig kontrollként szolgál, ahol a német jelenlét kevésbé meghatározó. Fő kutatási kérdéseink arra irányulnak, hogy (1) milyen idősoros mintázatok figyelhetők meg a németet választó tanulók arányában, (2) milyen intézményi és tanulói tényezők magyarázzák a német háttérbe szorulását, valamint (3) milyen szerepet játszanak a digitális technológiák, különösen az IKT-eszközök és a mesterséges intelligencia alapú alkalmazások a német nyelv tanulásának támogatásában és megítélésében.

Módszertanilag több tanévre kiterjedő idősoros kvantitatív adatelemzést (tanulói létszámok, nyelvválasztási statisztikák, vizsgaeredmények) kombinálunk kvalitatív megközelítésekkel: intézményvezetőkkel és nyelvtanárokkal készített félig strukturált interjúkkal, valamint az érintett iskolák digitális nyelvoktatási gyakorlatainak feltárásával. Külön vizsgáljuk, hogy az olyan IKT- és MI-megoldások, mint a digitális nyelvtanuló platformok, online tananyagok, fordító- és nyelvi támogatórendszerek, illetve adaptív gyakorlófelületek alkalmazása összefüggésbe hozható-e a német nyelv választottságával, a tanulói motivációval és a nyelv hasznosságáról alkotott percepciókkal.

Várakozásaink szerint a német nyelv visszaszorulása nem pusztán a tanulói „divat” következménye, hanem összetett, intézményi, nyelvpolitikai és technológiai tényezők összjátékának eredménye, amelyben a digitális eszközhasználat és a MI-alapú alkalmazások elterjedtsége is szerepet játszik. Eredményeink elméleti szinten hozzájárulhatnak a szakképzési nyelvpolitikáról és a szaknyelvi kompetenciák szerepéről folytatott diskurzushoz, gyakorlati szinten pedig segítséget nyújthatnak a szakképző intézmények, fenntartók és vállalati partnerek számára a nyelvoktatási kínálat és az IKT/MI-eszközökre épülő innovatív nyelvtanulási környezetek tudatosabb tervezésében.

Szakirodalom:

1) Barnucz, N. - Fónai, M. F. (2020) Az IKT-eszközök használata az idegennyelv-oktatásban hátrányos helyzetű tanulók iskoláiban = The Use of ICT in Language Education in Schools of Disadvantaged Students.

Információs társadalomtudományi folyóirat, 20 (1). pp. 7-28. ISSN 1587-8694

2) Fábián, K. (2022): IKT lehetőségek a nyelvoktatásban. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/pok/Pecs/2022/Szakmai_anyag.Fabian_K.pdf

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

3) Szilvási-Bódis Zs.: A német nyelv státuszának változása az oktatásban és az erősítése mellett szóló érvek. Acta Carolus Robertus, 13(1), 129–135. (2023) DOI: 10.33032/acr.4201

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Jancsákné Majzik Andrea Szőnyi Andrea

Absztrakt címe: Emlékezetpedagógia és állampolgári nevelés digitális tartalmakkal: IWalk Szegeden

Kulcsszavak: állampolgári nevelés, kollektív emlékezet, holokauszt, IWalk

Szakosztály: Állampolgári nevelés és oktatási jogok szakosztály

Absztrakt: A Zachor Alapítvány a Társadalmi Emlékezetért civil oktatási szervezet. Célja, hogy oktatási programjaik, tananyagaik és kiadványaik segítségével hozzájáruljanak ahhoz, hogy a diákok széles körét, az általános iskolától az egyetemig a múltról való ismeretek megszerzése mellett érzékenyítse, nyitottabbá tegye egymás elfogadására.

Az előadás során bemutatott oktatási módszertan a személyes perspektíva pedagógiai jelentőségét hangsúlyozza, az online és digitális tananyagok fókuszában a különböző kompetenciák fejlesztése, a kritikai gondolkodás és a szociális és érzelmi tanulás erősítése áll. Fontosnak tartjuk, hogy a tanárok, a diákok és a szélesebb nyilvánosság együttérzéssel tekintsen a múlt társadalmi eseményeire, a kirekesztés, a rasszizmus, az antiszemitizmus, az előítéletesség következményeire, és együttérző, aktív állampolgárokként, felelős emberekként döntsenek és cselekedjenek, hogy komplex módon, többféle megközelítésből kiindulva gondolkodjanak a múlt történéseiről, további kérdéseket tegyenek fel, ami aztán nem csak a múlt értelmezésében segít, hanem mindennapjaikban a jelen értelmezésében is.

E célok megvalósulását támogatja az MTA-SZTE Elbeszélt Történelem és Történelemtanítás Kutatócsoport (ETTK) tíz éves tevékenysége is, amely munkája középpontjába állítja azt az elgondolást, hogy a modern technikának köszönhetően az elbeszélt történelem forrásai módszertanilag megalapozott módon és hatékonyan beemelhetőek az oktatási tartalmakba. A kutatócsoport munkája során amellett érvel, hogy ahol lehetséges, és ahol indokolt, ott a digitális anyagokat, tehát a történelmi eseményben résztvevőkkel, elszenvedőkkel, szemtanúkkal készült interjúrészleteket be kell vonni a történelemtanításba. A csoport által folytatott kutatások sora bizonyítja, hogy a kollektív emlékezet, családban továbbélő történelmi emlékezet elhalványul a generációk közötti, családtörténeti témájú beszélgetések eltűnésével.

A két szervezet több mint egy évtizedes együttműködése éppen ezért hiánypótló. Fontosnak tartjuk, hogy az infokommunikációs technikák adta és a modern tantárgy-pedagógia nyújtotta lehetőségekkel éljünk az oktatás világában is, ezek az eszközök támogassák a 21. század modern iskolájának küldetését. Tananyagaikkal, hallgató- és pedagógusképzéseikkel értékes munkát végeznek.

Az IWalk program egy, a USC Soá Alapítvány Vizuális Történelmi Archívumából származó videóinterjúkra épülő interaktív helytörténeti digitális oktatási program, amely Európa-szerte helyi partnerekkel, Magyarországon a Zachor Alapítvánnyal együttműködésben valósul meg.

A programban kifejlesztett séták túlélők és szemtanúk vidóinterjú-részleteire épülnek és konkrét történelmi helyszíneket kötnek össze egy-egy személyes visszaemlékezéssel. Az egyes helyszínek ingyenes mobil applikáció segítségével járhatók végig. A résztvevők önállóan, párban vagy kiscsoportban, a beépített Google térkép segítségével sétálnak, majd a megszerzett információk és klipek segítségével válaszolnak az egyes helyszíneket és klipeket értelmező kérdésekre. Az applikáció lehetőséget ad arra, hogy a tanulók válaszaikat elküldjék tanáraiknak, így azok további osztálytermi megbeszélések alapját képezhetik. A program virtuális sétaként online is alkalmazható.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Az előadásban az IWalk pedagógiai célrendszerét és módszertani alapjait, illetve gyakorlatban való megvalósulását mutatjuk be, Szegeden általános iskolás tanulók körében történt kíséleti megvalósítás és értékelő vizsgálata, mint esettanulmány tükrében.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Jankó Krisztina

Absztrakt címe: Szemelvények egy intézményi felhasználói kutatásról

Kulcsszavak: kompetenciamérés, tanulói teljesítmények, eredményvisszajelzés

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Az Országos Kompetenciamérés (továbbiakban: OKM), melynek módszertana a PISA-vizsgálat tudásmérési tapasztalataira épül, évente méri fel a hazai diákok teljesítményét (Balázsi et al., 2014). Az OKM 2022 óta jelentős átalakuláson ment keresztül, jelenleg a 4.-11. osztályos tanulók szövegértési, matematikai, természettudományi, idegen-és célnyelvi, történelmi, illetve digitális képességeinek a felmérése, mely 2022-től online felületen valósul meg. A mérés célja, hogy az iskolák számára egy külső, objektív és nyilvános képet adjon a teljesítményükről, ami lehetővé teszi a más intézményekkel való összehasonlítást is. A digitális mérés lehetőséget biztosít arra, hogy a mérést követően hozzáférhetők legyenek az előzetes tanulói eredmények. Az eredmények megismeréséhez egy új fejlesztés, az ún. Intézményi Gyorsvisszajelző (továbbiakban: IGY) rendszer kidolgozására került sor, melynek segítségével

az előzetes mérési eredmények grafikus formában is megtekinthetők, ezzel lehetőség nyílik az adatok egyszerűbb és gyorsabb értelmezésére

. Az intézmények megismerhetik és elemezhetik tanulóik mérési eredményeit, összehasonlítva a tanulók előző évi mérési eredményével. A tanulói eredmények le is tölthetők, ezáltal lehetőség adódik a további iskolai feldolgozásra, illetve az iskola pedagógiai feladatainak a támogatására. Az előadás arról az interjúkon alapuló felhasználói kutatásról szól, amelyet

2024 őszén indítottunk el annak érdekében, hogy a felhasználók nézőpontjából megismerjük az új eredményvisszajelző felület használata során felmerülő problémákat, illetve igényeket. Az interjúkat intézményvezetőkkel és többnyire olyan mérés-értékelési ismeretekkel rendelkező, szaktanácsadói tevékenységet folytató pedagógusokkal készítettük, akik aktívan használják a felületet. A

kutatási eredmények a vizsgált felület rövid-és hosszútávú továbbfejlesztésében nyújtanak segítséget.

Balázsi Ildikó – Balkányi Péter – Ostorics László – Palincsár Ildikó – Rábainé Szabó Annamária – Szepesi Ildikó – Szipőcsné Krolopp Judit – Vadász Csaba: Az Országos kompetenciamérés tartalmi keretei.

Oktatási Hivatal, Budapest, 2014.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Juhász Erika Pető Lilla

Absztrakt címe: A hagyományértelmezés társadalmi és nonformális tanulási összefüggései a közművelődésben

Kulcsszavak: helyi hagyományok; közművelődés; nonformális tanulás; közösségi identitás; hagyományértelmezés

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A helyi hagyományok vizsgálata a kortárs társadalomtudományi és kulturális kutatásokban kiemelt jelentőségű, mivel a hagyományok nem csupán a múlt örökségeként, hanem a jelen közösségi életét formáló, dinamikusan újratermelődő társadalmi gyakorlatokként is értelmezhetők (Assmann, 2011; Smith, 2006). A témaválasztást az indokolja, hogy a globalizáció, a mediatizált kulturális hatások és a helyi közösségek szerkezeti átalakulása következtében a hagyományok társadalmi szerepe új megvilágításba került, miközben a hagyomány–modernitás dichotómiája egyre kevésbé alkalmas e folyamatok magyarázatára (UNESCO, 2003; Smith, 2006). A kutatás elméleti kerete a hagyomány, a közösségi identitás és a nonformális tanulás összefüggéseire épül. Kiindulópontja, hogy a helyi hagyományok nem pusztán kulturális örökségként, hanem közösségi részvételen és tapasztalati tanuláson keresztül újratermelődő társadalmi gyakorlatokként értelmezhetők (Juhász, 2016; Wenger, 1998; Kolb, 1984).

A kutatás célja annak feltárása, hogy a helyi hagyományokhoz való viszony milyen mintázatokban jelenik meg a magyarországi települések közművelődési és közösségi életében, valamint, hogy ezek a mintázatok miként kapcsolódnak a települési és intézményi sajátosságokhoz. A vizsgálat újszerűsége abban áll, hogy a hagyományokat nem statikus kulturális maradványként, hanem a nonformális tanulás lokális tereiben újraértelmeződő közösségi gyakorlatként értelmezi, összhangban a kulturális tanulás és a közösségi részvétel kortárs megközelítéseivel (Forray–Juhász, 2009; UNESCO, 2012).

Az empirikus vizsgálat 2025 nyarán zajlott online kérdőíves adatfelvétel keretében, és 2389 érvényes válasz feldolgozására épül. A minta elsősorban a települési közművelődési feladatellátásban érintett szakemberek válaszait tartalmazza. Az elemzés során leíró statisztikai eljárásokat, reliabilitásvizsgálatot, klaszterelemzést, kereszttáblás vizsgálatot és lineáris regressziót alkalmaztunk. A klaszterelemzés három, jól elkülöníthető hagyományértelmezési típust azonosított: átalakuló hagyományhasználat, gyenge hagyományorientáció és integráló hagyományértelmezés. Az eredmények szerint e mintázatok szignifikáns összefüggést mutatnak a településtípussal, a lakosságszámmal és a közművelődési feladatellátás szervezeti formájával.

A lineáris regressziós modell alapján a helyi értékek identitás-, közösségi és gazdasági hatásának észlelését legerősebben a hagyományos szokások elterjedtsége és a hagyományok közösségi fontossága magyarázza, míg az idegen eredetű ünnepek elterjedtsége szintén pozitív, bár gyengébb összefüggést mutat. Ez az eredmény árnyalja a hagyomány és modernitás szembeállítására épülő leegyszerűsítő értelmezéseket, és arra utal, hogy a globális kulturális elemek jelenléte nem feltétlenül gyengíti a helyi értékek szerepét, hanem bizonyos kontextusokban azokkal párhuzamosan, egymást kiegészítve is megjelenhet (Smith, 2006; UNESCO, 2003).

A kutatás elméleti jelentősége, hogy hozzájárul a hagyomány, a közművelődés és a nonformális tanulás kapcsolatának empirikus és konceptuális újraértelmezéséhez; gyakorlati jelentősége pedig abban ragadható meg, hogy rámutat: a közművelődési intézmények és közösségi színterek nem csupán kulturális programszervező helyszínek, hanem a helyi tudás, identitás és közösségi normák átadásának fontos nonformális tanulási terei is (Juhász, 2016;

NEMZETI ÉS VÁRADZAT

Wenger, 1998). Az eredmények ezért hasznosíthatók a települési kulturális stratégiaalkotásban, a közösségfejlesztésben és a hagyományalapú helyi fejlesztési programok tervezésében.

Hivatkozott irodalom

Assmann, J. (2011). Cultural memory and early civilization. Cambridge University Press.

Forray, R. K., & Juhász, E. (2009). Az autonóm tanulás és a felnőttkori tanulás színterei. Pécsi Tudományegyetem.

Juhász, E. (2016). Kulturális tanulás: A tanulás új dimenziója. Educatio, 25(2), 198–209.

Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Prentice Hall.

Smith, L. (2006). Uses of heritage. Routledge.

UNESCO. (2003). Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage. UNESCO.

UNESCO. (2012). UNESCO guidelines for the recognition, validation and accreditation of the outcomes of non-formal and informal learning. UNESCO.

Wenger, E. (1998). Communities of practice: Learning, meaning, and identity. Cambridge University Press.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Juhász István Szakály Zsolt, Bognár József

Absztrakt címe: A kettős karrier megjelenése a kézilabda utánpótlás-nevelésben edzői nézőpontból

Kulcsszavak: sport és tanulás, Sportszervezetek, edzők, sportolói személyiség

Szakosztály: Sportpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A sportszervezetek meghatározó szerepet töltenek be a sportolók komplex fejlődésének támogatásában, mivel nemcsak a sportszakmai képzés, hanem a személyiség- és közösségfejlesztés, illetve a karrierorientáció kiemelt színterei is. A versenysport környezetében az edzők jelentős befolyással bírnak a sportolók életpályájának alakulására és a hosszútávú pályaorientáció formálásában (Henriksen & Stambulova, 2023). A kettős karrier szemlélet különösen releváns az utánpótláskorú sportolók esetében, mivel elősegíti a sport és az oktatás összehangolását, valamint a sportpályafutást követő életre való tudatos felkészülést (Ryba et al., 2016). Ennek megfelelően az edzői szerep túlmutat a sportteljesítmény felkészítésen, és kiterjed a személyiségfejlődés, a döntéshozatal és a karrierátmenetek támogatására is. E területek empirikus vizsgálata ugyanakkor jelenleg még korlátozott a sportszervezet, a korosztály- és a sportágspecifikus megközelítésből egyaránt. Jelen előadás célja a hazai kézilabdaedzők véleményének és tapasztalatainak feltárása a középiskolás sportolók kettős karrierrel kapcsolatos jellemzőiről, különös tekintettel a jövőbeni tervekre, valamint a sportszervezetek felelősségére a komplex fejlesztés és az életpályára való felkészítés területén.

A vizsgálat mintáját hazai működési engedéllyel rendelkező kézilabdaedzők alkották (N=275, ffi: 157 fő, nő: 118 fő; születési év: 1980±12,77). Az edzők legmagasabb iskolai végzettsége az alábbiak szerint alakult: érettségi (73 fő), főiskola vagy BSc (91 fő), mesterképzés (111 fő), míg legmagasabb sportszakmai végzettségük: alapfokú (64 fő), középfokú (98 fő), MKSZ felsőfokú (40 fő), szakedző (44 fő), valamint EHF Pro licence (29 fő). A mintában szereplő edzők közül 129 főnek volt már olyan játékosa, aki a magyar korosztályos válogatottak valamelyikében szerepelt. Az adatfelvétel az Az Erasmus+ DC4AC online kérdőívvel történt, amelyet az MKSZ juttatott el az edzőkhöz. Az előadásban 33, 1–4 fokozatú Likert-skálán értékelendő kérdés eredményét mutatjuk be. Az adatok elemzéséhez leíró statisztikát és a háttértényezők mentén diszkriminancia-analízist alkalmaztunk.

Az eredmények alapján elmondható, hogy az edzők a játékosokat kíváncsi természetűnek tartják (M=2,91±0,93), ugyanakkor úgy vélik, hogy a fiatalok kevésbé aggódnak jövőjük miatt (M=1,81±0,86). Megítélésük szerint a szakosztályok, klubok, sportszervezetek elsősorban a sportági kondicionális és a sportágspecifikus szakmai fejlődésre fókuszálnak (M=3,33–3,47±0,69–0,73), ezen területek a sportszervezet felelősségvállalásában is erőteljesen megjelennek (M=3,64–3,65±0,60–0,61). Az edzők a kettős karrier támogatásában leginkább a szakképzési tájékoztatást, a sport utáni átállásra való felkészítést és a karrier-tanácsadást tartják hasznosnak (M=3,33–3,34±0,70–0,73). A diszkriminancia-analízis eredményei alapján jól azonosíthatóak a leginkább megkülönböztető tényezők (mind p<0,05). A legerősebb differenciáló változók közé tartozott a játékosok életirányításának megítélése és kíváncsi természete, amelyekben a férfi edzők inkább az önálló életvezetést, míg a női edzők a kíváncsiságot hangsúlyozták. Az iskolai végzettség mentén a motorikus fejlesztés jelentősége emelkedett ki (BSc végzettséggel magasabb értékelés), míg a sportszakmai végzettség alapján a játékosok kíváncsisága (szakedzők magasabb értékelés) és a munkaügyi tanácsadás hasznossága (középfokú végzettség magasabb értékelés) bizonyult meghatározó megkülönböztető tényezőnek. Emellett a válogatott tapasztalat is differenciáló faktornak bizonyult. Azok az edzők, akiknek már volt válogatott játékosuk, inkább a sportághoz köthető fizikai fejlődésért viselt, szakosztályi felelősséget emelték ki, míg a

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

többiek a személyes fejlődést, a kíváncsiságot és az ezekhez kapcsolódó szervezeti tevékenységeket értékelték hangsúlyosabban.

Mindezek alapján elmondható, hogy a kézilabda edzők a kettős karrier jelentőségét felismerik, azonban a gyakorlatban véleményük szerint továbbra is a sportszakmai és kondicionális fejlesztés dominál a fejlesztési prioritások között. A diszkriminancia-analízis rámutatott, hogy az edzői háttérjellemzők (nem, végzettség, válogatott tapasztalat) mentén eltérő hangsúlyok jelennek meg, különösen a személyes fejlődés, a kíváncsiság és a karrierrel kapcsolatos támogatási formák megítélésében. Mindez arra hívja fel a figyelmet, hogy a kettős karrier szemlélet hatékonyabb érvényesítéséhez szükséges az edzők pedagógiai és karriertámogató szerepének tudatosabb, rendszerszintű megerősítése, melyhez további empirikus kutatások szükségesek.

Henriksen K and Stambulova N (2023) The social environment of talent development in youth sport. Front. Sports Act. Living 5:1127151. doi: 10.3389/fspor.2023.1127151

Ryba, T. V., Aunola, K., Kalaja, S., Selänne, H., Ronkainen, N. J., & Nurmi, J.-E. (2016). A new perspective on adolescent athletes' transition into upper secondary school: A longitudinal mixed-methods study protocol. Cogent Psychology, 3(1).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Juhász Orchidea Marianna

Absztrakt címe: Soft skillek fejlesztése játékalapú, reflektív tanulási környezetben a műszaki felsőoktatásban

Kulcsszavak: soft skillek, játékalapú tanulás, reflektív tanulás, tapasztalati tanulás, felsőoktatás

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A műszaki felsőoktatásban egyre hangsúlyosabb kihívás, hogy a hallgatók szakmai tudása mellett a munkaerőpiacon kulcsfontosságú soft skillek fejlesztése is tudatosan megjelenjen. A World Economic Forum (2025) adatai szerint a kulcskészségek mintegy 39%-a átalakul 2030-ig, és a munkáltatói várakozások alapján hangsúlyosabban jelennek meg a nem szakterület-specifikus, transzverzális készségek – különösen a kreatív gondolkodás, az alkalmazkodóképesség és reziliencia, a kíváncsiság és élethosszig tartó tanulás, valamint az együttműködéshez és önszabályozáshoz kapcsolódó készségek. Ez arra utal, hogy a munkaerőpiaci versenyképesség egyre inkább nem pusztán a technikai tudás meglétéhez, hanem annak adaptív, együttműködésen alapuló alkalmazásához kötődik. A szakirodalom ugyanakkor rámutat arra, hogy ezek a készségek az oktatásban gyakran implicit módon jelennek meg, kevés tudatos gyakorlási és reflektív feldolgozási lehetőséggel, ami hozzájárul a pályakezdő mérnököknél tapasztalható „skills gap" jelenségéhez (Holik et al., 2023; Mohammed & Ozdamli, 2024; Poláková, J. et al., 2023).

A tanulmány egy saját fejlesztésű, szabadon választható kurzust mutat be, amely társasjáték-alapú, élményközpontú tanulási környezetben célozza a soft skillek fejlesztését. A pilot félévben két párhuzamos szemináriumi csoport is indult, amely lehetőséget biztosított a módszer több csoporton történő vizsgálatára. A fejlesztés elméleti keretét a konstruktivista és szociális konstruktivista tanuláselméletek, a tapasztalati tanulás modellje, valamint a reflektív gyakorlat megközelítése adják. A kurzus pedagógiai felépítése a tapasztalat–reflexió–transzfer tanulási ciklusára épül. A társasjáték ebben a megközelítésben nem pusztán eszköz, hanem olyan tervezett tanulási környezet, amelyben a hallgatók működés közben tapasztalják meg a kooperáció, kommunikáció és döntéshozatal dinamikáját.

A kutatás célja annak vizsgálata, hogy egy strukturált, reflektív játékalapú tanulási környezet miként támogatja a műszaki hallgatók soft skilljeinek fejlődését, és hogyan segíti elő a tapasztalatok reflektív feldolgozását és azok szakmai gyakorlatban is alkalmazható készségekké válását. A kutatás újszerűsége abban áll, hogy a társasjátékokat nem illusztratív eszközként, hanem tudatosan felépített pedagógiai és kutatási keret részeként alkalmazza a műszaki felsőoktatásban.

A fejlesztési folyamat vizsgálata több adatforrás bevonásával történik. A bemeneti kérdőív a hallgatók attitűdjeit, önértékelését és elvárásait méri a soft skillek és azok munkaerőpiaci relevanciája kapcsán. Az egyes alkalmakat követő strukturált reflexiós kérdőívek a tanulási folyamat során megjelenő készségeket és működésmódokat vizsgálják különböző dimenziók mentén. Ezt kvalitatív adatgyűjtés egészíti ki: fókuszcsoportos interjúk, valamint a hallgatói reflektív narratívák tematikus elemzése, amely lehetővé teszi a tanulási folyamat mélyebb megértését és értelmezését.

Az eredmények azt mutatják, hogy a játékalapú tanulási környezet természetes módon hívja elő a vizsgált soft skilleket, ugyanakkor a strukturált reflexió kulcsszerepet játszik abban, hogy ezek a tapasztalatok tudatos tanulássá alakuljanak. A hallgatói visszajelzések és kvalitatív elemzések alapján a kurzus hozzájárul az önismeret fejlődéséhez, a csapatmunkában való hatékonyabb működéshez, valamint a készségek szakmai relevanciájának felismeréséhez.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy a soft skillek fejlesztését a műszaki felsőoktatásban a tapasztalati tanulás és a reflektív feldolgozás integrált folyamataként értelmezi, míg gyakorlati jelentősége, hogy egy adaptálható, strukturált módszertani keretet kínál a játékalapú és reflektív tanulás alkalmazására.

Hivatkozott irodalom

Holik, I. et al. (2023): The Necessity of Developing Soft Skills in STEM Areas in the Context of Engineering Education.

Mohammed, F. S. & Ozdamli, F. (2024): A Systematic Literature Review of Soft Skills in Information Technology.

Poláková, J. et al. (2023): Soft skills and their importance in the labour market under the conditions of Industry 5.0.

World Economic Forum (2025): The Future of Jobs Report.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Juhos Ágnes Hegedűs Roland

Absztrakt címe: Családi háttér és szülői szerep a természettudományos tárgyak tanulásában az enyhe fokú intellektuális képességzavarral élő és többségi tanulók esetében

Kulcsszavak: szülői támogatás, természettudományos tanulás, szocioökonómiai háttér, tanulási motiváció, enyhe fokú intellektuális képességzavar

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A család a gyermek elsődleges szocializációs színtere, amely hatással van a fejlődésére, a tanulási motivációjára, iskolai eredményességre (NICHD, 2001; Danis et al., 2011; Hegedűs, 2024). A szülő otthoni segítségnyújtása a tanulásban, a tanulás értékként való közvetítése befolyásolja a tanulók motivációját, teljesítményét (Simpkins et al., 2005; Imre, 2015; Sujarwo & Herwin, 2023). Korábbi kutatások szerint az iskolai teljesítőképességre hatással van a szocioökonómiai háttér, a szülők iskolai végzettsége, az iskolával való kapcsolat, és a család kulturális tőkéje (Coleman, 1968; Pusztai, 2015; Brassói, 2024).

Kutatásunk célja annak feltárása, hogy a szülők természettudományos attitűdjében, a tanulásban nyújtott támogatásban, a pedagógus szerepének megítélésében, motiválásban milyen eltérések figyelhetők meg a többségi tanulók és az enyhe fokú intellektuális képességzavarral élő tanulók családjai között.

Vizsgálatunk újszerűségét az adja, hogy a szülői attitűdöket és tanulástámogató magatartásokat tanulócsoportonként hasonlítjuk össze a természettudományos tantárgyak tanulása szempontjából.

A kutatásunkban 949 szülő vett részt, ebből az enyhe fokú intellektuális képességzavarral élő tanulók szülei 194 fő, míg a többségi tanulóké 755 fő. A kutatás ezen részének vizsgálatához ötfokú Likert-skálát használtunk, aminek megbízhatósága megfelelő volt (Cronbach-alfa=0,806). Az elemzés során leíró statisztikát, kereszttábla-elemzést, egyfaktoros varianciaanalízist, Mann–Whitney U próbát, Spearman-féle korrelációs vizsgálatot és lineáris regressziós elemzést alkalmaztunk.

Az eredmények alapján a két tanulócsoport családi háttere szignifikánsan eltér. Az enyhe fokú intellektuális képességzavarral élő tanulók családjaiban nagyobb arányban fordul elő alacsonyabb szülői iskolai végzettség és többgyermekes családszerkezet. A többségi tanulók szülei minden vizsgált dimenzióban magasabb értéket mutattak: a természettudományos tárgyak iránti érdeklődésben (M=3,30), a tanulásban való segítségnyújtásban (M=4,12), magasabbra értékelték a tantárgy fontosságát (M=4,42), a pedagógus szerepét (m=4,64), és a szülői motiválást is (m=4,20). A nem paraméteres vizsgálatok megerősítették, hogy ezek a különbségek minden dimenzióban szignifikánsak. A korrelációs és regressziós elemzések szerint mindkét tanulócsoportban az anya iskolai végzettsége mutatott kapcsolatot a tanulástámogatással, míg a többségi tanulók családjaiban a gyermekszám negatívan befolyásolta a segítségnyújtás mértékét. Az enyhe fokú intellektuális képességzavarral élő tanulók családjaiban az anya iskolai végzettsége a pedagógus szerepének megítélésével is szignifikáns összefüggést mutatott (p=0,035).

A kutatás jelentősége, hogy megerősíti a családi háttér és a szülői attitűdök szerepét a természettudományos tantárgyak tanulásának támogatásában. Gyakorlati szempontból az eredmények rámutatnak arra, hogy a pedagógiai beavatkozások során fokozott figyelmet kell fordítani a hátrányosabb helyzetű és enyhe fokú intellektuális képességzavarral élő tanulókat nevelő családok támogatására, valamint a szülői szerep erősítésére.

1. Brassói, S. (2004). Programme for International Student Assessment: PISA 2022. Összefoglaló jelentés. Oktatási Hivatal.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

2. Coleman, J. S. (1968). Equality of educational opportunity. Equity & Excellence in Education, 6(5), 19–28. https://doi.org/10.1080/0020486680060504

3. Danis, I., Farkas, M., Herczog, M., Szilvási, L., & Balázs, I. (Eds.). (2011). A génektől a társadalomig: A koragyermekkori fejlődés színterei. Biztos Kezdet Kötetek I.

4. Hegedűs, R. (2024). Tanulási zavarok és iskolai teljesítmények. Belvedere.

5. Imre, N. (2015). A szülői részvétel formái és hatása a tanulói eredményességre. In F. Arató (Ed.), Horizontok II. A pedagógusképzés reformjának hatása (pp. 127–139). Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet.

6. NICHD Early Child Care Research Network. (2001). Childcare and family predictors of preschool attachment and stability from infancy. Developmental Psychology, 37(6), 847–862.

7. Pusztai, G. (2015). Tőkeelméletek az oktatáskutatásban. In A. Varga (Ed.), A nevelésszociológia alapjai (pp.137–161). Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar.

8. Simpkins, S. D., Davis-Kean, P. E., & Eccles, J. S. (2006). Math and science motivation: A longitudinal examination of the links between choices and beliefs. Developmental Psychology, 42(1), 70–83. https://doi.org/10.1037/0012-1649.42.1.70

Sujarwo, S., & Herwin, H. (2023). Parental involvement and student achievement: A meta-analysis of publications in the Scopus database. International Journal of Instruction, 16(2), 107–124. https://e-iji.net/ats/index.php/pub/article/view/133

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kakukné Partics Krisztina Lanszki Anita

Absztrakt címe: A szervezet narratív reprezentációja és identitásformáló szerepe a görög nemzetiségi pedagógusok életútjában

Kulcsszavak: nemzetiségi pedagógusidentitás, szervezet, bioökológiai modell, digitális történetmesélés

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Magyarországon a nemzetiségi identitás megőrzése és a nyelv generációk közötti átörökítése egyre inkább a köznevelési intézmények feladatává válik (Bindorffer, 2007). Ebben a folyamatban a nemzetiségi pedagógusok kulcsszereplők: tevékenységük túlmutat a tudásátadáson, kulturális közvetítői és identitásfenntartó szerepet is betöltenek. Különösen kritikus ez a helyzet a hazai görög közösség esetében, amely az egyik legkisebb lélekszámú nemzetiség, és ahol a pedagógusképzés infrastrukturális háttere a bolognai rendszer 2006-os bevezetésével megszűnt. Ez a sajátos helyzet indokolja annak feltárását, hogy a szervezet hogyan jelenik meg a nemzetiségi pedagógusok életút narratíváiban és miként strukturálja az identitásképző folyamataikat (Akkerman & Meijer, 2011).

A kutatás integrált elméleti keretre épül. Alapját a Bronfenbrenner-féle bioökológiai modell (PPCT) adja, amely az identitást a személy, a folyamatok, a kontextus és az idő kölcsönhatásaként értelmezi (Bronfenbrenner & Morris, 2006). Ezt egészíti ki a szervezeti szocializáció és kultúra perspektívája (Van Maanen & Schein, 1979), a szervezeti tanulás elmélete (Argyris & Schön, 1978, Senge, 1990), valamint a közösségi gyakorlatok elmélete (Wenger, 1998). A szervezet ebben az olvasatban nem csupán háttér, hanem aktív kapcsolati, tanulási és kulturális jelentéstér.

Kutatási kérdések:

1) Milyen narratív mintázatokban jelenik meg a szervezet a pedagógusok történeteiben?

2) Hogyan strukturálják szocializációs kulcsesemények és a szervezeti tapasztalatok a pedagógusidentitást?

3) Miként válik a szervezet reflexív tanulási térré és a kulturális identitás közvetítőjévé?

Hipotézis: A pedagógusidentitás a szervezeti tapasztalatok narratív újrakonstruálása révén jön létre, különösen a proximális folyamatok és a szervezeti tanulás mentén.

A vizsgálat kvalitatív megközelítést alkalmaz, módszertani kerete a digitális történetmesélést (DST) és a tematikus elemzést ötvözi. A DST összetett, tanulásszervező és reflexív módszer, amely támogatja a tapasztalatok multimodális feldolgozását (Lambert, 2002/2013, Lanszki, 2016). A kutatási pilot során két workshopon 14 pedagógus vett részt, az elemzés 14 digitális történetre irányul. A tematikus elemzés során a narratívákban megjelenő vizuális és narratív elemek induktív és deduktív kódolása történt.

Az eredmények alapján a szervezet három összefonódó módon jelenik meg a narratívákban:

1) Kapcsolati térként: A szocializációs események (pl. „megkerestek”, „bíztak bennem”) identitás-megelőlegező funkcióval bírnak.

2) Tanulási közegként: A szervezet implicit tanulási közegként működik, ahol az identitás ciklikus, a double-loop tanuláshoz hasonló folyamatokon keresztül alakul át.

3) Kulturális jelentéstérként: A szervezet morális dimenziót ad az identitásnak a nyelv- és kultúraátadásra irányuló küldetéstudat révén.

Két eltérő identitásút azonosítható az intézményi expozíció időzítése és intenzitása alapján.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A kutatás újszerű megállapítása a szervezet láthatatlan, de mégis strukturáló jelenléte a narratívákban.

A kutatás rávilágít, hogy a nemzetiségi pedagógusidentitás nem tekinthető kizárólag egyéni konstruktumnak, hanem a szervezetbe mélyen beágyazott jelenségként értelmezendő. Gyakorlati szempontból az eredmények hasznosíthatók a nemzetiségi pedagógusok szakmai fejlődésének támogatásában vagy mentorálási programok kidolgozásában, különösen a pedagógusképzés hiányából adódó szocializációs hézagok kitöltésére.

Irodalom

Akkerman, S. F., & Meijer, P. C. (2011). A dialogical approach to conceptualizing teacher identity. Teaching and Teacher Education, 27(2), 308–319. https://doi.org/10.1016/j.tate.2010.08.013

Argyris, C., & Schön, D. A. (1978). Organizational Learning: A Theory of Action Perspective. Addison-Wesley.

Bindorffer, G. (szerk.) (2007). Változatok a kettős identitásra: Kisebbségi léthelyzetek és identitásalakzatok a magyarországi horvátok, németek, szerbek, szlovákok és szlovének körében. Gondolat Kiadó. ISBN 9789639610859

Bronfenbrenner, U. & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development, in Handbook of Child Psychology, ed. R. M. Lerner (Hoboken, NJ, USA: John Wiley \& Sons, Inc.), 793–828. https://doi.org/10.1002/9780470147658.chpsy0114

Lambert, J. (2002/2013): Digital Storytelling, capturing lives, creating community. New York.

Lanszki Anita (2016): A digitális történet mint önreprezentáció a Magyar Táncművészeti Főiskola hallgatói körében. Egy nem reprezentatív felmérés eredményei. In: Bolvári-Takács G, Németh A., Perger G. (szerk): Tánc és társadalom: V. Tánctudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán 2015. November 13−14., 148−155.

Senge, P. M. (1990). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. Doubleday/Currency.

Van Maanen, J., & Schein, E. H. (1979). Toward a theory of organizational socialization. Research in Organizational Behavior, 1, 209–264.

Wenger, E. (1998). Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity. Cambridge University Press.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kállai Gabriella

Absztrakt címe: Láthatatlan metszéspontok - sajátos nevelési igényű gyermekek a gyermekvédelmi szakellátásban

Kulcsszavak: gyermekvédelem, nevelőszülői hálózat, sajátos nevelési igény, pedagógia

Szakosztály: Gyermekvédelmi és szociálpedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: A magyar gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek jelentős hányada küzd valamilyen fogyatékossággal vagy sajátos nevelési igénnyel (SNI) a statisztikák szerint (Oktatási Hivatal, KSH én., Rákó & Erdei, 2024). Bár a jogszabályi háttér biztosítja a fejlődéshez való jogot, ennek gyakorlati megvalósulása súlyos strukturális és módszertani hiányosságokat mutat (Domszky & Büki, 2001, Gyarmati et al. (2018). Az előadás kiindulópontja, hogy a fogyatékosság nem csupán orvosi entitás, hanem a környezeti akadályozottság és a társadalmi válaszreakciók eredője egyben (bio-pszicho-szociális modell). A nevelőszülőknél élő gyermekek esetében ez a hátrány kumulatív: a biológiai meghatározottságra rárakódik a kötődési trauma is, amit az ellátórendszer töredezettsége tovább súlyosbít.

Jelen előadás tíz nevelőszülővel készített kvalitatív, félig strukturált interjú tapasztalataira építve tárja fel a gyógypedagógiai ellátórendszer és a gyermekvédelem határterületén jelentkező feszültségeket, nevelőszülői nézőpontból. Az interjúk olyan nevelőszülőkkel készültek, akik egy vagy több sajátos nevelési igényű gyermeket gondoznak. A diagnosztizált esetek közt leggyakoribb a pedagógiai szakértői bizottságok által megállapított kevert specifikus fejlődési zavar, a tanulási zavarok, valamint az értelmi fogyatékosság. Fontos kiemelni, hogy a nevelőszülőknél nevelkedő gyermek ugyanazokat az ellátási formákat vehetik igénybe a gyógypedagógiai ellátásban, mint a vér szerinti szülőknél nevelkedő gyermekek, számukra nem jár többletszolgáltatás.

A kutatási eredmények rávilágítanak a gyógypedagógiai ellátás területén fennálló kritikus szakemberhiányra és a szolgáltatások elérésének nehézségeire, melyek miatt már a kora gyermekkori intervenció és a specifikus terápiák gyakran elérhetetlenek a vidéki vagy kistelepülésen élő nevelőcsaládok számára. Emellett az interjúk visszatérő eleme a köznevelési intézményekben megvalósuló ellátásokkal kapcsolatos kérdések mellett a pedagógusok eszköztelensége is a főként traumatizációból fakadó viselkedészavarok kezelésében, ami gyakran a gyermek szegregációjához vagy sorozatos intézményváltásához vezet.

A nevelőszülők beszámolóiban kirajzolódik a "magára hagyatottság" érzése: a családok sokszor egyedül bolyonganak az egészségügyi, gyermekvédelmi és oktatási rendszerek útvesztőjében, miközben saját kompetenciáik határait feszegetik a speciális szükségletű gyermekek gondozása során. Az előadás felhívja a figyelmet a nevelőszülői tanácsadók munkájának szükségességére, és más, a nevelőszülők által megfogalmazott javaslatokra is, melyek azt célozzák meg, hogy a gyógypedagógiai szaktudást közvetlenül a nevelőszülői hálózatokba integrálják, enyhítve az ellátórendszeri fragmentáltságot és elősegítve a valódi társadalmi inklúziót.

Felhasznált irodalom:

Domszky, A. & Büki, P. (2001): Gyermekvédelem és gyógypedagógia, in: Educatio (2)

Gyarmati, A., Czibere, I. & Rácz, A. (2018): A gyermekvédelmi és szociális szakellátásban elhelyezett fogyatékossággal élő vagy más okból speciális támogatást igénylő 0-6 éves gyermekek ellátási sajátosságai, in: Esély (5)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Rákó, E. & Erdei, I. (2024): Magyarországi helyzetkép az alternatív gondoskodás lehetőségeiről, különös tekintettel a gyermekotthoni, nevelőszülői elhelyezésre, in: Különleges bánásmód (3)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kapusi Vanessza

Absztrakt címe: Multimodális tanulási környezetek affektív hatásai hátrányos helyzetű tanulóknál

Kulcsszavak: multimodális tanulás, affektív tanulás, hátrányos helyzetű tanulók, tanulói bevonódás, digitális tanulási környezet

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: Az elmúlt évtizedben a digitális és multimodális tanulási környezetek egyre meghatározóbb szerepet töltenek be az oktatásban. A különböző reprezentációs módok – szöveg, kép, videó és interaktív média – integrációja új lehetőségeket teremtett a tanulási folyamat támogatásában. A nemzetközi szakirodalom ugyanakkor rámutat arra is, hogy a tanulási folyamatok sikeressége a kognitív tényezők mellett az affektív elemektől is jelentős mértékben függ, mint például a motiváció, az érzelmi bevonódás vagy a tanulási élmény (Pekrun, 2014, 2017; Harley et al., 2019; Parker et al., 2021). Különösen lényeges kérdés ez a hátrányos helyzetű tanulók esetében, akik gyakran alacsonyabb tanulási motivációval, gyengébb tanulási önhatékonysággal és korlátozottabb kulturális tőkével lépnek be az iskolarendszerbe (Sirin, 2005;

Tan, 2024).

Az előadás célja annak feltárása, hogy a multimodális tanulási környezetek milyen affektív hatásokat gyakorolhatnak a hátrányos helyzetű tanulók tanulási folyamataira. A vizsgálat elméleti keretét a multimodális tanulás társas-szemiotikai megközelítése (Kress, 2010; Jewitt, 2014), valamint a tanulási érzelmek és a tanulói bevonódás vizsgálatára irányuló kutatások adják (Fredricks, Blumenfeld, & Paris, 2004; Pekrun, 2014; Dominek, 2025).

A rendelkezésre álló kutatások többsége elsősorban a kognitív tanulási eredményekre vagy technológiai hatásokra fókuszál, miközben a társadalmi háttér és az affektív tanulási folyamatok összefüggései kevésbé kerülnek a vizsgálatok központi fókuszába. Ez jelentősen kiütközik a hátrányos helyzetű tanulók esetében, ahol a tanulási környezetek szerkezete, a hozzáférhető erőforrások és a tanulási tapasztalatok minősége egyaránt befolyásolhatja a tanulási részvétel és az iskolai előrehaladás mintázatait (Csapó, Molnár & Kinyó, 2009; Kertesi & Kézdi, 2016).

Az előadás szisztematikus szakirodalmi áttekintés keretében vizsgálja a témát. Az elemzés során nemzetközi tudományos adatbázisokban (Scopus, Web of Science, ERIC) megjelent empirikus és elméleti publikációk kerülnek feldolgozásra, különös tekintettel a 2010 után megjelent kutatásokra, mivel ebben az időszakban a digitális és multimodális tanulási környezetek az oktatási gyakorlatban és az oktatáskutatásban egyaránt egyre meghatározóbb szerepet kezdtek betölteni. A szakirodalmi áttekintés célja annak feltárása, hogy a multimodális tanulási környezetek milyen affektív tanulási dimenziók mentén járulhatnak hozzá a tanulási folyamatok támogatásához, valamint hogy a társadalmi háttér miként jelenik meg ezekben a tanulási kontextusokban. Az elemzés várhatóan hozzájárul a multimodális pedagógiai megközelítések affektív aspektusainak árnyaltabb értelmezéséhez, és elméleti kiindulópontot kínálhat olyan további kutatások számára, amelyek a hátrányos helyzetű tanulók tanulási tapasztalatainak és részvételi mintázatainak vizsgálatára irányulnak.

Felhasznált irodalom

Csapó, B., Molnár, Gy., & Kinyó, L. (2009). A magyar oktatási rendszer szelektivitása a nemzetközi összehasonlító vizsgálatok tükrében. Iskolakultúra, 19

(3–4), 3–13.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Dominek, D. L. (2025).

Practical testing of the Flow-based pedagogy model.

Belvedere Meridionale, 37(1), 45–52.

Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence.

Review of Educational Research, 74

(1), 59–109. https://doi.org/10.3102/00346543074001059

Harley, J. M., Pekrun, R., Taxer, J. L., & Gross, J. J. (2019). Emotion regulation in achievement situations: An integrated model.Educational Psychologist, 54

(2), 106–126.

https://doi.org/10.1080/00461520.2019.1587297

Jewitt, C. (2014).

The Routledge handbook of multimodal analysis

(2nd ed.). London: Routledge.

Kertesi, G., & Kézdi, G.

(2016). A roma fiatalok esélyei és az oktatási integráció. In Kolosi, T. & Tóth, I. Gy. (Eds.),Társadalmi Riport 2016

(pp. 252–276). TÁRKI.

Kress, G.(2010).Multimodality: A social semiotic approach to contemporary communication

. London: Routledge.

Parker, P. C., Perry, R. P., Hamm, J. M., Chipperfield, J. G., Pekrun, R., Dryden, R. P., Daniels, L. M., & Tze, V. M. C. (2021). A motivation perspective on achievement appraisals, emotions, and performance in an online learning environment.

International Journal of Educational Research, 108

, 101772.

DOI:

10.1016/j.ijer.2021.101772

Pekrun, R. (2014). Emotions and Learning. Educational Practices Series. Belley, France: International Academy of Education.

Pekrun, R. (2017). Emotion and achievement during adolescence.Child Development Perspectives, 11

(3), 215–221.

https://doi.org/10.1111/cdep.12237

Sirin, S. R. (2005). Socioeconomic status and academic achievement: A meta-analytic review of research.Review of Educational Research, 75(3), 417–453. https://doi.org/10.3102/00346543075003417

Tan, C. Y. (2024). Socioeconomic status and student learning: Insights from an umbrella review.Educational Psychology Review, 36

(3), Article 100.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

https://doi.org/10.1007/s10648-024-09929-3

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kardos Éva nincs

Absztrakt címe: Pedagógiai innováció és belső motiváció az óvoda–iskola átmenetben, egy erősségfókuszú pedagógiai modell empirikus vizsgálatának kutatási terve

Kulcsszavak: belső motiváció

óvoda–iskola átmenet

pedagógiai innováció

önmeghatározás-elmélet

erősségfókuszú pedagógia

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: A 21. századi oktatási környezetben a pedagógiai innováció egyre inkább a tanulási folyamat pszichológiai és motivációs alapjainak újragondolását jelenti. A digitális technológiák, az élményalapú tanulási környezetek és a személyre szabott tanulási utak megjelenése új lehetőségeket kínál a tanulói motiváció támogatására. Különösen fontos ez az óvoda–iskola átmenet időszakában, amikor a gyermekek tanuláshoz való viszonya, tanulási attitűdje és önértékelése alapvetően formálódik.

A nemzetközi és hazai szakirodalom egyaránt hangsúlyozza, hogy a tanulói motiváció alakulásában meghatározó szerepet játszik az autonómia támogatása, a kompetenciaélmény megélése és a támogató pedagógiai kapcsolatok jelenléte (Deci & Ryan, 2000). A flow-elmélet szerint az optimális kihívásszint és a sikerélmény hozzájárul a tanulási bevonódás erősödéséhez (Csíkszentmihályi, 1990), míg az érdeklődés fejlődésének modellje rámutat arra, hogy a tanulási környezet és a pedagógiai szervezés módja hosszabb távon befolyásolja a tanulók motivációját (Hidi & Renninger, 2006). A hazai pedagógiai gondolkodásban a konstruktív életvezetés pedagógiája (Babosik, 2004) hangsúlyozza a személyiségfejlesztés és a belső motiváció pedagógiai jelentőségét.

Bár számos kutatás foglalkozik a tanulói motiváció és az élményalapú tanulás kapcsolatával, az óvoda–iskola átmenet időszakában megvalósuló erősség- és érdeklődésfókuszú pedagógiai beavatkozások motivációra gyakorolt hatásáról viszonylag kevés empirikus vizsgálat áll rendelkezésre. A kutatás ezért arra vállalkozik, hogy feltárja az ilyen típusú pedagógiai megközelítések lehetséges motivációs hatásait a korai iskolai szakaszban.

A vizsgálat elméleti kerete a konstruktív életvezetés pedagógiájára, az önmeghatározás-elméletre és a flow-elméletre épülő integrált megközelítés. A kutatás abból a feltételezésből indul ki, hogy az erősség- és érdeklődésfókuszú pedagógiai környezet olyan tanulási helyzeteket hoz létre, amelyek támogatják a gyermekek autonóm motivációját és tanulási bevonódását.

A kutatás célja annak vizsgálata, hogy egy strukturált, moduláris, élményalapú pedagógiai beavatkozás milyen módon járulhat hozzá a 6–7 éves gyermekek belső motivációjának alakulásához az óvoda–iskola átmenet időszakában. A vizsgálat kvázi-kísérleti kutatási elrendezésben valósul meg, amelyben egy innovatív pedagógiai modellben részt vevő gyermekcsoport és egy hagyományos pedagógiai környezetben tanuló kontrollcsoport összehasonlítása történik.

A kutatás központi kérdései a következők:(1) milyen kapcsolat mutatható ki az erősségfókuszú pedagógiai beavatkozás és a gyermekek autonóm motivációja között?(2) milyen változások figyelhetők meg a kompetenciaészlelés és a tanulási kitartás alakulásában?(3) hogyan jelenik meg a pedagógiai innováció a gyermekek tanulási attitűdjében és érzelmi bevonódásában?

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A kutatás alaphipotézise szerint az erősség- és érdeklődésfókuszú pedagógiai környezetben részt vevő gyermekek esetében magasabb szintű autonóm motiváció, erősebb kompetenciaészlelés és nagyobb tanulási bevonódás figyelhető meg, mint a hagyományos pedagógiai környezetben tanuló kontrollcsoport esetében.

Az adatgyűjtés módszertani triangulációra épül. A kutatás során gyermekadaptált motivációs kérdőív, pedagógusi strukturált megfigyelési protokoll, szülői kérdőív, valamint kvalitatív interjúk alkalmazása tervezett. Az adatok elemzése statisztikai összehasonlító módszerekkel és kvalitatív tartalomelemzéssel történik.

A kutatás várható jelentősége kettős. Elméleti szinten hozzájárulhat a tanulói motiváció és a pedagógiai innováció kapcsolatának mélyebb megértéséhez a digitális korban. Gyakorlati szempontból pedig olyan pedagógiai megközelítések kidolgozását segítheti, amelyek támogatják az óvoda–iskola átmenet pedagógiai folyamatának tudatosabb szervezését és a gyermekek belső motivációjának erősítését.

Hivatkozott irodalom

Babosik, I. (2004). A konstruktív életvezetés pedagógiája.

Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Csíkszentmihályi, M. (1990). Flow: The Psychology of Optimal Experience.

New York: Harper & Row.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “What” and “Why” of Goal Pursuits. Psychological Inquiry

, 11(4), 227–268.

Hidi, S., & Renninger, K. A. (2006). The Four-Phase Model of Interest Development. Educational Psychologist

, 41(2), 111–127.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and Extrinsic Motivation from a Self-Determination Theory Perspective. Contemporary Educational Psychology

, 61.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kárpáti Sára Béres András, Kumli Kata, Kenyeres Fanni, Domján Zsuzsanna, Hertelendy Hanna Mária

Absztrakt címe: Több, mint egy vizsga?: A vizsgaszorongás és az életesemény-terhelés elemzése egy új, komplex mérőcsomag tükrében

Kulcsszavak: középiskolai felvételi, vizsgastressz, serdülőkor, tesztszorongás, kérdőív-adaptáció

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A magyar oktatási rendszert a közép-európai régióhoz hasonlóan a korai szelekció és a nagy súlyú, ún. „high-stakes" vizsgák dominanciája jellemzi (Radó, 2011). Ebben a struktúrában a középiskolai felvételi nem csupán egy iskolaválasztási lépés, hanem egy intenzív teljesítménykényszert kiváltó esemény, amely közvetlenül befolyásolja a tanulók önértékelését és jövőképét (Bagana et al., 2011) a serdülők számára egy fejlődéslélektani szempontból kiemelten érzékeny időszakban (Erikson, 1968).

A vizsgaszorongás kutatása kiterjedt, ugyanakkor kevés olyan mérőeszköz áll rendelkezésre, amely ezt a jelenséget a serdülők életében jelenlévő egyéb stresszorok kontextusában vizsgálja. Így a vizsgálat célja egy olyan többkomponensű, magyar nyelvű mérőeszköz-csomag (Secondary School Entrance Examination as a Stressor; SSEES) adaptálása és validálása volt, amely alkalmas a vizsgaszorongás és az életesemények okozta stressz együttes mérésére serdülőknél. Feltételeztük, hogy a középiskolai felvételi a serdülők szubjektív rangsorában a legmegterhelőbb életesemények között szerepel, és összefüggést mutat más életmódbeli és szociális stresszorokkal. Újszerű megközelítésünk, hogy a felvételi stresszét nem önmagában, hanem más életesemények (pl.: költözés, családi konfliktusok) kontextusában vizsgáltuk.

A keresztmetszeti vizsgálatban 400, 8. és 9. osztályos tanuló vett részt. A mérőeszközök – a Nist és Diehl (1990) által fejlesztett Tesztszorongás Kérdőív (TAQ) és a Social Readjustment Rating Scale (SRRS; Holmes & Rahe, 1967) alapján kidolgozott Adaptált Életesemények Skála – fordítása a standard nemzetközi protokolnak megfelelően (Beaton et al., 2000) visszafordítással, valamint kognitív interjúk alkalmazásával történt. Az adatok elemzéséhez Friedman-próbát, Kendall-féle W-t és Spearman-féle rangkorrelációt alkalmaztunk SPSS és JASP szoftverek segítségével.

A pszichometriai elemzések során a kérdőívcsomag kiváló belső konzisztenciát mutatott (Cronbach-α: 0,83–0,87). Az életesemények rangsorolása alapján a középiskolai felvételi mindkét évfolyamon a legjelentősebb stresszorok közé tartozott. A korrelációs elemzések szerint a vizsgaszorongás szorosan összefüggött a felvételi vizsga által észlelt stresszel (8.osztály: ρ=0,517; 9.osztály: ρ=0,301), valamint más élethelyzeti stresszorokkal. Összességében elmondható, hogy a középiskolai felvételi komplex, több szinten ható stresszor, amely egyszerre érinti a tanulók teljesítményét, pszichés jóllétét és identitásfejlődését.

A kutatás elméleti jelentősége a „high-stakes" vizsgák identitásformáló szerepének igazolása a magyar kontextusban (Denscombe, 2000; Putwain, 2011). A fejlesztett mérőcsomag hiánypótló az iskolapszichológiai gyakorlatban: rövidsége és megbízhatósága révén alkalmas iskolapszichológiai szűrőeszközként, valamint prevenciós és intervenciós programok tervezésének támogatására. A kutatás hozzájárul a tanulói stressz komplexebb, kontextuális értelmezéséhez, és releváns lehet a tanulói jóllétet támogató pedagógiai gyakorlat fejlesztésében.

Irodalomjegyzék

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Bagana, E., Raciu, A., & Lupu, L. (2011). Self esteem, optimism and exams' anxiety among high school students. Procedia - Social and Behavioral Sciences

, 30

, 1331–1338. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.10.258

Beaton, D. E., Bombardier, C., Guillemin, F., & Ferraz, M. B. (2000). Guidelines for the process of Cross-Cultural adaptation of Self-Report measures. Spine

, 25

(24), 3186–3191. https://doi.org/10.1097/00007632-200012150-00014

Denscombe, M. (2000). Social Conditions for Stress: Young people's experience of doing GCSEs. British Educational Research Journal

, 26

(3), 359–374. https://doi.org/10.1080/713651566

Erikson, E. H. (1968). Identity: Youth and crisis

. W. W. Norton.

Holmes, T. H., & Rahe, R. H. (1967). The social readjustment rating scale.Journal of Psychosomatic Research

,11

(2), 213–218.https://doi.org/10.1016/0022-3999(67)90010-4

Nist, P., & Diehl, M. (1990/1991). Test Anxiety Questionnaire (TAQ)

[PDF]. Central Connecticut State University.

Putwain, D. W. (2011). How is examination stress experienced by secondary students preparing for their General Certificate of Secondary Education examinations and how can it be explained? International Journal of Qualitative Studies in Education

, 24

(6), 717–731. https://doi.org/10.1080/09518398.2010.529840

Radó, P. (2011). Regional educational performance Patterns in Europe. Center for Educational Policy Studies Journal

, 1

(3), 11–30. https://doi.org/10.26529/cepsj.412

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kárpátiné Elter Renáta

Absztrakt címe: Tanári szerepek és neuroaffirmatív szemlélet ADHD-val élő tanulók inkluzív nevelésében – szülői narratívák Baranya vármegyéből

Kulcsszavak: ADHD, inkluzív nevelés, tanári attitűd, neuroaffirmatív szemlélet

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A kutatás középpontjában az ADHD-val élő gyermekek inkluzív iskolai nevelése áll Baranya vármegyében, szülői nézőpontból, különös tekintettel az iskolai környezetre, a pedagógusi attitűdökre és a neuroaffirmatív szemlélet elemeire. A témaválasztást az ADHD növekvő előfordulása, a gyakori komorbiditás (Selikowitz, 2009; Miklósi, 2019; Szigethi, 2025), valamint az a tapasztalás indokolja, hogy a neurodivergens tanulók befogadása továbbra is erősen intézmény- és pedagógusfüggő (Varga, 2015; Vida, 2022). Elméleti keretként az ADHD diagnosztikai meghatározásait (ICD-11, DSM-5), a sajátos nevelési igény és az inkluzív nevelés fogalmi rendszerét, a neurodiverzitás- és neuroaffirmatív szemlélet pedagógiai értelmezését (Tószegi, 2024), valamint a hazai szabályozási környezetet és módszertani irányelveket használtam. A kutatás célja annak feltárása, hogy (1) milyen tényezőket emelnek ki a szülők gyermekeik iskolai teljesítményével és életútjával kapcsolatban, (2) hogyan írják le az iskolai környezet és a pedagógusi attitűd hatását ADHD-val élő gyermekeik iskolai sikerességére, (3) milyen oktatási módszereket és stratégiákat tapasztalnak, amelyek támogatják a gyermekek előrehaladását.

A vizsgálat fenomenológiai megközelítésű, kvalitatív kutatás. Két félig strukturált szülői interjú, egy háromfős fókuszcsoport, több ADHD-specifikus szülőklub-alkalom megfigyelése és egy gyermekjóléti szakemberrel készített interjú képezte az empirikus alapot. A leiratokat adatvezérelt első ciklusú kódolással, majd axiális kódolással elemeztem MAXQDA-ban (Saldaña, 2009). A kódrendszer megbízhatóságát intrakódolással és mutatóval ellenőriztem (Sántha, 2012). A tematikus elemzés hat kategóriából három fő témát azonosított (iskolai környezet és pedagógusi attitűd; szülői megküzdés és stigma; diagnosztikai út), amelyeket három, kontrasztos iskolai konfigurációt bemutató esettanulmány mélyít el. A jelen előadás az iskolai környezetre, a tanári szerepekre és az oktatási módszerek szülői megélésére fókuszál.

Az eredmények szerint az ADHD-val élő tanulók iskolai teljesítménye erősen kontextusfüggő. A részterületi erősségek (magas intelligenciaszint, kreativitás, szűk, de intenzív érdeklődési körök) mellett markánsan jelennek meg a figyelem, impulzuskontroll és viselkedésszabályozás nehézségei. A szülői narratívák szerint az inkluzív iskolai környezet szervezettsége, a csoportlétszám és a pedagógusi attitűd kulcstényezők. A differenciált feladatadás, mozgásszünetek, rugalmas értékelés és partneri, bizalmon alapuló kommunikáció védőfaktorként hathatnak, míg a „rosszaságként" értelmezett tünetek, a megszégyenítő fegyelmezés és a merev, frontális tanítás konfliktusokhoz, kudarcélményekhez és intézményváltáshoz vezethetnek (Varga, 2015; Vida, 2022). Több család arról számolt be, hogy a gyermekek gyakran a számítógépes játékok világába „menekülnek" folyamatos sikerélmény és dopaminhatás miatt, ami egyszerre jelenik meg megküzdési stratégiaként és a túlzott képernyőhasználat kockázataként (Uzsalyné, 2020). Erre a tanári szerepnek és a családi kereteknek a digitális korban reflektálnia kell. Elméleti szempontból a kutatás azt mutatja, hogy a neuroaffirmatív szemlélet és az inkluzív pedagógia együtt ad értelmezhető keretet az ADHD-val élő tanulók iskolai tapasztalatainak. A szülői történetek gyakorlati oldalról is egy irányba mutatnak, akkor érzik működőnek az inklúziót, ha az intézményi feltételek (támogató vezetői attitűd, rugalmas tanulásszervezés, elérhető szakemberek) találkoznak a tanárok erősségalapú, digitális kihívásokra is érzékeny szerepfelfogásával és a családokkal való partneri együttműködéssel.

NEMZETÉSZ VÁLDZAT

American Psychiatric Association (2014). DSM-5 referenciakézikönyv a DSM-5 diagnosztikai kritériumaihoz.

Oriold és Társai Kiadó.

Miklósi, M. (2019). A figyelemhiányos hiperaktivitás zavar (ADHD) kognitív viselkedésterápiája. In Perczel-Forintos, D. & Mórotz, K. (Eds.), Kognitív viselkedésterápia

(pp. 825-847). Medicina Könyvkiadó Zrt.

Saldaña, J. (2009). The Coding Manual for Qualitative Researchers.

SAGE Publications Ltd.

Sántha, K. (2012). Numerikus problémák a kvalitatív megbízhatósági mutatók meghatározásánál. Iskolakultúra

, 22

(2012/3), 64-73.

Selikowitz, M. (2009). ADHD – a hiperaktivitás-figyelemzavar tünetegyüttes.

Geobook Hungary Kiadó.

Szigethi, Zs. (2025). Láthatatlan akadályok. Útmutató autista és ADHD-s gyerekek megértéséhez és támogatásához.

Kulcslyuk Kiadó.

Tószegi, Zs. J. (2024). ÚT AZ INKLUZÍV KIVÁLÓSÁG FELÉ – SPECIÁLIS SZÜKSÉGLETŰ, KÖZTÜK NEURODIVERGENS HALLGATÓK SZOLGÁLATÁBAN.

(Doktori értekezés). PTE BTK OTNDI.

Uzsalyné Pécsi, R. (2020). Fejleszt vagy rombol? Kulcs az okoseszközök okos használatához.

Kulcs a Muzsikához Kiadó.

Varga, A. (2015). Esélyegyenlőség és inklúzió az iskolában. In. Varga, A. (Ed.), A nevelésszociológia alapjai

(pp. 241-272). PTE BTK Neveléstudományi Intézet.

Vida, G. (2022): Róluk, de nélkülük. Kategóriák fogságában: A tanulási zavarral küzdő gyermekek diagnosztikus nehézségei.

Soproni Egyetem Kiadó.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Katonáné Gyönyörű Klára Ida Molnár György, Káplár-Kodácsy Kinga

Absztrakt címe: A prompt engineering digitális kompetencia szerepe és hatása a generatív MI használatában

Kulcsszavak: prompt engineering, generatív mesterséges intelligencia, nagy nyelvi modell, digitális pedagógia

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: A generatív mesterséges intelligencia technológiák dinamikus térnyerése az oktatási környezetben új kompetenciák megjelenését eredményezte a digitális pedagógia keretein belül. A nagy nyelvi modellek hatékony használatát nagymértékben befolyásolja a felhasználó kognitív, nyelvi és metakognitív kompetenciája. A prompt engineering készsége a gondolkodás strukturálását, a célirányos nyelvhasználatot és az iteratív gondolkodást ötvöző összetett digitális kompetenciaként értelmezhető. Az előadás hipotézise, hogy a generatív MI-vel folytatott interakció során a prompt írása a nyelv funkcionális átrendeződéseként jelenik meg. A prompt ebben a kontextusban nem egyszerű input, hanem olyan nyelvi forma, amelyben a felhasználó kérdések, instrukciók és visszacsatolások révén strukturálja saját gondolkodását. A nyelv szerepe elmozdul az információközlés felől az instruáló és reflektív működés irányába. A promptírás ezáltal olyan kognitív folyamatként írható le, amelyben kiemelt szerepet kap a kérdésalkotás, az instruálás és a metakognitív kontroll (Singh et al., 2025). Az elemzés elméleti keretét Walter J. Ong szóbeliség és írásbeliség modellje (Ong, 1982), valamint Balázs Géza harmadlagos beszédre és írásra vonatkozó megközelítése (Balázs, 2024) adja. E keretek összekapcsolásával meghatározásra került a promptírás során létrejövő szövegtípus helye a modellben. A modell kiterjesztésével a nyelv visszanyeri eredeti teremtő funkcióját, mivel a prompt input minden esetben outputot eredményez.Az ezzel kapcsolatos vizsgálat kvalitatív, elméleti–koncepcionális megközelítésben (Jaakkola, 2020) célzott integratív irodalmi áttekintésen alapszik (Snyder, 2019) és reflektív pedagógiai értelmezésre, valamint előzetesen kijelölt elemzési szempontok mentén végzett tartalomelemzésre támaszkodva vizsgálja a promptírás nyelvi, kognitív és pedagógiai dimenzióit. Az integratív irodalmi áttekintés módszerének alkalmazása a releváns források összevetésére és fogalmi szintézisére irányul, míg a reflektív értelmezés az oktatási gyakorlat tapasztalatainak konceptuális feldolgozását szolgálja. Az elemzés a nyelv funkcióváltozására, a promptírás kognitív és metakognitív folyamataira, valamint a megjelenő pedagógiai implikációira fókuszál. A digitális kompetenciák folyamatos fejlesztése elengedhetetlen, hogy lépést tartsunk a technológia fejlődésével (Molnár & Nagy, 2025), különös tekintettel a prompt engineering készségére. Elsődleges szerephez jut ezáltal a kritikai gondolkodás, amely képessé tesz az ismeretek összevetésére, viszonyok meghatározására és következtetés levonására (Káplár-Kodácsy, 2013). Az eredmények rámutatnak arra, hogy a prompt engineering olyan önálló nyelvi pontosságon alapuló komplex digitális kompetenciaterület, amelyben kiemelt szerepet kap az algoritmikus szkepticizmus és az iteratív problémamegoldás. A kutatás megerősíti a kritikai gondolkodás fontosságát és a felmerülő pedagógiai változásokat. Az eredmények közvetlenül hasznosíthatók a digitális pedagógiai gyakorlat megújításában és a generatív MI oktatási integrációjában.

Hivatkozások:

Balázs, G. (2024). Harmadlagos beszéd és írás: A mesterséges értelem kommunikációs-nyelvi létmódja. Szabad Piac, (9–10), 38–47.

Jaakkola, E. (2020). Designing conceptual articles: four approaches. AMS review, 10(1), 18-26. https://doi.org/10.1007/s13162-020-00161-0

NEMZETKÖZI VÁLTOZAT

Káplár-Kodácsy, K. (2013). A vita tanítása IKT-eszközök segítségével. In I. Dringó-Horváth & I. N. Császi (szerk.), Digitális tananyagok: Oktatásinformatikai kompetencia a tanárképzésben: E; szakmai nap eredményei (99–112. o.). Károli Gáspár Református Egyetem. http://www.kre.hu/ebook/dmdocuments/oktatasi_segedanyag/chap_9.html

Molnár, G., Nagy, E. (2025). Current Issues in Effective Learning: Methodological and Technological Challenges and Opportunities Based on Modern ICT and Artificial Intelligence. In: Turčáni, M. (eds) 15th International Scientific Conference on Distance Learning in Applied Informatics. DiVAI 2024. EAI/Springer Innovations in Communication and Computing. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-81261-3_1

Ong, W. J. (1982). Orality and literacy: The technologizing of the word. Methuen.

Singh, M., Maior, H. A., Wilson, M. L., & Clos, J. (2025, July). Exploring the role of metacognitive abilities and trust in interaction with generative AI. In Proceedings of the 7th ACM Conference on Conversational User Interfaces (pp. 1–6). Association for Computing Machinery. https://doi.org/10.1145/3719160.3737629

Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. Journal of Business Research, 104, 333–339. https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.07.039

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Katonka Sára Miklódi Simon Zsófia

Absztrakt címe: Áldozathibáztató attitűdök vizsgálata a párkapcsolati erőszak társadalmi megítélésében

Kulcsszavak: párkapcsolati erőszak; áldozathibáztatás; erőszak megítélése; társadalmi attitűdök

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: Áldozathibáztató attitűdök vizsgálata a párkapcsolati erőszak társadalmi megítélésében

Katonka Fruzsina Sára, Miklódi-Simon Zsófia

A párkapcsolati erőszak társadalmi megítélése kulcsszerepet játszik annak felismerésében, értelmezésében és hatékony kezelésében. A társadalmi attitűdök nemcsak az áldozatok segítségkérésére, hanem a környezet reakcióira és az intézményi válaszokra is jelentős hatást gyakorolnak. Jelen kutatás célja az áldozathibáztató attitűdök mintában való feltárása, valamint az ezek mentén kirajzolódó attitűdprofilok azonosítása volt kvantitatív kérdőíves módszer alkalmazásával. A vizsgálatban 101 fő vett részt, az adatfelvétel online formában történt, amely lehetővé tette a szélesebb körű elérést és az anonimitás biztosítását.

Az attitűdök mérésére egy 49 tételből álló validált, Likert-skálán értékelt kérdőívet alkalmaztunk, amely megfelelő megbízhatóságot mutatott (Cronbach-α = 0.85). Az adatok elemzése során klaszterelemzést végeztünk, amely négy jól elkülöníthető attitűdcsoportot azonosított: (1) ambivalens, áldozathibáztató, (2) normakövető inkonzisztens, (3) erőszakot normalizáló, valamint (4) erőszakot egyértelműen elutasító klaszter. Az egyszempontos varianciaanalízis szignifikáns különbséget mutatott a klaszterek között az attitűdindex mentén ($F(3,86) = 30.58$, p < .001, $\eta^2 = .52$), ami a csoportok markáns elkülönülését jelzi.

Az eredmények alapján a bántalmazást elfogadó attitűd összességében alacsony szinten van jelen a mintában, ugyanakkor bizonyos csoportokban megfigyelhető az erőszak részleges legitimizálása és az áldozathibáztatás különböző formáinak fennmaradása. Különösen a köztes klaszterek esetében mutatkozik ambivalencia és helyzetfüggő megítélés, ami arra utal, hogy az attitűdök nem egységesek, hanem kontextusfüggően változhatnak. Ez a kettősség kihívást jelent a prevenciós és intervenciós programok tervezése során.

A kutatás rámutat arra, hogy bár az erőszakkal szembeni elutasítás domináns, az attitűdök heterogenitása indokolja a célzott prevenciós és érzékenyítő programok szükségességét, különös tekintettel az áldozathibáztatás csökkentésére és a társadalmi felelősségvállalás erősítésére. Emellett fontos lenne a jövőbeni kutatásokban nagyobb és reprezentatívabb minták alkalmazása, valamint a demográfiai és pszichológiai háttértényezők mélyebb vizsgálata annak érdekében, hogy pontosabb képet kapjunk az attitűdök alakulásáról és befolyásoló tényezőiről.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kattein-Pornói Rita

Absztrakt címe: A jól-lét formálása az oktatásban: generációs nézőpontok, digitális eszközök és érzelmi fejlődés a Tanári Pályaújraorientációs Motivációs Modell (TPMM) keretében

Kulcsszavak: motivációs dimenziók, Tanári Pályaújraorientációs Motivációs Modell, érzelmi intelligencia, jól-lét

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: Az előadás a hallgatói jól-lét kérdését vizsgálja a felsőoktatás és a felnőttképzés kontextusában, a Tanári Pályaújraorientációs Motivációs Modell (TPMM) elméleti keretére építve. A TPMM a klasszikus FIT-Choice és elvárás-érték modellek kvalitatív újraértelmezéseként hat motivációs dimenzió mentén írja le a tanári pályára lépés és pályán maradás folyamatait: (1) külső feltételek és korlátok, (2) érzelmi és önreflektív motívumok, (3) értékorientált hivatásszemlélet, (4) tanulás és szakmai fejlődés, (5) életút-újraorientáció, valamint (6) társadalmi kontextus és krízishelyzetek. (Kattein-Pornói 2025; Paksi-Schmidt-Magi- Eisinger- Felvinczi 2015.)

A kutatás empirikus alapját 187 fő, mérnöktanár, közgazdásztanár képzésekre jelentkező hallgatók motivációs leveleinek kvalitatív elemzése adja, amely kiegészül reflektív oktatói tapasztalatokkal és pedagógiai gyakorlatok vizsgálatával. Az elemzés deduktív-induktív megközelítésben, tematikus kódolással történt, lehetővé téve a motivációs dimenziók mélyebb értelmezését és összefüggéseik feltárását. (Kanczné-Pornói 2023; Watt, H. M. G. - Richardson, P. W. 2007; Kattein-Pornói 2025)

A kutatás kiindulópontját az a felismerés képezi, hogy a Y és Z generáció tanulási sajátosságai, valamint a digitális tanulási környezetek expanziója strukturális és módszertani kihívások elé állítják a tanítási-tanulási folyamatokat. Ezzel párhuzamosan a pszichológiai jóllét szerepe is felértékelődik, mivel meghatározó tényezőként jelenik meg egyrészt a tanulási eredményesség, másrészt a pedagóguspályán való tartós megmaradás szempontjából. A TPMM keretrendszere lehetőséget ad annak értelmezésére, hogy a jól-lét miként kapcsolódik különösen az érzelmi és önreflektív dimenzióhoz, az értékalapú hivatásértelmezéshez, valamint az életút-újraorientációs döntésekhez.

Az elemzés fókuszában olyan pedagógiai megoldások állnak, amelyek a digitális eszközhasználatot és az érzelmi kompetenciafejlesztést integrált módon alkalmazzák. Kiemelt példaként jelenik meg a Padlet alkalmazása, amely a kooperatív és reflektív tanulás támogatására szolgál, valamint az EQducation projekt, amely játékos, érzelemfókuszú feladatokon keresztül járul hozzá az érzelmi intelligencia fejlesztéséhez.

Az eredmények azt mutatják, hogy a digitális eszközök és az érzelmi kompetenciafejlesztés összehangolt alkalmazása erősíti a tanulói bevonódást, javítja a tanár-diák kapcsolatok minőségét, és hozzájárul a tanulási környezet pszichológiai biztonságának kialakításához. A TPMM dimenziói mentén értelmezve a jól-lét nem csupán kimeneti tényezőként jelenik meg, hanem a tanári motiváció, identitás és pályán maradás egyik központi szervezőelemeként.

Az előadás hozzájárul a jól-lét központú pedagógia elméleti és gyakorlati újraértelmezéséhez, és konkrét példákon keresztül mutatja be, hogyan alakítható ki olyan tanulási környezet, amely támogatja a 21. századi tanulók és oktatók mentális jóllétét, motivációját és érzelmi fejlődését.

2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1900080.tv Letöltés ideje: 2026. 04. 07.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Kanczné Nagy Katalin; Kattein-Pornói, Rita (2023): A 21. század nevelési kihívásai a szakképzésben Budapest, Magyarország : Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Műszaki Pedagógia Tanszék.

Kattein-Pornói Rita (2025). A tanári pályaújraorientáció motivációs mintázatai a posztpandémiás szakmai tanárképzésben - egy kvalitatív modell bemutatása. Acta Medicinae Et Sociologica, 16(41), 153-176. https://doi.org/10.19055/ams.2025.12/31/7

Lisa Spencer-Arnell; Stephen Neale; Liz Wilson (2020): Érzelmi intelligencia coaching. A vezető, a coach és az egyéni teljesítmények fejlesztése. OKTKER-Nodus Kiadó Kft., 2020.

Paksi Borbála, Schmidt Andrea, Magi Anna, Eisinger Andrea és Felvinczi Katalin (2015): Gyakorló pedagógusok pályamotivációi. Educatio. 1. 63–79.

Watt, H. M. G. ; Richardson, P. W. (2007): Motivational factors influencing teaching as a career choice: Development and validation of the FIT-Choice scale. Journal of Experimental Education, 75. 167–202.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Keresztes György

Absztrakt címe: A fordított nehézségi ívű pedagógiai modell pontosítása a Chess.com platformon szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján

Kulcsszavak: fordított nehézségi ív; Chess.com; gamifikáció; időskori tanulás; digitális játékpedagógia

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: Egy korábbi tanulmányban (Keresztes, 2026) a szerző elméleti-módszertani kutatásmódszertani keretet javasolt a sakktábla-alapú logikai játékok időskori pedagógiai alkalmazásának vizsgálatára: a fordított nehézségi ívű pedagógiai modellt. A modell a gyermek sakkpedagógiában alkalmazott, fokozatosan nehezedő tanulási struktúra tudatos megfordítására épül, és három pedagógiai szintet különít el az időskori kognitív állapotváltozáshoz igazodva: a strukturált komplexitás, a strukturált egyszerűsítés és a kapcsolódás pedagógiájának szintjét. Az elméleti megalapozásnál felmerült, hogy a modell hogyan viselkedik valós digitális tanulási környezetben, és ez alapján milyen pontokon szorul korrekcióra, árnyalásra vagy kiegészítésre.

Jelen tanulmány célja a fordított nehézségi ív kutatási keretrendszerének pontosítása és új nézőpontokkal való gazdagítása a Chess.com platformon szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján. A Chess.com a világ legnagyobb online sakkplatformja, amely összetett gamifikációs elemrendszert működtet: Glicko-1 alapú dinamikus rangsorolás, adaptív botok, nehézségi szintekre bontott taktikai feladványrendszer, coach botok, teljesítménybadge-ek és szociális funkciók. A szerző saját, többéves sakkoktatói és 40 éves játékosi tapasztalata alapján, az idős felhasználók digitális sakkviselkedésének rendszeres megfigyelésére támaszkodva veti össze a fordított ív modelljének elméleti feltevéseit a platform által kínált valós tanulási helyzetekkel.

A kutatás három kérdéskörre fókuszál: 1) A Chess.com gamifikációs elemei (adaptív botok, puzzle-rendszer, rangsorolás, szociális funkciók) milyen pontokon támasztják alá, és milyen pontokon kérdőjelezik meg a fordított nehézségi ív modelljének eredeti feltevéseit? 2) A platformon megfigyelt időskori játékviselkedési mintázatok (így a játékidő fokozatos növelése, a kiegyensúlyozott ellenfelek keresése, az eredményromlásra adott adaptív válaszok) milyen új szempontokat kínálnak a modell pedagógiai szintjeinek pontosításához? 3) A gamifikáció mely elemei (különösen a dinamikus nehézségállítás, az azonnali visszacsatolás és a szociális interakció) válhatnak a fordított nehézségi ív modelljébe szervesen integrálható pedagógiai eszközökké?

A kutatás módszere reflexív elemzés: a szerző saját Chess.com-os tapasztalatait (a sakkoktatói tevékenység, a környezetében élő idős játékosok megfigyelése, valamint a platform gamifikációs mechanikájának ismerete alapján) szembesíti a fordított ív modelljének elméleti struktúrájával. Az elemzés a gamifikáció szakirodalmára (Koivisto & Hamari, 2019), az időskori tanulás gerontagógiai megközelítéseire (Formosa, 2012) és a sakk időskori kognitív hatásainak kutatásaira (Lillo-Crespo et al., 2019) támaszkodik.

Az előzetes tapasztalatok több ponton árnyalják az eredeti modellt. A Chess.com adaptív botrendszere rámutat, hogy a dinamikus nehézségállítás (amely az eredeti modellben nem szerepelt kellően hangsúlyosan) az I. szint (strukturált komplexitás) pedagógiai fenntarthatóságának kulcseleme lehet, nem csupán technikai funkció. A platformon megfigyelt időskori viselkedési mintázatok, pl. a játékidő-menedzsment mint tudatos kompenzációs stratégia, a modell horizontális dimenziójának bővítését indokolják az időkezelés kategóriájával. A szociális gamifikációs elemek (klubok, csoportos játék) vizsgálata arra hívja fel a figyelmet, hogy a III. szint (kapcsolódás pedagógiája) nem csupán

TELJES VÉGLEGES VÁLTOZAT

az egyszerűsített játékokhoz kötődik, és a platform közösségi funkcióin keresztül már az I. - II. szinten is megjelenhet – a modell szintjei tehát nem kizárólag vertikálisan, hanem horizontálisan is átjárhatók. A puzzle-rendszer progresszív logikája ezzel szemben rávilágít arra, hogy a jelenlegi digitális környezet a II. szint (strukturált egyszerűsítés) pedagógiai igényeit nem szolgálja ki: a nehézségi regresszió lehetősége hiányzik.

A tanulmány a tapasztalatok alapján pontosított modellváltozatot javasol, és kijelöli a további kvalitatív kutatás irányait: az időskori digitális sakkviselkedés célzott megfigyeléses vizsgálatát, a gamifikációs elemek adaptív pedagógiai hatásának feltárását, valamint az idősbarát digitális sakk-környezet tervezési elveinek kidolgozását. A kutatás jelentősége, hogy a fordított nehézségi ív korábban kizárólag elméleti modelljét a digitális valóság tapasztalataival szembesíti, és ezáltal mind a modell érvényességét, mind alkalmazási lehetőségeit közelebb hozza a pedagógiai gyakorlathoz.

Irodalom:

Formosa, M. (2012). Critical geragogy: Situating theory in practice. Journal of Contemporary Educational Studies

, 63(5), 36–54.

Koivisto, J., Hamari, J. (2019). The rise of motivational information systems: A review of gamification research. International Journal of Information Management

, 45, 191–210.

Lillo-Crespo, M., Forner-Ruiz, M., Riquelme-Galindo, J., Ruiz-Fernández, D., & García-Sanjuan, S. (2019). Chess practice as a protective factor in dementia. International Journal of Environmental Research and Public Health

, 16(12), 2116.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kéri Katalin

Absztrakt címe: Pedagógiai modernizáció vagy politikai asszimiláció? Az 1879-es XVIII. törvény a képviselőházi viták és a Néptanítók Lapja tükrében

Kulcsszavak: Néptanítók Lapja, nemzetépítés, magyarosítás, 1879:XVIII. törvény, pedagógiai modernizáció

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: Magyarországon 1879-ben, Trefort Ágoston kultuszminisztersége alatt született meg a XVIII. törvénycikk a magyar nyelv kötelező tanításáról. Ezzel a törvénnyel Trefort célja nem az erőszakos magyarosítás volt, hanem az állami egység megteremtése. Úgy vélte, a közös nyelv a modern polgári állam és a gazdasági fejlődés fontos alapfeltétele. Ez a törvény indította el azt a folyamatot, amely a kiegyezés utáni Magyarországot egy egységesebb kulturális és nyelvi közösséggé igyekezett formálni. A Trefort-korszak „magyarosítási" politikája tehát úgy értelmezhető, mint egy pedagógiai misszió a sokszínű, többnemzetiségű lakosság egységes politikai közösségbe történő integrálására. A korabeli források, például a sajtó anyagai vizsgálatával megfigyelhetjük, hogyan használta fel az állam az oktatási diskurzust a nemzeti identitás, valamint a vidéki, többnyelvű környezet gyakorlati kihívásai közötti feszültségek feloldására (V.ö.: Hobsbawm, 1990). Míg a kormányzat a modernizáció és a hazaszeretetre nevelés eszközeként tekintett a törvényre, a magyarországi nemzetiségek bizalmatlanul fogadták, sokan az autonómiájuk elleni támadásnak és a beolvasztás első lépésének érezték. A kutatás fókuszában, Ernest Gellner (1983) és Eugen Weber (1976) elméleti kereteire támaszkodva, az áll, hogy miként jelent meg az állami irányítású nyelvi homogenizáció egyszerre szakmai szempontból szükséges lépésként és a nemzetépítés eszközeként. Az előadás egyrészt a törvénycikk tartalmát, az elfogadásával kapcsolatos parlamenti viták pro és contra érveit mutatja be. Fókuszba emeli továbbá a jogszabályt követő hivatalos pedagógiai diskurzus érvkészletének főbb fogalmait és elemeit, a kormányzati támogatású, hetente megjelenő szaklap, a Néptanítók Lapja

1879-ben kiadott számai cikkanyagának manuális kvalitatív tartalomelemzésével. Az adatkezelés egy strukturált digitális kutatási naplóban (Microsoft Excel) történt, amelyben minden cikk egyedi azonosítót (ID) kapott, és egy előre meghatározott kódrendszer alapján került kategorizálásra. Ez a táblázatalapú megközelítés lehetővé tette a kulcsfontosságú idézetek szisztematikus rendszerezését, elősegítve a tematikus szintézist a vizsgált évben. A kódolási folyamat során három fő diskurzustípust azonosítottunk: a „magyarosítási" folyamat professzionalizálódását, a magyar nyelvnek, mint a társadalmi mobilitás „civilizációs" előfeltételének ideológiai konstrukcióját, valamint a többnyelvű környezetben dolgozó vidéki pedagógusok gyakorlati kihívásait. Eredményeink rávilágítanak a hivatalos retorikában rejlő ellentmondásra: a Néptanítók Lapja

diskurzusa ellentmondást mutat a pedagógiai modernizáció és a politikai asszimiláció között. Egyfelől a „természetes módszer" (direkt módszer) népszerűsítése a magyar nyelv tanításában progresszív elmozdulást jelentett a száraz, nyelvtanközpontú oktatástól a kommunikatív kompetencia fejlesztése felé, ami összhangban állt a korabeli európai oktatási reformokkal. Másfelől ez a módszertani „professzionalizmus" a központosított nemzetépítési program eszközeként szolgált. A magyar esetet szélesebb európai összehasonlító perspektívába helyezve az előadás hozzájárul annak a megértéséhez, miként működtek a 19. századi iskolarendszerek a nemzeti identitásépítés küzdőtereiként a többnemzetiségű régiókban. A viták, erőfeszítések ellenére ugyanakkor az is igazolható, hogy a törvény végrehajtása nem teljesen valósult meg. A téma eddigi és további kutatása amiatt fontos, mert ezeknek a 19. századi nyelvpolitikáknak az öröksége ma is ott rejlik a közép-európai régió oktatási méltányosságról és nyelvi jogokról szóló vitáinak a hátterében.

NEMZETGÉSZ VALIDÁLT

Gellner, E. (1983). Nations and Nationalism.
Oxford, UK. - Cambridge, USA: Blackwell.
Hobsbawm, Eric (1990). Nations and Nationalism since 1780.
Programme, myth, reality. Cambridge:
Cambridge University Press.
Weber, Eugen (1976). Peasants into Frenchmen. The Modernization of Rural France, 1870–1914.
Stanford: Stanford University Press.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kertész Zsófia Nóra

Absztrakt címe: Kihívások és fejlesztő stratégiák az integrált oktatásban az SNI-tanulók támogatására a tanítók nézőpontjából

Kulcsszavak: sajátos nevelési igény, tanítók, integrált oktatás

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: A SNI-gyermekek száma az utóbbi években nagy emelkedést mutatott, mely komoly hátrányt jelenhet az oktatás során, mind diák, mint pedagógusi szempontból. Ezért a felmerülő problémákkal mindenképpen szükséges foglalkozni, és megoldási lehetőségeket találni, felkínálni a tanulók számára. A szakirodalom is kitágítja a teret különböző eszközök használatával a tanórán és az otthoni tanulás során, mellyel biztosítható az esélyegyenlőség, akár felzárkóztató foglalkozások, vagy differenciált oktatás alkalmazásával. Az mindenképpen megállapítható, hogy változtatásra van szükség. Figyelembe kell venni a modern pedagógia lehetőségeit, a fejlett oktatási lehetőségeket, hogy a tanítás során kellő motivációt, a tanulási nehézségekhez igazodó kihívásokat támasszunk a diákoknak.Ezek ismeretében a különböző eszközök tanórai használatának vizsgálata indokolt, főként a pedagógus szemszögéből, hiszen a feltételek adottak, a lehetőségek kiaknázása azonban visszafogott. Szükséges feltárni azokat a hátráltató tényezőket, melyek akadályozzák az egyes eszközök napi, rutinszerű alkalmazását a tanítás során, annak ismeretében, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók oktatása főként többségi intézményekben történik. Mi akadályozza a tanítókat ezek rendszeres beemelésére az órai munkába, rajtuk kívülálló okok, vagy a személyes motiváció, a szaktudás hiányzik, és van-e kapacitásuk, energiájuk a különleges bánásmódot igénylő gyermekek differenciált tanítására.Kutatásomban kizárólag alsós tanítókkal végeztem, mivel a fiatal kori lemaradás, amit okozhat akár csak az olvasás nehézsége, a későbbiekben hatványozottan jelenhet meg a tanulmányok során. A korai fejlesztés szükségessége miatt többségi intézmények pedagógusait kérdeztem. A mintavételezés véletlenszerű volt kapcsolati tőkére alapozva, majd hólabda módszerrel a már megkérdezett intézmények, interjúalanyok ajánlásával, kizárólag SNI gyermekeket oktatók körében. Az adatgyűjtés félig strukturált interjús módszerrel készült, saját tervezésű nyitott és zárt kérdésekkel, hangrögzítő alkalmazásával. A felmérésben a különböző eszközök ellátottságára és azok állapotára fókuszáltam, továbbá az SNI diákokkal felmerülő nehézségekre, valamint a specifikus fejlődési lehetőségeikre. A feldolgozás ATLAS.ti 7 számítógépes szoftver segítségével történt.Az eredmények alapján eszközellátottság tekintetében, az idő előrehaladtával fejlesztésekre, pótlásokra, innovációra lenne szükség. Markáns problémát jelent az SNI tanulók kezelése, motivációinak fenntartása, mely visszavezethető a korlátozottan használható eszközökre is. A szakmai továbbképzése sem megoldott, bár számos területről elérhetők, mégis munkaszervezési, tartalmi, okok miatt nehézkes az igénybevétele. A felzárkózást főként autodidakta módon végzik, saját beszerzésű szakkönyvekből.A kutatás segítség lehet azon pedagógusok számára, akik bizonytalanok még a különféle eszközök használatának bevezetésében, azok hasznosságával az integrált osztályokban az SNI tanulók részére, de tanácsul szolgálhat azoknak is, akik „kezdők” a sajátos nevelési igényű diákok kezelésének módszertanában.

Szakirodalom:

Központi Statisztikai Hivatal. (2024). Oktatási statsiztikákBacskai, K., Dan, B. A., Szűcs, T., Sávai-Átyin, R., Hrabéczy, A., Kovács, K. E., Ridzig, G., Kiss, D. M., & Pusztai, G. (2023). Problémák és megoldások a sajátos nevelési igényű diákok tanárai és szülei közötti együttműködésben. Iskolakultúra, 33(9), 3–29.Erdélyi, A. (2019). Az IKT eszközök hatása az óvodáskorú gyermekekre. Debreceni Egyetem.Biró, K. (2017) Korszerű IKT eszközök alkalmazása az SNI- s tanulók fejlesztésében. Opus et Educatio, 4(3).Vágó-Kürti, A., &

NEMZETKÖZI SZAKDOLGOZAT

Virányi, A. (2023). IKT eszközök a gyógypedagógia szolgálatában-A tanulást segítő technológiák használatának nemzetközi gyakorlata tanulásban akadályozott gyermekek oktatásában Szisztematikus szakirodalmi áttekintés. Gyógypedagógiai Szemle, 51(2), 143-158.Hegedűs, R. (2023). Sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók számának területi és statisztikai elemzése. Educatio, 32(2), 228-246.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Király Krisztina

Absztrakt címe: Tudatos technológiahasználat az idegennyelv-órákon

Kulcsszavak: flow-elmélet, idegennyelv-oktatás, nagy nyelvi modellek, pedagógiai innováció, SAMR-modell

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: Korunk pedagógiai kihívásai túlmutatnak a digitális technológiák tantermi integrációján. A valódi próbatételt a 21. századi nyelvtanulók motivációjának fenntartása és a tanulási hatékonyságuk növelése jelenti (Canez, 2018). Az osztálytermi technológiahasználat önmagában véve azonban nem elégséges a tanulói autonómia és a motiváció hosszútávú fenntartásához (Hattie, 2012), ezért indokolt olyan hathatós módszertani újítások bevezetése, amelyek választ adnak a nyelvtanulók tanulási igényeire.

A kutatás a nyelvpedagógia, a digitális pedagógia és a tanuláspszichológia releváns szakirodalmára, nevesen John Hattie meta-analíziseire, a SAMR-modellre és a flow-elméletre épül.

Az 1200 meta-analíziseredményét összegző munkájában Hattie a tanulói teljesítményt befolyásoló tényezőkről egy hatásméret-rangsort állított fel. A több mint 250 különböző hatást vizsgáló elemzés szerint az információs és kommunikációs technológiai (IKT) eszközök használata általában a középmezőnyben vagy a rangsor alsóbb szegmensében jelenik meg. Ezzel ellentétben a tanári hatékonyság, a tanár-diák kapcsolat és a metakognitív stratégiák számottevő hatást gyakorolnak a tanulók eredményességére.

A SAMR-modell (Puentedura, 2013) segítségével azonosíthatni tudjuk a technológia integrációjának azon szintjeit, amelyek túlmutatnak az eszközök tanárközpontú felhasználásán. A négy szintű modell iránymutatásként szolgálhat a tanulási folyamat szükségszerű és mélyreható átalakításához. A két magasabb szint, a módosítás (Modification) és az újraértelmezés (Redefinition) teret enged az interkativitásnak és tanulói szabadságnak, és elősegítheti a flow-élmény kialakulását is.

Csíkszentmihályi Mihály flow-elmélete (1990) értelmében az optimális tanulási állapot akkor jön létre, amikor a tanulók képességei és a feladatok nehézségi szintje egyensúlyban van. A folyamatban hangsúlyos szerepet kap az azonnali visszacsatolás is. A SAMR-modell említett transzformatív szintjei éppen ezeket a feltételeket teremtik meg: átalakítják a tanulási folyamat formáját, minőségét és mélységét is.

Jelen kutatás arra keresi a választ, hogy a mesterséges intelligenciára támaszkodó nagy nyelvi modellek elősegíthetik-e a szükséges módszertani innovációt, okozhatnak-e flow-állapotot, illetve hogyan integrálhatók a mindennapi nyelvtanítási gyakorlatba.

A tanulmány újszerűsége abban rejlik, hogy összekapcsolja a felsorolt elméleteket és gyakorlati útmutatást nyújt necsak nyelvtanárok számára a tanulók motiváltságának és érdeklődésének fenntartása érdekében.

Kulcsszavak:

flow-elmélet, idegennyelv-oktatás, nagy nyelvi modellek, pedagógiai innováció, SAMR-modell

Irodalomjegyzék (absztrakt)

Canez, D. (2018). 21st century learning practices: A case study of student response and motivation in the classroom.

Csíkszentmihályi, M. (1990). Flow: The psychology of optimal experience.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Harper & Row.

Hattie, J. (2012).Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning

. Routledge.

Puentedura, R. R. (2013). SAMR: Getting to transformation.Retrieved May

,31

, 265-283.

Irodalomjegyzék (tanulmány)

Canez, D. (2018). 21st century learning practices: A case study of student response and motivation in the classroom.

Csíkszentmihályi, M. (1990). Flow: The psychology of optimal experience.

Harper & Row.

Deterding, S., Sicart, M., Nacke, L., O'Hara, K., & Dixon, D. (2011). Gamification: Using game-design elements in non-gaming contexts. In Proceedings of the SIGCHI Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI '11 Extended Abstracts)

(pp. 2425–2428). ACM. https://doi.org/10.1145/1979742.1979575

Domínguez, A., Saenz-de-Navarrete, J., De-Marcos, L., Fernández-Sanz, L., Pagés, C., & Martínez-Herráiz, J. J. (2013). Gamifying learning experiences: Practical implications and outcomes. Computers & Education, 63

, 380–392. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.12.020

Gee, J. P. (2003). What video games have to teach us about learning and literacy. Computers in Entertainment (CIE), 1

(1), 20–20. https://doi.org/10.1145/950566.950595

Hattie, J. (2012).Visible learning for teachers: Maximizing impact on learning

. Routledge.

Kapp, K. M. (2012). The gamification of learning and instruction: Game-based methods and strategies for training and education.

John Wiley & Sons.

Martí-Parreño, J., Seguí-Mas, D., & Seguí-Mas, E. (2016). Teachers' attitude towards and actual use of gamification. Procedia – Social and Behavioral Sciences, 228

, 682–688. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2016.07.104

Nicholson, S. (2014). A recipe for meaningful gamification. In T. Reiners & L. C. Wood (Eds.), Gamification in education and business

(pp. 1–20). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-319-10208-5_1

Prensky, M. (2003). Digital game-based learning. Computers in Entertainment (CIE), 1

(1), 21–21. https://doi.org/10.1145/950566.950596

Prievara, T., Lénárd, A., & Katona, N. (2020). Digitális pedagógia a közoktatásban.

Puentedura, R. R. (2013). SAMR: Getting to transformation.Retrieved May

,31

, 265-283.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kis Annamária Józsa Krisztián

Absztrakt címe: STRESS AND ANXIETY IN THE PRESCHOOL-SCHOOL TRANSITION: A NARRATIVE REVIEW OF RECENT EMPIRICAL STUDIES

Kulcsszavak: stress; anxiety; school transition; school readiness; early childhood

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: The transition from preschool to school is a particularly sensitive developmental period, often accompanied by elevated levels of stress and anxiety. Although an increasing number of studies have examined their role in children's school adjustment, the evidence remains fragmented and the methodological approaches are diverse. The aim of this study is to identify major research trends, commonly applied methods, key findings, and under-researched areas through a narrative review of recent empirical studies selected from major academic databases on the basis of predefined inclusion criteria. Recent research highlights the multidimensional nature of childhood anxiety and points to the importance of assessment frameworks that capture not only symptoms but also daily functioning and multiple sources of information (Krause et al., 2021). Longitudinal evidence shows that children differ considerably in their stress sensitivity and coping patterns during the transition period. Cortisol levels measured in the first week of school predict later anxiety symptoms, whereas supportive social relationships appear to function as important protective factors (Leblond et al., 2023, 2026). Empirical findings also indicate that physiological stress is closely related to children's academic and social competencies. Lower reading performance and weaker social skills are associated with higher stress levels, particularly among girls (Jõgi et al., 2022), while prolonged academic stress may impair inhibitory control, thereby hindering cognitive processes essential for learning (Yang et al., 2026). Cultural and contextual factors also shape the transition process. Qualitative evidence suggests that parents can actively support adaptation by responding sensitively to children's emotional needs and by structuring everyday learning experiences in developmentally supportive ways (Liu et al., 2026). Intervention studies further indicate that anxiety during school entry can be reduced through targeted support; for example, animal-assisted pedagogical programmes have shown promising effects on children's emotional adjustment (Iváncsik et al., 2025). At a broader level, epidemiological data point to a growing burden of childhood anxiety in several regions, underlining the wider relevance of the issue (Zhang et al., 2026). Overall, the reviewed studies confirm that stress and anxiety are key factors in successful school adjustment and suggest that early identification, emotionally supportive classroom and family environments, and targeted transition practices may substantially improve children's adaptation to school.

The research is supported by the Hungarian Academy of Sciences Public Education Development Research Program.

References

Iváncsik, R., Podráczky, J., Molnár, M., Stromájer, G. P., & Csima, M. (2025). The role of animal-assisted intervention in supporting the preschool-to-school transition. International Journal of Early Childhood, 57

, 667–686.

Jõgi, A.-L., Pakarinen, E., Tolvanen, A., & Lerkkanen, M.-K. (2022). Reading skills, social competence, and physiological stress in the first grade. School Mental Health, 14

, 624–639. https://doi.org/10.1007/s12310-021-09487-x

Krause, K. R., Chung, S., Adewuya, A. O., Albano, A. M., Babins-Wagner, R., Birkinshaw, L., et al. (2021). International consensus on a standard set of outcome measures for child and

NEMZETGÉS VÁLTOZAT

youth anxiety, depression, obsessive-compulsive disorder, and post-traumatic stress disorder. The Lancet Psychiatry, 8

(1), 76–86. https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30356-4

Leblond, M., Parent, S., Castellanos-Ryan, N., Lupien, S., Fraser, W. D., & Séguin, J. R. (2023). Stress across the transition from preschool to school: Association with the development of anxiety symptoms in children. Psychoneuroendocrinology, 153

(Suppl.), 106144.

Leblond, M., Parent, S., Castellanos-Ryan, N., Lupien, S. J., Herba, C. M., Fraser, W. D., & Séguin, J. R. (2026). Morning cortisol levels and quality of social interactions across the transition to school predict the development of children's anxious and depressive symptoms in first grade. Psychoneuroendocrinology

, 185

, 107721.

https://doi.org/10.1016/j.psyneuen.2025.107721

Liu, J., Li, L., & Rai, P. (2026). A cultural-historical study of how parents create conditions to facilitate children's transition to school in the Chinese context. Learning, Culture and Social Interaction, 56

, 100969.

Yang, Q., Liu, Y., Zhang, H., & Sun, M. (2026). Acute academic stress impairs inhibitory control in early primary school children. Journal of Experimental Child Psychology, 263

, 106415. https://doi.org/10.1016/j.jecp.2025.106415

Zhang, K., Kan, C., Han, F., Li, X., Zheng, T., Hou, N., Xue, Y., & Sun, X. (2026). Trends and determinants of childhood anxiety disorders burden in Asia, 1990–2023. Journal of Anxiety Disorders, 120

, 103156.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kocsis Zsófia Fényes Hajnalka, Pusztai Gabriella

Absztrakt címe: Kooperatív, oktatási társasjáték fejlesztése a szülői bevonódással kapcsolatos partnerségközpontú attitűdök erősítésére

Kulcsszavak: társasjáték, társasjáték fejlesztés, szülői bevonódás, pedagógusképzés, hatásmérés

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A szülői bevonódás az iskolai eredményesség és a tanulói jóllét egyik meghatározó tényezője, amelyet számos nemzetközi kutatás hangsúlyoz. Ennek ellenére a pedagógusképzésben e terület gyakran elsősorban elméleti megközelítésben jelenik meg, miközben a hallgatók korlátozott lehetőséget kapnak a szülőkkel való együttműködés komplex, gyakorlati helyzeteinek megtapasztalására. A kutatás témaválasztását ez a hiány indokolja. A fejlesztés elméleti keretét a szülői bevonódás és a család–iskola partnerség modelljei (Epstein, 2010; Smit et al., 2007), valamint a társasjátékok oktatási alkalmazására vonatkozó szakirodalma adja (Brydges & Dembinski, 2019; Frossard et al., 2012; Cosimini & Collins, 2023).

A kutatás célja egy kooperatív mechanikára épülő oktatási célú társasjáték (K.Ö.SZ.I.) fejlesztése és hatásvizsgálata volt, amely támogatja a pedagógusok és pedagógushallgatók partnerségközpontú attitűdjeinek fejlődését a szülői bevonódás területén. A kutatás fő kérdése, hogy a társasjáték milyen mértékben járul hozzá a résztvevők attitűdjeinek, szemléletének és együttműködési készségeinek formálásához, illetve milyen különbségek figyelhetők meg a pedagógushallgatók és gyakorló pedagógusok között.

A fejlesztés iteratív módon valósult meg. A módszertan vegyes módszerű megközelítést alkalmazott: kérdőíves adatfelvételt (Likert-skálás és nyitott kérdések), valamint elő- és utómérést az attitűdváltozás vizsgálatára. A kutatásban összesen 116 fő (54 tanárjelölt és 62 pedagógus) vett részt facilitált játékszekciók keretében. Az adatelemzés nemparaméteres statisztikai eljárásokkal történt, kiegészítve a nyitott kérdésekre érkezett válaszok tartalomelemzésével.

Az eredmények azt mutatják, hogy a társasjáték-alapú beavatkozás szignifikáns, pozitív attitűdváltozást eredményezett, különösen a gyakorló pedagógusok körében. A résztvevők nagyobb mértékben tekintették a szülői bevonódást közös szakmai felelősségnek, és erősödött a szülők szerepének elismerése az iskolai folyamatokban. A visszajelzések kiemelik a kooperatív játékmenet, a valósághű szituációk és a közös reflexió jelentőségét a tanulási folyamatban. Az újszerűség abban rejlik, hogy a kutatás egy komplex, többkomponensű módszertani eszközt – társasjátékot és pedagógiai kézikönyvet – integrál a pedagógusképzés gyakorlatába.

A kutatás elméleti jelentősége, hogy hozzájárul a társasjátékok és a szülői bevonódás pedagógiai diskurzusának összekapcsolásához, míg gyakorlati szempontból egy rugalmasan alkalmazható módszertani megoldást kínál. A fejlesztett eszköz támogatja a kutatásalapú oktatást, a reflektív tanulást és a pedagógiai innovációk terjedését, különösen a pedagógusképzés és továbbképzés területén.Irodalom:Brydges, S., & Dembinski, H. E. (2019). Catalyze!

Lowering the Activation Barriers to Undergraduate Students' Success in Chemistry: A Board Game for Teaching Assistants. Journal of Chemical Education

, 96

(3), 511–517. https://doi.org/10.1021/acs.jchemed.8b00544

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Cosimini, M. J., & Collins, J. (2023). Card and board game design for medical education: Length and complexity considerations. Korean Journal of Medical Education

, 35

(3), 291–296. https://doi.org/10.3946/kjme.2023.267

Epstein, J. L. (2010). School/Family/Community Partnerships: Caring for the Children We Share. Phi Delta Kappan

, 92

(3), 81–96. https://doi.org/10.1177/003172171009200326

Frossard, F., Barajas, M., & Trifonova, A. (2012). A learner-centred game-design approach: Impacts on teachers' creativity. Digital Education Review, 21(1), 13–22.

Smit, F., Driessen, G., Sluiter, R., & Sleegers, P. (2007). Types of parents and school strategies aimed at the creation of effective partnerships. International Journal of Parents in Education, 1, 45–52.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kóger Yvetta

Absztrakt címe: Az „ötvenes évek” óvodaügye a személyes emlékezetben

Kulcsszavak: óvodatörténet, "ötvenes évek", oral history, fotóinterjú

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: A múlt saját hangján megszólaló egodokumentumok sajátos formája az oral history, mint szóbeli tanúságtétel, mely az emlékezetkutatás elméleti keretében értelmezhető. Amellett, hogy a visszaemlékezők elbeszéléseinek a múlt konstruálásában játszott szerepe és felhasználhatósága számos dilemmát vet fel a tudomány világában, jelen kutatás esetében az „ötvenes évek” óvodaügye újabb jelentésrétegének feltárása inspirálta az oral history, mint szemléletmód, illetve forrástípus alkalmazását. Kiegészítheti az ötvenes évek óvodatörténetét, segítségével komplexebb képet kaphatunk az óvodai mindennapokról. Egy politikai ideológiától terhes kor légkörét tanulmányozzuk, melynek megítélését az utókor átértékelte, ugyanis az emlékezés mindig a jelen horizontjából íródik (Gyáni 2000; Károly, 2007). Nem biztos, hogy az írott források adják a legrelevánsabb képet az akkori történésekről, ezért a forráskritika alkalmazásával értékes forrássá válhat a személyes emlékanyag, ugyanakkor nem hívatott helyettesíteni a történeti kutatások „hagyományos” forrásait, hanem másfajta szempontokat adhat a megismeréshez (Varga, 2010).

A kutatás központi kérdéseként a magyarországi óvodaügy alakulását tárjuk fel a szocialista óvoda hőskorában. Választ várunk arra, hogy a szovjet minta alapján formálódó rendszer kezdeti időszakában hol van az óvoda, mint intézmény helye.

A szóbeliség útján ránk maradó emlékanyag forrásként való használatát a fotóinterjú egyik alapjaként és eszközeként is értelmezhetjük (Kopp et al., 2009). Ebből kiindulva, illetve az interjúalanyok életkorából adódóan esett a választás adatgyűjtő eljárásként a fotóinterjúra. A talált fotók és kölcsönkapott fényképek fotóesszéje óvodaépületekről, az „óvodahasználó” személyekről, illetve az óvodai múlt eseményeit megjelenítő felvételekből tevődik össze. A képek inspirálta fotóinterjú keretében szólaltattunk meg két egykori óvónőt, mely a kutatás folyamatában szinte szakmai életút interjú formáját öltötte. A kis mintaszám okán is a szóbeli elbeszélések információit az írott forrásokon nyugvó ismeretek kiegészítéséhez, pontosításához használjuk fel (Kéri, 2001).

A fotóinterjú képi és szöveges adatainak feldolgozása kombinált módszert igényel. A fotók történeti ikonográfiai elemzése mellett a fotóinterjú szövegkorpuszai tartalmilag strukturáló kvalitatív tartalomelemzéssel kerülnek feldolgozásra (Kuckartz, 2019; Sántha, 2022), a MAXQDATM kvalitatív adatelemző szoftver használatával. A kategóriaállítás elmélet- és adatvezérelt módon történt a különféle létező elméletek, a szakirodalom, az írott források és a kutatási kérdések alapján vázolódó kutatói prekoncepció, illetve az elemzett szövegkorpusz által generáltan. A vizsgálat – a fenntartás, felügyelet és az óvónők helyzete alkategóriát is magába foglaló – az óvodáztatás expanziója főkategória dominanciáját mutatja. A képek általi tematikai orientáció eredményezte a nevelés főkategória magas kódolási arányát a „szülők nevelése” alkategória hangsúlyával. Az óvoda deklarált funkciói közül a szociális funkcióra való utalás jelentősebb, a pedagógiai funkció képek általi interpretációja szinte elhanyagolható. Ez is megerősítheti azt, hogy az óvoda köznevelésben betöltött szerepe még formálódott, így az „ötvenes években” sem a társadalom, sem az óvónők nem tekintették súlypontinak a közoktatás első láncszeme titulust.

E vizsgálatban a mikroszintű történések kerültek fókuszba, melyek nélkül ma már nem tekinthető teljesnek egyetlen kutatás sem. Az interjúkból arra következtethetünk, hogy az óvoda az „ötvenes években” valójában a gyermek napközbeni tevékenységi-tartózkodási helyszínének egyik alternatíváját jelentette. Egyrészt azért, mert az óvodás korú gyermekek

NEMZETGEFSVÁLTOZAT

számához képest még kevés volt az óvoda, másrészt a szülők, főként az édesanyák otthon voltak, így nem jelentett problémát a gyermek otthonléte. A szovjet minta által javasolt, az óvoda és a család kapcsolatát befolyásolni hivatott kapcsolattartási fórumok még csak formálódtak. Az ideológiai politikai propaganda világa a visszaemlékezések szerint többségében elkerülte az óvodákat.

Gyáni, G. (2000b). Emlékezés és Oral history. In Gyáni, G. (Ed.), Emlékezés, emlékezet és a történelem elbeszélése (pp. 128-144). Napvilág Kiadó, Budapest.

Károly, A. (2007). Az oral history mint kutatási módszer. Magiszter, 5(2), 59-68.

Kéri, K. (2001). Bevezetés a neveléstörténeti kutatások módszertanába. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.

Kopp, E., Juhász-Ollerényi, T., Birkás, A. & Csík, O. (2009). Időutazás a gyermekkorba – fotóinterjún alapuló kutatás és oktatás a tanárképzésben. Pedagógusképzés, 7(36), 93-107.

Kuckartz, U. (2012). Qualitative Inhaltanalyse. Methoden, Praxis, Computerunterstützung. Beltz Juventa Verlag, Weinheim Basel.

Sántha, K. (2022). Kvalitatív tartalomelemzés. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest.

Varga, N. A. (2010): Az Oral history források jelentősége. In: Juhász, E. (Ed.), Harmadfokú képzés, felnőttképzés és regionalizmus (pp. 292-298). CHERD Hungary, Debrecen.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kolacsek Sándor Kővári Attila

Absztrakt címe: Digitális pedagógia és tanári kompetenciák a szakképzésben: Mit mutatnak a legújabb nemzetközi kutatások és milyen kutatási hiányosságok maradtak fenn?

Kulcsszavak: oktatói kompetenciák, oktatási hatékonyság, kommunikációs készségek

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: A szakképzési gyakorlatot egyre inkább befolyásolják a digitális átalakulás, az ipar 4.0 és a tanulók sokszínűsége. Ez arra utal, hogy a tanárok hatékonysága nem értelmezhető pusztán a tantárgyi szakértelem alapján. Az előadás célja, hogy bemutatni a szakoktatók kompetenciáival összefüggő legújabb nemzetközi elemzések eredményeit, beazonosítsa a tanulmányok mintázatait, illetve meghatározza azokat a hiányosságokat, amelyek egy szélesebb körű tanulmány későbbi kidolgozásához szükségesek. Az előadás konkrétan azt vizsgálja, hogy a legújabb kutatások miként fogalmazzák meg és vizsgálják a szaktanári kompetenciákat, mit lehet tanulni ebből a kutatásból, módszertani és tartalmi szempontból, valamint milyen hiányosságokat fedeztünk fel, amelyeket továbbiakban szükséges még vizsgálni. A tanulmányok célzottan lettek kiválasztva, csak azok a nemzetközi közlemények kerültek bele az elemzésbe, amelyek közvetlenül kapcsolódnak az oktatók kompetenciájához. Módszertani szempontból a korpusz változatos és alkalmas egy összehasonlító szintézisre. Kvalitatív esettanulmányt is tartalmaz, amelyben szakképzésben oktató tanárokat vizsgál a DigCompEdu platform használatával (Parra & Rodriguez Fernandez, 2025), Tartalmaz továbbá egy szekvenciális, vegyes módszerű kínai tanulmányt skálavalidáció alkalmazásával 518 szaktanár közreműködésével (Cui & Li, 2025). Még egy deduktív munkaelemzést kvalitatív megközelítéssel 18 németországi szakképzésben oktató tanár bevonásával (Friedrich-Besser et al., 2026). Továbbá egy thaiföldi vegyes módszerű tanulmányt 150 szaktanárral, amely a vezetési dimenziókra összpontosít (Tomun et al., 2025). Valamint két tanulmányt, amelyek a tanárokra összpontosítottak, kérdőíves és vegyes módszerű megközelítéseket alkalmazva vizsgálták a digitális kompetencia és a tanítás, valamint az oktatási hatékonyság aspektusai közötti kapcsolatot (Paul & Paul, 2026). A vizsgált tanulmányban bemutatott eredmények az alábbi megállapításokat támasztják alá. A szakoktatói szükséges kompetenciák túlmutatnak a pedagógiai és a tantárgyi kompetenciákon, valamint magukba foglalják a kommunikációs készségeket, az empátiát, a döntéshozatali kvalitást, az egyidejűleg kezelt feladatok feldolgozásának képességét is (Friedrich-Besser et al., 2026). Bár az iparági tapasztalat előnyös lehet, a hatékony tanítási gyakorlatba való átültetése problémás lehet, különösen a magas specializált készségek tekintetében, amelyeket nehezebb a gyakorlatba integrálni (Xue, 2025). További tanárképzéssel kapcsolatos tanulmányok eredményei azt is jelzik, hogy a magasabb digitális kompetencia szoros kapcsolatban áll a jobb tanítási minőséggel, az erősebb teljesítménnyel, valamint a digitális tanulási környezet minőségi kialakításával (Paul & Paul, 2026). A fentieket figyelembe véve egy fontos kutatási hiányosság azonosítható. A jelen kutatások a kompetencia csak egy-egy aspektusára összpontosítanak, míg a pedagógiai, digitális és szakmai, szervezeti és kontextuális különbségekre vonatkozó integrált empirikus modellek ritkák. Ezért egy ilyen irányultságú kutatás mind elméleti, mind pedig gyakorlati szempontból is releváns, mivel magában hordozza a potenciált az elszigetelt kompetenciamodellek integrálására és olyan kutatási teret biztosít, amelynek várható eredményei felhasználhatóak a szaktanárok további fejlesztésére, valamint a szakképzés minőségének növelésével összefüggő ajánlások megfogalmazására is.

A kutatási eredmények ismeretében egy hipotézist fogalmaz meg a kutatás.

NEMZETKÖZI VÁLOGAT

H1 A szakoktatók eredményessége nem egyetlen kompetenciaterülettől függ, hanem több kompetencia integrált együttesétől, amely nagyobb bizonyítóerővel bír, mint az egyes kompetenciadimenziók önálló vizsgálata.

A vizsgálat eredménye igazolhatja, vagy elvetheti, hogy nemzetközi szakirodalom alapján az oktatók eredményessége milyen főbb kompetenciaterülettől függ, ezek milyen formában tartoznak össze, illetve a vizsgálatokkal kapcsolatban még milyen hiányosságok fedezhetők fel, amiket a későbbi kutatásokban célszerű elemezni.

Irodalomjegyzék:

Cui, H., & Li,R. (2025). TPACK-based digital literacy scale for vocational education teachers in industry–education integration context. Asia Pacific Journal of Education, 1-24.https://doi.org/10.1080/02188791.2025.2596183

Friedrich-Besser, L., Salber, S., Traum, A., Kaiser, F., & Rau, R. (2026). What Competences Do VET Teachers in Germany Really Need? A Work-and Organization Psychology Perspective. International Journal for Research in Vocational Education and Training, 13(2), 158-185.https://doi.org/10.13152/IJRVET.13.2.1

Parra, J. M., & Rodríguez Fernández, S. (2025). Addressing digital competence gaps in vocational education and training: Evidence from a Spanish case study. Education + Training.https://doi.org/10.1108/ET-08-2025-0660

Paul, M., & Paul, A. (2026). The effect of digital competence on teaching skills of B.Ed. trainee teachers in West Bengal. International Journal of Technology and Applied Science, 17(1), 1–10.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kollarics Tímea Patyi Gábor

Absztrakt címe: Fenntarthatóságra nevelés a szakmai pedagógusképzésben a Soproni Egyetemen

Kulcsszavak: fenntarthatóságra nevelés, szakmai pedagógusképzés, Soproni Egyetem

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: 2030-ra az Európai Unió tagállamainak iskolái számára valószínűleg az egyik legfontosabb feladat a környezettudatos, a fenntarthatóság iránt elkötelezett diákok nevelése lesz. A környezettudatosság magas szintje az iskolákban csak jól képzett és motivált pedagógusokkal érhető el. Kutatási módszerünk a dokumentumelemzés, valamint előadásunkban kitérünk a Soproni Egyetemen folyó szakmai pedagógusképzés fenntarthatóságra szemléletformáló gyakorlatára is, amely jógyakorlatként szolgálhat más intézmények számára. Magyarországon a bolognai folyamat bevezetése (2005) jelentős változásokat hozott a felsőoktatásban és a tanárképzésben. A tanárképzést szabályozó rendeletekben az elmúlt két évtizedben a környezeti nevelést és a fenntarthatóságra nevelést nagyrészt figyelmen kívül hagyták vagy alig foglalkoztak vele. A környezeti nevelésről a 2006-os rendeletben nem (15/2006. (IV. 3.) OM rendelet), a 2013-asban pedig csak röviden esett szó (8/2013. (I.30.) EMMI Rendelet). A fenntarthatóság alárendelt szerepet játszik a magyar tanárképzésben, ezen belül a szakmai tanárképzésben. Ez a szakterület nem kötelező a leendő tanárok számára, és sok egyetem nem is kínál hasonló tartalmat. A szakoktató képzésben megjelenik a Képzési és Kimeneti Követelményekben a környezetvédelem és a fenntartható fejlődés, de ezen területek pedagógiai vonatkozásai nem kerülnek említésre (63/2021. (XII. 29.) ITM rendelet). A Soproni Egyetem egy úgynevezett „zöld egyetem”, és számunkra ez a szakterület kiemelten fontos. Előadásunk végén bemutatjuk a környezeti nevelés és a fenntarthatóságra nevelés gyakorlati megvalósítását egyetemünk szakmai tanárképzésében és a szakoktató képzésben. Előadásunk konklúziója, hogy a jövő iskolájának megújult tanárképzési/pedagógusképzési programokra van szüksége, amelyben a fenntarthatóságra nevelés kulcsszerepet játszik.

Hivatkozott irodalom:

15/2006. (IV. 3.) OM rendelet az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről

8/2013. (I.30.) EMMI Rendelet a tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről

63/2021. (XII. 29.) ITM rendelet a pedagógusképzés képzési terület egyes szakjainak képzési és kimeneti követelményeiről

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kónya Réka

Absztrakt címe: Több mint sérülésmegelőzés: a sportági prevenció értelmezése az edzői tudás és pedagógiai szemlélet tükrében a magyar kézilabda-utánpótlásban

Kulcsszavak: kézilabda, sportági prevenció, utánpótlás-nevelés, edzői tanulás, sportpedagógia

Szakosztály: Sportpedagógiai szakosztály

Absztrakt: Az utánpótlássportban a sportsérülések megelőzése egyre nagyobb figyelmet kap, ugyanakkor a prevenció értelmezése túlmutat az edzésmódszertani és egészségügyi megközelítéseken. A hazai és nemzetközi kutatások szerint a preventív edzés hatékonysága szorosan összefügg az edző szerepével (Kónya, 2024). Az edző nemcsak a prevenciós programok végrehajtatója, hanem pedagógiai kompetenciái révén a sportolói tanulás, a biztonságos edzéskörnyezet és a sérülésmegelőző gyakorlatok beépülésének kulcsszereplője (Bennett és Culpan, 2014). Az ehhez szükséges tudás formális, nemformális és informális tanulás során alakul ki (Nelson et al., 2006; Guilfoyle et al., 2024). A témaválasztást az indokolja, hogy a magyar szakirodalomban kevés olyan vizsgálat készült a kézilabda-utánpótlásban, ami az edzők prevenciós szemléletét, tudásforrásait és napi munkáját elemzi.

A kutatás célja annak feltárása, hogy a magyar kézilabda utánpótlásában dolgozó szakmai vezetők és edzők miként értelmezik a sportági prevenció fogalmát, milyen tanulási utakon alakítják ki az ehhez kapcsolódó tudásukat, hogyan jelenítik meg ezt a mindennapi edzői gyakorlatban, valamint milyen akadályokat és fejlesztési lehetőségeket azonosítanak. A vizsgálat újszerűségét az adja, hogy a prevenciót nem kizárólag sportszakmai, hanem pedagógiai összefüggésrendszerben értelmezi, külön figyelmet fordítva az edzői tanulás és a sportági prevenciós gyakorlat kapcsolatára.

A kutatás kvalitatív, feltáró jellegű. Az adatfelvétel félig strukturált interjúk segítségével történt. A mintát célzott mintavétellel kiválasztott 9 szakember alkotta: 4 szakmai igazgató és 5 utánpótlásban dolgozó kézilabdaedző. A résztvevők eltérő szervezeti közegből és különböző pályaszakaszokból érkeztek, ami lehetővé tette, hogy a sportági prevencióval kapcsolatos értelmezések és gyakorlatok sokszínűsége is megjelenjen az elemzésben. Az interjúk elemzése Mayring (2014) kvalitatív tartalomelemzési keretére épülő strukturáló tartalomelemzéssel történt, kombinált deduktív–induktív logikával.

Az interjúk alapján a prevenció fogalma nem egységesen jelent meg a résztvevők körében. Egyes válaszadók elsősorban sérülésmegelőző gyakorlatokhoz kapcsolták. Mások tágabb, pedagógiai, életmódbeli és szervezeti összefüggésben értelmezték, amelybe a terhelésszabályozás, a regeneráció, a sportolói edukáció és az egészségtudatos magatartás formálása is beletartozik. A prevenciós tudás forrásai vegyes képet mutattak. A formális képzés elsősorban elméleti alapot ad, míg a mindennapi gyakorlatban alkalmazható tudás nagyrészt informális és nemformális tanulási helyzetekből, szakmai együttműködésekből és saját tapasztalatból épül fel. A gyakorlati megvalósítás két eltérő szervezeti logika mentén rajzolódott ki. A támogatóbb szakmai háttérrel rendelkező közegekben felmérésekre, monitorozásra és stábmunkára épülő, egyénre szabott rendszerként, míg a kisebb erőforrású környezetekben rövid, a bemelegítésbe integrált, „terepbarát” megoldások formájában. A csoportszintű összevetés alapján a szakmai igazgatók interjúiban erősebben jelent meg a prevenció rendszerszintű és komplex értelmezése, míg az edzők válaszaiban hangsúlyosabban jelent meg a gyakorlatban közvetlenül hasznosítható prevenciós ismeretek iránti igény, valamint a könnyen beépíthető preventív elemek preferenciája. Az eredmények arra is rámutattak, hogy a prevenció eredményessége nem választható el a sportolói edukációtól, az életmódbeli szokások alakításától és a szervezeti háttértől. A résztvevők válaszaiban

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

megjelent az igény a prevenciós tartalmak gyakorlati alkalmazhatóságának erősítésére, valamint a világosabb protokollok és egységesebb szakmai keretek iránt.

A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy a prevenció értelmezését neveléstudományi szempontokkal gazdagítja, és rámutat a pedagógiai szemlélet, sportolói edukáció és edzői tanulás szerepére. Gyakorlati jelentősége, hogy szempontokat ad az edzőképzés, a továbbképzések és a klubszintű prevenciós gyakorlat fejlesztéséhez.

Hivatkozott irodalom

Bennett, B., & Culpan, I. (2014). The coach as educator: Content and pedagogical frameworks

. Journal of Physical Education & Health, 3

(5), 5–18.

Guilfoyle, L., Kenny, I. C., O'Sullivan, K., Campbell, M. J., Warrington, G. D., Glynn, L. G., & Comyns, T. (2024): Coaches of youth field sports as delivery agents of injury prevention programmes: how are we training the trainers? A scoping review.British journal of sports medicine

,58

(3), 144–153. https://doi.org/10.1136/bjsports-2023-106934

Kónya, R. (2024). Utánpótláskorú kézilabdázók sportsérülései és az edzők prevenciós tevékenysége. Magyar Sporttudományi Szemle, 25

(4), 26–33.

Mayring, P. (2014). Qualitative content analysis: Theoretical foundation, basic procedures and software solution. Klagenfurt.

Nelson, L., Cushion, C., & Potrac, P. A. (2006):Formal, nonformal and informal coach learning: A holistic conceptualisation.International Journal of Sports Science and Coaching

,3

, 247.https://doi.org/10.1260/174795406778604627

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kosztra Gábor

Absztrakt címe: Egy speciális történelmi megemlékezés és létrejötte

Kulcsszavak: málenkij robot, transzgenerációs traumák, emléktúra

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: 1945. januárjában a szovjet csapatok elérték a Dunakanyart, és a sváb településekről tömegesen hurcolták le a civil lakosságot. Azt mondták, hogy egy kicsi munkára viszik őket (oroszul: málenkaja rabota), de ebből több év kényszermunka lett sokak számára. Az elhurcoltak körülbelül egyharmada sosem tért vissza. Ezt az eseményt málenkij robot néven tartja számon a magyar történelmi emlékezet. Az eseményekről a rendszerváltásig egyáltalán nem lehetett beszélni, és utána is csak apránként indult meg az események feldolgozása. A Dunakanyarból, így Nagymarosról is 6 nap alatt gyalogszerrel vitték a civileket a Kál-Kápolna vasútállomáshoz, ahol bevagonírozták a civileket.

2014-ben egy Nagymarosra házasodott fiatalember kitalálta, hogy méltó megemlékezés lenne az eseményekre, ha 3 nap alatt megtennék a Kál-Kápolna vasútállomásig lévő 130 km-es távot. A napi körülbelül 40 km gyaloglás megfelelő fizikai terhelés, hogy az ember kilépjen komfortzónájából, és részben átélhesse az elhurcoltak szenvedését. 2015. januárjában így két hasonló élethelyzetben lévő családapával nekivágtak a távnak. A távot 2-en teljesítették, és eldöntötték, hogy következő éven is leróják kegyeletüket ezen a módon. A következő évben már 5-en csatlakoztak, 2017-ben már 13-an, és már Kismarosról is csatlakoztak a túrához.

Évről évre megrendezték a túrát, hogy ezzel segítsék a leszármazottakat a saját családi traumáik feldolgozásában. Tíz év alatt egy jelentős közösség jött létre, amely szívügyének érzi, hogy felhívja a figyelmet egyrészről a málenkij robot szörnyűségére, másrészről arra, hogy az ehhez kapcsolódó családi traumákat fel kell dolgozni mindenkinek. A közösségnek nem csak a málenkij robotban érintettek a tagjai, hanem sokféle családi traumával érkező honfitársaink.

A közösség növekedése azt eredményezte, hogy 2023-ban megalapították a Málenkij Robot Emléktúra Egyesületet, és az emléktúra szervezésen túl további célokat is kitűztek maguk elé. Az előadás személyes hangvétellel azt járja körül, hogyan fejlődött a közösség, mire egyesületté alakult, az eltelt két és fél évben mit tudtak megvalósítani, kikre tudtak hatással lenni, hogyan sikerült a 2025-ös jubileiumi túra, annak milyen tanulságai voltak. Ezen felül bemutatja az előadás, hogy milyen távlatos céljai vannak a kezdeményezésnek, és miért fontos feldolgozni családi traumáinkat.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kovács Elvira Papp Zoltán

Absztrakt címe: A tanulási motiváció és az önszabályozott tanulás szerepe az alsó tagozatos matematikaoktatásban

Kulcsszavak: tanulási motiváció, önszabályozott tanulás, matematikai attitűdök, alsó tagozatos matematikaoktatás, tanári támogatás

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A tanulási motiváció, az önszabályozott tanulás és a pozitív tanulási attitűdök kialakulása meghatározó szerepet játszik az általános iskola alsó tagozatán zajló matematikaoktatásban. Ebben az életkorban formálódik a tanulók tantárgyakhoz való viszonya, amely hosszú távon befolyásolja tanulmányi eredményeiket, önbizalmukat és a matematikához kapcsolódó attitűdjeiket. A matematika iránti érdeklődés, valamint a tanulási kitartás és az önálló problémamegoldás képessége szoros kapcsolatban áll a tanulók tanulási motivációjával. A motiváció nem csupán a tanulási tevékenységek elindításában játszik szerepet, hanem azok fenntartásában és irányításában is.

A modern pedagógiai és pszichológiai megközelítések szerint a sikeres tanulás egyik kulcstényezője az önszabályozott tanulás kialakulása. Az önszabályozott tanulás olyan komplex folyamat, amely során a tanulók képesek tudatosan irányítani saját tanulásukat, célokat kitűzni, tanulási stratégiákat alkalmazni, valamint értékelni saját teljesítményüket. Ebben a folyamatban kiemelt szerepet tölt be a pedagógus, aki nemcsak a tananyag közvetítője, hanem a tanulási környezet alakítója, valamint a tanulói motiváció és önszabályozás fejlesztésének egyik legfontosabb támogatója is. A támogató tanári attitűd, a pozitív visszajelzések, a dicséret és a biztonságos tanulási légkör hozzájárulhat a tanulók önbizalmának erősítéséhez, valamint az önálló tanulási stratégiák kialakulásához. A változatos, élményszerű és problémamegoldásra épülő pedagógiai módszerek különösen fontosak a matematikaoktatásban, mivel ezek elősegítik a tanulók aktív részvételét, kreativitását és belső motivációját.

Kutatásunk célja annak feltárása volt, hogy az alsó tagozatos tanulók motivációját milyen érzelmi, kognitív és erkölcsi tényezők alakítják a matematika tanulása során, valamint hogy ezek a tényezők milyen kapcsolatban állnak a tanulók tanulási attitűdjeivel és önálló tanulási tevékenységével. A vizsgálat kérdőíves módszerrel történt, a kutatásban 364 alsó tagozatos tanuló vett részt Vajdaság különböző általános iskoláiból. A tanulók ötfokozatú Likert-skálán értékelték a matematikához, a tanulási folyamathoz és a tanári támogatáshoz kapcsolódó állításokat. Az elemzés során külön figyelmet fordítottunk a tanulók érzelmi viszonyára a matematikához, a tanulási kitartásra, az önálló munkavégzésre, valamint a tanári támogatás szerepére.

Az eredmények azt mutatják, hogy a tanulók többsége pozitívan viszonyul a matematikához, és fontosnak tartja a tantárgy tanulását. A motiváció kialakulásában kiemelt szerepet játszanak az érzelmi tényezők, különösen a tanári támogatás, a dicséret és a sikerélmények. A tanulók önálló munkavégzése és kitartása szintén fontos szerepet tölt be a tanulási folyamatban, amely az önszabályozott tanulás egyik alapvető elemének tekinthető. Ugyanakkor az eredmények arra is rámutatnak, hogy egyes tanulók esetében a matematikaórákhoz kapcsolódó szorongás továbbra is jelen van, ami befolyásolhatja a tanulási teljesítményt és a tanulási motivációt.

A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy a tanulók motivációjának fejlesztésében kulcsszerepe van a támogató pedagógiai környezetnek, a pozitív tanári visszajelzéseknek, valamint a kreatív, élményszerű és problémamegoldásra épülő tanulási helyzeteknek. Az ilyen tanulási környezet nemcsak a matematika iránti pozitív attitűd kialakulását segíti elő, hanem

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

hozzájárul a tanulók önszabályozott tanulási stratégiáinak fejlődéséhez, kreativitásuk kibontakozásához és hosszú távú tanulási motivációjuk megerősödéséhez.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kovács Karolina Eszter Kocsner Oszkár Csaba, Kovács Mátyás

Absztrakt címe: A célorientálció és társas beágyazottság szerepe a sportperzisztencia alakulásában

Kulcsszavak: sportperzisztencia, sportorientáció, társas támasz, mediációs elemzés, keresztmetszeti vizsgálat

Szakosztály: Sportpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A sporttevékenység melletti elköteleződés serdülőkorban és fiatal felnőttkorban kulcsfontosságú a fizikai egészség, a pszichológiai jóllét és a hosszú távú életmódbeli mintázatok szempontjából. E tekintetben a sportmotiváció és az elköteleződés, valamint a sportperzisztencia – amelyet a tartós, hatékony és célirányos sporttevékenység fenntartásának képességeként definiálunk (pl. Berki et al., 2020; Kovács & Szakál, 2024) – releváns kutatási terület. Szocioökológiai nézőpontból a sportperzisztencia alakulásában az interperszonális tényezők (család, kortársak és edzők) szerepe jelentős (Bauman et al., 2012). A kapcsolati beágyazottság a kortársaktól és tanároktól észlelt személyes és tudásalapú támogatás révén operacionalizálható, amely lefedi a társas támogatás érzelmi és instrumentális dimenzióit is. A sportorientációt szintén többdimenziós konstruktum (célorientáció, versengés, győzelemorientáció).

A kutatás újszerűsége abban rejlik, hogy e pszichológiai és társas tényezőket egy mediációs modellben, egymással összefüggésben vizsgálja. A kutatás célja annak feltárása, hogy a sportorientáció és a kapcsolati beágyazottság miként magyarázza a sportperzisztenciában megfigyelhető egyéni különbségeket, valamint hogy e tényezők milyen közvetítő szerepet töltenek be a szociodemográfiai és sport-specifikus változók hatásában. Feltételezzük, hogy a célorientáció és a versengés a perzisztencia legerősebb prediktorai, míg a győzelemorientáció szerepe korlátozott, továbbá hogy a kortársak személyes támogatása kulcsfontosságú társas mechanizmus. A kutatás módszertanilag megalapozott, országos, kvantitatív adatfelvételen alapul. A mintát 1105, 14–25 éves, rendszeresen sportoló középiskolás és egyetemista alkotja. Az adatgyűjtés validált mérőeszközök alkalmazásával (Sportperzisztencia Kérdőív - Kovács & Csukonyi, 2025 -, Rövid Sportoerientációs Kérdőív - Chang et al., 2020-, Kapcsolati Beágyazottság Kérdőív - Kovács et al., 2019), online kérdőív segítségével történt. Az adatelemzés során leíró statisztikákat, varianciaanalízist és mediációs modelleket alkalmaztunk.

Az eredmények megerősítik a sportorientáció központi szerepét: a célorientáció és a versengés erős és konzisztens prediktorai a sportperzisztenciának, míg a győzelemorientáció nem bizonyult szignifikáns prediktornak. A szociodemográfiai változók hatása elsősorban közvetett módon, a motivációs tényezőkön keresztül érvényesül. A sport-specifikus tényezők, különösen a magasabb szintű sportolás és az egyesületi tagság, közvetlen és közvetett módon is növelik a perzisztenciát. A társas tényezők közül a kortársak személyes támogatása emelkedik ki, mint a perzisztencia egyik legerősebb előrejelzője, míg a tanári támogatás mediáló szerepe nem igazolódott. A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy a sportperzisztenciát integrált, többdimenziós jelenségként értelmezi, amelyet a belső motivációs struktúrák és a társas környezet együttesen alakítanak. Gyakorlati szempontból az eredmények hozzájárulhatnak olyan intervenciók és sportpedagógiai programok kialakításához, amelyek a célorientáció és a kortárs támogatás erősítésén keresztül támogatják a fiatalok hosszú távú sportolási elköteleződését.

Felhasznált irodalmak:

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Bauman, A. E., Reis, R. S., Sallis, J. F., Wells, J. C., Loos, R. J., & Martin, B. W. (2012). Correlates of physical activity: Why are some people physically active and others not? The Lancet

, 380

(9838), 258–271. https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60735-1

Berki, T., Pikó, B. F., & Page, R. M. (2020). Hungarian Adaptation of the Sport Commitment Questionnaire-2 and Test of an Expanded Model with Psychological Variables. Physical Culture and Sport. Studies and Research

, 86

(1), 15–26. https://doi.org/10.2478/pcssr-2020-0009

Chang, J., Yi, Y., & Song, N. (2020). Development and Validation of a Short Version Sport Orientation Questionnaire for Chinese Adolescents (SOQ-CA). Frontiers in Psychology

, 11

. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01039

Kovács K., Ceglédi T., Csók C., Demeter-Karászi Z., Dusa Á. R., Fényes H., Hrabéczy A., Kocsis Z., Kovács K. E., Markos V., Szabó B., Németh D. K., Pallay K., Pusztai G., Szigeti F., Tóth D. A., & Váradi J. (2019). Lemorzsolódott hallgatók 2018

(6; Szám 6). Debreceni Egyetem, CHERD. http://mek.oszk.hu/19400/19427/19427.pdf

Kovács, K. E., & Csukonyi, C. (2025). Investigating sport persistence through the development of the Sport Persistence Questionnaire. Scientific Reports

, 15

(1), 26049. https://doi.org/10.1038/s41598-025-11231-3

Kovács, K. E., & Szakál, Z. (2024). Factors influencing sport persistence still represent a knowledge gap – the experience of a systematic review. BMC Psychology

, 12

(1), 584. https://doi.org/10.1186/s40359-024-02098-6

Tóth, B. T., Bódi, R., Bodolai, B., Ónadi, Z., Kohut, Z., & Kovács, K. E. (2026). The Role of Social Support and Perfectionist Climate in the Development of Sports Persistence. Behavioral Sciences

, 16

(2), 183. https://doi.org/10.3390/bs16020183

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kovács Mónika Sándor-Kovács Dóra, Ungvári Mária, Vargáné Orgován Vivien

Absztrakt címe: Unikornis: a vállalkozói attitűd korai azonosítása – tehetségvizsgálattól a nyomon követésig

Kulcsszavak: tehetségvizsgálat, nyomon követés, NAT kulcskompetencia

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: A Nemzeti Alaptantervben a munkavállalói, innovációs és vállalkozói kulcskompetencia az oktató-nevelő munkában jellemzően tantárgyfüggetlen módon is jelen van. Célja, hogy a tanuló felkészüljön arra, hogy a változó szerepekhez újító módon és rugalmasan alkalmazkodjon, kritikusan, kreatívan és reflektíven gondolkodjon, megőrizze kíváncsiságát és nyitottságát, kezdeményezzen, és kitartó legyen céljai elérésében, valamint felelősséget érezzen munkavégzésének eredményéért és minőségéért.

A Nemzeti Tehetség Központ Start Ideathon projektje keretében – a Nemzeti Tehetség Program és a 2025/2026. évi cselekvési program céljaihoz kapcsolódva – kialakításra került az UNIKORNIS mérőeszköz, amelynek célja a vállalkozói tehetség korai azonosítása, a fejleszthető területek feltérképezése és az egyéni fejlődési utak nyomon követése.

A mérőrendszer az EntreComp európai vállalkozói kompetenciakeretre épül, amelyet a hazai oktatási kontextushoz adaptálva hat dimenzió mentén operacionalizál: együttműködés másokkal, énhatékonyság, kezdeményezés és kockázatvállalás, kreativitás és innovációs képesség, lehetőségek felismerése és jövőképalkotás, valamint ötletalkotás.

Minden mérőrendszer kialakításának alapkövetelménye az érvényesség (validitás) és a megbízhatóság (reliabilitás) biztosítása. A tartalmi érvényességet a nemzetközileg validált EntreComp keretrendszerre való alapozás garantálja, a konstrukciós érvényességet pedig megerősítő jellegű faktoranalízissel vizsgáltuk. A megbízhatóság mérésére a Cronbach-alfa mutatót alkalmaztuk, elfogadhatónak tekintve a 0,6 feletti értékeket. Ez a két módszer lehetővé teszi annak ellenőrzését is, hogy a saját fejlesztésű kérdések valóban azt a latens konstruktumot mérik-e, amelyet az EntreComp keretrendszer meghatároz, és hogy az adaptált tételek megfelelően reprezentálják-e az eredeti modell dimenzióit.

Az első mérésnél az Ötletalkotás dimenzió érte el a legjobb megbízhatóságot ($\alpha = 0{,}713$), míg a többi dimenzió – Kreativitás és innovációs képesség ($\alpha = 0{,}682$), Lehetőségek felismerése ($\alpha = 0{,}651$), Kezdeményezés és kockázatvállalás ($\alpha = 0{,}651$), Énhatékonyság ($\alpha = 0{,}611$) – megengedhető, ám nem kielégítő tartományban maradt. Így a mérőrendszer finomhangolása elvégzésre került; új kérdések kerültek a kérdőívbe a belső konzisztencia erősítése érdekében, és a minta kontrollcsoporttal egészült ki annak érdekében, hogy kiszűrjük a pályázatra jelentkezők eleve magasabb vállalkozói motivációjából fakadó torzításokat. A végleges elemzési bázis 258 választ tartalmazott, ebből 108 fő a kezelt csoportból (programra jelentkezők) és 150 fő a kontrollcsoportból érkezett.

A finomított mérőrendszer feldolgozása új faktorstruktúrát eredményezett, amely stabilabb alapot biztosít a további elemzésekhez. A kialakított faktorok mentén klaszterelemzésre is lehetőség nyílt, amely révén jól elkülöníthető vállalkozói profilok kerültek meghatározásra. Az előzetes vizsgálatok alapján ezek a profilok mentén különbségek figyelhetők meg a kontroll- és a kezelt csoport között. Az előadás egyrészt a mérőrendszer bemutatására és validálására, másrészt a kialakított vállalkozói profilok és az azokhoz kapcsolódó eredmények ismertetésére fókuszál.

Az eredmények alapján az UNIKORNIS mérőrendszer alkalmas a vállalkozói kompetenciák megbízható mérésére és a tehetséggondozási, pályaorientációs folyamatok támogatására,

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

ugyanakkor egyes dimenziók további finomhangolása indokolt. A 2023. és 2024. évi bemeneti mérések adatainak összekapcsolásával az egyéni fejlődési utak longitudinális vizsgálata is lehetővé válik.

Szakirodalom:

Szitó Imre – Katona Nóra (2021): A kibontakozó tehetség felismerését elősegítő képességmérések. Budapest. Nemzeti Tehetség Központ. 2021

110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról, NAT

Lubinszki Mária (2022): Vállalkozói kulcskompetenciák az oktatásban, Új Pedagógiai Szemle, 11-12., 98-107.

EntreComp: The European Entrepreneurship Competence Framework - https://iefp.eapn.pt/docs/AE1_Quadro_Europeu_competencias_digitais.pdf

Ütőné Visi Judit (2009): Lehetséges kimeneti pontok, szakaszhatárok – a kompetenciaalapú Nemzeti alaptanterv és az Országos Képesítési Keretrendszer (OKKR) kapcsolódási pontjai - https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/ofipast/2010/01/1_6_2_utone_visi.pdf

Pályaválasztás, pályaorientáció, pályaedukáció, szerk: Borbély-Pecze Tibor Bors, ELTE Eötvös Kiadó, 2022.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kovács-Nagy Klára

Absztrakt címe: Az oktatók szubjektív egészsége és egészségmagatartása a Kárpát-medencében

Kulcsszavak: szubjektív egészség, egészségmagatartás, fizikai aktivitás, oktatók

Szakosztály: Sportpedagógiai szakosztály

Absztrakt: Számos tanulmány hívja fel a figyelmet az oktatók és egyetemi dolgozók egészségtelen életmódjára (mozgáshiány, egészségtelen táplálkozás, magas stresszszint stb.) (Iyaji és mtsai., 2020; Wettstein és mtsai., 2021). Ennek ellenére csak kevés kutatás (Dreyer és mtsai., 2012; Ngalagou és mtsai., 2019) foglalkozik az egyetemi oktatók fizikai aktivitásával, a mozgáshiány problémájával, rizikómagatartásukkal különösen a hallgatókhoz és az átlagpopulációhoz viszonyítva. Előadásunkban öt ország (Magyarország, Ukrajna, Szlovákia, Szerbia és Románia) felsőoktatási intézményeiben dolgozó oktatók munkahelyi stressz- és erőforrásainak, egészséghez kapcsolódó életmódjának (fizikai aktivitás, dohányzás, nagy mennyiségű alkoholfogyasztás, táplálkozás) összefüggéseit vizsgáljuk a szubjektív egészségi állapottal. Kutatási kérdéseink a következők: milyen kapcsolat mutatható ki a munkahelyi stressz forrásai és erőforrásai, valamint a szubjektív egészségi állapot között? Hogyan befolyásolja a fizikai aktivitás és az egyetemi sporttevékenységekben való részvétel az oktatók szubjektív egészségét? Milyen összefüggések mutathatók ki más egészségmagatartási formákkal (dohányzás, alkoholfogyasztás, egészségtudatos étkezés)? Kutatásunk elméleti hátteréként a munkakövetelmények és források elméletét (job demands-resources, JD-R theory) alkalmaztuk (Bakker & Demerouti, 2014). Az elmélet a munkahelyi jellemzőket két kategóriába sorolja, amik negatívan korrelálnak egymással: (negatív) munkakövetelmények és munkához kapcsolódó erőforrások, melyek közvetlen hatással vannak a munkavállaló stresszszintjére, motivációjára, egészségi problémáira és számos szervezeti kimenetelre . A munkaerőforrások intrinzik motivációként hozzájárulnak a munkavállaló személyes fejlődéséhez és tanulásához, extrinzik motivációként pedig a célok eléréséhez intézményi szinten.

Elemzéseinkhez a CEETHE 2023 kutatás adatbázisát használtuk fel, melynek keretében online kérdőív segítségével térképeztük fel az oktatói munka jellemzőit kárpát-medencei felsőoktatási intézményekben (N=821). Magyarországon két hátrányos helyzetű régió, határon túl pedig elsősorban kisebbségi magyar, s a régió többségi felsőoktatási intézményeinek oktatóit kérdeztük meg magyarul és az államnyelven. Eredményeink szerint a rendszeres fizikai aktivitás, tudatos táplálkozás és a munkaelközelezettség hozzájárul a jobb szubjektív egészségi állapothoz, míg az érzelmi kimerültség a munkában, a munka-magánéleti konfliktusok és munkahelyi zaklatás rontják ezeket.

Irodalom

Bakker, A. B., & Demerouti, E. (2014). Job demands–resources theory. In P. Y. Chen & C. Cooper (Eds.), Work and Wellbeing: Wellbeing: A complete reference guide: Vol. III

(pp. 1–28). John Wiley & Sons, Ltd.

Dreyer, L., Dreyer, S., & Rankin, D. (2012). Effects of a 10-Week High-Intensity Exercise Intervention on College Staff with Psychological Burnout and Multiple Risk Factors. ICHPER-SD Journal of Research

, 7

(1), 27–33.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Iyaji, T. O., Eyam, S. O., & Agashi, V. A. (2020). An Assessment Of Some Stress Factors In Academic Profession And Their Health Implications Among Academics In Tertiary Institutions In Cross River State Nigeria. International Journal of Innovative Research and Advanced Studies

, 7

(12), 53–59.

Ngalagou, P. M., Assomo-Ndemba, P. B., Manga, L. O., Ebolo, H. O., Ayina, C. A., Tanga, M.-Y. L., Guessogo, W. R., Ndongo, J. M., Temfemo, A., & Mandengue, S. H. (2019). Burnout syndrome and associated factors among university teaching staff in Cameroon: Effect of the practice of sport and physical activities and leisures. L'Encéphale

, 45

, 101–106. https://doi.org/10.1016/j.encep.2018.07.003

Wettstein, A., Schneider, S., grosse Holtforth, M., & La Marca, R. (2021). Teacher Stress: A Psychobiological Approach to Stressful Interactions in the Classroom. Frontiers in Education

, 6,

681258. https://doi.org/10.3389/feduc.2021.681258

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kozma Tamás Forray R. Katalin, Malatyinszki Szilárd

Absztrakt címe: Egy magánegyetem tündöklése és hanyatlása: Esettanulmány az innovációk sorsáról

Kulcsszavak: Magánfelsőoktatás, felsőoktatás-politika, decentralizáció, térségfejlesztés

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A vizsgálat célja

A kutatás egy vidéki magánegyetemi campus életútját elemzi a társadalmi innováció elméleti keretrendszerében. A kutatás kérdése, hogy miként válik egy ígéretes civil és önkormányzati kezdeményezés a politikai aktorok küzdelmének, a finanszírozási környezet megváltozásának és a piaci logikájú fenntartóváltásnak az áldozatává. A szerzők amellett érvelnek, hogy az innovációknak nemcsak általánosítható modellje létezik (Bogdány et al. 2024), hanem egyedi, térhez és időhöz kötött „sorsa" is (Kozma 2022b). Ez a "sors" Magyarországon alapvetően függ a civil szféra és a kormányzati hatalom aszimmetrikus partnerségétől (Kozma 2022a).

Módszerek

A kutatás holisztikus megközelítést alkalmaz, ötvözve a kvalitatív és leíró eljárásokat:

Résztvevő megfigyelés: Többéves helyszíni jelenlét és a folyamatok belső követése (Moulaert & MacCallum 2019).

Narratív elemzés (Story-telling

): Strukturált interjúk és a „hólabda" módszerrel kiválasztott kulcsszereplők történeteinek rögzítése (László 2005; Frank 2012).

Social listening

: A közösségi terekben megjelenő informális diskurzusok rögzítése és ütköztetése (Stewart & Arnold 2018).

Dokumentumelemzés

: Alapító okiratok, statisztikák és sajtóközlemények másodelemzése (King, Keohane & Verba 1994).

Eredmények

A vizsgálat feltárja, hogy az Egyetem és a Város találkozása sikeres regionális értékteremtést indított el (Forray & Kozma 2020). A hanyatlást azonban több, egymással összefüggő tényező okozta:

A politikai hátország eróziója

: A „presztízskövető" politikai csoport meggyengülése megszüntette az önkormányzati védőhálót.

Fenntartói fordulat

: A non-profit szemléletet felváltó for-profit fenntartó megjelenése az alapító gárda távozásához vezetett (Tornyos 2025).

Piaci kudarc

: A térség gazdasági süllyedése és a hallgatói létszám drasztikus csökkenése miatt a campus 2025-ben bezárt (Csete 2025; OrosCafé 2025).

Szakmai munka

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

: Bár az Egyetem innovatív „városrégió-modellt” (Malatyinszki 2021) és sikeres pedagógus-továbbképzéseket (Melega 2024) valósított meg, a szervezeti keretek felbomlását ezek a kezdeményezések sem élték túl (Malatyinszki 2025).

Jelentősége

A tanulmány elméleti jelentősége Ferguson (2017) „Tér és Torony” koncepciójának alkalmazása: az innováció nem statikus állapot, hanem aktorok dinamikus küzdelme. A gyakorlati tanulság szerint

a kisvárosi felsőoktatás csak akkor maradhat életképes, ha képes a teljes helyi ökoszisztémát integrálni

(Sós 2022).

Megjegyzés

Az absztrakt a Google Gemini 3.0 mesterséges intelligencia felhasználásával készült, a Debreceni Egyetem Hunántudományi Doktori Iskola szabályzatának betartásával. A szerzők fönntartják a copyright-jogot, és felelősséget vállalnak a szövegben szereplő megállapítások eredetiségéért.

Hivatkozott irodalom

BEOL (2025, június 20.)

. Nyolc nappali tagozatos diákkal nem működhet egy campus. Békés Vármegyei Hírportál.

Bogdány, E., Máhr, T., Rentz, T., & Rodek, N. (2024)

. Bevezetés a társadalmi innovációba.

Akadémiai Kiadó.

Csete, I. (2025, június 20.).

Lehúzza a rolót az egyetem a városban. BEOL.

Ferguson, N. (2017).

The Square and the Tower.

Penguin Books. (Magyarul: A tér és a torony

. Scolar Kiadó, 2025).

Forray, R. K., & Kozma, T. (2020)

. Város és egyetem találkozása. In Varga et al. (szerk.), Neveléstudomány: horizontok és dialógusok.

PTE BTK.

Frank, A. (2012).

Letting stories breathe: A socio-narratology.

University of Chicago Press.

HírTV (2025, június 20.)

. Befejezi működését Orosházán a Kodolányi János Egyetem.

King, G., Keohane, R. O., & Verba, S. (1994)

. Designing social inquiry.

Princeton University Press.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Kozma, T. (2022a)
. The key to sustainable innovations. In Márkus et al. (szerk.), Sustainability of innovation.
Debrecen University Press.
Kozma, T. (2022b).
Innováció és tanulás.
Gondolat Kiadó.
László, J. (2005).
A történetek tudománya.
Új Mandátum Kiadó.
Malatyinszki, Sz. (2021)
. Térségfejlesztés és emberi erőforrás.
Gondolat Kiadó.
Malatyinszki, Sz. (2025)
. Egy regionális felsőoktatási kezdeményezés mint társadalmi innováció. Magyar Minőség
, 34(12).
Melega, L. (2024, július 14.)
. Kodolányi: több mint hatvan hallgató vette át diplomáját Orosházán. OrosCafé.
Moulaert, F., & MacCallum, D. (2019)
. Advanced introduction to social innovation.
Edward Elgar Publishing.
OrosCafé (2025, június 19.)
. Befejezi működését Orosházán a Kodolányi János Egyetem.
Sós, T. (2022).
A térségfejlesztés humántényezői erőforrás (recenzió). Opus et Educatio
, 9(3).
Stewart, M. C., & Arnold, C. L. (2018)
. Defining social listening. International Journal of Listening
, 32(2), 85–100.
Tornyos, K. (2025, június 19.)
. Bezárja egyik campusát a Kodolányi Egyetem. Eduline.

A vizsgálat célja

A kutatás egy vidéki magánegyetemi campus életútját elemzi a társadalmi innováció elméleti keretrendszerében. A kutatás kérdése, hogy miként válik egy ígéretes civil és önkormányzati kezdeményezés a politikai aktorok küzdelmének, a finanszírozási környezet megváltozásának és a piaci logikájú fenntartóváltásnak az áldozatává. A szerzők amellett érvelnek, hogy az innovációknak nemcsak általánosítható modellje létezik (Bogdány et al. 2024), hanem egyedi,

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

térhez és időhöz kötött „sorsa” is (Kozma 2022b). Ez a “sors” Magyarországon alapvetően függ a civil szféra és a kormányzati hatalom aszimmetrikus partnerségétől (Kozma 2022a).

Módszerek

A kutatás holisztikus megközelítést alkalmaz, ötvözve a kvalitatív és leíró eljárásokat: Résztvevő megfigyelés: Többéves helyszíni jelenlét és a folyamatok belső követése (Moulaert & MacCallum 2019).

Narratív elemzés (Story-telling): Strukturált interjúk és a „hólabda” módszerrel kiválasztott kulcsszereplők történeteinek rögzítése (László 2005; Frank 2012).

Social listening: A közösségi terekben megjelenő informális diskurzusok rögzítése és ütköztetése (Stewart & Arnold 2018).

Dokumentumelemzés: Alapító okiratok, statisztikák és sajtóközlemények másodelemzése (King, Keohane & Verba 1994).

Eredmények

A vizsgálat feltárja, hogy az Egyetem és a Város találkozása sikeres regionális értékteremtést indított el (Forray & Kozma 2020). A hanyatlást azonban több, egymással összefüggő tényező okozta:

A politikai hátország eróziója: A „presztízskövető” politikai csoport meggyengülése megszüntette az önkormányzati védőhálót.

Fenntartói fordulat: A non-profit szemléletet felváltó for-profit fenntartó megjelenése az alapító gárda távozásához vezetett (Tornyos 2025).

Piaci kudarc: A térség gazdasági süllyedése és a hallgatói létszám drasztikus csökkenése miatt a campus 2025-ben bezárt (Csete 2025; OrosCafé 2025).

Szakmai munka: Bár az Egyetem innovatív „városrégió-modellt” (Malatyinszki 2021) és sikeres pedagógus-továbbképzéseket (Melega 2024) valósított meg, a szervezeti keretek felbomlását ezek a kezdeményezések sem élték túl (Malatyinszki 2025).

Jelentősége

A tanulmány elméleti jelentősége Ferguson (2017) „Tér és Torony” koncepciójának alkalmazása: az innováció nem statikus állapot, hanem aktorok dinamikus küzdelme. A gyakorlati tanulság szerint a kisvárosi felsőoktatás csak akkor maradhat életképes, ha képes a teljes helyi ökoszisztémát integrálni (Sós 2022).

Megjegyzés

Az absztrakt a Google Gemini 3.0 mesterséges intelligencia felhasználásával készült, a Debreceni Egyetem Hunántudományi Doktori Iskola szabályzatának betartásával. A szerzők fönntartják a copyright-jogot, és felelősséget vállalnak a szövegben szereplő megállapítások eredetiségéért.

Hivatkozott irodalom

BEOL (2025, június 20.). Nyolc nappali tagozatos diákkal nem működhet egy campus. Békés Vármegyei Hírportál.

Bogdány, E., Máhr, T., Rentz, T., & Rodek, N. (2024). Bevezetés a társadalmi innovációba.

Akadémiai Kiadó.

Csete, I. (2025, június 20.). Lehúzza a rolót az egyetem a városban. BEOL.

Ferguson, N. (2017). The Square and the Tower. Penguin Books. (Magyarul: A tér és a torony

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

. Scolar Kiadó, 2025).

Forray, R. K., & Kozma, T. (2020)

. Város és egyetem találkozása. In Varga et al. (szerk.), Neveléstudomány: horizontok és dialógusok. PTE BTK. Frank, A. (2012).

Letting stories breathe: A socio-narratology.

University of Chicago Press.

HírTV (2025, június 20.). Befejezi működését Orosházán a Kodolányi János Egyetem.

King, G., Keohane, R. O., & Verba, S. (1994). Designing social inquiry. Princeton University Press.

Kozma, T. (2022a). The key to sustainable innovations. In Márkus et al. (szerk.), Sustainability of

innovation. Debrecen University Press.

Kozma, T. (2022b). Innováció és tanulás. Gondolat Kiadó.

László, J. (2005). A történetek tudománya. Új Mandátum Kiadó.

Malatyinszki, Sz. (2021). Térségfejlesztés és emberi erőforrás. Gondolat Kiadó.

Malatyinszki, Sz. (2025). Egy regionális felsőoktatási kezdeményezés mint társadalmi innováció. Magyar Minőség, 34(12). Melega, L. (2024, július 14.). Kodolányi: több mint hatvan hallgató vette át diplomáját Orosházán. OrosCafé.Moulaert, F., & MacCallum, D. (2019). Advanced introduction to social innovation.

Edward Elgar Publishing. OrosCafé (2025, június 19.). Befejezi működését Orosházán a Kodolányi János Egyetem.

Sós, T. (2022). A térségfejlesztés humántényezői erőforrás (recenzió). Opus et Educatio, 9(3).Stewart, M. C., & Arnold, C. L. (2018). Defining social listening. International Journal of Listening, 32(2), 85–100. Tornyos, K. (2025, június 19.). Bezárja egyik campusát a Kodolányi Egyetem. Eduline.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Krakker Anna

Absztrakt címe: Az egészségmagatartás és a környezettudatosság összefüggései a pedagógusjelölteknél

Kulcsszavak: környezeti attitűd, egészségmagatartás, pedagógusképzés, környezettudatosság

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A 21. század globális környezeti kihívásai alapjaiban írják felül a pedagógusokkal szembeni elvárásokat (K. Nagy – Zagyváné, 2021). A fenntarthatóságra nevelés és az egészségfejlesztés ma már nem csupán kiegészítő ismeretanyag, hanem a nevelőmunka szerves része. A kutatásban érintett óvodapedagógus, tanító és szociálpedagógus hallgatók olyan hiteles mintaként szolgálnak a legfiatalabb generációk számára, akiknek saját attitűdje és életmódja közvetlenül meghatározza a nevelés hatékonyságát. A téma vizsgálata rávilágít, hogyan segíthetjük a hallgatókat a fenntarthatóság elveinek hiteles integrálásában.

A vizsgálat elméleti hátterét az ökológiai, pszichológia és az egészségpszichológia metszete, különösen a One Health (Web1) koncepció adja, amely szerint az emberi jólét elválaszthatatlan a környezet állapotától. A szemléletformálásban a kognitív folyamatok mellett a személyes megélések és az érzelmi érintettség alapozzák meg a tartós belső elköteleződést.

A hallgatói fenntarthatósági szokásokat (Kövecsesné és mtsai, 2020; Megyeriné, 2023) és a fiatalok klímaszorongását (UNICEF, 2022) korábbi kutatások már vizsgálták. Az élményalapú tanulás fontosságát Krakker (2023) igazolta, míg hazai és nemzetközi mérések (OECD, 2025; Orbán és mtsai, 2024) rávilágítanak, hogy a koragyermekkori nevelés záloga a pedagógus személyes tapasztalatából eredő, hiteles értékrendje.

A kutatás célja a pedagógusjelöltek környezeti attitűdjének és egészségmagatartásának vizsgálata. Kérdéseim arra irányultak, hogy a tudatosság miként jelenik meg az életmódbeli döntésekben, hogyan befolyásolja a mentális egészséget a környezetről alkotott vélemény. Hipotézisem szerint a klímaváltozás miatti szorongás és a testképpel kapcsolatos feszültség együttesen rontja a hallgatók szubjektív jóllétét.

A mintát 150 fő alkotta, 99% nő, 23%-a 30 év alatti. Az adatgyűjtés során Likert-skálákat alkalmaztunk az attitűdök mérésére, az egészségmagatartást pedig életmód kérdésekkel vizsgáltuk. Az adatok feldolgozása leíró statisztikai módszerekkel, valamint a változók közötti összefüggések vizsgálatára irányuló korreláció-számítással történt.

Az adatok elemzése során kiderült, hogy a hallgatók 57%-a vallja magát teljes mértékben környezettudatosnak a munkában és a magánéletben, ugyanakkor 30%-ot komolyan elrettent a klímaváltozással kapcsolatos hírek áradata. Az egészségmagatartás terén számottevő disszonancia mutatkozott: míg 49% naponta fogyaszt zöldséget, gyümölcsöt, 59% nem issza meg a szükséges napi folyadékmennyiséget. A mentális állapot aggasztó képet fest: mindössze 28% érzi magát érzelmileg kiegyensúlyozottnak és csak 9% bízik a stresszel való megküzdési képességében. A fizikai inaktivitás (25%) és a rendszeres dohányzás (26%) mellett a testképzavar is jelen van: 19% rendszeresen fogyókúrázik, 29% pedig szorong súlyának változása miatt.

Ahhoz, hogy a jövő pedagógusai korszerű és hiteles környezeti- egészségnevelési módszertant adjanak át, elengedhetetlen saját életmódbeli elakadásaik kezelése. A kutatás gyakorlati haszna, hogy rávilágít a hallgatók elméleti-gyakorlati ismereteire, szokásaira, ezáltal pedig könnyebben rájuk szabható a tananyag. Segít felismerni a hiányosságokat, ezáltal könnyebben támogatható a hiányzó kompetenciák célzott fejlesztése és a hallgatók egyéni szükségleteihez igazodó tananyagfejlesztés.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A mérés hosszabb távon segíti az oktatók munkáját, hiszen olyan hiánypótló információkat nyújt a hallgatói csoportok aktuális állapotáról, amelyek alapjaiban határozhatják meg az oktatási stratégia fejlesztését.

Hivatkozott irodalom

K. Nagy Emese – Zagyváné Szűcs Ida (szerk.) (2021): Kihívások és megoldások a XXI. század pedagógiájában– Válogatás a Pedagógiai Szakbizottság tagjainak a munkáiból. Magyar Tudományos Akadémia Miskolci Területi Bizottsága, Eger

Kövecsesné és mtsai. (2020): Első éves hallgatók fenntarthatósággal és környezettudatossággal kapcsolatos attitűdjének vizsgálata. In.: Szőköl István. Proceedings of 12th International Conference of J. Selye University. Sections of Pedagogy and Informatics. pp. 83-96

Krakker A. (2023): A környezeti oktatócsomagok és élményalapú módszerek szerepe a fenntarthatóságra nevelésben. Doktori (PhD) értekezés. EKKE, Eger

Megyeriné R. A. (2023): Klímaváltozás, klímaválság – ahogy azt a fiatalok megélik. In.: Szociálpedagógia 21. kötet. pp. 142-154

OECD (2025), Results from TALIS Starting Strong 2024: Strengthening Early Childhood Education and Care, TALIS, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/20af08c0-e

Orbán J. – Kiss L. – Tóth A. (2024): Egészségmagatartás és prevenció a pedagógusképzésben. Egészségnevelés.

UNICEF – Publicus Research (2022): Online kérdőíves adatfelvétel 2022. június.https://unicef. hu/wp-content/uploads/2022/12/unicef_publicus_orszagos_2022_junius_klimavalsag_kutatas_javitott.pdf (Utolsó megtekintés: 2026.03.16.)

Web1: World Health Organization: One Healthhttps://www.who.int/health-topics/one-health#tab=tab_1

(Utolsó megtekintés: 2026.03.16.)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Krémer András Vincze Anikó

Absztrakt címe: A munka-magánélet egyensúly és a juttatások, kedvezmények, szolgáltatások megítélése egyetemi dolgozók szemszögéből

Kulcsszavak: munka-magánélet egyensúly, egyetemi dolgozók, családbarát juttatások

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Az SZTE családbarát egyetem koncepciójának egyik fontos kérdése az, hogy a munkáltató milyen sajátos, speciális juttatásokkal, kedvezményekkel, szolgáltatásokkal segítheti elő a munkavállalók családbarát igényeit.

Az előadás alapját egy 2024-ben a Szegedi Tudományegyetem dolgozói körében végzett önkitöltős kérdőíves kutatás (N=330) képezi, melynek fő célja a munka-magánélet egyensúly mintázatainak feltárására, és a munkavállalók számára nyújtható juttatások és kedvezmények kapcsán meglévő vélekedések mintázatainak mélyebb megértésére irányult. A minta nő munkavállalókból állt, akik az életkor és a munkakör terén változatosságot mutattak.

A kutatás tervezése során készítettük azt a listát, amely a felmerülő lehetőségeket vette számba, a kutatás keretében ezeket a lehetőségeket teszteltük a munkavállalók körében: a mintába került egyetemi polgárokat arról kérdeztük, milyen egyetemi juttatások, szolgáltatások járulnának hozzá a legnagyobb mértékben az igényeikhez. Kérdéseinkben számos lehetőséget felvetettünk, de nyitott kérdésekkel alkalmat adtunk arra is, hogy azokhoz képest új, azokban nem szereplő igények is felmerülhessenek. Juttatások egy része központi egyetemi döntéssel biztosítható, azonban egyes juttatásoknak, kedvezményeknek – s ezek jelentik a többségét – összeegyeztethetőeknek kell lenniük az egyes mikroszervezeti sajátosságokkal, így ezek konkrét megvalósítása – az egyetemi célkitűzések figyelembevétele mellett – csak az adott szervezeti egységen belüli egyedi megállapodások alapján alakíthatóak ki, hogy a feladatellátás zavartalanságát fenntartva biztosíthatóak legyenek a szükséges kedvezmények, támogatások.

A vizsgálat részletesen kitért a munkavállalás körülményeire, a munkával és az élettel való elégedettségre, a családi státuszra és a különböző – családok számára nyújtott, egészség-megőrzési és jóléti – juttatások megítélésére. Kutatási kérdéseink arra irányultak, hogy milyen különbségek mutatkoznak a gyermekkel rendelkező és a gyermek nélküli munkavállalók között a munka-magánélet egyensúlyának megítélésében és szempontjaiban, valamint a munkáltató által nyújtott juttatásokkal való elégedettségben. A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy a gyermekes és gyermek nélküli munkavállalók szempontjai a munkáltató által nyújtott juttatásokat illetően több területen eltérnek egymástól: a gyermekesek számára elsődlegesek a családi élethez kapcsolódó, a gyermeknevelést és a munkavégzés összehangolását segítő juttatások. További fontos eredmény, hogy a munkával való elégedettség és a munka iránti elkötelezettség nagyobb fokúnak mutatkozott a családosok esetében, mint a gyermek nélküli munkavállalóknál, kiemelve a gyermekes munkavállalók munkahelyi stabilitásra törekvését.

A kutatás megvalósítását az SZTE IKIKK Társadalmi Felelősségvállalás Kompetencia Központ támogatta.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kuglics Gábor Ponyi László, Juhász Erika

Absztrakt címe: A polgári kori egyesületek, mint a közösségi tanulás történeti terei: a Nemzeti Művelődési Intézet országos kutatásának tanulságai

Kulcsszavak: polgári kori egyesületek, közösségi tanulás, felnőttkori tanulás, nemformális tanulás, történeti adatbázis

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A felnőttkori és közösségi tanulás kutatásában egyre hangsúlyosabb az a megközelítés, amely a tanulást nem kizárólag intézményes oktatási folyamatként, hanem társadalmi részvételhez, közösségi cselekvéshez és kulturális gyakorlatokhoz kapcsolódó jelenségként értelmezi. E szemlélet alapján a polgári kori egyesületek vizsgálata különösen indokolt, mivel e szerveződések a 19–20. század folyamán a művelődés, az önszerveződés, a helyi társadalmi részvétel és a tudásmegosztás meghatározó színterei voltak. A Nemzeti Művelődési Intézet által koordinált, a Magyar Nemzeti Levéltár vármegyei tagintézményeiben feltárt forrásokra épülő kutatás erre a történeti örökségre irányítja rá a figyelmet.

Az adatbázis mintegy 24 ezer egyesület adatait tartalmazza; a mai Magyarország területén működő, a reformkortól 1949-ig létrejött szervezetekre vonatkozik, s az egyesületek neve, hatóköre, alakulási és megszűnési éve, létrehozásának célja, tevékenysége, tevékenységi területe és levéltári jelzete is kereshető benne. Az adatbázis darabszintű, digitalizált tartalommal ellátott kutatási segédletként működik, amely a helyi és országos egyesülettörténeti elemzések számára egyaránt új lehetőségeket nyit.

Előadásunk célja annak bemutatása, hogy a polgári kori egyesületek miként értelmezhetők a közösségi tanulás, a nemformális tanulás és az informális tudásszerzés történeti tereiként. Elméleti keretként a tanulás társas részvételként való felfogására, a közösségekben zajló tudásépítés megközelítésére, valamint a felnőttkori tanulás szélesebb értelmezésére támaszkodunk. A kutatási előzmények között egyrészt az egyesülettörténeti feltárások, másrészt a felnőttkori és közösségi tanulás szakirodalma kap kiemelt szerepet. Az előadás ehhez kapcsolódva azt a kérdést vizsgálja, hogy az egyesületi célok, tevékenységek és működési mintázatok alapján milyen típusú szervezetek jelentek meg a helyi társadalomban mint tudásközvetítő, identitásformáló vagy részvételt ösztönző közösségek; valamint milyen módon járulhat hozzá e történeti adatbázis a közösségi művelődés és a felnőttkori tanulás mai értelmezéséhez. E kutatási kérdések újdonsága abban áll, hogy a hagyományosan jogi vagy helytörténeti nézőpontból vizsgált egyesületeket kifejezetten művelődéstudományi nézőpontból értelmezzük.

A bemutatásra kerülő kutatás egyrészt az adatbázis strukturált adatainak áttekintésére épít, különös tekintettel az egyesületi célokra, tevékenységi területekre és területi beágyazottságra; másrészt a levéltári dokumentumokhoz kapcsolható kvalitatív értelmezést is lehetővé teszi, különösen ott, ahol az alapszabályok és egyéb fennmaradt iratok az egyesületi működés tartalmát részletesebben megvilágítják. A módszer helytállóságát az adja, hogy az adatbázis országos léptékben, egységes szerkezetben teszi vizsgálhatóvá azokat az adatokat, amelyek korábban széttagoltan, nehezen hozzáférhető levéltári környezetben álltak rendelkezésre. Egyúttal számolunk a forrás korlátaival is: nem minden egyesület esetében maradt fenn azonos mennyiségű és minőségű dokumentáció, és a budapesti egyletek nem szerepelnek az adatbázisban, ezt az eredmények értelmezésekor figyelembe kell venni.

A kutatás eredménye, hogy a polgári kori egyesületek nem pusztán társadalomszerveződési formaként, hanem a tanulás sokféle színtereként értelmezhetők. A kulturális, vallási, sport-, gazdasági, szakmai vagy jótékonysági célú szervezetek működésében egyaránt azonosíthatók

NEMZETI ÉS VÁLTOZAT

olyan mintázatok, amelyek a tudás átadásához, a gyakorlati készségek fejlesztéséhez, a társadalmi normák közvetítéséhez, a helyi identitás erősítéséhez és a közösségi részvétel tanulásához kapcsolódnak. A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy történeti perspektívából gazdagítja a közösségi tanulás fogalmát; gyakorlati jelentősége pedig abban, hogy a digitálisan hozzáférhető adatbázis a jelenkori közművelődési, helytörténeti, családtörténeti és oktatáskutatási munkák számára is hasznosítható. A konferencia tematikájához az előadás azzal kapcsolódik, hogy a digitális formában elérhető történeti dokumentumokon keresztül mutatja meg a tanulás, az innováció és a hagyomány összefüggéseit, különös tekintettel a formális oktatáson kívüli, közösségi alapú tanulási folyamatokra.

Hivatkozott irodalom:

Juhász, E. (2014): Közösségi művelődés – közösségi tanulás. Debrecen, Debreceni Egyetem

Márkus, E. – Pete, N. (2018): Civil ismeretek a közösségi művelődésben. Tudástár a közösségi művelődésben 11. kötet. Lakitelek, Nemzeti Művelődési Intézet.

Polgári kori egyesületek adatbázis: https://egyesuletek.mnl.gov.hu/

Szedlacsek, E. – Hévizi, R. (szerk.) (2020): A magyarországi egyesületek címtára a reformkortól 1945-ig. Vidéki egyletek és körök I–III. kötet. Második, bővített kiadás. Lakitelek, Nemzeti Művelődési Intézet.

Závogyán, M. – Juhász, E. (2024): Polgári kori egyesületek. A magyarországi polgári kori egyesületek címtára a reformkortól 1949-ig vármegyei bontásban. Lakitelek, Nemzeti Művelődési Intézet.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kumli Kata Fellenbeck Dávid, Ninar Alhaj Salim, Dávid Kinga, Kárpáti Sára, Szentpéteri L. József

Absztrakt címe: Tradition and Precision: Egg Writing as a Manual Skill–Development Intervention in Medical Students

Kulcsszavak: fine motor skills, manual skill development, arts-based medical education, medical education, pre-post study

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: Tradition and Precision: Egg Writing as a

Manual Skill–Development Intervention in Medical Students

Kata Kumli1,2; Dávid Fellenbeck2,3; Ninar Alhaj Salim2; Kinga Dávid2; Sára Kárpáti1,2, József L. Szentpéteri2,3

1 - Institute of Psychology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Pécs

2 - János Szentágothai College of Advanced Studies, University of Pécs

3 - Institute of Transdisciplinary Discoveries, Medical School, University of Pécs

Rationale for Topic Selection and Theoretical Framework

In medical education, the targeted development of fine motor skills is essential for safe and effective clinical performance, yet structured manual-skills training often remains underrepresented in the curriculum (Walton et al., 2010). In a higher-education context increasingly shaped by digital innovation, it is equally important to examine research-based, low-cost, experience-rich analogue learning environments that can foster precision, self-regulation, and motivation. The present study investigates a six-week arts-based elective course in traditional egg writing as a manual skill-development intervention for university students. The study is grounded in motor-learning theory, especially the concepts of relatively lasting skill change through practice, skill consolidation, and the benefits of spaced learning (Krakauer et al., 2019; Smolen et al., 2016). It also builds on research showing that arts- and humanities-based approaches in medical education can support attention, engagement, and learner development, although objective psychomotor outcomes have been less consistently examined (Moniz et al., 2021; Cohen et al., 2023).

Research Aim and Hypotheses

The aim of the study was to explore whether a six-week, arts-based manual training course is associated with measurable improvements in students' fine motor performance and subjective perceptions of manual competence. It was hypothesised that participants would show better post-course performance on both validated and course-specific manual tasks, alongside more positive self-evaluations of their own manual development.

Methodology

A two-wave repeated-measures design was conducted among medical students of the University of Pécs (N = 44; mean age = 21.8 years). Manual performance was assessed with the O'Connor Tweezer Dexterity Test, a course-specific tweezer-based disc-transfer task, and a line-tracing accuracy task. Subjective change was measured with a 16-item self-report questionnaire on perceived manual competence and development. Pre-post differences were analysed with paired-samples t-tests.

Results

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

The findings showed significant improvement on the validated dexterity test and on the disc-transfer task, both with large effect sizes. In the line-tracing task, accuracy also improved significantly, as indicated by fewer errors, whereas completion time did not change significantly. This pattern suggests that the intervention primarily strengthened controlled and stable execution rather than speed alone. Participants also reported significantly more positive perceptions of their own manual competence by the end of the course.

Theoretical and Practical Significance

Overall, the results suggest that a structured, arts-based manual training course may serve as a realistic and potentially effective complement to medical and dental skills education. The intervention offers a scalable and low-cost model for supporting procedural readiness, creativity, and learner engagement. At the same time, the absence of a control group and follow-up measurement calls for further controlled and longitudinal research.

Keywords:

fine motor skills; manual skill development; arts-based medical education; medical education; pre-post study

References

Cohen, S. M., Dai, A., Katz, J. T., & Ganske, I. M. (2023). Art in surgery: A review of art-based medical humanities curricula in surgical residency. Journal of Surgical Education, 80

(3), 393–406.

https://doi.org/10.1016/j.jsurg.2022.10.008

Krakauer, J. W., Hadjiosif, A. M., Xu, J., Wong, A. L., & Haith, A. M. (2019). Motor learning. Comprehensive Physiology, 9

(2), 613–663.

https://doi.org/10.1002/cphy.c170043

Moniz, T., Golafshani, M., Gaspar, C. M., Adams, N. E., Haidet, P., Sukhera, J., Volpe, R. L., De Boer, C., & Lingard, L. (2021). How are the arts and humanities used in medical education? Results of a scoping review. Academic Medicine, 96

(8), 1213–1222.

https://doi.org/10.1097/ACM.0000000000004118

Smolen, P., Zhang, Y., & Byrne, J. H. (2016). The right time to learn: Mechanisms and optimization of spaced learning. Nature Reviews Neuroscience, 17

(2), 77–88.

https://doi.org/10.1038/nrn.2015.18

Walton, M., Woodward, H., Van Staalduinen, S., Lemer, C., Greaves, F., Noble, D., Ellis, B., Donaldson, L., & Barraclough, B. (2010). The WHO patient safety curriculum guide for medical schools. BMJ Quality & Safety, 19

(6), 542–546.

https://doi.org/10.1136/qshc.2009.036970

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kuremszki Andrea

Absztrakt címe: Kompetenciák kavalkádja a szakképzésben

Kulcsszavak: oktatásmenedzsment, szervezetfejlesztés, szakoktató-képzés, kompetenciafejlesztés, munkaerőpiac

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: Kompetenciák kavalkádja a szakképzésben

ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

A szakképző iskolákban, technikumokban vagy duális képzésben oktató szakemberek számára akettős professzió

mellett számos új kihívással kell megküzdeni, mint a változó munkakörülmények, technológiai fejlődés, generációváltás, valamint a szociokulturális vagy tanulási nehézségek. A szakképzésből a fiatalok akár 17–19 évesen közvetlenül a munkaerőpiacra kerülnek, így a gazdasági és társadalmi integrációjuk rendkívül fontos.

A szakoktató BA képzés feladata, hogy ezekre a kihívásokra felkészítse a hallgatókat, ehhez pedig felkészült egyetemi oktatókra van szükség, kutatásomban ezen oktatók kompetenciáit és fejlesztési irányait vizsgálom.

A minőségi oktatást az OECD közgazdasági szempontból értelmezi, a másik jellemző megközelítés szerint „az oktatás célja az emberi kultúra megőrzése, a társadalmi igazságosság biztosítása vagy az egyetemes humán értékek szolgálata” (Halász, 2022. p.615.). Kutatási kiindulópontom ez utóbbi. Az oktatás feladata nem lehet az egyes pozíciókra való betanítás, sokkal inkább a multidiszciplináris tudás, a kritikai gondolkodás és a reziliencia fejlesztése. A vállalati elvárásoknak való kizárólagos megfelelés csapdát jelenthet, különösen a rendkívül gyors generációváltás és technológiai instabilitás idején. Kutatásomban azt az összetett, sokszor egymásnak ellentmondó „elvárascsomagot" vizsgálom, amely a szakmai képzésekkel szemben kialakult.

Az elmúlt évek paradigmaváltása során az oktatáskutatás kilépett a formális iskolai keretek közül, és ezzel elveszítette azt a stabil viszonyítási pontot, amelyet korábban kizárólag az „iskolai tudás” vizsgálata jelentett számára. A diszciplináris határok elmosódnak a mindennapi élet és a gazdasági szféra irányába, ami alapvetően megváltoztatja a szakképzésben és a vállalati környezetben tevékenykedő oktatókkal szemben támasztott elvárásokat is.

Korábbi kutatások aggregálásával átfogó képet kapunk az „ideális pályakezdő” vállalati konstrukciójáról. A kutatás során ezen elvárásokat összevetem az OECD és a WEF által előrejelzett kulcskompetenciákkal, az élethosszig tartó tanuláshoz és az önálló karriermenedzsmenthez kapcsolódó készségekkel, valamint az egyéni siker, a jóllét és a beválás kompetenciáival. Feltételezésem szerint e globális és egyéni kompetenciák több ponton ellentétben állhatnak a vállalati elvárásokkal és célrendszerrel. Kutatásom célja egy olyan kompetenciametszet kialakítása, amely közelebb áll az élethosszig tartó tanulást támogató diszciplínához, és megoldást kínál a feltételezett diszkrepancia feloldására. Olyan eszközöket azonosítok, amelyek támogatják az egyetemi oktatókat kompetenciáik fejlesztésében, a tanuló szervezet kialakításában és a szakoktatók eredményes felkészítésében.

2023-as kutatásom elméleti kontextusát Hersey és Blanchard szituációfüggő vezetési elmélete adta (Bakacsi, 2015.), ami rávilágított arra, hogy a menedzsment eszközök alkalmasak lehetnek a pedagógus eredményesség támogatására. Ebből kiindulva mélyebben vizsgálom azokat az üzleti menedzsmenteszközöket, amelyek támogatják a pályakezdők hatékony

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

beilleszkedését, illetve azt, hogy ezek az eszközök miként segíthetik az egyetemi oktatók folyamatos szakmai fejlődését.

Bakacsi, Gy. (2015) A szervezeti magatartás alapjai. Semmelweis Kiadó, Budapest. 177-218. ISBN 978-963-331-313-8

Byrne, Z. S. (2014). Understanding employee engagement: Theory, research, and practice. Routledge.

Amen, U. (2014). Employers expectations versus performance of fresh graduates: Business schools. Market Forces journal of management, business & economics,

.

Jones, W. (1981). Education and Employment. Expectations and Experiences of Students, Graduates and Employers

.

Kiss, V. (é. n.). Munkaer\Hopiaci kihívások a Z generáció pályakezd\Hoinek szemszögéb\Hol

. Elérés 2026. április 7., forrás https://dolgozattar.uni-bge.hu/id/eprint/53701

Pózner B. M., & Kozák A. (2024). Aktualitás HR-problémák a hazai vállalkozások körében: Túlzó fizetési elvárások, fluktuáció, home office és társai. Új Munkaügyi Szemle

, 5

(3), 21–31. https://doi.org/10.58269/umsz.2024.3.3

Vámosi, T. (2017). A középfokú szakképzésb\Hol kikerül\Ho fiatalok potenciális munkáltatóinak szakképzési folyamattal és kimenettel kapcsolatos elvárásai és részvételi jellemz\Hoi. KÉPZÉS ÉS GYAKORLAT: TRAINING AND PRACTICE

, 15

(1–2), 195–216.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Kuthy-Megyesi Judit

Absztrakt címe: Esélyek és sérülékeny csoportok a közművelődésben

Kulcsszavak: közművelődés, kulturális tanulás, hátránykompenzáció, sérülékeny csoportok, esély

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: Feltáró jellegű kutatásunkban a magyarországi közművelődésben megvalósuló kulturális tanulás sajátosságait vizsgáltuk. A 2019 és 2023 között lefolytatott elemzésünk egyik fő eredménye a sérülékeny csoportok jelenlétének bemutatása a vizsgált kulturális szakágazat csúcsintézményeiben.

Kevert módszertani jellemzőkkel bíró vizsgálatunk egyfelől a 2010-es években átalakult közművelődési intézmény- és szolgáltatórendszer jellegzetességeit ismerteti, másfelől bemutatja a célközönség átalakulását, valamint a szektor humánerőforrásbeli jellemzőit. Feltárja a formális és informális kapcsolatok főbb mintázatait és megvizsgálja az egyes régiók, országrészek közötti hasonlóságokat, illetve különbözőségeket. Az előbbiek mellett kutatásunk kitér a hátránykompenzáció kérdéskörére is. Alkalmazott módszereink között az alapsokaság (N=197) OSAP statisztikai másodelemzése, részmintavételi eljárás (N=6), továbbá az azt követő háttérkérdőíves vizsgálat, dokumentumelemzés, végül félig strukturált interjús vizsgálat szerepelt. Ez a vizsgálati megközelítés kutatásunk egyik újszerűsége.

Vizsgálatunkban a közművelődésben megvalósuló kulturális tanulást sajátos nemformális és informális tanulásként értelmezzük, különös figyelemmel annak egész életre kiterjedő, élethosszig tartó tanulási aspektusaira (Kuthy-Megyesi és Takács-Miklósi 2018; Kuthy-Megyesi és Miklósi 2022). Vizsgálatunkat hazai (Juhász & Szabó, 2016; Forray & Juhász, 2009) és nemzetközi keretek (Bourdieu, 1986, 1998) mentén végeztük.

A konferencián bemutatni kívánt előadásunkban eredményeinket tizenöt vizsgált hátrányos helyzetű, sérülékeny csoport célzott megszólítása tükrében mutatjuk be. Kutatási kérdéseink (5) mentén a kulturális tanulás hátránykompenzáló, esélyteremtő funkciót is vizsgáltunk, ennek érdekében a célcsoportokat érintő főbb tevékenységekre, a bevontak létszámára, illetve annak formájára is kíváncsiak voltunk. A vizsgált csoportok között megjelentek a nők, a kisgyermekes anyák, a mélyszegénységben élők, a romák, a kisebbségek, a bevándorlók, a fogyatékossággal élő személyek, a gyermekek, az idősek, a nagycsaládosok, az álláskeresők, a hajléktalanok, a szenvedélybetegek, a tartós betegséggel küzdők, és az LMBTQ közösségek tagjai is (vö. 2003. CXXV. tv.).

Főbb eredményünk, hogy a közművelődési ún. csúcsintézmények törekszenek a teljes lakosság elérésére, a közművelődésben megvalósuló kulturális tanulásra jellemző a kapcsolatteremtési és -ápolási/tőketermelő hatás. A tanulási tevékenységek során kulturális és társadalmi tőkeinvesztálás valósul meg. Vizsgálatunkban a hátrányos helyzetű csoportok intézményhasználatát is mértük, amely kapcsán azonosíthatók inklúziós törekvések, ugyanakkor a bevonás nem teljeskörű a tizenöt célcsoport esetében.

A kutatás során a Denzin-féle értelmezés alapján többszörös trianguláció érvényesült (Denzin, 1989; Sántha, 2017).

Hivatkozott irodalom:

Bourdieu, P. (1986). The Forms of Capital. In J. G. Richardson (Ed.), Handbook of theory and research for the sociology of education

(pp. 241–258). Greenwood Press.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Bourdieu, P. (1998). Gazdasági tőke, kulturális tőke, társadalmi tőke. In R. Angelusz (Ed.), A társadalmi rétegződés komponensei

(pp. 156–178). Új Mandátum.

Denzin, N. K. (1989). The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods.

McGraw-Hill. https://doi.org/10.4324/9781315134543

Forray R., K. & Juhász, E. (2009). A felnőttkori autonóm tanulás és tudáskorrekciós elköteleződés

. http://ofi.hu/tudastar/forray-katalin-juhasz

Juhász, E. & Szabó, J. (2016). Kulturális tanulás: a tanulás új dimenziója. Educatio,

25(2), 198-209.

Kuthy-Megyesi, J. & Takács-Miklósi, M. (2018). Az egész életre kiterjesztett, élethosszig tartó tanulás a közművelődés tükrében. Kulturális Szemle,

5(1), 87-95.

Kuthy-Megyesi, J., & Miklósi, M. (2022). Közművelődésben megvalósuló kulturális tanulás egy életen át.Kulturális Szemle

,9(1), 73–79. https://www.epa.hu/05100/05122/00022/pdf/EPA05122_kultszemle_2022_01_073-079.pdf

Sántha, K. (2017). Számítógéppel támogatott kvalitatív adatelemzés a hazai neveléstudományi Ph.D-képzésben. Képzés és Gyakorlat,

15(1-2.), 159-173.

2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ladányi Éva Balázs László

Absztrakt címe: Énhatékonyság a kisgyermekkori nevelésben: az ORA-modellre épülő mérőeszköz adaptációja

Kulcsszavak: óvodapedagógusi énhatékonyság, mérőeszköz-adaptáció, kisgyermekkori nevelés

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: A pedagógusok énhatékonysága az oktatáskutatásban széles körben vizsgált jelenség, amely a pedagógiai gyakorlat eredményességével áll összefüggésben. Azt tükrözi, hogy a pedagógusok mennyire érzik magukat képesnek a gyermekek fejlődésének támogatására és a pedagógiai tevékenységek hatékony megszervezésére (Tschannen-Moran, Hoy & Hoy, 1998). A magas énhatékonyság kedvezőbb pedagógiai gyakorlatokkal hozható összefüggésbe (Oral, 2017).

Az óvodáskori nevelés sajátosságai indokolják az óvodapedagógusi énhatékonyság célzott vizsgálatát, mivel a tanári énhatékonyság modellek nem minden esetben ragadják meg a kisgyermekkori nevelés specifikus helyzeteit. Bár a nemzetközi szakirodalom számos megbízható mérőeszközt kínál a tanári énhatékonyság vizsgálatára (pl. Skaalvik & Skaalvik, 2007; Tschannen-Moran & Woolfolk Hoy, 2001), ezek elsősorban iskolai kontextusra készültek, így korlátozottan alkalmazhatók az óvodai nevelésben. A hazai kutatásokban jelenlegi ismereteink szerint nem áll rendelkezésre kifejezetten az óvodapedagógiai kontextushoz illeszkedő mérőeszköz, ami indokolttá teszi nemzetközi modellekre épülő eszközök adaptációját.

A vizsgálat kiindulópontját a Perren és munkatársai (2017) által kidolgozott ORA-modell képezi, amely a pedagógiai gyakorlatot a szakmai háttér, a nevelési környezet és a pedagógiai meggyőződések – különösen az énhatékonyság – összefüggésrendszerében értelmezi. A pedagógiai meggyőződések működésének értelmezéséhez a Fives és Buehl (2012) által leírt elméleti keret nyújt alapot, amely szerint ezek értelmezési keretként vagy a cselekvést irányító tényezőként működnek, és közülük az énhatékonyság – Bandura (1997) elméletével összhangban – közvetlenül befolyásolja a pedagógusok viselkedését és döntéseit.

Az énhatékonyság mérésére az ORA-kérdőív (Perren et al., 2017) rövidített, adaptált skáláját alkalmaztuk a koragyermekkori nevelés kontextusában. A vizsgálat kérdőíves adatfelvételen alapul, a mintát (n=240) óvodapedagógus-hallgatók alkották. Az elemzések célja az ORA-kérdőív énhatékonysági skálájának adaptálása és validálása, valamint a skála elméleti illeszkedésének és megbízhatóságának vizsgálata volt. Az eredmények azt mutatják, hogy az ORA-kérdőív rövidített változata stabil, elméletileg koherens és megbízható mérési struktúrát mutat, és alkalmas az óvodapedagógusok énhatékonyságának mérésére a hazai kontextusban. A faktorstruktúra alapvetően összhangban áll az elméleti modellel, ami alátámasztja az óvodai nevelésben való alkalmazhatóságát.

A kutatás újszerűsége, hogy egy nemzetközi mérőeszköz énhatékonysági dimenzióját az óvodai nevelésben vizsgálja, és empirikus bizonyítékot nyújt hazai alkalmazhatóságára. Az eredmények hozzájárulnak az óvodapedagógusi énhatékonyság fogalmának pontosításához, valamint alapot teremthetnek a pedagógusképzés fejlesztéséhez.

Irodalom

Ata-Aktürk, A., & Demircan, H. Ö. (2017). Preschool Teachers' Teacher-Child Communication Skills: The Role of Self-Efficacy Beliefs and Some Demographics. Journal of Education and Human Development, 6

(3). DOI:

NYOMTATÁSI VÁLTOZAT

10.15640/jehd.v6n3a10

Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control.

New York: W. H. Freeman.

Fives, H., & Buehl, M. M. (2012). Spring cleaning for the messy construct of teachers' beliefs: What are they? Which have been examined? What can they tell us? In K. R. Harris, S. Graham, & T. Urdan (Eds.), APA educational psychology handbook: Individual differences and cultural and contextual factors

(Vol. 2) (pp. 471–499). Washington: American Psychological Association.

.DOI: 10.1037/13274-019

Oral, E. (2017). Examination of Pre-School Teachers' Self-Efficacy Beliefs and Self-Efficacy Regarding Gifted Education. Journal for the Education of Gifted Young Scientists

, 5

(4), 49-58. DOI: 10.17478/JEGYS.2017.69

Perren, S., Herrmann, S., Iljuschin, I., Frei, D., Körner, C., & Sticca, F. (2017). Child-centred educational practice in different early education settings: Associations with professionals' attitudes, self-efficacy, and professional background.

Early Childhood Research Quarterly, 38,

137–148.

DOI: 10.1016/j.ecresq.2016.07.001

Skaalvik, E. M. & Skaalvik, S. (2014). Teacher self-efficacy and perceived autonomy: Relations with teacher engagement, job satisfaction, and emotional exhaustion. Psychological Reports, 114

(1), 68–77. DOI:

10.2466/14.02.PR0.114k14w0

Tschannen-Moran, M., Woolfolk Hoy, A., & Hoy, W. K. (1998). Teacher efficacy: Its meaning and measure. Review of Educational Research, 68

(2), 202–248. DOI:

10.3102/00346543068002202

Tschannen-Moran, M., & Woolfolk Hoy, A. (2001). Teacher efficacy: Capturing an elusive construct. Teaching and Teacher Education, 17

(7), 783–805.

DOI: 10.1016/S0742-051X(01)00036-1

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Laki Ildikó

Absztrakt címe: Értékrend és szerepek. A speciális célcsoportok állampolgári helyzete

Kulcsszavak: értékrend, speciális csoportok, társadalmi igény, normrendszer, integráció

Szakosztály: Állampolgári nevelés és oktatási jogok szakosztály

Absztrakt: A speciális társadalmi csoportok kutatása, vizsgálata immáron több évtizede aktív téma. A korábban csak fogyatékossággal élő társadalom életminőségével, élethelyzetével foglalkozó elnevezés ma szélesebb értelmet kapott, ezáltal már nemcsak e fenti csoportba tartozókkal, hanem az életkor, élethelyzet, szociális státusz, identitás, kisebbségi hovatartozás vagy a nemi különbségek alapján elkülöníthető csoportok is ide kapcsolódnak. Fontos kérdést kell tehát felvetnünk éppen ennek nyomán a társadalom róluk alkotott értékeinek, normáinak megismerésével összefüggésben, hiszen mindez össztársadalmi kérdés, nem pedig egyéni.

Az előadás során egyfelől bemutatja a speciális kifejezés mögött álló legfőbb elméleti tartalmi elemeket, hiszen a szociológiai értelemben vett speciális társadalmi csoportok (gyakran szubkultúrákként vagy kisebbségi csoportokként hivatkozunk rájuk) olyan közösségek, amelyek az általános társadalmi kereteken belül élnek, de sajátos normákat, értékeket és életmódot alakítanak ki. Másfelől bemutatásra kerülnek azok a csoportok, melyeket az előadás mainstream vonalába illeszthetőnek, illetve a szekció elvárásaihoz ideálisak. Így az etnikai és nemzeti kisebbségek, az életmód-csoportok vagy/és szubkultúrák, valamint a deviáns vagy peremhelyzetű csoportok. A csoportok vizsgálata két oldalról történik, egyfelől a kutató szemszögéből, másfelől a résztvevői oldalról, azaz a csoporthoz való alkalmazkodás, az állampolgári jogok gyakorlásának lehetőségének szemszögéből. Mindvégig fontos kérdésként szerepel milyen lehetőségei vannak ma az eltérőséggel rendelkező társadalmi tagoknak a megfelelő integrálódásra, a társadalmi befogadásra. A speciális célcsoportok értékrendje tükrözi, hogy a társadalom sokszínű, és az egyének helyzete, életkora, kulturális háttere vagy társadalmi státusza alapvetően befolyásolja, mi számít értéknek számukra.

A téma évek óta aktuális kutatási terület, az egyes csoportok életterének megismerése a társadalom tagjai számára tovább gondolást is magába foglalja, ezáltal olyan segítségnyújtási mechanizmust hozhat létre, melyek mindegyike segíti a sperciális csoportok megismerését, illetve felzárkóztatását. Az aktív állampolgári tevékenységek a 21. században elengedhetetlenek, amennyiben a társadalmi problémákkal szembe nézünk. Előadásomban e szegmensek köré építem a tartalmi elemeket, kiemelve a hazai, továbbá nemzetközi jógyakorlatok körét.

Felhasznált irodalom:

A marginalizált csoportok számára nyújtott szolgáltatások javítása. Eszköztár az Egyenlőségért városi módszerek a rasszizmus ellen. (Kutatási összefoglaló anyag). Letöltés helye: 9_HU_A Marginalizalt Csoportok Szamara Nyujtott Szolgaltatasok Javitasa.pdf

Horkai Anita, Nagy Éva, Pálvölgyi Miklós, Vingender István (2021): Egészség és társadalom. Budapest, Akadémiai Kiadó

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Lánczi Viktória Fónai Mihály

Absztrakt címe: A szakmai tanárképzésben tanulók pályaválasztási motivációi

Kulcsszavak: szakmai tanárképzés, pályaválasztási motiváció, FIT-Choice skála

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Előadásunk a Debreceni Egyetemen 2025-ben a szakmai tanárképzés hallgatói és végzettjei körében folytatott kutatásnak a pályaválasztási motivációikra vonatkozó eredményeit elemzi. A szakmai tanárképzés körében a pályaválasztási motivációkat kevés kutatás érintette (Kattein-Pornói 2025), ezért a motivációk vizsgálatát fontosnak tartottuk. Hasonló kutatásokra a pedagógus pálya választása kapcsán került sor, ezek többek között a külső és belső tényezőkre és motivációkra koncentráltak, a pályaválasztás mellett a pályán maradáshoz kapcsolódó tényezőket is vizsgálták (Köcséné Szabó 2001). A kutatási eredmények alapján megfogalmazható, hogy a tanári hivatás iránti elköteleződés alapvetően intrinzik és altruista jellegű, míg az extrinzik tényezők, a jövedelmi, presztízs- és karrierlehetőségek kevésbé hatnak (Fónai és Csonka 2023). A motivációs tényezők vizsgálatában Paksi és munkatársai kutatása hozott fordulatot, ennek keretében alkalmazták és adaptálták a FIT-choice modellt, az eredmények azt mutatták, hogy a pedagógusokra az intrinzik motivációk például a „gyermekekkel való munka" jellemzi (Paksi et al. 2015), a tanárok nem a külső jutalmak, hanem a személyes elköteleződés és a társadalmi hasznosság miatt választják a hivatást (Kattein- Pornó 2025).

Módszer és minta

A Debreceni Egyetemen folyó öt szakmai tanárképzés hallgatói és végzettjei körében 2025. áprilisában és májusában folytattunk on-line kérdőíves vizsgálatot. A teljeskörű megkeresésre 198 fő válaszolt, közülük 80 fő még tanul, 118 fő már végzett. Az adatfelvétel limitációja, hogy az egyes szakokon lényegesen eltért a válaszolók száma és aránya, ami megnehezítette az összehasonlító elemzéseket.

A szakmai tanárképzésben résztvevő hallgatókat a pályaválasztási motivációk szempontjából is vizsgáltuk. A pályaválasztási motivációk mérésére a Watt és Richardson (2007) által kidolgozott Factors Influencing Teaching Choice

(továbbiakban FIT-Choice) skála magyar nyelvi adaptációját alkalmaztuk, amelyet korábbi hazai kutatások is sikerrel használtak nagyobb mintákon (Paksi et al., 2015; Szontagh, 2021a, 2021b). A magas itemszámú kérdéssort az aktuális kutatás céljaihoz igazítva redukált formában, a vizsgálat szempontjából legrelevánsabb 44 tétel bevonásával használtuk az elemzésekben. A nagyszámú itemet faktorelemzéssel redukáltuk, és a válaszolókat két klaszterbe soroltuk (külső-, illetve belső motivációval rendelkezők).

Eredmények

Eredményeink szerint a válaszadók többsége elsősorban belső késztetésből és a szakma társadalmi hasznosságába vetett hitből választotta a pedagóguspályát, míg a külső befolyás és a presztízs jóval kisebb szerepet játszott. Ez megfelel más kutatások eredményeinek (Paksi et al. 2015; Kattein-Pornói 2025), ami azt mutatja, hogy a jelzett intrinzik motivációk és a társadalmi hasznosság érzete a tanár szakmák általános vonásának tekinthető. A mintában szakos sajátosságok is megjelentek: a Szociális ismeretek tanára szakosok körében erősebb a társadalmi hozzájárulás igénye, míg a Mérnöktanár szakos hallgatók magasabbra értékelik a tanári pálya nehézségét és szakmai komplexitását.

A kutatás elméleti és gyakorlati jelentősége

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A kutatás elméleti jelentőségét az adja, hogy a szakmai tanárképzés hallgatói és végzettjei körében eddig egy hasonló módszertanú kutatásra került sor Magyarországon, így az eredmények hozzájárulhatnak a szakmai tanárképzés elméleti kérdésfeltevéseinek a megfogalmazásához. Gyakorlati jelentősége pedig részben a hallgatói rekrutálásban, részben a képzés során fejlesztendő kompetenciák mélyebb ismeretében ragadható meg.

Felhasznált irodalom

Fónai Mihály; Csonka Éva (2023): A végzett pedagógusok diplomás pályakövetése. Educatio, 32(1). 85-106.

Kattein-Pornói Rita (2025): A tanári pályaújraorientáció motivációs mintázatai a posztpandémiás szakmai tanárképzésben - egy kvalitatív modell bemutatása. Acta Medicinae et Sociologica, 16(41). 153-176.

Köcséné Szabó Ildikó (2001): Tanárokat képez-e a tanárképző főiskola?: (Pályaszocializációs vizsgálat a Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskolán) In: Boreczky, Ágnes; Meleg, Csilla (szerk.) Pedagógiai Műhely: Beszélgetések : In honorem Vastagh Zoltán Pécs, Magyarország : Pécsi Tudományegyetem Tanárképző Intézet 57-64.

Paksi Borbála, Schmidt Andrea, Magi Anna, Eisinger Andrea és Felvinczi Katalin (2015): Gyakorló pedagógusok pályamotivációi. Educatio. 1. 63–79.

Szontagh P. D. (2021a). Hivatás- és pályamotiváció a Kárpát-medencei magyar tanítójelöltek körében. MAGISZTER a Romániai Magyar Pedagógusok Szövetségének szakmai-módszertani folyóirata,

19

(1), 3-16.

Szontagh P. D. (2021b). Hivatás- és pályamotivációs tényezők első éves óvodapedagógus hallgatók körében. Iskolakultúra, 31

(1), 26–44. https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2021.01.26

Watt, H. M., & Richardson, P. W. (2007). Motivational factors influencing teaching as a career choice: Development and validation of the FIT-Choice scale. The Journal of experimental education, 75

(3), 167-202.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): László Kinga Bernhardt Renáta, Szűcs János

Absztrakt címe: Akciókutatás hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű óvodáskorú gyermekek körében

Kulcsszavak: gyermekkor, mozgásfejlesztés, akciókutatás, hátrányos helyzet

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: Akciókutatás hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű óvodáskorú gyermekek

körében

László Kinga – Dr. Bernhardt Renáta – Dr. Szűcs JánosEszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus

A témaválasztás és az empirikus kutatás indokoltsága egyrészt a hátrányos helyzetű 3-6 évesgyermekek helyzetének, másrészt a mozgásfejlesztés lehetőségeinek aspektusából fakad, amelyaz óvodai nevelés diverzitásának keretein belül értelmezhető. A teoretikus vonatkozás alapjátjelenti, hogy Európában és hazánkban is évtizedek óta kitapintható az hátrányos helyzet, ahátrányos megkülönböztetés és a szegénység csökkentésére irányuló figyelem és tevékenység,amelyek a különböző egyezmények, stratégiák mentén körvonalazódtak (Európai Unió, 2010;Europa, 2020; Monika, 2023). Törvényi szabályozások vonatkoznak a kiemelt figyelmet igénylőgyermekek közé tartozó hátrányos-és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekre(Gyermekvédelmi törvény, 1997; Köznevelési törvény, 2011), akik számára az óvodai nevelés éskörnyezet az esélyteremtés színtere is egyben, tekintve, hogy „a változó, a résztvevő számáraadekvát, tehát különböző feltételek jelentik a megfelelő közeget" (Bakonyi, 2021, p. 184). Ennekfényében a diverzitás valódi értelmezést nyerhet és a 3-6 éves gyermekek a komplex, cselekvésen-és tapasztaláson alapú fejlesztés során egyénre szabottan, saját lehetőségeikhez mérten optimálisanfejlődhetnek, amely folyamatban - többek között - fontos szerep jut a motoros- és kognitív fejlődéskapcsolatának is (Goddard, 2009; Herendi, 2018).

A kutatás célja a gyermeki érés és fejlődés támogató mozgásos tevékenység szerepénekbizonyítása hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése során. A módszerakciókutatás, amely „jellemzően egy társadalmi csoportban, akár egy óvodai csoportban vagyiskolai osztályban felmerült probléma megoldását igyekszik megvalósítani" (Csíkos, 2020, p. 14).A kutatási folyamat főbb lépéseit alkalmaztuk Elden és munkatársai (1993) alapján: a tanultismeretek alapján a szükséglet meghatározása, a cselekvési lépések kidolgozása és megvalósítása,végül az eredmények értékelése, majd mindezt megfigyeléssel és reflexióval egészítettük ki(Kemmis, 2009). A kutatás során a kísérleti csoport 6 hónapon keresztül, heti 2 alkalommalvégzett mozgásfejlesztő tevékenységet (a mindennapos óvodai mozgásos tevékenységeken kívül),ellentétben a kontrollcsoport tagjaival. A kutatási eredményeket kvantitatív adatokkaltámasztottuk alá egy bemeneti és kimeneti mérésként szolgáló saját kidolgozású képesség-ésrészképesség mérő teszttel a kutatási időszak elején és végén. A teszt 8 képesség-, illetve

részképesség területet vizsgált (idegrendszeri érettség; állás egyensúly; reflex; nagymozgás;kognitív képességek; nyelvi képességek; szociális képességek; érzelmek). Emellett kvalitatíveredményeket kerestünk esettanulmányok módszerével, valamint pedagógusi önreflexió követte a6 hónapig zajló fejlesztő pedagógiai beavatkozást. A csoportok által elért fejlődést, a köztük lévőeltérést matematikai-és statisztikai vizsgálatokkal (kétmintás T-próba, korreláció vizsgálat,Pearson féle korreláció p<0.05 és p<0.01 szinteken) bizonyítottuk.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Hipotéziseink szerint (1) az Izgő-mozgó mozgásfejlesztő torna alkalmazása során a kontroll éskísérleti csoport fejlettségi mutatói összességében szignifikáns eltérést mutatnak. (2) A kontrollcsoportban lévő hátrányos- és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődése kisebbmértékű, mint a kísérleti csoportban lévő hátrányos- és halmozottan hátrányos helyzetűgyermekek fejlődése.

Az eredmények ismeretében elmondható, hogy a kontroll és kísérleti csoport fejlettségi mutatóiravonatkozó hipotézis beigazolódott, mivel szignifikáns eltérés kimutatható a vizsgálat során (F-próba értéke 0,58, p=0,5, kétmintás T-próba értéke 0,02.). A hátrányos helyzetű és nem hátrányoshelyzetű gyermekek fejlődési mutatói között viszont nem található szignifikáns összefüggés, így afeltételezés nem igazolódott be (a két csoport szórásai közt nincs különbség, F próba értéke 0,54,kétmintás T-próba értéke 0,06).

Az esettanulmányok és a pedagógusi önreflexió eredményeként a kognitív-, a nyelvi- és aszociális területek fejlesztésére továbbra is hangsúlyt kell helyezni (a hátrányos helyzetű agyermekek továbbra is nagy elmaradást mutatnak a kommunikációs képességeik terén). Aszociális tájékozottság területe meglepően jó eredményeket mutatnak a gyermekek, ez intézményiszinten kiemelt feladatként is érzékelhető. A partnerekkel történő együttműködés szintén prioritástjelent a pedagógiai munkában. Megállapítható, hogy a kutatás kitűzött célja megvalósult, amozgásfejlesztő torna alkalmazásával a gyermekek bizonyos kognitív- és mozgásosrészképességei pozitív fejlődést mutatnak. A mozgásfejlesztő tevékenység szerepe tehátkimutatható jelentőséggel bír, ugyanakkor a napi pedagógiai praxisban is kitapintható azakciókutatás eredményeinek hozadéka.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Lázár Fruzsina

Absztrakt címe: A tanári ágencia és identitáskonstrukció elméleti keretrendszerei – Szisztematikus irodalomelemzés

Kulcsszavak: tanári ágencia, szisztematikus irodalomelemzés, tanári identitáskonstrukció

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: A tanári ágencia és identitáskonstrukció elméleti keretrendszerei – Szisztematikus irodalomelemzés

[absztrakt]

A tanári ágencia fogalma az elmúlt években központi szerepet kapott a nemzetközi irodalomban a tanári identitáskonstrukció vizsgálata kapcsán (Cong-Lem, 2021 és 2024, Deschênes & Parent, 2022, Li & Ruppar, 2020 stb.). Ennek ellenére a tanári ágencia konceptuálisan rétegzett fogalom, elméleti háttere fragmentált – a magyar szegmensben pedig egyértelmű rés mutatkozik a vonatkozó kutatásokból. Ebben a szisztematikus irodalomelemzésben tehát a tanári ágenciát értelmező elméleti keretrendszerek megismerése és szintetizálása volt a cél, a tanári identitáskonstrukció kontextusában. Az elemzés eredményei továbbá irányt mutathatnak a magyar viszonylatban lefolytatott tanári-ágenciakutatásokhoz, melyek hiánypótlóak lehetnek.

A vállaltan elméleti kutatáshoz a PRISMA (Page et al., 2021) irodalomelemzési protokoll irányelvei szolgáltak sorvezetőként.

Az irodalomelemzéshez a jelentősebb neveléstudományi adatbázisokban (ERIC, Scopus, Web of Science), előre meghatározott befogadási kritériumok és keresőlánc segítségével azonosítottam a releváns empirikus tanulmányokat. A duplikátumok eltávolítása, valamint a teljes szövegek olvasása és végső szelektálása után a kutatásokat kvalitatív szintézis alkalmazásával vetettem össze. Az előzetes eredmények szerteágazó képet mutatnak, mind a tanári ágencia konceptualizációját, mind annak operacionalizációját tekintve – mely önmagában is indokolja az elméleti integráció szükségességét.

Ez a szisztematikus elemzés koherens rálátást biztosít a tanári ágencia és identitáskonstrukció viszonyának, dinamikájának értelmezésére szolgáló elméleti keretrendszerekre. A szerteágazó ágenciaértelmezések integrációja előremutató lehet a komplex tanárszerep megértésének vizsgálatában, főként, ami a változó kontextust, újfajta szerepelvárásokat, szabályozásokat, vagy tanulói magatartást illeti.

Irodalom

Cong-Lem, N. (2021). Teacher agency: A systematic review of international literature. Issues in Educational Research, 31, 718–738.

Cong-Lem, N. (2024). Teacher Agency for Change and Development in Higher Education: A Scoping Literature Review. International Journal of Educational Reform, 10567879231224744. https://doi.org/10.1177/10567879231224744

Deschênes, M., & Parent, S. (2022). Methodology to Study Teacher Agency: A Systematic Review of the Literature. European Journal of Educational Research, 11(4), 2459–2476. https://doi.org/10.12973/eu-jer.11.4.2459

Li, L., & Ruppar, A. (2021). Conceptualizing Teacher Agency for Inclusive Education: A Systematic and International Review. Teacher Education and Special Education, 44(1), 42–59. https://doi.org/10.1177/0888406420926976

NEM VÉGLEGES VALIDÁT

Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., et al.

(2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. BMJ,

372, n71. https://doi.org/10.1136/bmj.n71

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Lengyel Emese

Absztrakt címe: A magyarországi egyetemek bölcsészettudományi és művészettudományi publikációs teljesítménye a Times Higher Education World University Rankings 2025 és 2026-os rangsorainak tükrében

Kulcsszavak: Times Higher Education, bölcsészettudomány, művészettudomány, egyetemi rangsor, tudományterület

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Az előadás témája a magyar felsőoktatási intézmények bölcsészettudományi és művészettudományi publikációs teljesítményének vizsgálata a Times Higher Education (THE) World University Rankings 2025-ös és 2026-os listáin szereplő intézmények – tizenegy és tizenkét egyetem – körében. A kutatás célja annak feltárása, hogy a THE-rangsorban megjelenő magyar egyetemek milyen mértékben vannak jelen a Scopus-adatbázisban indexált „Arts and Humanities" területen, valamint milyen főbb tematikus irányok rajzolódnak ki publikációs tevékenységükben.

A kutatás két egymást részben átfedő időszakra fókuszál: a THE 2025-ös rangsor esetében a 2019–2023, míg a THE 2026-os rangsor esetében a 2020–2024 között megjelent publikációkra. A kutatás egyrészt áttekinti, mely magyar egyetemek szerepeltek a két vizsgált THE-listán, másrészt elemzi a bölcsészettudományi és művészettudományi publikációk volumenét, intézményi megoszlását, továbbá változásait. Az elemzés külön figyelmet fordít arra is, hogy a publikációszámok mögött milyen intézményi profilok, tudományterületi sajátosságok és szerkezeti eltérések húzódnak meg. A kutatás módszertanának központi eleme pedig a Scopus-adatbázisban szereplő, az egyes intézményekhez kapcsolható publikációk mennyiségi és tartalmi vizsgálata.

Az előadás első részében röviden ismertetem a THE World University Rankings módszertani hátterét. A rangsor indikátorrendszere – amely az oktatás, a kutatási környezet, a kutatás minősége, a nemzetközi orientáció, valamint az ipari kapcsolatok területeket foglalja magában – jelentős mértékben támaszkodik a Scopus-adatbázisban indexált publikációkra. Ebből következően a publikációs teljesítmény nemcsak az intézményi láthatóságot, hanem a rangsorban elfoglalt pozíciót is alapvetően befolyásolja.

A kutatás empirikus részében a vizsgálat kiterjed azokra a magyarországi felsőoktatási intézményekre, amelyek a vizsgált időszakban szerepeltek a THE rangsorában. Az eredmények azt mutatják, hogy a magyar egyetemek jelenléte a rangsorban enyhe növekedést mutat (11-ről 12 intézményre), ami a nemzetközi láthatóság fokozatos erősödését jelzi. Ugyanakkor a publikációs teljesítmény intézményenként jelentős eltéréseket mutat, amelyek szoros összefüggésben állnak az adott intézmény tudományterületi profiljával, méretével, illetve kutatási infrastruktúrájával. A kutatás másik fontos pillére a publikációk tartalmi elemzése, amely az absztraktok és kulcsszavak vizsgálatán alapul. Az eredmények azt mutatják, hogy a magyar egyetemek bölcsészettudományi és művészettudományi publikációi erőteljesen multidiszciplináris jellegűek, és jelentős átfedést mutatnak a társadalomtudományokkal. A leggyakrabban előforduló témák közé tartozik a nyelvészet, a történettudomány, a régészet, a kulturális örökség kutatása, az oktatás és pedagógia, valamint a jog- és társadalomtörténeti vizsgálatok. Az előadással célom, hogy felhívjam a figyelmet arra, hogy a Scopus „Arts and Humanities" kategóriájába sorolt publikációk értelmezése módszertani kihívásokat vet fel.

Irodalom

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Crosthwaite, P., Ningrum, S., Schweinberger, M. (2022). Research trends in corpus linguistics. A bibliometric analysis of two decades of Scopus-indexed corpus linguistics research in arts and humanities. International. Journal of Corpus Linguistics

, 28(3), 344–377. https://doi.org/10.1075/ijcl.21072.cro

Dobos, I. & Sasvári, P. (2024). Statistical analysis of QS World University Rankings 2021 university rankings using Scopus/SciVal databases. Regional Statistics,

14(4), 768–792. DOI: 10.15196/RS140407

Kulczycki, E., Engels, T.C.E., Pölönen, J., Bruun, K., Dusková, M., Guns, R., Nowotniak, R., Petr, M., Sivertsen, G., Starčič, A. I. & Zuccala, A. (2018). Publication patterns in the social sciences and humanities: evidence from eight European countries.Scientometrics,

116, 463–486

https://doi.org/10.1007/s11192-018-2711-0

Rusvai, M. (2018). Lehetőségek és nehézségek a bölcsészettudományok tudománymetriai modellezésében. In Rüsz-Fogarasi, E. (szerk.) Erdélyi évszázadok: a kolozsvári Magyar Történeti Intézet évkönyve: III. hagyomány és újítás, a 21. századi könyvtárban

(pp. 127–141.). Kolozsvár, Egyetem Műhely Kiadó.

Sasvári, P. &

Urbanovics, A.(2024).A Scopus által 2023-ban indexált, magyar kiadású folyóiratok helyzetének vizsgálata.In Applied Sectoral Policies. Angewandte sektorale Politik. Alkalmazott ágazati politikák

(pp. 210–230). Sozial und Wirtschafts Forschungsgruppe.

Sipos, A. M. (2025). A tudománymetriai és bibliometriai kutatások trendjei és fejlődése a Scopus adatbázis alapján (szemle), Közép-európai Könyvtár- és Információtudományi Szemle (CELISR), 2(1).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Lukács Karolina

Absztrakt címe: A nyelvi sokszínűség témakörének reprezentációja a magyarországi anyanyelvi nevelésben

Kulcsszavak: nyelvi diverzitás, anyanyelv-pedagógia, nyelvi attitűd, szakmódszertan

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: A 21. századi anyanyelvi nevelés egyik legnagyobb kihívása a hagyományos, preskriptív szemlélet és a modern szociolingvisztikai eredmények közötti szakadék áthidalása.A 2020-as Nemzeti alaptanterv hangsúlyozza az anyanyelv identitásőrző szerepét, ugyanakkor a hatályos szabályozók továbbra is a standard nyelvváltozat kizárólagos dominanciáját sugallják (NAT, 2020: 300–301), ami implicit módon leértékelheti a tanulók otthonról hozott vernakuláris nyelvváltozatát.A kutatás elméleti keretét Skutnabb-Kangas (1997) és Bartha (1998) anyanyelv-értelmezései adják, melyek a nyelvi szocializációt és a kognitív nyelvi fejlődést a természetes, legintuitívebb módon használt nyelvváltozattal hozzák összefüggésbe.Az előzmények (pl. Beregszászi, 2012; Jánk, 2018) rámutatnak arra, hogy a nyelvi háttér figyelmen kívül hagyása negatívan hathat a tanulók identitására és iskolai sikerességére.

A kutatás öt hipotézis mentén, országos minta alapján vizsgálta a tantervi elvárások és az iskolai gyakorlat kapcsolatát. Feltevése volt, hogy a pedagógusok szerint a nyelvi sokszínűség nem jelenik meg kellő mélységgel a tananyagban (H1), ám annak részletesebb tárgyalását az időkorlátok és a segédanyagok hiánya hátráltatják (H2). A vizsgálat feltételezte továbbá, hogy az iskolai környezetben a nyelvjárási nyelvhasználat stigmatizált (H4), valamint a modern nyelvészeti eredmények és a mindennapi tanítási gyakorlat közötti jelentős szakadék van (H5).

Az adatfelvétel 2025 decembere és 2026 márciusa között zajlott egy 24 kérdésből álló online kérdőív segítségével. Az adatgyűjtés három fő hullámban valósult meg: a tankerületi központok megkeresését követően valamennyi magyarországi köznevelési intézmény és szakképzési centrum közvetlenül is megszólításra került a KIR és SZIR adatbázisok alapján. A folyamat végére a minta 738 főre bővült, ami szilárd alapot biztosított a különböző elemzésekhez. Az adatok feldolgozása vegyes módszerrel történt: a zárt típusú és a Likert-skálán alapuló kérdések leíró statisztikai módszerekkel, a nyitott kérdésekre adott szöveges reflexiók pedig kvalitatív tartalomelemzéssel kerültek feldolgozásra.

A vizsgálat eredményei minden ponton igazolták a kiinduló hipotéziseket, rávilágítva a köznevelésben mutatkozó, nyelvi sokszínűség témakörének tanórai megjelenítését érintő nehézségekre. A kitöltők több mint háromnegyede (76,2%) szerint a nyelvi variabilitás alulreprezentált a kerettantervekben, miközben tízből hét pedagógus határozottan igényelné a téma hangsúlyosabb jelenlétét a nyelvtanórákon. A válaszok alapján a mélyebb feldolgozást elsősorban az idő (n=648) és a releváns segédanyagok hiánya (n=218) nehezítik. Mindez problémás a diákok körében tapasztalt nyelvi stigmatizációjelensége szempontjából is: a tanárok többsége ugyanis arról számolt be (62,3%), hogy a tanulók nyelvjárásokhoz fűződő nyelvi attitűdje negatív, leértékelő. Az adatok mélyebb elemzése továbbá a tudománykommunikáció hiányosságait is jelzi, és bára pedagógusok nyitottak (94,8% tartja fontosnak a nyelvi toleranciára nevelést), a szakfolyóiratokban publikált módszerek (pl.: Pál, 2025; Parapatics, 2018) adaptálása a legkevésbé jellemző forrás (n=178) a nyelvi sokszínűség tanítása során.

A bemutatni kívánt tanulmány rávilágít arra, hogy a hazai szociolingvisztikai és anyanyelv-pedagógiai eredmények a rendszerszintű gátak és a preskriptív hagyományok miatt megrekednek az akadémiai szférában és nehezen jutnak el az iskolai gyakorlatba. A kutatás

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

szerint a szemléletváltáshoz nemcsak a tantervek felülvizsgálatára, hanem a tankönyveket kiegészítendő, célzott módszertani segédletekre is szükség van (Lukács, 2026). A konklúzió egyértelmű: az anyanyelvi oktatásnak a „hibakeresés” helyett a nyelvi identitás megerősítésére is fókuszálnia kell, ezzel nyelvi toleranciára nevelve a tanulókat, általa pedig hatékonyan csökkenteni a nyelvi háttérből adódó társadalmi hátrányokat.

Beregszászi, A. (2012). A lehetetlent lehetni. Tantárgy-pedagógiai útmutató és feladatgyűjtemény az anyanyelv oktatásához a kárpátaljai magyar iskolák 5-9. osztályában. Tinta Kiadó.

Jánk, I. (2017). Nyelvi hátrány és diszkrimináció az iskolában. A nyelvi szocializáció jelentősége a tanuló értékelésében. Szociológiai Szemle, 27(3), 27–47.

Lukács, K. (2026). A nyelvi diverzitás pedagógiai integrációjának lehetőségei az anyanyelvi nevelésben. In Karlovitz, J., T. (Szerk), Pedagógiai gondolkodás elméletekben és empirikus kutatásokban (64–72). Sozial und Wirtschafts Forschungsgruppe.

Nemzeti Alaptanterv (2020). Magyar Közlöny, 2020. 01. 31. URL: https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/3288b6548a740b9c8daf918a399a0bed1985db0f/megtekintes

Pál, H. (2025). A digitalizált nyelvjárási atlasz mint oktatási segédlet.Anyanyelv-pedagógia,18(2.), 31–42.

Parapatics, A. (2018). Nyelvjárástani munkafüzet. Feladatok a magyar nyelv területi változatosságának megismeréséhez. Tinta Könyvkiadó.Skutnabb-Kangas, T. (1997). Nyelv, oktatás és a kisebbségek. Teleki László Alapítvány Könyvtára.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Lupócz Zsuzsa Kovács Karolina Eszter

Absztrakt címe: Az edző, mint nevelő: az edzői támogatás szerepe a sportolói elköteleződés alakulásában, egy interjús vizsgálat tapasztalatai

Kulcsszavak: sportolói elköteleződés, edzői szerep, kvalitatív interjú, sportpedagógia

Szakosztály: Sportpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A sportolói elköteleződés a sportban való tartós részvételhez kapcsolódó pszichológiai állapot, amely a sportolás iránti szándékot, elszántságot és identitásba való beépülést tükrözi. Scanlan és munkatársai (2013, 2016) modellje alapján az elköteleződés egy dinamikus konstrukció, amelyet több tényező alakít, többek között a sport élvezetessége, a társas támogatás és a személyes célok. Az elköteleződés szoros kapcsolatban áll a sportperzisztenciával, amely a sporttevékenység hosszú távú fenntartását és eredményességét írja le (Kovács, K., 2021). A korábbi kutatások kiemelik az edző meghatározó szerepét a sportolók motivációjának és elköteleződésének alakulásában, mivel az edzői támogatás és irányítás jelentősen hozzájárul a sportolói fejlődéshez és a hosszú távú sportban maradáshoz (Gama et al., 2019). Jelen kutatás célja annak feltárása, hogy

milyen tényezők formálják az edzői elköteleződést, és ez miként járul hozzá a sportolók elköteleződéséhez és eredményességéhez. A kutatásban kvalitatív megközelítést alkalmaztunk az edzői perspektívák mélyebb feltárására. Félig strukturált interjúkat vettünk fel 30 edző bevonásával, a kérdések négy blokkra oszthatók, melyek az edzők szakképzettségére, saját sportolói és edzői elköteleződésére, a sportolói elköteleződés támogatására alkalmazott stratégiákra, valamint a szakmai továbbképzéseken való részvételre fókuszálnak. A sportolói elköteleződés támogatásának vizsgálata individuális szinten (Milyen egyéni szintű stratégiái vannak a sportolói eredményesség és elköteleződés támogatására?), mikrorendszer szinten (Milyen csapat szintű stratégiái vannak a sportolói eredményesség és elköteleződés támogatására?), exorendszer szinten (Milyen szervezeti/ intézményi szintű stratégiákat ismer a sportolói eredményesség és elköteleződés támogatására?) jelentek meg az interjúkban. Az adatok elemzése során nyílt, axiális kódolást alkalmaztunk a Grounded Theory megközelítésének megfelelően (Glaser & Strauss, 2010). Az eredmények feltárják, hogy az edzői elköteleződés többdimenziós jelenség, amely szorosan összefügg a sportolók motivációjával és perzisztenciájával. Az interjúk rávilágítanak arra, hogy az edzők által nyújtott érzelmi támogatás, szakmai iránymutatás és visszajelzés hozzájárul a sportolók önbizalmának, teljesítményének és hosszú távú sportban maradásának erősítéséhez. Emellett az edzői viselkedés – empátia, hitelesség, motiváló kommunikáció– meghatározó tényezőként jelent meg a sportolói elköteleződés fenntartásában. Mindezek mellett az edzők közvetítő szerepet töltenek be a sportolók társas környezetében: a csapatszellem, a közösségi élmény és az altruista attitűdök erősítésén keresztül hozzájárulnak a sportolók pszichológiai jóllétéhez és motivációjához. Ezzel párhuzamosan az edzői elköteleződés nemcsak közvetlenül, hanem közvetett módon is meghatározó a sportolói eredményesség tekintetében, például a támogató sportkörnyezet kialakításán keresztül.

A kutatás eredményei hozzájárulnak az edzői elköteleződés és a sportolói perzisztencia kapcsolatának mélyebb megértéséhez, különös tekintettel azokra a tényezőkre, amelyek az edzői szerepen keresztül közvetetten befolyásolják a sportolói elköteleződést. A vizsgálat újdonsága, hogy az edzői elköteleződést a sportolói eredményesség egyik kulcsmechanizmusaként értelmezi. Gyakorlati szempontból a kutatás eredményeire építve egy edzői tréningprogram kerül kidolgozásra, amely beépíthető edzőképzésekbe és felsőoktatási tananyagokba. A várható alkalmazások hozzájárulhatnak a sportolók pszichés jóllétének növeléséhez, a kiégés megelőzéséhez, valamint a sportban való hosszú távú részvétel és a sport melletti elköteleződés erősítéséhez.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Gama, D. R. N. da, Nunes, R. de A. M., Castro, J. B. P. de, Souza, C. A. M. de, Rodrigues Júnior, F. L., & Vale, R. G. de S. (2019). Analysis of the relationship between personality traits and leadership characteristics of handball coaches of school teams in the state of Rio de Janeiro, Brazil. Motriz: Revista de Educação Física, 25, e101925. https://doi.org/10.1590/S1980-6574201900030014

Glaser, B. G., & Strauss, A. L. (2010). The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research (5. Paperback print). Aldine Transaction.

Kovács K. E. (2021). A sportperzisztencia vizsgálata az egészség, kapcsolati háló, motiváció és tanulmányi eredményesség függvényében. Iskolakultúra, 31(5), Article 5. https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2021.05.55

Scanlan, T. K., Chow, G. M., Sousa, C., Scanlan, L. A., & Knifsend, C. A. (2016). The development of the Sport Commitment Questionnaire-2 (English version). Psychology of Sport and Exercise, 22, 233–246. https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.08.002

Scanlan, T. K., Russell, D. G., Scanlan, L. A., Klunchoo, T. J., & Chow, G. M. (2013). Project on Elite Athlete Commitment (PEAK): IV. identification of new candidate commitment sources in the sport commitment model. Journal of Sport & Exercise Psychology, 35(5), 525–535. https://doi.org/10.1123/jsep.35.5.525

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Lükő István Dénes

Absztrakt címe: Az ágazati Készségtanácsok és az Ágazati Képzőközpontok helye, szerepe a szakképzésben

Kulcsszavak: ágazati készségtanács, duális képzőhely, ágazati kompetencia központ, szakképzés 4.0, oktatói továbbképzések

Szakosztály: Szakképzés és társadalom

Absztrakt: 2.1, A témaválasztás indoklása

A szakképzés rapid gyorsaságú szervezeti, szerkezeti és tartalmi átalakulása létrejöttek az ágazati készségtanácsok, amelyek hidat képeznek a gyakorlati képzőhelyek, a szakképző iskolák és a szakmai irányító szervezetek között. Működésük szigorú belső szabályozások mentén történik. Szükséges a működésüket közelebbről megismerni, hogy képet alkosunk a szerepükről, működésükről. Ugyancsak egy jelentős szervezeti forma jelent meg a reformhoz köthetően, ezek pedig az ágazati képző(vagy tudás) központok. Mára kirajzolódott a működésük számos előnye, de láthatóvá váltak a problémák is. Indokoltnak tartjuk, hogy e két szervezet alap és felsőoktatáshoz való kapcsolódását is érintsük.

2.2, Kutatási célok, kérdések, feltételezések.

A kutatás fő céljai, hogy bemutassuk a két szervezeti konstrukció működését, kapcsolatrendszerét, innovációs tevékenységeit. A sikerek mellett kudarcokat is tapasztaltunk. Egyik célunk, hogy az általános ismertetők mellett konkrét tevékenységeket is bemutassunk a Fa és bútoripari Ágazati Készségtanács munkájáról. Feltételeztük, hogy a tankerületi felmérésre épülő pilot projektünket támogatni fogja a BM, mint a köznevelés irányító főhatósága.

Fenti gondolatok mentén a pályaorientációt, a szakképzés és a köznevelés kapcsolódását előmozdító pilot projekt tervezetünket is bemutatjuk.

2.3, A kutatási módszerek

-

Stratégiák, jogszabályok tanulmányozása

- Készségtanácsi Munkatervek tanulmányozása, beépítése, a napirendi pontok elemzése

- Empirikus vizsgálat a Technika tervezés tantárgy feltételrendszeréről a soproni tankerület mintájában

- Koncepciós javaslatok bemutatása az Ágazati és Ágazatközi Képzőközpontokról

2.4, Kutatási eredmények

a, A gyakorlati problémák kezelésének szakmaisága növekedett

b, Együttműködési megállapodás az IKK-SOE és a Fa és Bútoripari Ágazati Készségtanács között.

c, Ágazatközi Falapú Építésgazdasági Kompetenciaközpont koncepció kidolgozása

Az ágazatközi kompetencia/tudásközpont célja:

Az erdőalapú fagazdaság és az építésgazdaság szerves kapcsolódására épülő modell kialakítása. A szakmai kvalifikáció vertikális modelljének kialakítása, a tananyagok, tantervek fejlesztésében. A duális képzés gyakorló helyeinek infrastrukturális és módszertani segítése, a K+F+ I szerves kapcsolata mentén.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

d, Oktatói programok megvitatása, kidolgozása, engedélyeztetése és megvalósítása.

Pedagógiai-pszichológiai alapok és sajátos szakképzési problémák 4 MODULLAL, amely valamennyi ágazat által támogatott modellé vált.

e, A Soproni Tankerület felmérési eredményei a Technika tervezés tantárgyban

- 1, Az önök tankerületében hány iskola valósítja meg a Technika-tervezés tantárgy négy modulja közül a kiválasztottat? Kérjük, hogy a megfelelő helyre írják be az iskolák számát!

4,1

4.2,

4.3,

4.4,

Épített környezet – tárgyalkotás technológiái

21

Háztartás-ökonómia – életvitel technológiái

16

Kertészeti technológiák

7

Modellezés – tárgyalkotás technológiái

10

-

- 2, A tankerülethez tartozó mely településen van „központi tanműhely /tankert/ tanterem/tankonyha”? Kérjük, hogy sorolják fel a településeket!

- Csorna, Sopron, Hegykő, Lövő, Egyházasfalu, Szil

- 3, A tankerületben a technika –tervezés tantárgyat tanítók létszáma és szakképzettsége hogyan oszlik meg?

- - Összes technika-tervezés tantárgyat tanítók létszáma:182

fő

- - Szakképzettsége:

- - Tanító: 137

fő

- - Általános iskolai tanár technika szakos: 12

fő

- - Általános iskolai tanár nem technika szakos: 28

fő

- - Középiskolai tanár : 2

fő

- - Mérnöktanár: 1

fő

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

2.5, Hivatkozások

1, Magyarország Kormánya (2023): A szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakmapolitikai stratégiája. Aktualizált módosítási változata IKK, Budapest

2, UNESCO (2023b): Technology in Education: A Tool on Whose Terms? Global Education Monitoring Report 2023.

https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000385723 (2023. 11. 16.)

3, MKIK Fa és Bútoripari ÁKT(2025.): Emlékeztető a Fa és Bútoripari ÁKT üléséről.

4, ITM IKK(2020): Tájékoztató az alapszakmákról Budapest

5, Lükő István (2025): A szakképzés szerkezeti, szervezeti és tartalmi változásai Globe Kiadó, London

6, Lükő István (2025) : Reflexió a Technika-tervezés tantárggyal kapcsolatos BM levélre Kézirat

7, Lükő István (2026): Ágazatközi Falapú Építésgazdasági Kompetenciaközpont koncepció kidolgozása. Kézirat, ÉKM Budapest-Sopron

8, MKIK Koordinációs Főosztály(2026): Az ágazati készségtanácsok szakmai munkájának összefoglaló Bemutatása MKIK, Budapest

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Lükő István Dénes

Absztrakt címe: A remény pedagógiája című monográfia bemutatása

Kulcsszavak: fenntarthatóság, a környezetpedagógia rendszertana, kétféle technológia, anyag és energiaszemlélet, környezetpedagógiai műhelyek

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: 1, A témaválasztás indoklása, a kutatás elméleti keretei

A viszonylag fiatal neveléstudományi ág, a környezetpedagógia történetében is kitapinthatók azok az uralkodó nézetbeli és gondolkodásbeli váltások, amelyek a nevelés össztársadalmi tevékenységébe ágyazottan vannak jelen. Különösen jól érzékelhető ez a napjaink felgyorsult technika-technológiai fejlődésének, a világában, amely számos új és korábbi kihívás elé állítja a kultúraközvetítés, a személyiségformálás, a nevelés egész rendszerét. Elég, ha csak a klímaváltozásra, az energiaválságra, a 4., sőt 5. ipari forradalom jelenségeire gondolunk. A neveléstudomány dominancia váltásokról beszél, amelyeknek mai utolsó szakaszában a kompetencia alapú tartalmi szabályozás, intézményes nevelés létrehozása a cél.

2, A kutatás céljai, a kutatási kérdések/hipotézisek

A címből fakad a fő célunk, vagyis ennek a neveléstudomány markáns résztudományának a dominancia és paradigmaváltozásait bemutatni. Célunkat a komplexitás, az integrált és holisztikus szemléletek segítségével tudjuk elérni és egyben a változások dominanciáit kidomborítani. A megjelent publikációk, megvalósuló kutatások, projektek eredményeit kiegészítjük és rendezzük úgy, hogy a könyv végén a Következtetések fejezetben szintetizálni és össze tudjuk foglalni a változásokat. A monográfia jellegéből adódóan nem kérdések és hipotézisek adják a kiindulást, hanem a dominanciaváltások feltárási törekvései. Természetesen a könyvben kifejtett tankönyv, design és méréses- tapasztalásos tanulás kutatásainál konkrét kérdések és hipotézisek is megjelennek.

3, A kutatási témák és módszerek

Célszerű a könyv tartalmi fejezetiről, felépítéséről szót ejteni, amit az előadásban a tartalomjegyzék másolataiban szemléltetek. A széles, integrált és rendszerszemléletű megközelítési alapokra épülő kifejtéseknél 101 forrást építettünk be és a könyv végén az összefoglalási részben fejezetenként foglaltuk össze a kifejtéseket, meg a felhasznált irodalmat is. Kiemelt témák:

• Különböző megközelítési alapok >

• A KN stílusjegyei

• Analitikus és holisztikus

• Tudományos és művészi

• …

• Technikabarát, de nem technika központú

• A különböző terek és érzékelésük

• Egyéni és társas szükségletek

• Kultúra-környezet-szerepek

• Vélemény- Attitűd- Értékek

3, A kutatási eredmények

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Értelemszerűen a könyv összefoglaló fejezetéből tudunk bemutatni részleteket címszavakkal, illetve szemléltető ábrákkal. Fejezetcímek: Dominanciák makro szinten, Dominanciaváltások a nevelésben, Folytonosság és dominanciaváltás a környezetpedagógiában.

Ellentétes fókuszok, nézetek a környezeti nevelés rendszerében: Ökológia versus ökonómia,

42. ábra Különböző fókuszú megközelítések (ellentét)párjai Forrás: saját szerkesztés

4, A kutatás elméleti, gyakorlati jelentősége

Leginkább abban ragadható meg az elméleti jelentősége, hogy széles alapú, integrált és rendszerszemléletű multidiszciplináris alapokra helyezte a környezetpedagógiát, bemutatva a korszakok, illetve a dominanciaváltások jellemzőit.

Gyakorlati jelentősége abban van, hogy a szerző saját és munkatársai munkái mellett a hazai és kicsit a külföldi szakmai-tudományos műhelyek eredményeit is bemutatta. Bizonyítottan támasztotta alá, a praxisból induló kutatások- azelméleti szintézis és a gyakorlatba való visszacsatolás hármas ívét.

5, A hivatkozott irodalmak(kivonat)

A fejezetenkénti források száma összesen: 101.

Néhányat kiemelve:

Báthory Zoltán (1985): Tanítás és tanulás Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest

Benedek András(2008) Digitális pedagógia Tiypotex, Budapest

Lükő István(2021): Kétféle technológia Új pedagógiai Szemle, 2021./5-6. , 69-82 oldal

Mónus Ferenc((2020): A fenntarthatóságra nevelés trendjei, lehetőségei és gyakorlata A közép és felsőoktatásban Oktatáskutatók könyvtára, CHERD, Debrecen

Lükő István(2003). Környezetpedagógia Bevezetés a környezeti nevelés pedagógiai és társadalmi kérdéseibe

Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 130-131. oldal

Varga Attila(2021): A fenntarthatóságra nevelés elméleti alapjai és egész intézményes megközelítése.

Habilitációs könyv ELTE Budapest

Farkas János(2000): Környezetszociológia mérnökök számára, BME, Budapest

Márföldi Anna(2010): A környezetvédelem pedagógiai módszertana a szakképzésben különös tekintettel a környezeti mérésekre Doktori Értekezés, NYME Sopron

Csíkszentmihályi Péter- Lükő István (2005): Alapkészségek és kulcskompetenciák a környezeti kultúra fejlesztésében, különös tekintettel a designre: KOMA Pályázat Zárójelentése OM-MTA Pedagógiai Bizottság

pp. 1-112.

Kollarics Tímea(2020): A tanösvények és módszertani vonatkozásai In. Szerk.: Lükő István: Környezettan és technika-technológia szakmódszertan Műszaki Könyvkiadó, Budapest 215-225. oldal

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ma. Macrose Gaffud Pascual

Absztrakt címe: The Consumption of Wisdom & The Wisdom of Consumption: Re-Imagining Educational Milieu through Neoliberal and Relational Logics

Kulcsszavak: Pedagogical Innovation, Arts-Based Research, Game-Based Learning (GBL), Culturally Responsive Pedagogy (CRP), Critical Public Pedagogy

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: The Philippines today confronts a paradoxical educational landscape in which neoliberal imperatives which individual competition, measurable achievement, and market-driven meritocracy (Apple, 2006; Gee, Hull, & Lankshear, 1996; Giroux, 2011) co-exist with a culturally rooted relational worldview known as kapwa, w

hich defines personhood through shared responsibility and communal well-being (Enriquez, 2004). This tension shapes learning not only as a psychological process of the individual learner but also as a socio-cultural force that influence social mobility, innovation, and cohesion. While much of the current Game-Based Learning (GBL) literature foregrounds cognitive gains, few interventions attend simultaneously to individual learning differences, cultural embeddedness, and the social functions of learning (Pavel, 2021; Greene, 2016).

In response to this gap, this research introduces a hand-crafted technology in a form of board game that operationalizes the neoliberal-kapwa tension through a dual-logic design, where players navigate through two complementary phases: (1) Consumption of Wisdom (Mode 1), where the participants accumulate sculptural pieces, enacting the neoliberal narrative that equates personal success with material accumulation; and (2) Wisdom of Consumption (Mode 2) in which participants strategically release pieces back to the communal pool, thereby restoring relational balance and enacting the kapwa

ethic of shared responsibility. The game, moreover, deliberately avoids the concept of winning; instead, it foregrounds the game as a learning tool.

Guided by the Culturally Responsive Pedagogy (Gay, 2018) and Critical Public Pedagogy (Giroux, 2004, 2011), the study employs an Arts-Based Research framework (Leavy, 2020). Research collaborators are enrolled university students from Hungary and South Korea; and museum visitors in the Philippines. Data collection will be held on the third quarter of the year 2026 to the first quarter of 2027, following ethnographic methods namely (a) semi-structured interview, (b) observation modes, (c) audio-visual recordings, (d) field notes, and (e) focus group discussion. The absence of high-technology components underscores that meaningful pedagogical change can be achieved with modest, locally sourced materials while preserving the embodied, arts-based nature of the experience.

Data analysis, furthermore, is expected to reveal interrelated patterns. First, critical consciousness is anticipated to emerge as participants articulate how the game renders visible hidden market logic that ordinarily shapes academic choices and career aspirations. Second, self-regulation and agency are likely to develop as the need to decide when to accumulate or release pieces fosters reflective decision-making and a sense of personal responsibility, especially among learners who typically experience marginalization in competitive settings. Third, collective solidarity should surface during the release phase fosters discussion about communal well-being, echoing kapwa's

emphasis on relational balance and demonstrating how learning can function as a vehicle for social cohesion. Finally, creative problem-solving is expected to arise from the imaginative strategizing that transfers to non-game academic tasks.

NEM VÉGLEGES VALTOZAT

The study, furthermore, offers a practical framework for educators and policymakers on embedding inclusive, culturally responsive curricula that advance social mobility and communal cohesion. It demonstrates how hand-crafted technological tools rooted in indigenous epistemologies and reflective practices can operationalize collective responsibility.

Apple, M. (2006). Educating the “Right” Way: Markets, Standards, God, and Inequality, 2nd. ed. Routledge.

Enriquez, V. (2004). Colonial to Liberation Psychology: The Philippine Experience. De La Salle University Press, Inc.

Gay, G. (2018). Culturally Responsive Teaching: Theory, Research, and Practice, 3rd ed. Teachers College Press.

Gee, J.P. (2003). What Video Games Have To Teach Us About Learning and Literacy. Palgrave Macmillan.

Gee, J. Hull, G. & Lankshear, C. (1996). The New Work Oder: Behind the Language of the New Capitalism. Routledge Taylor & Francis Group

Giroux, H. (2004). Cultural Studies, Public Pedagogy, and the Responsibility of Intellectuals . Communication and Critical/Cultural Studies,

1 (1) 59-79.

Giroux, H. (2011). On Critical Pedagogy. The Continuum International Publishing Group

Greene, M. (2016). Liberalism and Beyond: Toward Public Philosophy of Education. Education and Culture

32 (1) 41-51.

Leavy, P. (2020). Method Meets Art: Arts-Based Research Practice (3rd ed.). Guildford Press

Pavel, S. (2021). How do we know game-based learning is an effective approach to teaching and learning? Cambridge University Press. https://www.cambridge.org/core/books/abs/playing-games-in-the-school-library/how-do-we-know-gamebased-learning-is-an-effective-approachto-teaching-and-learning/12A11CEA41078F7A8C02531EEBF18C65

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Magyar Boglárka Fehérvári Anikó Éva

Absztrakt címe: „Úgyse fog menni”A tanulási motiváció, iskolai és tanodai kötődés vizsgálata a Piliscsabai Tanodában

Kulcsszavak: iskolai elköteleződés, tanodai elköteleződés, tanulási motiváció

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: „Úgyse fog menni”

A tanulási motiváció, iskolai és tanodai kötődés vizsgálata a Piliscsabai Tanodában

„Úgyse fog menni” – mondja kutatásunk címe, és a Piliscsabai Tanodába járó, felső tagozatos, iskolaválasztás előtt álló nyolcadikos diákom, aki kedvtelenül, motiválatlanul áll élete egyik legmeghatározóbb döntése előtt, nem érdekli, hol folytatja a tanulmányait, és nem szereti a tantárgyait, tanárait sem.

Az iskolai elköteleződés (school engagement) fogalmi kereteit nemzetközi és hazai szinten egyaránt szerteágazó diskurzus jellemzi, amelyben jelenleg is hiányzik az egységes definíciós konszenzus (Fredricks et al., 2004). Az elköteleződés meghatározó magyarázó erővel bír a tanulók teljesítményére, motivációjára, énhatékonyságára és attitűdjeire (Czető, 2022). A minőségi oktatás egyik alapvető pillére ugyanis a tanulók tanórai részvételének és bevonódásának minősége. A tanulási motiváció a tevékenységre késztető belső feszültségként definiálható, amely energizálja és irányítja a tanulási folyamatot (Réthyné, 2003). E folyamat alakulásában a belső késztetések mellett a környezeti tényezők is szignifikáns szerepet játszanak (Boekaerts, 1997), így az önszabályozó tanulási rendszerek működése a tanuló egyéni folyamatainak függvénye.

A hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, társadalmi peremre szorult gyermekek esetében az iskolai elköteleződéshez szükséges belső bázis kialakulása korlátozottabb, az intrinzik motiváció elsajátítása pedig jelentős akadályokba ütközik. Az oktatási rendszer ezen gyermekek integrációján, tanításán nem, vagy csak nehezen tud eszközöket találni(L. Ritók, 2016). Ezáltal a hátrányos helyzetű gyermekek iskolai előmenetele könnyedén válik sikertelenné, mely a későbbi pályaválasztási nehézségekkel a motiváció hiányával szoros korrelációt mutat (Lawton, 1996; Mollenhauer, 1996; Reglin, 1993).

E kutatás célja a Piliscsabai Tanodába járó gyermekek tanulási motivációjának, valamint tanodai és iskolai kötődésének vizsgálata (n=27). E dimenziók összehasonlító elemzésével kívánunk rávilágítani a magyarországi tanodák hiánypótló szerepére a hátrányos helyzetű tanulók életútjában. Jelen kutatásban az iskolai elköteleződés mérésére a Student Engagement Instrument

(SEI) kérdőívet alkalmazzuk, amely magában foglalja az elköteleződés viselkedéses, affektív és kognitív pilléreit is. A kvantitatív megközelítés mellett a metaforaelemzés módszerét is használjuk, melyet dixit kártyákkal végeztünk, feltárva a tanulási motiváció, valamint a tanodai és iskolai elköteleződés közötti összefüggésrendszert.

Kutatásunk a tanodákkal, hátrányos helyzetű gyermekekkel és a társadalom peremére szorult, oktatásban gyengébben teljesítő gyermekek vizsgálatával foglalkozó kutatási diskurzus releváns részét képezi. Az eredmények hozzájárulnak a hátrányos helyzetű tanulók minőségi oktatásához.

Irodalom:

Appleton, J. J., Christenson, S. L., Kim, D., & Reschly, A. L. (2006). Measuring cognitive and affective engagement: The development and reliability of the Student Engagement Instrument. Journal of School Psychology, 44

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

(5), 427–445. https://doi.org/10.1016/j.jsp.2006.04.002

Boekaerts, M. (1997). Self-regulated learning: A new concept embraced by researchers, policy makers, educators, teachers, and students. Learning and Instruction, 7

(2), 161–186. https://doi.org/10.1016/S0959-4752(96)00015-1

Czető, K. (2022). Mit gondolnak a tanulók és tanárok az iskoláról? Egy iskolaiattitűd-kutatás eredményei. Iskolakultúra, 32

(8), 30–31.

Fredricks, J. A., Blumenfeld, P. C., & Paris, A. H. (2004). School engagement: Potential of the concept, state of the evidence. Review of Educational Research, 74

(1), 59–109. https://doi.org/10.3102/00346543074001059

Lawton, D. (1996). Társadalmi osztály, nyelv, oktatás. In Meleg Cs. (szerk.), Iskola és társadalom: Szöveggyűjtemény

(106–113. o.). JPTE Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszék.

Mollenhauer, K. (1996). Szocializáció és iskolai eredmény. In Meleg Cs. (szerk.), Iskola és társadalom: Szöveggyűjtemény

(149–170. o.). JPTE Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszék.

Reglin, G. L. (1993a). At-risk “at-hope” students: School-based interventions. National Educational Service.

Reglin, G. L. (1993b). Motivating low-achieving students. Charles C Thomas Publisher.

Réthy, E. (2001). A tanulási motiváció elemzése. In Csapó B. (szerk.), Neveléstudomány az ezredfordulón

(153–159. o.). Nemzeti Tankönyvkiadó.

Salmela-Aro, K., Tang, X., Symonds, J., & Upadyaya, K. (2021). Student engagement in adolescence: A scoping review of longitudinal studies 2010–2020. Journal of Research on Adolescence, 31

(2), 256–272. https://doi.org/10.1111/jora.12619

A kutatás a 2025/26-ban elnyert EKÖP ösztöndíj támogatásával jöhetett létre.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Maisch Patrícia

Absztrakt címe: Női példaképek egy 19. századi honleány tárcáiban

Kulcsszavak: nőtörténet, nőnevelés, példaképkutatás, honleányság

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: A hosszú 19. század nőkérdéssel kapcsolatos diskurzusának visszatérő témái között – mint a nőnevelést, női jogokat és női művelődést érintő disputák – a női szereplehetőségeket, eszményképeket és ideált firtató vélemények is feltűnnek. Hogy mindezek hogyan alakították, s befolyásolták a korszak nőképét, az utóbbi évtizedekben színes forrásbázisra támaszkodó, számos kutatás szól (pl. Stummer, 2024; Szűts-Novák, 2024). Arra azonban kevés fény vetül, hogy a századfordulón konkrétan kikre tekintettek példaképként, s mely női személyek életútját tartották követendőnek a kortársak. A kutatás elsősorban nem a történelmi vagy egyházi példaképekre/szentekre fókuszál, s nem is azokra a nőalakokra, akiknek már saját korukban kultuszuk volt (Németh Andrásné Farkas, 2024), vagy azokra, akiket az utókor és a nőtörténeti kutatások igyekeznek felfedezni/újrapozícionálni a történelemben. A hangsúly elsősorban azokra a személyekre irányul, akiket a kortársak követendő példaként említettek a nyilvános szférában (még ha történelmi jelentőségük ezt nem is feltétlenül indokolta).

E példaképek feltérképezésére jelen kutatás Katona Clementina tárcáinak dokumentumelemzésével (Maisch, 2025a) és rövid pályaképrekonstrukciók segítségével tesz kísérletet. Az előadás egy már zajló kutatói folyamba ágyazódik (Maisch, 2025b), mely Katona Clementina pályaképét vizsgálja, illetve párhuzamba állítható a honleány eszményének századon át ívelő értelmezési keretével, reflektálva annak fogalomváltozásaira is. A kutatás kérdései a fentiek mentén arra irányulnak, hogy 1.) az alapvetően honleányi szellemben nevelkedett Katona Clementina mely női alakokat emeli ki és állítja a korszak olvasói elé példaképként, 2.) vannak-e közös metszetek az írásokban említett nőalakok (többek között: Kölcsey Ida, Székely Ilona, Fangh Iza, George Sand, Sisi, a Kossuth család nőtagjai) életpályáiban, (a szerző által kiemelt) személyiségjegyekben, 3.) s hogy ezek alapján hogyan értelmezi Katona a honleány fogalmát?

A vizsgálat primer forrását a szerző 1896-ban megjelent Földön és föld felett tárcakötete adja, mely Katona Clementina saját és álnéven (Vera, Constance, Katona Klementin) jegyzett, 1880-1890-es években publikált – nőtörténeti szempontból is izgalmas – írásainak válogatáskötete. A kutatás szekunder forrásait tekintve épít a korszak nőképével kapcsolatos vizsgálatokra, az alapvető nőnevelés-történeti szakirodalomra (Kéri, 2018; Pukánszky, 2013) és a női példaképekkel kapcsolatos történeti kutatásokra (Pető – Waaldijk, 2005). A kutatás eredményei várhatóan mélyítik a női példaképekkel és a századforduló nőképével kapcsolatos eddigi ismereteket, formálják a honleány fogalmáról való gondolkodást, s a szerző által megismerésre javasolt írónők és költőnők érintésével a nőtörténeti és olvasástörténeti vertikumot is gazdagíthatják.

Felhasznált irodalom:

Kéri Katalin (2018): Leánynevelés és női művelődés az újkori Magyarországon (nemzetközi kitekintéssel és nőtörténeti alapozással). Kronosz, Pécs.

Maisch Patrícia (2025a): Női szerepváltozások a 19. században anya és lánya példáján keresztül

In: Márkus, E.; Máté-Szabó, B. (szerk.): Absztraktkötet. Közösségek a tanulás világában. HuCER 2025. DE, Debrecen, 234–235.

NEMVÉGLEGES VÁLTOZAT

Maisch Patrícia (2025b): Földön és föld felett. Ábrányiné Katona Clementin tárcakötetének nőtörténeti vizsgálata. In: Kéri, K.; Golubev, I.; Sipos, J.; Boldizsár, B.; Patyi, G. (szerk.): Új kutatások a neveléstudomány és a nőtörténet köréből. Absztraktfüzet. VEAB, Veszprém, 6.

Németh Andrásné Farkas Gabriella (2024): Erzsébet királyné mint példakép a magyar nőnevelésben. In: Borbélyová, D.; Csehiová, A.; Józsa, K.; Kanczné Nagy, K.; Kéri, K.; Kiss, B.; Pukánszky, B.; Orsovics, Y. (szerk.): 16th International Conference of J. Selye University. Pedagogical Sections. Conference Proceedings. Janos Selye University, Komarno, 261–273.

Pető Andrea – Berteke Waaldijk (2005): A női példaképek élettörténetének feldolgozása. Új Pedagógiai Szemle, 2005/2. https://epa.oszk.hu/00000/00035/00089/2005-02-ta-Tobbek-Noi.html

[2026.02.22.]

Pukánszky Béla (2013): A nőnevelés története. Gondolat, Budapest.

Stummer Krisztina (2024): A 19. század második felének és a 20. század első felének nőképe hazánkban. In: Maisch, P.; Pusztafalvi, H.; Takács Zs. M. (szerk.): Tanulmányok a 19-20. század neveléstörténetének köréből. MTA PTB, Pécs, 7–20.

Szűts-Novák Rita (2024): Mikro-(nő)történet: Gyertyánffy István és Imre Sándor egodokumentumai a 19-20. századi nőképről, feminizmusról és nőnevelésről. Gondolat, Budapest.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Makszim Györgyné Nagy Tímea

Absztrakt címe: Digitális bennszülöttek vagy tudatos alkotók? – A digitális kompetencia és a mesterséges intelligencia kapcsolata a középiskolában

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, etika, digitális kompetencia

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: A digitális kompetencia fejlesztése a köznevelés egyik kiemelt célterületévé vált, különösen a mesterséges intelligencia (MI) gyors térnyerésének kontextusában. A generatív MI-eszközök oktatási alkalmazása új pedagógiai lehetőségeket és egyben etikai kihívásokat teremt, amelyek indokolttá teszik a középiskolás korosztály digitális kompetenciájának és digitális etikai tudatosságának empirikus vizsgálatát. A tanulmány a digitális kompetencia elméleti kereteit az Európai Bizottság által kidolgozott DigComp 2.2 keretrendszerre (Vuorikari et al., 2022), valamint a digitális intelligencia modellre (Park, 2019) alapozza, kiegészítve a mesterséges intelligencia oktatási integrációjára vonatkozó nemzetközi kutatások (Holmes et al., 2022; UNESCO, 2021) megállapításaival.

A kutatás alapsokaságát Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye középiskolás tanulói alkották. A mintavétel kétlépcsős kiválasztási eljárással történt, intézménytípus és évfolyam szerinti rétegzéssel. Az online kérdőívet összesen 696 tanuló töltötte ki. A mérőeszköz a következő dimenziókat vizsgálta: eszközhasználat és az MI tanulási célú alkalmazása, digitális készségek, digitális kommunikáció és együttműködés, adatvédelem, biztonság és digitális tudatosság, problémamegoldás és digitális eszközhasználat, tanulói attitűdök és önértékelés.

A vizsgálat középpontjában az MI-használat intenzitásának és a digitális kompetencia összefüggésrendszerének feltárása, valamint annak elemzése áll, hogy a technológiai jártasság együtt jár-e etikai tudatossággal. E kérdések vizsgálata kiemelt jelentőségű a köznevelés digitális transzformációjának jelenlegi szakaszában, amikor a generatív MI-eszközök (pl. ChatGPT) a tanulási folyamat mindennapi részévé válnak.

Hipotézisünk szerint a középiskolás tanulók digitális önhatékonysága magasabb, ugyanakkor etikai reflexiójuk nem minden esetben áll arányban technikai jártasságukkal.

Az eredmények rámutatnak, hogy a válaszadók jelentős része rutinszerűen alkalmaz mesterséges intelligencia alapú szöveg- és információgeneráló eszközöket házi feladatok és projektmunkák készítése során, ugyanakkor az etikai dimenziók – különösen a forráshasználat, az átláthatóság és az adatbiztonság – ismerete fragmentált. A tanulók több mint 60%-a saját bevallása szerint könnyen és magabiztosan sajátít el új digitális alkalmazásokat és eszközöket, míg közel 50%-uk jól felkészültnek vagy nagyon felkészültnek tartja magát digitális területen. Az empirikus tapasztalatok azt is jelzik, hogy a fiatalok jelentős része a digitális problémákat önállóan képes kezelni. A tanulók 35%-a rendszeresen használ mesterséges intelligenciát, ugyanakkor a válaszadók mindössze 15%-a ellenőrzi az MI által generált tartalmakat, és csupán 8%-uk jelöli meg azokat forrásként. Az összefüggésvizsgálatok azt mutatták, hogy az MI-használat gyakorisága szignifikáns kapcsolatban áll a digitális önértékeléssel, ugyanakkor csak mérsékelt összefüggést mutat a digitális etikai tudatossággal. A kutatás újszerűsége abban rejlik, hogy regionális szinten, reprezentatív mintán vizsgálja az MI-használat és a digitális etika kapcsolatát a középiskolás populáció körében.

Összességében a kutatás jelentősége abban áll, hogy empirikus alapot teremt a digitális kompetencia és az MI-használat közötti kapcsolat árnyalt értelmezéséhez, valamint megalapozza a felelős, etikus és pedagógiailag tudatos MI-integráció szakmai diskurzusát. Az

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

eredmények hozzájárulhatnak olyan pedagógiai irányelvek kidolgozásához, amelyek az MI tudatos, etikus és reflektív használatát támogatják a köznevelésben.

Irodalom

Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2022). Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning

. Center for Curriculum Redesign.

Park, Y. (2019). Digital intelligence (DQ) framework

. DQ Institute.

UNESCO. (2021). AI and education: Guidance for policy-makers

. UNESCO.

Vuorikari, R., Kluzer, S., & Punie, Y. (2022). DigComp 2.2: The digital competence framework for citizens

. Publications Office of the European Union.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Mándoki Réka

Absztrakt címe: Óvodapedagógusi percepciók a szülői óvodaválasztási döntésekről

Kulcsszavak: óvoda, óvodapedagógus, óvodaválasztás

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: Jelen kutatás az óvodapedagógusok szülői óvodaválasztási motivációkról alkotott percepcióit vizsgálja. A témaválasztás indokoltságát az adja, hogy a nemzetközi és hazai szakirodalom elsősorban a szülői döntések társadalmi meghatározottságára fókuszál (Bourdieu, 1986; Coleman, 1988; Goldring & Phillips, 2008), miközben kevés figyelem irányul arra, miként értelmezik e döntéseket az intézményi szereplők. A kutatás elméleti keretét a társadalmi tőke elmélete, az információszerzés és racionális döntéshozatal modelljei, valamint az intézményi kínálat és területi elérhetőség strukturális megközelítései adják.

A vizsgálat célja annak feltárása, hogy az óvodapedagógusok milyen döntési mintázatokat azonosítanak a szülők óvodaválasztásában, ezek hogyan strukturálódnak, és miként függnek össze térbeli, demográfiai és szakmai háttérváltozókkal. A kutatás újszerűsége abban áll, hogy a szülői magatartás helyett a pedagógusi percepciókat tipizálja, és ezáltal lehetőséget teremt a két nézőpont összevetésére.

A kvantitatív vizsgálat (N=336) többváltozós statisztikai eljárásokra épült. A válaszstruktúra sajátosságai miatt első lépésben faktorelemzés történt (KMO=0,869; Bartlett p<0,001), majd a Varimax rotációval azonosított négy dimenzió – szociális referenciák, tudatos információgyűjtés, intézményi kínálat, területi elérhetőség – képezte a klaszterelemzés alapját (Hair et al., 2018). Az eredmények öt, jól elkülöníthető szülői típust rajzolnak ki a pedagógusok értelmezésében: kevésbé körültekintő, körültekintő, intézményorientált, kapcsolatorientált és tudatos mintázatot. A teljes mintában az intézményorientált (28,8%) és a tudatos (27,8%) klaszterek bizonyultak a legnagyobb arányúnak, ugyanakkor a kapcsolati alapú döntések is jelentős súllyal jelennek meg.

A háttérváltozók szerinti elemzések rámutattak, hogy a percepciók területileg és településtípus szerint differenciáltak (p<0,001). A nagyobb, központi településeken a pedagógusok inkább tudatos, információgyűjtésen alapuló döntéseket észlelnek, míg a kisebb településeken erőteljesebben jelennek meg az intézményorientált és kapcsolatorientált mintázatok. Az életkor és a pályán eltöltött idő szintén szignifikáns összefüggést mutat: a fiatalabb pedagógusok inkább intézmény- és információközpontú döntéseket érzékelnek, míg a hosszabb szakmai tapasztalattal rendelkezők nagyobb hangsúlyt tulajdonítanak a személyes kapcsolatok szerepének.

A kutatás elméleti jelentősége abban ragadható meg, hogy a szülői óvodaválasztás értelmezését intézményi nézőponttal egészíti ki, és empirikusan megalapozott tipológiát kínál. Gyakorlati szempontból az eredmények hozzájárulhatnak az óvoda–család együttműködés tudatosabb alakításához, valamint az intézményi kommunikáció és kínálat reflektált fejlesztéséhez, különös tekintettel a területi és kontextuális különbségekre.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Markovics Katalin Bocsi Veronika

Absztrakt címe: A tanulói idegen nyelvi teljesítményt meghatározó háttértényezők vizsgálata: az Országos Kompetenciamérés 2022 adatainak elemzése

Kulcsszavak: idegennyelv-elsajátítás, nyelvtanulási attitűd, szociokulturális háttér, oktatási egyenlőtlenségek

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A tanulmány fő célja annak vizsgálata, hogy a szociokulturális háttér és a nyelvtanulási attitűd együttesen miként befolyásolja az idegennyelv-elsajátítást a magyar közoktatásban. Elemzésünk középpontjában az áll, hogy ez a két tényező egymással összefüggésben hogyan hat a 6. és 8. évfolyamos tanulók angol és német nyelvi teljesítményére, figyelembe véve további háttérváltozókat, mint a nem, a települési környezet, a régió gazdasági fejlettsége és az intézményi jellemzők.

Az elméleti keretet egyrészt azok a hazai kutatások adják, amelyek rámutatnak a tanulói háttér, valamint az iskolai és társadalmi tényezők meghatározó szerepére az idegennyelvi teljesítmény alakulásában (Albert et al., 2021; Vajnai et al., 2022). Másrészt a nyelvtanulási attitűd és motiváció szerepét hangsúlyozó megközelítések kiemelik, hogy a tanulók nyelvtanuláshoz való viszonya szoros összefüggésben áll teljesítményük alakulásával (Gardner et al., 1976; Dörnyei & Ryan, 2015). Ennek a két iránynak az összekapcsolásával feltételezzük, hogy a tanulói teljesítményt a háttértényezők és az attitűd együttesen formálják.

A vizsgálat során az Oktatási Hivatal 2022-es Országos Kompetenciamérésének több mint 130 000 tanulóra kiterjedő adatbázisán végeztünk másodelemzést. A tanulók angol és német nyelvi teljesítményét leíró statisztikai elemzéssel és többváltozós lineáris regressziós modellek segítségével elemeztük, amelyekben a szociokulturális háttér és a nyelvtanulási attitűd mellett további tanulói és intézményi jellemzőket is figyelembe vettünk.

Az eredmények azt mutatják, hogy a nyelvtanulási attitűd minden vizsgált modellben a legerősebb magyarázó tényező. Ez különösen az angol nyelv esetében figyelhető meg, ahol a standardizált regressziós együtthatók kiemelkedően magasak. A szociokulturális háttér szintén szignifikáns hatással bír: a kedvezőbb háttérrel rendelkező tanulók minden mérésben jobb eredményeket érnek el. Emellett a nemek közötti különbség is kimutatható: a lányok átlagosan jobban teljesítenek, különösen 8. évfolyamon. További fontos eredmény a települési és regionális egyenlőtlenségek hatása, mivel a kisebb települések és a gazdaságilag kevésbé fejlett régiók tanulói gyengébb teljesítményt mutatnak. A regressziós elemzések arra is rámutatnak, hogy a szociokulturális háttér és az attitűd hatása egymással összefonódva érvényesül, miközben az intézményi tényezők tovább árnyalják ezt a kapcsolatot.

Összességében az eredmények azt jelzik, hogy az idegennyelv-tanulás sikerességét a tanulói háttér és a motiváció együttesen határozza meg. A vizsgálat hangsúlyozza a célzott oktatáspolitikai és pedagógiai beavatkozások szükségességét, különös tekintettel a tanulói motiváció erősítésére és a nyelvtanulási egyenlőtlenségek csökkentésére.

Irodalom

Albert, Á., Csizér, K., & Szabó, F. (2021). A családi környezet és idegennyelv-tanulás Magyarországon. Modern Nyelvoktatás

, 27(1–2), 88–103.

Dornyei, Z., & Ryan, S. (2015).The psychology of the language learner revisited

. Routledge.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Gardner, R. C., Smythe, P. C., Clément, R., & Gliksman, L. (1976). Second-language learning: A social psychological perspective.Canadian Modern Language Review

,32

(3), 198-213.

Vajnai, V., Széll, K., & Fehérvári, A. (2022). Nyelvtanulás és eredményesség a magyar közoktatásban. Educatio

, 31(1), 104–112.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Máté-Szabó Barbara Márkus Edina

Absztrakt címe: A szakmai tanárképzésben részt vevő hallgatók szociokulturális háttere és tanulási motivációi Magyarországon

Kulcsszavak: szakmai tanárképzés; tanulási motiváció; szociokulturális háttér; rekrutáció; felnőtt tanulás

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: A szakmai tanárképzés szerepe az elmúlt évtizedekben mind hazai, mind nemzetközi szinten felértékelődött, különösen a munkaerőpiaci alkalmazkodás, az élethosszig tartó tanulás és a kompetenciafejlesztés összefüggésében (CEDEFOP, 2022; Eurydice, 2021; Grollmann, 2008). A hazai kutatások ugyanakkor rámutatnak arra, hogy a szakmai tanárképzés sajátos területei – különösen a hallgatók társadalmi háttere és motivációi – kevésbé feltártak, és az eredmények gyakran széttagoltak (Bacsa-Bán, 2015; Szabóné Berki, 2015). A témaválasztást tehát az indokolja, hogy a szakképzés kulcsszerepe ellenére hiányoznak az olyan komplex, többdimenziós vizsgálatok, amelyek a szakmai tanárképzésben részt vevő hallgatók jellemzőit integrált módon elemzik .

A tanulmány a szakmai tanárképzésben részt vevő hallgatók szociokulturális hátterének, tanulmányi előéletének és tanulási motivációinak komplex vizsgálatára vállalkozik. Elméleti kerete a hazai és nemzetközi szakirodalom szintézisére épül, amely a szakmai tanárképzést az élethosszig tartó tanulás, a kompetenciafejlesztés és a szakmai identitás metszéspontjában értelmezi.

A kutatási előzmények áttekintése rámutat arra, hogy a korábbi vizsgálatok elsősorban részterületekre – például intézményi sajátosságokra, pályamotivációra vagy kompetenciákra – koncentrálnak, miközben kevés az olyan többdimenziós elemzés, amely a hallgatók hátterét és motivációit együttesen vizsgálja. E hiányra reflektálva a jelen kutatás célja a szakmai tanárképzésben részt vevők társadalmi hátterének, tanulási motivációinak és életútjának feltárása, valamint annak vizsgálata, hogy ezek milyen összefüggésben állnak a képzési preferenciákkal.

A kutatás központi kérdései: (1) milyen különbségek figyelhetők meg a különböző szakokon tanuló hallgatók szociokulturális hátterében, valamint (2) milyen tanulási motivációs faktorok azonosíthatók körükben. A vizsgálat újszerűsége abban rejlik, hogy több szakterület hallgatóinak összehasonlító elemzésével komplex képet ad a szakmai tanárképzés rekrutációs bázisáról.

Az empirikus vizsgálat kvantitatív módszerrel, kérdőíves adatfelvétellel valósult meg négy hazai egyetem hét karán (N=215). Az adatgyűjtés során saját fejlesztésű és adaptált mérőeszközöket alkalmaztunk, az adatfeldolgozás SPSS programmal, egy- és többváltozós statisztikai eljárásokkal történt. A módszer alkalmas a hallgatói jellemzők és motivációs mintázatok feltárására, ugyanakkor a nem reprezentatív minta korlátozza az eredmények általánosíthatóságát.

Az eredmények alapján a szakmai tanárképzésben részt vevők többsége nem pályakezdő, hanem jelentős szakmai tapasztalattal rendelkező, középkorú felnőtt, akik gyakran több diplomával rendelkeznek, és sok esetben már a képzés ideje alatt is tanítanak . A motivációs struktúra többdimenziós: egyszerre jelenik meg a szakmai tudás átadásának igénye, a pedagógiai kompetenciák megszerzésének szándéka, valamint az önfejlesztés és a társadalmi hasznosság iránti elköteleződés. Az egyes szakok között eltérések figyelhetők meg a háttérváltozók és a képzési tudatosság tekintetében, ami a képzési utak differenciáltságára utal.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy hozzájárul a szakmai tanárképzésről szóló diskurzus bővítéséhez, és integrált megközelítést kínál a hallgatói jellemzők vizsgálatához. Gyakorlati szempontból eredményei hasznosíthatók a képzésfejlesztésben, különösen a hallgatói támogatás, a motiváció erősítése és a rekrutációs stratégiák kialakítása terén.

Felhasznált irodalom

Bacsa-Bán Anetta (2015).Visszatekintő – A mérnöktanárképzés hallgatóinak és a képzés eredményességének longitudinális vizsgálata. In: Bacsa-Bán Anetta (szerk.): Mérnöktanár: tradíció és modernitás : A 45 éves tanárképzés jubileumára, Dunaújváros, DUF Press. 25–43.

CEDEFOP (2022): Teachers and trainers in a changing world: Building up competences for inclusive, green and digitalised vocational education and training (VET): Synthesis report (Report No. 86). Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2801/53769, https://www.cedefop.europa.eu/en/publications/5586 Letöltés ideje: 2025. 10. 15.Engler et al., 2017

Eurydice (2021): Teachers in Europe: Careers, development and wellbeing. Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2797/915152 https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/sites/default/files/teachers_in_europe _2020_chapter_1.pdf Letöltés ideje: 2025. 10. 17.

Grollmann P. (2008): The quality of vocational teachers. European Educational Research Journal, 7(4), 535–547. https://doi.org/10.2304/eerj.2008.7.4.535

Szabóné Berki Éva (2015): Képzés-fejlesztés a szakmai tanárképzésben. Opus Et Educatio, 2(3). https://doi.org/10.3311/ope.56

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Mátó-Buchholcz Katalin

Absztrakt címe: Új utak az ének-zene oktatásban: digitális alapú fejlesztés egy pilot vizsgálat tükrében

Kulcsszavak: Digitális pedagógia, Zenei képességfejlesztés, inkluzív nevelés, ének-zene oktatás, élménypedagógia

Szakosztály: Zenepedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: A 21. századi oktatási környezetben a digitalizáció és a mesterséges intelligencia térnyerése alapvetően alakítja át a tanulás és tanítás folyamatait. Ezzel párhuzamosan felértékelődik a tanulók komplex kompetenciafejlesztése, különösen a digitális kompetenciák, a kreativitás és az aktív tanulási részvétel területén. Az ének-zene oktatásban mindez különösen aktuális, hiszen a tantárgy háttérbe szorult, miközben kutatások igazolják a zenei nevelés kognitív, szociális és érzelmi hatásait (Schellenberg, 2004; Hyde et al., 2009).A kutatás elméleti keretét a kodályi zenepedagógia és a zenepszichológiai megközelítések adják (Gordon, 1999; Houlahan & Tacka, 2008). A digitális pedagógia szerint az interaktív, élményalapú és multiszenzoros tanulási környezetek hatékonyan támogatják a motivációt és az egyéni tanulási utak kialakulását (Szűts, 2018; Mező & Szabóné Burik, 2021).A kutatás célja egy digitális és mozgásalapú zenei fejlesztőprogram pilotvizsgálatának bemutatása, valamint annak feltárása, hogy a program milyen hatással van az alsó tagozatos tanulók zenei készségeire, motivációjára és bevonódására. Újszerűsége, hogy a fejlesztést digitális, multiszenzoros és inkluzív környezetben vizsgálja, külön figyelmet fordítva a sajátos nevelési igényű tanulókra.A pilotvizsgálat kontrollcsoportos elrendezésben, két negyedik osztály bevonásával valósul meg. A kísérleti csoport digitális fejlesztésben részesül, míg a kontrollcsoport hagyományos oktatásban. Az adatgyűjtés teljesítménymérések, megfigyelés és tanulói visszajelzések kombinációjával történik, lehetővé téve az intonáció, a dallamfelismerés és a zenei memória vizsgálatát.A kutatás központi kérdése, hogy a digitális fejlesztési környezet milyen mértékben járul hozzá a zenei készségek fejlődéséhez, illetve kimutatható-e különbség a kísérleti és kontrollcsoport között. Vizsgálja továbbá a motivációra és tanulási attitűdre gyakorolt hatásokat is.Az előadás bemutatja a pilotvizsgálat eredményeit, és azokat a digitális pedagógia és a zenei nevelés elméleti kereteiben értelmezi. A kutatás hozzájárulhat az ének-zene oktatás módszertani megújításához és az inkluzív, élményalapú megközelítések megalapozásához.

Aoonlamai, P., & Kwangmuang, P. (2025). Integrating digital tools and constructivist learning: A ubiquitous learning framework for enhancing creativity in music education. BMC Psychology, 13

, Article 1064. https://doi.org/10.1186/s40359-025-03300-z

Bodnár, N. (2018). A zenei nevelés lehetőségei és hatásai az érzelmi intelligencia fejlesztésében

. Magyar Tudományos Akadémia Pedagógiai Bizottsága.

Darrow, A. A. (2010). Music therapy in inclusive classrooms: Implications for music educators. Music Educators Journal, 96

(3), 33–37. https://doi.org/10.1177/0027432110365484

Demeter, Zs., & Mező, K. (2023). Mesterséges intelligencia pedagógiai használatára irányuló hajlandóság vizsgálata gyógypedagógus hallgatók körében. Különleges Bánásmód, 9

(2), 31–45.Deutsch, D. (2013). The psychology of music

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

(3rd ed.). Academic Press.Gordon, E. E. (1999). Learning sequences in music: Skill, content, and patterns

. GIA Publications.Houlahan, M., & Tacka, P. (2008). Kodály today: A cognitive approach to elementary music education

. Oxford University Press.Hyde, K. L., Lerch, J. P., Norton, A., Forgeard, M., Winner, E., Evans, A. C., & Schlaug, G. (2009). Musical training shapes structural brain development. Journal of Neuroscience, 29

(10), 3019–3025. https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.5118-08.2009

Juhász, I. (2015). A zene szerepe az érzelmi és értelmi fejlődésben. In S. Molnár (Ed.), Gyermeknevelés és művészetpedagógia

(pp. 103–115). ELTE Eötvös Kiadó.Kodály, Z. (2007). Visszatekintés I–II.

Editio Musica Budapest.Mező, K. (2015). Kreativitás és élménypedagógia

. K+F Stúdió Kft.Mező, K. (2023). A kreativitást ösztönző inspiráció. In H. Gesztelyi & G. Kis (Eds.), A teljesség harmóniája III. – A komplex művészeti nevelés módszertani lehetőségei

(pp. 11–22). Didakt.Mező, K., & Szabóné Burik, E. (2021). A robotokkal történő oktatás az élménypedagógia aspektusából. Mesterséges Intelligencia, 3

(2), 19–32. https://doi.org/10.35406/MI.2021.2.19

Peretz, I. (2001). Brain specialization for music: New evidence from congenital amusia. Annals of the New York Academy of Sciences, 930

(1), 153–165. https://doi.org/10.1111/j.1749-6632.2001.tb05731.x

Rexhepi, F. G., Breznica, R. K., & Rexhepi, B. R. (2024). Evaluating the effectiveness of using digital technologies in music education. Journal of Educational Technology Development and Exchange, 17

(1), 273–289.Schellenberg, E. G. (2004). Music lessons enhance IQ. Psychological Science, 15

(8), 511–514. https://doi.org/10.1111/j.0956-7976.2004.00711.x

Szabó, N. (2021). Digitális eszközök használata az ének-zene órán. Magyar Pedagógia, 121

(1), 47–84.Szűts, Z. (2018). Online – Az internetes kommunikáció és média története, elmélete, jelenségei

. Wolters Kluwer.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Megyesi Erzsébet

Absztrakt címe: Célcsoportok mint adaptációs rések: egyenlőtlenségek újraértelmezése a felnőttképzésben

Kulcsszavak: felnőttképzés, célcsoportok, adaptációs rések, tanulási egyenlőtlenségek, digitális kompetencia

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A felnőttképzésben a tanulói csoportok hagyományosan célcsoportokként jelennek meg, amelyek meghatározása elsősorban társadalmi-demográfiai jellemzők mentén történik. Ez a megközelítés azonban kevéssé reflektál arra, hogy e kategóriák milyen tanulási pályák/életutak és rendszerszintű működések eredményeként jönnek létre, ami a jelenlegi technológiai fejlődés – különösen a digitális kompetenciák és a mesterséges intelligencia alkalmazásához kapcsolódó készségigények – kontextusában egyre hangsúlyosabbá válik. A tanulmány kiindulópontja, hogy a felnőttképzési célcsoportok nem csupán leírható csoportok, hanem a tanulási folyamatok során kialakuló adaptációs rések strukturált megjelenési formái.

A kutatás célja annak vizsgálata, hogy a korai iskolai kompetenciaszintek milyen módon jelezhetik előre a felnőttkori tanulási részvétel esélyeit a munkaerőpiaci elvárások tükrében, és miként járulnak hozzá a felnőttképzésben megjelenő egyenlőtlenségek újratermelődéséhez. A vizsgálat kvantitatív másodelemzésen alapul, amely az Országos Kompetenciamérés (2008–2024) és a PIAAC adatainak összevetésével tárja fel a tanulási életutak mintázatait.

Az elemzés a kompetenciaszintek, a társadalmi háttér és a tanulási részvétel közötti összefüggéseket vizsgálja, különös tekintettel arra, hogy ezek miként jelennek meg a digitális tanulási környezetekben, valamint hogyan viszonyulnak a munkaerőpiac által elvárt kompetenciákhoz. A kutatás elméleti keretét a tanulási lehetőségek és készségek megközelítései, a kulturális tőke elmélete, valamint a közösségi tanulás elmélete adják, kiegészítve a tanulási folyamatokat közvetítő mechanizmusok vizsgálatával.

A tanulmány amellett érvel, hogy a felnőttképzési egyenlőtlenségek nem pusztán hozzáférési problémák, hanem a tanulási pályák során felhalmozódó adaptációs különbségek következményei. A digitális tanulási környezetek és a mesterséges intelligencia alkalmazása nem önmagában csökkenti ezeket a különbségeket, hanem bizonyos esetekben hozzájárulhat azok újratermelődéséhez.

A kutatás hozzájárul a felnőttképzés és a munkaerőpiac közötti kapcsolatok értelmezéséhez, és rámutat arra, hogy a tanulási esélyek kiegyenlítése nem értelmezhető a korai kompetenciák és az adaptációs mechanizmusok figyelembevétele nélkül.Hivatkozott irodalom:Balázsi, I., Lak, Á., & Szabó, M. (2011). Országos kompetenciamérés 2010. Összefoglaló jelentés

. Oktatási Hivatal.

Balázsi, I., Ostorics, L., Szalay, B., & Szepesi, I. (2013). PISA 2012. Összefoglaló jelentés

. Oktatási Hivatal.

European Commission. (2022). DigComp 2.2: The Digital Competence Framework for Citizens

. Publications Office of the European Union.

Field, J. (2006). Lifelong learning and the new educational order

(2nd ed.). Trentham Books.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning

. Center for Curriculum Redesign.

Kozma, T. (2019). Közösségi tanulás: elmélet és gyakorlat. Iskolakultúra, 29

(6), 3–18.

Márkus, Z. (2018). A közösségi tanulás feltételei és hatásai. Educatio, 27

(2), 239–252.

OECD. (2016). Skills matter: Further results from the Survey of Adult Skills (PIAAC)

. OECD Publishing.

OECD. (2021). Artificial intelligence in education: Challenges and opportunities for sustainable development

. OECD Publishing.

OECD. (2023). Equity and inclusion in education: Finding strength through diversity

. OECD Publishing.

Oktatási Hivatal. (2023). Országos kompetenciamérés 2022. Összefoglaló jelentés

.

Oktatási Hivatal. (2008–2024). Országos kompetenciamérés adatbázis

.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2023). Survey of Adult Skills (PIAAC): Hungary

.

Schuller, T., & Watson, D. (2009). Learning through life: Inquiry into the future for lifelong learning

. NIACE.

UNESCO. (2023). Guidance for generative AI in education and research

.

van Dijk, J. (2020). The Digital Divide

. Polity Press.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Méhész-Csisztu Dávid Miklós

Absztrakt címe: Design-based research az orosznyelv-oktatásban

Kulcsszavak: orosz nyelv, felnőttkori tanulás, akciókutatás, önszabályozás, andragógia

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: A kutatás a felnőttkori orosznyelv-tanulás olyan aktuális kihívására reagál, amelyben egyszerre jelenik meg a rugalmas tanulásszervezés igénye, az önálló felkészülés szükségessége és a világos, anyanyelvileg is támogatott tananyag. A kutatás szükségességét az adja, hogy a felnőtt tanulók heterogén előzetes tudással, motivációval, időgazdálkodási lehetőségekkel és tanulási tapasztalatokkal kapcsolódnak be a nyelvtanulásba, ezért számukra kiemelkedően fontos a jól strukturált, digitálisan is hozzáférhető tananyag. (Diep et al., 2019; Kálmán, 2008). A kutatás a konferencia több fókuszával is korrelál: kutatásalapú oktatás és tanulásfejlesztés, pedagógiai innovációk, adatvezérelt pedagógia, tanulói önszabályozás és motiváció fejlesztése.

Az elméleti keret az andragógia, a pedagógia, az önszabályozó tanulás és a digitális nyelvpedagógia interdiszciplináris megközelítésére épül. Az andragógiai szakirodalom hangsúlyozza, hogy a felnőttkori tanulás sajátos élethelyzeti, motivációs és társadalmi meghatározottságok között zajlik, ezért eltérő támogatási formákat igényel, mint a gyermek- és ifjúkori tanulás (Bajusz & Jászberényi, 2013; Zrinszky, 1996, 2002). Kálmán (2008) kiemeli a felnőtt tanulók heterogenitását, tapasztalati tudásának jelentőségét és a támogatott önirányítás szükségességét. Az önszabályozó tanulás értelmezésében a kutatás Zimmerman (1990) és Molnár (2002) nyomán a célkitűzés, tervezés, monitorozás és reflexió ciklikus folyamatára támaszkodik. Ebből fakadóan a kétnyelvűség nem pusztán fordítási segítség, hanem a megértést, az összehasonlító nyelvi tudatosságot, a bizonytalanság csökkentését és a fokozatos autonómiát támogató pedagógiai eszköz

.

A kutatás módszertani keretét a design-based research adja, amely a valós oktatási problémákra válaszul a stratégiák és eszközök szisztematikus megtervezését és vizsgálatát iteratív módon kapcsolja össze tervezés–megvalósítás–elemzés–újratervezés ciklusokban. Havas (2004) az akciókutatást a tervezés, cselekvés, megfigyelés és reflektálás nem mindig lineáris ciklusaiban írja le, míg Mrázik (2021) a kollaborációt, a kollegiális reflexiót, valamint a folyamatos mérés, értékelés és naplózás mentén megvalósuló továbbfejlesztést hangsúlyozza. A kutatás célja egy kétnyelvű, magyar–orosz nyelven felépített modell, amely alapja lesz egy digitális formában is hozzáférhető taneszköz kimunkálásának. A kutatási kérdések a következők: a kétnyelvű tervezési megoldások támogatják-e a felnőtt tanulók motivációját és önálló felkészülését; továbbá miként kapcsolható össze az önirányított tanulás és a pedagógiai scaffoldolás nemformális tanulási környezetben. A hipotézis szerint az akciókutatás keretében kimunkált kétnyelvű tananyag javítja a felnőtt tanulók önhatékonyságát, motivációját és nyelvi teljesítményét.

A kutatás a PTE BTK Orosz Központban több ciklusban, kezdő, álkezdő nyelvi szinten valósul meg: az első szakasz kérdőíves adatgyűjtésből áll Rencz (2022); ezt követi a prototípus elkészítése, majd pilot kipróbálása nyelvórai környezetben. Az adatgyűjtés nyelvi méréseket, önszabályozással, nyelvtanulási hajandósággal, a taneszköz hasznosságával, felépítésének megfelelőségével kapcsolatos kérdőívet, tanulói reflexiókat, adatokat összegez. A kutatás újdonsága abban áll, hogy a felnőtt idegennyelv-oktatásban egyesíti az andragógiai szemléletet, a pedagógiai támogatást, a kétnyelvű tananyagtervezést, a digitális hozzáférést, illetve kutatásalapúságot. Elméleti jelentősége az interdiszciplináris keret továbbgondolásában, gyakorlati jelentősége pedig a munka-család-tanulás között

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

egyensúlyozó felnőttek nyelvi fejlődésének javításában, a tanári szerep facilitátori, tervezői megfogalmazásában érhető tetten

.

Bibliográfia

Bajusz, K., & Jászberényi, J. (2013). Az időskori tanulásról. Kultúra és Közösség, 4

(3), 59–66.

Diep, A. N., Zhu, C., Cocquyt, C., De Greef, M., Vo, M. H., & Vanwing, T. (2019). Adult learners' needs in online and blended learning. Australian Journal of Adult Learning, 59

(2), 223–253.

HAVAS PÉTER (2004): Akciókutatás és a tanulás fejlesztése. Új Pedagógiai Szemle, (54. évf.) 6. sz. 3-8.

Kálmán, A. (2008). A felnőttkori tanulás sajátosságairól. In A. Benedek (Ed.), Tanulás életen át Magyarországon

(pp. 126–152). Tempus Közalapítvány.

Molnár, É. (2002). Önszabályozó tanulás: Nemzetközi kutatási irányzatok és tendenciák. Magyar Pedagógia, 102

(1), 63–77.

Mrázik, J. (2021). Neveléstudományi akciókutatás pilot modell. https://www.researchgate.net/publication/353886325_Mrazik_Julianna_NEVELESTUDOMANYI_AKCIOKUTATAS_PILOT_MODELL

Zimmerman, B. J. (1990). Self-regulated learning and academic achievement: An overview. Educational Psychologist, 25

(1), 3–17.

Zrinszky, L. (1996). A felnőttképzés tudománya: Bevezetés az andragógiába

. Okker Oktatási Iroda.

Zrinszky, L. (2002). A tudás mint andragógiai probléma (Tanulás az egész életen át). Magyar Pedagógia, 102

(2), 131–144.

Rencz, F. (2022). Kérdőívtervezés.

Budapesti Corvinus Egyetem.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Mészáros Attila

Absztrakt címe: Az egyetemi munkavállalók jóllétének vizsgálata az 5. generációs egyetemeken

Kulcsszavak: egyetemi munkavállalói jóllét;, generációs egyetem, szervezeti jóllét, felsőoktatási innováció, munkahelyi mentális egészség

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A téma aktualitását az adja, hogy a felsőoktatási intézmények működése az utóbbi években jelentősen átalakult: a digitalizáció, a rugalmas és hibrid munkavégzés, a nemzetköziesedés, az innovációs nyomás, valamint a társadalmi hasznosulás erősödő elvárása új terheket és új alkalmazkodási formákat hozott létre az egyetemi munkavállalók számára. A nemzetközi kutatások szerint a felsőoktatásban dolgozók körében meghatározó kockázati tényező a kiégés, a pszichológiai distressz, a fokozott munkaterhelés, a szervezeti bizonytalanság és az elégtelen szervezeti támogatás, amelyek közvetlenül befolyásolják a teljesítményt, az elköteleződést és az intézményi megtartóerőt. Egy 16 országra kiterjedő vizsgálat szerint a felsőoktatási munkatársak jólléte nem pusztán egyéni, hanem stratégiai intézményi kérdés.

A kutatás elméleti keretét a „whole university approach", a szervezeti jóllét, valamint az 5. generációs egyetem koncepciója adja. A Healthy Universities megközelítés szerint a jóllét akkor fejleszthető fenntartható módon, ha az intézményi kultúrába, vezetésbe, részvételbe és stratégiai döntéshozatalba ágyazódik be. Ezt erősíti a Universities UK Stepchange keretrendszere is, amely a mentális egészséget a teljes egyetemi működés alapvető stratégiai dimenziójaként értelmezi. Az 5. generációs egyetem ehhez kapcsolódva olyan intézményi modellt jelöl, amely az oktatás, kutatás és tudáshasznosítás integrációját emberközpontú, reziliens, technológiailag fejlett és társadalmi hasznosulásra irányuló működéssel kapcsolja össze. A szakirodalom alapján a University 5.0 nemcsak digitális fejlettséget, hanem emberközpontúságot, innovációs együttműködéseket és társadalmi felelősségvállalást is feltételez.

A kutatás célja annak feltárása, hogy az 5. generációs egyetemekre jellemző szervezeti sajátosságok milyen összefüggésben állnak az egyetemi munkavállalók pszichológiai, szociális és szervezeti jóllétével. A vizsgálat központi kutatási kérdései a következők: (1) mely szervezeti tényezők támogatják leginkább a felsőoktatási dolgozók jóllétét; (2) milyen kapcsolat mutatható ki az emberközpontú, innovációorientált és digitálisan támogatott működés, valamint a munkavállalói jóllét között; (3) hogyan válhat a jóllét az intézményi versenyképesség és fenntarthatóság egyik kulcstényezőjévé. A kutatás újszerűségét az adja, hogy a dolgozói jóllétet nem elszigetelt pszichológiai változóként, hanem az 5. generációs egyetemi működés strukturális indikátoraként értelmezi. E megközelítés különösen indokolt, mivel a legújabb szisztematikus áttekintés szerint a felsőoktatási mentális egészség kutatása továbbra is elsősorban hallgatóközpontú, és alig vizsgálja a szervezeti szintű változások munkavállalókra gyakorolt hatását.

A kutatás összehasonlító elemzés. A területei: jóllét, a kiégés, a szervezeti támogatás, a munkaterhelés, a digitális munkakörnyezet és az intézményi azonosulás dimenziói.

A kutatás eredményeként, azonosíthatók azok az intézményi tényezők, amelyek az 5. generációs egyetemekben a munkavállalói jóllétet legerősebben támogatják, különösen a vezetői elköteleződés, a részvételi kultúra, a szervezeti bizalom, a rugalmasság és az értelmes munkavégzés dimenzióiban. A vizsgálat elméleti jelentősége, hogy összekapcsolja a jóllétkutatást a kortárs egyetemfejlődési modellekkel; gyakorlati jelentősége pedig abban áll,

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

hogy olyan fejlesztési szempontokat kínálhat a felsőoktatási menedzsment számára, amelyek a jóllétet nem kiegészítő szolgáltatásként, hanem stratégiai szervezeti erőforrásként kezelik.

Hivatkozott irodalom

Rahman, M. A., Lee, L., Arifuzzaman, M., és mtsai. (2024). Health and wellbeing of staff working at higher education institutions globally during the post-COVID-19 pandemic period: evidence from a cross-sectional study

. BMC Public Health, 24

, Article 19365.

Heiden, M., Widar, L., Wiitavaara, B., & Boman, E. (2021). Telework in academia: associations with health and well-being among staff

. Higher Education, 81

, 707–722.

Luu, X., Keilar, C., Paras, L., Tavener, M., James, E. L., & Johnson, N. A. (2024). How do setting-level changes in universities affect mental health and wellbeing? A systematic mixed studies review

. Mental Health & Prevention, 34

, 200338.

Healthy Universities Network. Model & Framework for Action

.

Universities UK. Stepchange: Mentally Healthy Universities – About this framework

.

Hashim, M. A. M., Tlemsani, I., Mason-Jones, R., Matthews, R., & Ndrecaj, V. (2024). Higher education via the lens of industry 5.0: Strategy and perspective

. Social Sciences & Humanities Open, 9

, 100828.

Kabashkin, I., Misnevs, B., & Puptsau, A. (2023). Transformation of the University in the Age of Artificial Intelligence: Models and Competences

. Transport and Telecommunication Journal, 24

(3)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Mészáros Attila

Absztrakt címe: Az egyetemi oktatók kiégésének és motivációvesztésének megelőzési lehetőségei a nemzetközi szakirodalom tükrében

Kulcsszavak: oktatói kiégés, munkamotiváció, felsőoktatás, megelőző intervenciók

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Az egyetemi oktatók kiégése és motivációvesztése napjaink felsőoktatásának egyik kiemelt humánerőforrás-kihívása. A téma aktualitását az adja, hogy a felsőoktatási munkakörnyezetben egyszerre van jelen a növekvő oktatási, kutatási és adminisztratív terhelés, a teljesítménykényszer, a szervezeti bizonytalanság, valamint a digitalizációból és a hibrid működésből eredő alkalmazkodási kényszer. Egy 2024-ben publikált, 16 országra kiterjedő vizsgálat alapján a felsőoktatásban dolgozó munkatársak körében a kiégés, a pszichológiai distressz és a munkahelyi bizonytalanság egymással összefüggő, intézményi szinten is értelmezendő kockázati tényezők.

A kutatás elméleti keretét a Job Demands–Resources (JD-R) modell adja, amely szerint a tartósan magas munkakövetelmények a kimerülés és a kiégés irányába hatnak, míg a megfelelő munkahelyi erőforrások — például az autonómia, a vezetői támogatás, a kollegiális együttműködés és a szakmai fejlődés lehetősége — elősegítik az elköteleződést és a motiváció fennmaradását. Egyetemi oktatók körében végzett empirikus vizsgálatok azt mutatják, hogy a munkakövetelmények az érzelmi kimerülésen, a munkahelyi erőforrások pedig a bevonódáson keresztül befolyásolják a munkával való elégedettséget és a szakmai működést. Emellett kvalitatív kutatások is megerősítik, hogy az akadémiai munkában a túlzott adminisztráció, az időnyomás és a szerepkonfliktusok terhelőek, míg a támogató szervezeti környezet védőfaktorként működik.

A kutatási előzmények ugyanakkor arra is rámutatnak, hogy a felsőoktatási mentális egészség támogatásában még mindig viszonylag kevés, kifejezetten oktatókra szabott, bizonyítékalapú megelőző program ismert. Egy 2024-es szisztematikus áttekintés és metaanalízis szerint a felsőoktatási oktatók mentális egészségét célzó intervenciók összességében kedvező hatásúak, de a bizonyítékok száma továbbra is korlátozott, és különösen hiányoznak a szervezeti szintű, hosszabb távon fenntartható megoldások. Ezt az irányt erősítik azok az intézményi keretrendszerek is, amelyek a „whole university approach" logikája mentén a mentális jóllétet nem egyéni problémaként, hanem stratégiai egyetemi kérdésként kezelik. Az Egyesült Királyságban a Stepchange: Mentally Healthy Universities kifejezetten azt hangsúlyozza, hogy a mentális egészség az egyetem teljes működésének alapdimenziója, és ez a munkatársakra is kiterjed.

A kutatás célja annak feltárása, hogy mely egyéni és szervezeti tényezők járulnak hozzá az egyetemi oktatók kiégésének megelőzéséhez és motiváltságuk fenntartásához. A vizsgálat újszerűsége abban áll, hogy a kiégést és a motivációt nem elkülönült pszichológiai jelenségként, hanem egymással összefüggő, intézményi működéssel szorosan kapcsolódó dimenzióként értelmezi. A központi kutatási kérdések a következők: mely munkakövetelmények növelik leginkább a kiégés kockázatát; mely munkahelyi erőforrások támogatják legerősebben a motiváció fenntartását; valamint milyen intézményi beavatkozások tekinthetők a leghatékonyabb megelőző lehetőségeknek. A kutatás tervezett módszere összehasonlító irodalomelemzés. A várható eredmények alapján feltételezhető, hogy a túlzott munkaterhelés, a szerepkonfliktus és a bizonytalan szervezeti környezet fokozza a kiégés kockázatát, míg a szakmai autonómia, a részvételi vezetés, a kollegiális támogatás és a reális munkaszervezés erősíti a motivációt és a jóllétet. E várakozás összhangban van a jelenlegi nemzetközi bizonyítékokkal.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A kutatás elméleti jelentősége, hogy a felsőoktatási oktatói jóllét vizsgálatát szorosabban kapcsolja össze a szervezeti működés és a prevenció kérdéskörével. Gyakorlati jelentősége pedig abban áll, hogy olyan intézményi fejlesztési szempontokat azonosíthat, amelyek segíthetik a kiégés megelőzését, az oktatói motiváció fenntartását, valamint ezen keresztül a felsőoktatási minőség és az intézményi fenntarthatóság erősítését.

Hivatkozott irodalom

Rahman, M. A., Lee, L., Arifuzzaman, M., et al. (2024). Health and wellbeing of staff working at higher education institutions globally during the post-COVID-19 pandemic period: evidence from a cross-sectional study

. BMC Public Health, 24

.

Hammoudi Halat, D., et al. (2024). Mental health interventions affecting university faculty: a systematic review and meta-analysis

. BMC Public Health

.

Cao, C., Shang, L., & Meng, Q. (2020). Applying the Job Demands-Resources Model to exploring university teachers' innovation: examining the mediation of engagement and the moderation of burnout

. Teaching and Teacher Education

.

Han, J., Yin, H., Wang, J., & Bai, Y. (2020). Job demands and resources as antecedents of university teachers' exhaustion, engagement and job satisfaction

. Educational Psychology

.

Naidoo-Chetty, M., & du Plessis, M. (2021). Job Demands and Job Resources of Academics in Higher Education

. Frontiers in Psychology, 12

.

Universities UK. (2023). Stepchange: Mentally Healthy Universities

.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Mezei Tímea Jancsák Csaba

Absztrakt címe: Pillanatfelvételek a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégiumról: hallgatói összetétel, a kollégium szerepkomplexuma és a felsőoktatási életúthoz hozzáadott értékek (2014-2025)

Kulcsszavak: felsőoktatás, hátránykompenzáció, tehetséggondozás, szakkollégium, hallgatók

Szakosztály: Romológia szakosztály

Absztrakt: A felsőoktatási részvétel mögött húzódó társadalmi, kulturális és családi tényezők feltárása az elmúlt években kiemelt kutatási és szakpolitikai kérdéssé vált, különösen azokban az intézményi formákban, amelyek tudatosan a hátránykompenzáció és a tehetséggondozás együttes megvalósítására törekednek (OECD, 2021). Az inkluzív működés ebben az összefüggésben nem pusztán a tanulmányi eredményesség dimenziójában értelmezhető, hanem a társadalmi mobilitás és a hosszú távú integráció előmozdításának egyik meghatározó eszközeként is (European Commission, 2020). A magyarországi keresztény roma szakkollégiumokkal foglalkozó vizsgálatok rámutatnak arra, hogy a személyiségfejlesztés, a közösségépítés és az értelmiségi létre való felkészítés integrált megvalósítása az intézményi működés egyik kulcsdimenzióját képezi, amely a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium gyakorlatában is megragadható, és alkalmas keretet biztosít a hallgatói életutak komplexebb értelmezéséhez (Bocsi, 2015; Ceglédi & Bordás, 2024; Forray, 2014a, 2014b; Jancsák, 2015).

Az előadás célja a Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium hallgatóinak életvilágát strukturáló tényezők bemutatása, különös tekintettel képzési hátterükre, a felsőoktatási előmenetelt befolyásoló anyagi, szociális és pszichés dimenziókra, jövőorientációjukra, valamint értékpreferenciáik és pszichés jóllétük összefüggéseire. A vizsgálat egyúttal arra keresi a választ, hogy a szakkollégiumi programok és támogatási formák milyen módon és mértékben járulnak hozzá a hallgatók személyes fejlődéséhez és társadalmi beágyazódásához.

Az előadás empirikus forrása három, eltérő időben, más-más összetételű szakkollégium közösségben történt kérdőíves adatfelvétel, melyek a kollégium adott tanévi hallgatói alapsokasága esetében teljes lekérdezést jelentettek (2014/2015 N=11, 2018/2019 N=33, 2024/2025 N=43).

Az elemzés a hallgatók társadalmi, családi, kulturális és etnikai sokszínűségét tárta fel, rávilágítva arra, hogy a felsőoktatási előmenetelt anyagi, tanulmányi, szociális és pszichés tényezők egyaránt befolyásolják. A szakkollégium által biztosított komplex támogatási rendszer – ösztöndíj, mentorálás, kollégiumi elhelyezés, szakmai és közösségi programok – részben mérsékli ezeket a korlátokat. A hallgatók értékpreferenciái az univerzális értékek dominanciáját, a praxis szintjén pedig a közeli, biztonságot nyújtó kapcsolatok és a célorientált alkalmazkodás jelentőségét mutatják.

Mindezek alapján kirajzolódik, hogy a hátránykompenzációs és tehetséggondozó programok eredményessége egyre inkább azon múlik, hogy képesek-e a heterogén hallgatói populációk differenciált szükségleteire reflektálni, és a klasszikus értelmiségnevelési funkciókat a kortárs felsőoktatási és generációs kihívásokkal összhangban újragondolni.

A tanulmány eredményei hozzájárulhatnak a hátránykompenzációs és tehetséggondozó programok továbbfejlesztéséhez, egyúttal a Szakkollégiumi Hálózat intézményei számára is releváns tapasztalatokat kínálnak, miközben a szakmai és tudományos diskurzusok gazdagításán keresztül a jövőbeli oktatási és társadalompolitikai beavatkozások megalapozását is támogathatják.

Irodalom

NEMZETKÖZI VÁLOGATÁS

Bocsi, V. (2015). Analyzing the identity and life of Roma special college students. In V. Bocsi (Ed.), In marginal position. Writings from the field of Romology

(pp. 291–320). Didakt Press.

Ceglédi, T., & Bordás, A. (2024). A hátrányos helyzet és a tehetséggondozás összekapcsolódási lehetőségei és fiaskói szakkollégiumi keretek között Magyarországon. Partiumi Egyetemi Szemle, 23

(2), 3–42.

European Commission. (2020). Youth employment support: A bridge to jobs for the next generation.

https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/eu-employment-policies/youth-employment-support_en

Forray, R. K. (2014a). A diploma felé. Iskolakultúra, 24

(9), 72–85.

Forray, R. K. (2014b). A diploma felé. Cigány diákok a felsőoktatásban. In A. Híves-Varga & J. Schäffer (Eds.), Ablak a világra

(pp. 11–36). PTE.

Jancsák, Cs. (2015). So keres, SZKRSZ? A Szegedi Keresztény Roma Szakkollégium felsőoktatási és munkaerő-piaci eredményességhez való hozzájárulása értékszociológiai megközelítésben

. Belvedere Meridionale.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Miklódi-Simon Zsófia Kovács Klára

Absztrakt címe: A nevelőszülői motivációk és a szülői bevonódás összefüggései a közös szabadidős tevékenységekben

Kulcsszavak: nevelőszülők, motiváció, szülői bevonódás, szabadidős tevékenységek

Szakosztály: Gyermekvédelmi és szociálpedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: A kutatás célja a nevelőszülők motivációs hátterének feltárása, valamint annak vizsgálata volt, hogy ezek miként függnek össze a szülői bevonódással a nevelt gyermekekkel közösen végzett szabadidős tevékenységekben. A kérdőíves vizsgálatban 348 fő nevelőszülő vett részt.

A válaszadók motivációi alapján három csoport különült el, melyek az intrinzik gondoskodási motivációval jellemezhető csoport, komplex motivációs háttérrel rendelkező csoport, valamint alacsonyabb motivációs intenzitású csoport. A szülői bevonódást egy összetett mutató jelezte, amely a gyermekkel közösen végzett szabadidős tevékenységek gyakoriságát ragadta meg.

Az eredmények szignifikáns különbséget mutattak a klaszterek között a szülői bevonódás tekintetében (F(2,298) = 8.08, p < .001). A komplex motivációs háttérrel rendelkező nevelőszülők magasabb bevonódást mutattak, mint a másik két csoport, míg az intrinzik és az alacsonyabb motivációjú csoport között nem volt kimutatható különbség. A társadalmi beágyazottság és a motivációs csoportok között nem találtunk szignifikáns összefüggést.

Az eredmények arra utalnak, hogy a szülői bevonódás mértéke nem kizárólag az intrinzik motivációk jelenlétéhez köthető, hanem inkább a komplex motivációs háttérrel rendelkező nevelőszülők esetében jelenik meg erőteljesebben.Pusztai, G. (2011). A láthatatlan kéztől a baráti kezekig: Hallgatói kapcsolathálók a felsőoktatásban

. Budapest: Új Mandátum Kiadó.

Epstein, J. L. (2011). School, family, and community partnerships: Preparing educators and improving schools

(2nd ed.). Boulder, CO: Westview Press.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. Contemporary Educational Psychology, 25

(1), 54–67. (2), 295–308.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness

. New York, NY: Guilford Press.

Testa, M. F. (2001). Recruitment and retention of foster parents. The Future of Children, 11

(1), 79–94. https://doi.org/10.2307/1602727

Sinclair, I., Baker, C., Lee, J., & Gibbs, I. (2005). Foster children: Where they go and how they get on

. London: Jessica Kingsley Publishers.

Lareau, A. (2003). Unequal childhoods: Class, race, and family life

. Berkeley, CA: University of California Press.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Miklósi Márta

Absztrakt címe: Javítóintézeti pedagógusok oktatási stratégiája és módszertani választásai interjúk tükrében – egy kvalitatív kutatás első eredményei

Kulcsszavak: javítóintézeti tanárok; pedagógiai stratégia; hatékonyság

Szakosztály: Rendészeti és katonapedagógiai szakosztály

Absztrakt: A magyar javítóintézetek kettős funkcióját – reszocializáció és rendfenntartás – a szakirodalom régóta „Janus-arcú" intézményként írja le, ami a pedagógusok munkaélményeiben is visszatükröződik (Hegedűs, Szarka és Virágh, 2010). A javítóintézetbe kerülő fiatalkorú elkövetők jelentős tanulási lemaradásokkal és gyakran érzelmi-viselkedési nehézségekkel küzdő, iskolai végzettségükben és pszichoszociális hátterükben erősen heterogén, oktatási szempontból súlyosan hátrányos helyzetű csoportot alkotnak, komoly kihívások elé állítva ezzel a pedagógusokat (Foley, 2001; Wang és mtsai., 2005). A javítóintézetekben gyakran nincs elegendő kapacitás a hagyományos iskolai struktúra kialakítására, ezért a pedagógusoknak egyszerre, összevont csoportban kell különböző korú és fejlettségű tanulókat tanítani, elengedhetetlen a differenciált, rugalmas és adaptív pedagógiai gyakorlat, amely a populáció sokféleségére reagál. A javítóintézeti tanítás sajátosságait nemcsak a célcsoport heterogenitása, tanulási lemaradása határozza meg, hanem a zárt, szigorú szabályokkal működő intézményi környezet is, ugyanis a javítóintézeteknek kettős szerepükből kifolyólag gondoskodniuk kell a biztonságról is a fiatalkorúak, a személyzet és a tanárok érdekében is (Houchins és mtsai, 2010; Jackson, 2022).

2025 őszén kvalitatív kutatás részeként félig strukturált interjúk segítségével 32 tanárt kérdeztem meg négy magyarországi javítóintézetben arról, meglátásuk szerint milyen pedagógiai stratégia lehet hatékony ebben a sajátos közegben, ezzel a speciális célcsoporttal szemben. Az interjúkat Atlas.ti program segítségével elemeztem. Előadásomban a tanárokat érintő kihívások vizsgálata mentén arra a kérdésre keresem a választ, milyen pedagógiai stratégia, megközelítés lehet sikeres a javítóintézetben, hogyan lehet eredményesen oktatni ezt a speciális, számos területen nehézségekkel küzdő célcsoportot zárt intézeti körülmények között.

A tanárok interjúválaszaikban kiemelték, hogy a tananyag gyakorlati, könnyen érthető formában való bemutatása segíti a korábbi iskolai kudarcokból fakadó hiányok csökkentését. A pedagógusok tapasztalatai azt mutatják, hogy a fiatalok érdeklődése és részvételi kedve jelentősen javul, ha változatos, élményszerű módszereket alkalmaznak az órákon. A kreatív és rugalmas pedagógiai eszközök használata kulcsfontosságú a tanulási folyamat fenntartásában és a motiváció erősítésében, emellett jelentősen oldja a feszültséget és növeli a tanulók bevonódását, különösen akkor, ha játékos vagy narratív elemekkel egészül ki. Ezek az eszközök nemcsak motivációt teremtenek, hanem támogatják a fiatalok személyes és érzelmi fejlődését is. A hatékony tanítás másik alapfeltétele a következetes, világos szabályokra épülő pedagógiai struktúra, amely stabil kereteket biztosít a mindennapi tanulási helyzetekben. A kutatás eredményei arra is rámutatnak, hogy a dicséret és a pozitív megerősítés különösen erős motivációs hatással bír a javítóintézetben élő fiatalok esetében. A kisebb eredmények elismerése nemcsak a tanulói önbizalmat növeli, hanem csökkenti a problémás viselkedés előfordulását és erősíti a tanulás iránti elköteleződést is. A támogatáson, bizalmon és őszinte kommunikáción alapuló pedagógiai megközelítés fontos szerepet játszik a belső motiváció fejlesztésében és a pozitív változások elősegítésében. Mindezek alapján a kreatív, ugyanakkor jól strukturált tanítási módszerek alkalmazása hozzájárulhat ahhoz, hogy a javítóintézetek valódi, személyiségfejlődést is támogató, tanulási terekké váljanak.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

· Foley, R. M. (2001). Academic characteristics of incarcerated youth and correctional educational programs: A literature review.Journal of emotional and behavioral disorders

,9

(4), 248-259.

· Hegedűs, J., Szarka, A. és Virágh, J. (2010). A javítóintézet, mint Janus-arcú intézmény.In Hegedűs, J. (szerk.). A javítóintézet világa

. Budapest, Eötvös Kiadó, 44-50.

· Houchins, D. E., Shippen, M. E., McKeand, K., Viel-Ruma, K., Jolivette, K., & Guarino, A. J. (2010). Juvenile justice teachers' job satisfaction: A comparison of teachers in three states. Education and Treatment of Children, 33

(4), 623-646.

· Jackson, K. (2022).Education, intervention strategies and juvenile detention: a closer look at the school-to-prison pipeline

(California State University, Sacramento).

· Wang, X., Blomberg, T. G., & Li, S. D. (2005). Comparison of the educational deficiencies of delinquent and nondelinquent students.Evaluation review

,29

(4), 291-312.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Mitrovics Zoltán

Absztrakt címe: A helyi önazonosság védelme, mint a strukturális diszkrimináció lehetőségének tere

Kulcsszavak: helyi önazonosság, strukturális diszkrimináció, térbeli (im)mobilitás, térbeli kirekesztés, oktatási hozzáférés

Szakosztály: Romológia szakosztály

Absztrakt: A tanulmány a helyi önazonosság védelméről szóló, 2025. évi XLVIII. törvényt és az annak nyomán létrejött önkormányzati rendeleteket a térbeli (im)mobilitás kritikai szociológiai és jogföldrajzi megközelítésében vizsgálja, különös tekintettel a roma közösségeket érintő strukturális következményekre. Kiindulópontja, hogy a „helyi közösséghez tartozás", a „helyi önazonosság" és a „védelem" fogalmai nem semleges leíró kategóriák, hanem olyan normatív konstrukciók, amelyek közvetetten alakítják a térhez való hozzáférés, a letelepedés és a helyi tagság feltételeit (Blomley, 1994; Cresswell, 2010; Adey, 2017). A kutatás központi kérdése, hogy e szabályozás miként teremti meg a strukturális diszkrimináció lehetőségét, különösen azokkal a csoportokkal szemben, amelyek mobilitása eleve lakhatási bizonytalansággal, területi stigmatizációval és korlátozott erőforrásokkal terhelt.

A vizsgálat kvalitatív jogszociológiai dokumentumelemzésre épül, amelyet kritikai diskurzuselemzési szempontok egészítenek ki. Az elemzés a törvény, a végrehajtási rendelet és 263 település nyilvánosan elérhető önkormányzati rendeletének összehasonlító feldolgozására támaszkodik. Az eredmények azt mutatják, hogy a helyi szabályozásban széles körben jelennek meg olyan eszközök, mint az elővásárlási jog, a lakcímlétesítés feltételhez kötése, a betelepülési hozzájárulás, a helyi kötődés igazolása, a büntetlen előélet, a köztartozásmentesség vagy a minimum lakóterület előírása. Ezek a feltételek nem pusztán adminisztratív szűrők, hanem a társadalmilag „megfelelő" betelepülő implicit képét is előállítják, miközben a mobilitás bizonyos formáit problematikusként keretezik (Sheller & Urry, 2006; Kaufmann, Bergman, & Joye, 2004; Wacquant, 2007). A kutatás empirikus eredményei alapján a szabályozás nem elszigetelt helyi döntések összességeként, hanem szélesebb kormányzási mintázat részeként értelmezhető.

Külön figyelmet érdemel, hogy a térbeli mobilitás és a lakhatási bizonytalanság Magyarországon nem etnikailag semleges folyamatok. A roma népesség térbeli elhelyezkedése, mobilitási kényszerei és intézményi sérülékenysége miatt e szabályozási logikák közvetett módon etnikailag differenciált következményekkel járhatnak (Ladányi & Szelényi, 2004; Virág, 2010; Kóczé, 2018). Ez az oktatás szempontjából is releváns, hiszen a letelepedés, a lakcímlétesítés és a helyi tagság korlátozása közvetve befolyásolhatja a gyermekes családok intézményi hozzáférését, az iskolaválasztási lehetőségeket és a társadalmi mobilitás esélyeit. A tanulmány amellett érvel, hogy a helyi önazonosság védelmére hivatkozó normák nem szükségszerűen vezetnek nyílt jogfosztáshoz, de olyan strukturális feltételeket teremthetnek, amelyek megerősítik a térbeli és társadalmi egyenlőtlenségeket. A vizsgálat ehhez kapcsolódva a roma közösségeket is érintő térbeli kirekesztés, az egyenlőtlen hozzáférés és az oktatási esélyek összefüggéseire irányítja rá a figyelmet.

Felhasznált irodalom

Adey, P. (2017). Mobility (2nd ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315669298

Blomley, N. (1994). Law, Space, and the Geographies of Power. Guilford Press.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Cresswell, T. (2010). Towards a Politics of Mobility. Environment and Planning D: Society and Space, 28(1), 17–31. https://doi.org/10.1068/d11407

Kaufmann, V., Bergman, M. M., & Joye, D. (2004). Motility: Mobility as capital. International Journal of Urban and Regional Research, 28(4), 745–756. https://doi.org/10.1111/j.0309-1317.2004.00549.x

Kóczé, A. (2018). Race, migration and neoliberalism: distorted notions of Romani migration in European public discourses. Social Identities, 24(4), 459–473. https://doi.org/10.1080/13504630.2017.1335827

Ladányi, J., & Szelényi, I. (2004). A kirekesztettség változó formái. Napvilág Kiadó.

Sheller, M., & Urry, J. (2006). The New Mobilities Paradigm. Environment and Planning A: Economy and Space, 38(2), 207-226. https://doi.org/10.1068/a37268

Virág, T. (2010). Kirekesztve: Falusi gettók az ország peremén. Akadémiai Kiadó.

Wacquant, L. (2007). Territorial stigmatization in the age of advanced marginality. Thesis Eleven, 91(1), 66–77. https://doi.org/10.1177/0725513607082003

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Módné Takács Judit

Absztrakt címe: Digitális jelenlét és pszichoszociális következmények a Z és Alfa generáció körében

Kulcsszavak: problémás internethasználat, Z generáció, Alfa generáció, nemi különbségek

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: A 21. századi technológiai fejlődés és a COVID-19 pandémia alapjaiban formálták át az emberek internethez való viszonyát. Az online tér mára az élet minden területén jelen van, a tanulástól a szabadidőn át a társas kapcsolatokig (Theopilus et al., 2024), és ez a folyamat a pandémia óta jelentősen felgyorsult (Gioia et al., 2021). A digitális technológia gyors fejlődése és terjedése a Z- és Alfa-generációs fiatalokat tette különösen sebezhetővé az online tér kockázataival szemben (Drugas, 2022). A kutatás elméleti alapját a Demetrovics-féle problémás internethasználat háromdimenziós modellje adja (Demetrovics et al., 2004, 2008). Ez a modell a kényszeres internethasználatot viselkedési zavarként értelmezi, a kontroll elvesztése, az obszesszív mentális elmélyülés és elvonási tünetek megjelenése, valamint a mindennapi rutinok, alvás, tanulás és személyes kapcsolatok fokozatos háttérbe szorulása, elhanyagolása dimenziók mentén vizsgálja.

A kutatás célja, hogy feltérképezze és összehasonlítsa a problémás internethasználat mértékét, befolyásoló tényezőit és jellemzőit Fejér vármegyei diákok körében. A vizsgálat célja, hogy elemezzük a demográfiai háttértényezők, különösen a generációs hovatartozás, a nem és az időhasználat szerepét. A kutatás arra kereste a választ, hogy van-e mérhető különbség a Z- és Alfa-generációk problémás internethasználati kockázata között, továbbá a napi internethasználati időnek és a válaszadó nemének milyen szerepe van ennek kialakulásában. A kutatás vegyes módszertant alkalmazott, ötvözve a kvantitatív és a kvalitatív megközelítést. A kvantitatív vizsgálat a validált PIUQ-SF-6 kérdőívre épült, amelyet Z-generációs (N=2438) és Alfa-generációs (N=837) tanulók töltöttek ki. Az adatok statisztikai elemzése SPSS és Python 3.11 segítségével történt, Mann-Whitney U-teszt és moderációs regresszióanalízis alkalmazásával. A kvalitatív szakaszban fókuszcsoportos interjúk készültek 89 résztvevő bevonásával, amelyek célja a két generáció problémás internethasználathoz kapcsolódó attitűdjeinek és tapasztalatainak mélyebb feltárása volt.

A kutatás eredményei több szempontból is árnyalt képet rajzolnak a két generáció problémás internethasználatáról. A Z generáció átlagos problémás internethasználati összpontszáma (PIU) (M=12,66) szignifikánsan magasabb, mint az Alfa generációé (M=12,33), ugyanakkor az Alfa generációnál a napi online idő növekedése fokozottan befolyásolja a problémás használat kockázatát, ami arra utal, hogy a fiatalabb korosztály érzékenyebb az időfaktor hatására. Az internethasználati idő minden elemzett modellben a problémás használat legerősebb prediktorának bizonyult. A nemi különbségek tekintetében mindkét generációban a lányok bizonyultak veszélyeztetettebbnek. Átlagos PIU-pontszámuk (M=13,15) szignifikánsan meghaladja a fiúkét (M=12,08), és az internethasználati idő problémás használattal való összefüggése is szorosabb a lányok körében. A kvalitatív eredmények emellett rámutattak, hogy az alvás elhanyagolása az egyik kritikus probléma (Khan et al., 2024). Megfigyelhető továbbá egy tudás és viselkedés közötti szakadék, mely azt jelzi, hogy a fiatalok többsége ugyan tisztában van a túlzott internethasználat kockázataival és veszélyeivel, ez azonban nem tükröződik a mindennapi viselkedésükben.

Az eredmények elméleti szempontból megerősítik, hogy az életkor és a nem moderáló változóként befolyásolják a problémás internethasználat kialakulását, miközben rávilágítanak az Alfa generáció fokozott sérülékenységére. Gyakorlati szempontból az eredmények a

NEMZETKÖZI SZÁLLÓZÁS

prevenciós stratégiák célzottabb kidolgozásához járulnak hozzá, különös figyelmet fordítva a lányok specifikus támogatására és a szülői mediáció szerepének erősítésére.

Felhasznált szakirodalom:

Drugas, M. (2022). Screenagers or ‘Screamagers’? Current perspectives on Generation Alpha. Psychological Thought, 15(1), 1.

Gioia, F., Rega, V., & Boursier, V. (2021). Problematic internet use and emotional dysregulation among young people: A literature review. Clinical Neuropsychiatry, 18(1), 41.

Theopilus, Y., Al Mahmud, A., Davis, H., & Octavia, J. R. (2024). Preventive interventions for internet addiction in young children: Systematic review. JMIR Mental Health, 11, e56896. https://doi.org/10.2196/56896

Demetrovics, Zs., et al. (2004). Presentation of the Problematic Internet Use Questionnaire – A Problémás Internethasználat Kérdőív bemutatása. Psychiat Hung, 19(2), 141–160.

Demetrovics, Zs., et al. (2008). The three-factor model of internet addiction: The development of the Problematic Internet Use Questionnaire. Behavior Research Methods, 40, 563–574.

Khan, A., et al. (2024). Intense and problematic social media use and sleep difficulties of adolescents in 40 countries. Journal of Adolescence, 96(5), 1116–1125. https://doi.org/10.1002/jad.12321

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Molnár Attila Károly Miklósi Márta,Magdalena Ondicová, Petra Krivosudska, Márton Sándor

Absztrakt címe: Fogvatartottak komplex támogatásának vizsgálata szlovákiai börtönökben egy kvantitatív kutatás tükrében

Kulcsszavak: börtönkutatás, oktatás a börtönben, kvantitatív kutatás, kultúra a börtönben

Szakosztály: Rendészeti és katonapedagógiai szakosztály

Absztrakt: Szlovákiában a szabadságvesztés büntetés célja a büntetés letöltése mellett az intézetben töltött idő olyan módon történő felhasználása, amely elősegíti a társadalomba történő visszailleszkedést az oktatás, a kulturális tevékenységek és a munkatevékenység támogatása révén. Az oktatás és a kultúra kulcsfontosságú eszközöknek számítanak a személyiségfejlesztés támogatásában, a visszaesés csökkentésében és a sikeres társadalmi reintegráció elősegítésében, ennek megfelelően a reszocializációs programok megvalósítása a szlovák büntetés-végrehajtási rendszer prioritásai között szerepel (Zboru Väsenskej a Justicnej Stráze, 2024). A szlovák büntetés-végrehajtási rendszer számos problémával küzd, a legfontosabb kihívás a fogvatartottak magas száma, a túlzsúfoltság és a fogvatartottak számának folyamatos növekedésével kapcsolatos kapacitáshiány (Nagy & Michaľov, 2020). A szakirodalom rámutat arra is, hogy a szlovák büntetőpolitika túlnyomórészt represszív szemléletű, ami tovább erősíti a túlzsúfoltságból eredő feszültségeket (Vráblová, 2022).

Kutatásunkban célul tűztük ki a tanulási és kulturális tevékenységek vizsgálatát három szlovák büntetés-végrehajtási intézetben, konkrétan Hrnčiarovce nad Parnou, Nitra-Chrenova és Leopoldov börtönökben. Vizsgáljuk a fogvatartottak oktatási lehetőségekkel kapcsolatos ismereteit, részvételi motivációikat, valamint azokat a tényezőket, amelyek támogatják vagy akadályozzák a tanulást és kulturális programokban való részvételt a börtönben. A kutatásban 452 fogvatartott vett részt, akik anonim kérdőívet töltöttek ki a három, különböző profilú intézetben. A kérdőíveket 2024 márciusa és májusa között töltettük ki a kutatócsoport szlovák tagjainak segítségével. A kérdőívek 2025 februárjáig kerültek rögzítésre SPSS programban, majd ezt követően elemeztük ki az adatokat, ebben az előadásban az első eredményekről számolunk be.

Előadásunkban a tanulási és kulturális tevékenységek formáit, motivációit és észlelt hatásait vizsgáljuk a fogvatartottak körében. Az eredmények azt mutatják, hogy a börtönoktatás magában foglalja a formális oktatást, a kreatív kifejezést, a szakképzést és a szociális tanulást, hozzájárulva mind a készségfejlesztéshez, mind a szocializációhoz. A részvételt nagyrészt az idő konstruktív felhasználásának, az unalom csökkentésének, a formális oktatás befejezésének, valamint a személyes fejlődés, a mentális jóllét és az egészségesebb életmód elősegítésének szükségessége motiválja. A bebörtönzés hatásait illetően a válaszadók többsége arról számolt be, hogy a tanulási és kulturális tevékenységek nagy vagy mérsékelt mértékben segítenek ellensúlyozni a börtönélet elnyomó jellegét. A tanuláshoz nyújtott támogatás elsősorban a családtagoktól származik és a börtönkönyvtárakból érkezik, ezt követik a kortársak, a személyzet, valamint a vallási vagy önkéntes szervezetek. Az informális tanulás munkatapasztalat során, a média által, az irodalom, a beszélgetések és a vallási gyakorlatok segítségével történik.

Az intézetek között az elégedettséget mérő kérdések esetén ugyanaz a sorrend körvonalazódott, a fogvatartottak a leginkább elégedettek Nitra-Chrenova intézet tanulási lehetőségeivel, tanáraival és kulturális programszervezőivel, tanulási körülményeivel voltak, ezt követte Hrnčiarovce nad Parnou (64,7%), majd utolsóként Leopoldov intézete szerepelt, ezzel is alátámasztva azt a megállapítást, hogy az oktatáshoz és kulturális programokhoz való

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

hozzáférés nem egységes Szlovákiában, az egyes intézetek között komoly különbségek vannak. Érdekes eltérések voltak felfedezhetőek továbbá az intézetek között a szabadidő-eltöltés módját illetően: a képzőművészeti tevékenység és a szépirodalom olvasása szignifikánsan népszerűbb volt a Nitra Chrenova-i intézetben a női fogvatartottak körében, mint Hrnčiarovce nad Parnou-ban és Leopoldovban a férfi fogvatartottak esetében; a vallási programok fontosabb szerepet töltöttek be a Nitra Chrenova-i intézetben és Leopoldov intézetben, mint Hrnčiarovce nad Parnou intézetben. Összességében az eredmények azt mutatják, hogy bár a börtönoktatás érdemi előnyöket kínál, hatékonyságát anyagi, szervezési és technológiai hiányosságok korlátozzák és megjelennek eltérések az egyes intézetek által kínált programok, szabadidő-eltöltési lehetőségek között is.

Felhasznált irodalom:

● Nagy, A., & Michaľov, L. (2020). Overcrowding in Prisons in Hungary and Slovak Republic.European Integration Studies: A Publication Of The University Of Miskolc

,16

(1), 5-14.

https://real.mtak.hu/142052/1/01_nagylukas.pdf

● Vráblová, M. (2022). Slovakia 1. InThe Impact of Covid-19 on Prison Conditions and Penal Policy

(pp. 465-476). Routledge.

Zboru Väsenskej a Justicnej Stráze (2024). Rocenka 2024. (Yearbook 2024)

https://www.zvjs.sk/api/file/file-preview/4be13e64-3e05-48ee-8f7f-5e3b9d7e214f.pdf

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Molnár Ferenc

Absztrakt címe: Az ungvári gimnázium tannyelvi konfliktusa a neoabszolutizmus korában (1849–1855): felekezeti és nemzetiségi küzdelmek egy oktatási intézmény körül

Kulcsszavak: neoabszolutizmus, egyháztörténet, ungvári gimnázium, oktatáspolitika, felekezeti konfliktusok

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: A 19. századi Habsburg Birodalomban, különösen az 1848–1849-es forradalmakat követő neoabszolutizmus időszakában a vallási és etnikai törésvonalak szorosan összefonódtak (Deák, 2000). A témaválasztás indoklása e komplex, ám a történetírásban lokális szinten ritkábban elemzett viszonyrendszer feltárásának szükségességéből fakad. A kutatási előzmények – a korszak általános politikatörténeti feldolgozásai – többnyire makroszinten tárgyalják a Bach-korszakot (Sashegyi, 1979; Deák, 2000), míg a helyi, felekezeti és etnikai dimenziókat ötvöző mikrotörténeti megközelítések hiányosak (Mayer, 1977; Botlik, 1997; S. Benedek, 2003). Jelen kutatás ezt az űrt hivatott kitölteni az ungvári gimnázium tannyelve körüli, 1849 után fellángoló konfliktus esettanulmányán keresztül. A hagyományosan római katolikus fenntartású intézményben a ruszin tannyelv bevezetésére irányuló államilag támogatott törekvések súlyos feszültségeket generáltak.

A kutatás elsődleges célja annak bemutatása, hogy egy lokálisnak tűnő iskolai konfliktus miként vált a birodalmi nagypolitika, valamint a felekezeti küzdelmek színterévé. A kutatás rámutat a helyi aktorok – egyfelől a ruszin nemzeti törekvéseket görögkatolikus egyházi háttérrel képviselő Dobránszky Adolf ungvári kerületi referens és testvére, Dobránszky Viktor kerületi tanfelügyelő, másfelől a római katolikus intézményi jogokat védelmező Varga István helyi plébános – érdekérvényesítő képességére. Hipotézisem szerint a vizsgált iskolai reform elsősorban nem az olmützi alkotmányra hivatkozó legitim nemzetiségi egyenjogúsítás volt, hanem sokkal inkább a nemzeti öntudatra ébredő ruszin elit államilag asszisztált felekezeti térfoglalása a római katolikusokkal szemben (Magocsi, 1978; Rusinko, 2003).

A kutatási módszer helytállóságát a primer források többoldalú, kritikai vizsgálata biztosítja. A kutatás az állami és egyházi adminisztráció (gimnáziumi értesítők, helytartósági és referensi jelentések stb.) levéltári dokumentumaira, valamint a korszak élénk sajtóvitáira támaszkodik. E források kvalitatív, összehasonlító elemzése révén válnak megismerhetővé azok a retorikai stratégiák, amelyekkel a szembenálló felek a saját érdekeiket a birodalmi lojalitás, az etnikai igazságosság vagy éppen a történelmi alapítványi jogok köntösébe öltöztették.

A kutatási eredmények megalapozottan világítanak rá arra, hogy a Bach-korszak oktatáspolitikája a gyakorlatban bonyolult, feszültségekkel terhelt állapotokat eredményezett az állami beavatkozás és a helyi ellenállás interakciójában. Érdemes megvizsgálni, hogy ez az oktatáspolitika miként vált a felekezeti elit nemzetiségépítő eszközévé. A kutatás elméleti jelentősége, hogy jelentősen árnyalja a 19. századi osztrák oktatáspolitikáról és a görögkatolikus papság régiós szerepéről alkotott történelmi narratívákat. Gyakorlati jelentősége pedig abban áll, hogy a feltárt konfliktuskezelési mintázatok jobban megérthetővé teszik az északkelet-magyarországi régió etnikai-vallási fejlődéstörténetét, így a munka szervesen és hasznosan illeszkedik a kortárs kisebbségkutatás és oktatástörténet fősodrába.

Hivatkozások:

Botlik József (1997): Hármas kereszt alatt. Görög katolikusok Kárpátalján az ungvári uniótól napjainkig (1646–1997). Budapest: Hatodik Síp Alapítvány – Új Mandátum Könyvkiadó.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Deák Ágnes (2000): „Nemzeti egyenjogúsítás”. Kormányzati nemzetiségpolitika Magyarországon, 1849–1860. Budapest: Osiris Kiadó, Budapest.

Magocsi, Paul Robert (1978): The Shaping of a National Identity Subcarpathian Rus’, 1848–1948. Cambridge, Mass. – London: Harvard University Press.

Mayer Mária (1977): Kárpátukrán (ruszin) politikai és társadalmi törekvések 1860–1910. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Rusinko, Elaine (2003): Straddling Borders: Literature and Identity in Subcarpathian Rus’. Toronto–Buffalo–London: University of Toronto Press.

S. Benedek András (2003): A gens fidelissima: A ruszinok. Budapest: Belváros-Lipótváros Ruszin Kisebbségi Önkormányzat.

Sashegyi Oskar (1979): Ungarns politische Verwaltung in der Ära Bach 1849–1860. Graz: Institut für Geschichte der Universität Graz.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Molnárné László Andrea

Absztrakt címe: Mesterséges intelligencia mint hitéleti képzés: egy új interdiszciplináris modell kialakítása és tapasztalatai

Kulcsszavak: MI, hitéleti képzés, interdiszciplináris megközelítés, BA szak, munkaerőpiaci igények

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: Az előadás nem empirikus kutatás eredményeit ismerteti, hanem egy újonnan kialakított, interdiszciplináris alapképzési szak koncepcióját és fejlesztési logikáját mutatja be. A "mesterséges intelligencia, vallás és társadalom" szak a Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem keretében kerül bevezetésre, és egy olyan oktatási modellre épül, amely a mesterséges intelligenciát nem pusztán technológiai eszközként, hanem értelmezési és döntéshozatali környezetként kezeli.

A téma relevanciáját az adja, hogy a mesterséges intelligencia oktatási integrációja jelenleg elsősorban technológiai és pedagógiai fókuszban jelenik meg, miközben a hitéleti képzések és a vallási értelmezési keretek szinte teljes mértékben hiányoznak ebből a diskurzusból. A bemutatott képzés erre a hiányra reagál, és egy olyan interdiszciplináris struktúrát kínál, amely képes összekapcsolni a hagyományos értelmezési rendszereket a kortárs technológiai kihívásokkal.

A szak felépítése négy pillérre épül: (1) vallási és etikai hagyományok, (2) nyelvtudományi megközelítések – különös tekintettel a pragmatikára és pszicholingvisztikára –, (3) informatikai és technológiai alapok, valamint (4) gazdasági és társadalmi kontextusok. Ez a struktúra lehetővé teszi, hogy a hallgatók ne csupán használói, hanem értelmezői és kritikai elemzői legyenek az AI által generált tartalmaknak.

Az előadás bemutatja, hogy a képzés miként készíti fel a hallgatókat a torzítások felismerésére, a jelentésképzés dinamikájának megértésére, valamint a komplex döntési helyzetek kezelésére. Külön hangsúlyt kap az ember–gép interakció vizsgálata, valamint az algoritmikus környezet hatása a bizalomra, a tekintélyre és az értelmezési folyamatokra.

A program sajátossága, hogy a hallgatók kutatásmódszertani és elemzési kompetenciákat is szereznek: például pragmatikai és pszicholingvisztikai vizsgálatokat terveznek és valósítanak meg, amelyek során összevetik az emberi és AI által generált válaszokat, és reflektálnak azok jelentésére és következményeire.

Az előadás célja annak bemutatása, hogy a hitéleti képzés nem csupán adaptálódni képes a mesterséges intelligencia által létrehozott új környezethez, hanem aktív módon alakíthatja is azt. A bemutatott modell egy lehetséges válasz arra, hogy milyen kompetenciák válnak kulcsfontosságúvá egy olyan világban, ahol az értelmezés és a döntéshozatal egyre inkább ember és algoritmus közös terében zajlik.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Morvai Laura

Absztrakt címe: Intergenerációs iskolázottsági mobilitás Magyarországon európai összehasonlításban - Iskolázottsági pályák és értékorientációk az ESS adatai alapján

Kulcsszavak: intergenerációs mobilitás, iskolázottság, értékorientációk, ESS, Magyarország

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A generációk közötti iskolázottsági mobilitás kutatása a státuselérés klasszikus megközelítéseire épül (Blau & Duncan, 1967; Boudon, 2003; Mare, 1980). E megközelítések szerint a társadalmi származás a kulturális orientációkon és az egymást követő oktatási „küszöbökön" keresztül formálja az életutakat, miközben a családi döntésekben meghatározó szerepet játszik a lefelé irányuló mobilitás elkerülése és az észlelt kockázatok kezelése (Breen & Goldthorpe, 1997). A szakirodalom alapján a magasabb iskolázottság és a felfelé irányuló mobilitás gyakran együtt jár a változásra való nyitottság és a posztmaterialista orientációk erősödésével, Európán belül azonban markáns regionális értékkülönbségek figyelhetők meg (Schwartz, 1992; 2006; Inglehart & Welzel, 2005).

Az ESS és az EVS adataira épülő újabb kutatások azt mutatják, hogy az intergenerációs oktatási mobilitás Európában nem egységes folyamat: szerkezete régiónként jelentősen eltér, és Közép- és Kelet-Európában az oktatási expanzió ellenére is sajátos, átmeneti mintázatok figyelhetők meg. Ezek a kutatások azt is jelzik, hogy az oktatási mobilitás nem pusztán strukturális pozícióváltás, hanem önálló attitűd- és értékalakító tapasztalat. Ugyanakkor a felsőoktatás tömegesedése gyengítheti az oktatás és a posztmaterialista orientációk közötti korábban erős kapcsolatot, különösen expanzív oktatási rendszerekben (Hubatková & Doseděl, 2020; McNeil, 2024; Stamatopoulou & Symeonaki, 2025).

A vizsgálat célja az intergenerációs iskolázottsági mobilitás és az emberi értékek kapcsolatának nemzetközi összehasonlítása, különös tekintettel Magyarország helyzetére. Az elméleti keret alapján három hipotézist fogalmazunk meg: (1) a közép- és kelet-európai kontextusokban a felfelé irányuló mobilitás lehetőségei korlátozottabbak; (2) az elsőgenerációs diplomások értékprofilja posztmaterialista irányba tolódik el, de kevésbé erőteljesen, mint a többgenerációs diplomásoké; (3) a posztmaterialista orientációk aránya régiónként jelentősen eltér.

Az empirikus elemzést az ESS 9–11. hullámainak összekapcsolt adatbázisán végeztük (N = 133 292). A nemzetközi összehasonlíthatóságot az ESS által javasolt, országok lakosságszámával nem kontrollált posztstratifikációs súly biztosítja; az elemzési mintát a 24–90 éves korosztályra korlátoztuk. Az emberi értékeket a Schwartz-féle PVQ21 tételeire épülő Human Values Scale segítségével mértük. Az elemzés centrírozott itemértékeken és az ezekből képzett értékrendi rangsorokon alapult. Az értékstruktúrák feltárásához K-közép klaszterelemzést alkalmaztunk országos és egyéni szinten.

Az elemzés leíró és összehasonlító fókuszú. Eredményeink szerint Magyarországon az iskolázottsági szerkezet határozott generációs különbségeket mutat; az immobilak aránya megközelítőleg egyharmad, miközben a válaszadók többsége az apai végzettségnél magasabb iskolai szintet ér el. Nemzetközi összehasonlításban Magyarország a mobilitás tekintetében a középmezőny végén helyezkedik el, és az alacsony iskolázottság intergenerációs továbbörökítése viszonylag erős. A felfelé mobil, különösen elsőgenerációs diplomások értékprofilja posztmaterialista irányba mozdul, ugyanakkor a posztszocialista kontextus biztonság és hierarchia-orientáltabb értékszerkezete mérsékli a mértékét.

Felhasznált irodalom:

Blau, P. M., & Duncan, O. D. (1967). The American occupational structure.

NEMZETGEF VITADAT

Wiley.

Boudon, R. (2003). Beyond rational choice theory. Annual Review of Sociology, 29

(1), 1–21.

Breen, R., & Goldthorpe, J. H. (1997). Explaining educational differentials: Towards a formal rational action theory. Rationality and Society, 9

(3), 275–305.

Hubatková, B., & Doseděl, T. (2020). The expansion of higher education and post-materialistic attitudes to work in Europe: Evidence from the European Values Study. Sociologický časopis / Czech Sociological Review, 56

(6), 767–789.

Inglehart, R., & Welzel, C. (2005). Modernization, cultural change, and democracy: The human development sequence.

Cambridge University Press.

Mare, R. D. (1980). Social background and school continuation decisions. Journal of the American Statistical Association, 75

(370), 295–305.

McNeil, A. (2024). Intergenerational educational mobility and anti-system support: The journey matters. Socio-Economic Review, 23

(1), 1–23.

Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries. Advances in Experimental Social Psychology, 25

, 1–65.

Schwartz, S. H. (2006). A theory of cultural value orientations: Explication and applications.Comparative Sociology, 5

(2–3), 137–182.

Stamatopoulou, G., & Symeonaki, M. (2025). Intergenerational social mobility in Europe: Findings from the European Social Survey. In Quantitative methods and data analysis in applied demography

(pp. 239–252). Springer.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Mosza Diána

Absztrakt címe: Narratív szemlélet és digitális történetmondás a középiskolai magyar nyelv és irodalom oktatásban

Kulcsszavak: narratológia, narratív kompetencia, digitális storytelling, szövegértés, irodalompedagógia

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: A témaválasztás indoklása és elméleti keretek

A 21. századi diákokat narratívák veszik körül: irodalmi szövegek, filmek, videojátékok, közösségimédia-tartalmak és saját élettörténetük egyaránt elbeszélésszerű struktúrákban szerveződnek. A narratológia – az elbeszélések szerkezetét és működésmódját vizsgáló tudományág – olyan fogalmi eszköztárat kínál, amely képes ezeket a struktúrákat láthatóvá és értelmezhetővé tenni. Kutatásom alapfelvetése szerint a narratív szemlélet középiskolai irodalomoktatásba és anyanyelvpedagógiába való integrálása kulcsszerepet játszhat mind a szövegértés, mind a szövegalkotás fejlesztésében. Ennek a szemléletnek a digitális narratív környezet megértése éppúgy szerves részét alkotja, mint a kanonikus irodalmi szövegek olvasása.

Az elméleti keretet egyrészt a klasszikus narratológia (Genette 1972), másrészt a posztklasszikus, történetvilág-alapú megközelítések (Herman 2009) adják. Előbbi a szöveg belső szerkezetének – időkezelés, nézőpont, fokalizáció, elbeszélői helyzet – pontos leírására alkalmas, utóbbi a befogadói tapasztalatot és a narratív megértés kognitív dimenzióit helyezi előtérbe. A kettő együtt olyan integrált keretrendszert alkot, amely remekül alkalmazható a középiskolai irodalomóra különféle olvasási és szövegelemzési helyzeteiben. Fontos hivatkozási pont továbbá Jerome Bruner „narratív gondolkodásmód" fogalma (1986, 2002), amely a történetszerű megismerést alapvető emberi kognitív stratégiaként azonosítja, valamint Hanna Meretoja narratív identitásról szóló munkája (2022), amely a saját élettörténet reflektív szemlélésének önismereti és kommunikációs jelentőségét hangsúlyozza.

A digitális kompetencia mint kapcsolódási pont

A 2020-as Nemzeti Alaptanterv a kilenc kulcskompetencia között nevezi meg a digitális kompetenciát. S bár a szövegértési kompetencia már kulcskompetenciák fejlesztésénél is kiemelt szerepet kap, a digitális narratív környezet megértése és alakítása különösen fontos napjaink diákjai számára: a közösségi média, videós tartalmak, transmedia történetvilágok értő befogadásához és kritikus olvasásához ugyanaz a narratív szemlélet szükséges, amelyet az irodalomóra fejleszthet. A digitális storytelling mint pedagógiai eszköz és mint a diákok hétköznapi tapasztalatának meghatározó eleme ezért szerves részét képezi a kutatásnak: egyrészt annak illusztrációjaként, hogy a narratív kompetencia transzferálható készség, másrészt mint a szövegalkotás-fejlesztés korszerű módszertani lehetősége.

A kutatás célja és kutatási kérdések

A kutatás célja annak feltárása, hogy a narratológiai fogalmi keret és szemléletmód hogyan integrálható a középiskolai magyar nyelv és irodalom oktatás törzsanyagába. Vezető kutatási kérdéseim: mely narratológiai fogalmak és megközelítések illeszthetők be a NAT 2020 által meghatározott tananyagba anélkül, hogy a kötelező tartalmaktól eltérnénk? Hogyan támogatja a narratív szemlélet a szövegértés és szövegalkotás fejlesztését kanonikus irodalmi szövegek (pl. Homérosz, E.T.A. Hoffmann, Kafka és Kosztolányi Dezső és prózája) tanítása során? Milyen kapcsolat mutatható ki a narratív kompetencia és a digitális szövegek kritikus befogadása között?

Módszer

NEMZETI SZÁLDAT

A kutatás módszere tanterv- és tankönyvelemzés: a NAT 2020 Magyar nyelv és irodalom dokumentumát és a kapcsolódó tankönyvsorozatokat (OFI-s tankönyv, illetve alternatív kiadványok) vizsgálom abból a szempontból, hogy milyen explicit és implicit narratológiai tartalmak jelennek meg bennük, és hol azonosíthatók azok a pontok, ahol a narratológiai szemlélet természetesen beépíthető a tananyagba. Az elemzést konkrét tématervek kidolgozása egészíti ki.

Eredmények és jelentőség

A kutatás közvetlen gyakorlati eredménye három kidolgozott, lektorált és nyilvánosan hozzáférhető tématerv, amelyek a narratológiai integráció lehetséges modelljeit mutatják be. Az elméleti eredmény annak igazolása, hogy a narratológia nem csupán az irodalomtudomány belső eszköze, hanem tantárgyakon átívelő, a digitális kompetenciával is összekapcsolható pedagógiai szemlélet. Mivel a szövegértés és szövegalkotás minden tudásterületen alapkészség, a kutatás eredményei az irodalomóra határain messze túlmutató jelentőséggel bírnak.

Hivatkozott irodalom

BRUNER, Jerome, Actual Minds, Possible Worlds, Harvard University Press, 1986.

BRUNER, Jerome, Making Stories: Law, Literature, Life, Harvard University Press, 2002.

GENETTE, Gérard, Discours du récit = Figures III, Paris, Seuil, 1972, 67–282.

HERMAN, David, Basic Elements of Narrative, Wiley-Blackwell, Oxford, 2009.

MERETOJA, Hanna, Life and narrative = Routledge companion to narrative theory, eds. Paul DAWSON – Maria MÄKELÄ, Routledge, 2022, 273–285.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Mrázik Julianna Méhész-Csisztu Dávid

Absztrakt címe: Zoom-fáradtság az oktatásban: a videókonferencia-alapú tanulás és az online találkozók kognitív terhelése

Kulcsszavak: Zoom-fáradtság, digitális munkakörnyezet, kognitív terhelés, online kommunikáció

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: A COVID–19 járvány idején felgyorsult digitális átállás következtében a videókonferencia-alapú kommunikáció a munka, az oktatás és a társadalmi kapcsolattartás egyik meghatározó formájává vált. Az olyan platformok, mint a Zoom, a Microsoft Teams vagy a Google Meet, lehetővé tették a fizikai jelenlét pótlását, ugyanakkor új jelenséget is létrehoztak, amelyet a szakirodalom, pl. a Stanford Egyetem kutatása „zoom-fáradtságként" (Zoom fatigue) ír le (Webb, 2021). A téma vizsgálatát az indokolja, hogy a digitális kommunikáció mindennapossá válása ellenére a folyamatos videókapcsolatok pszichológiai és kognitív hatásai még mindig viszonylag kevéssé feltárt területnek számítanak, különösen a társadalomtudományi-neveléstudományi megközelítésekben.

A kutatás elméleti kerete több tudományterület eredményeire épül. Egyrészt a médiatudomány és a digitális kommunikáció kutatásai (Bailenson, 2021; Wiederhold, 2020) szolgálnak alapul a videókommunikáció sajátosságainak értelmezéséhez. Másrészt a kognitív terhelés elmélete (Sweller, 1988) és a számítógép-közvetített kommunikációról szóló klasszikus munkák (Short, Williams és Christie, 1976) segítenek megérteni, hogy a technológiai közvetítés miként módosítja az interakciók dinamikáját. A kutatási előzmények rámutatnak arra, hogy a folyamatos szemkontaktus szimulációja, az önkép állandó figyelése, valamint a nonverbális jelek korlátozott értelmezhetősége jelentős mentális terhelést eredményezhet (megnőtt az orr-plasztikák száma, mivel a kamerába nézés erősen felnagyítja a látványt ezen a ponton, a „zoom-boom" jelenség[1]

).

A kutatás célja annak feltárása, hogy a zoom-fáradtság milyen tényezők következtében alakul ki, valamint, hogy ezek a tényezők miként befolyásolják a digitális környezetben dolgozók és tanulók kognitív és érzelmi állapotát. A vizsgálat központi kutatási kérdései a következők: (1) milyen kommunikációs és technológiai sajátosságok járulnak hozzá a videókonferenciák okozta mentális kimerüléshez; (2) hogyan érzékelik a felhasználók a videóalapú kommunikáció során jelentkező kognitív terhelést; (3) milyen stratégiák segíthetik a digitális munka- és tanulási környezetben a zoom-fáradtság csökkentését. A kutatás hipotézise szerint a zoom-fáradtság elsősorban a megnövekedett kognitív terhelés, a folyamatos önmonitorozás és a nonverbális kommunikáció korlátozottságának együttes hatásából fakad.

A kutatás módszertana kvantitatív stratégia mentén valósul meg. Online, a Stanford által használt kérdőívvel (Fauville, et al., 2021) felmérés készült randomizált mintán, szívességi kitöltés keretében munkavállalók és egyetemi hallgatók körében, akik rendszeresen vesznek részt videókonferenciákon. Az adatok elemzése statisztikai értékeléssel történt, amely lehetővé tette a jelenség többdimenziós vizsgálatát és a változók közötti kapcsolatok vizsgálatát, mint például a figyelemtartás szubjektív megítélését vagy a zoom-kifáradás megélt percepcióját, a tanulási hatékonyság tapasztalását a válaszadókban.

Az előzetes eredmények azt mutatják, hogy a résztvevők jelentős része tapasztal koncentrációs nehézséget, szemfáradtságot és mentális kimerülést a hosszabb videóértekezletek során. Különösen erős terhelést jelent a saját kép folyamatos figyelése, a mesterségesen fenntartott szemkontaktus, valamint a nonverbális visszajelzések

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

bizonytalansága. Ugyanakkor az is kirajzolódik, hogy bizonyos szervezési és technológiai megoldások – például rövidebb meetingek, kamera nélküli szakaszok vagy szünetek beiktatása – jelentősen csökkenthetik a felhasználók által érzékelt terhelést.

A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy a zoom-fáradtság jelenségét a neveléstudomány metszéspontjában vizsgálja. Gyakorlati szempontból az eredmények hozzájárulhatnak olyan munka,- és tanóraszervezési gyakorlatok kialakításához, amelyek csökkentik a digitális túlterhelést, ugyanakkor segítik a tanulástámogatást és fenntarthatóbbá teszik az online munkavégzés és tanulás formáit.

[1]

https://esztetikaonline.hu/zoom-boom-uj-fogalom-az-orvosesztetikaban

(2026. 03. 09.)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Mrázik Julianna Vida Gergő, Zank Ildikó

Absztrakt címe: Digitális káosz és a tárgyak infrastruktúrája: az információs és a tárgyak okozta túlterhelés pedagógiai dimenziói

Kulcsszavak: digitális káosz, információs túlterhelés, tárgyak infrasturktúrája

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A digitális technológiák mindennapi életet átszövő jelenléte egyre inkább a „digitális káosz" tapasztalatában válik megragadhatóvá: az információk, platformok, eszközök és adatfolyamok gyors ütemű proliferációja komplex, gyakran átláthatatlan rendszereket hoz létre. A kutatás témaválasztását az a felismerés indokolja, hogy a digitális káosz jelensége nem csupán információs vagy kommunikációs probléma, hanem szorosan összefügg a digitális technológiákat hordozó tárgyak és infrastruktúrák materiális szerveződésével. A tanulmány ezért a digitális rendszereket nem pusztán virtuális térként, hanem tárgyakból, hálózatokból és technikai infrastruktúrákból álló ökoszisztémaként vizsgálja.

Az elemzés elméleti kerete elsősorban az infrastruktúrakutatás, a tudomány- és technológiatanulmányok (STS), valamint a digitális materialitás fogalmi apparátusára épül. A kutatás elmélete kerete Susan Leigh Star infrastruktúra-elmélete, Bruno Latour és az aktor–hálózat elmélet (Actor-Network Theory - ANT) tárgycentrikus megközelítése, valamint Shannon Mattern és Lisa Parks médiainfrastruktúrával kapcsolatos munkái. E kutatási hagyományok közös felismerése, hogy az infrastruktúrák többnyire láthatatlanul működnek, és csak akkor válnak érzékelhetővé, amikor működésük zavarba ütközik. A digitális káosz éppen ilyen zavarjelenségként értelmezhető: rámutat a háttérben működő technikai, logisztikai és információs rendszerek komplexitására, elég csak arra a tényre gondolnunk, hogy a

digitális fordulat sokszor a frontális, célközpontú tanári stratégia-releváns paradigmát erősíti.

A kutatás célja annak feltárása, hogy a digitális káosz miként kapcsolódik a digitális eszközök és tárgyak infrastruktúrájához, illetve, hogy ezek a rendszerek milyen módon strukturálják a felhasználói tapasztalatot. A főbb, orientáló kutatói kérdések, melyek megválaszolására a kutatási adatgyűjtés kitért, az alábbiak voltak:

(1) milyen materiális és infrastrukturális feltételek hozzák létre a digitális káosz tapasztalatát (Nushi et al, 2025),;

(2) hogyan, milyen folyamatok révén válik láthatóvá a tárgyak és hálózatok infrastruktúrája, pl. egy akciókutatás keretében megvalósuló tanár-diák partnerség során, mely lehetővé teszi annak a kérdésnek a megválaszolását, hogy mi történik velük és a tanítási-tanulási folyamatainkkal ebben a közösen kialakítotttérben

(Zank, 2024).;

(3) milyen új értelmezési lehetőségeket kínál a tárgyközpontú megközelítés a digitális tanulási környezetek elemzésében. A megfelelő játékok például javíthatják a tanulási lehetőségeket és értékes betekintést nyújthatnak a gyermek képességeibe. A digitális eszközök megválasztása komoly körültekintést igényel, különösen bizonyos tünetegyüttesek esetén (Vida, 2024).;

(4) hogyan, milyen folyamatok révén válik láthatóvá a digitális rendszerek túlterhelése vagy hibája, a tárgyak infrastruktúrája és hálózatok „rendetlensége", (Mrázik, 2024).

A kutatás kvalitatív módszertani megközelítést alkalmaz, amely digitális platformok, okoseszközök és felhőalapú szolgáltatások működésének tematikus elemzésén (Braun ésClark2006) alapulva azt méri, hogyan alakul ki a felhasználók számára kaotikusnak tűnő

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

információs környezet. A módszertani keret lehetővé teszi a technológiai rendszerek mögötti láthatatlan struktúrák feltárását.

Az előzetes eredmények arra utalnak, hogy a digitális káosz nem pusztán az információ mennyiségének növekedéséből fakad, hanem abból is, hogy a digitális infrastruktúrák különböző rétegei eltérő logikák szerint szerveződnek. Ezek az egymásra épülő, de gyakran inkompatibilis rendszerek olyan komplex hálózatot alkotnak, amelyben a felhasználó számára nehezen követhető kapcsolatok és folyamatok jönnek létre. A tárgyak infrastruktúrájának vizsgálata így új perspektívát nyit a digitális környezetek kritikai értelmezésében.

A kutatás elméleti jelentősége abban rejlik, hogy összekapcsolja a digitális kultúra vizsgálatát az infrastruktúrakutatással és a materiális neveléstudománnyal. Gyakorlati szempontból hozzájárulhat a digitális rendszerek átláthatóbb tervezéséhez, valamint a technológiai környezetek neveléstudományi megalapozottságú fejlesztéséhez. A kutatás nyomán folyó praxis számára láthatóvá lesznek a főbb elakadások, segítve ezzel a minél professzionálisabb megoldásmódok kimunkálását.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Nagy Csilla

Absztrakt címe: Osztályfőnöki munka a hazai és nemzetközi szakirodalomban

Kulcsszavak: osztályfőnöki munka, pedagógiai kompetencia, forráselemzés

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Osztályfőnöki munka a hazai és nemzetközi szakirodalomban

Nagy Csilla

Az osztályfőnöki munka gyakran a pedagógiai diskurzusok fókuszába kerül, mégis a szükséges kompetenciák és a kapcsolódó elvárások rendszerezése a szakirodalomban gyakran hiányos. A vizsgálatom középpontjában olyan sokrétű pedagógiai tevékenység áll, amely egyaránt jelen van a nevelésben, a közösségépítésben és az egyén támogatásában. Az osztályfőnöki munka közvetlen hatással van a tanulók szociális fejlődésére, iskolai beilleszkedésére és tanulmányi előmenetelére. Áttekintésem során arra a kérdésre keresem a választ, hogy milyen módon jelennek meg az osztályfőnöki feladatok, kompetenciák és szerepelvárások a vizsgált dokumentumokban, és ezek az értelmezések hogyan járulnak hozzá a pedagógiai gyakorlat elméleti megalapozásához. Célom annak bemutatása, hogy az osztályfőnöki munka hogyan értelmezhető az adatalapú pedagógia és a tanuláselemzés keretében: áttekintem a kompetenciákat, feladatokat és azok gyakorlati megvalósítását.

A forrásokat PRISMA irányelvek szerint vizsgáltam, így biztosítottam, hogy a feldolgozott szakirodalom kiválasztása módszertanilag megalapozott és ellenőrizhető legyen. Három adatbázisban (ERIC, Scopus, Google Scholar) kerestem legfeljebb tíz éves (1), hazai és nemzetközi (2) publikációk között, összesen 18362 rekordot kaptam, ezekből 3 126 maradt a duplikátumok és irreleváns címek eltávolítása után. Olyan, az osztályfőnöki munka szerepköreit, tevékenységeit vagy hatékonyságát vizsgáló empirikus és elméleti tanulmányokat (3) tartottam meg, amelyek kevert módszertannal (mixed methods) (4) dolgoztak, magyar, angol vagy német nyelven (5). A találatok szűkítését mesterséges intelligencia bevonásával végeztem el. Az öt kiválasztási kritériumnak megfelelt 125 tanulmány absztraktjának átolvasása után 18 hazai és 9 nemzetközi tanulmányt tartottam meg a szakirodalmi szintézishez.

Az eredmények alapján a kutatás keretét az osztályfőnöki tevékenység pedagógiai, szociális és szervezési dimenziói adják. A hazai és nemzetközi publikációk alapján látható, hogy az osztályfőnök személyisége, kommunikációs készsége és a diákokkal kialakított bizalmi kapcsolata egyértelműen meghatározza az osztályközösség működését és a tanulói teljesítmény alakulását. (HBSC Study, 2020) A pedagógiai kutatások fejlődése során megjelent a pedagógus személyének vizsgálata is, ahol a hangsúly a tevékenységről a személyiség szerepére került. (Szivák, 2002) Az oktatási folyamatok értelmezésében fokozatos elmozdulás figyelhető meg a módszertani kérdésektől a pedagógus személyes jellemzőinek vizsgálata felé, hangsúlyozva, hogy a tanári énhatékonyság, reflektivitás és személyes kompetenciák szoros összefüggést mutatnak a tanulói teljesítmények alakulásával. E megközelítés alapján a pedagógus nem pusztán a tanulásszervezés kivitelezője, hanem olyan komplex személyiség, aki saját kompetenciáin, meggyőződésein és kapcsolati működésén keresztül formálja a tanulói eredményességet. (Bagdy, 1997)

A szabályozó dokumentumok és ajánlások főként a feladatok felsorolására koncentrálnak, kevés hangsúlyt fektetnek a gyakorlati megvalósításra és a hatékonyság mérésére. A szakirodalom alapján az osztályfőnök személyes kompetenciái és a diákokkal kialakított bizalmi kapcsolat döntő szerepet játszik a közösség működésében. A vizsgált források nem mindig tükrözik a mindennapi gyakorlat összetettségét, sőt olyan is előfordul, hogy eltérő

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

hangsúlyt helyeznek a szerepkör ugyanazon aspektusára. A kutatás újszerűsége abban rejlik, hogy a hazai és nemzetközi források összevetésével átfogó képet ad az osztályfőnöki munka tartalmi és módszertani elemeiről, valamint a hiányzó területek azonosításáról. Elméleti jelentősége abban áll, hogy hozzájárul az osztályfőnöki tevékenység kompetenciáinak és szerepköreinek pontosabb meghatározásához, gyakorlati jelentősége pedig az, hogy iránymutatást nyújthat az osztályfőnöki programok és képzések fejlesztéséhez, megmutatja a jó gyakorlatok azonosításának és terjesztésének szükségességét, támogatva ezzel a középfokú intézmények pedagógiai munkáját.

Kulcsszavak: osztályfőnöki munka, pedagógiai kompetencia, forráselemzés

Hivatkozások:

Bagdy Emőke (1997): A pedagógus hivatásszemélyisége

. KLTE Pszichológiai Intézet, Debrecen

Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study

. (2020) WHO. https://www.who.int/europe/initiatives/health-behaviour-in-school-aged-children-(hbsc)-study

(2026. 03.20.)

Szivák Judit (2002): A pedagógusok gondolkodásának kutatási módszerei

. Műszaki Kiadó, Budapest.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Nagy Irén

Absztrakt címe: Project-Based Learning in an Inclusive Hungarian Secondary EFL Classroom: A Case-Study

Kulcsszavak: inclusive education; digital literacy; project-based learning; secondary EFL; special educational needs

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: The growing diversity of learners in secondary education, particularly the increasing number of students with Special Edcational Needs (SEN) and milder forms of learning and/or social difficulties calls for effective inclusive pedagogical approaches. In the Hungarian context, inclusive education has developed significantly since the 1980's (Kovács, 2020) and recent data show that an increasing number of students with diverse needs are educated in mainstream settings (European Agency for Special Needs and Inclusive Education, n.d.). However, limited research has examined how specific teaching methods function in inclusive secondary classrooms. This study addresses this gap by investigating the role of Project-Based Learning (PBL) in supporting learners in an inclusive English as a Foreign Language (EFL) setting.

The theoretical framework is based on inclusive education theory, Project-Based Learning (PBL) and Project-Based Language Learning (PBLL). PBL is rooted in student-centred, collaborative and authentic learning (Fried-Booth, 2002) and has been shown to enhance motivation, autonomy and higher-order thinking skills (Laong Luchang & Mohamad Nasri, 2023). Recent studies also highlight its relevance for inclusive and digital education contexts (D'Elia et al., 2025), although its implementation in inclusive secondary education remains under-researched.

The aim of the study is to examine how PBL supports students with SEN in an inclusive secondary EFL classroom and to identify its perceived advantages and challenges. The research is guided by two questions: (1) In what ways can PBL support SEN students in secondary EFL teaching? (2) What are the perceived benefits and challenges of implementing PBL in an inclusive classroom?

A mixed-methods case study design was employed (Hamilton & Corbett Whittier, 2013), involving a group of 12 ninth-grade students in an alternative Hungarian secondary grammar school, six of whom had identified learning differences. Data collection included mid-term and end-of-year exam results and student questionnaires complemented by follow-up discussions, allowing for triangulation of findings.

The findings indicate that PBL contributes positively to student engagement, motivation, collaboration and oral language development across all learner groups, supporting earlier findings on inclusive PBL practices (Uliasz, 2016). SEN students particularly benefited from interactive and scaffolded activities which enabled meaningful participation. At the same time, results show that PBL has a more limited impact on reading comprehension and grammatical accuracy, suggesting the need for complementary explicit instruction in these areas, which rely on complex cognitive processes (Ardanouy & Deacon, 2025). While performance gaps between SEN students and their peers persisted in certain domains, they did not widen over time.

The study demonstrates that PBL can be an effective and inclusive pedagogical approach in secondary EFL education when combined with appropriate scaffolding and differentiation. Its practical significance lies in providing a flexible framework that supports diverse learners, while its theoretical contribution highlights the conditions under which PBL can enhance

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

inclusion in language education. The findings contribute to current discussions on balancing innovation and tradition in education in the digital age.

References

Ardanouy, E., & Deacon, S. H. (2025). Morphological awareness and reading comprehension: To what extent do semantic relations in the classic sentence completion task influence associations? Reading and Writing, 38

, 2563–2579. https://doi.org/10.1007/s11145-024-10606-8

D'Elia, P., Stalmach, A., Di Sano, S., & Casale, G. (2025). Strategies for inclusive digital education: Problem/project-based learning, cooperative learning, and service learning for students with special educational needs. Frontiers in Education, 9

, Article 1447489. https://doi.org/10.3389/feduc.2024.1447489

European Agency for Special Needs and Inclusive Education. (n.d.). https://www.european-agency.org/data/hungary/datatable-overview

Fried-Booth, D. L. (2002). Project work

(2nd ed.). Oxford University Press.

Hamilton, L., & Corbett Whittier, C. (2013). Using case study in education research

. SAGE Publications.

Kovács, K. (2020). Inclusion of intellectually disabled children in early childhood education in Hungary in the light of the law. International Dialogues on Education, 7

(2), 70–79. https://doi.org/10.53308/ide.v7i2.38

Laong Luchang, A., & Mohamad Nasri, N. B. (2023). Project-based learning (PBL) in enhancing students' higher order thinking skills (HOTS): A systematic literature review. International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development, 12

(4), 1651–1679. https://doi.org/10.6007/IJARPED/v12-i4/20404

Uliasz, K. (2016, April 12). Inclusive special education via PBL. PBLWorks

. https://www.pblworks.org/blog/inclusive-special-education-pbl

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Nagy Krisztina Szabó Gabriella, Homoki Andrea, Ládonyi Zsuzsanna

Absztrakt címe: Tanulható-e a segítő hivatás? Megtaníthat-e rá a mesterséges intelligencia?

Kulcsszavak: segítő hivatás, mesterséges intelligencia, digitális környezet, oktatás

Szakosztály: Gyermekvédelmi és szociálpedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: Kutatásunk kiindulópontját és az elméleti háttér egyik vonulatát az a kérdéskör jelenti, hogy a humán professziók (szociális munka, szociálpedagógia stb.) végzéséhez mi a fontosabb, a személyiségbeli összetevők (erre születni kell), vagy pedig a tudás, a képzettség, vagy ezek egymást feltételező tényezők? A szakma tudásalapjában és így a képzésben is meg kell találni a megfelelő arányokat az elméleti jellegű, tudományos alapokra épülő tudás és a gyakorlatban alkalmazható, inkább készségjellegű kompetenciák között. (Hegyesi-Talyigás, 1994, Kozma, 2006, Nagy, 2009, Feuer-Nagy, 2011, Egan, 2011, Galuske, 2019, stb.).

A kutatás másik szálát a digitális technológia, IKT eszközök, és a mesterséges intelligencia tanuláshoz kapcsolódó használatát feltáró kutatások jelentik (Molnár et al, 2017, Fehér-Aknai, 2024, Contractor- Reyes, 2025 stb.) Az MI használata terén erőteljes diszciplináris hatás mutatkozott az egyetemisták körében, illetve a nemek és a tanulmányi átlag szerinti megoszlás is összefüggést mutat az MI használati szokásokkal. A társadalomtudományi területen tanulók a második legmagasabb használati aránnyal rendelkező csoport (84,6%). Gyakrabban használják az MI-t fogalmak elmagyarázására és szövegek összefoglalására. Lényeges a szabályozás hatása: az intézményi tiltások jelentősen csökkentik a bevallott használatot (Contractor- Reyes, 2025).

Kutatásunk a mesterséges intelligencia (MI) a felsőoktatásban társadalomtudományi területen, segítő hivatáshoz sorolható szakok hallgatóinak tanulásában betöltött szerepét vizsgálja, különös tekintettel a hallgatói szokásokra és az intézményi politikák hatásaira.

A kutatás célja, hogy feltárja:

1. A segítő hivatásokra készülő hallgatók meglátásait a személyiségjegyek vs. a szakmai elméleti és gyakorlati tudásbázis fontosságáról, valamint a mesterséges intelligencia alkalmazásának lehetőségeiről a segítő hivatásra való felkészülésben.

2. Az MI használatnak mintázatait (mennyire elterjedt az MI használata, mire használják a mesterséges intelligenciát a tanuláshoz kapcsolódóan, melyek az előnyei, milyen nehézségekkel, dilemmákkal küszködnek).

3.Az intézményi politika, szabályozási környezet sajátosságait a felsőoktatási intézményekben, és az ezzel kapcsolatos hallgatói attitűdöket.

Vizsgálatunk célcsoportját

három felsőoktatási intézményben (Pünkösdi Teológiai Főiskola, Gál Ferenc Egyetem, Veszprémi Érseki Főiskola) segítő hivatásra készülő, pl. szociális munkás, családkonzulens, gyermek-és ifjúságvédelmi tanácsadó képzésben részt vevő hallgatók jelentik.

Módszer:

esettanulmányok készítése

1.A segítő hivatásokra felkészítő szakokat működtető felsőoktatási intézmény sajátosságainak, digitális oktatási környezetének bemutatása (pl. hibrid oktatás rendszere, tárgyi feltételrendszer bemutatása, MI szabályozás)

2.A hallgatók megkérdezése online kérdőíves felméréssel

A konferencián a szimpózium előadás

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

során egyrészt a felsőoktatási intézmények szabályozási sajátosságainak (jó gyakorlat, nehézségek, dilemmák), másrészt pedig a hallgatók megkérdezéséből származó eredmények bemutatására kerül sor, valamint lehetőség nyílik összehasonlító elemzésre is.

Hipotézisek:

1.A hallgatók többsége elképzelhetetlennek tartja a segítő hivatás végzésére való felkészülést csupán digitális technológia, IKT eszközök, mesterséges intelligencia segítségével, a tanteremben illetve a terepen tartott órák, gyakorlatok nélkül.

2.Minden hallgató igénybe veszi a mesterséges intelligencia segítségét a tanulás során, és a korábbi vizsgálatok eredményeihez hasonlóan ezt leginkább a fogalmak elmagyarázására és szövegek összefoglalására használják.

Jelen vizsgálat újabb eredményekkel járul hozzá a kutatásalapú oktatás és tanulásfejlesztés megvalósításához a segítő hivatások területén. Az összehasonlító vizsgálat által lehetőség nyílik több felsőoktatási intézményben kialakított tanulási környezet (hibrid, online és kiterjesztett valóságú oktatás) bemutatására, valamint a kérdőíves vizsgálat eredményeinek ismertetésével a mesterséges intelligencia használatát illető viták és dilemmák elemzésére. A digitális korban a tanulás új kihívásokat jelent; egyrészt a hallgatók vonatkozásában (pl. a kreativitás, az önszabályozás, motiváció fejlesztése), másrészt pedig a tanári szerepek és kompetenciák területén. Változtatások (pedagógiai innovációk és technológiai megoldások) szükségesek a tanulás támogatására a professzionális segítő szakemberek képzése területén is.

Irodalom:

Contractor, Z. & Reyes, G. (2025): Generative AI in Higher Education: Evidence from an Elite College

Hegyesi, G. & Talyigás, K. (1994) szerk. A szociális munka elmélete és gyakorlata 1. Semmelweis Kiadó. Budapest.

Kozma, J. (2006) szerk. Kézikönyv szociális munkásoknak. Szociális Szakmai Szövetség.

Nagy, K. (2009) Professzionalizáció és professzióelméletek a segítő hivatások tükrében. Esély.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Nagy Róbert

Absztrakt címe: Digitális fejlesztőprogram beválásvizsgálati kutatásának eredményei

Kulcsszavak: beválásvizgálat, digitális fejlesztőprogram, tanulásban akadályozottak fejlesztése

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: A digitális pedagógiai innovációk, így az intelligens oktatási rendszerek (ITS) elterjedése szükségessé teszi az empírián alapuló tudományos igényű beválásvizsgálatok elvégzését. A digitális kompetenciafejlesztés és a játékos tanulási környezetek hatásmechanizmusairól hazai kontextusban kevés kontrollcsoportos kutatás áll rendelkezésre.

Az intelligens oktatási rendszerek adaptív visszajelzést, személyre szabott tanulási utakat és tanulói diagnosztikát kínálnak fejlett algoritmusok segítségével (Mousavinasab et al., 2018). A tanulási analitika támogatja a tanulói viselkedés elemzését, a motiváció növelését és a lemorzsolódás csökkentését (Bhutoria, 2022). Az MI-támogatott rendszerek képesek személyre szabott tartalomajánlásra és formatív értékelésre is (Kochmar et al., 2022). Az ITS-rendszereknek nagy szerepe lehet a tehetséggondozás, a speciális igényű tanulók támogatása területén is (Kamalov et al., 2023; Southgate et al., 2019).

A kutatás célja a Csillagsuli, mint hazai fejlesztésű ITS pedagógiai használhatóságának és tanulói hatásainak feltárása volt.

A kutatás három almintára épült: a programot használó pedagógusokra (N=4 intézmény), a tanulói beavatkozási csoportra (N=135 fő) és a kontrollcsoportra (N=26 fő). A mintát fenntartói diverzitás (állami, egyházi, alapítványi) és regionális sokszínűség (4 db NUTS2 régió) jellemezte. A kutatás figyelembe vette az Országos Kompetenciamérés eredményeket valamint a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók arányát is, mint moderáló tényezőket, amelyek befolyásolhatják a digitális fejlesztőprogram hatásmechanizmusát.

A tanulói hatásvizsgálat kontrollcsoportos, két mérési pontú elrendezésben online mérőeszközökkel zajlott. A pedagógusadatok fókuszcsoportos interjúkból származnak, amelyekben a használhatóság, a motiváció, a differenciálás és a szervezési illeszkedés kérdései kerültek előtérbe.

Az eredmények több ponton újszerű jelenségeket tártak fel. A tanulók motivációja és bevonódása minden intézménytípusban kiemelkedő volt; a digitális és gondolkodási kompetenciákban pozitív irányú elmozdulás mutatkozott, míg az alapkészségekben rövid távon nem jelentkezett szignifikáns változás. A pedagógusok szerint a program támogatja a differenciálást, a tanulási kihívással küzdők célzott fejlesztését.

A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy hozzájárul a digitális tanulási környezetek hatásvizsgálatának hazai diskurzusához, különösen a kontextusszenzitív implementáció és a moderáló tényezők szerepének feltárásával. Gyakorlati jelentősége, hogy konkrét fejlesztési irányokat jelöl ki a program továbbfejlesztéséhez és adatvezérelt visszajelzést ad az intézmények digitális pedagógiai gyakorlatainak finomhangolásához.

Bhutoria, A. (2022). Personalized education and artificial intelligence… Computers and Education: AI, 3, 100068.

Kamalov, F., Santandreu Calonge, D., & Gurrib, I. (2023). New era of artificial intelligence in education. Sustainability, 15(16).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Kochmar, E., Vu, D. D., Belfer, R., Gupta, V., Serban, I. V., & Pineau, J. (2022). Automated data-driven generation of personalized pedagogical interventions. IJAIED, 32, 323–349.

Mousavinasab, E., Zarifsanaiey, N., Niakan Kalhori, S. R., Rakhshan, M., Keikha, L., & Ghazi Saeedi, M. (2018). Intelligent tutoring systems: A systematic review. Interactive Learning Environments, 29, 142–163.

Southgate, E., Blackmore, K., Pieschl, S., Grimes, S., McGuire, J., & Smithers, K. (2019). Artificial Intelligence and Emerging Technologies in Schools. University of Newcastle.

NAT (2020). Nemzeti alaptanterv.

Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning (2018/C 189/01).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Nagyné Ádámszki Tímea

Absztrakt címe: Interkultúrális nevelés óvodai gyakorlata

Kulcsszavak: idegen nyelv, kultúra, interkultúrális nevelés

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: Interkultúrális nevelés óvodai gyakorlata: A tanulmányban a nyelv és a kultúra elválaszthatatlan egységét szeretném bemutatni. Diplomamunkám egy részlete, mely során arra törekedtem választ találni, hogy Magyarországon milyen idegen nyelvi lehetőségek elérhetőek intézményi keretek között az óvodában. Megpróbálok rávilágítani arra, hogy az óvodáskori idegen nyelvi ismerkedés jóval több a szavak puszta elsajátításánál. Ez a folyamat a megismerés legmélyebb szintje, ahol a gyermek egy új szemüvegen keresztül tanulja meg érzékelni és értelmezni a világot. A korai nyelvi nevelés során a mondókák ritmusa és az egyszerű köszöntések nem csupán nyelvi panelek, hanem olyan érzelmi rezgések és életszemléleti minták, amelyek lebontják az ismeretlentől való félelem láthatatlan gátjait. Amikor a gyermek felismeri, hogy a különböző hangsorok mögött ugyanazok az egyetemes emberi értékek – mint a szeretet vagy a játék – húzódnak meg, a nyelv híddá válik, a kommunikáció pedig a precíz üzenetváltás helyett a másik felé való nyitottságról és a közös nevező kereséséről szóló, bizalmi folyamattá nemesedik.

Szeretném bemutató a neurológiai és pedagógiai szempontból is kulcsfontosságú elemeket. A nyelvi elemek ne kontextus nélküli, üres burkok maradjanak, a kulturális háttér, például a népszokások vagy ünnepek megismerése teszi az információkat élő, mélyen rögzült emlékekké. Ez az élményalapú megközelítés teremti meg a funkcionális többnyelvűség alapjait, ahol az idegen nyelv nem tantárgyként, hanem a felfedezés természetes eszközként jelenik meg, miközben finomodik a gyermek hallása és elmélyül az empátiás készsége. Szeretném bemutatni az európai kulturális sokszínűség befogadásának lehetőségét az óvodai élet mindennapi rutinjába ágyazva. Az immerzió és a „láthatatlan tanulás” módszerét a különböző módszertani lehetőségek tárházából. Tanulmányomban ennek a szemléletmódnak a gyakorlati megvalósítását szeretném bemutatni kiváló hazai példát a pápai Városi Óvodák Fáy András Lakótelepi Az ott kidolgozott interkulturális pedagógiai gyakorlat olyan kiforrott módszertani alapot kínál, amely bármely magyarországi nevelési intézmény számára inspirációként és adaptálható mintaként szolgálhat a kulturális érzékenyítés és a modern nyelvi nevelés terén.

Szakirodalom:

Bencéné Fekete Anikó Andrea (2022):

Az idegennyelv-elsajátítás hatékony módszerei az óvodában. MATE Neveléstudományi Intézet Gyermeknevelési Tanszék

Kuhl, P. K. (2010):

Brain Mechanisms in Early Language Acquisition. Neuron. (A gyermeki agy plaszticitásáról és a fonológiai érzékenységről szóló alapvető kutatás.)

https://www.nefmi.gov.hu/letolt/vilagnyelv/jo_gyakorlatok_2009/jo_gyakorlat_ovoda_a4_090601.pdf

(Pápai óvoda jó gyakorlata)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Naila Fethi Krisztián Józsa

Absztrakt címe: A Systematic Review of Cognitive and Linguistic Transfer in Trilingual Reading

Kulcsszavak: trilingual reading; multilingual literacy; cross-linguistic transfer; language order; systematic review

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: Abstract

Research on trilingual reading has expanded markedly in recent years, yet evidence on how literacy develops across three languages within the same learner remains fragmented and theoretically under integrated, especially in naturally multilingual contexts (Bérubé et al., 2022). This systematic review addresses two questions that are central to the field: whether the order of language acquisition, particularly simultaneous versus sequential development, influences reading outcomes, and to what extent reading across three languages relies on shared cognitive and linguistic resources rather than predominantly language-specific processes. The review is grounded in a cross-linguistic transfer framework, according to which some components of reading may generalise across languages, whereas others remain constrained by orthographic structure, language similarity, and proficiency. Clarifying these issues is important both for multilingual literacy theory and for educational contexts in which learners build literacy across three languages.

Following PRISMA 2020 guidelines (Page et al., 2021), a systematic search of Scopus, Web of Science, and ERIC identified 661 records published between 2001 and 2025. After duplicate removal and title, abstract, and full-text screening based on predefined inclusion criteria, 14 empirical studies were retained for qualitative synthesis. The studies were compared in terms of language background, literacy context, assessed reading-related constructs, and reported cross-linguistic relationships. This design made it possible to identify recurring empirical patterns while also mapping important gaps in the current evidence base.

The synthesis shows that evidence on the role of language order is scarce and methodologically heterogeneous. Only a small number of studies directly compared simultaneous and sequential trilingual development, and the available evidence does not yet support firm conclusions. By contrast, cross-linguistic transfer was examined more consistently. Across the included studies, higher-order skills such as reading comprehension, phonological awareness, syntactic awareness, and working memory tended to show moderate to strong cross-language associations, suggesting that trilingual reading is partly supported by shared cognitive and linguistic resources (Abu-Rabia & Siegel, 2003). At the same time, decoding and word-level reading showed weaker transfer and more language-specific patterns, especially when the languages involved differed substantially in orthographic structure (Bérubé & Marinova-Todd, 2012). Transfer also appeared to be shaped by literacy experience and proficiency.

Overall, the review indicates that trilingual reading cannot be adequately understood by examining each language in isolation; however, transfer across languages is partial rather than universal. The main contribution of the review is that it consolidates a small but scattered body of evidence around two theoretically central questions and shows that shared-resource accounts are better supported for higher-order reading processes than for lower-level decoding. The findings therefore have both theoretical and practical significance: they support a more differentiated account of multilingual reading development and suggest that assessment and instruction in trilingual settings should address cross-linguistic connections while remaining sensitive to language-specific constraints. Future research should prioritise

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

longitudinal and comparative designs that clarify how acquisition order, orthographic distance, and proficiency interact over time.

References

Abu-Rabia, S., & Siegel, L. S. (2003). Reading skills in three orthographies: The case of trilingual Arabic-Hebrew-English-speaking Arab children. Reading and Writing, 16(7), 611-634. https://doi.org/10.1023/A:1025838029204

Berube, D., & Marinova-Todd, S. H. (2012). The development of language and reading skills in the second and third languages of multilingual children in French immersion. International Journal of Multilingualism, 9(3), 272-293. https://doi.org/10.1080/14790718.2011.631708

Berube, D., Uchikoshi, Y., & Marinova-Todd, S. H. (2022). A longitudinal examination of French and English reading comprehension in French immersion programs in Canada. Applied Psycholinguistics, 43(3), 607-640. https://doi.org/10.1017/S0142716422000030

Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., et al. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. BMJ, 372, n71. https://doi.org/10.1136/bmj.n71

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Négyesi Péter

Absztrakt címe: A digitális nevelés új határán: a mesterséges intelligencia etikai kihívásai

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, oktatásetika, algoritmikus torzítás, adatvédelem, közoktatás

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: A mesterséges intelligencia (MI) oktatási alkalmazásai – különösen a személyre szabott tanulási rendszerek, az automatizált értékelés, a prediktív analitika és a tanulói viselkedést elemző technológiák – egyre nagyobb szerepet kapnak a közoktatásban (Holmes et al., 2019; Murphy, 2019). E technológiák pedagógiai potenciálja mellett azonban olyan etikai és társadalmi kockázatok is megjelennek, mint az adatvédelem sérülése, a megfigyelés kiterjedése, a tanulói autonómia csökkenése, valamint az algoritmikus torzítás és diszkrimináció (Regan & Jesse, 2019; Stahl & Wright, 2018). A témaválasztást az indokolja, hogy a közoktatásban e kérdések kezelése még kevéssé kidolgozott, miközben a technológiai integráció gyors ütemben zajlik (Hrastinski et al., 2019).

A kutatás elméleti keretét az algoritmusok társadalmi beágyazottságát hangsúlyozó kritikai megközelítés, valamint az MI oktatásetikai értelmezései adják (Ko et al., 2020; Regan & Jesse, 2019). A kutatás célja annak feltárása, hogy az MI-alapú oktatási rendszerek milyen etikai dilemmákat vetnek fel a közoktatásban, és milyen pedagógiai stratégiák alkalmasak e kihívások kezelésére. A kutatás újszerűsége abban áll, hogy nem csupán az MI technikai működését vizsgálja, hanem annak társadalmi és neveléselméleti következményeit is középpontba állítja.

A kutatás módszere szintetizáló, narratív szakirodalmi elemzés, amely az MI oktatási alkalmazásaira és azok etikai vonatkozásaira fókuszáló empirikus és elméleti munkák összevetésére épül (Akgun & Greenhow, 2022; Roll & Wylie, 2016). Az eredmények rámutatnak, hogy az MI-rendszerek nem értéksemleges eszközök, hanem fejlesztőik döntéseit és a társadalmi egyenlőtlenségeket is tükrözik, ami különösen a hátrányos helyzetű tanulók esetében vezethet igazságtalan következményekhez (Murphy, 2019; Regan & Jesse, 2019).

A tanulmány újszerű hozzájárulása abban rejlik, hogy az etikai problémák elemzését konkrét pedagógiai megoldásokkal kapcsolja össze, bemutatva olyan tantervi kezdeményezéseket, amelyek az algoritmikus gondolkodás és az etikai érzékenység fejlesztését célozzák (Ali et al., 2019; Payne, 2019; Code.org, 2020). A kutatás elméleti jelentősége az MI oktatásetikai értelmezésének gazdagításában, gyakorlati jelentősége pedig abban áll, hogy iránymutatást ad a pedagógusok számára az MI felelős és kritikai alkalmazásához a közoktatásban.

Irodalomjegyzék

Akgun, S., & Greenhow, C. (2022). Artificial intelligence in education: Addressing ethical challenges in K-12 settings. AI and Ethics, 2

, 431–440. https://doi.org/10.1007/s43681-021-00096-7

Ali, S. A., Payne, B. H., Williams, R., Park, H. W., & Breazeal, C. (2019). Constructionism, ethics, and creativity: Developing primary and middle school artificial intelligence education. In Proceedings of the International Workshop on Education in Artificial Intelligence (EDUAI)

.

Code.org. (2020). AI for Oceans

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

. https://code.org/oceans

Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning

. Center for Curriculum Redesign.

Hrastinski, S., et al. (2019). Critical imaginaries and reflections on artificial intelligence and robots in postdigital K-12 education. Postdigital Science and Education, 1

, 427–445.

Ko, A. J., et al. (2020). It is time for more critical CS education. Communications of the ACM, 63

(11), 31–33.

Murphy, R. F. (2019). Artificial intelligence applications to support K–12 teachers and teaching: A review of promising applications, challenges, and risks

. RAND Corporation.

Payne, B. H. (2019). An ethics of artificial intelligence curriculum for middle school students

. MIT Media Lab.

Regan, P. M., & Jesse, J. (2019). Ethical challenges of edtech, big data and personalized learning: Twenty-first century student sorting and tracking. Ethics and Information Technology, 21

, 167–179.

Roll, I., & Wylie, R. (2016). Evolution and revolution in artificial intelligence in education. International Journal of Artificial Intelligence in Education, 26

, 582–599.

Stahl, B. C., & Wright, D. (2018). Ethics and privacy in AI and big data: Implementing responsible research and innovation. IEEE Security & Privacy, 16

(3), 26–33.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Négyesi Péter

Absztrakt címe: Adaptív tanulási rendszerekkel szembeni elvárások a középiskolai számelmélet oktatásában

Kulcsszavak: adaptív tanulási rendszer, számelmélet oktatása, tanulási szokások, pedagógusi elvárások, személyre szabott tanulás

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: A középiskolai számelmélet tanítása különösen érzékeny a tanulók előzetes tudásában, motivációjában és tanulási stratégiáiban mutatkozó különbségekre. A magas absztrakciós szint, valamint a fogalmi megértés nehézségei indokolttá teszik olyan adaptív digitális tanulási környezetek pedagógiai megalapozását, amelyek képesek támogatni a differenciálást és a személyre szabott tanulást (Tomlinson, 2001; Négyesi, 2021). A kutatás célja a tanulói és pedagógusi elvárások empirikus feltárása volt az adaptív tanulási rendszerekkel kapcsolatban a számelméleti témakörök tanításának kontextusában.

Az elméleti keret a tanulási folyamat funkcionális értelmezésére épül, amely a tanulói tanulási viselkedés, a tanulást közvetlenül támogató funkciók és a pedagógiai szabályozás dimenzióit integrálja. A vizsgálat a motivációelméleti megközelítésekre – különösen az önmeghatározás-elméletre (Deci & Ryan, 1985) –, a kompetenciaérzet szerepére (Bandura, 1997), valamint a differenciált oktatás pedagógiai koncepciójára (Báthory, 1992; Tomlinson, 2001) támaszkodik. Az adaptív rendszerek pedagógiai értelmezése szerint az adaptivitás mértéke abban ragadható meg, hogy a rendszer mennyiben képes igazodni a tanulók eltérő előfeltételeihez és haladási üteméhez (Komeczi, 2004; Négyesi et al., 2023). A szakirodalom hangsúlyozza, hogy a visszajelzés minősége és rendszeressége meghatározó a tanulási eredményesség szempontjából (Black & Wiliam, 1998; Hattie & Timperley, 2007), ugyanakkor kevéssé feltárt, hogy a számelméleti tanulást támogató adaptív rendszerekkel szemben milyen konkrét funkcionális elvárások jelennek meg.

A kutatás három kérdés köré szerveződött: (1) milyen tanulási szokások és digitális eszközhasználati mintázatok jellemzik a tanulókat; (2) milyen funkciókat tartanak fontosnak a tanulók és a pedagógusok az adaptív rendszerekben; (3) milyen eltérések figyelhetők meg a két nézőpont között. A hipotézisek újszerűsége abban áll, hogy az adaptív rendszerek pedagógiai megalapozását nem teljesítménymutatók, hanem a tanulási viselkedés és a pedagógiai igénystruktúrák összevetése révén közelíti meg.

A vizsgálat két kérdőíves adatfelvételen alapult (tanulók: N=118; pedagógusok: N=52). Az adatok elemzése leíró statisztikával, khi-négyzet próbával, t-próbával, varianciaanalízissel és korrelációszámítással történt; a mérőeszköz belső konzisztenciája megfelelő volt (Cronbach alpha=0,87). Az eredmények szerint a tanulók vegyes tanulási stratégiát alkalmaznak: a digitális eszközhasználat domináns, de a hagyományos eszközök szerepe is fennmarad. A tanulók kiemelten fontosnak tartják a vizuális magyarázatot (Chandra & Briskey, 2012), az interaktív feladatokat és a személyre szabott visszajelzést, míg a pedagógusok elsősorban az automatikus értékelést és a tanulási statisztikákat preferálják. Szignifikáns kapcsolat mutatkozott a digitális tananyaghasználat és a személyre szabás iránti igény között, valamint erős korreláció a vizuális támogatás és a személyre szabott tananyagok fontossága között.

A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy az adaptív tanulási környezetet pedagógiai mediációs rendszerként értelmezi, amely a tanulói és pedagógusi funkciókat integrálja. Gyakorlati szempontból a vizsgálat megalapozott fejlesztési irányokat jelöl ki a számelmélet tanítását támogató adaptív digitális rendszerek számára.

Irodalomjegyzék

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Bandura, A. (1997). Self-efficacy: The exercise of control.

New York: W. H. Freeman.

Báthory, Z. (1992). Tanulók, iskolák – különbségek.

Budapest: Tankönyvkiadó.

Black, P., & Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 5

(1), 7–74.

Chandra, V., & Briskey, J. (2012). ICT-driven pedagogies and mathematics learning. Mathematics Education Research Journal, 24

(4), 519–531.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior.

New York: Plenum.

Hattie, J., & Timperley, H. (2007). The power of feedback. Review of Educational Research, 77

(1), 81–112.

Komeczi, B. (2004). Az e-learning pedagógiai alapjai.

Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.

Négyesi, P. (2021). A számelmélet tanításának pedagógiai problémái. Matematika Tanítása, 29

(2), 3–12.

Négyesi, P., et al. (2023). Adaptív tanulási környezetek pedagógiai értelmezése a matematikaoktatásban.

Tomlinson, C. A. (2001). How to differentiate instruction in mixed-ability classrooms.

Alexandria, VA: ASCD.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Nóbik Attila

Absztrakt címe: A dualizmus-kori iskolarendszer egy pályaválasztási tanácsadó könyv szemüvegén keresztül

Kulcsszavak: pályaválasztás, dualizmus, iskolarendszer

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: A 19. század Magyarországán számos modernizációs folyamat zajlott, amelynek közül az egyik legfontosabb a modern magyar oktatási rendszer kiépülése és megszilárdulása volt. A modern népiskolai rendszer kiépítése és expanziója a dualista korszak egyik jelentős vállalkozása. Az iskolakötelezettség ugyan nem egyenletesen teljesült a különböző társadalmi csoportok között, de a korszak végére így is már közel 2,5 millió gyermek járt valamilyen rendszerességgel népiskolába. A középszintű oktatás intézményei is szaporodtak és kiépült a modern értelemben vett közép- és felsőfok is. Az oktatási rendszer expanziójának következtében a tanulás és továbbtanulás korábban nem ismert választéka állt a tanulók és szüleik rendelkezésére, számos család fontos és nehéz döntésévé téve a pályaválasztást. A fent vázolt folyamatok szorosan összefonódtak a fizetős munkaerőpiac átalakulásával, valamint azzal a jelenséggel, hogy egyre több korábban ott jelen nem lévő csoport kapcsolódott be a modern munkaerőpiacba.

A magyar neveléstörténet-írás eddig jellemzően történeti szociológiai szempontból elemezte a pályaválasztás és a továbbtanulás kérdését, számos alapvető összefüggést feltárva (például: Biró

és Nagy

, 2012; Biró

, 2015a, 2015b; Sasfi

, 2022; Nagy

, 2025) . Ugyanakkor a kutatás eddig kevésbé foglalkozott a pályaválasztás egyéni oldalával és a pályaválasztási tanácsadás műfajával.

Jelen kutatásban a dualista korszak utolsó másfél évtizedének legnépszerűbb pályaválasztási tanácsadóját vizsgáltam. A Pályamutató. A Pályaválasztás előtt álló mindkét nembeli magyar ifjúság című kötet 1901-ben, 1904-ben, 1909-ben és 1913-ban jelent meg. (Az 1920-as kiadás most nem képezte a vizsgálat tárgyát.) A könyv tartalmazta a legfontosabb férfi és női életpályák leírásait. A szövegek nem csupán a képesítési követelményeket tartalmazták, hanem gyakran az elérhető bérezést is. Szintén tartalmazták a kötetek a legfontosabb magyarországi iskolák leírását. A Pályamutató szerzőjét, Amicus Juventutist több forrás Zilahy Dezsővel azonosította, ugyanakkor az álnév valójában (Tápay-)Szabó Lászlót, a korszak neves újságíróját, publicistáját takarta.

A kutatás során azt vizsgáltam, hogy a Pályamutatóban (1) milyen képet láthatunk a dualizmus-kori iskolarendszerről, valamint (2) hogyan értékelték a kortársak az egyes iskolatípusok által nyújtott továbbtanulási lehetőségeket és életpályákat. Azt is vizsgáltam, hogy (3) milyen különbség van a négy kötet között.

A kutatás eredményeképpen megállapítható, hogy a Pályamutató tartalma változott a négy kötetben. Bekerült néhány olyan elem – például a minősítési törvény, a legfontosabb iskolák felsorolása –, amely az első kötetben nem volt megtalálható. A bemutatott foglalkozások száma és az egyes életpályák leírása azonban meglehetős állandóságot mutatott. Az előadás a férfi iskolák és életpályák elemzésére fókuszálva mutatja meg azt a részletgazdag képet, amelyet a szerző festett a korszakról.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Irodalom

Biró Zsuzsanna Hanna (2015a): Bölcsészdiploma és társadalom. Német szakos középiskolai tanárok Magyarországon (1895-1945). A tanulmányi és szakmai karrier társadalmi meghatározottsága

. Gondolat Kiadó, Budapest.

Biró Zsuzsanna Hanna (2015b): A tanárrá válás indikátorai az 1945 előtti Magyarországon. Educatio

, 2015

. 1. sz. 13–29.

Biró Zsuzsanna Hanna és Nagy Péter Tibor (2012): Bölcsészek és tanárok a 19-20.században

. Wesley János Lelkészképző Főiskola, Budapest.

Nagy Péter Tibor (2025): Szülői háttér és iskolai sikeresség a huszadik században. Educatio

, 33

. 4. sz. 405–420. doi: 10.1556/2063.33.2024.4.1

Sasfi Csaba (2022): Középfokú iskolahálózat és városállomány Magyarországon 1910-ben. Az iskolai pályaválasztás szabadságfoka. Aetas

, 37.

. 1. sz. 21–39.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Novák Blanka Lengyelné Molnár Tünde, Marschall Marianna

Absztrakt címe: Mi alakítja a diákok STEM iránti érdeklődését? Önhatékonyság, tanulási környezet és pályaaspirációk szerepe a középiskolai oktatásban

Kulcsszavak: STEM-oktatás, tanulói motiváció, természettudományos önhatékonyság, pályaorientáció, STEM-identitás

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A STEM-szakemberek iránti globális kereslet és a tanulók csökkenő érdeklődése közötti szakadék áthidalása továbbra is kulcsfontosságú kihívás a 21. századi oktatási rendszerek számára (Batchelor et al., 2021). Számos ország küzd azzal, hogy fenntartsa a diákok érdeklődését e területek iránt a középiskolai évek során (OECD, 2023), különösen a pályaválasztási döntések időszakában. Bár a szakpolitikai kezdeményezések egyre inkább a STEM-oktatási utak megerősítésére helyezik a hangsúlyt, gyakran kevesebb figyelem jut azokra a tanulói affektív, motivációs és identitással kapcsolatos tényezőkre (Blustein et al., 2020), amelyek befolyásolják, hogy a diákok a tudományos és technológiai pályákat elérhetőnek, értelmesnek és megvalósíthatónak érzékelik (Sellami et al., 2025).

A tanulmány azt vizsgálja, hogyan látják a középiskolás diákok a természettudományos tanulási környezetüket, és ezek az észlelések miként kapcsolódnak motivációjukhoz, önhatékonyságukhoz és jövőbeli pályaaspirációikhoz. A kutatás a Szociális Kognitív Pályaelméletre (SCCT) épül (Lent et al., 1994, 2011), amely a pályafejlődést meghatározó három kulcstényező szerepét emeli ki: az önhatékonyságot, a kimeneti elvárásokat és a személyes célokat. E kognitív tényezők mellett a legújabb publikációk azt is hangsúlyozzák, hogy a diákok tudományos közösségekhez való tartozásának érzése, a példaképekkel való találkozás, valamint a tanulási környezet inkluzivitásának észlelése meghatározó szerepet játszik a tudományos területek iránti hosszú távú érdeklődés alakulásában (Yamani & Almazroa, 2024). Ugyanakkor kevés kutatás elemzi ezen tényezők együttes szerepét a STEM-identitás alakulásában magyarországi kontextusban.

Az adatgyűjtés kérdőíves felmérés segítségével történik, amelyet magyarországi középiskolás diákok körében (6–12.évfolyam) végzünk. A kérdőív több dimenziót vizsgál, amelyek befolyásolják a természettudományos és technológiai pályákon való részvételt, többek között a természettudományos önhatékonyságot, a tudományos problémamegoldás iránti érdeklődést, az interdiszciplináris orientációt, a nemek közötti egyenlőség megítélését a tudományos pályákon, az iskolai természettudományos környezetet, valamint a mentoráláshoz vagy pályaorientációhoz való hozzáférést. Az eszköz továbbá vizsgálja a tanulók olyan tanulási környezetekben szerzett tapasztalatait is, amelyek ösztönzik az autonómiát, a kutatójellegű tanulást és az együttműködést a természettudományos tantárgyakban.

A cél annak feltárása, hogy a középiskolás diákok miként érzékelik a természettudományos tanulási környezetüket, és ezek az észlelések hogyan kapcsolódnak motivációjukhoz, önhatékonyságukhoz és jövőbeli pályaaspirációikhoz, különös tekintettel arra, hogy e tényezők milyen módon járulnak hozzá a STEM-identitás alakulásához. Az eredmények várhatóan hozzájárulnak a szakpolitikai párbeszédhez arról, hogyan támogathatják a középiskolai oktatási rendszerek a tudományos és technológiai pályákhoz vezető befogadóbb utak kialakítását.

Batchelor, R., Briggs, H., & Tovey, D. (2021). STEM skills for the future workforce

. Royal Society.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Blustein, D. L., Erby, W., Meerkins, T., Soldz, I., & Ezema, G. N. (2020). A critical exploration of assumptions underlying STEM career development. Journal of Career Development, 49

(2), 471–489. https://doi.org/10.1177/0894845320974449

Lent, R. W., Brown, S. D., & Hackett, G. (1994). Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. Journal of Vocational Behavior, 45

(1), 79–122.

Lent, R. W., & Brown, S. D. (2011). Social cognitive career theory at 25: Empirical status of the interest, choice, and performance models. Journal of Vocational Behavior, 79

(2), 302–330.

OECD. (2023). PISA 2022 results (Volume I): Student performance in mathematics, reading and science

. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/19963777

Sellami, A., Malavika, E. S., & Michaleczek, I. J. D. (2025). Pathways to STEM identity: High school students' perceptions in Qatar. Frontiers in Education, 10

, Article 1449528. https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1449528

Yamani, N., & Almazroa, H. (2024). Exploring career interest and STEM self-efficacy: Implications for promoting gender equity. Frontiers in Psychology, 15

, 1402933. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1402933

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Nyitrai Tímea Laura

Absztrakt címe: Mesterséges intelligenciával támogatott dramatikus szerepjáték lehetőségei a fenntarthatóságra nevelésben

Kulcsszavak: affektív tanulás, empátia, drámapedagógia, mesterséges intelligencia, fenntarthatóságra nevelés

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A tanulás folyamata nem értelmezhető kizárólag kognitív mechanizmusok mentén, mivel az érzelmi bevonódás, a motiváció és az értékalapú viszonyulás egyaránt meghatározza a tanulási eredményeket. Különösen igaz ez a fenntarthatóságra nevelés területén, ahol a környezeti problémák megértése szorosan összefonódik az empátiával, a morális érzékenységgel és a cselekvési hajlandósággal (Jovliyeva, 2025; Arif et al., 2025).

A jelen kutatás ebből a megközelítésből vizsgálja, hogy a mesterséges intelligenciával támogatott dramatikus szerepjáték miként képes összekapcsolni a kognitív és affektív tanulási folyamatokat egy digitális tanulási környezetben. A konverzációs mesterséges intelligencia alkalmazása lehetővé teszi az interaktív, személyre szabott tanulási helyzetek kialakítását, amelyek fokozhatják a tanulói bevonódást és az érzelmi részvételt (Liu et al., 2024; Zong & Yang, 2025). A drámapedagógiai és narratív alapú tanulási megközelítések szintén hozzájárulnak az empátia, a perspektívaváltás és a morális gondolkodás fejlődéséhez, mivel a tanulók különböző szerepeken és nézőpontokon keresztül értelmezik a problémákat (Hong & Hong, 2022; Kam, 2022; Rito, 2025; Utami & Tawandorloh, 2025). E megközelítések integrációja különösen ígéretes a fenntarthatóságra nevelésben, ahol az ismeretek mellett az értékek és attitűdök formálása is kiemelt jelentőségű.

A kutatás célja annak feltárása, hogy a mesterséges intelligenciával támogatott, narratív dramatikus szerepjáték milyen hatással van a középiskolás tanulók környezeti attitűdjére, empátiájára és tudására. A vizsgálat központi kérdése, hogy az érzelmileg bevonó, perspektívaváltásra épülő tanulási környezet képes-e hatékonyabban támogatni az affektív és kognitív tanulási eredményeket, mint a hagyományos oktatási módszerek. A kutatás abból a hipotézisből indul ki, hogy az ilyen típusú tanulási helyzetek erőteljesebben járulnak hozzá az attitűdformáláshoz és az empátia fejlődéséhez, mint a pusztán ismeretátadásra épülő megközelítések.

A vizsgálat kvázi-kísérleti, vegyes módszertani megközelítésre épül. Az előmérés során standardizált mérőeszközök kerültek alkalmazásra, amelyek a környezeti attitűdöket, az empátiát és az alapvető környezeti ismereteket vizsgálják . Az előzetes eredmények arra utalnak, hogy a tanulók attitűdjei és érzelmi viszonyulása nem minden esetben állnak összhangban a kognitív tudásszinttel, és az affektív dimenziók szorosabb kapcsolatot mutatnak egymással, mint a tudásváltozókkal. Ez alátámasztja azt a feltevést, hogy a fenntarthatóságra nevelésben az érzelmi bevonódás kulcsszerepet játszik.

A kutatás újszerűsége abban ragadható meg, hogy a mesterséges intelligenciát nem csupán eszközként, hanem pedagógiai szereplőként értelmezi, amely különböző társadalmi, gazdasági és környezeti nézőpontokat képviselő karaktereken keresztül segíti a tanulók perspektívaváltását és értelmezési folyamatait. A várható eredmények hozzájárulhatnak annak megértéséhez, hogy a digitális, narratív tanulási környezetek miként képesek összekapcsolni az ismeretszerzést az érzelmi és morális fejlődéssel.

A kutatás elméleti jelentősége az affektív tanulás és a technológiával támogatott pedagógia integrációjában rejlik, míg gyakorlati szempontból olyan tanulásszervezési megoldásokat

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

kínál, amelyek elősegíthetik a fenntarthatósággal kapcsolatos felelős gondolkodás és cselekvés kialakulását a középiskolás korosztály körében.

Hivatkozott irodalom:

Arif, M., Ismail, A., & Irfan, S. (2025). AI-powered approaches for sustainable environmental education in the digital age. International Journal of Environment, Engineering and Education

, 7(1), 35–47.

Hong, R., & Hong, Y. (2022). Experience, imagination, and integration: Creative drama for values education. Sustainability

, 14(18), 11113.

Jovliyeva, S. (2025). Effective methods of national value-based ecological education in primary school. International Journal of Political Sciences and Economics

, 1(3), 78–84.

Kam, C. (2022). The influence of role-play scenarios and mindful reflection on learning processes.

Liu, D., Huang, R., Chen, Y., et al. (2024). Personalized tutoring through conversational agents. Springer.

Rito, P. N. (2025). The role of video game narratives in educational engagement. IGI Global.

Utami, R. D., & Tawandorloh, K. A. (2025). Role-playing games and self-regulation skill. Al-Athfal

, 11(1), 83–95.

Zong, Y., & Yang, L. (2025). AI-enhanced social–emotional learning framework. European Journal of Education

, 60(1).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Oláh Katalin

Absztrakt címe: Mi a motiváló? Pedagógus vs Tanuló

Kulcsszavak: tanári motivációstratégia, motiváció, osztálytermi kutatás, mixed methods, SDT

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: A tanári motivációstratégia (TMS) (Oláh, 2025) empirikus vizsgálatának egyik kulcsterülete a pedagógusok és a tanulók által vélelmezett motivációs eszközök feltárása és összehasonlító elemzése. A kutatás kvalitatív és kevert módszertani keretben valósult meg (Creswell, 2012), amelyben a pedagógusok nyílt kérdőíves válaszai, valamint a tanulók kérdőíves és fókuszcsoportos adatforrásai a trianguláció (Denzin, 1978; Sántha, 2015, p. 30) elvei mentén kerültek feldolgozásra. A pedagógusok által megfogalmazott motivációs eszközök elsősorban a tanórai módszertani változatosságra, a digitális eszközhasználatra, a pozitív megerősítésre, valamint a jutalmazás és dicséret különböző formáira épülnek. E gyakorlatok a klasszikus motivációs stratégiák rendszerében elsősorban az extrinzik szabályozás különböző szintjeihez kapcsolhatók (Ryan & Deci, 2000; Dörnyei, 2001).

A tanulói percepciók elemzése részben megerősíti a pedagógusi eszköztár jelenlétét (pl. dicséret, jutalmazás, játékosság), ugyanakkor kiterjeszti annak értelmezési horizontját. A tanulók által azonosított motivációs tényezők között hangsúlyosan jelennek meg az affektív és relációs dimenziók, így különösen a pedagógus személyisége, a támogató és kiszámítható tanári viselkedés, a bizalom, az autonómia biztosítása, valamint a humor és a pozitív osztálytermi légkör . E tényezők jól értelmezhetők az Self-Determination Theory (SDT) három alapvető pszichológiai szükségletének – kompetencia, autonómia és kapcsolódás – keretrendszerében (Ryan & Deci, 2000; Ryan & Deci, 2020).

A tanulói válaszok további sajátossága, hogy a motivációs élményt nem kizárólag pozitív pedagógiai gyakorlatokhoz kötik, hanem megjelennek benne a teljesítménykényszerítő, kontrolláló eszközök (pl. fenyegetés, megszégyenítés) is. Ez összhangban áll azzal a szakirodalmi megállapítással, hogy a tanulói motiváció komplex, kontextusfüggő konstrukció, amelyben a kontroll és autonómia közötti egyensúly meghatározó szerepet játszik (Reeve, 2012; Niemiec & Ryan, 2009).

Az összehasonlító elemzés eredményei szerint a pedagógusok és tanulók által azonosított motivációs tételek között jelentős átfedés mutatható ki (26 közös tétel), ugyanakkor a tanulói perspektíva új, korábban nem artikulált dimenziókkal gazdagítja a motiváció fogalmát . Ez a diszkrepancia rámutat arra, hogy a pedagógusok motivációs stratégiái részben implicit módon működnek, és nem minden esetben reflektálnak a tanulói élmények affektív és szociális komponenseire.

Az eredmények alapján megállapítható, hogy a tanári motivációstratégiai tudatosság fejlesztése nem csupán módszertani kérdés, hanem a tanulói percepciók integrálásán, valamint az autonómiatámogató és kapcsolatorientált pedagógiai gyakorlat erősítésén alapuló komplex fejlesztési folyamat. A TMS koncepció ebben az értelemben olyan integratív keretet kínál, amely összekapcsolja a pedagógusi szándékot, a tanulói élményt és a tanulási folyamat hatékonyságát.

Irodalom:

Creswell, J. W. (2012). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research

. Pearson.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Denzin, N. K. (1978). The research act: A theoretical introduction to sociological methods (2nd ed.)

. New York, NY: McGraw Hill.

Dörnyei, Z. (2001). Motivational strategies in the language classroom

. Cambridge University Press.

Niemiec, C. P., & Ryan, R. M. (2009). Autonomy, competence, and relatedness in the classroom. Theory and Research in Education, 7

(2), 133–144.

Oláh, K. (2025). TANÁRI MOTIVÁCIÓSTRATÉGIA (TMS) A tanári motivációstratégia koncepciója, elméleti keretei, és a pedagógus által vallott és megvalósított TMS komponensek vizsgálata az osztálytermi gyakorlatban. BTK "Oktatás és Társadalom" Neveléstudományi Doktori Iskola

Reeve, J. (2012). A self-determination theory perspective on student engagement. Handbook of research on student engagement

, 149–172.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations. Contemporary Educational Psychology, 25

(1), 54–67.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2020). Intrinsic and extrinsic motivation from a self-determination theory perspective

. Springer.

Sántha, K. (2015). Trianguláció a pedagógiai kutatásban.

Eötvös József Kiadó

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Oláh Katalin

Absztrakt címe: Új köznevelési igazgatóképzés

Kulcsszavak: pedagógus továbbképzés, új köznevelési igazgató képzés, reflektív esettanulmány

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A pedagógus-továbbképzési rendszer 2024-es átalakítása új szabályozási keretet hozott létre, amely a képzési kínálat és a részvétel feltételeinek jelentős mértékű strukturálását eredményezte. A 419/2024. (XII. 23.) Korm. rendelet alapján a pedagógusok továbbképzési kötelezettségének teljesítésébe kizárólag azok a programok számíthatók be, amelyek szerepelnek az Oktatási Hivatal által évente közzétett pedagógus-továbbképzési jegyzékben. Ez a megoldás a képzési kínálatot egy központilag kezelt nyilvántartáshoz köti, amelyhez a szervezők előzetes adatszolgáltatás és kapacitástervezés révén kapcsolódnak. A rendszer működését a Pedagógus-továbbképzést Támogató informatikai Rendszer (PTTR) támogatja, amely a teljesítések nyomon követését és adminisztratív kezelését biztosítja.

A szabályozási változások értelmezhetők egy olyan szakmai problémafelvetés kontextusában, amely már korábban megjelent a hazai neveléstudományi diskurzusban. E diskurzus egyik fontos eleme Vereckei (2024) kutatási beszámolója, amely empirikus adatokra támaszkodva mutat rá az intézményvezetők folyamatos szakmai fejlesztésének szükségességére, valamint a képzési kínálat korlátozottságára és strukturálatlanságára. A vizsgálat eredményei – különösen a vezetői továbbképzések iránti magas igény (86%) és a képzési kínálat korlátozottságára vonatkozó megállapítások – olyan fejlesztési irányokat rajzolnak ki, amelyek értelmezhető módon illeszkednek a később kialakított köznevelési vezetőképzési struktúrákhoz.

Ebben az értelmezési keretben az új „Köznevelési igazgatóképzés” nem csupán egy képzési programként, hanem egy, a korábbi kutatások által is jelzett szakmai szükségletekre reflektáló rendszerszintű válaszként is értelmezhető.

Az „Új Köznevelési Igazgatóképzés”, az intézményvezetői szerep komplex újraértelmezésére vállalkozik. A képzés moduláris felépítése – stratégiai irányítás, gazdálkodás és menedzsment, jogi és tanügyigazgatási ismeretek, valamint szervezetvezetés és kommunikáció – a vezetői működés többdimenziós támogatását célozza, egyúttal jól körülhatárolt kompetenciaterületek mentén strukturálja a tanulási folyamatot.

A képzési folyamat erősen szabályozott tanulási és értékelési keretek között zajlik, amelyben az online és jelenléti elemek kombinációja, valamint a standardizált vizsgarendszer biztosítja az összehasonlíthatóságot és az egységes követelményrendszert. A záró elemként megjelenő összegző dolgozat és annak védése a képzés során megszerzett tudás integrációját és reflektív alkalmazását hivatott bemutatni, miközben a részletesen szabályozott vizsgaprotokoll a teljesítmények egységes értelmezését támogatja.

A képzési tartalmak fókusza az intézményvezetői szerep jogi, szervezeti és irányítási dimenzióinak megerősítésére irányul. A záróvizsga témakörei – különösen az államszervezet működésére, a fenntartói struktúrákra és a tanügyigazgatási eljárásokra vonatkozó elemek – ezt a hangsúlyt tükrözik . Ezzel párhuzamosan a vezetői kommunikáció és a szervezetfejlesztés kérdései is megjelennek, amelyek az intézményi működés koherenciájának és hatékonyságának támogatását szolgálják.

Az új továbbképzési modell összességében egy egységesebb, átláthatóbb és jól strukturált szakmai fejlődési keretet kínál, amelyben a képzési tartalmak és eljárások nagyobb mértékben illeszkednek az ágazati irányítás logikájához. Ezzel együtt a rendszer működése új típusú

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

szakmai alkalmazkodást is feltételez, különösen a képzési tartalmakhoz való hozzáférés, valamint a szakmai diskurzusok szerveződésének módja tekintetében. A köznevelési igazgatóképzés ebben a kontextusban nem csupán képzési forma, hanem a vezetői szerepfelfogás és az intézményi működés értelmezési kereteinek alakítója is.

A 2026–2027-es tanévtől a képzés szerepe tovább erősödik, mivel a hatályos szabályozás alapján 2026. január 1-jétől új intézményvezetői megbízás főszabályként csak a képzés elvégzését követően adható.

A képzésbe való belépés korlátozott kapacitások mentén történik, országosan meghatározott keretszámokkal és priorizált kiválasztási szempontokkal, amelyek a szakmai előmeneteli fokozatokhoz és tudományos teljesítményhez kapcsolódnak. Mindez arra utal, hogy a vezetőképzés nem csupán szakmai fejlesztési lehetőségként, hanem a vezetői pályára lépés strukturált és szabályozott feltételeként jelenik meg a köznevelési rendszerben.

Irodalom:

Vereckei, J. É. (2024). Az igazgatók fejlesztésének lehetőségei és irányai a magyar köznevelés rendszerében-kutatási beszámoló| Opportunities and directions of director development in the Hungarian public education system-research report. RENDVÉDELEM TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT (ON-LINE)

, 13

(2), 88-95.

419/2024. (XII. 23.) Korm. rendelet a pedagógus-továbbképzés rendszeréről

https://www.oktatas.hu/tovabbkepzes/pedagogus_tovabbkepzesek/igazgatokepzes

[2026.03.30.]

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ollé János

Absztrakt címe: Az egyetemi kultúra normatív önértelmezése: felsőoktatás-filozófiai válaszkeresések a kortárs kihívásokra

Kulcsszavak: oktatásfilozófia, oktatási kultúra, felsőoktatás-menedzsment

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A felsőoktatásról szóló jelenkori diskurzusok az egyetemet egyre inkább teljesítmény-, verseny-, finanszírozhatósági és technológiai alkalmazkodási kategóriákban írják le, miközben háttérbe szorul az a kérdés, hogy mi a felsőoktatás normatív értelme, és milyen filozófiai önazonosság őrizhető meg az egyetem mint oktatási kultúra számára a XXI. század első harmadában. A kortárs felsőoktatás-filozófiai munkák láthatóvá az egyetem céljának, közjó-szerepének, digitális átalakulásának, intézményi integritásának, nemzetköziesedésének, finanszírozhatóságának és menedzsmentjének összefüggéseit.Barnett (2022) a felsőoktatás filozófiáját az értékek, tudás, tanítás, kritikai gondolkodás, akadémiai szabadság és digitális egyetem felől rendezi újra; Ashwin (2022) a felsőoktatás társadalmi kimenetei felől értelmezi a célját; Brewis és Marginson (2024), valamint Marginson (2024) a közjó és társadalmi küldetések fogalmaival tágítják a felsőoktatás legitimációs horizontját. Bond és mtsai. (2025) a digitális transzformációt pedagógiai, szervezeti és vezetési átalakulásként írják le; Jin és mtsai. (2024) az intézményi AI-szabályozások globális mintázatait elemzik; Wilson (2025) az integritást a kormányzás, pedagógia és intézményi kultúra alapelvévé teszi; Ağin és Horta (2026) pedig az akadémiai belterjességet kulturális és határképző folyamatként értelmezik. A kutatási előzmények alapján az egyetem jelenlegi helyzete nem pusztán működési nehézségek sorozataként, hanem normatív önértelmezési válságként ragadható meg, ami részben megfeleltethető a folyamatos intézményi és kulturális evolúciós kihívásoknak is.A kutatás célja annak feltárása, hogy az egyetem mint oktatási kultúra milyen filozófiai horizonton értelmezhető és milyen normatív válaszok adhatók azokra a rendszerszintű kihívásokra, amelyek az intézményt egyszerre kényszerítik alkalmazkodásra és önkorrekcióra. Az elméleti kutatés kilenc, egymással összefüggő kutatási alapkérdés köré szerveződik: az egyetem célja a munkaerőpiaci hasznosságon túl; az egyetem mint közjó; a publikációs ipar és a rangsorlogika normatív torzításai; a digitális transzformáció oktatásfilozófiai jelentése; a mesterséges intelligencia hatása az egyetemi tudás- és emberképre; a globalizáció, nemzetköziesítés és akadémiai belterjesség viszonya; az életvezetésre és gazdasági eredményességre vonatkozó társadalmi elvárások; a finanszírozhatóság filozófiai hatása; valamint az egyetemi menedzsment szerepe a különböző szintű egyetemi kultúrák fejlesztésében. A kutatás a felsőoktatás-szociológiai, szervezetelméleti, technológiai és policy-problémákat nem elkülönített részterületekként, hanem az egyetem integritása és kultúrafogalma felől, egységes oktatásfilozófiai keretben értelmezi.A kutatás módszere elméleti-szintetizáló szakirodalmi feltárás, amely az elmúlt évtized nemzetközi szakirodalom fogalmi összevetésére épül. A kutatás alapkérdése, hogy a kortárs felsőoktatási átalakulások milyen emberképet, tudásfelfogást, intézményi legitimációt és vezetői felelősséget implikálnak. A kutatás eredménye, hogy kimutatja: az egyetem mai válsága nem redukálható finanszírozási, szervezeti vagy technológiai alkalmazkodási nehézségekre, mert mélyebb értelemben az intézmény tudásfelfogása, kulturális önazonossága és társadalmi legitimációja került nyomás alá. Az egységes oktatásfilozófiai keret az egyetemi menedzsment számára nem technokrata recepteket, hanem normatív tájékozódási pontokat kínál az intézményi integritás, a kulturális reflexió és a sokszintű egyetemi kultúrák fejlesztése érdekében.

Ağin, D. G., & Horta, H. (2026). Academic inbreeding and boundary-making in higher education institutions. Higher Education. DOI: 10.1007/s10734-025-01610-0.

NEMZETKÖZI VÁLTOZAT

Ashwin, P. (2022). The educational purposes of higher education: Changing discussions of the societal outcomes of educating students. Higher Education. DOI: 10.1007/s10734-022-00930-9.

Barnett, R. (2022). The philosophy of higher education: A critical introduction. Routledge.

Bond, M., Marín, V. I., Dolch, C., Bedenlier, S., & Zawacki-Richter, O. (2025). Research on digital transformation in higher education: Present concerns and future endeavours. TechTrends. DOI: 10.1007/s11528-024-00971-0.

Brewis, E., & Marginson, S. (2024). Introduction to the Special Issue: The public good of higher education: A comparative study. Higher Education. DOI: 10.1007/s10734-024-01346-3.

Jin, Y., Yan, L., Echeverria, V., Gašević, D., & Martinez-Maldonado, R. (2024). Generative AI in higher education: A global perspective of institutional adoption policies and guidelines. Computers and Education: Artificial Intelligence, 7, 100348.

Marginson, S. (2024). Problems of the public good in higher education: Building the common amid sovereign individualism, capital and the state. Higher Education. DOI: 10.1007/s10734-024-01341-8

Wilson, J. (2025). Integrity and the purpose of the university: A philosophical comment. International Journal for Educational Integrity. DOI: 10.1007/s40979-025-00208-4

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Orgoványi-Gajdos Judit

Absztrakt címe: „És mit mondanak a pedagógusok?” – A tanulói attitűdkutatások margójára

Kulcsszavak: tanulói attitűd, tanítási módszerek, természettudományos tantárgyak, pedagógusnézetek

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Számos korábbi hazai és nemzetközi vizsgálat foglalkozott a tantárgyakhoz kapcsolódó tanulói attitűdökkel és nézetekkel, valamint az ezeket befolyásoló tényezőkkel. Az attitűd kutatások eredményeképpen kirajzolódó tantárgyi rangsorokban a humán tárgyak, az informatika és az idegen nyelv állnak jellemzően az élen, a matematika és természettudományos tantárgyak a lista második felében foglalnak helyet. A természettudományos tárgyak közül a legkedveltebb a biológia, a legkevésbé pedig a fizika. (v.ö.: Papp és Józsa 2000, Csapó 2000, Osborne et al. 2003, Fernengel 2002, Csíkos 2012, Tytler & Osborne 2012, Potvin & Hasni 2014, Malmos & Chrappán 2016, Chrappán 2017, Czető 2022). Ugyanakkor meglehetősen ritka azon kutatások száma, amely az adott tantárgyat tanító pedagógusok

meglátásait helyezné a tantárgyi népszerűtlenséggel kapcsolatos kutatások középpontjába. A témához kapcsolódó vizsgálatunk kutatási kérdései a következők voltak: Hogyan vélekednek a tantárggyal kapcsolatos tanulói attitűdről a matematika és természettudományos tantárgyakat tanító pedagógusok? Milyen összefüggés van a természettudományos és matematika tárgyat tanító pedagógusoknak a tanulók tantárgyi attitűdjére vonatkozó vélekedése és a tanórához kapcsolódó módszertani eljárások alkalmazási gyakorisága között? A 2023/24-es tanévben lefolytatott online kérdőíves vizsgálatban a kutatási mintát Heves vármegye 5-8. évfolyamán tanító pedagógusok (N=140) alkották négy almintára bontva: biológiatantár (N=30), kémiatanár (N=24), fizikatanár (N=27), matematikatanár (N=59). A kutatásba bevont iskolák az országos kompetenciamérés természettudomány területén elért eredményei településtípushoz illesztett intézménytípus átlagához viszonyítva arányosan történtek kiválasztásra, így a minta megyei szinten reprezentatív. A leíró és matematikai statisztikai vizsgálatokhoz SPSS szoftvert alkalmaztunk. Az előadás célja, hogy a vizsgálat eredményei kapcsán bemutassa a matematika és természettudományos tantárgyakat tanító pedagógusok nézeteit a tanulók tantárgyakra vonatkozó attitűdjéről összevetve a tanórán alkalmazott módszertani eljárásaikkal. És mindezek által rámutasson azokra az okokra, amelyek pedagógus szempontból kiegészíthetik a korábbi, tantárgyakkal kapcsolatos tanulói attitűdkutatás eredményeit.

Szakirodalmak:

Chrappán, M 2017, A természettudományi tárgyak helyzete és elfogadottsága a közoktatásban. Magyar Tudomány

178(11), pp. 1352–1368. DOI: 10.1556/2065.178.2017.11.3

Czető, K 2022, Mit gondolnak a tanulók és tanárok az iskoláról? Egy iskolaiattitűd-kutatás eredményei. Iskolakultúra

, 32(8-9) pp. 30-52. DOI: 10.14232/iskkult.2022.8-9.30

Csapó, B 2000, A tantárgyakkal kapcsolatos attitűdök összefüggései. Magyar Pedagógia

, 100(3) 343-366.

Csíkos, Cs 2012, Melyik a kedvenc tantárgyad? Tantárgyi attitűdök vizsgálata a nyíltvégű írásbeli kikérdezés módszerével. Iskolakultúra.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

12 (1). pp. 3-13

Fernengel, A 2002, A kémia tantárgy helyzete és fejlesztési feladatai. Új Pedagógiai Szemle

, 52(9). 68-82.

Malmos, E, & Chrappán, M 2016, Természettudományos attitűd vizsgálat egy pilot mérés tükrében. Educatio

, 25 (4) 608-616.

Osborne, J, Simon, S. & Collins, S 2003, Attitudes towards science: a review of the literature and its implications. International Journal of Science Education

, 25(9) pp. 1049-1079.

Papp, K & Józsa K 2000, Legkevésbé a fizikát szeretik a diákok? Fizikai Szemle,

50(2) 63-67.

Potvin, P & Hasni, A 2014, Interest, motivation and attitude towards science and technology at K-12 levels: A systematic review of 12 years of educational research. Studies in Science Education

, 50(1) 85–129. DOI: 10.1080/03057267.2014.881626

Tytler, R., & Osborne, J 2012, Student attitudes and aspirations towards science. In. Fraser, B & Tobin, K, Second international handbook of science education

, pp. 597-625.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Orsolya Kálmán Lénárd Sándor, Kozma Borbála, Pálvölgyi Lajos, Saád Judit

Absztrakt címe: Oktatók felsőoktatás-pedagógiai innovációs kompetenciatérképe

Kulcsszavak: oktatók, pedagógiai innovációs, kompetencia, szakmai fejlődés és tanulás, felsőoktatás

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A felsőoktatásban zajló oktatási innovációk hatékonysága szorosan összefügg az egyetemi oktatók innovációs kompetenciájával (Ovbiagbonhia et al., 2023; Walder, 2017). A külső hatások, az intézményi kultúra és az egyéni tényezők egyaránt alakítják az innovációs folyamatokat, ugyanakkor az oktatók még kevésbé támogató környezetben is aktív formálói ezeknek. Ez indokolja az innovációhoz kapcsolódó tanulási folyamataik mélyebb vizsgálatát.

Kutatásunk célja egy olyan kompetenciatérkép mint elméleti modell kidolgozása, amely az egyéni oktatói tanulás és a felsőoktatási kontextus kölcsönhatásában értelmezi az innovációs kompetenciát. Az innovációs kompetenciát a szituatív professzionalizmus keretében értelmezzük, mint olyan tudás-, képesség- és attitűdkészletet, amely együttműködésen keresztül teszi lehetővé újítások megvalósítását komplex oktatási környezetekben. (Hero et al, 2017), egy olyan multidimenzionális konstruktumként, amely kognitív, affektív és szociális komponenseket is magában foglal (Kasule et al., 2015; Ramírez-Montoya et al., 2021).

A kutatás többlépcsős módszertanra épül, amely a szakirodalmi modellek szintézisét és innovatív oktatókkal készített interjúk elemzését ötvözi. Az elméleti modellek integrálása során több kihívás merült fel, különösen a kompetenciaterületek heterogenitása, az eltérő strukturáló logikák, valamint az oktatói és intézményi szintek közötti kölcsönhatások értelmezése kapcsán.

Az eredmények három fő dimenziót azonosítanak: (1) az oktatók innovációs profiljának (ön)értékelése, (2) az innováció fókuszainak és szintjeinek értelmezése, valamint (3) az innovációs folyamatok implementációja. Az interjús validálás tovább finomította a modellt, kiemelve az innováció iránti nyitottság és elkötelezettség, a reflexivitás, az egyéni és kollektív innovációs működés, valamint a hallgatói innovációs kompetenciák fejlesztésének jelentőségét. Emellett hangsúlyossá vált a felsőoktatási környezet folyamatos monitorozása és az oktatók szakmai tanulásának támogatása.

Az eredmények rámutatnak arra, hogy az oktatói innovációs kompetenciák tudatos fejlesztése kulcsfontosságú a fenntartható felsőoktatási innováció szempontjából.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ottrok Evelin

Absztrakt címe: A Ráckevei Népművészeti Ház - A kulturális hagyomány digitális terei

Kulcsszavak: Ráckevei Népművészeti Ház, „helyi hősök”, netnográfia, digitális közösségi élet, társadalmi innováció

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A

Ráckevei Népművészeti Ház -

A kulturális hagyomány digitális terei

Egy társadalmi változás megközelíthető úgy is, mint innovációk sorozata, melyekben a „helyi hősnek” vagy „hősöknek” kulcsfontosságú szerep jut (Kozma, 2019). Tanulmányomban a ráckevei járás „helyi hőseinek” történetén keresztül a Ráckevei Népművészeti Ház revitalizációját szeretném bemutatni. A két különböző generáció képviselői, az eltérő politikai rendszerek kihívásaival dacolva egy régi parasztház újjáépítésével, múzeummá és közösségi térré alakításával, olyan társadalmi innovációt hoznak létre, melyet a kulturális emlékezetet nem statikus örökségként, hanem élő, közösségi tudásként kezel. A Ház

a múlt tapasztalatait, a jelen kérdéseivel kapcsolja össze, erősítve a helyi identitást. Nem hagyaték, nem hiteles múzeumi tér, hanem közösségi erőforrás, amely digitális térben is képes saját történetén keresztül átértelmezni, revitalizálni a kulturális- és közösségi értékeket.

Az online és offline adatok együttes vizsgálata rámutat, arra, hogyan épít hidat a hagyományos és a digitális kommunikáció, hogyan válik a Házban megvalósuló

közösségi élet a helyi kulturális emlékezet aktív fenntartójává. A kutatás netnográfia módszerével mutatja be, hogyan kapcsolódik a Ház

„mikrotörténete” a mai virtuális közösségi élethez és az hogyan erősíti az élő kulturális emlékezetet és társadalmi innovációt (Kozma, 2022). A kvalitatív kutatás elemzi a Ház

Facebook-oldalán található posztokat, fotókat, kommenteket melynek segítségével feltárom, hogyan válik az online közösségi élet a kulturális emlékezés digitális narratíváinak médiumává. A levelező listára kiküldött online kérdőív eredményeinek elemzésével összesítem, a Ház

hoz kapcsolódó közösség tagjainak demográfiai adatait, a közösségi részvétel arányát, a résztvevők motivációját, az offline és az online kommunikáció szerepét, a különböző programok, képzések tematikáját.

A kutatás eredményei alátámasztják, hogy a szociális innováció nagymértékben hozzájárul a város lakosságának közösségi életben való aktívabb részvételéhez. Az eltérő tényezők által motivált résztvevők megerősítik, hogy a Házban

, offline és online úton szervezett élmény-események erősítik a helyi identitást és a különböző hagyományok, mesterségek és az élőszavas mesemondás hagyományos gyakorlatának fenntartását és annak átörökítését, áthagyományozását. Az informális keretek között működő múzeum digitális térben való jelenléte, hozzájárul a város kulturális életének színesítéséhez, fenntarthatóságához és a lakossági kohézió megvalósulásához.

Irodalom:

Dr. Czerny, K. (1984). Ráckeve környezetkialakítása -doktori disszertáció, Erdészeti és Faipari Egyetem, Sopron

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Dr. Czerny K. (2010). Ráckeve évgyűrűi - Képes krónikája, Savoyai Universitas Alapítvány, Dr. Czerny Károly (A könyv kereskedelmi forgalomban nem kapható)

Horváth, D., Mitev, A. (2015, 2023). Alternatív kvalitatív kutatási kézikönyv. Alinea Kiadó

Kerner, G. (1985). Ráckeve: műemlékek. Tájak-Korok-Múzeumok kiskönyvtára

Kovács, J. L., Veresegyházi, B. & Horváth, L. (1987). Ráckeve és környéke, Pest Megyei Idegenforgalmi Hivatal

Kozma, T. (2017). Reziliens közösségek - reziliens társadalom? EDUCATIO, 2017/4, 26 (4), (pp.:517–527) DOI: 10.1556/2063.26.2017.4.1

Kozma, T. (2018). Tanuló közösségek és társadalmi innovációk. EDUCATIO, 2018/2, 27 (2), (pp.:237–246) DOI: 10.1556/2063.27.2018.2.6

Kozma, T. (2022). Innováció és tanulás, Gondolat Kiadói Kör Kft.

Kozma, T. (2025). Kikből lesznek innovátorok? In: Flóra, G., Kozma, T. Polónyi, I. (szerk.) Innovációk és innovátorok, RÉGIÓ ÉS OKTATÁS XVI, (pp.:138-146.) DOI: 10.13140/RG.2.2.21990.33603, Debrecen

Kozma, T. (2019). A társadalmi innováció értelmezései. KULTÚRA ÉS KÖZÖSSÉG, 10 (1). (pp. 5-11.), DOI10.35402/kek.2019.1.1

Pető, L. (2025) HELYI HŐS - A TELEPÜLÉS KOVÁSZA, In: Flóra, G., Kozma, T. Polónyi, I. (szerk.) Innovációk és innovátorok, RÉGIÓ ÉS OKTATÁS XVI., Debrecen (pp.:180-185) DOI: 10.13140/RG.2.2.16128.96003, Debrecen

Phills Jr., J. A., Deiglmeier, K., Miller, D. T. (2008): Rediscovering Social Innovation. Stanford Social Innovation Review, 6(4), 34–43. DOI:10.48558/GBJY-GJ47

Ráckevei Újság, XXIII. évfolyam 1. szám, 16. oldal

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Pallay Katalin

Absztrakt címe: A szülői távollét hatása a tanulói kompetenciákra: háborús migráció következtében hátrahagyott gyermekek Ukrajnában

Kulcsszavak: hátrahagyott gyerekek, szülői távollét, sztenderdizált tanulmányi teszteredmények, matematika kompetencia, szövegértés kompetencia

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A szülői távollét és a háborús konfliktusok következtében kialakuló családi szeparáció egyre növekvő mértékben érinti az iskoláskorú gyermekeket, ugyanakkor e jelenség tanulói kompetenciákra gyakorolt hatása európai, különösen közép- és kelet-európai kontextusban mindeddig kevéssé feltárt. A kutatás témaválasztását az orosz–ukrán háború nyomán felerősödő migrációs folyamatok és a kárpátaljai magyar közösség sajátos kisebbségi helyzete indokolja. A vizsgálat elméleti keretét a családi erőforrások, a szülői bevonódás és a társadalmi egyenlőtlenségek reprodukciójának elméletei adják, kiegészítve a left-behind children (LBC) nemzetközi szakirodalmával. A kutatás ezen megközelítéseket egy háborús kontextusba ágyazva értelmezi újra, ami a téma egyik újszerűségét adja. A kutatás célja annak feltárása, hogy a szülők tartós távolléte milyen hatással van az ukrajnai, kárpátaljai magyar tanulók szövegértési és matematikai kompetenciáira. Ennek megfelelően arra keressük a választ, hogy kimutatható-e különbség a szülői jelenlét különböző formái szerint, illetve, hogy e hatások mennyiben maradnak fenn a társadalmi háttér kontrollálása mellett. Az elemzés 1082, magyar tannyelvű oktatásban részt vevő hatodik és nyolcadik osztályos tanuló adataira épül. A kompetenciákat standardizált, az Országos Kompetenciamérés eszköztárából adaptált online tesztekkel mértük. A módszertani megközelítés többváltozós lineáris regressziós modellek alkalmazásán alapul, amelyek lehetővé teszik a szülői távollét független hatásának becslését a társadalmi-gazdasági háttér, a szülők iskolai végzettsége, valamint az intézményi és tanulási tényezők kontrollálása mellett. Az eredmények arról tanúskodnak, hogy az anya tartós távolléte szignifikáns negatív hatással van mind a szövegértési, mind a matematikai teljesítményre, míg az apa távolléte nem mutat szignifikáns összefüggést a kontrollváltozók figyelembevételével. A hatás különösen a szövegértési kompetenciák esetében erőteljes, ami a családi háttér nyelvi és szocializációs dimenzióinak kiemelt szerepére utal. A kutatás újszerűsége abban áll, hogy a left-behind gyermekek problémáját háborús és kisebbségi kontextusban, kvantitatív, többváltozós elemzéssel vizsgálja. Eredményei hozzájárulnak a családi szeparáció oktatási következményeinek mélyebb megértéséhez, és rámutatnak arra, hogy a háborúval összefonódó migráció tovább erősíti az oktatási egyenlőtlenségeket.

Hivatkozott irodalom:

Balogh, P. & Kovály, K. (2025): Small but Salient: The Securitization of Ukraine's Ethnic Hungarian Minority. Nationalities Papers

,53: 4, 798–821.

Baltatescu, S., Strózik, T., Soo, K., Kutsar, D., Strózik, D., & Bacter, C. (2023). Subjective well-being of children left behind by migrant parents in six European countries.

Child Indicators Research, 16

(6), 1941–1969.

Barabás, A. (2019). A családi háttér és a tanulói teljesítmény összefüggései az Országos Kompetenciamérés tükrében. Pusztai, G. & Bocsi V. (eds.): Iskola és társadalom Kárpátalján és Magyarországon

, szerk., 93–107. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó,

NEMVÉGLEGES VÁLTOZAT

Barbiuk (2024).

Family Separation as a Social Problem in Ukrainian Society under Conditions of War. Bachelor's Thesis. [Original Ukrainian title: Барбюк М. С. Роз'єднаність сімей як соціальна проблема в українському суспільстві в умовах війни. Бакалаврська робота].

Csernicskó, I. – Orosz, I. (2019).

The Hungarian language in education in Ukraine

.

Leeuwarden:Mercator European Research Centre.

Parrenas, R. S. (2005). Children of global migration: Transnational families and gendered woes

. Stanford University Press.

Pusztai, G. (2015). A társadalmi tőke és az iskolai eredményesség összefüggései a Kárpát-medencei középiskolákban.

Debrecen: CHERD–Hungary.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Papp Hunor Ceglédi Tímea

Absztrakt címe: Jövőorientáció hátrányos helyzetben: A Tanítsunk Magyarországért mentorprogram hatása a pályaválasztási felkészültségre és a tanulói jóllétre (2025-2026)

Kulcsszavak: mentorprogram;, pályaorientáció;, jövőorientáció;, tanulói jóllét, hátrányos helyzet

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A tanulmány a Tanítsunk Magyarországért (TM) mentorprogram hatását vizsgálja a hátrányos helyzetű, pályaválasztás előtt álló tanulók jövőorientációjára, pályaválasztási felkészültségére és szubjektív jóllétére. A témaválasztás indokoltságát az adja, hogy a közoktatással szemben egyre erősebb társadalmi elvárásként jelenik meg a pályaorientáció támogatása, miközben az iskolarendszer strukturális korlátai miatt ez gyakran nem valósul meg megfelelően. A kutatás elméleti kerete többtényezős megközelítésre épül, amelyben a pályaválasztást a család és az iskola mellett a mentorálás mint további szocializációs színtér is befolyásolja. A tanulmány a releváns hazai és nemzetközi szakirodalomra (pl. Pusztai, Ceglédi, Godó, Horváth & Boda) támaszkodva pozicionálja a mentorálást mint potenciális hátránykompenzáló mechanizmust.

A kutatás célja nagymintás, kontrollcsoportos kvantitatív vizsgálattal feltárni, hogy a TM mentorprogram milyen összefüggésben áll a tanulók jövőtervezésével, pályaválasztási attitűdjeivel és jóllétével. A kutatási kérdések újszerűsége abban áll, hogy egyszerre vizsgálják a társadalmi háttér, a pályaorientáció és a jóllét dimenzióit egy országos, összehasonlító adatbázison. A módszertan helytállóságát erősíti a 195 helyszínen lebonyolított adatfelvétel, a 1356 fős érvényes minta, valamint a kiegyensúlyozott mentorált - nem mentorált összehasonlítás. Az elemzés során leíró statisztikák, kereszttáblák és regressziós modellek kerültek alkalmazásra, amelyek lehetővé teszik az összefüggések többváltozós értelmezését.

Az eredmények megalapozottan mutatják, hogy a TM program sikeresen éri el célcsoportját: a mentorált tanulók nagyobb arányban tartoznak alacsonyabb társadalmi státuszú és kedvezőtlenebb anyagi helyzetű csoportokba. A mentorált diákok körében erősebb a pályaválasztási felkészültség szubjektív érzete, gyakoribbak a pályaválasztással kapcsolatos beszélgetések, valamint jelentősebb a jövőorientált, tudás- és kapcsolatszerzésre irányuló motiváció. Ugyanakkor bizonyos területeken (pl. szubjektív anyagi elégedettség) az összefüggések differenciáltabb képet mutatnak, ami a jelenség komplexitására utal.

A kutatás jelentősége abban áll, hogy empirikus bizonyítékokkal támasztja alá a mentorálás szerepét a jövőorientáció és pályaorientáció kontextusában. Gyakorlati szempontból hozzájárul a mentorprogramok fejlesztéséhez, valamint az oktatáspolitikai és intézményi beavatkozások megalapozásához. A tanulmány újszerűsége a nagymintás, kontrollcsoportos megközelítésben és a komplex változórendszer alkalmazásában rejlik, amely elemzi a társadalmi háttér és a tanulói attitűdök kapcsolatát.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Papp Zoltán Kovács Elvira

Absztrakt címe: AI-használat a szerbiai szakképzésben: magyar kisebbségi és szerb többségi tanárok összehasonlítása

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia; szakképzés; DigCompEdu; UTAUT; kisebbségi nyelvi digitális szakadék

Szakosztály: Szakképzés és társadalom

Absztrakt: A generatív mesterséges intelligencia (AI) az oktatásban egyre gyakrabban jelenik meg „digitális asszisztensként" (óratervezés, értékelés, adminisztráció), miközben a felelős bevezetéshez humánközpontú szabályozásra, adatvédelmi garanciákra és pedagógus-támogatásra van szükség. (Miao & Holmes, 2023; OECD, 2023) A többnemzetiségű, többnyelvű rendszerekben különösen releváns a digitális nyelvi szakadék kockázata, amely a kisebbségi nyelven oktatók eszköz- és erőforráshozzáférését korlátozhatja. (Okolo & Tano, 2024)

A vizsgálat célja annak összehasonlító feltárása, hogy a szerbiai szakképzésben (VET) dolgozó magyar kisebbségi (HU, Vajdaság) és szerb többségi (SR) tanárok között van-e különbség az önértékelt AI-kompetenciában és használati gyakoriságban, az iskolai támogatás és szabályozás észlelésében, valamint a használat bővítésére vonatkozó szándékban és a jelzett igényekben/akadályokban. Elméleti keretként a pedagógus digitális-pedagógiai kompetenciáit leíró DigCompEdu, valamint a technológiaelfogadást magyarázó UTAUT modell szolgált. (Redecker & Punie, 2017; Venkatesh et al., 2003)

Keresztmetszeti, összehasonlító online kérdőíves vizsgálatot végeztünk 2025 márciusában (N=97; HU n=29, SR n=68). A kétnyelvű instrumentum önértékelt AI-kompetenciát (0–4), használati gyakoriságot, intézményi feltételeket (iskolai bátorítás, képzés, helyi szabályok), használati szándékot, észlelt hatást (1–5), valamint akadályokat és szükségleteket mért. Az elemzés deskriptív és nemparaméteres összehasonlításokra épült.

Az eredmények nem jeleztek szignifikáns HU–SR különbséget az AI-kompetencia indexben (mindkét kohorsz mediánja 2,0) és a heti vagy gyakoribb használat arányában (HU 51,7% vs SR 49,2%). A használat növelését a következő tanévben a tanárok közel fele tervezi (HU 48,3% vs SR 53,8%), miközben az észlelt hatás összességében pozitív (átlag ≈3,70/5), és kohorszfüggetlen. Intézményi szinten a válaszadók közel fele tapasztal iskolai ösztönzést (HU 48,3% vs SR 46,2%), ugyanakkor a szervezett képzések ritkák, és a generatív AI-ra vonatkozó helyi szabályok többnyire hiányoznak vagy bizonytalanok; a tanulói használat jellemzően „engedélyezett, korlátozásokkal". A leggyakoribb akadályok között szerepelt az AI-használatra vonatkozó továbbképzések hiánya (36,2%), az iskolai útmutatás hiánya (27,7%) és az adatvédelem; a legfontosabb igények a szakmai fejlődés/továbbképzés (68,5%), a VET-specifikus AI-eszközök (54,3%), a finanszírozás, valamint a HU kohorszban a magyar nyelvű eszközök/források bővítése.

A kutatás újdonsága, hogy egy azonos nemzeti szabályozási keret alatt működő, többnyelvű VET-rendszerben vizsgálja a kisebbségi és többségi pedagógusok AI-integrációját, és azt mutatja: a tanári motiváció és a rendszeres használat konvergál, miközben a „megkönnyítő feltételek" (képzés, világos iskolai szabályok, lokalizált erőforrások) fejlesztése elmarad. Ez összhangban áll azokkal a nemzetközi ajánlásokkal, amelyek az ökoszisztéma-szintű támogatás (irányelvek, intézményi kormányzás, pedagógusképzés) jelentőségét hangsúlyozzák. (Miao & Holmes, 2023; OECD, 2023) Gyakorlati szinten a fenntartható és méltányos bevezetéshez rövid, artefaktum-orientált mikroképzések, kétnyelvű szakképzés-specifikus erőforrástár és promptcsomagok, valamint egyszerű, iskolai szintű adatvédelmi irányelvek bevezetése javasolható.

NEMVÉGLEGES VÁLTOZAT

Irodalomjegyzék

Miao, F., Holmes, W., Huang, R., and Zhang, H. (2021). AI and education: Guidance for policy-makers. UNESCO. https://doi.org/10.54675/PCSP7350

Miao, F., and Holmes, W. (2023). Guidance for generative AI in education and research. UNESCO. https://doi.org/10.54675/EWZM9535

OECD. (2023). OECD Digital Education Outlook 2023: Towards an effective digital education ecosystem. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/c74f03de-en

Okolo, C. T., and Tano, M. (2024, December 12). Closing the gap: A call for more inclusive language technologies. Brookings. https://www.brookings.edu/articles/closing-the-gap-a-call-for-more-inclusive-language-technologies/

Redecker, C., and Punie, Y. (2017). European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu. Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2760/159770

Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., and Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. MIS Quarterly, 27(3), 425–478. https://doi.org/10.2307/30036540

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Pásztor-Horváth Dóra

Absztrakt címe: Darts alapú játékos és interaktív pedagógiai gyakorlatok összefüggései az alsó tagozatos tanulók kognitív képességeivel és matematikai teljesítményével

Kulcsszavak: darts alapú tanulás; interaktív matematikaoktatás; kognitív képességek; matematikai teljesítmény; alsó tagozat

Szakosztály: Sportpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A tantermi, játékos és interaktív tanulási módszerek iránti érdeklődés az elmúlt években jelentősen megnövekedett, különösen azokban az oktatási megközelítésekben, amelyek a tanulási folyamat élményszerűségét és a kognitív fejlődés támogatását egyaránt célozzák (Mavilidi & Vazou, 2021; Debrenti, 2024). A matematikaoktatás területén egyre nagyobb figyelmet kapnak azok a digitális és interaktív programok, amelyek a tanulók aktív bevonásával, azonnali visszajelzéssel és játékos elemekkel segítik a tanulást (Barana, Marchisio & Sacchet, 2021; Vanbecelaere et al., 2020). A Darts Matek program ilyen komplex tanulási környezetet kínál, hiszen digitális, interaktív feladatokkal, differenciált játéktípusokkal és a darts tábla használatára épülő tevékenységekkel támogatja a matematika tanulását (Bogdán, 2021). Bár a program fizikai eszközt is alkalmaz, a pedagógiai gyakorlatban elsősorban interaktív, játékos tanulási eszközként működik, amely a kognitív folyamatok aktiválásán és a matematikai feladatmegoldáson keresztül fejti ki hatását.

A kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy a Darts Matek program alkalmazása milyen összefüggésben áll az alsó tagozatos tanulók matematikai teljesítményével és kognitív képességeivel. Hipotézisünk szerint a Darts Matek programot alkalmazó és nem alkalmazó tanulók között különbség mutatható ki a matematikai teljesítmény és a kognitív képességek területén. A keresztmetszeti vizsgálatban 3-4. évfolyamos tanulók vettek részt (N=124), a Darts Matek programot alkalmazó és hagyományos matematikaoktatást folytató osztályok összehasonlításával. A vizsgálat során matematikai (algebra, geometria) és kognitív (figyelem, logika, téri tájékozódás és irányfelismerés) területeket mértünk (Gyarmathy, 2009; Kertész, 2024). Az adatok elemzése során leíró statisztikákat, valamint csoportok közötti különbségek vizsgálatára kétmintás t-próbát alkalmaztunk. A varianciahomogenitás ellenőrzése Levene-próbával történt (p=0,262-0,551), amely alapján a két évfolyam együttesen kezelhető volt, így az elemzések egységes mintán történtek.

Az eredmények szerint a matematika összpontszámban szignifikáns különbség mutatkozott a Darts Matek programot alkalmazó és nem alkalmazó csoportok között (t=2,021; p =0,045). A matematikai területek közül az algebra esetében szignifikáns eltérés volt kimutatható (t =

2,251; p=0,026), míg a geometria területén nem találtunk statisztikailag igazolható különbséget. A kognitív képességek összpontszáma nem mutatott szignifikáns eltérést (t = -0,488; p=0,63), ugyanakkor a téri tájékozódás és irányfelismerés dimenziójában szignifikáns különbség jelent meg (t=2,102; p=0,038), míg a figyelem és logika területén nem volt kimutatható eltérés.

Az eredmények arra utalnak, hogy a Darts Matek program elsősorban a matematikai teljesítmény egyes területeivel, különösen az algebrai készségek fejlődésével mutat összefüggést, miközben a kognitív képességek közül a téri tájékozódás és irányfelismerés területén jelenik meg kimutatható különbség. A vizsgálat rámutat arra, hogy a program hatása főként a játékos, interaktív feladatmegoldáson, a vizuális-téri feldolgozáson és a differenciált matematikai gyakorláson keresztül érvényesül.

A kutatás eredményei hozzájárulnak a játékos és digitális matematikatanulási módszerek pedagógiai értékeléséhez, valamint empirikus adatokkal szolgál a Darts Matek program

NYÁRVÉGE VÁLTOZAT

alkalmazhatóságáról az alsó tagozatos matematikaoktatásban. Az eredmények alapján a program ígéretes eszköz lehet a matematika tanulásának támogatásában, ugyanakkor további, longitudinális és kísérleti vizsgálatok szükségesek a hatásmechanizmusok pontos feltárásához.

Felhasznált irodalom:

Barana, A., Marchisio, M., & Sacchet, M. (2021). Interactive Feedback for Learning Mathematics in a Digital Learning Environment. Education Sciences, 11(6), 279. https://doi.org/10.3390/educsci11060279

Bogdán, C. (2021). Darts Matek - Interaktív, digitális és játékos megoldás a matematikaoktatásban. In Kiadvány 2021. Suliszerviz Kiadványok.

Debrenti, E.(2024) Game-Based Learning experiences in primary mathematics education. Front. Educ. 9:1331312. https://doi:10.3389/feduc.2024.1331312

Mavilidi, M. F., & Vazou, S. (2021). Classroom-based physical activity and math performance: Integrated physical activity or not? Acta Paediatrica, 110(7), 2149–2156. https://doi.org/10.1111/apa.15860

Vanbecelaere, S., Van den Berghe, K., Cornillie, F., Sasanguie, D., Reynvoet, B., & Depaepe, F. (2020). The effects of two digital educational games on cognitive and non-cognitive math and reading outcomes. Computers & Education, 143, 103680. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103680

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Péter Tibor Nagy

Absztrakt címe: A népszámlálás, mint az oktatástörténet forrása

Kulcsszavak: nápszámlálás, iskolázottság, 20.század

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: Az oktatástörténeti kutatások korlátozott mértékben használják a népszámlálások iskolázottságstatisztikai adatait. Elsősorban arra hogy az iskolázottság területi egyenlőtlenségeit bemutassák a 20. század különböző évtizedeiben, illetve, hogy felekezeti, anyanyelvi csoportok, illetve a nemek egyenlőtlenségeit bemutassák. A népszámlálásokhoz adatokhoz való hozzáférés megváltozása azonban új használati módokat is lehetővé tesz. Olyanokat, melyek sokkal inkább illenek a digitális korhoz.

Az ezredfordulón felfedezett publikálatlan táblázattömeg fokozatos feldolgozása révén nemcsak arra nyílik mód, hogy az iskolázottság regionális összefüggései tisztábban álljanak előttünk, hanem arra is, hogy kombinált összefüggések tárúljanak fel, pl a felekezet és anyanyelv kapcsolatának iskolázottsági hatásairól 1900-ban, 1910-ben.

Az 1910-es korcsoportos adatok révén lehetőség nyílik olyan viszonyok feltárására, melyek az 1870-es éveket jellemzik. Az 1930-as és 1949-es népszámlálás mely rákérdezett a megkérdezett apjának foglalkozására a társadalmi mobilitás – ezen belül különösen az iskolázottsági mobilitás egyedülálló bemutatására ad lehetőséget a kéziratos aggregációk alapján.

Az 1970-es, 1980-as és 1990-es népszámlálás tíz százalékos személysoros mintájának feldolgozása lehetővé teszi, hogy akár Horthy kori iskolázottságokat, pl. polgári iskolai iskolázottságot vizsgáljunk. a 2001-s népszámlálás egyedülállóan részletesen bontott iskolázottsági skálája – a korcsoportosítás lehetőségei miatt az 1950-es-1970-es évek komplékiált szakképzési viszonyait teszi feltérképezhetővé, mégpedig a tízmilliós adattömeg alapján. A 2001 es és 2011-es népszámlálás, s problmatikussága ellenére a 2020 es is, felekzeti kombinációban teszi lehetővé korcsoportos iskolázottsági adatok elemzését, az 1990 előtti évtizedekre nézve, amikor az akkor iskolába iratkozók felekezeti összetételéről semmilyen adat nem állt rendelkezésre.

Az egyetemes neveléstörténetírás alapvető forrása az IPUMS – a népszámlálások 5-10 % os mintáját gyüjtő minnesotai projekt – ami a huszadik század másodikn felére nézve alapvető adataokat tesz hozzáférhetővé.

Guest, A. M., Pearson, C. R., & Jones, K. M. (2005).

Education and the childhood of the US population at the turn of the century. Journal of Family History, 30

(1), 74–97. https://doi.org/10.1177/0363199004270729

H. Csukás, E. (2014).

Iskolázottság és vallás a 20. századi népszámlálások tükrében. Demográfia, 57

(1), 5–34.

Hermann, Z.

(2003). Iskolázottsági egyenlőtlenségek Magyarországon a 20. században. Szociológiai Szemle, 13(3), 56–82.

Kövér, Gy. (2009).

A népszámlálás mint társadalomtörténeti forrás. Korall, 10

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

(38), 5–25.

Melegh, A. (2011).

Család és iskola a 19. század végén. Mikroadatokon alapuló elemzés az 1880-as népszámlálás alapján. Demográfia, 54

(2-3), 155–182.

Varga, J. (2001).

Az iskolázottság területi különbségeinek alakulása Magyarországon a 20. században. Statisztikai Szemle, 79

(10-11), 845–863.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Pethő Villő

Absztrakt címe: Az Éneklő Ifjúság és a zenehallgatásra nevelés diskurzusa (1941–1944)

Kulcsszavak: zenehallgatásra nevelés, zenepedagógia-történet, ifjúsági sajtó, Éneklő Ifjúság, Kodály-pedagógia

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: Az Éneklő Ifjúság (1941–1950) az azonos nevű ifjúsági énekesmozgalom lapjaként indult, szoros kapcsolatban az Énekszó zenepedagógiai folyóirattal. A lap meghatározó személyiségei – Kerényi György és Forrai Miklós – az Énekszó szerzői köréből kerültek ki. A tanulmány a lap 1941–1944 közötti számainak zenehallgatással foglalkozó írásait vizsgálja, különös tekintettel arra, hogyan jelenik meg a tudatos zenehallgatás mint önálló pedagógiai cél egy olyan korszakban, amelyben ez az énektantervben még nem szerepelt.

A történeti forráselemzés tanúsága szerint a lap a zenehallgatást nem választja el az aktív zenéléstől: a Kodály-pedagógia eszményével összhangban az éneklés és a zenehallgatás egymást erősítő tevékenységként jelennek meg. A rádió és a gramofon nem önmagukban kerülnek a figyelem középpontjába, hanem pedagógiai megítélésük révén: a lap következetesen különbséget tesz a figyelmetlen, háttérzajként folyó rádióhasználat és a tudatos, értékes zenére irányuló befogadás között. A cikkek elkülönítik a zenehallgatók típusait; a lapban sok esetben személyes hangú olvasói leveleket is közölnek. Ezek egyaránt a populáris zene elutasítását, a komolyzene és a magyar népzene felfedezését erősítik.

A lap a zenehallgatásra nevelést nem pusztán esztétikai, hanem morális és közösségi kérdésként kezelte. Olyan pedagógiai törekvést képviselt, amely az általános iskolai tantervekben csak évtizedekkel később, az 1962-es Tanterv és Utasítással nyert szisztematikus formát – jóllehet a gépi zenehallgatás a gimnáziumokban és polgári iskolákban már az 1930-as évektől jelen volt (Kiss, 2015). Az eredmények az ifjúsági sajtót mint eddig kevéssé vizsgált forrástípust állítják a magyar zenepedagógia-történet középpontjába.

Irodalom

Éneklő Ifjúság (1941–1944). Szerkesztette: Kerényi György. Magyar Kórus Kiadó, Budapest.

Kiss, H. (2015). Gramofon és rádió. Adalékok az iskolai zenehallgatás hazai történetéhez. Iskolakultúra, 25

(12), 110–120. http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/21740/21530

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Pető Áron András Váradi Judit

Absztrakt címe: Zenetanári identitás, elégedettség és tanítási vélemény összefüggései

Kulcsszavak: zenetanári identitás; elégedettség; tanítási vélemény; identitásintegráció; közösségi gyakorlat

Szakosztály: Zenepedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: A zenetanári pálya sajátossága, hogy a pedagógiai és művészi identitás egyidejű jelenlétére épül (Chua, 2018; Dubaz-Bükülmez, Ece & Eren, 2022; Pető & Váradi, 2026a, 2026b). A két szerep közötti egyensúly nemcsak az egyéni önmeghatározást befolyásolja, hanem hatással van a tanításról alkotott véleményre és az oktatással való elégedettségre is. Célunk annak feltárása, hogy a különböző identitásmintázatok miként kapcsolódnak ezekhez a dimenziókhoz.

A kutatás a Magyar Zenei Tanács 2024-es adatbázisának vonós-húros almintáján (N=120) alapul. Az elemzés során a zenetanári önmeghatározás itemjeiből (Chua, 2018; Dubaz-Bükülmez, Ece & Eren, 2022; Pető & Váradi, 2024) két faktort hoztunk létre: tanári azonosulás és művészi azonosulás

. Ezek alapján három identitásklasztert különítettünk el: művész-orientált, tanár-orientált és integrált csoportokat

.

Wenger (1998) közösségi gyakorlat elmélete és az életpályamodellek (Burke et al., 1987; Berliner, 1988) lehetővé teszik, hogy az identitást dinamikus, közösségi folyamatként értelmezzük, amely a szakmai szocializáció során alakul ki (Pető & Váradi, 2026a). Az eredmények azt mutatják, hogy az integrált identitással rendelkező tanárok több dimenzióban magasabb elégedettséget mutatnak, valamint kiegyensúlyozottabb tanítási véleménnyel rendelkeznek. Esetükben a pedagógiai és művészi aspektusok nem egymást kizáró, hanem egymást erősítő tényezőkként jelennek meg. Ezzel szemben a művész-orientált tanárok esetében a tanári azonosulás gyengébb, ami bizonyos elégedettségi dimenziókban alacsonyabb értékeket eredményez. A tanár-orientált csoportnál pedig a művészi identitás háttérbe szorulása figyelhető meg.

A kutatás egyik megállapítása, hogy a pályán eltöltött idő nem mutat egyértelmű szignifikáns kapcsolatot sem az elégedettséggel, sem a tanításról alkotott véleménnyel. Ez arra utal, hogy az identitásmintázatok hangsúlyosabb szerepet jeleznek, mint a klasszikus életpálya-változók. Az eredmények hangsúlyozzák az identitásintegráció jelentőségét a zenetanári pályán. Azok a tanárok, akik képesek összehangolni művészi és pedagógiai szerepüket, nagyobb szakmai stabilitást és elégedettséget mutatnak.

A tanulmány hozzájárul a zenetanári identitás kutatásához azáltal, hogy empirikusan vizsgálja az identitás, az elégedettség és a tanítási vélemény közötti kapcsolatokat. Eredményeink gyakorlati szempontból is relevánsak, mivel rámutatnak a tanárképzés és a szakmai fejlődés támogatásának kulcsterületeire.

Hivatkozott irodalom

Berliner, D. C. (1988). The Development of Expertise in Pedagogy

. American Association of College for Teacher Education. Washington DC.

Burke, P. J., Christensen, J. C., Fessler, F., McDonnel, J. H., & Proce, J. R. (1987). The Teacher Carrier Cycel: Model Development and Research Report.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Washington

Chua, Siew Ling (2018). Growing Music Teacher Identity and Agency – Influencers and Inhibitors

Disszertáció. UCL Institute of Education

Dubaz Bükülmez, I. & Ece, A. & Eren, A. (2022). Hearing the Multiple Rhythms of Music Teacher Identity': Pre-service Music Teachers' Teacher and Musician Identities. In: Bay, Erdal (ed.): International Research in Educational Sciences

, 1:1–50.

Pető Á. & Váradi J. (2024). Zenetanárok önmeghatározása a különböző tanítási szinteken. In: Zsoldos et al.: Újmédia és zeneoktatás

. Magyar Zenei Tanács; Debreceni Egyetem. p. 67-79.

Pető Á. & Váradi J. (2026a). A pályaválasztástól a pályán maradásig. A közösség mint befolyásoló tényező a vonós zenetanárok életútinterjúiban. In: Váradi J. & Pótfi M (szerk.): Zene és társadalom. 6. Nemzetközi Zenie Konferencia. Absztraktkötet.

Debreceni Egyetem. p 41-42

Pető Á. & Váradi J. (2026b). A zenei pálya két arca. Művészi és tanári jellemzőkkel való azonosulás a különböző hangszercsoportokban In: In: Váradi J. & Pótfi M (szerk.): Zene és társadalom. 6. Nemzetközi Zenie Konferencia. Absztraktkötet.

Debreceni Egyetem. p. 43-44

Wenger, E. (1998). Communities of practice: Learning, meaning, and identity.

Cambridge University Press.

Zsoldos, D., Rab, Á., Kiss, J., Pető, Á., Kerekes, R., Józsa, G., & Váradi, J. (2024). Újmédia és zeneoktatás.

Magyar Zenei Tanács; Debreceni Egyetem.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Pető Lilla Gyányi István

Absztrakt címe: Közösségi innováció adventi keretben: az adventi ablak kezdeményezések eltérő fejlődési mintázatai

Kulcsszavak: társadalmi innováció; adventi ablak; bottom-up kezdeményezések; közösségi részvétel; klaszterelemzés

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: Az adventi ablak kezdeményezések az utóbbi két évtizedben Magyarország számos településén elterjedt, alulról szerveződő közösségi gyakorlatok, amelyek az adventi hagyományokat a kortárs közösségi részvétel formáival kapcsolják össze. A témaválasztás aktualitását és indokoltságát az adja, hogy e gyakorlatok egyszerre értelmezhetők kulturális tradícióként, helyi közösségszervező mechanizmusként és társadalmi innovációként, miközben a hazai szakirodalomban empirikus tipologizálásuk mindeddig hiányos. A kutatás célja annak vizsgálata, hogy az adventi ablak kezdeményezések milyen eltérő innovációs pályákat járnak be, és ezek milyen motivációs, működési és részvételi logikák mentén különülnek el.

A vizsgálat elméleti keretét a társadalmi innováció, az alulról szerveződő (grassroots, bottom-up) kezdeményezések, valamint az innovációs pályák és a társadalmi beágyazódás fogalmai adják. A kutatás abból a megközelítésből indul ki, hogy a társadalmi innováció nem pusztán új megoldások létrejöttét jelenti, hanem olyan új társadalmi gyakorlatok kialakulását is, amelyek képesek közösségi szükségletekre reagálni, részvételi struktúrákat megerősíteni és tartósabban beépülni a helyi társadalmi működésbe (Howaldt & Schwarz, 2010; Moulaert et al., 2013). A társadalmi innovációk esetében különösen releváns a közösségi részvétel, az empowerment és a lokális adaptáció szerepe, mivel az azonos típusú kezdeményezések eltérő fejlődési mintázatokat követhetnek, a pragmatikus alkalmazkodástól az identitásképző közösségi gyakorlattá válásig (Cajaiba-Santana, 2014; Seyfang & Smith, 2007). A kutatás újszerűsége abban ragadható meg, hogy az adventi ablak kezdeményezéseket nem homogén közösségi programként, hanem eltérő mélységű társadalmi innovációs pályákat bejáró jelenségként vizsgálja.

Az empirikus elemzés alapját 168 magyarországi település kérdőíves adatfelvétele képezi, ahol az elemzés egysége maga a települési program. A többválaszos kérdésekből létrehozott dichotóm változók a motivációs, működési és részvételi dimenziókat operacionalizálták. A kutatási módszer megalapozottságát a többváltozós statisztikai eljárás biztosítja: az optimális klaszterszám meghatározásához Ward-féle hierarchikus klaszterelemzést, majd a struktúra finomítására k-közép eljárást alkalmaztunk. A kutatás fő kérdése az volt, hogy az adventi ablak, mint társadalmi innováció milyen jól elkülöníthető típusokba sorolható és ezek a típusok mennyiben kapcsolódnak strukturális tényezőkhöz, illetve a közösségi cselekvés belső logikájához.

Az eredmények három jól elkülöníthető innovációs modellt azonosítottak. Az első a reaktív–adaptív modell, amely elsősorban krízishelyzetekre – különösen a Covid–19 időszakára – adott pragmatikus válaszként értelmezhető. A második a strukturált közösségi modell, amely stabil, ismétlődő, részben intézményesült közösségi gyakorlatként működik. A harmadik az intenzív bottom-up modell, amely horizontális, önkéntes alapú szerveződéssel, erőteljes közösségi beágyazottsággal és identitásképző funkcióval jellemezhető. A kutatás egyik legfontosabb eredménye, hogy a klaszterek nem mutattak szignifikáns kapcsolatot a településtípussal vagy a formális szervezeti háttérrel, ami arra utal, hogy az innovációs pályák közötti különbségek nem elsősorban strukturális adottságokból, hanem a közösségi cselekvés belső dinamikájából fakadnak. Ez összhangban áll azokkal az elméleti megközelítésekkel,

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

amelyek a társadalmi innovációt relációs és részvételi folyamatként értelmezik (Moulaert et al., 2013; Kozma, 2019).

A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy hozzájárul az alulról szerveződő társadalmi innovációk differenciálódásának empirikus megértéséhez és rámutat arra, hogy az innováció sikeressége nem kizárólag fennmaradás kérdése, hanem annak mértéke, hogy a kezdeményezés mennyiben válik tartós, részvételi és közösségformáló gyakorlattá. Gyakorlati szempontból az eredmények segíthetik a helyi közösségek és közösségfejlesztő szereplők munkáját annak felismerésében, hogy mely szerveződési formák támogatják leginkább a hosszú távon fenntartható, közösségi identitást erősítő működést.

Hivatkozott irodalom:

Cajaiba-Santana, G. (2014). Social innovation: Moving the field forward. Technological Forecasting and Social Change, 82, 42–51.

Howaldt, J., & Schwarz, M. (2010). Social Innovation: Concepts, Research Fields and International Trends.

Kozma, T. (2019). Társadalmi innováció és közösségi tanulás. Educatio, 28(3), 357–369.

Moulaert, F., MacCallum, D., Mehmood, A., & Hamdouch, A. (eds.) (2013). The International Handbook on Social Innovation.

Seyfang, G., & Smith, A. (2007). Grassroots innovations for sustainable development. Environmental Politics, 16(4), 584–603.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Pogátsnik Monika

Absztrakt címe: Valódi vállalati projektek hatása a szakmai és puha készségek fejlődésére a duális és projektalapú felsőoktatásban

Kulcsszavak: duális képzés; projektalapú tanulás; ipari mentorálás; kompetenciafejlesztés; munkaalapú tanulás

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: A felsőoktatásban egyre nagyobb hangsúlyt kapnak azok a tanulási formák, amelyek a hallgatók szakmai és személyes kompetenciáinak valós környezetben történő fejlesztését helyezik előtérbe. A duális és projektalapú oktatási modellek, különösen a vállalati projektekben végzett munka és az ipari mentorálás, a nemzetközi kutatások szerint hatékonyan járulnak hozzá a problémamegoldó gondolkodás, a kommunikáció, az együttműködés és az önálló munkavégzés fejlődéséhez (Goyette et al., 2022; Suzuki et al., 2023). A témaválasztás különösen aktuális, hiszen a magyar duális képzés több mint egy évtizede működik, így rendelkezésre állnak azok a gyakorlati tapasztalatok, amelyek a modell működésének átfogó értékelését lehetővé teszik.

A kutatás elméleti keretét a munkaalapú tanulás és a kompetenciaalapú pedagógia fogalmi rendszere alkotja. A korábbi vizsgálatok rámutatnak, hogy a valós vállalati környezetben megvalósuló projektfeladatok motiváló hatással bírnak, és erősítik a tudástranszfert az egyetemi tartalmak és a gyakorlati alkalmazás között (Bulasheva et al., 2024; Linz & Delibašić, 2022). Emellett a mentorálás kulcsszerepet játszik a szakmai fejlődésben, hiszen csökkenti az elbizonytalanodást, növeli a támogatottság érzését és elősegíti az önállóság kialakulását (Ginavičienė et al., 2020). A duális képzés különösen hatékony a nem kognitív készségek és a munkavégzési attitűdök fejlesztésében (Pogátsnik, 2021).

A vizsgálat 99 hallgató, 19 oktató és 44 vállalati partner strukturált kérdőíves felmérésére épült. Az eredmények azt mutatják, hogy a valós technológiai környezetben végzett projektmunka jelentősen növeli az önállóságot, a gyakorlati tudás mélységét és a szakmai magabiztosságot. A hallgatók 89%-a ajánlaná a duális képzést, és a projektfeladatok relevanciája szignifikáns pozitív kapcsolatot mutatott a tanulás hasznosságának megítélésével (r_p = 0.457, p < 0.001). A mentorálás kedvezően hat a kommunikációs és együttműködési készségekre; a mentorált hallgatóknál szignifikánsan alacsonyabb volt a kommunikációs nehézségek előfordulása (r_p = –0.354, p < 0.001), valamint csökkent a fejlődési lehetőségek hiányának érzékelése (r_p = –0.438, p < 0.001). A vállalati partnerek a duális képzést a hosszú távú utánpótlás-fejlesztés hatékony eszközének tartják. 75%-uk szerint ez a modell kulcsszerepet játszik a jövőbeli munkaerő bevonzásában, ugyanakkor 75%-uk a mentorálást erőforrás-igényesnek ítélte meg. Oktatói szempontból a duális hallgatók gyakorlatias szemlélete előnyt jelent, a felmérés szerint 63% praktikusabb megközelítést tapasztalt, ugyanakkor a duális hallgatók 26%-a kevesebb időt tud szánni az elméleti felkészülésre, ami egyes kurzusok esetében szükségessé teszi az elméleti tartalmak gyakorlatiasabb újrahangolását.

A kutatás elméleti jelentősége a duális és projektalapú tanulás hatásmechanizmusainak jobb megértésében rejlik, gyakorlati eredményei pedig rámutatnak a fejlesztési lehetőségekre, így különösen a mentorálás strukturált támogatására, a tantervi-vállalati elvárások összehangolására és a rugalmasabb hallgatói tervezhetőség biztosítására.

Felhasznált szakirodalom:

Bulasheva, A., Gadanakis, Y., & Rahman, S. (2024). Advancing the dual learning system in Kazakhstan. International Journal of Training and Development, 28(4), 404–429.

MEGVÁLTOZATLAN

Ginavičienė, J., Vitkūnas, R., Gál, J., & Bíró, I. (2020). Adapting a dual higher education system. Social Integration in Education, 6, 625–634.

Goyette, M., Gaudreau, M.-A., & Baril, C. (2022). Novel work-integrated learning model based on the German education system. Proceedings of the Canadian Engineering Education Association.

Linz, D., & Delibašić, B. (2022). The transfer of the dual higher education concept from Germany to Serbia. Berliner Wissenschafts-Verlag.

Pogátsnik, M. (2021). Dual education: Connecting education and the labor market. Opus et Educatio, 8(3), 304–313.

Pogátsnik, M., Módné Takács, J., & Takács, É. (2026). A decade of practice-based engineering education. In A. Szakál (Ed.), IEEE 24th World Symposium on Applied Machine Intelligence and Informatics (SAMI 2026) (pp. 107–111). Institute of Electrical and Electronics Engineers.

Suzuki, R., Segura, L. C., & Lemos, W. (2023). Higher education dual study in Brazil. ICERI2023 Proceedings, 5382–5390.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Pótfi Melinda

Absztrakt címe: A felnőttkori zenetanulás intézményi dimenziói az alapfokú művészetoktatásban

Kulcsszavak: felnőttkori zenetanulás, élethosszig tartó tanulás, alapfokú művészetoktatás, tanulási motiváció, intézményi attitűdök

Szakosztály: Zenepedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: A felnőttkori zenetanulás az élethosszig tartó tanulás egyik sajátos és egyre nagyobb figyelmet kapó területe, amely nemcsak zenei, hanem pszichológiai és társadalmi szempontból is jelentős hatásokkal bír (Bugos et al., 2007; Creech et al., 2013; Roulston et al., 2015). Az élethosszig tartó tanulás keretében értelmezve a formális és nem formális tanulási környezetek egyaránt meghatározó szerepet játszanak (Sobol, 2019), miközben a tanulási motivációt és bevonódást jelentősen befolyásolják a környezeti és intézményi tényezők (Ojala et al., 2024).

Az alapkutatás célja az alapfokú művészetoktatási intézményekben tanuló felnőttek motivációinak, zenetanulási élményeinek, tanulási sajátosságainak és kulturális hátterének feltárása volt. A vizsgálat korábbi szakaszában kvalitatív interjúk készültek felnőtt zenetanulókkal és az őket oktató zenetanárokkal, valamint egy kérdőíves adatfelvétel is megvalósult, amely szélesebb mintán vizsgálta a tanulási motivációk és attitűdök összefüggéseit.

Az eddigi eredmények rámutattak a belső motiváció, az önkifejezés iránti igény, valamint a tanulási elköteleződés meghatározó szerepére, ugyanakkor az oktatási környezethez és az intézményi működéshez kapcsolódó kihívásokra is, ami indokolttá tette a kutatás intézményi szempontú kiterjesztését.

A kutatás jelenlegi fázisa a kérdéskört intézményi perspektívából közelíti meg, és az alapfokú művészetoktatási intézmények vezetőinek nézőpontját vizsgálja. A kutatás kvalitatív interjúkra épül, amelyeket egy rövid, elsősorban statisztikai adatokra fókuszáló kérdőív egészít ki. Célja feltárni, hogyan értelmezik az intézményvezetők a felnőtt tanulók jelenlétét, milyen intézményi stratégiák és gyakorlatok alakulnak ki velük kapcsolatban, valamint milyen lehetőségek és kihívások jelennek meg a felnőttek integrációja során.

A kutatás külön figyelmet fordít az intézményi attitűdök, az elvárásrendszer, valamint a támogatási formák feltérképezésére. Az eredmények hozzájárulhatnak a felnőttkori zenetanulás intézményi kereteinek mélyebb megértéséhez és a fejlesztési lehetőségek azonosításához. A téma értelmezése az élethosszig tartó tanulás paradigmájában, valamint zenepszichológiai és szociológiai megközelítések mentén történik, különös tekintettel a belső motiváció, az önhatékonyság és a társas támogatás szerepére.

Szakirodalom

Bugos, J. A., Perlstein, W. M., McCrae, C. S., Brophy, T. S., & Bedenbaugh, P. H. (2007). Individualized piano instruction enhances executive functioning and working memory in older adults. Aging & Mental Health, 11

(4), 464–471. https://doi.org/10.1080/13607860601086504

Creech, A., Hallam, S., McQueen, H., & Varvarigou, M. (2013). The power of music in the lives of older adults. Research Studies in Music Education, 35

(1), 87–102. https://doi.org/10.1177/1321103X13478862

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Ojala, A., Välisalo, T., & Myllykoski, M. (2024). Adults' engagement in music learning during and after online coaching. Music Education Research, 26

(4), 432–442. https://doi.org/10.1080/14613808.2024.2357375

Roulston, K., Jutras, P., & Kim, S. J. (2015). Adult perspectives of learning musical instruments. International Journal of Music Education, 33

(3), 291–303. https://doi.org/10.1177/0255761415584291

Sobol, N. (2019). Lifelong Learning: Music adult education. Continuing Professional Education: Theory and Practice, 58(1), 17-22.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Pozsár Andrea

Absztrakt címe: Lehet-e egy sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési tanulási és magatartási nehézséggel küzdő gyermek zeneileg tehetséges a magyar alapfokú művészetoktatásban tanító zenepedagógusok véleménye szerint?

Kulcsszavak: zenepedagógia, SNI, BTMN, kétszeresen kivételes tanulók, attitűdvizsgálat

Szakosztály: Zenepedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: Absztrakt

Az elmúlt két évtized során a törvényi változások következtében a magyarországi köznevelés rendszerében is elindult az integrált nevelés koncepciója, ami azt eredményezte, hogy az alapfokú művészetoktatásban is megjelentek az SNI és BTMN diákok, azonban a nyilvánosan elérhető statisztikai adatok nem tartalmaznak információt arról, hogy pontosan mennyi a két csoportba tartozó tanulók száma az alapfokú művészetoktatás zeneművészeti ágában. Ugyanakkor vannak kétszeresen kivételes tanulók, akik, habár valamilyen területen nehézségekkel küzdenek, de zeneileg tehetségesek lehetnek (Harmatiné, 2014; Abramo, 2015; Amran & Majid, 2019). Hazánkban még kevés a témához kapcsolódó felmérés, ezért empirikus kérdőíves kutatásunk (N=120) célja a zenepedagógusok SNI és BTMN tanulók zenei tehetségével kapcsolatos attitűdjeinek és tapasztalatainak vizsgálata volt. A vizsgálat során feltáró faktorelemzést alkalmaztunk, amely két faktort azonosított: „Kizáró, nem tapasztalt" (Cronbach-alfa=0,816) és „Tapasztalt, nem kizáró

" (Cronbach-alfa=0,699). A klaszterelemzés során két jól elkülöníthető csoportot alkottunk, a válaszadók többsége (78,2%) a „Tapasztalt, nem kizáró

" csoportba tartozik, míg 21,8% a „Kizáró, nem tapasztalt

" klaszterbe. A demográfiai mutatók (nem, életkor) és a szakmai tapasztalat hossza nem mutattak szignifikáns összefüggést az atipikus tanulókhoz való hozzáállással. Ugyanakkor a regressziós modell igazolta, hogy a pedagógus szakvizsga, az intézményvezetői vagy mentori végzettség szignifikánsan növeli a nyitottságot és a szakmai tapasztalatot (p=0,014), valamint tendenciaszerűen csökkenti a tehetség kizárásának mértékét.

Irodalom

Abramo, J. M. (2015). Gifted Students with Disabilities: "Twice Exceptionality" in the Music Classroom. Music Educators Journal

, 101

(4), 62-69. https://doi.org/10.1177/0027432115571367

Amran, H. A. & Majid, R. A. (2019). Learning Strategies for Twice-Exceptional Students. International Journal of Special Education, 33

(4) 954-976.

Harmatiné Olajos, T., Pataky, N., & K. Nagy, E. (2014). A kétszeresen kivételes tanulók tehetséggondozása. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége 11-17.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Preisendörfer Tímea

Absztrakt címe: Többszörös intelligenciák által inspirált matematikai tanulási környezet modelljének kidolgozása és vizsgálata az alsó tagozaton

Kulcsszavak: multimodalitás, matematika, DBR, differenciálás, többszörös intelligenciák

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt:

A kutatás kiindulópontját egy korábbi vizsgálat képezi, amely a többszörös intelligenciák elméletének pedagógiai alkalmazását elemezte az alsó tagozatos angol, mint idegennyelv oktatásban. A kutatás során 72 pedagógus kérdőíves megkérdezésére került sor. Emellett egy kapcsolódó mesterszakos dolgozat másodelemzése és három interjú is készült. Az eredmények azt mutatták, hogy a pedagógusok több mint a fele ismeri az elméletet, számos esetben pedig, ha nem is ismerik expliciten, de intuitívan alkalmazzák. A tudatos alkalmazás a tanulói bevonódás és a nyelvi fejlődés szempontjából is kedvezőbbnek bizonyult.

A jelen kutatás célja e megközelítés kiterjesztése a matematikaoktatás területére, különös tekintettel a tanulási környezet pedagógiai tervezésére. Az elméletet pedagógiai keretként használja egy multimodális tanulási környezet kialakításához. A fő kérdése az, hogy hogyan befolyásolja egy többszörös intelligenciák által inspirált matematikai tanulási környezet a tanulói bevonódást és aktivitást, valamint milyen hatással van a feladatválasztásra és a tanulói részvételre.

A vizsgálat design-based research megközelítésben valósul meg (Brown, 1992), amely lehetővé teszi a tanulási környezet iteratív fejlesztését és elemzését. A kutatás során tanulási állomásokra épülő, eltérő feladattípusokat kínáló órák kerülnek megtervezésre és implementálásra. Az adatgyűjtés megfigyelések, tanulói visszajelzések és tanulási teljesítmények elemzésén alapul.

A kutatás elméleti alapját a többszörös intelligenciák elmélete (Gardner, 1983, 2011), valamint annak hazai pedagógiai értelmezése és alkalmazása (Dezső, 2022) továbbá a differenciált tanulásszervezés (Tomlinson, 2014) és a multimodális tanulás pedagógiai megközelítései (Kalantzis & Cope, 2012) adják.

A kutatás várható eredménye egy olyan pedagógiai modell kidolgozása, amely hozzájárul a differenciált, tanulóközpontú matematikaoktatás fejlesztéséhez, és támogatja a Nemzeti alaptanterv kompetenciaalapú szemléletének gyakorlati megvalósítását.Brown, A. L. (1992). Design experiments: Theoretical and methodological challenges in creating complex interventions in classroom settings. The Journal of the Learning Sciences, 2(2), 141–178.

Dezső, R. A. (2022). Intelligenciák – Más-kép(p). Budapest: Gondolat Kiadó.

Gardner, H. (1983). Frames of mind: The theory of multiple intelligences. New York: Basic Books.

Gardner, H. (2011). Frames of mind: The theory of multiple intelligences (Updated ed.). New York: Basic Books.

Kalantzis, M., & Cope, B. (2012). New learning: Elements of a science of education. Cambridge: Cambridge University Press.

Tomlinson, C. A. (2014). The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners (2nd ed.). Alexandria, VA: ASCD.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Pusztai Gabriella Csók Cintia

Absztrakt címe: Tanulói értékek, életcélok és jövőkép pedagógus szemmel

Kulcsszavak: értékek, életcélok, jövőkép, társadalmi kontextus, pedagógusnarratíva

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A tanulói élettervek és jövőkép társadalmilag közvetített, értékorientációkba ágyazott jelenségek, amelyek alapvetően befolyásolják a tanuláshoz való viszonyt, az iskolai teljesítményt és a társadalmi mobilitás esélyeit. Az elérhető jövőről alkotott elképzelések értéktartalommal telítettek, és meghatározzák, hogy mely célok tekinthetők legitimnek és elérhetőnek az egyes tanulócsoportok számára (Kohn, 1989). Annak ellenére, hogy a tanulói értékpreferenciák kulcsszerepet játszanak a tanulási orientációk alakulásában, kevés kutatás vizsgálja, hogy a pedagógusok hogyan értelmezik ezeket, illetve saját szerepüket azok formálásában (Mohamad et al., 2019; Auer et al., 2023).

Kutatásunk célja annak feltárása volt, hogy a pedagógusok miként értelmezik tanítványaik jövőhöz való viszonyát eltérő társadalmi kontextusokban, valamint milyen domináns értékorientációk rajzolódnak ki a pedagógusok által érzékelt tanulói nézetekben.

2025 tavaszán 11 fókuszcsoportos interjú készült összesen 35 pedagógus részvételével. Az elemzés során az Atlas.ti 23 szövegelemző szoftvert alkalmazva a deduktív, tematikus kódolás során összesen 49 kód jött létre, amelyek négy tartalmi dimenzióba rendeződtek: értékek és célok; jövőképpel kapcsolatos sajátosságok; szocializációs és külső hatástényezők; pedagógusi lehetőségek és kihívások. Az elemzés részeként sor került a kódfrekvenciák összehasonlítására az egyes iskolai háttérkategóriák mentén.

Az eredmények azt mutatják, hogy a pedagógusok által észlelt értékpreferenciák és jövőkép szorosan összefüggnek az iskolák társadalmi összetételével. Kedvezőbb helyzetű intézményekben az autonómia, az önirányítás és a hosszú távú tervezés értékei dominálnak, míg hátrányosabb helyzetű tanulók esetében a biztonság, a kiszámíthatóság és az anyagi stabilitás kerül előtérbe. A pedagógusi narratívák ugyanakkor olyan, a státustól független tényezőket is azonosítanak, amelyek támogatják a perspektivikus jövőképet megalapozó értékorientációk kialakulását.

Eredményeink hozzájárulnak annak megértéséhez, hogy a pedagógusok miként értelmezik és közvetítik a tanulói értékeket, és milyen szerepet játszhatnak a társadalmi egyenlőtlenségek újratermelésének vagy mérséklésének folyamatában.

Hivatkozott irodalom:

Auer, P., Makarova, E., Döring, A. K., & Demo, H. (2023). Value transmission in primary schools: Are teachers' acculturation orientations a moderator? Frontiers in Education

, 8

, Article 1136303. https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1136303

Kohn, M. (1989). Class and conformity: A study in values

. University of Chicago Press.

Mohamad, N., Sihes, A. J., Bohari, N. M., & Rahman, S. N. H. A. (2019). Teachers' perception of values education implementation in school. International Journal of Recent Technology and Engineering

, 8

(5), 884–891

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Rákó Erzsébet

Absztrakt címe: Különleges szükségletű gyermeket nevelő nevelőszülők szabadidős lehetőségei

Kulcsszavak: nevelőszülő, különleges szükséglet, szabadidő

Szakosztály: Gyermekvédelmi és szociálpedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: Rákó Erzsébet

Különleges szükségletű gyermeket nevelő nevelőszülők szabadidős lehetőségei

A gyermekvédelmi szakellátásban világszerte megfigyelhető a családi alapú gondoskodási formák előtérbe kerülése, amelyet az ENSZ Közgyűlésének 2009-es irányelvei és a deinstitucionalizáció európai folyamatai is hangsúlyoznak. A deintstitucionalizáció egy ország alternatív gondoskodást biztosító ellátórendszerének szakpolitikai irányultságú reformfolyamata, amelynek elsődleges célja: Az intézményi és bentlakásos gondozásra való támaszkodás csökkentése a családi és a közösségi alapú gondozás és szolgáltatások növelése (Michela, 2012). A nevelőszülői ellátás felértékelődése ellenére a szakirodalomban kevéssé jelennek meg azok a kutatások, amelyek a különleges szükségletű – fogyatékossággal élő, tartós beteg vagy 0–3 éves – gyermeket nevelő nevelőszülők élethelyzetét és a mindennapjaikban felmerülő nehézségeket vizsgálják. Az előadásban egy 2023-ban végzett kvalitatív kutatás eredményeit mutatjuk be, amelynek keretében 41, Hajdú-Bihar vármegyében működő, egyházi fenntartású hálózatokhoz tartozó nevelőszülővel készítettünk. A kutatás módszere félig strukturált interjú. Az interjú módszer arra, hogy megismerjük az alanyok mindennapi világából merített tapasztalatait és e mindennapi világ megélt jelentéseit (Kvale, 1996). Az adatok feldolgozása tematikus tartalomelemzéssel valósult meg (Braun & Clarke, 2006). A feldolgozást az Atlas.ti 2025 programmal valósítottuk meg. Ahhoz, hogy a nevelőszülők feladatukat jó színvonalon tudják ellátni „elég jó nevelőszülők” legyenek öngondoskodásra és mentálhigiénés támogatásra van szükségük, aminek egyik eleme a szabadidő lehet (Miller és mtsai, 2019). Egy nagyobb hazai kutatás keretében a nevelőszülők élethelyzetét, motivációját, a különleges szükségletű gyermekek nevelésével kapcsolatos nehézségeit, szakmai együttműködési lehetőségeit, a nevelt gyermekekkel kapcsolatos tapasztalatait, nevelési szokásait, jövőbeni terveiket tárjuk fel. Jelen előadásban ennek a kutatásnak egyik dimenzióját, a nevelőszülők szabadidő eltöltésére vonatkozó lehetőségeit mutatjuk be.

A kutatás célja a nevelőszülők szabadidős lehetőségeinek, rekreációs szokásainak és a feltöltődést támogató erőforrásokhoz való hozzáférésüknek feltárása volt. Az eredmények azt mutatják, hogy a nevelőszülők többsége rendkívül korlátozott szabadidővel rendelkezik, amely elsősorban a gyermekek gondozási igényeiből, a háztartási feladatokból és a különleges szükségletek kezeléséből fakad. Bár a válaszadók mintegy fele jelzett valamilyen otthoni, passzív rekreációs tevékenységet, a gyerekek nélküli kikapcsolódás és nyaralás túlnyomórészt megoldhatatlan számukra, elsősorban a megfelelő helyettesítés hiánya és a gyermekek állapota miatt. A hálózatok által biztosított támogatási formák – például táboroztatás vagy kedvezményes üdülési lehetőségek – igénybevétele szintén korlátozott, gyakran a gyermekek ellátási igényei vagy a szülők bizalmatlansága miatt.
A kutatás rámutat arra, hogy a szabadidő hiánya, a felelősség folyamatos jelenléte és a helyettesíthetőség nehézségei fokozott pszichés terhelést jelentenek a nevelőszülők számára. Bár a többség napi szinten talál rövid „énidőt”, ez nem elegendő a hosszú távú mentálhigiénés egyensúly fenntartásához. Az eredmények alapján megállapítható, hogy szükséges a

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

nevelőszülők jól-létének és öngondoskodási lehetőségeinek megerősítése, valamint a támogató szolgáltatások hozzáférhetőségének bővítése.

Braun, V. & Clarke, V. (2006) Using thematic analysis in psychology.nQualitative Research in Psychology, 3 (2). pp. 77-101. ISSN1478-0887

Kvale, S. (1996) Az interjú. Bevezetés a kvalitatív kutatás interjútechnikáiba. Jószöveg Műhely Kiadó.

Michela, C,. (2012). Deinstitusionalisation and quality alternative care of children in Europe

: Lessons learned and the way forward

. Eurochild. https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/di_lessons_learned_web_use.pdf

Miller, Arianne E. & Green, Tonika Duren & Lambros, Katina M., 2019. "

Foster parent self-care: A conceptual model

,"

Children and Youth Services Review

, Elsevier, vol. 99(C), pages 107-114.

https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.01.014

.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Rébay Magdolna

Absztrakt címe: Középiskolai tanulmányok az őrgróf Csáky-Pallavicini családban 1876 és 1945 között

Kulcsszavak: főnemesség, tanulás, gimnázium, 19-20. század, Csáky-Pallavicini

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: Az arisztokraták oktatásával, nevelésével foglalkozó, bő egy évtizede tartó kutatásaink során kiemelt figyelmet szenteltünk a középiskolai iskolaválasztásnak, tanulmányoknak, mivel az a korábbi magyar szakirodalomban kevéssé elemzett téma volt (ld. átfogóan, de az előző korszakra irányultan: Virág 2013; egy iskolára vonatkoztatva: Bertényi 2010; illetve széleskörű áttekintést adva: Gyáni, Szilágyi 2024). Egyrészt vizsgáltuk egy-egy intézményben a főnemes fiatalok – lányok és fiúk – jelenlétét, másrészt egyes családokra fókuszált (gróf Lónyay, gróf Széchenyi, báró és gróf Wenckheim) elemzéseket végeztünk. Arra voltunk kíváncsiak, vajon a rendi keretek lebontása, a gazdasági modernizáció hatására az arisztokrata családok 1867 után meg tudták-e őrizni a részben vagy teljesen otthoni magántanulmányokra épülő gyakorlatot vagy gyermekeik nevelése-oktatása intézményesült, esetleg egy vegyes rendszer alakult-e ki, amelyet a család életkörülményei (anyagi helyzet, lakóhely, apa foglalkozása, gyermekek száma) és az egyes személyek képességei határoztak meg. Véleményünk szerint a társadalmi hierarchia csúcsán maradás célja (az Obenbleiben elméletéről lásd Conze 2005) arra ösztönözte a főnemeseket, hogy a gyermekek tanulmányainak fokozott figyelmet szenteljenek.

Jelen előadásunkban az őrgróf Csáky-Pallavicini család tagjainak középiskolái tanulmányaival foglalkoznánk. (Pallavicini Roger örökbefogadott gyermekei, Zsigmond és Hippolyt 1876-tól viselhették a kettős nevet és az őrgrófi címet [Gudenus 1990].) Arra voltunk kíváncsiak, mi állhatott az iskolaválasztás hátterében? Milyen tanulmányi utak voltak jellemzőek a családban? Voltak-e különbségek az egyes generációk közt a középiskolai tanulmányokat illetően?

Az iskolai értesítők felgyorsuló digitalizálása (Arcanum Periodika Adatbázis) lehetővé teszi, hogy egy-egy családra vonatkozóan, ha nem is teljes körű, de elemzéshez elegendő részletességű adatbankot építsünk ki. Ez tartalmazza az értesítőben szereplő releváns adatokat (vallás, tanulmányi státusz, osztály, tanulmányi eredmények, érettségi vizsgaeredmény, pályaválasztás, rendkívüli tárgyak, aktivitás ifjúsági egyesületekben), amelyeket korábbi iskolatörténeti kutatásaink során összegyűjtött információkkal egészítettünk ki.

Kutatásunk során a Csáky-Pallavicini család két generációja – az 1870-es, illetve az 1900-as években született – öt tagjának tanulmányútját elemeztük a prozopográfia módszerével. Összefüggéseket keresve a személyi adatsorokat vetettük össze. Megállapítottuk, hogy a Csáky-Pallavicini fiúk mind a két generációban magántanulóként kezdték a gimnáziumot vagy magániskolában tanultak, az idősebbek közül van, aki végig magántanuló maradt, a fiatalabbak mind rendes tanulókká váltak. Többnyire az arisztokraták körében preferált intézményekbe (kalksburgi kollégium, II. ker. egyetemi gimnázium és a Ferenc József Nevelőintézet, kassai premontrei gimnázium) iratkoztak be, de atipikus iskolák is kiválasztásra kerültek, mint Dr. László Mihály nyilvánossági jogú budapesti gimnáziuma. A testvérek ugyanazon iskolák diákjai voltak, a trianoni határmódosítás okozott csak különbséget (Kassa helyett Miskolc). Az iskolai aktivitás az egyéni képességeken múlt. Kiemelkedett ezen a téren őrgr. Csáky-Pallavicini Roger (1908–2001), aki már négy osztályt rendes tanulóként végzett el. Az iskolai Önképzőkör, a Segítőegyesület, a nevelőintézeti Sport Club vezetői közt egyaránt szerepelt a jó tanulmányi eredményeket elérő, jelesen érettségiző fiú.

NEMZETI ÉRETTSÉGI VÁLTOZAT

Hivatkozások

Bertényi Iván ifj. (2010): Az elit gimnáziumai vagy a gimnáziumok elitje? A budapesti piarista és a Mintagimnázium diákságának vizsgálata (1879/80–1896/97.). In Forgó András (szerk.): A piarista rend Magyarországon.

Budapest, Szent István Társulat, 316–350.

Conze, Eckart (2005): Niedergang und „Obenbleiben". In Eckart Conze (szerk.): Kleines Lexikon des Adels: Titel, Throne, Traditionen. München

, C.H. Beck, 187–188.

Gudenus János József (1990): A magyarországi főnemesség XX. századi geneológiája

, I. Budapest, Natura Kiadó.

Gyáni Gábor – Szilágyi Adrienn (2024): Az arisztokrácia tündöklése és bukása Magyarországon. Budapest

, HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet.

Virág Irén (2013): A magyar arisztokrácia neveltetése (1790–1848).

Eger, Líceum Kiadó.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Rétháti Csilla Rákó Erzsébet

Absztrakt címe: A szakiskolák lemorzsolódás megelőzésére mozgósítható erőforrásai

Kulcsszavak: szakiskola, lemorzsolódás, interprofesszionális együttműködés

Szakosztály: Gyermekvédelmi és szociálpedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: A lemorzsolódás oki háttere komplex, több tényezőre vezethető vissza, emiatt a

problémamegoldás is összetett megközelítést igényel. A hátránykompenzáció egy hatékony preventív eszköz lehet az iskolák repertoárjában, ez azonban nem valósulhat meg megfelelő erőforrások és interprofesszionális együttműködés híján. A releváns szakirodalmak Fehérvári (2008, 2015, 2020), European Angency (2017), Dyson, Squires (2017), Széll (2018), Paksi et al., (2020), Kiss, Vastagh (2020) alapján azt feltételezzük, hogy a vizsgált szakiskolák szerteágazó kapcsolati hálóval rendelkeznek. A pedagógusok és az intézményvezetők hatékonyan tudják megszervezni az együttműködést a lemorzsolódás megelőzése érdekében.

A kutatás feltáró jellegű, mert a rendelkezésre álló empirikus vizsgálatok száma alacsony és azok sem foglalkoznak az eltérő tantervű szakképzéssel. Az pedagógusok

körében végzett kérdőíves kutatás összeállítását egy dokumentumelemzés előzte meg

. A dokumentumelemzés során górcső alá vettük a kutatásba bevont szakmai/pedagógiai programok alapján a szakiskolák együttműködő partnereit. A vizsgálat három régió szakiskoláiban és szakiskolai tagozatain valósult meg: két hátrányos helyzetű térségben (Észak-Magyarország és Észak-Alföld), valamint egy kedvezőbb gazdasági helyzetű régióban (Nyugat-Dunántúl). A kutatást kvantitatív módszerrel végzetük el. Az adatfelvétel során 114 szakiskolában oktatói munkakörben dolgozót értünk el. Feltérképeztük, hogy ha nehézségbe ütköznek a pedagógusok, a munkájuk során, akkor kihez tudnak segítségért fordulni. Abban, hogy kitől kérnek segítséget a pedagógusok különbséget találtunk bizonyos változók -így az intézmény típusa, fenntartója, valamint a válaszadók képzettsége - mentén. A válaszokból kiderült, hogy az oktatói munkakört ellátók szükségét érzik a teammunkának és a hatékony problémamegoldás érdekben készek segítséget kérni akár szakmán belül, de interprofesszionális együttműködésekre is nyitottak.

Hivatkozott irodalom:

Dyson, A., & Squires, G. (2017). Early School Leaving and Learners with Disabilities and/or Special Educational Needs. A Review of the Research Evidence Focusing on Europe

.

European Agency for Special Needs and Inclusive Education (2017).

Fehérvári, A. (2008). Szakképzés és lemorzsolódás

https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/283_fehervari_szakkepzes_es_lemorzsolodas_0.pdf Utolsó megtekintés: 2020.04.02

Fehérvári, A. (2015). Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjei Neveléstudomány

2015/3

Fehérvári, A., Magyar, É. & Széll, K. (2020). A tanulói lemorzsolódás empirikus vizsgálata – elméleti és módszertani keretek. Iskolakultúra

30(8) 3-20

Kiss M., Vastagh Z. (2020) Az oktatás területén megnyilvánuló hátrányok okai a szociális és fejlesztő szakemberek szemszögéből, In Perpék É. (szerk.) Szakmai együttműködés, iskolai

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

hátránykompenzáció, szakmai jóllét: Egy magyar-horvát összehasonlító vizsgálat eredményei. Kutatási zárókiadvány. Pécs, 2020 ISBN 978-615-81677-0-3

Paksi, B., Széll, K., Magyar, É., & Fehérvári, A. (2020). A lemorzsolódás egyéni és kontextuális tényezői. Iskolakultúra, 30

(8), 62-81.

https://doi.org/10.14232/ISKKULT.2020.8.62

Széll, K. (2015). Iskolai eredményesség és tanári attitűdök In. Szemerszki, M. (szerk): Eredményesség az oktatásban - dimenziók és megközelítések.

Oktatáskutató és fejlesztő Intézet, Budapest 25-49

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ribní Ferenc

Absztrakt címe: Mesterséges intelligencia az oktatás rendszerében- Paradigmaváltás és pedagógiai perspektívák

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, felsőoktatás, paradigmaváltás, LLM

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: Mesterséges intelligencia az oktatás rendszerében- Paradigmaváltás és pedagógiai perspektívák

A kutatás célja annak feltárása, hogy a mesterséges intelligencia (MI) miként járul hozzá a pedagógiai folyamatok és a társadalomtudományi kutatás hatékonyságának növeléséhez, különös tekintettel a visszacsatolási mechanizmusok fejlesztésére és az adatvezérelt döntéshozatal támogatására.

A kutatás elméleti kiindulópontja az a feltevés, hogy a tanulás komplex, társadalmilag és kulturálisan beágyazott folyamat, amelyben a mesterséges intelligencia a kutatásban és az oktatásban nem pusztán eszközként, hanem a tudáskonstrukciót mediáló rendszerként értelmezhető (Ribní, 2025, 2026; Rapos et al., 2025).

Mindezek alapján a kutatás az alábbi kérdésekre fókuszál:

K1:

Milyen mértékben tekinthető az MI megbízható elemzési eszköznek?

K2:

Miként alakítja át az MI a pedagógiai értékelés és támogatás gyakorlatát?

Ezen megközelítés újszerűsége abban ragadható meg, hogy az MI nem hierarchikusan „fejlettebb", hanem funkcionálisan eltérő megbízhatósági karakterisztikával rendelkező rendszerként kerül értelmezésre, amely gyorsasága és konzisztenciája mellett korlátozott kontextusérzékenységgel rendelkezik (Yalçın, 2019).

A kutatási módszertan hibrid jellegű, ötvözi:

az MI-alapú kvalitatív szövegelemzést,

a nagy elemszámú adatállományok feldolgozását,

és a prediktív modellezést.

A Random Forest és LSBoost algoritmusok alkalmazása lehetővé teszi komplex pedagógiai változók előrejelzését, miközben a keresztvalidáció és az emberi kontroll biztosítja az elemzések megbízhatóságát. Az MI kutatási támogatórendszerként való alkalmazhatóságát több vizsgálat is alátámasztja, különösen a nagy adathalmazok feldolgozása és a kvalitatív elemzések skálázhatósága terén (Kanczné & Ribní, 2026a; Ribní, 2026).

Az eredmények azt mutatják, hogy az MI jelentősen növeli az elemzési folyamatok hatékonyságát, ugyanakkor önmagában nem tekinthető teljes mértékben megbízhatónak. A hallgatói szövegkorpuszon kimutatható MI-használat (≈20%) autenticitási torzítás lehetőségét veti fel, amely új pedagógiai kihívásokat generál. Ugyanakkor a prediktív modellek magas pontossággal képesek előre jelezni olyan tényezőket, mint a hallgatói stressz vagy a digitális kompetencia, ami új dimenziót nyit a pedagógiai beavatkozások tervezésében (Kanczné Nagy et al., 2026b). Az eredmények illeszkednek azokhoz a kutatásokhoz, amelyek a digitális környezetek és az online tér jelentőségét hangsúlyozzák a tanulási és kulturális folyamatok alakulásában (Kanczné & Ribní, 2025).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A kutatás elméleti jelentősége abban rejlik, hogy hozzájárul az MI pedagógiai értelmezésének finomításához, különösen annak mediáló szerepére fókuszálva. Gyakorlati szempontból rámutat az MI alkalmazásának lehetőségeire a személyre szabott tanulási utak kialakításában, a korai prevencióban és az értékelési rendszerek újragondolásában. Az eredmények megerősítik, hogy az MI nem helyettesíti a pedagógust, hanem kiterjeszti annak elemzési és döntéstámogatási kapacitását.

Felhasznált szakirodalom

Ribní, F. (2025). A mesterséges intelligencia, mint a társadalomtudományok „támasza”. https://www.researchgate.net/publication/399182789

Rapos, N., Tókos, K., Eszes, F., Nagy, K., & Czirfusz, D. (2025). Complex understanding of teachers' professional development and learning in specific, concrete learning situations - new methodological options. Professional Development in Education

, 1–16. https://doi.org/10.1080/19415257.2025.2480777

Yalçın, N., Köse, U. (2019). What is search engine optimization: SEO? Procedia - Social and Behavioral Sciences

, 9, 487–493. https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.12.185

Kanczné Nagy K., & Ribní, F. (2025). The impact of online space on cultural memory. Periodica Polytechnica Social and Management Sciences

, 34(1), 64–76. https://doi.org/10.3311/ppso.40300

Kanczné Nagy, K., & Ribní, F. (2026a). Artificial intelligence as a support for social science research. In Lecture Notes in Networks and Systems

. Springer. https://link.springer.com/series/15179

Kanczné Nagy, K., Ribní, F., & Tóth, T. (2026b). Stress and coping before university studies: Reflections from five years of student data. In Lecture Notes in Networks and Systems

. Springer. https://link.springer.com/series/15179

Ribní, F. (2026). Mit lát a gép? Mesterséges intelligencia támogatott képi tartalomelemzés a társadalomtudományi kutatásokban.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Rosenberg Mátyás

Absztrakt címe: Korpusz, norma és digitális hozzáférés: a ro.gram mint új romani leíró nyelvtan pedagógiai és nyelvtervezési modellje

Kulcsszavak: romani nyelv, lovári dialektus, leíró nyelvtan, nyelvpedagógia, nyelvtervezés

Szakosztály: Romológia szakosztály

Absztrakt: A magyarországi romani nyelv oktatásában és leírásában továbbra is hiány mutatkozik olyan korszerű, pedagógiailag is jól használható grammatikákból, amelyek egyszerre épülnek szisztematikus nyelvészeti szempontokra, beszélt nyelvi adatokra és a digitális hozzáférhetőség elvére. A korábbi, meghatározó romani nyelvkönyvek és nyelvtanok fontos előzményeket jelentenek (pl. Choli Daróczi – Feyér, 1988; Karsai – Sztojkó, 2002; Papp, 2008), ugyanakkor többnyire egy szűkebben kijelölt, normatív módon kezelt nyelvi anyagra épülnek, melyeket sok bírálat ért. Korlátozottabban jelenik meg bennük a beszélt nyelv belső variabilitása, a korpuszokban dokumentált tényleges nyelvhasználat, a romani sztenderdet képező lovári nyelvjáráson kívüli nyelvváltozatok, valamint az írásbeliség és a nyelvújítás problémaköre.

Az előadásom célja annak feltárása, hogy a Romano Sindikato által fejlesztett ro.gram miben jelent új megközelítést a magyarországi romani grammatikaírásban és nyelvpedagógiában. A vizsgálat három kérdés köré szerveződik: (1) milyen forrásbázisra épül a ro.gram a korábbi nyelvtanokhoz képest; (2) hogyan kezeli a beszélt nyelvi adatokat, a nyelvi variabilitást és a normatív ajánlások kérdését; (3) miként kapcsolja össze a leíró nyelvészet, a nyelvpedagógia és a digitális tanulási környezet szempontjait.

Az előadásom módszertanilag egyrészt összehasonlító dokumentumelemzésre épül: a korábbi hazai romani nyelvtanok és tankönyvek szerkezeti, szemléleti és nyelvpedagógiai megoldásait vetem össze a ro.gram felépítésével. Másrészt a ro.gram fejlesztési elveit elemzem, különös tekintettel az orális folklór és más korpuszforrások bevonására, a beszélt nyelvi jelenségek leírására, az írásbeliségben rögzülő megoldások követésére, valamint a lexikai, morfológiai és szintaktikai bővíthetőségre vonatkozó explicit ajánlások rendszerére.

Az eddigi fejlesztési tapasztalatok alapján a ro.gram nem pusztán egy újabb normatív nyelvtan, hanem egy digitális, kereshető és rétegzett szerkezetű leíró rendszer. Újdonsága abban áll, hogy nem elhallgatni próbálja a beszélőközösségi változatok és a normatív nyelvhasználat közötti távolságot, hanem ezt nyelvpedagógiai és nyelvtervezési kérdésként kezeli. A rendszer így egyszerre támogathatja a romani nyelv tanulhatóságának javítását, a tananyagfejlesztést, a pedagógusképzést és a kisebbségi nyelvek digitális környezetben megvalósítható, reflektált fejlesztéséről szóló szakmai párbeszédet.

Kulcsszavak:

romani nyelv, lovári dialektus, leíró nyelvtan, nyelvpedagógia, nyelvtervezés,

Hivatkozások

Choli Daróczi, J. – Feyér, L. (1988). Zhanes romanes? Cigány nyelvkönyv

. Budapest: Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége.Karsai, E. – Sztojkó, I. (2002). Te sityovas romanes = Tanuljunk cigányul: cigány nyelv alapfokon

. Budapest: Anda Romani Kultúra Alapítvány.Papp, J. (2008). Sityu romanes! Tanulj cigányul!

3. átdolgozott kiadás. Budapest: Pappné Darida Andrea Nyelvoktató Kft.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Sajgó Melinda

Absztrakt címe: Hanghálózat. A marosvásárhelyi Nagy István Ifjúsági Vegyeskar mint társadalmi innováció

Kulcsszavak: neveléstörténet, társadalmi innováció, közösségi önszerveződés, narratív emlékezet

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A marosvásárhelyi tanítóképző intézet történetének egyik sajátos epizódja a kilencvenes évek feszült kisebbségpolitikai környezetéhez kapcsolódik, amikor egy iskolai közösségi kezdeményezés nem talált tartós helyet az intézményi keretek között, fennmaradása azonban nem szakadt meg, hanem új terekben és új kapcsolatokban szerveződött tovább. A vizsgálat középpontjában a Nagy István Ifjúsági Vegyeskar története áll, amely az intézményi bizonytalanság és korlátozottság tapasztalatából kiindulva fokozatosan önálló közösséggé és működő kapcsolathálóvá formálódott. A témaválasztást az indokolja, hogy az intézményi keretekből kiszoruló közösségi kezdeményezések fennmaradásának folyamata a neveléstörténeti kutatásban viszonylag ritkán vizsgált jelenség, különösen a közösségi tapasztalatok és a narratív emlékezet perspektívájából.

A kutatás a neveléstörténeti intézményvizsgálat és az emlékezetelméleti megközelítés összekapcsolására épül, és ahhoz a kutatási irányhoz kapcsolódik, amely a közösségi gyakorlatok fennmaradását nemcsak intézményi, hanem tapasztalati és narratív dimenzióban vizsgálja. Kiindulópontja az a feltevés, hogy a közösségi kezdeményezések története nem kizárólag intézményi döntésekben és hivatalos dokumentumokban érhető tetten, hanem a közösen megélt tapasztalatokban, visszatérő történetekben és emlékképekben válik értelmezhetővé. A vizsgálat ezért nem egyetlen eseménysor rekonstrukciójára törekszik, hanem annak feltárására, miként válik egy közösségi gyakorlat fennmaradása és újraszerveződése megélt tapasztalattá és elbeszélhető történetté.

A vizsgálat arra a kérdésre keresi a választ, miként képes egy közösségi kezdeményezés fennmaradni és működő rendszerré válni az intézményi kereteken kívül, és milyen tanulási és szerveződési folyamatok teszik lehetővé hosszabb távú működését. A kutatás narratív emlékezetelméleti módszert alkalmaz: mintegy húsz év visszaemlékezéseinek, interjúinak, sajtóbeszámolóinak és közösségi dokumentumainak elemzésére épül. Ezek az elbeszélések nem pusztán információkat közölnek a múltról, hanem érzékeltetik a bizonytalanság, a keresés, a közös próbálkozás és az együtt maradás tapasztalatát. A folyamat sajátosságai nem elméleti kategóriák mentén rajzolódnak ki, hanem a konkrét helyzetekhez kötődő történetekben: az első próbák emlékeiben, az új helyszínek keresésének epizódjaiban, a közös fellépések visszatérő motívumaiban.

Az elemzés eredményei azt mutatják, hogy a kezdeményezés intézményi kiszorulása nem a megszűnéshez, hanem egy új működési forma kialakulásához vezetett. A közösség fennmaradása fokozatos tanulási és szerveződési folyamat eredményeként vált lehetővé: ismétlődő közös alkalmak, kialakuló kapcsolatok és egyre stabilabb működési minták révén. A közös éneklés gyakorlata idővel nemcsak kulturális tevékenységgé, hanem közösségszervező erővé és a helyi közösség emlékezetének részévé vált. Az így kialakuló működés nem előre megtervezett fejlesztés eredménye volt, hanem egy bizonytalan helyzetre adott közösségi válasz, amely a tapasztalatok ismétlődése és a kapcsolatok erősödése révén vált fenntarthatóvá. Ebben az értelemben a vizsgált folyamat a társadalmi innováció sajátos formájaként értelmezhető, olyan közösségi gyakorlatként, amely nem intézményi programként, hanem a fennmaradás és alkalmazkodás során formálódik ki.

NEMVEGLEGES VÁLTOZAT

Elméleti szempontból a tanulmány arra mutat rá, hogy a társadalmi innováció nem feltétlenül intézményi kezdeményezésként jelenik meg, hanem gyakran az intézményi kereteken kívül alakul ki, amikor egy közösség saját tapasztalataira támaszkodva hoz létre új működési formát. Gyakorlati szempontból a vizsgálat arra hívja fel a figyelmet, hogy a közösségi kezdeményezések tartósságának feltétele nem elsősorban az intézményi stabilitás, hanem az ismétlődő közös gyakorlat, a kialakuló kapcsolatok és a közösen megélt tapasztalatokból formálódó közösségi tudás.

Irodalom:

1. Halbwachs, M.(2018).Az emlékezet társadalmi keretei

. Atlantisz.

2. Hankiss, E.(2014).Az emberi kaland

. Helikon.

3. Kovács, A.(Szerk.). (2002).Szív és mosoly

. Impress.

4. Kozma, T.(2022).Innováció és tanulás

. Gondolat.

5. Nora, P.(2010).Emlékezet és történelem között

. Napvilág.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Salusinszky András

Absztrakt címe: A szakképzés pedagógiai újrakeretezése: szimulációalapú tanulási környezet mint strukturális válasz a kompetenciafejlesztés kihívásaira

Kulcsszavak: konstruktivista tanulás, szimulációalapú tanulási környezet, rendszerszintű gondolkodás, adatalapú döntéshozatal, kooperatív tanulás

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: A tanulmány a szakképzés egyik alapvető strukturális problémájára reagál: a hagyományos tanulási környezetek korlátozottan képesek modellezni a komplex, döntés- és együttműködés-alapú szakmai működést. A kutatás célja annak vizsgálata, hogy egy digitális ellátási lánc szimulációra épülő tanulási környezet miként járulhat hozzá a tanulási folyamat szerkezetének átalakulásához, valamint a munkaerőpiacon releváns kompetenciák fejlődéséhez.

A megközelítés a szimulációt konstruktivista és kooperatív tanuláselméleti keretben értelmezi (Nahalka, 2002), nem elsősorban technológiai eszközként, hanem tanulásszervezési struktúraként. A tanulási folyamat ebben a környezetben döntési és reflexiós ciklusokra épül, amely illeszkedik a tapasztalati tanulás modelljéhez (Kolb, 1984), és támogatja a rendszerszintű gondolkodás, valamint az együttműködés fejlődését.

A tanulmány egy működő szimulációs laborhoz kapcsolódó pilot kutatás eredményeit mutatja be. A kiindulópont egy működő proof of concept, amelynek továbbfejlesztése a mérhető és publikálható evidence-szint irányába történik. Az adatgyűjtés kvalitatív és kvantitatív eszközök kombinációjával zajlik, beleértve a tanulói döntési mintázatok elemzését, a reflexiós folyamatok vizsgálatát és a tanulói teljesítményadatok feldolgozását.

Az előzetes eredmények arra utalnak, hogy a szimulációs tanulási környezet támogatja a tanulók rendszerszintű gondolkodásának, döntési kompetenciáinak és együttműködési képességeinek fejlődését, miközben a tanári szerep facilitátori irányba tolódik el. A tapasztalatok szerint a tanulási folyamat mélyebb megértést és alkalmazásközpontú tudásépítést eredményez.

A tanulmány hozzájárul a szakképzés pedagógiai újraértelmezéséhez azzal, hogy a tanulást nem elsősorban tartalmi, hanem szerkezeti kérdésként vizsgálja, és rámutat a szimulációalapú tanulási környezetek potenciális szerepére a kompetenciafejlesztésben, összhangban a munkaerőpiaci kompetenciaelvárásokra vonatkozó nemzetközi megközelítésekkel (OECD, 2020; Cedefop, 2015).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Schmidtka Ildikó

Absztrakt címe: Mesterséges intelligencia alkalmazása a közgyűjteményi tartalmak elérésében pedagógusok számára

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, közoktatás, közgyűjtemény, pedagógus

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Szerző: Schmidtka Ildikó, schmidtka.ildiko@gmail.com

Intézmény: Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Műfaj: Konferencia előadás

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, közgyűjtemény, közoktatás, pedagógus

A közgyűjtemények – jelen előadás keretében elsősorban a könyvtárak és múzeumok – meghatározó szerepet töltenek be a kulturális örökség megőrzésében, rendszerezésében és hozzáférhetővé tételében. Ezek az intézmények nem csupán a múlt emlékeit őrzik, hanem aktív szereplői a tudásközvetítésnek is, különösen az oktatás támogatásában. Az utóbbi években a mesterséges intelligencia (MI) rohamos fejlődése új távlatokat nyitott meg a közgyűjtemények működésében, különösen a digitális tartalmak feldolgozása, rendszerezése és elérhetővé tétele terén. Az egyre nagyobb mennyiségben rendelkezésre álló digitalizált állományok hatékony kezelése új eszközöket igényel, amelyekben az MI kiemelt szerepet kap.

Jelen előadás célja annak bemutatása, hogy a mesterséges intelligencia-alapú alkalmazások – különös tekintettel a természetes nyelvi feldolgozást alkalmazó rendszerekre – miként támogathatják a pedagógusokat a közgyűjteményi tartalmak gyorsabb, hatékonyabb és célzottabb elérésében. Az ilyen technológiák lehetővé teszik, hogy a felhasználók – jelen esetben a pedagógusok – egyszerű, hétköznapi nyelven megfogalmazott kérdésekkel keressenek információt, anélkül hogy speciális keresési stratégiák vagy információkeresési kompetenciák birtokában lennének.

Az intelligens keresőrendszerek képesek értelmezni a természetes nyelvi inputot, kontextusba helyezni a kérdéseket, és releváns, gyakran több forrásból származó válaszokat nyújtani. Ez különösen fontos azok számára, akik nem rendelkeznek mélyebb információtudományi ismeretekkel. Emellett a mesterséges intelligencia alkalmas képi és szöveges tartalmak automatikus felismerésére, metaadatok generálására, valamint személyre szabott ajánlórendszerek kialakítására, amelyek a felhasználói igényekhez igazodva segítik a tartalmak felfedezését.

Az előadás rámutat arra, hogy az MI alkalmazása nem csupán a hozzáférést könnyíti meg a pedagógusok számára, hanem hozzájárul a közgyűjtemények láthatóságának növeléséhez és a felhasználói élmény javításához is. A technológia integrációja ugyanakkor új kihívásokat is felvet, különösen az etikai kérdések, az adatvédelem és a szakmai hitelesség biztosítása terén. Mindezek figyelembevételével elmondható, hogy a mesterséges intelligencia pedagógiai célú alkalmazása kulcsszerepet játszhat a közgyűjtemények digitális jövőjének alakításában, valamint a közoktatás megújításában.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Sebestyén Krisztina

Absztrakt címe: Nemzetiségekhez tartozók és a nemzetiségi nevelési-oktatási intézményekbe járók arányainak keresztmetszeti vizsgálata három évben

Kulcsszavak: nemzetiségek, nevelési-oktatási intézmények, létszámarány

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Nemzetiségi nevelésben-oktatásban nemcsak az adott nemzetiséghez tartozók vehetnek részt, hanem például olyan gyermekek, tanulók is, akiknek a szülei kulturális, nyelvi tudástöbblet vagy jobb jövőbeli munkaerőpiaci lehetőségek miatt választják a nemzetiségi intézményeket (Márkus – Gölcz, 2018; Szépe, 2000). A nemzetiségi intézmény választásának hátterében más praktikus okok is állhatnak, például, ha egy kisebb településen csak egy nemzetiségi intézmény működik (Mándoki, 2025; Török, 2004), és a szülőknek nincsen lehetőségük messzebbi nevelési-oktatási intézménybe utaztatni a gyermekeiket (Hegedűs, 2020; Sebestyén, 2023).

Előadásunkban oktatásstatisztikai (Csécsiné Máriás et al., 2015; Oktatási Hivatal, 2025), valamint népszámlálási adatok (KSH 2011; KSH 2023) alapján vizsgáljuk, hogy három népszámlálási évben (2001, 2011, 2022) hogyan alakult a nemzetiségi nevelésben-oktatásban (óvoda, általános iskola, középiskola) résztvevők aránya a nemzetiségi („nemzetiség", „nemzetiséghez tartozó") arányok tekintetében. A vizsgálathoz a 2022-es népszámlálási adatok szerint a négy legnagyobb nemzetiséget (cigány, német, román, szlovák) választottuk. Keresztmetszeti vizsgálatunk kutatási kérdése, hogy a vizsgált években vannak-e különbségek az adatokban nemzetiségenként vagy hasonló tendenciák mutathatók ki esetükben?

Eredményeink szerint a vizsgált években változatos arányok láthatók mind a négy nemzetiségnél. Az összes nemzetiségi nevelési-oktatási intézménybe járó gyermek létszáma és a nemzetiséghez tartozók adatai reálisabb arányokat mutatnak, mintha csak a magukat az adott nemzetiséghez sorolók adataival összevetve végezzük a vizsgálatot. Különbség látható a vizsgált nyelveknél megjelenő arányok között is, ami feltételezhetően az adott nyelv népszerűségével, munkaerőpiaci hasznosíthatóságával lehet összefüggésben, de ennek vizsgálata még további kutatásokat igényel. Összességében mindhárom évben mind a négy nemzetiséget tekintve csökkenő tendencia látható a nemzetiségi intézményekbe járók és a magukat adott nemzetiséghez sorolók arányaiban, míg az adott nemzetiséghez tartozók csoportjaival összevetve a 2011-es év adatai eltérnek ettől a mintázattól, amelynek hátterében feltételezhetően a népszámlálás módszertani sajátosságai állhatnak. A vizsgálat gyakorlati jelentősége, hogy hozzájáruljon a nemzetiségi intézmények választásával kapcsolatos mechanizmusok jobb megértéséhez.

Hivatkozott szakirodalom és források:

Csécsiné Máriás Emőke – Hagymásy Tünde – Könyvesi Tibor (2015): Statisztikai Tájékoztató. Oktatási Évkönyv 2013/2014

. Budapest: Emberi Erőforrások Minisztériuma. https://kir.oktatas.hu/download/kozerdeku/statisztikai_tajekoztato_oktatasi_evkonyv_2013_2014.pdf

[2026. 03. 30.]

Hegedűs Roland (2020): Kompetenciák – hátrányok – térségek. Avagy honnan s hogyan jutnak el a hátrányos helyzetűek a felsőoktatásba?

Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.

KSH (2011): Népszámlálás 2011. Nemzetiségi adatok

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

. https://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_nemzetiseg

[2026. 03. 30.]

KSH (2023): Népszámlálási adatbázis. A népesség nemzetiségi jellemzői vármegyénként, településtípusonként

.
https://nepszamlalas2022.ksh.hu/adatbazis/#/table/WBS009/N4IgFgpghgJiBcBtEA5AogWQFogLoBoQBnASxggWQBUBBAJQGUApNAGVYCY9CiIBjAC4kA9gDtKIKgEkMaAPoAFNHSkB5ACLcQAMxIAbARABORBKADWJUXHggMUAA4hCEUQKMkIppLgC-voA

[2026. 03. 30.]

Mándoki Réka (2025): Az óvodaválasztás fontossága a szülők körében a különböző demográfiai tényezők alapján. In: Danubius Noster

, 13(1): 167-180. https://doi.org/10.55072/DN.2025.1.167

Márkus Éva – Gölcz Mira (2018): A magyarországi német nemzetiség nyelvelsajátítási szokásai. In: Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat

, 6(3): 56-69. https://doi.org/10.31074/201835669

Oktatási Hivatal (2025): Köznevelési közérdekű adatok publikálása. Nemzetiségi nevelés, oktatás - hosszú idősor

.
https://kir.oktatas.hu/download/kozerdeku/kirstat_hosszu_idosor_nemzetisegi_neveles_oktatas_2025.xlsx

[2026. 03. 30.]

Sebestyén Krisztina (2023): Kik és miért tanulnak németet az érettségit adó képzésekben?

Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó. https://mek.oszk.hu/26600/26687/

[2026. 03. 30.]

Szépe György (2000): Nyelvészeti és nyelvpolitika megjegyzések. In: Educatio

, 9(4): 639-650. https://epa.oszk.hu/01500/01551/00091/pdf/EPA01551_educatio_2000_4_639-650.pdf

[2026. 03. 30.]

Török Balázs (2004): A gyermeküket óvodáztató szülők körében végzett országos felmérés eredményei

. Budapest: Felsőoktatási Kutatóintézet. https://ofi.oh.gov.hu/sites/default/files/attachments/261_tbalazs_ovisfelmeres.pdf

[2026. 03. 30.]

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Seres Mónika

Absztrakt címe: A tanulásmódszertan szerepe és jelentősége a mérnökképzésben

Kulcsszavak: tanulásmódszertan, tanulási motiváció, időgazdálkodás, önszabályozó tanulás, VARK-modell

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: A kutatás a tanulásmódszertan felsőoktatásban betöltött szerepét vizsgálja, különös tekintettel a mérnökképzés kihívásaira, amelyek az utóbbi években a digitalizáció, az információs túlterhelés és a gyors technológiai változások miatt tovább erősödtek. A témaválasztás indokoltságát az a felismerés adja, hogy a hallgatók jelentős része nem rendelkezik azokkal az önszabályozó és metakognitív kompetenciákkal, amelyek elengedhetetlenek az egyetemi tanulmányok sikeres teljesítéséhez. A kutatás elméleti keretét a metakognitív tudatosság, az önszabályozó tanulás ciklikus modelljei, a belsőkülső motivációt értelmező pszichológiai elméletek (különösen az önmeghatározás-elmélet), valamint a tanulási preferenciákat rendszerező VARK-modell alkotják.

A kutatás célja annak feltárása, hogy a Tanulásmódszertan tantárgy milyen mértékben támogatja az Óbudai Egyetem Alba Regia Karának első- és másodéves hallgatóit a tanulási stratégiafejlesztésben, az időgazdálkodás elsajátításában, motivációjuk fenntartásában és az egyetemi környezethez való alkalmazkodásban. A vizsgálat továbbá arra kereste a választ, hogy a kurzus képes-e érdemben befolyásolni a hallgatók tanulási szokásait, illetve segíti-e őket reflektívebbé és tudatosabbá válni tanulási folyamataik során. A felmérés újszerűsége abban rejlik, hogy a mérnökképzésben – ahol a gyakorlati, problémamegoldó és rendszerben gondolkodó készségek fejlesztése kiemelt jelentőségű – kevés hasonló kutatás vizsgálja a tanulásmódszertan pedagógiai hozzáadott értékét.

A kvantitatív kutatás során 78 hallgató töltötte ki a Google Forms alapú kérdőívet. A mérés a tanulási motivációra, időgazdálkodási technikákra, tanulási stílusokra és az egyetemi alkalmazkodást segítő tényezők megítélésére fókuszált. A módszer megbízhatóságát növeli a heterogén minta: több szakról és két különböző évfolyamról érkeztek válaszok. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a hallgatók többsége aktívan használ időtervező eszközöket, és egyértelműen érzékeli ezek pozitív hatását a tanulási folyamatra. Az időmenedzsment akkor bizonyult különösen hatékonynak, amikor a hallgatók többféle tervezési módszert (heti és napi tervezők, digitális naptárak) kombináltak. Ugyanakkor a digitális időtervezők alacsony aránya fejlesztési irányt jelöl ki a jövőbeli oktatásfejlesztésben.

A motiváció vizsgálata hangsúlyozza a belső motiváció (– érdeklődés, szakmai fejlődés, önfejlesztés) – meghatározó szerepét. A külső motivátorok (jegyek, ösztöndíjak, tanári elismerés) rövid távon ösztönző hatásúak, de nem helyettesítik a tartós, mély tanulást támogató belső indítékokat. A tanulmány rávilágít arra is, hogy a karrierváltás, a technológiai átalakulás és az automatizáció következtében sok hallgató számára a tanulás már nem csak intellektuális tevékenység, hanem a szakmai alkalmazkodóképesség záloga is.

A VARK-modell bemutatása – vizuális, auditív, olvasás/írás és kinesztetikus tanulási modalitások – lehetőséget adott arra, hogy a hallgatók felismerjék saját tanulási preferenciáikat, és ezekhez igazítsák tanulási stratégiáikat. A hallgatói visszajelzések alapján a módszer ismertsége és alkalmazása hozzájárult a hatékonyabb tanulási folyamat kialakításához.

A kutatás egyik legfontosabb eredménye, hogy a hallgatók 75,6%-a szerint a tanulásmódszertan tantárgy érdemben segítette őket az egyetemi kihívásokhoz való alkalmazkodásban, 84,7%-uk pedig fontosnak vagy nagyon fontosnak ítéli a tantárgy

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

jelenlétét a képzésben. A kurzus tehát nemcsak technikák átadásával járul hozzá a tanulmányi sikerességhez, hanem olyan önismereti és tanulásszervezési kompetenciák fejlesztésével is, amelyek meghatározóak a későbbi szakmai életút szempontjából.

A kutatás elméleti és gyakorlati jelentősége abban áll, hogy igazolja: a tanulásmódszertan tantárgy beépítése a felsőoktatási képzésekbe nem csupán hasznos, hanem stratégiai jelentőségű. A kurzus fejleszti a hallgatók önszabályozó készségeit, támogatja a tudatos, reflektív tanulást, valamint elősegíti a sikeres szakmai identitás kialakulását. A mérnökképzésben – ahol a komplex feladatok megértése, tervezése és megoldása kiemelten fontos – a tanulásmódszertani kompetenciák különösen nagy hozzáadott értéket képviselnek.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Sipka Gergő

Absztrakt címe: A tükrözött osztályterem hatékonysága a természettudományos tantárgyak körében: egy metaanalízis eredményei

Kulcsszavak: metaanalízis, természettudomány, tükrözött osztályterem

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A tükrözött osztályterem (flipped classroom) napjaink egyik legszélesebb körben alkalmazott tanulásszervezési modellje, azonban gyors elterjedését nem követte kellő számban empirikus kutatás, kifejezetten a középiskolai természettudományos oktatás kontextusában (Bond, 2020; Lo és Hew, 2017). A kutatás célja annak feltárása, hogy milyen irányú és mértékű hatásnagyság állapítható meg a tükrözött és a hagyományos tanulásszervezési eljárások között a 9–12. évfolyamos tanulók teljesítménye tekintetében. A vizsgálat elméleti keretét a konstruktivista pedagógia, az aktív tanulás és az önszabályozó tanulás elméletei adják, amelyek a tükrözött osztályterem működésének alapját képezik (Jones és Carter, 2005). A kutatási előzmények azt mutatják, hogy a modell hatékonyságára vonatkozó eredmények nem egységesek, és a vizsgálatok többsége felsőoktatási környezetben zajlott, így indokolt egy középiskolai fókuszú metaanalízis elvégzése (Jdaitawi, 2019).

A kutatás PRISMA irányelvek mentén felépített metaanalízis, amely három nemzetközi adatbázis (ERIC, Scopus, Web of Science) alapján azonosított releváns tanulmányokat. A beválogatási kritériumok alkalmazása után 19 publikáció 51 kísérleti méréséből származó adat (N = 1406) került elemzésre. Az összehasonlíthatóság érdekében standardizált hatásnagyság-mutatók kerültek kiszámításra (Cohen-féle d, Hedges-féle g, Glass-féle delta). Az eredmények konzisztensen közepes mértékű pozitív hatást jeleztek a tükrözött osztályterem javára ($d = 0{,}609$; $g = 0{,}615$; $\Delta = 0{,}625$), ami pedagógiai kutatás révén szignifikáns növekedést jelent. Ugyanakkor a tantárgyak közötti jelentős heterogenitás arra utal, hogy a módszer hatékonysága kontextusfüggő.

A kutatás magyar nyelven elsőként nyújt metaanalitikus összegzést a középiskolai természettudományos tantárgyak tükrözött osztálytermi oktatásának kontextusában. Elméleti jelentősége a tükrözött osztályterem konstruktivista keretben történő értelmezésének megerősítése, gyakorlati jelentősége pedig abban rejlik, hogy empirikus alapot biztosít a tükrözött osztályterem hazai alkalmazásához. Az eredmények alapján a tükrözött osztályterem hatékony alternatíva lehet, azonban sikeressége nagymértékben függ az aktív és önszabályozó tanulás feltételeinek biztosításától.

Hivatkozott szakirodalom:

Bond, M. (2020): Facilitating student engagement through the flipped learning approach in K–12: A systematic review. Computers & Education. 151. sz. (103819). DOI: https://doi.org/10.1016/j.compedu.2020.103819

Jdaitawi, M. (2019): The Effect of Flipped Classroom Strategy on Students Learning Outcomes. International Journal of Instruction. 12. 3. sz., 665–680. DOI: https://doi.org/10.29333/iji.2019.12340a

Jones, M. G. és Carter, G. (2005): Small Groups and Shared Constructions. In: J. Mintzes, J., H. Wandersee, J. és D. Novak, J. (szerk.): Teaching Science for Understanding. Elsevier. 261–279. DOI: https://doi.org/10.1016/B978-012498360-1/50011-8

Lo, C. K. és Hew, K. F. (2017): A critical review of flipped classroom challenges in K–12 education: Possible solutions and recommendations for future research. DOI: https://doi.org/10.1186/s41039-016-0044-2

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Sipos Eszter Kis Annamária, Podráczky Judit, Petőné Csima Melinda, Józsa Krisztián

Absztrakt címe: A NAGYCSOPORTOS ÓVODÁSOK TANULÁSI KEDVÉNEK VIZSGÁLATÁRA KIDOLGOZOTT INTERJÚPROTOKOLL BEMUTATÁSA

Kulcsszavak: óvoda-iskola átmenet, tanulási motiváció, MUSIC-modell, interjú, mérőeszköz-fejlesztés

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: Az iskolakezdés során megtapasztalt sikerek és kudarcok hosszabb távon is befolyásolhatják a tanulási motivációt és a tanulás eredményességét (Ahtola et al., 2016, Besi & Sakellariou., 2019; Józsa, 2022). A tanulási kedv, a motiváció a tanulási eredményesség egyik kulcstényezője, az óvoda-iskola átmenet időszakában az ezt vizsgáló mérőeszközök köre mégis szűk. Annak érdekében, hogy feltárhassuk, milyen módszereket, praktikákat alkalmaznak a szülők és óvodapedagógusok a nagycsoportos óvodások motivációjának növelésére, kidolgoztunk egy interjútechnikán alapuló mérőeszközt.

A protokollunkat a MUSIC-modell (Jones, 2009) elméleti keretére építettük. A modell öt tanulási motivációt befolyásoló tényező mentén vizsgálja a támogatást, ezek az: eMpowerment (autonómia/önirányítás), Usefulness (hasznosság/értelmesség), Success (siker/kompetenciaérzés), Interest (érdeklődés/figyelmi bevonódás) és Caring (törődés/kapcsolódás). E dimenziókra alapozva kidolgoztunk egy félig strukturált interjú-alapú mérőeszközt, mely két párhuzamos kérdéssorból áll, egyik a szülők, másik az óvodapedagógusok gyakorlatait hivatott feltárni.

A két kérdéssor egymással szimultán, összhangban térképezik fel a szülői és az óvodapedagógusok hozzáállásán megvalósuló motivációnövelést. A két interjúkérdéssor egyaránt 24-24 kérdést tartalmaz.

Interjúalanyainktól az autonómiára/önirányításra

vonatkozó gyakorlatoknál -többek között- azt kértük, mondják el, milyen helyzetekben adnak döntési lehetőséget a gyermekeknek, vannak-e olyan tevékenységek, amiben nem dönthetnek a gyermekek? A hasznosság/értelmesség

érzésének növelésével kapcsolatban arról érdeklődtünk, hogyan segítik a gyermekeket abban, hogy megértsék, miért fontos számukra a gyakorlás, tanulás, milyen valós élethelyzetekkel, példákkal próbálják érthetőbbé, kézzelfoghatóbbá tenni a gyermekek számára az új ismereteket? A sikerre és kompetenciaérzésre

vonatkozóan arra kerestük a választ, hogyan segítik az érzés kialakulásában a szülők és a szakemberek a gyerekeket? Mit csinálnak, ha azt látják, hogy a gyerekek elakadtak valamiben? Rögtön a segítségükre sietnek, vagy várnak, hogy ők jöjjenek rá a megoldásra? Hogyan dicsérik a gyerekeket, mire és milyen pozitív visszajelzéseket adnak? Az érdeklődés/figyelmi bevonódás

területét a gyermek előzetes ismereteire, kedvenc játékaira, mesefiguráira vonatkozó építkezés, az érdeklődés fenntartásának módszerei, a tevékenységekbe való belefeledkezés által elemeztük. A törődésre/kapcsolódásra

vonatkozó gyakorlatok megismerése céljából a gyermek biztonságérzetét növelő szokásokról, a fontosságérzet kialakításáról, a társas kapcsolatok kiépüléséről kérdeztük az interjúalanyokat.

Öt szakértő bevonásával tartalmi validálást végeztünk, mely több körben zajlott, konszenzusos döntéshozatallal valósult meg. A szakértők a kérdéseket a relevancia, dimenzió-

NEM VÉGLEGES VALIDÁLT

illeszkedés, átfedések, megfogalmazási egyértelműség és hiányzó tartalmak szempontjából értékelték. Ennek eredményeként több tétel megfogalmazását pontosítottuk, redundanciákat csökkentettünk, valamint tartalmi hiányokat pótoltunk.

A protokoll gyakorlati alkalmazhatóságát pilot méréssel ellenőriztük (2-2 szülő és óvodapedagógus bevonásával), különös tekintettel az interjú időigényére, a kérdések érthetőségére és a szükséges támogató instrukciókra/példákra. A pilot tapasztalatai alapján néhány kérdést tovább pontosítottunk a félreérthetőség csökkentése és az egységesebb adatfelvétel érdekében.

A fejlesztés eredményeként létrejött MUSIC-alapú, tartalmilag validált, párhuzamos szülői és óvodapedagógusi interjúprotokoll segítségével megtudhatjuk, hogy (1) milyen gyakorlattal támogatják a szülők/óvodapedagógusok a gyermekek motivációját az egyes dimenziók mentén, valamint (2) hogy a gyermekek milyen jelekkel mutatják motiváltságukat, amelyekből visszajelzés kapható a beavatkozás hatásosságára vonatkozóan. Az elkészült interjúprotokollok lehetővé teszik az iskolakezdéskori tanulási motivációt támogató gyakorlatok és a gyermekek motivációs jelzéseinek kvalitatív feltárását.

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatja.

Hivatkozások:

Ahtola, A., Björn, P. M., Turunen, T., Poikonen, P. L., Kontoniemi, M., Lerkkanen, M. K., & Nurmi, J. E. (2016). The concordance between teachers' and parents' perceptions of school transition practices: A solid base for the future. Scandinavian Journal of Educational Research, 60

(2), 168–181.https://doi.org/10.1080/00313831.2014.996598

Besi, M., & Sakellariou, M. (2019). Teachers' views on the participation of parents in the transition of their children from kindergarten to primary school. Behavioral Sciences, 9

(12), 124.https://doi.org/10.3390/bs9120124

Jones, B. D. (2009). Motivating students to engage in learning: The MUSIC model of academic motivation. International Journal of Teaching and Learning in Higher Education, 21

(2), 272–285.

Józsa, K. (2022). Óriáslépések a pedagógiában: Az óvodás és kisiskolás gyermekek fejlesztése. Iskolakultúra, 32

(11), 55–68.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Sitku Krisztina Pujun Chen

Absztrakt címe: Promoting Vocational Education, Higher Education, and Industry Collaboration: Regulation, Governance, and Financing of Integrative Pathways in Germany and Hungary

Kulcsszavak: VET-HE-Industry integration, institutionalisation of integrative training models, comparative VET governance, Germany-Hungary comparison, permeability and skills ecosystems

Szakosztály: Szakképzés és társadalom

Absztrakt: European labour markets increasingly demand hybrid competences combining theoretical knowledge, vocational skills, and workplace adaptability (EC, 2023; Cedefop, 2025). In response, integrative models linking vocational education and training (VET), higher education (HE), and company-based learning are gaining attention to reduce fragmentation, increase permeability, and support employability and innovation (Frommberger & Schmees, 2021; Cedefop, 2022). Germany has expanded integrative programme formats and launched InnoVET initiatives (Wolter, 2019; Ertl, 2020). Hungary has reformed its VET system to strengthen labour-market relevance and links between vocational and academic tracks, adding the certified technician programme toits bipartite integrative models (Cedefop, 2024; Saniter et al., 2025). Despite shared aims, institutional settings differ substantially (Cedefop, 2023; Euler, 2023). Therefore, the study asks what regulatory, governance, institutional, and financing arrangements underpin tripartite collaboration in the two countries. The analysis draws on Cedefop's (2023) model for international VET comparison, historical institutionalism, and collective skill formation. It adopts an exploratory comparative case-study design to analyse the institutionalisation and governance of integrative models in Germany and Hungary. Case selection is based on purposive sampling, reflecting a shared commitment to dual-system initial VET (Cedefop, 2023), comparable enrolment challenges (Cedefop, 2025), and aligned socio-economic policy goals for VET development (Euler, 2023). Data are collected through qualitative document analysis using a mixed-method thematic approach applied to a corpus of national legislation, strategic policy documents, and relevant international reports. Findings show contrasting integration logics. Germany operates a model of differentiated coordination that preserves the historically distinct spheres of dual apprenticeship, school-based VET, and academic HE. Integration is achieved through legally defined hybrid interfaces (e.g., duales Studium

) and regulated progression pathways, within a decentralised governance system in which the state sets the framework, but social partners share substantial decision-making and funding responsibilities. Conversely, Hungary represents a model of unified integration of VET, work-based learning, and HE preparation within the okleveles technikusképzés

programme. Governance is centralised and state-directed with economic actors' executive role and limited involvement in central decision-making. This emphasises nationally distinct configurations for mediating the nexus between VET, HE and companies. Compared with extant international research, the novelty lies in showing how tripartite integration is institutionally organised through regulation, governance, institutional configuration, and financing in two contrasting systems: Germany (differentiated coordination) and Hungary (unified integration).

Cedefop. (2022). The future of vocational education and training in Europe: Volume 2: Delivering IVET: Institutional diversification and/or expansion?

Publications Office of the EU.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Cedefop. (2023). The future of vocational education and training in Europe: 50 dimensions of vocational education and training: Cedefop's analytical framework for comparing VET.

Publications Office of the EU.

Cedefop. (2024). Spotlight on VET Hungary.

Publications Office of the European Union.

Cedefop. (2025). Skills empower workers in the AI revolution: First findings from Cedefop's AI skills survey

. Publications Office of the EU.

Ertl, H. (2020). Dual study programmes in Germany: Blurring the boundaries between higher education and vocational training? Oxford Review of Education

, 46(1), 79-95.

Euler, D. (2023). Roadmap to high-quality dual vocational education and training

. Bertelsmann Stiftung.

European Commission (2023). Employment and social developments in Europe: Addressing labour shortages and skills gaps in the EU. Annual Review 2023

. Publications Office of the EU.

Frommberger, D., & Schmees, J. K. (2021). Bridging vocational with upper secondary and higher education: International developments. In C. Nagele, N. Kersh, & B. E. Stalder (Eds.), Trends in vocational education and training research, Vol. IV. Proceedings of the European Conference on Educational Research (ECER), Vocational Education and Training Network (VETNET)

(pp. 64–72). https://doi.org/10.5281/zenodo.5415726

Saniter, A., Bükki, E., Melnik, S., Dębowski, H., & Stęchły, W. (2025). Vocational Education and Training (VET) developments in Central and Eastern European Countries after the Soviet Era: 35 Years later. VETNET Conference Series

, 8

(ECER), 322-336. https://doi.org/10.21240/vetcon/2025/ecer/41

Wolter, A. (2019). Abschied vom Bildungsschisma? In D. Euler, V. Meyer-Guckel, & E. Severing (eds), Studienintegrierende Ausbildung

(pp. 21-41). Stifterverband für die deutsche Wissenschaft.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Stummer Krisztina

Absztrakt címe: Az újság hasábjain formált nő – nők a kereskedelmi iskolákban

Kulcsszavak: nőkép, kereskedelmi szakoktatás, 20. század

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: Az újság hasábjain formált nő – nők a kereskedelmi iskolákban

A 20. század első felének nőideálját egy mélyen gyökerező, évszázadokon át örökített szemlélet uralta: a nő értékét elsősorban az határozta meg, mennyire válik „jó" anyává, feleséggé és háziasszonnyá. A társadalom világos és szűk keretek közé szorította a női létet: elvárta a feltétlen vallásosságot, a közéleti szerepvállalás kerülését, valamint azt, hogy a nők minél korábban házasságot kössenek. A kor felfogása nyíltan alárendeltnek tekintette őket: biológiai, fizikai és szellemi képességeiket a férfiakénál alacsonyabb rendűnek minősítették.

Ez a szemlélet az oktatásban is kíméletlenül tükröződött. A leányiskolák nem a szellemi kibontakozást szolgálták, hanem tudatosan a „női szerepre" készítettek fel: a tantervek középpontjában a kézimunka, a háztartásvezetés és a gyermeknevelés állt. A képzés rövidebb volt, a tananyag pedig jelentősen szűkebb, mint a fiúké — világos üzenetként közvetítve, hogy a nők számára nem az önmegvalósítás, hanem a családi szerepek betöltése az egyetlen legitim életút. Az oktatás így nem felszabadított, hanem formált és korlátozott: nem önálló egyéneket nevelt, hanem jövőbeli feleségeket és anyákat „állított elő".

Ebben a merev rendszerben jelent meg egy új, sokak által vitatott intézménytípus: a női felső kereskedelmi iskola. Ez az iskola egyszerre jelentett lehetőséget és fenyegetést. Egyrészt új mobilitási csatornát nyitott, hiszen általános és szakmai tudást kínált, ráadásul szervezetében és tantervében a fiúiskolákkal azonos szinten működött. Másrészt éppen emiatt vált heves viták tárgyává. Egyesek korszakos előrelépést láttak benne, amely a nők társadalmi felemelkedésének kapuját nyithatja meg, míg mások attól tartottak, hogy felborítja a nemek közötti hagyományos rendet, és aláássa a nőkkel szemben támasztott, régóta fennálló elvárásokat.

Az előadás célja annak feltárása, miként viszonyult a társadalom ehhez az új intézményhez, és hogyan illeszkedett — vagy éppen ütközött — a korszak uralkodó nőideáljával. A korabeli sajtó (például a Családi Lapok

, a Kereskedelmi Szakoktatás

, a Magyar Pedagógia

vagy a Vasárnapi Ujság

) elemzésén keresztül kirajzolódik, miként jelent meg a közgondolkodásban ez a modern képzési forma, és milyen szerepet játszott a női szerepek lassú, de elkerülhetetlen átalakulásában a század első évtizedeiben.Források:

Gyáni Gábor (2020): A nő élete – történelmi perspektívában

. Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézet, Budapest.

Kéri Katalin (2018): Leánynevelés és női művelődés az újkori Magyarországon (nemzetközi kitekintéssel és nőtörténeti alapozással)

. Kronosz Kiadó, Pécs.Maisch Patrícia (2023): A reformkori lánynevelés vizsgálatának sajtóforrásai. In: Molnár-Kovács, Zsófia; Andl, Helga; Steklács, János (szerk.): 21. századi képességek, írásbeliség, esélyegyenlőség

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

. MTA Pedagógiai Tudományos Bizottság,Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Neveléstudományi Intézet, Pécs.

Pukánszky Béla (2006): A nőnevelés évezredei

. Gondolat, Budapest.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Suha Tamás

Absztrakt címe: Az iskolai kötődés szerepe a serdülőkori szerhasználat megelőzésében

Kulcsszavak: iskolai kötődés, serdülőkori szerhasználat, prevenció, védőfaktor

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A serdülőkori szerhasználat napjainkban nem csupán egészségügyi, hanem komplex társadalmi és neveléstudományi kihívás. A fiatalok körében tapasztalható legális és illegális szerfogyasztás mögött összetett pszichoszociális tényezők állnak, az iskola pedig – mint a serdülők egyik legmeghatározóbb szocializációs közege – kiemelt szerepet játszik a kockázati viselkedések alakulásában. Az előadás a hazai és nemzetközi kutatási eredmények alapján kíván rámutatni az iskolai kötődés és a serdülőkori szerhasználat közötti összefüggésekre. A prezentáció nem a szerhasználat patológiás aspektusaira, hanem a pozitív védőmechanizmusokra összpontosít, az iskolai kötődést olyan pszichológiai védőhálóként értelmezve, amely megelőzheti a maladaptív viselkedésformák kialakulását.

Az iskolai kötődés egy többdimenziós konstruktum, amely magában foglalja az iskolához való érzelmi-társas közelséget, a tanároktól és társaktól megtapasztalt támogatást, valamint az intézményi normák elfogadását (Czető, 2019). A szakirodalom rávilágít, hogy az iskolai kötődés szoros összefüggésben áll a tanulók jóllétével, ugyanis az iskolához való pozitív affektív viszonyulás nemcsak a tanulmányi sikeresség indikátora, hanem a mentális egészség alapköve is (Dudok és Pikó, 2023; Józsa és Józsa, 2021).

A hazai kutatási előzmények közül kiemelkedik Szabó és Virányi (2011) munkássága, akik igazolták, hogy az iskolai kötődés negatív korrelációt mutat az iskolai stresszel, és pozitívat a szabálykövetéssel. Grezsa és munkatársai (2015) reprezentatív vizsgálata hangsúlyozza, hogy a droghasználat hátterében gyakran a kapcsolati minták és a pszihoszociális változók állnak.

Az előadás célja, hogy elméleti és szakirodalmi alapokon mutassa be az iskolai kötődést mint szerhasználattal szembeni védőfaktort. Arra keressük a választ, hogy az iskolai kötődés egyes dimenziói - mint a tanárokhoz, kortársakhoz és az iskola épített környezetéhez való viszony - miként járulnak hozzá a rizikómagatartás mérsékléséhez. Vizsgáljuk továbbá az iskolai klíma, a jóllét és a kötődés közötti mediációs kapcsolatokat (Lombardi és mtsai, 2019), valamint azt, hogy az olyan pszichológiai jellemzők, mint a reziliencia és az énhatékonyság miként erősítik ezt a köteléket (Jámbori és mtsai, 2019).

A szerhasználat egyik legerősebb prediktora a jövőorientáltság és az élet értelmességébe vetett hit hiánya, mely tényezők szoros összefüggésben állnak az iskolai bevonódással (Brassai és Pikó, 2007). Az áttekintés rámutat, hogy a pozitív iskolai klíma nem csupán rövid távú jóllétet eredményez, hanem olyan pszichológiai erőforrásokat – például rezilienciát – aktivál, amelyek bizonyítottan csökkentik a kockázatkereső viselkedést.

Elméleti jelentősége az iskolai kötődés protektív szerepének megerősítése a szerhasználat megelőzésében. Az előadás kiemeli, hogy a prevenciós programoknak a tiltás helyett az iskola erősségeinek fejlesztésére, a tanári támogatás láthatóvá tételére és a közösséghez való tartozás élményének tudatos építésére kell fókuszálniuk. A jóllétre építő pedagógiai gyakorlat nemcsak az érzelmi biztonságot támogatja, hanem hosszú távon hozzájárul a tanulói mentális egészség megőrzéséhez és a szerhasználati kockázatok mérsékléséhez.

Felhasznált irodalom:

Brassai L. & Pikó B. (2007). Protektív pszichológiai jellemzők szerepe a serdülők egészséggel kapcsolatos magatartásában. Mentálhigiéné és Pszichoszomatika

, 8(3), 211–227.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Czető K. (2019). Az iskolához való viszony fogalmi értelmezéseinek összehasonlító vizsgálata: iskolai attitűd, jóllét és elköteleződés. Iskolakultúra

, 29(10), 17–29.

Dudok R. & Pikó B. (2023). Az iskolai kötődés kapcsolata a serdülők jóllétével és rizikómagatartásával. Iskolakultúra

, 33(4), 3–18.

Grezsa F. et al. (2015). Iskolás- és serdülőkorúak droghasználata: kockázati és védő faktorok egy reprezentatív vizsgálat tükrében. Mentálhigiéné és Pszichoszomatika

, 16(4), 297–330.

Jámbori Sz., Kőrössy J. & Szabó É. (2019). A reziliencia, az énhatékonyság és az iskolai kötődés szerepe a szándékos önszabályozás folyamatában. Magyar Pedagógia

, 119(1), 75–94.

Józsa G. & Józsa K. (2021). Az iskolai kötődés és a tanulás sikeressége. In: Tanulmányok Engler Ágnes tiszteletére

. Debreceni Egyetemi Kiadó.

Lombardi, E. et al. (2019). The Impact of School Climate on Well-Being Experience and School Engagement: A Study With High-School Students. Frontiers in Psychology

, 10, 2482.

Szabó É. & Virányi B. (2011). Az iskolai kötődés jelentősége és vizsgálata. Magyar Pedagógia

, 111(2), 111–125.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Sütő Éva Revákné Markóczi Ibolya

Absztrakt címe: A víz nyomában: Gyermekek fogalmi hálójának alakulása LEGO® DUPLO-val támogatott tanulás során

Kulcsszavak: fogalmi térkép, természettudományos oktatás, LEGO® DUPL

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: A kutatás célja annak vizsgálata volt, hogyan változik a gyerekek vízzel kapcsolatos fogalmi rendszere egy LEGO® DUPLO-alapú természettudományos tanulási beavatkozás hatására. A témaválasztást egyrészt a természettudományos gondolkodás korai fejlesztésének kiemelt pedagógiai jelentősége, másrészt az a felismerés indokolta, hogy a kisiskolások fogalmi tudása gyakran töredezett, intuitív és élményalapú, ezért szükség van olyan módszerekre, amelyek elősegítik a fogalmak rendszerszerű szerveződését. Elméleti keretként a fogalmi fejlődés konstruktivista megközelítése, valamint a cselekvéses, modellalkotó tanulás pedagógiai alapjai szolgáltak, amelyek relevánsak a LEGO® mint oktatási eszköz alkalmazásakor. A kutatás illeszkedik azokhoz a nemzetközi előzményekhez, amelyek a kézzelfogható, építő tanulási környezetek hatékonyságát hangsúlyozzák a természeti jelenségek megértésében. A vizsgálat empirikus alapját szóasszociációs elő- és utómérés képezte. A tanulók adott időkereten belül válaszoltak a „víz” hívószóra, majd az asszociációk átlagolt értékei alapján asszociációs hálókat készítettünk. A hálóelemzés lehetővé tette a fogalmak közötti kapcsolatok sűrűségének, szerkezetének és átrendeződésének vizsgálatát, amelyet fogalmi csoportosítással egészítettünk ki. A módszer helytállóságát az biztosítja, hogy a szóasszociáció érzékeny a tanulók mentális reprezentációira, így alkalmas a fogalmi rendszerek mélystruktúráinak feltárására. A beavatkozás előtti és utáni hálók összevetése egyértelműen jelezte a fogalmi gazdagodást: az utómérés során több fogalom jelent meg, a kapcsolatok szervezettebbé váltak, és egyre hangsúlyosabbá váltak olyan fogalompárok, amelyek a víz tulajdonságaira, természetes előfordulásaira és a vízkörforgásra utalnak. A tematikus klaszterek átrendeződése azt mutatta, hogy a gyerekek tudása komplexebbé és rendszerszerűbbé vált. A kutatás eredményei igazolják, hogy a LEGO® DUPLO-ra épülő beavatkozás hatékonyan támogatja a fogalmi fejlődést és elősegíti a tudományos gondolkodás elmélyülését. Újszerűsége egyrészt a hálózatalapú elemzés alkalmazásában, másrészt abban rejlik, hogy a fogalmi változásokat nem csupán deklaratív tudásként, hanem kapcsolati szerkezetként értelmezi. Elméleti jelentősége, hogy hozzájárul a fogalmi fejlődés hálózatelméleti megközelítésének bővítéséhez, gyakorlati jelentősége pedig abban áll, hogy bizonyítja: a játékos, cselekvéses tanulási környezet hatékonyan támogathatja a természettudományos fogalmak rendszereződését és mélyebb megértését.

Irodalom

Boda, P., & London, J. (2020).

Informal learning with physical construction toys: Mindsets and conceptual development in science. Journal of Science Education and Technology, 29

(2), 223–238.

Buchholz, B. A., Shively, K., Peppler, K., & Wohlwend, K. (2014).

Hands-on, minds-on, hearts-on: LEGO robotics in early childhood science education. Children, Youth and Environments, 24

(2), 98–112.

Gagné, R. M. (1985).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

The conditions of learning

(4th ed.). Holt, Rinehart & Winston.

Glenberg, A. M. (2015).

Few believe the world is flat: How embodiment is changing cognitive science. Canadian Journal of Experimental Psychology, 69

(2), 165–171.

Honey, M., & Kanter, D. (Eds.). (2013).

Design, make, play: Growing the next generation of STEM innovators.

Routledge.

Hovardas, T., & Korfiatis, K. (2006).

Word associations as a tool for assessing conceptual change in science education. Journal of Science Education and Technology, 15

(1), 5–14.

Khan, S. (2017).

Modeling science learning through construction: LEGO bricks as cognitive tools. International Journal of Science Education, 39

(5), 601–620.

Kluknavszky, Á., & Tóth, Z.

(2009).

Tanulócsoportok levegőszennyezéssel kapcsolatos fogalmainak vizsgálata szóasszociációs módszerrel. Magyar Pedagógia, 109

(4), 321–342.

Korom, E. (1998).

A fogalmi fejlődés és a fogalmi váltás pedagógiai jelentősége. Iskolakultúra, 8

(10), 68–76.

Mills, K., & Chandra, V. (2020).

Play-based STEM learning: Pedagogical strategies for using making and tinkering in early years. Journal of Early Childhood Research, 18

(1), 3–17.

Nakiboğlu, C. (2008).

Using word associations for assessing nonmajor science students' knowledge structure before and after general chemistry instruction: The case of atomic structure. Chemistry Education Research and Practice, 9

(4), 309–322.

Nesmith, S., & Cooper, S. (2019).

Young children's understanding of engineering through LEGO play. European Early Childhood Education Research Journal, 27

(3), 414–431.

Resnick, M., & Rosenbaum, E. (2013).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

LEGO, tinkering, and making. In M. Honey & D. Kanter (Eds.), Design, make, play

(pp. 43–56). Routledge.

Siew, N. M., & Ambo, N. (2020).

Effects of using LEGO bricks in science lessons on students' conceptual understanding. Asia-Pacific Education Researcher, 29

(2), 147–159.

Thorne, F. C., & Henley, N. M. (2000).

An outline of psychology.

McGraw–Hill.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szabó Anita

Absztrakt címe: „Az inklúzió jelentése a gyakorlatban – Pedagógusi értelmezések és attitűdök komplex vizsgálata”

Kulcsszavak: integráció, pedagógusi attitűdök, befogadó pedagógia

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A befogadó nevelés kérdésköre az elmúlt évtizedekben a pedagógiai diskurzus egyik meghatározó területévé vált, amely szorosan kapcsolódik az esélyegyenlőség és az oktatási inklúzió megvalósításához. Az integráció és az inkluzív nevelés fogalmai a hazai köznevelési gyakorlatban gyakran összemosódnak, noha a szakirodalom egyértelmű különbséget tesz közöttük, hangsúlyozva az inklúzió komplex, rendszerszintű megközelítését. A témaválasztás indokoltságát az adja, hogy a pedagógusok attitűdjei és fogalmi értelmezései alapvetően befolyásolják a befogadó nevelés gyakorlati megvalósulását.

A kutatás elméleti keretét a nemzetközi és hazai inkluzív pedagógiai szakirodalom képezi. Nemzetközi szinten kiemelendő Ainscow és Booth munkássága, míg a hazai kutatások közül többek között Csányi Yvonne (2006), Kende Ágnes (2018), valamint Papp Gabriella és munkatársai (2014) vizsgálatai hangsúlyozzák az inkluzív szemlélet pedagógiai és társadalmi jelentőségét. A kutatási előzmények rámutatnak arra, hogy a pedagógusok inklúzióval kapcsolatos attitűdjei jelentős variabilitást mutatnak, és szoros összefüggésben állnak a szakmai tapasztalatokkal, az intézményi feltételekkel, valamint a képzettséggel.

A kutatás célja annak feltárása, hogy a pedagógusok miként értelmezik az integráció és az inkluzív nevelés fogalmát, valamint milyen attitűdökkel és érzelmi viszonyulásokkal közelítenek ezekhez. A vizsgálat az alábbi kutatási kérdésekre fókuszál: (

1) Milyen különbségeket azonosítanak a pedagógusok az integráció és az inkluzív nevelés között? (2) Milyen attitűdök és érzelmi reakciók kapcsolódnak az inkluzív neveléshez, és ezek miként jelennek meg a pedagógiai gyakorlatban?

Az empirikus kutatás kérdőíves adatfelvétel keretében valósult meg, amely kvantitatív és kvalitatív elemeket egyaránt tartalmaz. A minta különböző intézménytípusokban és eltérő települési környezetben dolgozó pedagógusokból áll. A módszertan lehetőséget biztosít a strukturált összehasonlításra, valamint a pedagógusok szubjektív értelmezéseinek mélyebb feltárására.

A kutatás eredményei várhatóan rámutatnak arra, hogy az inkluzív nevelés értelmezése differenciált képet mutat, amelyet egyéni és kontextuális tényezők egyaránt befolyásolnak. Az eredmények újszerűsége abban rejlik, hogy a fogalmi értelmezések és az érzelmi attitűdök együttes vizsgálatával komplexebb képet nyújtanak az inkluzív pedagógiai gyakorlat feltételeiről.

A kutatás gyakorlati jelentősége abban áll, hogy hozzájárulhat a pedagógusképzés fejlesztéséhez, valamint az inkluzív nevelést támogató intézményi stratégiák kialakításához.

Felhasznált irodalom:

Ainscow, M. (2005). Developing inclusive education systems: What are the levers for change? Journal of Educational Change, 6

(2), 109–124.

Booth, T., & Ainscow, M. (2011). Index for inclusion: Developing learning and participation in schools

(3rd ed.). Centre for Studies on Inclusive Education.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Csányi, Y. (2006). Az inkluzív nevelés elmélete és gyakorlata
. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft.
Kende, Á. (2018). Előítéletek és oktatási egyenlőtlenségek
. ELTE Eötvös Kiadó.
Papp, G. (Ed.). (2014). Inklúzió az oktatásban
. ELTE Eötvös Kiadó.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szabó Gabriella

Absztrakt címe: Állatasszisztált pedagógiai programok szerepe az iskolai zaklatás megelőzésében

Kulcsszavak: állatasszisztált pedagógia; bullying; társadalmi sebezhetőség; szociális és érzelmi kompetenciák;

Szakosztály: Gyermekvédelmi és szociálpedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: Az állatasszisztált pedagógiai és terápiás beavatkozások az elmúlt évtizedekben egyre hangsúlyosabb kutatási területté váltak, mivel számos nemzetközi vizsgálat igazolja kedvező hatásukat a gyermekek szociális, érzelmi és kommunikációs fejlődésére. A kutyák jelenléte bizonyítottan csökkenti a szorongást, elősegíti a bizalom kialakulását, támogatja a társas interakciókat és javítja a csoportdinamikát (Beetz et al., 2012; Hergovich et al., 2002; O'Haire, 2013). Ezek a hatások különösen relevánsak az iskolai bántalmazás megelőzésében, amely a fiatalok egyik leggyakoribb társadalmi sebezhetőségi tényezője. Az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet 2015-ös országos, reprezentatív felmérése szerint csupán minden ötödik osztály tekinthető bullyingmentes övezetnek (Simon et al., 2015), míg az UNICEF 2022-es magyarországi online vizsgálata alapján a 12–20 év közötti fiatalok 85%-a találkozott már valamilyen formájú iskolai bántalmazással (UNICEF, 2022). A bullying nemcsak az áldozatok, hanem a bántalmazók és a szemlélők pszichés jóllétét is veszélyezteti, ezért az oktatásban kiemelt jelentőségűek azok a programok, amelyek a biztonságos, támogató és inkluzív iskolai környezet kialakítását célozzák.

A jelen kutatás célja egy teljes tanéven át zajló, kutyás anti-bullying fejlesztőprogram bemeneti mérésének bemutatása, valamint annak a feltárása, hogy a vizsgált kompetenciaterületek miként járulnak hozzá a tanulók társas-érzelmi védelméhez és a bántalmazás megelőzéséhez.

A kutatási kérdések: (1) Milyen képet mutatnak a résztvevők kiinduló kompetenciaprofiljai a program megkezdésekor? (2) Ezek közül mely kompetenciaterületek tekinthetők a leginkább fejlesztendőnek a program indulásakor? (3) Milyen kiinduló különbségek figyelhetők meg a kísérleti és kontrollcsoport között?

A kutatási kérdések megválaszolása érdekében kvantitatív, kérdőíves felmérést végeztünk. A mérőeszköz hat kulcskompetenciát térképez fel: empátia és érzelmi intelligencia, kommunikáció és konfliktuskezelés, önértékelés, jövőtudatosság, barátságok és kapcsolatok megértése, valamint közösségi kompetencia. Ezek a területek mind olyan tényezők, amelyek szorosan összefüggnek a bullying előfordulásával és a társadalmi sebezhetőség alakulásával. A kérdőív a kompetenciákat négyfokú Likert-skálán méri. A folyamatban lévő kutatás 14 fős kísérleti csoporttal és egy hozzá illesztett kontrollcsoporttal készül.

A bemeneti mérés eredményei szerint a tanulók kompetenciaprofilja jelentős egyéni eltéréseket mutat. A leginkább fejlesztendő területek az empátia, az érzelmi intelligencia és az önértékelés voltak, amelyek kulcsszerepet játszanak a bullying megelőzésében és a társadalmi sebezhetőség csökkentésében. Ugyanakkor a pozitív kortárskapcsolatok és a közösségi kompetencia viszonylag magas szintje kedvező kiindulópontot teremt a fejlesztőmunka számára. Ezek a kompetenciák különösen fontosak a veszélyeztetett tanulók támogatásában, akik számára a biztonságos kapcsolatok és a támogató közösségi élmények kiemelt jelentőséggel bírnak.

A kutatás újszerűsége a kontrollcsoportos dizájnban, valamint a részletes, kompetenciaterületekre bontott hatásvizsgálati mérésben rejlik. A várható eredmények hozzájárulnak az állatasszisztált pedagógia hazai empirikus megalapozásához, és gyakorlati

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

útmutatást nyújtanak pedagógusok, iskolapszichológusok és óvodai és iskolai szociális segítők számára a kutyás anti-bullying programok tudatos tervezéséhez, különösen a társadalmi sebezhetőség csökkentését célzó oktatási beavatkozások kontextusában.

Felhasznált irodalom:

Beetz, A., Uvnäs-Moberg, K., Julius, H., & Kotrschal, K. (2012). Psychosocial and psychophysiological effects of human–animal interactions: The possible role of oxytocin. Frontiers in Psychology, 3

, 234.

Hergovich, A., Monshi, B., Semmler, G., & Zieglmayer, V. (2002). The effects of the presence of a dog in the classroom. Anthrozoös, 15

(1), 37–50.

Kahn, P. H., & Kellert, S. R. (Eds.). (2002). Children and nature: Psychological, sociocultural, and evolutionary investigations

. MIT Press.

O'Haire, M. E. (2013). Animal-assisted intervention for autism spectrum disorder: A systematic literature review. Journal of Autism and Developmental Disorders, 43

(7), 1606–1622.

Simon D., Zerinváry B., & Velkey G. (2015). Zárótanulmány a TÁMOP-3.1.1-11/1-2012-0001 számú „Iskolai agresszió, online és hagyományos zaklatás vizsgálata az iskolai közérzet alakulásával és az alkalmazott pedagógiai és konfliktuskezelési eszközökkel összefüggésben” c. projekthez. Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet.

Unicef Hungary, Medián, (2022). Középiskolások tapasztalatai az iskolai zaklatásról. Közvélemény-kutatás.
https://unicef.hu/wpcontent/uploads/2022/11/median_unicef_2022_iskolai_zaklatas_jelentes.pdf (letöltés 2025. 04. 23.)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szabó-Tóth Judit

Absztrakt címe: Közösségi tanulás történeti színterei – a polgári kori egyesületek neveléstörténeti értelmezése

Kulcsszavak: közösségi tanulás; neveléstörténet; informális tanulás; egyesületek; civil társadalom

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A polgári kori egyesületek kutatása a hazai szakirodalomban elsősorban szervezeti (Bezdán, 1995; Pajkossy, 1993; Tóth, 2005) , jogi (Burucs & Tarr, 1993) és statisztikai (Sebestyén, 2003) megközelítések mentén valósult meg, miközben az ezekben a közösségekben zajló tanulási folyamatok vizsgálata háttérbe szorult. A témaválasztás indokoltságát egyrészt ez a kutatási hiány, másrészt a közösségi tanulás jelenkori jelentőségének erősödése adja. A polgári kori egyesületek jelentőségét a szakirodalom a társadalmi és kulturális fejlődés kontextusában értelmezi, kiemelve szerepüket a közműveltség terjedésében és a társadalmi kohézió erősítésében (Bősze, 1997; Kuti, 1998).

A kutatás elméleti keretét a neveléstörténet és a közösségi tanulás elméletei adják, amelyek lehetővé teszik a tanulás tágabb, intézményeken túlmutató értelmezését. A neveléstörténeti megközelítés különösen alkalmas annak vizsgálatára, hogy a művelődési javak átadása milyen formákban valósult meg az iskolarendszeren kívül (Kéri, 1997). A vizsgálat illeszkedik azokhoz a nemzetközi kutatási irányokhoz is, amelyek a tanulást társadalmi gyakorlatként értelmezik (Evans és mtsai., 2022).

A kutatás célja annak feltárása, hogy az 1867 és 1945 között működő polgári kori egyesületek milyen módon járultak hozzá a közösségi tanulás különböző formáinak megjelenéséhez. A központi kutatási kérdés arra irányul, hogy értelmezhetők-e ezek a szervezetek olyan tanulási színterekként, amelyek az iskolarendszeren kívül biztosították a tudás átadását, a társadalmi normák közvetítését és a közösségi kompetenciák fejlődését.

A kutatás módszertana kvalitatív és kvantitatív megközelítést egyaránt alkalmaz. A kvalitatív elemzés az egyesületek működésének, célrendszerének és tevékenységeinek értelmezésére irányul, míg a kvantitatív feldolgozás egy adatbázis létrehozásán keresztül teszi lehetővé az egyesületek típusainak és időbeli eloszlásának vizsgálatát. A történeti források feldolgozása során kiemelt szerepet kap a forráskritika, különös tekintettel a hiányos és eltérő szerkezetű dokumentumokra.

Az eredmények azt mutatják, hogy a polgári kori egyesületek rendszeres találkozói, előadásai és közösségi eseményei olyan tanulási helyzeteket teremtettek, amelyek nem illeszkedtek a formális oktatás keretei közé, mégis jelentős szerepet játszottak a tudás közvetítésében és a társadalmi normák átadásában. A korabeli statisztikai adatok is alátámasztják az egyesületi élet jelentőségét, amely az 1860-as évektől dinamikusan bővült, és a 20. század első felére országos szinten tömeges jelenséggé vált (Dobrovits, 1935; Hunfalvy, 1863; Vargha, 1880).

A kutatás elméleti jelentősége abban rejlik, hogy hozzájárul a neveléstörténet és a felnőttkori tanulás kutatásának összekapcsolásához, gyakorlati relevanciája pedig abban, hogy rámutat a közösségi tanulás történeti gyökereire, amelyek a mai civil szervezetek működésének megértéséhez is hozzájárulhatnak.

Bezdán S. (1995). Egyesület-típusok alakulása Orosházán (1867–1918). In Hévvízi S. & Szabó F., Tanulmányok a kétszázötven éves Orosháza és vidéke történetéről.

(o. 319–334). Orosháza Város Önkormányzata és a Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Bősze, S. (1997). „Az egyesületi élet a polgári szabadság ...”: Somogy megye egyesületei a dualizmus korában

(1997. kiad.). Somogy Megyei Levéltár.

Bősze, S. (2024). A polgári kori egyesületek (1867-1949)

. AdatbázisokOnline. https://adatbazisokonline.mnl.gov.hu/adatbazis/a-polgari-kori-egyesuletek-(1867-1949)/informacio

Burucs, K., & Tarr, H. (1993). Egyesülési jog Magyarországon. História

, 15

(2.), 9,27,30-31,33.

Dobrovits, S. (1935). Magyarország egyesületeinek statisztikája

. 13

(1), 23–37.

Evans, R., Kurantowicz, E., & Lucio-Villegas, E. (Szerk.). (2022). Remaking communities and adult learning: Social and community-based learning, new forms of knowledge and action for change

. Brill.

Hunfalvy J. (Szerk.). (1863). Statistikai Közlemények a hazai állapotok ismeretének előmozdítására: 4.

(2.). Magyar Tudományos Akadémia Statistikai Bizottmánya. https://adt.arcanum.com/hu/view/MTA_StatisztikaiKozlemenyek_4/?pg=167&layout=s

Kéri, K. (1997). Mi a neveléstörténet?

(JPTE Tanárképző Intézet). https://mek.oszk.hu/01800/01886/

Kuti, É. (1998). Hívjuk talán nonprofitnak...

Nonprofit Kutatócsoport. https://mek.oszk.hu/01300/01398/cedula.html

Pajkossy, G. (1993). Egyesületek a reformkori Magyarországon. História

, 15

(2), 6–9.

Sebestyén, I. (2003). Az egyesületek számbavételének a történeti statisztikában módszertani problémái. Statisztikai Szemle

, 81

(4), 373–387.

Tóth Á. (2005). Önszervező polgárok. A pesti egyesületek társadalomtörténete a reformkorban. [The Self-Organising Middle Class. The Social History of Voluntary Societies in Pre-March Pest, 1817-1848 Die Selbstorganisierende Bürgertum. Die Sozialgeschichte der Vereine in Pest im Vormärz, 1817-1848

Vargha, G. (Szerk.). (1880). Magyarország egyesületei és társulatai 1878-ban.

Országos Magyar Királyi Statistikai Hivatal.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szabó-Tóth Judit Juhász Erika

Absztrakt címe: Leírható-e a múlt a jelen fogalmaival? – A polgári kori egyesületek neveléstörténeti értelmezésének módszertani dilemmái

Kulcsszavak: neveléstörténet; informális tanulás; anakronizmus; módszertan; egyesületek

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A történeti egyesületkutatás során visszatérő módszertani kérdés, hogy alkalmazhatók-e a jelenkor tanuláselméleti fogalmai, mint az informális és nonformális tanulás, olyan korszakok vizsgálatában, ahol ezek a fogalmak még nem léteztek. Témaválasztásunk indokoltságát az adja, hogy a neveléstörténeti kutatásokban gyakran megfogalmazódik az anakronizmus veszélye, miközben a tanulási folyamatok vizsgálata megköveteli a korszerű értelmezési keretek alkalmazását (Kéri, 1997).

Kutatásunk elméleti keretét a neveléstörténet, a történeti interpretáció és a tanulás társadalmi-közösségi megközelítése adja. A vizsgálat kapcsolódik a közösségi tanulás és a lifelong learning nemzetközi diskurzusaihoz, amelyek a tanulást nem kizárólag intézményi keretek között értelmezik (Evans és mtsai., 2022), ugyanakkor reflektál a fogalomhasználat történeti korlátjaira is.

A kutatás célja annak tisztázása, hogy milyen feltételek mellett tekinthető legitimnek a jelenkori fogalomkészlet alkalmazása a polgári kori egyesületek vizsgálatában. Kutatásunk főként arra a kutatási kérdésre irányul, hogy a fogalmi anakronizmus elkerülhető-e egy funkcionális megközelítés segítségével, amely nem a korabeli terminológiára, hanem a megfigyelhető társadalmi gyakorlatokra fókuszál.

A kutatás módszertana kvalitatív elemzésre épül, amely történeti források – alapszabályok, működési leírások, statisztikai adatok – értelmezésén alapul. A vizsgálat során kiemelt szerepet kap a forráskritika és a fogalmi reflexió, amely lehetővé teszi a múlt és a jelen értelmezési szintjeinek elkülönítését.

Az eredmények azt mutatják, hogy a polgári kori egyesületek működésében olyan tevékenységek azonosíthatók – például felolvasások, viták, előadások és különböző közösségi események –, amelyek funkcionálisan megfeleltethetők a mai értelemben vett informális tanulási folyamatoknak. Ezt a korabeli értelmezések is alátámasztják, amelyek az egyesületeket a társadalmi és kulturális élet meghatározó szerveződéseiként írják le (Bősze, 1997; Vargha, 1880).

Vizsgálatunk hangsúlyozza, hogy ezek az értelmezések nem a korabeli fogalomhasználat rekonstrukcióját, hanem a jelenségek mai tudományos keretben történő értelmezését jelentik. A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy hozzájárul a neveléstörténeti módszertan reflexív megújításához, valamint tisztázza a történeti fogalomhasználat határait és lehetőségeit.

Kéri, K. (1997). Mi a neveléstörténet?

(JPTE Tanárképző Intézet). https://mek.oszk.hu/01800/01886/

Evans, R., Kurantowicz, E., & Lucio-Villegas, E. (Szerk.). (2022). Remaking communities and adult learning: Social and community-based learning, new forms of knowledge and action for change

. Brill.

Bősze, S. (1997). „Az egyesületi élet a polgári szabadság ...”: Somogy megye egyesületei a dualizmus korában

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

(1997. kiad.). Somogy Megyei Levéltár.

Vargha, G. (Szerk.). (1880). Magyarország egyesületei és társulatai 1878-ban. Országos Magyar Királyi Statistikai Hivatal.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szakolczainé Suskó Ágnes Fintor Gábor

Absztrakt címe: A mesterséges intelligencia szerepe a kulturális szektor mindennapi gyakorlatában

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia; kulturális rendezvényszervezés; technológiaelfogadás; közművelődési intézmények; közösségi média marketing

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A kutatás a mesterséges intelligencia szerepét vizsgálja a kulturális szektor mindennapi gyakorlatában. A téma aktualitását a generatív mesterséges intelligencia térnyerése adja, amely kihat a kulturális intézmények működésére. (Szűts, 2024) A kutatás elméleti hátterét a technológiaelfogadást magyarázó UTAUT-modell adja. (Venkatesh et al., 2003) A szakirodalom alapján megállapítható, hogy az MI a kommunikáció, a marketing, az adatfeldolgozás és a kreatív tartalom-előállítás területén széles körben megjelent (Sadiku et al., 2021; Kubovics, 2025), ugyanakkor a kulturális szférára vonatkozó hazai kutatások hiányosak. A kutatás célja annak feltárása, hogy a kulturális szektorban dolgozó szakemberek milyen mértékben és mely területeken alkalmaznak mesterséges intelligencia alapú eszközöket, hogyan értékelik azok hasznosságát, és milyen kapcsolat figyelhető meg az MI-használat, a felkészültség és a technológiával kapcsolatos attitűdök között. A vizsgálat online kérdőíves módszerrel valósult meg, újszerűsége abban rejlik, hogy a kulturális rendezvényszervezés, a közösségi média alapú elérés és a technológiaelfogadás kérdéseit együttesen vizsgálja. A kutatás három hipotézisre épül: az MI-t használók kedvezőbben értékelik a technológia hatását; a magasabb önértékelt felkészültség gyakoribb és sokoldalúbb használattal jár együtt; valamint a kulturális szakemberek attitűdje összességében inkább nyitott, mint elutasító. Az eredmények szerint a válaszadók többsége használ mesterséges intelligencia alapú eszközöket munkája során, elsősorban a marketingkommunikáció, a közösségi média tartalmak készítése, az ötletgenerálás és az információfeldolgozás területén. A technológiát alkalmazók több szempontból kedvezőbben ítélik meg annak hatását, különösen a hatékonyság és az ötletalkotás terén. Az is megfigyelhető, hogy a magasabb önértékelt felkészültség együtt jár a gyakoribb és sokoldalúbb felhasználással, miközben az attitűdök összességében nyitottak, bár bizonyos fokú bizonytalanság továbbra is jelen van. (Szűts, 2024) A kutatás elméleti szempontból hozzájárul a technológiaelfogadás kulturális kontextusban történő értelmezéséhez, és bővíti a mesterséges intelligencia hazai alkalmazásával kapcsolatos empirikus ismereteket. Gyakorlati oldalról rámutat, hogy a kulturális intézmények jövőbeli működésében kiemelt szerepe lehet a digitális kompetenciák fejlesztésének, a célzott szakmai képzéseknek és az MI-eszközök tudatos alkalmazásának.

Felhasznált irodalom:

Kubovics, M. (2025)

. Experience with artificial intelligence and attitudes towards social media copywriting. In Proceedings of the European Conference on Innovation and Entrepreneurship

(Vol. 20, pp. 357–362). https://doi.org/10.34190/ecie.20.1.3769

Sadiku, M. N. O., Ashaolu, T. J., Ajayi-Majebi, A., & Musa, S. M. (2021)

. Artificial intelligence in social media. International Journal of Scientific Advances

, 2(1), 5-10.

Szűts, Z. (2024).

A mesterséges intelligencia hatásai: Remények, félelmek, forgatókönyvek és megoldások. Educatio

NEMZETKÖZI VÁLOGATÁS

, 33(1), 24-33.

https://doi.org/10.1556/2063.33.2024.1.3

Venkatesh, V

., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. MIS Quarterly, 27

(3), 425-478. https://doi.org/10.2307/30036540

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szalay Ignác

Absztrakt címe: Illusztrációk nyomában. A Horthy-korszak tankönyveinek illusztrációinak előfordulása, különböző kiadók sorozataiban

Kulcsszavak: tankönyv, illusztráció, Horthy-korszak

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: Előadásom a Horthy-korszak katolikus gimnáziumi történelemtankönyveinek képi anyagát vizsgálja, különös tekintettel az illusztrációk mennyiségi, tematikus és technikai sajátosságaira, valamint a különböző kiadók tankönyvei közötti képanyagban található átfedésekre.

A kutatás alapját a Marczell Ágoston és Szegedi Tasziló által jegyzett Egyetemes történelem

című háromkötetes tankönyvsorozat képezi (szerk. Balanyi György) Hóman Bálint miniszterségének időszakából (Szent István Társulat

). A sorozat elemzését kiegészíti további, a Klebelsberg időszakban megjelent kiadványok kettő, a Franklin Társulatnál

(Egyetemes történelem, Tihanyi Béla és Kontraszty Dezső), valamint két, a Szent István Társulatnál

publikált Egyetemes történelemtankönyv (Marczell-Szegedi) (1928–1929) összehasonlító vizsgálata.

A kvantitatív képelemzés eredményei szerint a harmincas években készült sorozat, amire eddigi kutatásaim fókuszáltak (doktori értekezés), második kötete tartalmazza a legtöbb illusztrációt, mind darabszám, mind oldalarány tekintetében. A nyomdai eljárások vizsgálata kimutatja, hogy az illusztrációk túlnyomó többsége raszteres autotípiával készült, míg a fototípiák elsősorban didaktikai funkciót töltenek be, ezek készülhettek, dedikáltan oktatási céllal. A legnagyobb méretű képek között meghatározó szerepet játszanak a térképek és műtárgyreprodukciók, ugyanakkor a második kötetben kiemelkedő az egyházi tematikájú illusztrációk aránya.

A tematikus elemzés rámutat arra, hogy a női szereplők vizuális reprezentációja alacsony és esetleges, míg a katonai és háborús tartalmak aránya az évfolyamok előrehaladtával növekszik. Hasonló tendencia figyelhető meg az uralkodói és monokratikus hatalomhoz köthető képi elemek esetében, amelyek a sorozat magasabb köteteiben egyre hangsúlyosabbá válnak. Az illusztrációk összességében egy hierarchikus, tekintélyelvű történelemszemlélet vizuális leképeződéseként értelmezhetők.

Az összehasonlító vizsgálat új eleme a különböző kiadók tankönyveiben megjelenő képek közötti átfedések feltárása és egyes képek eredeti közlési helyének feltárása. Az eredmények azt mutatják, hogy a vizsgált kötetek között több esetben azonos vagy közeli rokonságot mutató illusztrációk jelennek meg, ami a korszak tankönyvkiadásának vizuális forráskészletére és a nyomdai reprodukciós gyakorlatokra utal. Ez a jelenség arra enged következtetni, hogy a tankönyvi képanyag nem kizárólag adott szerzői koncepciók eredménye, hanem intézményi, technikai és gazdasági tényezők által is meghatározott.

Az előadás amellett érvel, hogy a tankönyvi illusztrációk nem pusztán kiegészítő elemek, hanem önálló jelentéshordozók, amelyek a szöveggel együtt formálják a történeti narratívát. A kvantitatív és kvalitatív képelemzés, valamint az összehasonlító vizsgálat együttes alkalmazása lehetővé teszi a tankönyvek vizuális és ideológiai sajátosságainak árnyaltabb feltárását.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Székedi Levente Varga Lilla-Zsuzsanna

Absztrakt címe: Aligning Employer Expectations and Student Competencies: Research Insights from the PPP EU Project on Professional Internship Development in the Recruitment Area of Partium Christian University

Kulcsszavak: employer expectations, graduate competencies, professional internship, skills gap, higher education

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: The alignment between higher education outcomes and labour market demands is a central concern of European higher education policy. The European Commission's 2022 Strategy for Universities calls for stronger university-employer partnerships and curricula reoriented toward work-relevant competencies (European Commission, 2022). Despite this emphasis, a persistent mismatch between graduate competencies and employer expectations has been widely documented (Braun & Brachem, 2015; Tóth-Téglás et al., 2016). The primary recruitment area of Partium Christian University — nine counties with a significant Hungarian-speaking minority — represents an underresearched context where employer expectations have rarely been systematically mapped.

This paper presents findings from the "PPP – Proiect de Practică Partium" project (SMIS 312360), co-financed by the European Social Fund. The study addresses three questions: (1) What competencies do employers prioritise when recruiting graduates? (2) What gaps exist between graduates' preparation and labour market requirements? (3) What forms of university-employer collaboration do employers value most? The novelty lies in the study's geographic specificity — the first large-scale, mixed-methods employer survey in this nine-county area — and its integration into a competency matrix reforming professional internship programmes.

The study employed a sequential mixed-methods design. The quantitative component comprised an online questionnaire administered between October 7 and November 8, 2025, to 167 employers across Arad, Bihor, Covasna, Harghita, Maramureș, Mureș, Sălaj, Satu Mare, and Timiș. Data were processed in R, with descriptive statistics reported here and inferential analyses planned for subsequent publications. The qualitative component consisted of six semi-structured interviews with managers and institutional key informants (Yorke & Knight, 2004).

The results reveal a pronounced prioritisation of transversal and attitudinal competencies over formal qualifications. Responsibility was rated "very important" by 89.51% of respondents, followed by professional conduct (85.31%) and conscientiousness (84.62%). Teamwork ability (79.02%), Romanian language proficiency (74.13%), and digital competencies (60.14%) also ranked highly. The most cited recruitment challenge was the lack of adequately skilled candidates (73.53%), while 95.80% consider expanding practical components essential. Looking ahead, 67.68% identify digital competencies as critical for the next 5-10 years and 46.95% highlight AI skills specifically. The survey revealed critically low university-employer collaboration: 74.8% of employers reported no or only sporadic contact with higher education institutions. Interviews reinforced these findings, with interviewees calling unanimously for an inversion of the theory-to-practice ratio and institutionalised internship partnerships.

Theoretically, the study contributes regionally grounded evidence to the graduate employability literature. The primacy of transversal over technical competencies aligns with international findings (Mureșan, 2024; Bodescu et al., 2024), while demand for digital and AI skills reflects economic transformations curricula have yet to address. Practically, the findings

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

underpin the PPP project's competency matrix and internship reform at Partium Christian University. Recommendations — integrating internships across all study years, establishing employer advisory boards, formalising dual-education formats — are actionable and transferable to other institutions.

References: Bodescu, D. et al. (2024). Relevant Skills for Employment in the Agri-Food Sector. *Sustainability*, 16(2), 787. https://doi.org/10.3390/su16020787Braun, E. M. P. & Brachem, J.-C. (2015). Requirements Higher Education Graduates Meet on the Labor Market. *Peabody Journal of Education*, 90(4), 574–595.European Commission (2022). Communication on a European Strategy for Universities. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52022DC0016European Commission (2023). Flash Eurobarometer 523: Integration of Young People into the Labour Market. GESIS. https://doi.org/10.4232/1.14161Mureșan, M. (2024). Transversal Competences for the Labor Market. *Proceedings of the 35th RAIS Conference* (pp. 190–195). https://doi.org/10.5281/ZENODO.11155675Tóth-Téglás, T. et al. (2016). An Analysis of Employer Requirements of University Graduates. *Acta Polytechnica Hungarica*, 13(5), 169–188.Yorke, M. & Knight, P. T. (2004). *Embedding Employability into the Curriculum*. LTSN, York.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szerepi Anna Koltai Luca

Absztrakt címe: TÁRSADALMI INNOVÁCIÓ A VIDÉKFEJLESZTÉSBEN: A MULTIAKTOR PLATFORM MODELL

Kulcsszavak: társadalmi innováció, vidékfejlesztés, Multiaktor Platform

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: Jelen cikk a Horizon Europe program által támogatott ESIRA (Enhancing Social Innovation In Rural Areas) projekt keretében vizsgált folyamatokat mutatja be, amelynek célja a vidéki térségek társadalmi-gazdasági helyzetének javítása a szociális gazdaság és a társadalmi innováció eszközeivel. A kutatás elméleti keretét a társadalmi innováció adja, amely a közösségi szükségletekre adott válaszreakcióként, az érintettek részvételével megvalósuló, a közösség cselekvőképességét segítő folyamatként jelenik meg. A cikk központi eleme a Multiaktor Platform (MAP) modell, amely egy olyan részvételi alapú szerveződési forma, ahol különböző szektorok szereplői – kutatók, döntéshozók, civil szervezetek és üzleti szereplők – működnek együtt közös problémák megoldása érdekében. A módszertan gyakorlati alkalmazását az észak-magyarországi Bodrogközben (cigándi járás) zajló pilot program szemlélteti, amely egy rendkívül hátrányos helyzetű, perifférikus, magas munkanélküliséggel és fogyó népességgel küzdő térség.

Az ESIRA projekt (Enhancing Social Innovation In Rural Areas) az Európai Bizottság Horizon Europe programjának támogatásával valósul meg, és célja a vidéki térségek társadalmi-gazdasági helyzetének javítása, különös tekintettel a marginalizált vidéki közösségekre. A 15 szervezetből álló, hét európai országot lefedő konzorcium a tudományos kutatást és a helyi szintű gyakorlati tapasztalatokat kapcsolja össze. A projekt kiindulópontja, hogy a hálózatokra, készségekre és helyi erőforrásokra épülő, közösségvezérelt szociális gazdasági kezdeményezések kulcsszerepet játszanak a vidéki térségekben élők szükségleteinek kezelésében, ugyanakkor a meglévő szakpolitikák gyakran nem képesek hatékonyan támogatni vagy bevonni ezeket a szereplőket.

A kutatás és kísérleti megvalósítás során az ESIRA kilenc európai vidéki régióban vizsgálja és teszteli azokat a közösségi alapú vidéki innovációs tereket és szociális gazdasági megoldásokat, amelyek erősítik a társadalmi tőkét, elősegítik a szereplők közötti együttműködést, valamint javítják a sérülékeny csoportok életkörülményeit.

Az ESIRA projekt egyik legfontosabb helyi társadalmi innovációs tere a Multiaktor Platform. A Multi-Actor Platform (MAP) olyan szerveződési és együttműködési forma, amely különböző érintetteket – például kutatókat, gazdálkodókat, politikai döntéshozókat, civil szervezeteket és üzleti szereplőket – hoz össze egy közös probléma megoldása vagy cél elérése érdekében. A MAP célja, hogy elősegítse a tudásmegosztást, közös döntéshozatalt és innovációt az adott társadalmi, gazdasági vagy ökológiai kontextusban. (Fuchs et al. 2025, Miller et. al. 2023).

Az ESIRA projektben ezek a platformok ötletinkubátorként is működnek, lehetőséget teremtve egyének és csoportok számára az együttműködésre, tudásmegosztásra és közös megoldások kidolgozására a társadalmi kihívások kezelésére. A közös részvétel és támogatás révén a MAP-ek hozzájárulnak a korábbi jó gyakorlatok hasznosításához, és támogatják a közösségi együttműködési mechanizmusokat. A MAP-ek működése párbeszéd-alapú, személyes vagy online találkozókon keresztül valósul meg. (Marcos et al 2024) Fontos, hogy a MAP tagjai között egyensúly legyen a különböző szektorok és demográfiai csoportok között.

MEGJELENÉSI VÁLTOZAT

A Magyar Református Szeretetszolgálat Alapítvány (MRSZA) az ESIRA projekt konzorciumi partnereként azt vállalta, hogy létrehozza, elindítja és működteti a Cigándi járásban – tágabb értelemben véve a Bodrogközben – azt a Multiaktor Platformot, amely a vállalásoknak megfelelően társadalmi innovációs projekteket generál és indít el. A Multiaktor Platform létrehozását az MRSZA egy facilitátor, illetve egy, a folyamatokat külső monitorként, támogató szerepben lévő monitor segítségével – 2024 májusában kezdte meg. kíváncsian várták a fejleményeket.

A Multiaktor Platform megalakulására 2024. szeptember 26-án került sor és azóta havi rendszerességel találkozik a térségi MAP - a projekt első évében a térség problématérképének kialakítása, illetve társadalmi innovációs kezdeményezések generálása történt meg. A folyamat során folyamatosan merültek fel a szereplők részéről olyan társadalmi innovációs ötletek, amelyek potenciált hordoztak magukban a térségi kihívásokra történő megoldások kapcsán; ezeket a projekt facilitárora folyamatosan, a projektben kidolgozott formában dokumentálta. 2025 augusztusában került sor arra, hogy az addig összegyűlt 18 ötletet a Platform résztvevői értékeljék, és döntsenek arról, hogy melyek azok, amelyek további fejlesztésre érdemesek, és melyek azok, amelyekkel nem szeretnének tovább foglalkozni. A tanulmányban bemutatjuk a kiválasztási folyamatot, illetve a projektötleteket, hiszen talán ez az egyik legtanulságosabb része az eddigi megvalósítási folyamatnak: közös, többségi döntést hozni úgy, hogy az a térség és a tagok érdekeit egyaránt szolgálja, és közben a KPI-ok (fenntarthatósági indikátoroknak megfelelő üzleti tervek is teljesítésre kerüljenek.

[i]

további információ a projekt honlapján: https://www.esira.eu/

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szijjártó-Kozák Judit

Absztrakt címe: A mentorálás új dimenziói a pedagógusképzésben

Kulcsszavak: pedagógusképzés, mentorálás, affektív–kognitív integráció, tanulási bevonódás, flow-élmény

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A 21. századi pedagógusképzésben zajló digitális és módszertani átalakulások alapjaiban formálják át a pedagógusi szerepeket és kompetenciákat. A mesterséges intelligencia, a hibrid tanulási környezetek és az új tanulásszervezési megoldások térnyerése következtében a pedagógus szerepe egyre inkább facilitátorrá, mentorrá és reflektív szakemberré válik. E változások közepette a tanulási folyamat nem értelmezhető pusztán kognitív dimenzióban, hanem az affektív tényezőkkel szoros egységben ragadható meg (Falus, 2006; Tálasné Szabó, 2021). A témaválasztás indokoltságát az adja, hogy a nemzetközi és hazai kutatások egyaránt hangsúlyozzák az érzelmi tényezők meghatározó szerepét a tanulásban és a tanári munkában. Az empátia, az érzelemszabályozás és az önreflexió nem csupán kiegészítő elemei, hanem alapvető komponensei a hatékony pedagógiai működésnek (Hargreaves, 2000; Day, 2017). A pedagógusképzés gyakorlati szakaszában ezek a tényezők a mentorpedagógus és a hallgató közötti kapcsolatban jelennek meg, ahol a szakmai fejlődés feltétele a támogató, biztonságos tanulási környezet (Golnhofer & Szabolcs, 2018). A kutatás elméleti keretét a kognitív–affektív integráció adja, amely a tanulást komplex, többdimenziós folyamatként értelmezi. E megközelítés összekapcsolható a flow-elmélettel, amely a tanulási bevonódás és a kreatív teljesítmény egyik kulcstényezőjeként jelenik meg a felsőoktatásban (Dominek, 2021a; Dominek, 2021b). A konstruktivista és szociokulturális tanuláselméletek szerint a tanulás közös jelentésalkotás, amelyben a társas interakciók és az érzelmi biztonság meghatározó szerepet játszanak (Vygotsky, 1978). A kutatás célja annak feltárása, hogy a digitális és hibrid tanulási környezetek miként alakítják a mentorpedagógusok szerepét, valamint hogyan befolyásolják az affektív és kognitív tényezők a pedagógusjelöltek tanulási bevonódását és szakmai fejlődését.

A kutatási kérdések a következők:

1KK: Milyen módon jelennek meg az affektív és kognitív tényezők a mentorálási folyamatban?

2KK: Hogyan befolyásolja a mentorpedagógus támogató szerepe a hallgatók tanulási bevonódását és motivációját?

3KK: Milyen új kognitív képességeket és reflektív gyakorlatokat igényel a mentorpedagógusi munka a technológiai változások tükrében?

A kutatás vegyes módszertani megközelítést alkalmaz, így kvalitatív interjúk és kérdőíves adatfelvétel segítségével vizsgálja a mentorpedagógusok és pedagógusjelöltek tapasztalatait. Az adatelemzés során a kvalitatív és kvantitatív eredmények integrált értelmezése lehetővé teszi az affektív és kognitív tényezők közötti összefüggések feltárását. Az eddigi eredmények arra utalnak, hogy a mentorpedagógusok érzelmi és reflektív kompetenciái kulcsszerepet játszanak a hallgatók bevonódásában, motivációjában és szakmai identitásának alakulásában (Hargreaves, 2000). Kiemelten fontos a biztonságos tanulási környezet, amely elősegíti a kísérletezést, a hibázás lehetőségét és a fejlődést támogató visszacsatolást. A kutatás újszerűsége abban áll, hogy a mentorálást nem lineáris tudásátadásként, hanem komplex affektív–kognitív rendszerként értelmezi, amelyben a tanulási bevonódás és a flow-élmény központi szerepet kap. Emellett rámutat arra is, hogy a digitális környezetek nem csökkentik,

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

hanem átalakítják a pedagógiai kapcsolatok jelentőségét. A kutatás elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt jelentős, mert hozzájárul a tanulás komplex értelmezéséhez, valamint támogatja olyan mentorálási gyakorlatok kialakítását, amelyek elősegítik a pedagógusjelöltek eredményes és reflektív szakmai fejlődését.

Felhasznált irodalom

Falus, I. (szerk.) (2006). A tanári tevékenység és a pedagógus kompetenciák.

Nemzeti Tankönyvkiadó.

Golnhofer, E. & Szabolcs, É. (2018). Tanári professzió és szakmai identitás.

ELTE Eötvös Kiadó.

Hargreaves, A. (2000). The emotional practice of teaching. Teaching and Teacher Education, 16

(8), 811–826.

Tálasné Szabó, A. (2021). A tanári szerep és identitás változó dimenziói.

Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes

. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Dominek, D.L. (2021a):Andragógia-pszichológia - FLOW típusú módszer a felsőoktatásban. In: Fodorné, Tóth Krisztina (szerk.) TANULÁS – TUDÁS – INNOVÁCIÓ A FELSŐOKTATÁSBAN – REFLEKTORFÉNYBEN AZ INNOVÁCIÓ KIHÍVÁSAI.Pécs, Magyarország

Dominek, D.L. (2021b): Creativity in higher education through the flow channel. BELVEDERE MERIDIONALE 33: 4 pp. 5-12.

Csíkszentmihályi, M. (1990). Flow: The psychology of optimal experience

. New York: Harper & Row.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szirtes-Tankó Tünde Bencéné Fekete Anikó Andrea

Absztrakt címe: Oktatási mobilitás nem lineáris pályákon – szociális diplomásokkal készített narratív interjúk tanulságai

Kulcsszavak: szociális diplomások, iskolai pályafutás, alacsony szocioökonómiai családi háttér, kombinált narratív interjúk

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: A társadalmi szempontból sérülékeny csoportok oktatási esélyei, az oktatási egyenlőtlenségek, a cirkuláris mobilitási lehetőségek, a tanulói utak, az iskolai átmenetek és a lemorzsolódás kérdéseinek vizsgálata klasszikus és sokat kutatott témák a nemzetközi és a hazai szakirodalomban. Az előadás alapjául szolgáló, elsősorban a tanulói utakat fókuszba állító nevelésszociológiai kutatás elméleti keretét az életút-perspektíva (life course perspective) és a tanulmányi reziliencia koncepciója adja, ami e jól ismert problémakör újszerű megközelítését kínálja. A vizsgálat kvalitatív módszerrel történt, alapját 27 fókuszált életútinterjú adja, tehát nem a szokásos félig strukturált, strukturált adatgyűjtési eszközt használja, hanem a kevésbé bevett kombinált narratív interjúk előnyeire építve rekonstruálja a kutatásba bevont szociális diplomások iskolai pályafutásának megélt és elbeszélt történeteit. Mivel a szociális diplomások, mint célcsoport alig jelenik meg a nemzetközi és a hazai oktatásszociológiai publikációkban, ezért a kutatás a velük kapcsolatos ismereteinket is bővíti.

A kutatás célja, hogy a tanulói utak felől, a teljes pályát áttekintve, vizsgálja az oktatási mobilitás lehetőségeit azt, hogy milyen iskolai pályákat jártak be, hol voltak a fordulópontok és szereplők hogyan járultak hozzá ahhoz, hogy társadalmi szempontból sérülékeny helyzetből induló személyek eljussanak a felsőfokú végzettség megszerzéséig. A prezentáció az alábbi kérdésekre mutat be válaszokat:

(1) Milyen jellegzetes iskolai pályafutási mintázatok rajzolódnak ki a vizsgált csoportban? Ez a kérdés a megélt iskolai életút rekonstrukcióját segítette.

(2) Hogyan beszélik el az interjúalanyok iskolai pályájuk tapasztalatait, mi jellemzi a főszereplők – egyén, család és iskola – cselekvéseit az egyes szakaszokban és átmenetekben, mi számít „normális" útnak és hol vannak a kockázati pontok, illetve a fordulópontok? Ez a kérdés az elbeszélt iskolai életút rekonstrukcióját segítette.

(3) Milyen különbségek mutathatók ki a teljes mintán belül a reziliens és nem reziliens csoport iskolai útja között?

Az interjúk elemzése a szocioökonómiai, szociokulturális háttér alapján két csoportot különböztet meg, ami még inkább láthatóvá teszi, hogy a sérülékeny társadalmi helyzetből induló, de tanulmányilag sikeres pályát bejáró személyek útjainak milyen sajátosságai vannak. A narratív módszer előnye, hogy a tanulási utakkal kapcsolatos ismereteinkhez hozzátehetők az interjúalanyok egyéni tapasztalatai, amelyek árnyalják az életutak objektív rekonstrukcióját, felfedve olyan finom különbségeket, amelyek a nagykép bemutatásakor nem voltak láthatóak.

Az interjúk elemzése a szociális diplomássá válás ötféle mintázatát azonosította: (1) folyamatos, megszakítás nélküli pálya, (2) rövid szünet a középiskola és a felsőoktatás között, (3) középiskolai krízissel terhelt pálya, (4) felsőoktatási szakképzésen keresztüli belépés a felsőoktatásba, valamint (5) későbbi életszakaszban történő visszatérés az oktatásba. Az eredmények azt mutatják, hogy a teljes mintában a lineáris, „optimális" tanulási út viszonylag ritka, míg a megszakításokkal, pályakorrekciókkal és alternatív belépési pontokkal jellemezhető tanulási utak jóval gyakoribbak. A különböző csoportok összehasonlító elemzése ugyanakkor rámutat arra, hogy a hasonló(an sikeres) mintázat ellenére az iskolai

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

pályafutás tétje alapvetően különbözik a családi háttér alapján. A nem reziliens csoport dilemmája a Milyen diplomás legyek?

kérdéssel összegezhető, míg a reziliens csoport dilemmája ennél sokkal alapvetőbb, az, hogy Egyáltalán lehetek-e diplomás?

Az előadás elméleti tanulságként hangsúlyozza a tanulói utak reziliencia és életút-perspektívájú értelmezésének és a narratív kvalitatív módszereknek a relevanciáját, gyakorlati tanulságként pedig egyrészt az expanzió, a rugalmas tanulási utak, az alternatív belépési pontok fontosságát emeli ki, valamint a formális és informális támogatás hiányaira és lehetőségeire mutat rá.

Néhány fontos szakirodalom

Fehérvári, A. & Szemerszky, M. (2019) Tanulási utak a közoktatásban és a felsőoktatásban. Educatio, 28(4), 645–658. DOI: 10.1556/2063.28.2019.4.1

Morena Cuconato & Andreas Walther [Eds.] (2015a). 'Doing Transitions' in Education. [Special issue]. International Journal of Qualitative Studies in Education, 28(3).

Scheibelhofer, E. (2023). The Interpretive Interview. An Interview Form Centring on Research Participants' Constructions. International Journal of Qualitative Methods, 22. https://doi.org/10.1177/16094069231168748

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szőcs Andor Bocsi Veronika, Jancsák Csaba

Absztrakt címe: Munkaértékek és hallgatói munkavállalás: komparatív vizsgálat két közép-európai egyetemen

Kulcsszavak: összehasonlító elemzés, hallgatói munkavállalás, munkaértékek

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A nappali tagozatos egyetemi hallgatók körében egyre elterjedtebb a tanulmányok melletti fizetett munkavállalás, amelyre rámutatnak nemzetközi (

Eurostudent 2021; OECD 2023) és hazai regionális kutatások is (Kocsis 2023; Szőcs 2021). Az okok összefüggésbe hozhatók a hallgatói bázis diverzifikálódásával (Jancsák 2013), a lakhatási és egyéb költségek általános emelkedésével (

Hauschildt et al. 2018; OECD 2023; Pusztai 2021), továbbá egyéni karrier- és munkatapasztalatszerzési célokkal is (Jackson 2015, Szőcs 2014). A munkavégzés

ténye mögött olyan indokokat is sejtünk, amelyek nem megélhetési költségekkel, hanem munkához való viszonnyal, munkaértékekkel magyarázhatók. A munkaértékek és a munkavállalás közötti viszonyrendszert egyéni és kontextuális elemek is alakítják: személyiségjegyek, képességek, racionális döntések, földrajzi-munkaerő-piaci elemek (Duffy és Sedlacek 2007). A tényleges munkavállalás előtti munkaérték-mintázatokat a munkaerőpiaci jelenlét és a diákmunkák rendszere is alakítja (Bocsi 2015a; 2015b). Az egyetemistákra irányuló értékvizsgálatok eredményei magukban foglalják az otthonról hozott és a korábban rögzült mintákat (Jancsák 2012

), amelyekre rárakódik a munkavállalás (Szőcs 2025), és az egyetemi szocializáció hatása is (Pusztai 2015).

Az előadás a hallgatói munkavállalás és a munkaértékek összefüggéseit vizsgálja a magyarországi Szegedi Tudományegyetem (SZTE) és a romániai Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE) nappali tagozatos hallgatói körében. A kutatás célja annak feltárása, hogy a munkavállalási hajlandóságot és a munkához való viszonyt elsősorban az egyéni értékorientációk vagy a strukturális tényezők, például a családi háttér és az intézményi környezet, mikroklíma alakítják-e. Empirikus forrásunk két, 2024-ben történt kérdőíves adatfelvételből kialakított adatbázis (N=2078). Az elemzés során leíró statisztikát, faktoranalízist és bináris logisztikus regressziós modellt alkalmaztunk. Az adatok elemzése során azt állapíthattuk meg, hogy a munkavégző hallgatók aránya a Sapientián jelentősen magasabb (56,5%), mint a Szegedi Tudományegyetemen (29%). A munkaértékek közül a család-munka egyensúly és a jó munkahelyi légkör a legfontosabb a hallgatók számára. A regressziós modell alapján azt mondhatjuk, hogy a munkavállalás szándékát növeli, ha az apa diplomás, illetve a munkaérték-faktorok közül a kiszámítható-munkacentrikus és a szociális-felelősségteljes beállítottságú értékrend, míg a nem és az anyagi helyzet nem mutatott szignifikáns kapcsolatot.

A hallgatói munkavállalás napjainkban már nem csupán anyagi kényszer következménye, hanem komplex, lokális és értékrendbeli tényezők által meghatározott jelenség. Vizsgálatunk felhívja a figyelmet arra, hogy a munkavállalás tényét komplex magyarázó változók alakítják, amelyeket nem célszerű leszűkíteni pusztán a társadalmi háttérre.

Bocsi, V. (2015a). Hallgatók munkavállalása és munkaértékei. In Pusztai, G. & Kovács, K. (Eds.), Ki eredményes a felsőoktatásban? (pp. 133–143). Partium Press.

Bocsi V. (2015b). Munkaértékek román-magyar összehasonlító vizsgálata a Partiumban. Kultúra és Közösség, 6(1), 17–26.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Duffy, R. D., & Sedlacek, W, E. (2007): The Work-Values of First Year College Students: Exploring Group Differences. The Career Development Quarterly, 55(4). 359–364.

Eurostudent (2021). Social and Economic Conditions of Student Life in Europe. Eurostudent VII Synopsis of Indicators.

Hauschildt, K., Gwosć, C., Schirmer, H., & Netz, N. (2018). Social and economic conditions of student life in Europe (EUROSTUDENT VI). W. Bertelsmann Verlag

Jackson, D. (2015). Employability skill development in work-integrated learning. Studies in Higher Education, 40(2), 350–367.

Jancsák, Cs. (2012). A Szegedi Tudományegyetem hallgatóinak értékpreferenciái. In. Dusa, Á. R., Kovács, K., Márkus, Zs., Nyüsti, Sz., Sőrés, A. (szerk.) Egyetemi élethelyzetek I.: Ifjúságszociológiai tanulmányok. (pp. 167–188). Debreceni Egyetemi Kiadó.

Jancsák, Cs. (2013). Ifjúsági korosztályok korszakváltásban. Belvedere Meridionale.

Kocsis Zsófia (2023): A hallgatói munkavállalás sajátosságai és egyetemi pályafutásra gyakorolt hatása a Debreceni Egyetemen. PhD disszertáció, Debreceni Egyetem.

OECD (2023). Education at a Glance 2023: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing.

Pusztai, G. (2015). Pathways to Success in Higher Education. Rethinking the Social Capital Theory in the Light of Institutional Diversity.. Peter Lang.

Pusztai, G. (2021). Kapcsolatok a felsőoktatásban. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó.

Szőcs, A. (2014). Teher alatt nő a pálma: A hallgatók munkához való viszonya a Debreceni Egyetemen. In H. Fényes & I. Szabó (Eds.), Campus-lét a Debreceni Egyetemen: Ifjúságszociológiai tanulmányok. (pp. 159–180). Debreceni Egyetemi Kiadó.

Szőcs, A. (2025). Whose university is it? Students at work: Changing value preferences among Generation Z. TPM: Testing, Psychometrics, Methodology in Applied Psychology, 32(S9), (pp. 1436–1443).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szőke-Milinte Enikő

Absztrakt címe: A kisgyermekkori tanulás támogatásának neuropedagógiai aspektusai

Kulcsszavak: figyelem, szociális agy, sémák, érzelmek

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: A tanulástámogatás neuropedagógiája

A 21. századi pedagógia egyik legnagyobb kihívása a tanulási folyamatok hatékonyságának növelése, különösen annak fényében, hogy a nemzetközi mérések szerint az iskolai teljesítmények Magyarországon is stagnáló vagy enyhén hanyatló tendenciát mutatnak. Az 1990-es évektől világszerte elinduló „agy évtizede" programok, valamint a legújabb innovatív neurotechnológiai fejlesztések (pl. Nemzeti Agykutatási Program harmadik szakasza) sürgetővé teszik a neurotudományi eredmények rendszerszintű beépítését a neveléstudományba.

Az előadás alapvetése, hogy a neuropedagógia egy komplex interdiszciplináris párbeszéd eredménye, amely a neurológia, a kognitív pszichológia, a neurobiológia és a nevelésfilozófia határmezsgyéjén alakult ki. Az elméleti keret szerves részét képezi a végrehajtó funkciók (munkamemória, gátlás, kognitív flexibilitás) rendszerének bemutatása, amely a tudatos, célorientált viselkedés és az iskolai sikeresség alapfeltétele (Józsa &Józsa 2018).

A kutatás épít a klasszikus organikus elméletekre (pl. Piaget kognitív sémái), valamint a modern neuropszichológiai kutatásokra (pl. Csépe Valéria, Varga Attila és munkatársai), amelyek az agykéreg fejlődését és a tapasztalatfüggő érést vizsgálják (Szőke-Milinte 2025).

Az előadás célja a neuropedagógiai elvek rendszerezése a tanulástámogatás optimalizálása érdekében, különös hangsúllyal a koragyermekkori és kisiskoláskori (6-10 év) fejlődési szakaszokra, feltérképezve, hogyan használható ki az elme szociális természete és a kognitív sémák kiépítése a tanítási gyakorlatban.

Az előadás központi kérdése: hogyan fordíthatók le a neurobiológiai törvényszerűségek a mindennapi pedagógiai módszertan nyelvére? Újszerűsége a „megtestesült megismerés" (embodied cognition) fogalmának és a szociális agy elméletének a tantermi interakciókkal való összekapcsolásában rejlik.

Az előadás a legújabb hazai és nemzetközi szakirodalom, valamint kutatási programok (pl. BRAIN 2025, Nemzeti Agykutatási Program) szisztematikus feldolgozására épül. A módszertani vázat Caine és munkatársai (2016) neuropszichológiai modellje szolgáltatja, amely 12 alapelven keresztül strukturálja a tanulástámogatás folyamatát.

Az előadás

igazolja, hogy a tanulás fiziológiai változásokat idéz elő az agy szerkezetében, és a hatékony fejlődéshez komplex, több érzékszervet bevonó módszertanra van szükség. Megállapítja, hogy a szociális interakciók és a pozitív érzelmi légkör közvetlenül befolyásolják a szinaptikus kapcsolatok növekedését és a magasabb rendű gondolkodást.

A kutatás jelentősége, hogy tisztázza a végrehajtó funkciók és a tanulási eredményesség közötti kapcsolatot, konkrét elveket fogalmaz meg a pedagógusok számára (pl. a csoportmunka ösztönzése, a testtapasztalatok bevonása), amelyek segítik a szenzitív periódusok optimális kihasználását.

Felhasznált irodalom

BRAIN 2025. A scientific vision. https, //braininitiative.nih.gov/sites/default/files/documents/brain2025_508c_2.pdf.

NEMVÉGLEGES VÁLTOZAT

Caine, R. N.; Caine, G.; McClintiv, C. & Klimek, K. J. (2016). 12 Brain/Mind Learning Principles in Action. Teach for Developement of Higher-Order Thinking and Executive Function. Third Edition. Corwin. e-pub.

Csépe, V. (2005). Kognitív fejlődés-neuropszichológia. Budapest, Gondolat Kiadó.

Csépe, V. (2022). Tanulás, tanítás és a végrehajtó funkciók. (Eds.) Di Blasio, B.-Demjén G., Hatékony tanulás MTA. Pécs.

Józsa G.&Józsa K. (2018). Végrehajtó funkció: elméleti megközelítések és vizsgálati módszerek. In. Magyar Pedagógia 118.2. 175-200. DOI:10.17670/MPed.2018.2.175

Schumacher, R. (2012). Wie viel Gehirnforschung verträgt die Pädagogik? (Eds.) Caspary, R. Lernen und Gehirn. Hamburg, Nikol Verlagsgesellschaft. MBH&Co.

Szőke-Milinte E. (2025) A tanulástámogatás neuropedagógiája. In. Pedagógiai Összhangzattan. Líceum.Eger.

355–362.

Varga, L.; Detre, Zs. & Farnady-Landerl, V. (2015.) A kisgyermekkor neuropedagógiai értelmezése. (Eds.) Nagyházi, B. IX. Képzés és Gyakorlat Nemzetközi Neveléstudományi Konferencia Nevelés és tudomány, Neveléstudomány a 21. században. Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar – Nyugat-magyarországi Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar. 62–63.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szűcs Boglárka

Absztrakt címe: Teremtésvédelem, hálózati tanulás és közösségi tudásátadás: környezeti nevelési jógyakorlatok hazai keresztény közösségekben

Kulcsszavak: teremtésvédelem, hálózati tanulás, közösségi tudásátadás, környezettudatos jógyakorlatok

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A 21. század tanulási környezetét a digitalizáció, a hálózati tanulási formák és a mesterséges intelligencia térnyerése alakítja, miközben egyre sürgetőbbé válik a természettel való közvetlen, tapasztalati kapcsolat újbóli kialakítása. Jelen kutatásban vizsgálódásunk tárgyai olyan keresztény egyházi közösségekben megvalósuló környezeti nevelési gyakorlatok– például imaösvények, biodiverzitást támogató kertek vagy közösségi akciók – amelyek sajátos metszéspontját jelentik a spirituális, közösségi és ökológiai dimenzióknak. Azt célozzák, hogy a tanulás és a fenntarthatósági tudatosság egyszerre legyen élményszerű, természetközeli, közösségi és értékorientált. Ezen kezdeményezések pedagógiai elemzése azonban mindeddig kevéssé feltárt terület, pedig megfelel annak az elvárásnak, miszerint a fenntarthatóságra nevelés csak komplex, értékalapú és cselekvésorientált módon lehet eredményes (Varga, 2017).

A kutatás célja megismerni a hazai keresztény közösségek – iskolák, gyülekezetek, intézmények – környezeti nevelési aktivitásait. Többek között vizsgáljuk, hogy (1) melyek a leggyakrabban alkalmazott környezetpedagógiai jógyakorlatok, (2) hogyan ötvözhető a spirituális tartalom a természettudományos célokkal, (3) mennyiben meghatározóak a földrajzi-, társadalmi környezet, (4) a kisközösség strukturális adottságai, (5) és miként támogathatják a digitális eszközök (például QR-kódos tanösvények, online kvízek) a fenntarthatóságra nevelést a közösségi tanulásban.

A vizsgálat két empirikus adatbázisra épül: egyrészt mintegy száz hazai ökogyülekezeti jógyakorlat dokumentált példájára, amelyek egyházi oktatási intézményekben és gyülekezeti közösségekben valósulnak meg, másrészt egy országos projektpályázat keretében beérkezett közel ötven imaösvény-tervre, amelyek komplex módon integrálják a természetalapú tanulást és a spirituális elmélyülést.

A kutatás során kvalitatív módszertannal, dokumentumelemzés és induktív tartalomelemzés alkalmazásával dolgoztunk. Az elemzés során pedagógiai, környezeti, spirituális és közösségi dimenziók mentén azonosítottuk a főbb mintázatokat és végeztük el a kódolást.

Az eredmények azt mutatják, hogy a keresztény közösségekben a környezeti nevelés messze túlmutat az elméleti oktatáson, a vizsgált gyakorlatok jelentős része színesebb a hagyományos ismeretátadásnál, és a tapasztalati, közösségi és transzformatív tanulás jegyeit hordozza. Meghatározó a „tanulás cselekvés által” (learning by doing) megközelítés és külön említésre érdemesek az imaösvények mint sajátos, természetalapú és spirituális tanulási terek, amelyek különösen innovatívnak bizonyulnak: egyszerre segítik a környezettudatos magatartás kialakulását (pl. beporzóbarát kertek), a közösségi részvételt és a lelki elmélyülést (bibliai igék). A kisközösségek aktív részvétele kulcsfontosságú, hiszen a tapasztalatmegosztás és a közösségi élmény erősíti a fenntarthatósági tudatosságot. A digitális eszközök – például okostelefonos kvízek vagy online lábnyomszámítás – kiegészítik a fizikai tevékenységeket, és támogatják a hálózati tudásmegosztást. Mindez egybecseng a Deep Adaptation irányzat elveivel is, amely rámutat arra, hogy a környezeti válságokra adott válaszok nem korlátozódhatnak technológiai megoldásokra, hanem mélyebb közösségi, etikai és szemléletbeli változásokat igényelnek (Bendell & Read, 2021).

NEMZETGEDÁLTOZAT

A kutatás hozzájárul a környezetpedagógia elméleti bővítéséhez azáltal, hogy rámutat a spirituális dimenzió integrálásának lehetőségeire, valamint bemutatja a közösségi és hálózati tanulás sajátos, egyházi kontextusban megvalósuló formáit. Gyakorlati szempontból adaptálható modelleket kínál oktatási és közösségi terek számára, elősegítve a fenntarthatóságra nevelés komplex, értékalapú megközelítését a digitális korban. Integrált szemlélete (hit, környezet, közösség egysége által létrejött komplex nevelési tér); a test-lélek-környezet egysége, valamint az outdoor learning - lelassulás és a spiritualitás kombinációja sajátos és újszerű a pedagógiában.

A kutatás eredményei közvetlenül hasznosíthatók fenntarthatóságra törekvő közösségek számára mintaként, képzési anyagként (pedagógusképzésben, gyülekezeti munkatársak képzése) és kisközösségi kezdeményezésekben. A bemutatott modellek – például a „Lélek gyümölcsei" imaséta vagy a klímatudatos témahetek – skálázható és adaptálható mintákat kínálnak, elősegítve a 21. századi, hálózati alapú, közösségi és ökológiai nevelés gyakorlati megvalósulását.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Szűcs János László Kinga, Bernhardt Renáta

Absztrakt címe: Akciókutatás hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű óvodáskorú gyermekek körében

Kulcsszavak: gyermekkor, mozgásfejlesztés, akciókutatás, hátrányos helyzet

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: Akciókutatás hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű óvodáskorú gyermekek körében

László Kinga – Dr. Bernhardt Renáta – Dr. Szűcs János

EKKE JC

A témaválasztás és az empirikus kutatás indokoltsága egyrészt a hátrányos helyzetű 3-6 éves gyermekek helyzetének, másrészt a mozgásfejlesztés lehetőségeinek aspektusából fakad, amely az óvodai nevelés diverzitásának keretein belül értelmezhető. A teoretikus vonatkozás alapját jelenti, hogy Európában és hazánkban is évtizedek óta kitapintható az hátrányos helyzet, a hátrányos megkülönböztetés és a szegénység csökkentésére irányuló figyelem és tevékenység, amelyek a különböző egyezmények, stratégiák mentén körvonalazódtak (Európai Unió, 2010; Europa, 2020; Monika, 2023). Törvényi szabályozások vonatkoznak a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek közé tartozó hátrányos-és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekre (Gyermekvédelmi törvény, 1997; Köznevelési törvény, 2011), akik számára az óvodai nevelés és környezet az esélyteremtés színtere is egyben, tekintve, hogy „a változó, a résztvevő számára adekvát, tehát különböző feltételek jelentik a megfelelő közeget" (Bakonyi, 2021, p. 184). Ennek fényében a diverzitás valódi értelmezést nyerhet és a 3-6 éves gyermekek a komplex, cselekvésen- és tapasztaláson alapú fejlesztés során egyénre szabottan, saját lehetőségeikhez mérten optimálisan fejlődhetnek, amely folyamatban - többek között - fontos szerep jut a motoros- és kognitív fejlődés kapcsolatának is (Goddard, 2009; Herendi, 2018).

A kutatás célja a gyermeki érés és fejlődés támogató mozgásos tevékenység szerepének bizonyítása hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése során. A módszer akciókutatás, amely „jellemzően egy társadalmi csoportban, akár egy óvodai csoportban vagy iskolai osztályban felmerült probléma megoldását igyekszik megvalósítani" (Csíkos, 2020, p. 14). A kutatási folyamat főbb lépéseit alkalmaztuk Elden és munkatársai (1993) alapján: a tanult ismeretek alapján a szükséglet meghatározása, a cselekvési lépések kidolgozása és megvalósítása, végül az eredmények értékelése, majd mindezt megfigyeléssel és reflexióval egészítettük ki (Kemmis, 2009). A kutatás során a kísérleti csoport 6 hónapon keresztül, heti 2 alkalommal végzett mozgásfejlesztő tevékenységet (a mindennapos óvodai mozgásos tevékenységeken kívül), ellentétben a kontrollcsoport tagjaival. A kutatási eredményeket kvantitatív adatokkal támasztottuk alá egy bemeneti és kimeneti mérésként szolgáló saját kidolgozású képesség-és részképesség mérő teszttel a kutatási időszak elején és végén. A teszt 8 képesség-, illetve részképesség területet vizsgált (idegrendszeri érettség; állás egyensúly; reflex; nagymozgás; kognitív képességek; nyelvi képességek; szociális képességek; érzelmek). Emellett kvalitatív eredményeket kerestünk esettanulmányok módszerével, valamint pedagógusi önreflexió követte a 6 hónapig zajló fejlesztő pedagógiai beavatkozást. A csoportok által elért fejlődést, a köztük lévő eltérést matematikai-és statisztikai vizsgálatokkal (kétmintás T-próba, korreláció vizsgálat, Pearson féle korreláció p<0.05 és p<0.01 szinteken) bizonyítottuk.

Hipotéziseink szerint (1) az Izgő-mozgó mozgásfejlesztő torna alkalmazása során a kontroll és kísérleti csoport fejlettségi mutatói összességében szignifikáns eltérést mutatnak. (2) A

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

kontroll csoportban lévő hátrányos- és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődése kisebb mértékű, mint a kísérleti csoportban lévő hátrányos- és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődése.

Az eredmények ismeretében elmondható, hogy a kontroll és kísérleti csoport fejlettségi mutatóira vonatkozó hipotézis beigazolódott, mivel szignifikáns eltérés kimutatható a vizsgálat során (F-próba értéke 0,58, p=0,5, kétmintás T-próba értéke 0,02.). A hátrányos helyzetű és nem hátrányos helyzetű gyermekek fejlődési mutatói között viszont nem található szignifikáns összefüggés, így a feltételezés nem igazolódott be (a két csoport szórásai közt nincs különbség, F próba értéke 0,54, kétmintás T-próba értéke 0,06).

Az esettanulmányok és a pedagógusi önreflexió eredményeként a kognitív-, a nyelvi- és a szociális területek fejlesztésére továbbra is hangsúlyt kell helyezni (a hátrányos helyzetű a gyermekek továbbra is nagy elmaradást mutatnak a kommunikációs képességeik terén). A szociális tájékozottság területe meglepően jó eredményeket mutatnak a gyermekek, ez intézményi szinten kiemelt feladatként is érzékelhető. A partnerekkel történő együttműködés szintén prioritást jelent a pedagógiai munkában. Megállapítható, hogy a kutatás kitűzött célja megvalósult, a mozgásfejlesztő torna alkalmazásával a gyermekek bizonyos kognitív- és mozgásos részképességei pozitív fejlődést mutatnak. A mozgásfejlesztő tevékenység szerepe tehát kimutatható jelentőséggel bír, ugyanakkor a napi pedagógiai praxisban is kitapintható az akciókutatás eredményeinek hozadéka.

kulcsszavak: gyermekkor, mozgásfejlesztés, akciókutatás, hátrányos helyzet

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): T. Nagy Judit Dringó-Horváth Ida, Drjenovszky Zsófia, Kovácsné Hegedűs Dóra

Absztrakt címe: Az MI-integráció egyéni és strukturális tényezői a magyar felsőoktatásban

Kulcsszavak: mesterséges intelligencia, digitális kompetencia, felsőoktatás, oktatói adaptáció, digitális egyenlőtlenségek

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A generatív mesterséges intelligencia (MI) megjelenése a felsőoktatásban a digitális transzformáció egyik leggyorsabb és legátfogóbb hullámát indította el, amely alapjaiban alakítja át az oktatói szerepeket és az intézményi működést. Bár a hazai felsőoktatási intézmények jelentős része már reagált a változásokra, az MI gyakorlati integrációja sok esetben továbbra is egyéni kezdeményezésekre épül. A kutatás célja az egyetemi oktatók MI-adaptációját befolyásoló egyéni, szociodemográfiai és strukturális tényezők komplex feltárása volt.

A vizsgálat vegyes módszertani megközelítésre épült. A kvantitatív fázisban 1103 oktató részvételével végzett kérdőíves adatfelvétel eredményeit elemeztük, míg a kvalitatív szakaszban 32 félig strukturált interjú tematikus feldolgozására került sor.

Az eredmények szerint a digitális pedagógiai kompetencia szignifikáns pozitív kapcsolatban áll az MI-műveltséggel (R^2 = 0,110, p < 0,001), ugyanakkor ez az összefüggés nem tekinthető önmagában elegendőnek az innovatív alkalmazás biztosításához. A kvalitatív eredmények rávilágítottak arra, hogy az MI sikeres integrációját nemcsak a meglévő digitális készségek, hanem az oktatók attitűdjei, különösen a technológiai nyitottság és a kísérletező hajlandóság is meghatározzák. Emellett a rendszerszintű akadályok, mint a konkrét intézményi szabályozás hiánya, a szűkös infrastrukturális hozzáférés, valamint a prémium szolgáltatások igénybevételéhez szükséges egyéni anyagi áldozatvállalás, jelentős bizonytalanságot és korlátokat eredményeznek az adaptációs folyamatban. Az oktatók gyakran egyéni tanulási utak mentén, korlátozott szervezeti keretek között próbálnak alkalmazkodni a gyors technológiai változásokhoz, ami bizonytalanságot és módszertani heterogenitást eredményez.

Az életkor egyik vizsgálati fázisban sem bizonyult szignifikáns tényezőnek, ami árnyalja a generációs különbségekre épülő megközelítéseket. Ezzel szemben a felsőoktatási tapasztalat negatív moderáló hatást mutatott: a nagyobb tapasztalattal rendelkező oktatók körében gyengébb kapcsolat volt megfigyelhető a digitális kompetencia és az MI-műveltség között (pl. a bevált pedagógiai rutinokhoz való ragaszkodás vagy a digitális eszköztár és az MI közötti kisebb átjárhatóság megélése miatt).

Összességében a kutatás rámutat arra, hogy az MI-integráció nem pusztán technológiai kérdés, hanem komplex pedagógiai és szervezeti kihívás. Az eredmények hangsúlyozzák, hogy a fenntartható és hatékony adaptáció érdekében az egyéni kompetenciafejlesztést intézményi szintű támogatással, valamint kontextusérzékeny fejlesztési stratégiákkal szükséges kiegészíteni.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Takácsné Szabó Melinda

Absztrakt címe: Pedagógus–szülő együttműködés szerepe az iskolaérettség támogatásában

Kulcsszavak: iskolaalkalmasság, szülői bevonódás, óvoda-iskola átmenet

Szakosztály: Koragyermekkori nevelés szakosztály

Absztrakt: Absztrakt

Az óvoda–iskola átmenet a gyermek fejlődésének egyik kritikus szakasza, amely hosszú távon meghatározza tanulmányi eredményességét, iskolai beválását és pszichoszociális alkalmazkodását. Nemzetközi és hazai kutatások egyaránt alátámasztják a témaválasztás relevanciáját, kiemelve, hogy az iskolaalkalmasság komplex, többdimenziós konstruktum. Ez a fogalom nem korlátozható kizárólag a kognitív érettségre, hanem szoros kapcsolatban áll a családi háttérrel, a szülői bevonódással és az intézményi együttműködés minőségével. A tanulmány elméleti keretét az ökológiai megközelítés és a család–intézmény partnerség modelljei alkotják, amelyek az iskolaérettséget dinamikus, relációs folyamatként értelmezik.A kutatás célja annak feltárása, hogy a pedagógus–szülő együttműködés milyen mechanizmusokon keresztül és milyen mértékben járul hozzá a gyermek iskolaalkalmasságának alakulásához, különös tekintettel az együttműködés minőségi jellemzőire. A vizsgálat újszerűsége abban áll, hogy a pedagógusok és szülők közötti kapcsolatot nem csupán jelenlétként, hanem értelmezési keretként és kölcsönös percepcióként vizsgálja, kiemelve az esetleges diszkrepanciák hatását a gyermek adaptációjára. A kutatás központi kérdései: (1) milyen dimenziók mentén ragadható meg az iskolaérettség; (2) milyen szerepet játszik a szülői bevonódás különböző formáinak minősége; (3) hogyan járul hozzá a pedagógus–szülő partnerség a gyermek sikeres iskolakezdéséhez.A tanulmány módszertana narratív szakirodalmi áttekintés, amely során hazai és nemzetközi empirikus kutatások szisztematikus feldolgozása történt az iskolaalkalmasság, a családi bevonódás és az intézményi együttműködés témaköreiben. Ez a módszer lehetővé teszi a különböző elméleti megközelítések integrálását, valamint a kutatási eredmények összevetését.Az elemzés eredményei szerint a rendszeres, kétirányú kommunikáció, a kölcsönös bizalomra épülő partnerség és a gyermek fejlődését támogató közös stratégiák kialakítása jelentős mértékben elősegítik az iskolaalkalmasság kialakulását. Az együttműködés hatékonyságát azonban számos strukturális és kulturális tényező korlátozza, ideértve az intézményi kereteket, a kommunikációs mintázatokat és a társadalmi egyenlőtlenségeket. A tanulmány hozzájárul az iskolaérettség fogalmának komplexebb értelmezéséhez, valamint hangsúlyozza a pedagógus–szülő partnerség fejlesztésének szükségességét. A kutatás elméleti jelentősége az iskolaalkalmasság relációs és kontextuális újraértelmezésében, gyakorlati relevanciája pedig az óvoda–iskola átmenetet támogató pedagógiai gyakorlatok és együttműködési modellek fejlesztésében mutatkozik meg. A tanulmány továbbá azonosítja azokat a kutatási hiányterületeket, amelyek további empirikus vizsgálatokat indokolnak, különösen a percepciók közötti eltérések és azok hatásmechanizmusainak feltárása terén.

IrodalomBronfenbrenner, U. and Morris, P.A. (2007). The Bioecological Model of Human Development. In Handbook of Child Psychology (eds W. Damon, R.M. Lerner and R.M. Lerner). https://doi.org/10.1002/9780470147658.chpsy0114perspectives on children’s school readiness: An ethnographic study. Early Childhood Education Journal, 50(1), 21–31. https://doi.org/10.1007/s10643-020-01130-9Khan, K. S., Hong, F., Justice, L. M., Sun, J., & Mills, A. K. (2021). Cross-domain associations between mathematical and narrative abilities in preschool-aged children. Journal of Experimental Child Psychology, 212. https://doi.org/10.1016/j.jecp.2021.105233Núñez, J. C., Freire, C., Ferradás, M. D. M., Valle, A., & Xu, J. (2023). Perceived parental involvement and student engagement with homework in secondary school: The mediating role of self-handicapping. Current

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Psychology, 42(6), 4350–4361. https://doi.org/10.1007/s12144-021-01791-8Özyıldırım, G. Does parental involvement affect student academic motivation? A meta-analysis. Curr Psychol 43, 29235–29246 (2024). https://doi.org/10.1007/s12144-024-06568-3Priyadarshini, A., Sanyal, D., & Sindhu Vasanth, B. (2025). Integration of social and psychological perspectives in education. In Shaping Childhood Through Educational Experiences (pp. 55–104). https://doi.org/10.4018/979-8-3693-9969-9.ch003Takácsné Szabó, M. (2025). "De nehéz az iskolatáska..." Az óvoda-iskola átmenet nehézségei. Budapest: Akadémiai Kiadó. https://doi.org/10.1556/9789636641382Vorster, C., & le Roux, L. (2024). Parental involvement in children's school readiness: A role for social workers. Social Work/maatskaplike Werk, 60(2), 363–385. https://doi.org/10.15270/60-2-1301Xia, X. (2024). Parental involvement and Chinese children's cognitive and social-emotional school readiness: Differential effects across family socioeconomic status. Children and Youth Services Review, 161, 107647. https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107647

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Tódor Imre Varga Attila, Sziva Dániel

Absztrakt címe: Fenntarthatósági attitűdök és ökoérzelmek összehasonlító vizsgálata magyarországi és erdélyi diákok körében a Fenntarthatósági Témahét kontextusában

Kulcsszavak: fenntarthatósági nevelés, ökoérzelmek, környezeti attitűdök, természet-én kapcsolat, Kárpát-medencei Fenntarthatósági Témahét

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A klímaváltozás és a globális ökológiai válság következtében a fenntarthatóságra nevelés az iskolarendszer egyik kiemelt feladatává vált. A környezeti attitűdök, a természethez való pszichológiai kötődés és az ökoérzelmek, mint az ökoszorongás, az ökobűntudat stb. vizsgálata a fenntarthatósági programok hatásmechanizmusainak megértéséhez járul hozzá (Ágoston et al., 2022a, 2022b). A Kárpát-medencei magyar diákpopuláció regionális összehasonlító elemzése azonban e konstruktumok mentén mindeddig korlátozott mértékben történt meg. Jelen előadás célja annak feltárása, hogy kimutathatók-e különbségek a magyarországi és az erdélyi diákok fenntarthatósági attitűdjeiben és ökoérzelmeiben, valamint az, hogy ezek miként függnek össze a Fenntarthatósági Témahéten való részvétellel. A vizsgálat alapját a 2025-ben végzett online, anonim kérdőíves adatfelvétel képezte (N=5503). A minta 82,8%-a magyarországi, 11,1%-a romániai (erdélyi) lakóhellyel rendelkezett. Az adatfelvétel 2025. április 7. és május 17. között zajlott. A kérdőív tematikái között a természet énbe történő beépülésének vizuális skálája (vö. Schultz, 2001), a klímaváltozással kapcsolatos attitűdskála (vö. Christensen–Knezek, 2015), az ökoszorongás és ökobűntudat rövidített skálái, valamint a környezeti attitűdök (haszonelvű és természetvédő dimenziók) kérdéscsoportjai szerepeltek. Az eredmények értelmében a válaszadók túlnyomó többsége elfogadja a klímaváltozás tényét, ugyanakkor az egyéni cselekvőképességbe vetett hit mérsékelt szintű. A Fenntarthatósági Témahéten való részvétel szignifikáns, de jellemzően kis hatásméretű különbségekkel társult több konstruktum esetében. A Témahéten többször részt vevő diákok magasabb természet–én integrációról és erősebb természetvédő attitűdről számoltak be, mint azok, akik nem vettek részt a programban. Ugyanakkor az ökoszorongás és az ökobűntudat szintje is magasabb volt a rendszeresen részt vevők körében. A haszonelvű attitűddimenzió esetében a különbségek iránya kevésbé volt egyértelmű, és hatásméretük alacsony maradt. A magyarországi és erdélyi diákok összehasonlítása azt jelezte, hogy a fenntarthatósági témákhoz való viszonyulás részben az intézményi környezethez és az iskola mint információforrás szerepéhez köthető, ugyanakkor a regionális különbségek hatásmérete szintén mérsékeltnek bizonyult. Az eredmények arra utalnak, hogy a Fenntarthatósági Témahéten való részvétel összefügg a természethez való erősebb pszichológiai kötődéssel és a természetvédő attitűdök magasabb szintjével, ugyanakkor intenzívebb negatív ökoérzelmekkel is együtt járhat. A fenntarthatósági programok tehát ambivalens pszichológiai hatásmintázatot mutatnak: a kognitív és attitűdbeli erősödés mellett az érzelmi terhelés fokozódása is megfigyelhető. A vizsgálat keresztmetszeti jellege nem teszi lehetővé oksági következtetések levonását; a feltárt különbségek részben szelekciós hatásokkal is magyarázhatók. Mindazonáltal az eredmények hozzájárulnak a környezetpszichológiai konstruktumok regionális összehasonlító vizsgálatához, és alátámasztják olyan pedagógiai megközelítések szükségességét, amelyek a tudásbővítés mellett az érzelmi feldolgozást és a pszichológiai reziliencia támogatását is integrálják.

Hivatkozott irodalom:

1. Ágoston, C., Urbán, R., Nagy, B., Csaba, B., Kőváry, Z., Kovács, K., Varga, A., Dúll, A., Mónus, F., Shaw, C. A. & Demetrovics, Zs. (2022a). The psychological consequences of

NEMZETI ÉRTÉKVÁLTOZAT

the ecological crisis: Three new questionnaires to assess eco-anxiety, eco-guilt, and ecological grief. Climate Risk Management, vol. 37. 100441. https://doi.org/10.1016/j.crm.2022.100441

2. Ágoston, C., Csaba, B., Nagy, B., Kőváry, Z., Dúll, A., Rácz, J., & Demetrovics, Z. (2022b). Identifying types of eco-anxiety, eco-guilt, eco-grief, and eco-coping in a climate-sensitive population: A qualitative study. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19 (4). https://doi.org/10.3390/ijerph19042461

3. Christensen, R., & Knezek, G. (2015). The climate change attitude survey: Measuring middle school student beliefs and intentions to enact positive environmental change. International Journal of Environmental and Science Education, 10 (5), 773-788. https://doi.org/10.12973/ijese.2015.276a

4. Schultz, P. W. (2001). The structure of environmental concern: concern for self, other people, and the biosphere. Journal of Environmental Psychology, 21 (4), 327-339. https://doi.org/10.1006/jevp.2001.0227

5. Sziva, D. J., Berze, I. Zs., Dúll, A., & Varga, A. (2025).Diákok és tanárok a fenntarthatóságról – Kutatási jelentés

.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Tolner Nikoletta

Absztrakt címe: Az online vizsgáztatás kutatási irányai és kihívásai a felsőoktatásban

Kulcsszavak: online vizsgáztatás, akadémiai integritás, mesterséges intelligencia, vizsgabiztonság

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: Az online vizsgáztatás az elmúlt évtizedben a felsőoktatási értékelés meghatározó formájává vált az oktatás digitalizációja és a rugalmas, távoli megoldások iránti igény növekedése miatt. A COVID–19 világjárvány ezt a folyamatot tovább gyorsította és széles körben elterjesztette (MacKevett & Gutmann, 2023). Az online vizsgák azonban nemcsak technikai, hanem pedagógiai, etikai és biztonsági kérdéseket is felvetnek (Butler-Henderson & Crawford, 2020).

A kutatási előzmények alapján megállapítható, hogy az online vizsgáztatás szakirodalma multidiszciplináris jellegű, és kiterjed a technológiai megoldásokra, a csalásmegelőzésre, a hallgatói viselkedésre és a mesterséges intelligencia (MI) alkalmazására (Muzaffar et al., 2021). Korábbi vizsgálatok rámutatnak arra, hogy az online környezet növeli a csalás lehetőségét, miközben a megfigyelési technológiák adatvédelmi aggályokat vetnek fel (Janke et al., 2021), valamint a hallgatók részéről fokozott stresszt eredményezhetnek (Ibda et al., 2023).

A kutatás célja az volt, hogy feltárja az online vizsgáztatással kapcsolatos nemzetközi tudományos diskurzus fő irányait, és azonosítsa a terület fejlődési szakaszait, valamint kihívásait. A vizsgálat során az alábbi kutatási kérdésekre kerestem a választ: Mely fő tématerületek határozzák meg az online vizsgáztatás kutatását? Hogyan változtak ezek az irányok az elmúlt évtizedben? Milyen új kihívásokat hozott az MI megjelenése?

A kutatás módszertana szisztematikus irodalmi áttekintés volt, amely a Scopus adatbázisban 2015 és 2025 között megjelent 1412 publikáció elemzésén alapult. Az adatfeldolgozás során kvalitatív tartalomelemzést és tematikus kategorizálást alkalmaztam.

Az eredmények négy meghatározó kutatási területet azonosítottak: technikai megoldások és vizsgaszervezés, vizsgabiztonság és csalásmegelőzés, hallgatói élmény és percepció, valamint MI és etikai kérdések. A szakirodalom alapján a vizsgabiztonság területén kiemelt szerepet kapnak a proctoring rendszerek és a viselkedéselemzés (Lee & Fanguy, 2022), míg a hallgatói élmény kapcsán a rugalmasság mellett a stressz és szorongás növekedése is megfigyelhető (Arora et al., 2021). Az MI alkalmazása új lehetőségeket teremt az automatizált értékelésben, ugyanakkor etikai és adatvédelmi kérdéseket is felvet (Fidas et al., 2023). Különösen a generatív MI eszközök megjelenése jelent új kihívást az akadémiai integritás szempontjából (Newton, 2025). A vizsgálat három fejlődési szakaszt különített el: a technikai kísérletezés időszakát (2015–2019), a tömeges alkalmazás fázisát (2020–2021), valamint a kritikai újragondolás időszakát (2022–2025).

A kutatás elméleti jelentősége abban áll, hogy rendszerezi és integrálja az online vizsgáztatás széttagolt szakirodalmát, míg gyakorlati szempontból hozzájárulhat biztonságosabb, etikusabb és hallgatóbarát vizsgarendszerek kialakításához. Az eredmények rávilágítanak arra, hogy a jövőben kiemelt szerepet kap az MI-alapú csalásmegelőzés fejlesztése, az adatvédelmi szabályozás erősítése, valamint a hallgatói bizalom növelése.

Felhaszánált irodalom:

Arora S.–Chaudhary P.–Singh R. K. (2021): Impact of coronavirus and online exam anxiety on self-efficacy: the moderating role of coping strategy. Interactive Technology and Smart Education. 18(3). 475–492. p.

NEMZETGEFÉS VÁLTOZAT

Butler-Henderson K.–Crawford J. (2020): A systematic review of online examinations: A pedagogical innovation for scalable authentication and integrity. Computers & Education. 159. 104024. p.

Fidas C. A.–Belk M.–Constantinides A.–Portugal D.–Martins P.–Pietron A. M.–Pitsillides A.–Avouris N. (2023): Ensuring academic integrity and trust in online learning environments: A longitudinal study of an AI-centered proctoring system in tertiary educational institutions. Education Sciences. 13(6). 566. p.

Ibda H.–Wulandari T. S.–Abdillah A.–Hastuti A. P.–Mahsun M. (2023): Student academic stress during the COVID-19 pandemic: a systematic literature review. International Journal of Public Health Science. 12(1). 286–295. p.

Janke S.–Rudert S. C.–Petersen Ä.–Fritz T. M.–Daumiller M. (2021): Cheating in the wake of COVID-19: How dangerous is ad-hoc online testing for academic integrity? Computers and Education Open. 2. 100055. p.

Lee K.–Fanguy M. (2022): Online exam proctoring technologies: Educational innovation or deterioration? British Journal of Educational Technology. 53(3). 475–490. p.

MacKevett D.–Gutmann M. (2023): High-Stakes Online Exams: Faculty Perceptions on Forced Digitization of Assessment During Corona at a Swiss Business School. International Journal of Emerging Technologies in Learning. 18(13). 193–208. p.

Muzaffar A. W.–Tahir M.–Anwar M. W.–Chaudry Q.–Mir S. R.–Rasheed Y. (2021): A systematic review of online exams solutions in e-learning: techniques, tools, and global adoption. IEEE Access. 9. 32689–32712. p.

Newton P. M. (2025): How vulnerable are UK universities to cheating with new GenAI tools? A pragmatic risk assessment. Assessment & Evaluation in Higher Education. 1–12. p.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Tomori Tímea

Absztrakt címe: Tantervelemzés a LEGO® oktatás átalakulási lépéseinek vizsgálatával

Kulcsszavak: LEGO® oktatás, dokumentumelemzés, élményalapú oktatás

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: 2024-ben az Európai Unió vállalatainak 77%-a fogalmazta meg, hogy a hosszútávú beruházásainak útjában elsősorban a készséghiány áll, ráadásul a demográfiai adatokat tekintve a népesség elöregedése egyre inkább fokozni fogja ezt a tendenciát. A készséghiány mérséklésére az EU ajánlásai között megtalálható az eddigieknél erőteljesebb fókusz a STEM területek irányába. (w1) A STE(A)M-készségek fejlesztését nem csak az EU előírásai szorgalmazzák, de a jövőkutatások alapját is képezik. (Yeping at all. 2024) Ennek értelmében az éppen átalakulásban lévő LEGO® Education eszközkészletek és hozzájuk kapcsolódó pedagógiai ajánlások között is megerősödött helyet foglalnak el. (w2) Ezen túlmenően a LEGO® oktatás kiemelt figyelmet szentel a társadalmi jövőképességek fejlesztésének is. (Szántó 2018) A LEGO® elemekkel való oktatás irányelvei megfelelnek az EU-s ajánlásnak, miszerint az EU-s diákok a PISA-méréseken túl alacsonyan teljesítenek, ezért elsősorban az alapvető kompetenciák fejlesztésére (írás, olvasás, számolás, természettudományok) kell összpontosítani, (w1; Goulet-Pelletier 2025) de a jelen és egyre inkább jövő hiányszakmái miatt érdemes az IKT és az AI területek erősítését is megcélozni. (w2; Jelena at all. 2024)

A LEGO® kockákkal történő oktatás eredményei megalapozottak. (Tomori 2023; Szabó 2024; Nagy 2025) Mivel a LEGO® elemekkel történő oktatás közvetett módon segítséget jelenthet a fent említett társadalmi problémák megoldásában is, így ennek a gondolatmenetnek a mezsgyéjén egy nagyobb volumenű kutatás első állomását kívánom bemutatni.

Első lépésben a rendelkezésre álló szakirodalmi keret feldolgozásán túl, (elsősorban az ERIC adatbázisra építve) a MaxQda rendszerben az oktatást szabályozó Nemzeti alaptanterv kódolásának eredményei mutatnak irányt a további vizsgálódások tekintetében.

Jelen előadás a szakirodalmi beágyazottságon túllépve ennek az a priori

kórendszernek az összefüggéseire kíván rávilágítani. A dokumentumelemzés és a tartalomelemzés során három nagyobb kódolási egységet alkalmazva I. a LEGO oktatás megújult keretrendszerére

(STEM, problémamegoldás, kreativitás, kritikus gondolkodás, rugalmasság, együttműködés, AI-ismeretek, élményalapú tanulás, játék) továbbá II. az Európai Tanács ajánlására

(STEM, IKT, innováció) és a III. a társadalmi jövőképességekre

(kreativitás, rugalmasság, adaptivitás) épít. (Szántó 2018)

Összességében a kutatás a dokumentumelemzés során a STEM képességet, az innovációt, az AI-tudást minimális mértékben vagy nem detektálta, ellenben az élményalapú tanulásnak és a játéknak jelentős kódmennyiséget tulajdonított. Ugyanakkor az elemzett dokumentum 2020-ban készült, míg az AI 2022 végén a ChatGPT által robbant be a köztudatba, ami okot szolgáltathat a viszonylag alacsony számban mérhető elemekre. Ennek ellenére a további kutatási lépéseket az elemzés eredményei jelentős mértékben támogatták.

Felhasznált irodalom:

Jean-Christophe Goulet-Pelletier

– Ophélie A. Collet

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

– Paul Sowden

–Sylvana Côté

2025. Fostering Creativity through Education: Lessons from the PISA 2022 Survey. Journal of Creative Behavior, 59(4) ISSN-0022-0175

Jelena Ilic – Mirjana Ivanovic – Aleksandra Klasnja-Milicevic 2024. Effects of Digital Game-Based Learning in STEM Education on Students' Motivation: A Systematic Literature Review

.

Journal of Baltic Science Education, 23(1) 20−36. pp. ISSN-1648-3898

Nagy Balázs 2025. LEGO módszer a 21. századi köznevelésben. (In: Kovács Zoltán 2025. Acta Academiae Nyiregyhaziensis 12. Multidiszciplináris kutatások és elemzések a Nyíregyházi Egyetemen.) Nyíregyháza. NyE. 122−134. pp.

Szabó József Mihály 2024. A pedagógus-továbbképzés hatása a pedagógusok szakmai fejlődésére, különös tekintettel a LEGO® Education módszer alkalmazására. Nyíregyháza. NyE. 56. pp.

Szántó Zoltán Oszkár 2018. A társadalmi jövőképesség analitikus koncepciója. (In: Aczél – Csák – Szántó 2018. Társadalmi jövőképesség. Egy új tudományterület bemutatkozása.) Budapest. BCE. 13−33.pp.

Tomori Tímea 2023. A LEGO® eszközökkel támogatott tanulás hatása a kommunikációs kompetencia fejlesztésére. Magyar Nyelvőr 147(5): 713−737. pp. DOI: 10.38143/Nyr.2023.5.713

Yepin Li – Zheng Zeng – Naiqing Song 2024. Disciplinary and Interdisciplinary Education in STEM: Changes and Innovations. Advances in STEM Education. ISBN:978-3-031-52923-8 ISSN-2520-8616. 346. pp.

w1: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, az Európai Tanácsnak, a Tanácsnak, az Európa Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának. A készségek uniója. 6463/25. https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-6463-2025-INIT/hu/pdf

(Utolsó letöltés ideje: 2026. 03. 27.)

w2: LEGO® Education. https://education.lego.com/en-gb/lego-education-computer-science-and-ai/

(Utolsó letöltés ideje: 2026. 03. 27.)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Tószegi Zsófia Júlia Fazekas-Vinkovits Ágnes, Varga Aranka

Absztrakt címe: A CHARM-EU Oktatói Inklúziós Tipplista, mint innovatív eszköztárral végzett kutatás eredményei és felhasználási lehetőségei

Kulcsszavak: felsőoktatási inklúzió, vizsgálati eszköz, speciális szükséglet és neurodiverzitás; oktatói digitális továbbképzés

Szakosztály: Oktatásszociológiai szakosztály

Absztrakt: Konferencia előadásunk értelmezési kerete rövid áttekintést nyújt az európai felsőoktatás szociális dimenziójának alakulásáról és tárgyalja azokat a főbb felsőoktatás-kormányzási tényezőket, amelyek befolyásolják a felsőoktatási részvétel szélesebb körű megvalósítását. Erre épül a CHARM-EU európai egyetemi szövetség „Inclusivity tips for CHARM-EU educators”

eszköztár alkalmazhatóságának vizsgálata a Pécsi Tudományegyetemen. Az eszköz lehetőséget nyújt az inkluzív gyakorlatokkal kapcsolatos oktatói és hallgatói percepciók feltérképezésére, valamint hozzájárul az inkluzív szemlélet tudatos kialakításához és erősítéséhez a felsőoktatási környezetben. Különösen kiemelkedő jelentőséggel bír, hogy a Pécsi Tudományegyetem kutatója alkalmazta a CHARM-EU Inkluziós Tippeket, és nem csupán adaptálta azokat a hazai környezetre, hanem további módosításokkal és fejlesztésekkel új innovációt hozott létre, melyet egy digitális oktatói továbbképzéssé kíván fejleszteni az EDUC konzorciumban a Digitális Oktatás és Tanulástámogatás (DOT) program szakmai támogatásával. A felsőoktatási inklúziót célzó kutatások eredményei alátámasztják, hogy a fogyatékosságtudomány emberjogi-szociális modelljére való paradigmaváltás lehetővé tenné, hogy a speciális szükségletű egyetemi polgárok (köztük neurodivergens hallgatók) ne csak egy szűken definiált 1%-a részesüljön esélyegyenlőségi intézkedésekből (Baker & Leonard, 2017; Dolmage, 2017; Tószegi, 2025, Varga, 2015). Egyre sokasodnak olyan támogató szolgálatok a hazai és a nemzetközi felsőoktatásban, melyek a deficit-központú, felzárkóztató szemlélet helyett az agyi huzalozásbeli változatok előnyeire alapozó ismeretátadási és értékelési formákat tekintik hatékony stratégiáknak (Armstrong, 2011; Doyle, 2020). Az előadásban egy felsőoktatási inklúzió vizsgálatára alkalmas modell eszköztárából az oktatói kérdőívvel végzett adatfelvétel eredményeit mutatjuk be. A CHARM-EU konzorcium Inklúziós Tipplistája alapján (Fazekas, 2021) fejlesztett kérdőív 8 tematikus pillér alá bontott kérdéseket tartalmaz (N:55), melyekre Likert-skálán (N:52), feleletválasztással (N:2) és kifejtős módon (N:1) válaszoltak az oktatók (N=126). A magyar nyelvre fordított itemeket Google Forms-kérdőívben osztottuk meg a Neptun-adatbázison keresztül, és önkéntes alapon történt a kitöltés. A kutatás eredményei közül kiemelendő, hogy a többféle értékelési lehetőség biztosítása terén a kitöltő oktatók szigorúbban reflektáltak praxisukra (O:3.5/5), amit megerősít azt az eredmény, miszerint 22%-uk nem gondolja, hogy feladata volna a differenciálás és az alternatív értékelési módok biztosítása. Bár az oktatók többsége pozitívan ítélte meg, hogy figyelembe képes venni a neurodivergens hallgatók képzési igényeit (O:4.1/5), mégis 53%-uk beismeri, hogy kevés tapasztalattal rendelkezik a neurodivergens hallgatók támogatása terén, mely az ismeret és a praxis közti szakadékot mutatja. Előadásunk arra a középponti kérdésre is fókuszál, hogyan alakítható ki a felsőoktatási térben, az egyetemes tervezési oktatási modellek irányába történő elmozdulás, mely hatékonyan támogatja és maximalizálja a változatos összetételű hallgatói populáció tanulási lehetőségeit, s egy ilyen oktatói szakmai tréning hogyan volna megvalósítható az online térben (Fazekas, 2021; Bracken & Novak, 2019). Bemutatásra kerülnek azok a főbb CHARM-EU inklúzió és diverzitás területén végzett konkrét gyakorlatok, melyek alkalmazzák az észszerű alkalmazkodás és az egyetemes tervezés stratégiáit.

Hivatozások:

NEMZETKÖZI KÖNYVELŐSZÁMOZÁS

Armstrong, T. (2011). The power of neurodiversity: Unleashing the advantages of your differently wired brain (published in hardcover as Neurodiversity). Da Capo Lifelong Books.

Baker, D. L., & Leonard, B. (2017). Neuroethics and Higher Education. In Neuroethics in Higher Education Policy (pp. 1-17). Palgrave Macmillan.

Dolmage, J. T. (2017). Academic Ableism: Disability and Higher Education. University of Michigan Press

Doyle, N. (2020). Neurodiversity at work: A biopsychosocial model and the impact on working adults. British Medical Bulletin 135(2)

https://doi.org/10.1093/bmb/ldaa021

Fazekas, Á. S. (2021). Inclusive Education. In CHARM-EU Pedagogical Guidelines: Theoretical Background to the CHARM-EU Educational Principles. European University Alliance

Tószegi, Zs. J. (2025). Út az inkluzív kiválóság felé – speciális szükségletű, köztük neurodivergens hallgatók szolgálatában: Vizsgálódás az inklúzió egy folyamatelvű modellje mentén a Pécsi Tudományegyetemen (2010-2024), valamint nemzetközi partnerintézmények gyakorlatainak tükrében. PTE BTK Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Varga, A. (2015). Az inklúzió szemlélete és gyakorlata. Pécs, Magyarország: PTE BTK Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Wlislocki Henrik Szakkollégium.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Tóth Benedek Tibor Kovács Karolina Eszter

Absztrakt címe: A jóllét, szorongás és reziliencia kapcsolatrendszere a sportperzisztenciával középiskolás és egyetemista sportolók körében

Kulcsszavak: szorongás, reziliencia, sportperzisztencia, jóllét, kvantitatív kutatás

Szakosztály: Sportpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A sportperzisztencia - a sporttevékenység melletti elköteleződés indikátoraként - meghatározó szerepet tölt be a fiatal sportolók fejlődésében és teljesítményében. A perzisztens sportoló nem csupán motivált, hanem minőségileg elköteleződött a sporttevékenysége iránt. A fizikai és technikai tényezők vizsgálata mellett napjainkban egyre nagyobb hangsúlyt jelent a pszichológiai erőforrások sajátosságainak feltárása, amelyek közül a reziliencia, a pszichológiai jóllét és a sporttal kapcsolatos szorongás vonatkozásában relevanciája kiemelt, hiszen ezek olyan belső erőforrások, amelyek jelentős alapot biztosíthatnak a kiemelkedő eredményességhez. Jelen kutatás célja ezen három kulcsváltozó komplex összefüggésrendszerének vizsgálata, valamint annak feltárása volt, hogy miként járulnak hozzá a sportperzisztencia alakulásához. A kvantitatív vizsgálatban 14–25 év közötti, rendszeresen sportoló középiskolás és felsőoktatásban tanuló fiatalok vettek részt (N = 1105). Az adatfelvétel során standardizált mérőeszközöket alkalmaztunk (Connor–Davidson Reziliencia Skála (Járai et al., 2015), WHO Jóllét Skála (Bech et al., 1996; Susánszky et al., 2006), Sport Anxiety Scale-2 (SAS-2, Smith et al., 2006), Sportperzisztencia Kérdőív (Kovács K.E. & Csukonyi, 2024)). Az elemzés során leíró statisztikákat, lineáris regressziós modelleket és mediációs eljárásokat használtunk. Eredményeink egyértelműen alátámasztják a reziliencia és a pszichológiai jóllét meghatározó szerepét: mindkét változó szignifikáns és pozitív prediktora a sportperzisztenciának. A magasabb rezilienciával rendelkező sportolók hatékonyabban alkalmazkodnak a kihívásokhoz, míg a kedvezőbb jólléti állapot hozzájárul a motiváció és az elköteleződés fenntartásához. A két tényező együttesen erős védőfaktorként jelenik meg a sportban való tartós részvétel szempontjából. A sporttal kapcsolatos szorongás differenciált hatásokat mutatott. A szomatikus tünetek és a koncentrációs nehézségek szignifikáns negatív kapcsolatban álltak a sportperzisztenciával, ami arra utal, hogy a fiziológiai és kognitív zavarok gátolják a tartós sportelköteleződést. Ezzel szemben az aggodalom dimenziója mérsékelt, pozitív összefüggést mutatott a perzisztenciával, ami arra enged következtetni, hogy bizonyos szintű kognitív feszültség motivációs erőként is működhet. A mediációs elemzések tovább árnyalják a három változó kapcsolatát: a sportperzisztencia részben közvetíti a reziliencia és a szorongás közötti összefüggést. A reziliencia egyrészt közvetlenül csökkenti a szorongás szintjét, másrészt indirekt módon, a sportban való nagyobb kitartás révén is hozzájárul annak mérsékléséhez. Ez a közvetítő hatás elsősorban a koncentrációs nehézségek dimenziójában jelent meg, míg a többi szorongáskomponens esetében gyengébbnek bizonyult. Az eredmények alapján a reziliencia és a pszichológiai jóllét kulcsfontosságú erőforrásokként értelmezhetők, amelyek elősegítik a sportperzisztencia kialakulását, míg a szorongás bizonyos dimenziói – különösen a szomatikus és kognitív komponensek – kockázati tényezőként jelennek meg. A vizsgálat rámutat arra, hogy a sportperzisztencia nem csupán kimeneti változó, hanem központi mechanizmus, amely összekapcsolja a pozitív és negatív pszichológiai folyamatokat. A kutatás gyakorlati implikációi kiemelik a mentális felkészítés jelentőségét: a rezilienciafejlesztő programok, a jóllétet támogató intervenciók, valamint a szorongáskezelési technikák integrálása hozzájárulhat a fiatal sportolók hosszú távú sportelköteleződésének erősítéséhez.

NEMZETKÖZI ÉRTESÍTŐ

Szerző(k): Tóth Judit

Absztrakt címe: Feladatmegoldások vizsgálata történelemből a hangos gondolkodás módszerével

Kulcsszavak: kognitív validitás, hangos gondolkodás, érettségi, történelem tantárgy

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: A hangos gondolkodás a gondolkodás verbalizálására szolgáló módszer, amely a . század második felében terjedt el a pszichológiai-neveléstudományi kutatásokban. Az eljárás kognitív folyamatok feltárására alkalmas, ezért hatékonyan felhasználható például annak megállapítására, hogy a diákok milyen gondolkodási műveletek és folyamatok útján oldanak meg feladatokat, és ez összhangban áll-e a teszt alkotójának szándékával. A pilotkutatás célja kettős. Feladata egyrészt annak feltárása, hogy a középszintű történelemérettségi tartalmi vizsgakövetelményeiben megfogalmazott kognitív követelmények (pl. a tanultak okok és következmények szerinti megkülönböztetése) milyen mértékben teljesülnek a tanulók válaszaiban. Továbbá reflektálni kíván arra, hogy milyen, a kognitív követelményekhez (itt: konstruktum) kapcsolódó releváns és irreleváns tényezők befolyásolják a tanulók feladatmegoldását. A kutatásban kilenc középiskola diákjai (n = 37) vettek részt, akik egyetlen, rövid választ igénylő – középszintű történelemérettségiből származó – feladatot hangosan gondolkodva oldottak meg. A feladatsor kitöltése szinkron kikérdezéssel zajlott, amelynek során a válaszaikat a diákok megindokolták. Az elemzés alapját ennek megfelelően a hangfelvételre rögzített válaszok adják. Az eredmények a feladatfejlesztés professzionalizációjának szükségességét mutatják. Annak ellenére, hogy a diákok 83%-a sikeresen – hibátlanul, vagy egy hibával – oldotta meg a feladatot, a tanulók fele nehezen értette az állításokat, és a szemantikai szabályokra támaszkodva jutott helyes megoldásra. Ezenkívül a diákok egyharmada félreértette a feladatot és/vagy nem tudott különbséget tenni az abban szereplő ok és a következmény között. A forrásokat csak néhány diák használta, ami megerősíti azokat a kutatási eredményeket, amelyek a források gyakori illusztratív jellegét mutatják. Mindezek azt jelzik, hogy a történelemérettségi vizsga középszintű feladatainak átfogó pszichometriai fejlesztésére van szükség. Enélkül a történelmi ismeretek érvényes, megbízható mérése és értékelése, a teszteredmények értelmezése és a rendszer folyamatos finomhangolása aligha képzelhető el.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Tóth Judit

Absztrakt címe: Az emelt szintű írásbeli történelemérettségi egyszerű, rövid választ igénylő feladatainak (2017–2025) kognitív taxonómiája

Kulcsszavak: történelemdidaktika; kognitív taxonómia; érettségi vizsga; feladatelemzés; történelmi gondolkodás

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: A kutatás célja az emelt szintű írásbeli történelemérettségi (2017–2025) egyszerű, rövid választ igénylő feladatainak kognitív követelményeinek feltárása és rendszerezése. A témaválasztást az indokolja, hogy a nemzetközi és hazai történelemdidaktikai irányzatok egyre inkább a reproduktív tudás helyett az értelmezésre, problémamegoldásra és forráselemzésre épülő tanulást hangsúlyozzák. Ebben a folyamatban a vizsgák kulcsszerepet játszanak, mivel jelentős hatással vannak a tanítási gyakorlatokra és a tanulók által elsajátított tudás jellegére.

A vizsgálat elméleti keretét a történelmi gondolkodás koncepciója (Seixas–Morton, 2013), valamint a kognitív műveleti taxonómiák, különösen Kojanitz (2022) modellje adja. A hazai kutatások (Kojanitz, 2022; Kaposi, 2023; Kojanitz–Vajda, 2025) rámutatnak arra, hogy a követelményekben deklarált kompetenciák és a vizsgafeladatok által ténylegesen mért tudás között eltérés tapasztalható, ugyanakkor a rövid választ igénylő feladatok részletes, 2025-ig kiterjedő követelménytaxonómiai elemzése eddig nem valósult meg.

A kutatás kvalitatív tartalomelemzésre épül: a 2017–2025 közötti (n=18) emelt szintű írásbeli vizsga egyszerű, rövid választ igénylő feladatainak itemjeit (n=1447) egységes kognitív műveleti rendszer alapján kódoltam. A vizsgálat arra keresi a választ, hogy mely kognitív műveletek dominálnak a feladatokban, valamint, hogy a komplex tesztfeladatok kognitív profilja mennyiben tér el a feladatlap többi itemétől.

Az eredmények szerint mind a komplex forráselemző feladatok, mind az összes item esetében az alkalmazási szint dominál (68,75%, illetve 62,20%). A komplex tesztfeladatok kognitív követelményprofilja nem tér el érdemben a többi feladattól, és a magasabb rendű gondolkodási műveletek aránya mindkét esetben alacsony marad. Ez arra utal, hogy a feladatok komplexitása elsősorban nem a kognitív szint emelkedésében, hanem a feladatszerkezet összetettségében (itemek, források számában) jelenik meg.

Az eredmények hozzájárulhatnak a vizsgafeladatok tudatosabb fejlesztéséhez, valamint a vizsgák tanulásra gyakorolt hatásának mélyebb megértéséhez.Hivatkozott szakirodalom:

Kaposi, J. (2023). Az esszéfeladatok problematikája a történelemérettségi vizsgán. Rendszerváltó Szemle (8)1–2, 46–53.

Kojanitz, L. (2022). Érettségi feladatok és forráshasználat. Az érettségi feladatok elemzése az elsődleges források használata szempontjából. Történelemtanítás, Online történelemdidaktikai folyóirat. (LVII.) Új folyam XIII. 3–4.

Kojanitz, L. & Vajda, B. (2025). On the Qualitative Aspects of the Hungarian School-Leaving Exam in History. Forum Social Sciences Review. Fórum Társadalomtudományi Szemle

. 2025/5. 45-64.

Seixas, P. & Morton, T.(2013). The Big Six Historical Thinking Concepts. Toronto: Nelson Education.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Tóth Norbert

Absztrakt címe: Roma származású egyetemi hallgatók integrácis stratégiái

Kulcsszavak: roma fiatalok, integráció, lokális hagyománykészlet

Szakosztály: Romológia szakosztály

Absztrakt: .A magyarországi cigány/roma közösséggel kapcsolatos nevelésszociológiai kutatások eredményei arra hívják fel a figyelmet, hogy az elmúlt évtizedben pozitív tendencia figyelhető meg az oktatási transzlációval összefüggésben a cigány/roma népesség iskolázottsági mutatóit tekintve, azonban nem csökkent a szakadék a magyarországi cigányság és a többségi társadalom iskolázottsága között. A témával foglalkozó kutatók hangsúlyozzák, hogy a magyarországi cigányság társadalmi integrációjának egyik legfőbb akadályának az alacsony iskolai végzettség tekinthető (tóth, 2024:138.).

A jelenség több szempontból is figyelmet érdemlő, hiszen a következmények nemcsak az oktatási rendszerben manifesztálódnak, hanem azon keresztül, a többség-kisebbség viszonyrendszerére is hatást gyakorolnak. Könnyen belátható ugyanis, hogy a cigány/roma tanulók iskolai sikertelenségei, már viszonylag rövidtávon is, szociális és társadalmi feszültségeket indukálnak.

Ugyanakkor az elmúlt évtizedben a magyarországi cigány/roma közösség esetében is megfigyelhető a középosztályosodás jelensége, s részben a felsőoktatás expanziójának köszönhetően, egyre több cigány/roma származású fiatal számára lehetőség nyílt a társadalmi mobilitásra (Forray, 2022:134.) Ebből az alapkoncepcióból kiindulva, kutatásunk során arra vállalkoztunk, hogy a társadalmi mobilitás útjára lépett cigány/roma fiatalok élettörténetén keresztül vizsgáljuk meg az oktatási rendszer által biztosított mobilitási csatornákat, illetve annak a szociokulturális környezetnek és lokális hagyománykészletnek feltérképezését, amely sok vonatkozásban kondicionálja a társadalmi integrálódás lehetőségét.

Az előadásban bemutatott empirikus kutatás kvalitatív mérőeszközre támaszkodik. Aktív egyetemi hallgatói jogviszonnyal rendelkező cigány/roma származású fiatalokkal készítettünk félig strukturált interjút (N=18).

Az adatközlők élettörténén keresztül átfogó képet kapunk a sikeres társadalmi integráció folyamatáról és a lokális hagyománykészlet jellemzőiről.

Irodalom

FORRAY Katalin (2022): Romológia – Kutatástól az oktatásig. Gondolat Kiadó, Budapest

TÓTH Norbert (2024): Practical application of Anthropology of Education: A case study of Tiszabercel. BELVEDERE MERIDIONALE, 36, 1. szám. 131-144.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Tóth Zsuzsa Győri-Karádi Réka, Bodnár Fruzsina, Bognár József

Absztrakt címe: A fizikai aktivitás megítélése a jövő tanító- és óvodapedagógusok körében

Kulcsszavak: egészségtudatosság, sportattitűd, testmozgás, pedagógusképzés, korreláció

Szakosztály: Sportpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A felsőoktatási vizsgálatok szerint a hallgatók fizikai aktivitása általában alacsony, különösen a tanító- és óvodapedagógus szakosok körében. Az inaktivitást nagymértékben a gyermekkori sportélmények és minták befolyásolják (Pino-Juste et al., 2013). Mindez azért bír különös jelentőséggel, mert a pedagógusok szerepe meghatározó az egészséges életmód kialakításában, így a sporttal kapcsolatos attitűdjeik és viszonyulásuk is hatással lehet a tanulók attitűdjeire és szokásrendszerére (Beregi és Bognár, 2021). A pedagógusok egészségmagatartása meghatározó szerepet játszik a gyermekek egészséggel kapcsolatos szemléletének és tevékenységének formálásában (World Health Organization, 2019). A szociális tanulás elmélete szerint az egyének viselkedését a környezet alakítja jelentősen, így a pedagógusok mintaként szolgálnak a tanulók számára (Bandura, 1986). A nevelői minta modellkövetés és megerősítés útján aktívan formálja a tanulók attitűdjeit és viselkedését, így a fizikai aktivitás megítélését is. A pedagógusképzésben kiemelt jelentőségű az olyan pozitív mozgásélmények tudatosítása, amelyek jelentősen támogatják a hiteles mintanyújtást. A témaválasztás indokoltságát egyrészt a fizikai aktivitáshoz való viszony pedagógiai és társadalmi jelentősége adja, másrészt az a kutatási hiány, hogy a pedagógusképzésbe jelentkező hallgatók attitűdjeit a szakirodalom mindeddig csak korlátozott mértékben vizsgálta. A kutatás célja annak feltárása volt, hogy az óvodapedagógus és tanító szakra jelentkezők hogyan viszonyulnak a fizikai aktivitáshoz, mint az egészséges életmód egyik meghatározó eleméhez. Emellett szándékunk volt kimutatni a választott szakok és tagozatok közötti különbségeket, valamint az attitűdváltozók közötti összefüggéseket is.

A mintát 235 fő alkotta, négy magyarországi felsőoktatási intézményből. Közülük 71 fő tanító, míg 164 fő óvodapedagógus szakra jelentkezett. Az adatfelvétel a 2026-os előalkalmassági vizsga időszakában zajlott és a kutatás céljaihoz igazított, saját fejlesztésű, 13 kérdésből álló kérdőívvel történt. A sporttal és testmozgással kapcsolatos attitűdöket vizsgálta az egészséges életmód kontextusában. Az adatok elemzéséhez leíró statisztikai módszereket, a nem normáleloszlás miatt nemparaméteres eljárásként Mann–Whitney U próbát, továbbá Spearman-féle rangkorrelációt alkalmaztunk.

A leíró statisztikai elemzés alapján a legmagasabb átlagértékekkel a „A rendszeres fizikai aktivitás elengedhetetlen” (M = 4,29±0,88), „A testmozgás jobbá teszi az életem” (M = 4,18±0,99), valamint az „A testmozgás jól esik” (M = 4,12±1,10) változók adták. A legalacsonyabb átlagérték a „Nem szeretek sportolni” (M = 1,60±1,04), a „Már a sportolás gondolata is elfáraszt” (M = 1,65±1,06), valamint az „Inkább sporteseményt szeretnék nézni, mint magam sportolni” (M = 1,88±1,13) változók esetében volt megfigyelhető. A jelentkezett szak (tanító vagy óvodapedagógus) és a tagozat (nappali vagy levelező) tekintetében sem volt statisztikailag kimutatható különbség a változók mentén. A Spearman-féle rangkorreláció többnyire gyenge, néhány esetben közepes pozitív irányú kapcsolatot tárt fel (mind p<0,05). A legerősebb összefüggések közé tartozik a „Nem szeretek sportolni” és az „Inkább sporteseményt néznék, mint magam sportolnék” változók közötti kapcsolat (r = 0,579), a „Nem szeretek sportolni” és a „Már a sportolás gondolata is elfáraszt” változók közötti kapcsolat (r = 0,559), valamint a „Nem élvezem a testmozgást” és a „Már a sportolás gondolata is elfáraszt” változók közötti kapcsolat (r = 0,501).

Az eredmények alapján a képzésekre jelentkezők pozitívan viszonyulnak a fizikai aktivitáshoz, ami kedvező alapot jelent az óvó- és tanítóképzés számára. Azonban a negatív

NEMZETKÖZI VÁLTOZAT

kapcsolatok arra utalnak, hogy a testmozgással szembeni elutasítás bizonyos esetekben stabil attitűdmintázatként jelenik meg. A csoportok közötti különbségek hiánya homogén kiindulási helyzetre utal, amely lehetőséget teremt egységes fejlesztési beavatkozások megvalósítására. Mindez azt hangsúlyozza, hogy az adott képzésben kiemelt szerepet kell kapnia a pozitív mozgásélmények biztosításának és az egészségtudatos magatartás tudatos formálásának.

Hivatkozások:

Pino-Juste, M., Martínez-Patiño, M. J., & López, M. (2013). Habits of healthy physical activity of future teachers. Journal of Human Sport and Exercise, 8(2), 268–276.

Beregi E., Bognár, J. (2021). Egészségközpontú nevelés és oktatás: A fizikai aktivitás növelésének módszerei és a pozitív pedagógiai lehetőségei.Pozitív Pedagógia És Nevelés Konferencia Kötet Ii., 33.

World Health Organization. (2019).Global action plan on physical activity 2018-2030: more active people for a healthier world. World Health Organization.

Bandura, A. (1986): Social learning theory. Prentice Hall, London.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Trenka Zoltán

Absztrakt címe: Reziliencia és lakossági felkészítés a klímaváltozás korában: oktatási és polgári védelmi megközelítések integrált vizsgálata

Kulcsszavak: reziliencia, klímaváltozás, polgári védelem, oktatás

Szakosztály: Környezetpedagógiai szakosztály

Absztrakt: Az európai és hazai idősorok a hőmérsékleti szélsőségek erősödését és a csapadékeloszlás átrendeződését mutatják, ami az aszályok, villámárvizek, erdőtüzek és egészségügyi kockázatok fokozódásához vezet. A társadalmi alkalmazkodás sikere ezért mind a pszichológiai és társadalmi reziliencia, mind az infrastrukturális és intézményi reziliencia megerősítését kívánja meg, amelynek kulcsszíntere az oktatás és a polgári védelmi felkészítés.

A rövid kutatás célja egy olyan integrált modell felvázolása, amely a klímakockázati trendekből levezetett társadalmi sérülékenységet, a polgári védelem képzési és lakosságtájékoztatási feladatait, és a rezilienciára nevelés pedagógiai eszköztárát összehangoltan jeleníti meg az oktatásban és a közösségi felkészítésben. A kutatás során a legfontosabb kérdések, amelyre választ szeretnék találni a következők:

· Milyen klímaindikátor-változások indokolják a rezilienciára nevelés curriculum-szintű megjelenítését?

· Mely polgári védelmi gyakorlatok adaptálhatók az oktatásba és lakossági képzésekbe?

· Milyen tanári és intézményi feltételek szükségesek a rendszeres, gyakorlatorientált rezilienciafejlesztéshez?

A reziliencia fejlesztése akkor hatékony, ha a tantervi (iskolai), a felnőttképzési és a polgári védelmi komponensek összehangolt, ismétlődő, gyakorlatközeli tanulási élményekké állnak össze; ez mérhetően növeli a kockázatészlelést, a cselekvési készséget és a közösségi reagálóképességet

A kutatás során szekunder kutatási módszereket alkalmaztam. A klímaindikátorok és azok társadalmi hatásainak megismerését követően a polgári védelem jogi-intézményi és oktatási kereteinek, valamint nemzetközi példáinak feltárása következett.

A kutatás követően megállapítható legfontosabb eredmények a következők:

Ø Klímatrendek és kitettségek: Magyarországon a hőmérsékleti szélsőségek erősödnek, miközben a hidegindexek csökkennek; a csapadékos napok száma mérséklődik, de a nagy intenzitású események gyakoribbak. Következményként erősödik az aszály, a villámárvíz-kitettség és a kapcsolódó egészségügyi, agrár-gazdasági kockázat.

Ø Polgári védelmi oktatási minták: Nemzetközi példák igazolják az iskolai beágyazás és a felnőttképzés szerepét, amelyek a magyar rendszerbe adaptálhatók.

Ø Integrált megoldási javaslat: tantervi modulok a természeti veszélyek, lokális kitettségek és cselekvési protokollok témáira; pedagógusképzés/-továbbképzés rezilienciára nevelésből; iskolai-önkormányzati-katasztrófavédelmi együttműködés a gyakorlatok és riasztási-kommunikációs protokollok rendszeresítésére; polgári védelmi lakossági tréningek digitalizált tartalommal.

Felhasznált irodalom:

C. P. a. H. Wanner, Climate and Soceity in Europe: The Last Thousand Years, Budapest: Osiris Kiado, 2024, 2021.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

T. Boros, D. Csernus, G. Filippov és Á. Kozák, „Hogyan legyen Magyarország vízben gazdag ország?,” Egyensúly Intézet, Budapest, 2024.

D. Zoltán, B. László és G. Istvá, „AZ éghajlatváltozás hatására fellépő környezeti változások és természeti veszélyek,” Földrajzi Közlemények, pp. 261 - 271, 2018.

Z. Erdődiné Molnár és A. Kovács, „2022. a történelmi aszály éve – az év agrometeorológiai áttekintése,” 2023.

Z. Végh , „Klímaváltozás: a jövőben egyre inkább számolni kell a porral behurcolt kórokozókkal,” 2022.

Á. Patakfalvi-Czirják , A. Papp Z. és E. Neumann, „Az iskola nem sziget,” Educatio, 2018.

B. Mahler, „The meaning of social resilience: Interdisciplinary status or a new viewpoint?,” Green and Digital Transitions: Global Insights into Sustainable Solutions, pp. 175 - 191, 2024.

R. Erdei, „Rezilienciafejlesztő program óvodásoknak,” in Megküzdés, Fejlődés, Nevelés Az iskola a határon III. konferencia előadásaiból, Sárospatak, Tokaj-Hegyalja Egyetem, 2023, pp. 9 - 16.

G. Földvári és E. Szathmáry , „Klímaváltozás: nyilvánvaló és rejtett veszélyek,” in Klímaváltozás és Magyarország, S. Eörs, Szerk., Budapest, Magyarország: Osiris, 2020, p. 135.

T. Miléř, P. Marinič, “ADVANCES AND BARRIERS TO EDUCATION FOR CIVILPROTECTION IN THE EARLY 21ST CENTURY”, EDULEARN | 9th International Conference on Education and New Learning Technologies, 2017

G. Schweickhardt, A katasztrófavédelem rendszere. Budapest Ludovika Egyetemi Kiadó (2018)

A. Kozák, –J. Hornyacsek, “A polgári védelem kialakulása, szerepe a katasztrófavédelem egységes rendszerében”; BOLYAI SZEMLE 21 : 2 pp. 157-184. , 28 p. (2012)

M. Ribeiro, P. Gil Martins, A Paula Oliveira, “Civil Protection Engineering in a digital and VUCA world”; 4th International Conference of the Portuguese Society for Engineering Education (CISPEE), Lisbon, Portugal, 2021, pp. 1-6, doi: 10.1109/CISPEE47794.2021.9507248.

S. Lacher, M. Rohs, “Civil protection through adult and continuing education in Germany. A scoping review of an emerging research field”, International Journal of Lifelong Education, 42:6, 532-549 (2023)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Ujhelyi Gábor

Absztrakt címe: Generatív mesterséges intelligenciával támogatott hordozható kurzustartalmak előállítása és hatása

Kulcsszavak: generatív mesterséges intelligencia, nagy nyelvi modellek, multimodalitás, oktatás, kurzusfejlesztés

Szakosztály: IKT szakosztály

Absztrakt: Bár a mesterséges intelligencia algoritmusok fejlődése jó pár évtizedre nyúlik vissza, a GenAI (generatív mesterséges intelligencia) elmúlt években tapasztalható robbanásszerű fejlődése az élet számos területével együtt az oktatásra is folyamatosan jelentős befolyást gyakorol. Ezen belül számos olyan kihívás jelent meg, melyre a válaszok keresése még folyamatban van, és a terület rendkívül megosztó, azonban az vitán felül áll, hogy az LLM-ek (nagy nyelvi modellek) jelenlétét figyelmen kívül hagyni nem lehet. Minél több szempontból vizsgáljuk és minél alaposabban ismerjük meg a mesterséges intelligencia lehetőségeit, annál jobban tudjuk a helyén kezelni, kiaknázni az előnyeit, ellenség helyett segítségként kezelni, a folyamatainkba bevonni és az életünket könnyíteni.

A mesterséges intelligencia oktatási célú felhasználását számos területen vizsgálják (Popenici & Kerr, 2017) az – akár a tanulási környezet fizikai világban megfigyelhető körülményeit is figyelembe vevő – komplex intelligens oktatórendszerektől (ITS – intelligent tutoring system; Toldi & Lengyelné, 2024) a genAI által előállított tartalmak automatikus felismeréséig (Ragab et al., 2025). Online kurzustartalmak mesterséges intelligenciával támogatott előállítására vonatkozó kutatásom részeként azokat a modelleket és modalitásokat, valamint ehhez kapcsolódó módszereket és technikákat vizsgálom, amelyek alacsony belépési küszöb mellett széles körben teszik lehetővé a nagyközönség számára is elérhető, mély informatikai tudást nem igénylő megoldások alkalmazását, valamint akár platformfüggetlen, hordozható tartalomelemek előállítását, ezek keretein belül különböző szempontokat és azok mentén javaslatokat fogalmazok meg.

Jelen kutatásom előzményei között voltak a modellek által nyújtott szolgáltatások, azok által támogatott modalitások vizsgálatai, a szolgáltatások igénybevételének feltételei, fix és forgalmi költségei, limitációi. Azok a gyors technológiai változások miatt csak egy-egy pillanatfelvétel szintjén bemutathatók, azonban lefektethetők olyan szempontok, amelyek mentén ezek a vizsgálatok, összehasonlítások megismételhetők, a pillanatnyi igények felmerülésekor újra elvégezhetők. Másik fontos és a modellekhez szorosan kapcsolódó előzetes szempont az LLM-ek által a tartalmak előállításában támogatott modalitások, annak paraméterei, jellemzői, illetve pedagógiai felhasználási lehetőségei (Dwivedi et al., 2023). Ezeket figyelembe véve és a kutatás célját szem előtt tartva fontos vizsgálni azokat a lehetőségeket, amelyeknek segítségével a felhasználás időben és költségben hatékony, könnyen elérhető (pl. regisztrációs módok, fizetős csomagok optimális felhasználása, hálózati szempontok). További dimenziót jelentenek azok a tematika választási szempontok, amelyek mentén tantárgytól és tudományterülettől függetleníthetően kiválaszthatók olyan területek, amelyekről jól hordozható, önállóan használható tartalom elemeket lehet készíteni a fenti peremfeltételek mentén.

Az ezek vizsgálata során szerzett tapasztalatokat, jógyakorlatot felhasználva, dolgoztam fel egy konkrét, írott jegyzettel rendelkező általános célú tematikát, amelyből kiindulva egy kontrollcsoportos akciókutatást hajtottam végre. Hipotézisem a tanári időráfordításbeli csökkenésre, valamint a különböző módszerekkel előállított kurzustartalmak javuló, de legalábbis nem romló eredményességére és szubjektív hallgatói tapasztalataira irányulnak. Hipotéziseim mentén a kutatás során összehasonlítom a generatív mesterséges intelligencia

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

támogatásával létrehozott hordozható multimodális tartalomrészek, valamint az emberi erővel létrehozott prezentáció és előadásfelvétel létrehozásához szükséges ráfordításokat, valamint tudásmérő teszttel és attitűdvizsgálattal az eredményességet és hallgatói visszajelzéseket.

Források:

Dwivedi, Y. K., Hughes, L., Ismagilova, E., Aarts, G., Coombs, C., Crick, T., ... & Williams, M. D. (2023). Artificial Intelligence (AI): Multidisciplinary perspectives on emerging challenges, opportunities, and agenda for research, practice, and policy. International Journal of Information Management, 66, 102642.

Popenici, S. A. D., & Kerr, S. (2017). Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. Research and Practice in Technology Enhanced Learning, 12(1), 22.

Ragab, M., Ashary, E. B., Kateb, F., Hakeem, A., Mosli, R., Albogami, N. N., & Nooh, S. (2025). Classification of human-written and AI-generated sentences using a hybrid CNN-GRU model optimized by the spotted hyena algorithm. Alexandria Engineering Journal, 126, 116–130. Scopus. https://doi.org/10.1016/j.aej.2025.04.071

Toldi, L., Lengyelné M., T. (2024). Development options for artificial intelligence supported intelligent tutoring systems via the integration of the ChatGPT. Magyar Nyelvőr, 148, 618.627. https://doi.org/10.38143/Nyr.2024.5.618

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Urbinné Borbély Szilvia Urbin Zsófi

Absztrakt címe: A Z generáció sportolói értékrendje és az értékközvetítés kihívásai az utánpótlás-nevelésben

Kulcsszavak: értékorientáció, Z generáció, sportpedagógia, értékközvetítés, klaszterelemzés

Szakosztály: Sportpedagógiai szakosztály

Absztrakt: A sport, mint sajátos szocializációs közeg jelentős szerepet tölt be az egyének értékrendjének alakulásában, ugyanakkor az értékorientációk nem egységesen jelennek meg a sportolók körében. A kutatás témaválasztását az indokolja, hogy a Z generáció sportolóinak értékrendszere és annak pedagógiai következményei egyre meghatározóbbá válnak az utánpótlás-nevelésben, miközben az edzők és sportolók közötti generációs különbségek új kihívásokat teremtenek az utánpótlás nevelésben és az értékközvetítésben. A vizsgálat elméleti keretét a klasszikus értékelméletek (Rokeach, 1973; Schwartz, 1992), valamint a szocializációs modellek (Parsons, 1951; Bronfenbrenner, 1979; Bourdieu, 1977) adják, amelyek lehetővé teszik az értékek strukturális és társadalmi beágyazottságának értelmezését. A korábbi kutatások rámutatnak arra, hogy a magasabb társadalmi státuszú, sportos életvitelű szülők nemcsak anyagi és tudásbeli előnyöket adnak át, hanem olyan habitust is, amelynek köszönhetően gyermekeik – még egyetemi éveikben is – nagyobb eséllyel sportolnak rendszeresen (Kovács, 2015). Az edzők pedagógiai attitűdje, tudatossága és nevelési stílusa azt is meghatározza, hogy a fiatalok milyen értékeket tesznek magukévá (Camiré & Trudel, 2010). Azt is látni kell továbbá, hogy a fair play, a sportszerűség, a csapatszellem és a tisztelet nem tekinthetők kizárólag sportspecifikus értékeknek (Hideg, 2020).

Mindezek alapján a kutatásunk célja annak feltárása volt, hogy megvizsgáljuk elsősorban a Z generáció esetében azt, hogy a Rokeach-féle cél- és eszközértékek milyen értékprofilokba rendeződnek, és ezek hogyan kapcsolódnak a generációs hovatartozáshoz, valamint a sportolási háttérváltozókhoz. A vizsgálat újszerűségét az adja, hogy klaszterelemzés segítségével azonosítjuk az értékorientációk típusait, valamint ezek kapcsolatát a sportolási aktivitással és teljesítményszinttel. A keresztmetszeti, kérdőíves adatfelvétel során (N=2004) a válaszadók rangsorolták a cél- és eszközértékeket, az adatfeldolgozás SPSS programmal történt, leíró statisztikák és klaszterelemzés alkalmazásával.

Az eredmények alapján a célértékek közül a legfontosabbak a boldogság (M=4,72), az igaz barátság (M=5,06) és az érett szerelem (M=5,30), míg a rangsor végén az élvezet (M=12,17) és az üdvözülés (M=12,76) helyezkedik el. Az eszközértékek közül a szeretet (M=5,89), az őszinteség (M=6,90) és a jókedvűség (M=7,49) dominál. A klaszterelemzés három célérték-profilt és három eszközérték-profilt azonosított. A generációk közötti különbségek mind a célértékek (χ^2=128,867; p<0,001), mind az eszközértékek esetében (χ^2=119,842; p<0,001) szignifikánsak. A Z generációban az elismerésorientált klaszter dominál (46,5%), míg az idősebb generációkban a jóllétorientáció (pl. X generáció: 71,0%). Az eszközértékek esetében a Z generációban a közösségi orientáció aránya 45,3%, ugyanakkor jelentős a versengő (34,0%) és az önszabályozó orientáció (20,7%) jelenléte is. A sportolási aktivitás differenciáló hatása szintén kimutatható, hiszen az alkalomszerű sportolóknál az elismerésorientáció felülreprezentált (AR=3,7), míg a heti legalább háromszor sportolóknál a jóllétorientáció dominál (AR=5,4).

A kutatásunk elméleti jelentősége abban rejlik, hogy integrált keretben értelmezi az értékorientációk, generációs különbségek és sportolási háttér összefüggéseit, míg gyakorlati szempontból rámutat a differenciált, értékalapú sportpedagógiai megközelítés szükségességére. Az eredményeink hozzájárulnak ahhoz, hogy az edzők tudatosabban

HELYSZÍNES VÁLTOZAT

alkalmazkodjanak a Z generáció sajátos értékrendjéhez, elősegítve a kiegyensúlyozott személyiségfejlődést és a hatékonyabb értékközvetítést.

Bourdieu, P. (1977). Outline of a theory of practice. Cambridge University Press.

Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Harvard University Press.

Camiré, M., & Trudel, P. (2010). High school athletes' perspectives on character development through sport participation. Physical Education and Sport Pedagogy, 15(2), 193–207. 10.1080/17408980902877617

Hideg,G. (2020). A fair play múltja, jelene, értéke. Budapest, MagyarországFakultás Könyvkiadó,192 p. ISBN:9786155848148

Kovács, K. (2015). A sportolás, mint támogató faktor a felsőoktatásban. Debrecen, Magyarország, Debreceni Egyetem Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD),267 p. ISBN:9789634738107

Parsons, T. (1951). The social system. Free Press

Rokeach, M. (1973). The nature of human values. Free Press.

Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values. Advances in Experimental Social Psychology, 25, 1–65. https://doi.org/10.1016/S0065-2601(08)60281-6

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Vályogos Krisztina

Absztrakt címe: Atipikus továbbtanulási döntés-rejtett csoport a szakképzésben

Kulcsszavak: szakképzés; pályaválasztás; társadalmi különbségek; oktatási utak

Szakosztály: Szakképzés és társadalom

Absztrakt: A tanulmány a szakképzésben tanulók pályaválasztási mintázatait vizsgálja, különös tekintettel egy atipikus jelenségre, a magasabb társadalmi státusú családokból érkező tanulók érettségit nem adó programtípusban való megjelenésére. A kutatás célja annak feltárása, hogy a társadalmi háttér miként strukturálja a pályaválasztást, és hogy az empirikus adatok mennyiben támasztják alá a megszokott mintázatokat. Az elemzés az Észak-Alföldi régióban végzett 11. évfolyamos szakképző iskolai és technikumi programtípust választó tanulói kérdőíves adatfelvételen alapul (N=973), az adatok elemzése SPSS statisztikai program segítségével történt.Az eredményeink szerint a középfokú szakképzésre továbbra is igaz, hogy erősen társadalmilag szelektív, ugyanakkor kirajzolódik egy nehezen értelmezhető csoport, melybe az olyan magasabb társadalmi státusú családból érkező tanulók tartoznak, akik nem a szakirodalmi előzmények alapján várható továbbtanulási útvonalakat követik. Esetükben a szakképzés választása nem magyarázható egyértelműen sem kényszerhelyzettel, sem tudatos státuszmegőrzéssel. A pályaválasztási motivációk arra utalnak, hogy döntéseikben egyszerre vannak jelen egyéni preferenciák és korlátozó strukturális tényezők, ami feszegeti a hagyományos értelmezési kereteket. Az eredmények arra is rámutatnak, hogy e tanulók pályaválasztási döntései mögött többféle tényező kombinációja állhat, például az oktatási kínálat helyi sajátosságai, a képzési programokhoz való hozzáférés különbségei, valamint a szakmák munkaerőpiaci értékéről alkotott percepciók. Mindez arra utal, hogy a szakképzés választása ebben a csoportban nem feltétlenül tekinthető mobilitási stratégiának. A jelenség inkább olyan átmeneti pályaválasztási mintázatként értelmezhető, amely a középosztály oktatási döntéseinek differenciálódását és az oktatási pályák pluralizálódását jelzi. Így a szakképzésben nem csupán a társadalmi különbségek újratermelődése figyelhető meg, hanem olyan új, átmeneti mintázatok is, amelyek a középosztály pozícióinak átalakulására utalhatnak.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Váradi Gizella Petra Magyar Ágnes

Absztrakt címe: Vizsgálatok Borsod-Abaúj-Zemplén vármegyei hátrányos helyzetű általános iskolás tanulók olvasóvá nevelésének témakörében

Kulcsszavak: olvasóvá nevelés, olvasási motiváció, hátrányos helyzet, alsó tagozat, pedagógus szerepe

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Az olvasásnak kiemelkedő szerepe van a gyermek kognitív, nyelvi, érzelmi fejlődésében, valamint az iskolai sikeresség egyik alapvető feltétele (Gereben és Nagy, 1992). Kutatásom témaválasztását személyes érdeklődésem és pedagógusi tapasztalataim indokolják, mivel fontosnak tartom az olvasási motiváció erősítését az alsó tagozatban.

Az olvasási attitűd kialakulásában meghatározó a családi háttér, különösen a korai könyvélmények és a szülői példamutatás (Szinger, 2019; Sándor, 2024). Az iskola és a pedagógus szerepe szintén kiemelt, hiszen az alkalmazott módszerek és az élményszerű feldolgozás jelentősen befolyásolják az olvasási kedvet (Benkő és Csájiné, 2021; Kóródi, 2023). A digitalizáció átalakította az olvasási szokásokat, míg a hátrányos helyzet korlátozhatja a tanulók lehetőségeit és motivációját (Frisch, 2023; Szitó és Katona, 2007).

Kutatásom alapját saját pedagógiai tapasztalatom adja, mely szerint sok alsó tagozatos tanuló nem mutat megfelelő olvasási motivációt. A kutatás célja annak feltárása, hogy milyen pedagógiai módszerek segítik az olvasóvá nevelést, hogyan hat a pedagógus mintája, milyen különbségek vannak a tanulók között, és mi a szerepe a digitális eszközöknek.

Feltételezésem szerint az interaktív, élménypedagógiai módszerek és a pedagógus pozitív mintája jelentősen növelik a motivációt, a digitális eszközök pedig megfelelő alkalmazás mellett támogató szerepet töltenek be. Továbbá feltételezem, hogy a hátrányos helyzetű tanulók esetében nagyobb szükség van célzott pedagógiai támogatásra.

A kutatás vegyes módszertani megközelítéssel történt. A kvantitatív adatgyűjtés során 2026 februárjában N=100 pedagógus töltött ki online kérdőívet. Emellett három Borsod- Abaúj-Zemplén vármegyei kistelepülésen (Járdánháza, Arló, Borsodnádasd) N=80 szülő vett részt papíralapú kérdőívben.

A kvalitatív vizsgálat keretében N=6 pedagógussal készült interjú, valamint N=36 harmadik és negyedik osztályos tanuló bevonásával fókuszcsoportos interjú.

A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy az alsó tagozatos tanulók olvasási motivációját több tényező együttesen befolyásolja.

A pedagógusok, szülők és tanulók válaszai egyaránt alátámasztják, hogy az élménypedagógiai és interaktív módszerek kiemelt hatással vannak az olvasási kedvre. A dramatizálás, közös olvasás és játékos feldolgozás hozzájárul az olvasás pozitív élményként való megéléséhez.

A digitális eszközök használata többnyire pozitív, de inkább kiegészítő szerepet töltenek be. Az IKT- eszközök növelik az aktivitást és a motivációt, de hatásuk nagyban függ a pedagógiai alkalmazástól.

A hátrányos helyzetű tanulók eredményei változatos képet mutattak. Nem minden esetben tapasztalható jelentős motivációs különbség, ugyanakkor a családi háttér és a könyvekhez való hozzáférés korlátozottsága nehezítő tényező. A pedagógusok szerint esetükben gyakrabban szükséges célzott támogatás.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Összességében a kutatás igazolja, hogy az olvasási motivációt főként a pedagógiai módszerek, a tanítói példamutatás és a családi háttér határozza meg, míg a digitális eszközök támogató szerepet töltenek be.

Felhasznált irodalom

· Gereben, F. & Nagy, A. (1992) Olvasás és társadalom. Budapest: Országos Széchenyi Könyvtár, Könyvtár és Médiakutató Központ https://www.scribd.com/document/734783330/Olvasas-Es-Tarsadalom

· Szinger, V. (2019). Olvasóvá nevelés újszülött kortól kezdve: A gyerekkönyvek és az irodalom szerepe a 0-3 éves gyerekek életében. Studia Litteraria, 58 (1-2) 148-165. https://ojs.lib.unideb.hu/studia/article/view/4267/4102

· Sándor– Prágai, N. (2024) Asszociációk az olvasásra. Közösségi Kapcsolódások 2024 (1), 45-51.

· Benkő, Z. & Csájiné Knézics, A. (2021). Tedd élménnyé az olvasást! Kooperatív technikák – kortárs irodalom az alsó tagozaton. Műszaki Könyvkiadó. https://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=910

· Kóródi, B. (2023). Kezdjük az elején…Az élményt adó olvasás értékközvetítő és tudásépítő szerepe kisiskolás korban. In Magyarságtudományi tárgyak az új NAT-ban és KET-ben (pp. 31-50). Magyarságkutató Intézet. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://mki.gov.hu/assets/pdf/agyarsgtudomnyi%20trgyak%20az%20j%20NAT-ban%20s%20a%20KET-ben/Korodi_Bence_compressed.pdf

· Frisch, D.D. (2023). A fiatalok olvasási szokásai a 21. században. In Tudományos élet a Milton Friedman Egyetem falai között 2. Milton Friedman Egyetem. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://uni-milton.hu/wp-content/uploads/2024/10/online_TDK.pdf

· Szitó, I., & Katona, N. (2007). Hátrányos helyzet, veszélyeztetettség és iskolai siker. Mester és Tanítvány, (14), 35-53. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.szitoimre.hu/wp-content/uploads/2024/10/27-veszelyeztetettseg-iskola-hatranyos-helyzet-katona-szito.pdf

Az absztrakt a Kulturális és Innovációs Minisztérium Nemzeti Tehetség Programja, az NTP-HHTDK-25-0018 projekt keretében valósult meg.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Váradi Judit Szűcs Tímea

Absztrakt címe: A zenei pályaválasztás motivációs és identitásbeli meghatározói

Kulcsszavak: zenei pályaválasztás, karrierdöntés, motiváció, zenész-identitás, szocializáció

Szakosztály: Zenepedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: A zenei karrierút megválasztása összetett, hosszan tartó folyamat, amelynek hátterében motivációs, identitásbeli és szocializációs tényezők egyaránt szerepet játszanak. Jelen tanulmány célja, hogy szisztematikus irodalmi áttekintés keretében feltárja és rendszerezze azokat a tényezőket, amelyek a zenei karrierválasztást meghatározzák.

A szisztematikus keresést három tudományos adatbázisban végeztük el: EBSCO, Web of Science és Scopus. A keresési stratégia három fogalmi blokkból álló kulcsszórendszert alkalmazott. Az első blokk a zenei kontextust azonosította, a második a motivációs és identitásalapú konstruktumokat fedte le, a harmadik a karrierdöntési folyamatot célozta meg.

A keresés összesen 79 tanulmányt azonosított. A PRISMA-irányelveket követő szűrési folyamat során a címek áttekintése után 36, az absztraktok értékelését követően 28 tanulmány maradt. A teljes szövegek kritikai értékelése alapján – empirikus megalapozottság, módszertani átláthatóság, tematikai relevancia és publikációs minőség szempontjai szerint – végül 19 tanulmány került a szintézisbe.

Az áttekintés négy egymással összefüggő tematikus területet azonosított. Először, a szocializációs és környezeti tényezők vizsgálata rámutatott, hogy a zenei pályaválasztás gyökerei a korai gyermekkori zenei tapasztalatokig nyúlnak vissza, és meghatározó szerepet játszanak benne a szülők, az első főtárgytanár személye, a kortársak hatása (Austin et al., 2012). Másodszor, a motivációs struktúrák elemzése következetesen az extrinzik motivációk dominanciáját mutatta ki a zenei pályát választók körében (Immerz et al., 2024; Qin & Trillo, 2025), szemben más szakterületek hallgatóinál jellemzően azonosított altruisztikus és intrinzik motivációkkal. Harmadszor, az identitásfejlődés vizsgálata a zenész-identitás primátusát tárta fel, és rámutatott arra, hogy az előadóművész- és a tanáridentitás közötti feszültség a zenei pályaválasztás egyik legmeghatározóbb dinamikája (Rickels et al., 2019). A serdülőkori lehetséges ének konfliktusa különösen a felsőoktatásba való átmenet időszakában válik kritikussá (Goopy, 2023). Negyedszer, az intézményi és képzési kontextus elemzése megmutatta, hogy a felsőfokú zenei képzés strukturális jellemzői – különösen a korai szakmai tapasztalatok hiánya és a mentoring fejletlensége – felerősíthetik az identitásfeszültséget és hátráltathatják a stabil szakmai identitás kialakulását (Gaunt et al., 2012). Az erős belső elhivatottság emellett paradox módon csökkentheti a karriertanácsokra való fogékonyságot, ami hosszú távon akadályozhatja a reális pályatervezést (Dobrow & Tosti-Kharas, 2012).

A zenei pályaválasztás multifaktoriális és fejlődési folyamat, amelynek megértéséhez egyidejűleg szükséges figyelembe venni az egyéni, szociális és intézményi tényezőket. Az eredmények arra utalnak, hogy mind a zenei felsőoktatás, mind a pályaorientációs gyakorlat számára elengedhetetlen a szakmai identitás tudatos fejlesztése, a valós szakmai kontextusokkal való korai kapcsolatépítés, valamint a mentoring szemléletű oktatás erősítése.

Irodalom

Austin, J. R., Isbell, D. S., & Russell, J. A. (2012). A multi-institution exploration of secondary socialization and occupational identity among undergraduate music majors. Psychology of Music, 40(1), 66–83. https://doi.org/10.1177/0305735610381886

Dobrow, S. R., & Tosti-Kharas, J. (2012). Listen to your heart? Calling and receptivity to career advice. Journal of Vocational Behavior, 80(3), 696–703. https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.03.004

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Gaunt, H., Creech, A., Long, M., & Hallam, S. (2012). Supporting conservatoire students towards professional integration: One-to-one tuition and the potential of mentoring. Music Education Research, 14(1), 25–43. https://doi.org/10.1080/14613808.2012.657166

Goopy, J. (2023). Intersections and conflicts between adolescent boys' musical possible selves, university study, and parent values. Psychology of Music, 51(2), 624–639. https://doi.org/10.1177/03057356221101651

Immerz, A., Nusseck, M., Hohagen, J., & Spahn, C. (2024). Student motivation to study music and sport – a comparison between study subjects and study programs on intrinsic and extrinsic motivational aspects. Frontiers in Psychology, 15, 1393339. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1393339

Qin, M., & Trillo, R. A. (2025). Antecedents of preservice music teacher students' career intention to become music teachers: The roles of demographics, personality traits, and motivations. European Journal of Teacher Education, 48(4), 739–760. https://doi.org/10.1080/02619768.2023.2259077

Rickels, D. A., Hoffman, E. C., & Fredrickson, W. E. (2019). A comparative analysis of influences on choosing a music teaching occupation. Journal of Research in Music Education, 67

(3), 286–303. https://doi.org/10.1177/0022429419849937

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Verebélyi Gabriella (verebelyi.gabriella@uni-sopron.hu)

Absztrakt címe: Pszichológiai erőforrások, mentális jóllét és kiégési kockázat a gyógypedagógus-hallgatók körében

Kulcsszavak: reziliencia; mentális jóllét; kiégés; pszichológiai erőforrások; gyógypedagógus-hallgatók

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A gyógypedagógus-hallgatók mentális egészségének vizsgálata pedagógiai és mentálhigiénés szempontból egyaránt kiemelt jelentőségű, mivel a segítő hivatásra való felkészülés már a képzés során fokozott érzelmi megterheléssel, teljesítményelvárásokkal és alkalmazkodási kihívásokkal jár. A témaválasztást az indokolja, hogy a hallgatók pszichológiai erőforrásai, jólléte és megküzdési képességei nemcsak tanulmányi eredményességüket, hanem későbbi szakmai beválásukat, pályán maradásukat és a kiégés kockázatát is befolyásolják. A kutatás elméleti keretét a pozitív pszichológia (Seligman & Csíkszentmihályi, 2000; Seligman, 2011), a szalutogenetikus szemlélet (Antonovsky, 1987) és a Lazarus-féle megküzdéselmélet adja (Lazarus & Folkman, 1991); ezek együttesen teszik értelmezhetővé, hogy a belső és külső erőforrások miként járulnak hozzá a mentális jóllét fenntartásához és a stresszhelyzetekkel való adaptív megküzdéshez. A kutatási előzmények alapján a reziliencia, a társas támogatás és a pszichológiai jóllét a pedagógusképzésben meghatározó védőfaktoroknak tekinthetők, miközben a kiégés kockázata már a képzési időszakban is megjelenhet.

Az előadás két egymást kiegészítő empirikus vizsgálat eredményeit kapcsolja össze. A kvalitatív kutatás célja annak feltárása volt, hogy a gyógypedagógus-hallgatók milyen belső és külső erőforrásokat, illetve akadályozó tényezőket azonosítanak tanulmányaik és mindennapi megküzdésük során. A vizsgálatban 453 fő, a gyógypedagógia BA szak 1–4. évfolyamán tanuló nappali és levelező hallgató vett részt; az adatfelvétel önkitöltős, nyílt kérdéseket tartalmazó kérdőívvel történt, az elemzés kvalitatív tematikus tartalomelemzéssel zajlott. A kvantitatív vizsgálat 373 gyógypedagógus-hallgató bevonásával azt elemezte, milyen kapcsolat mutatható ki a reziliencia, a mentális jóllét és a hallgatói kiégés egyes dimenziói között. A méréshez a Connor–Davidson Reziliencia Kérdőív 10-itemes változatát, a WBI-5 Jóllét Skálát és az MBI-SS hallgatói kiégés kérdőívet alkalmaztuk. Az összefüggések feltárásához a Pearson-féle korrelációszámítást alkalmaztuk.

A kutatás központi kérdése az volt, hogy a hallgatók által megélt pszichológiai és társas erőforrások miként járulnak hozzá a mentális jólléthez, illetve hogyan kapcsolódnak a kiégés rizikó- és védőtényezőihez. Feltételezésünk szerint a magasabb reziliencia, a támogató kapcsolatok és az adaptív megküzdés kedvezőbb jólléti mutatókkal és alacsonyabb kiégési kockázattal járnak együtt. A kvalitatív eredmények alapján a belső erőforrások között kiemelkedett a motiváció, a célorientáltság, az önbizalom, az önismeret, a problémamegoldás és az alkalmazkodás, míg külső erőforrásként elsősorban a család, a partneri és baráti kapcsolatok, a közösségi támaszok és a regenerációs lehetőségek jelentek meg.

A kvantitatív eredmények szerint a reziliencia és a jóllét között közepes erősségű pozitív kapcsolat mutatkozott ($r = 0{,}4307$; $p \< 0{,}001$). A jóllét és a teljes kiégés pontszáma között gyenge, de szignifikáns, negatív összefüggés volt kimutatható ($r = -0{,}1107$; $p = 0{,}032$). Ugyanakkor a kiégés dimenziói differenciáltabb képet adtak: Az érzelmi kimerülés erős negatív kapcsolatban állt a jólléttel ($r = -0{,}5190$; $p \< 0{,}001$), a cinizmus gyenge-közepes negatív összefüggést mutatott ($r = -0{,}2779$; $p \< 0{,}001$), míg a személyes hatékonyság erős pozitív kapcsolatban volt a jólléttel ($r = 0{,}5235$; $p \< 0{,}001$).

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A kutatás újszerűsége abban áll, hogy a gyógypedagógus-hallgatók mentális egészségét nem egyetlen változó mentén, hanem a pszichológiai erőforrások, a jóllét, a kiégési veszélyeztetettség és a hallgatók által megélt belső-külső támaszok integrált keretében értelmezi. Eredményei elméleti szempontból hozzájárulnak a hallgatói mentális egészség komplexebb értelmezéséhez, gyakorlati szempontból pedig alátámasztják a reziliencia fejlesztő, önismereti, mentálhigiénés és szupervíziós támogatások szükségességét a gyógypedagógus-képzésben. Mindez a hallgatói jóllét erősítésén túl a szakmai beválás és a hosszú távú pályán maradás szempontjából is releváns.

Kulcsszavak: reziliencia; mentális jóllét; kiégés; pszichológiai erőforrások; gyógypedagógus-hallgatók

Irodalomjegyzék:

Antonovsky, A. (1987). Unraveling the mystery of health: How people manage stress and stay well. Jossey-Bass.

Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1991). Stress and coping: An anthology. Columbia University Press.

Seligman, M. E. P. (2011). Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being. Free Press.

Seligman, M. E. P., & Csíkszentmihályi, M. (2000). Positive psychology: An introduction. American Psychologist, 55*(1), 5–14. (https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.5

)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Vida Gergő Nagy Dorisz

Absztrakt címe: Az iskolai integráció szülői szemmel – a többségi családok véleménye az inkluzív oktatásról

Kulcsszavak: inkluzív nevelés, szülői attitűdök, sajátos nevelési igény, iskolai integráció, informáltság

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Az inkluzív nevelés megvalósulása a köznevelési rendszerben nemcsak pedagógiai és intézményi feltételek kérdése, hanem szorosan összefügg azzal is, hogy a többségi tanulók szülei miként viszonyulnak a sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek osztályban való jelenlétéhez. Miközben a szakirodalom részletesen tárgyalja a pedagógusok felkészültségét és az intézményi feltételeket, a többségi szülők attitűdjeire és informáltságára jóval kevesebb figyelem irányul (Kőpatakiné, 2011; Marton, 2018). Meglátásunk szerint a szülők véleménye és iskolával szembeni bizalma nemcsak az együttnevelés elfogadottságát befolyásolhatja, hanem közvetett módon a gyermekek befogadó attitűdjét is alakíthatja (Tóth, 2015).

A kutatás elméleti kerete az integráció és az inklúzió fogalmi elkülönítésére (Booth & Ainscow, 2015; Papp, 2012; Réthyné, 2002), a szülői attitűdök szerepének értelmezésére (Marton, 2018; Hegedűs, 2024) épült. A megadott forrásokra támaszkodó elméleti keret releváns lehet a szülői percepciók vizsgálata szempontjából is, mivel a szülők tapasztalatai közvetlen visszajelzést adhatnak az iskola tényleges befogadó jellegéről.

A kutatás célja annak feltárása, hogy a nem SNI-s gyermekeket nevelő szülők miként viszonyulhatnak az együttneveléshez, mennyire érzik magukat tájékozottnak, és milyen összefüggések mutathatók ki az informáltság, a bizonytalanság, az iskolai bizalom és a szülői szerepvállalás között.

A vizsgálat a következő kutatási kérdésekre keresi a választ: (1) Milyen általános attitűd jellemzi a többségi szülőket az SNI-s tanulók osztályban való jelenlétével kapcsolatban? (2) Milyen összefüggés van a szülők önértékelt informáltsága és bizonytalanságuk között? (3) Milyen mértékben jelennek meg az együttnevelés észlelt kockázatai és előnyei a szülői percepciókban? (4) Milyen bizalommal viszonyulnak a szülők az iskola befogadó gyakorlatához és partneri működéséhez?

A vizsgálat kvantitatív, kérdőíves módszertant alkalmaz. A saját szerkesztésű, 32 tételes mérőeszköz öt dimenzió mentén mérte a szülői attitűdöket: az informáltság és bizonytalanság, az együtteneveléssel kapcsolatos aggályok, az észlelt pozitív hatások, az iskolai bizalom és befogadó légkör, valamint a szülői szerep és részvétel dimenziói mentén. Az adatfelvétel online, önkitöltős formában, hólabda-mintavétellel történt, összesen 103 fő részvételével. Az adatok elemzése leíró statisztika, korrelációszámítás és Mann–Whitney-próba alkalmazásával, SPSS szoftver segítségével valósult meg (Tavakol & Dennick, 2011).

Az eredmények szerint a válaszadók 70,9%-a nem részesült semmilyen iskolai tájékoztatásban az együttnevelésről mielőtt a gyermeke mellé az osztályba sajátos nevelési igényű gyermeket integráltak volna. A legmarkánsabb összefüggés az informáltság és a bizonytalanság között mutatkozott ($r = -0{,}665$; p < 0,001), amely arra utalhat, hogy a tájékozottság szintje szorosan kapcsolódik a bizonytalanság mértékéhez. Az iskolai tájékoztatásban részesült szülők szignifikánsan magasabb iskolai bizalmat mutattak (Mann–Whitney: $p = 0{,}012$). A személyes tapasztalat önmagában nem járt együtt pozitívabb attitűdökkel ($p = 0{,}587$), ami arra hívhatja fel a figyelmet, hogy a tapasztalat minősége és kontextusa meghatározóbb lehet, mint annak puszta megléte. Az együttnevelés észlelt előnyei

NEMVÉGLEGES VÁLTOZAT

– különösen az empátia fejlődése (M = 4,15) – következetesen magasabb értékeket mutattak, mint az aggályok, ami arra utalhat, hogy a szülők elvi szinten nyitottak az inklúzióra, ám a megvalósítás kérdéseiben bizonytalanok maradnak.

A kutatás elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt releváns következtetésekre jutott, bár a minta kvázi reprezentatív, így következtetéseinket óvatosan kell kezelni, de a vizsgáltak körére mindenképpen érvényesnek tekinthető. Az eredmények a limitációk ismeretében megerősíthetik azt, hogy az inkluzív nevelés sikerességét nemcsak intézményi, hanem közösségi és kommunikációs tényezők is meghatározzák, ahogy arra fogalmi keret is utalt. A szülők attitűdjei nem rögzített álláspontok, hanem a tájékoztatással és pozitív tapasztalatok közvetítésével alakítható folyamatok eredményei (Trembulyák, 2020; Bacskai, 2023). A kutatás rámutathat arra, hogy az iskolák célzott, rendszeres szülői tájékoztatása az egyik releváns beavatkozási pont lehet az inklúzió elfogadottságának erősítésében, és hozzájárulhat ahhoz, hogy az együttnevelés ne csupán pedagógiai elvként, hanem közösen vállalt nevelési értékként jelenjen meg a többségi családok körében is.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Vida Gergő Mrázik Julianna, Zank Ildikó

Absztrakt címe: Kvalitatív kutatás, reflexivitás és liminalitás – az átmenet terei és átmeneti szerepek a kutatói identitásban

Kulcsszavak: kvalitatív kutatás, reflexivitás, liminalitás, kutatói identitás, tudáskonstrukció

Szakosztály: Affektív és kognitív tanulás szakosztály

Absztrakt: Meglátásunk szerint a kvalitatív startégiát sikerrel alkalmazó kutatóvá válás folyamat nem csak kognitív, hanem affektív tanulás eredménye is, melynek fontos eleme a reflexió. Ebben kiemelt figyelmet kaphat az érzelem, a motiváció és az érzelmi önszabályozás. A kvalitatív kutatás módszertani diskurzusában nem ismeretlen fókusz, hogy a kutatás minősége és mélysége többet követelhet a kutatóktól, mint pusztán az eljárások alkalmazásának kérdése, ugyanis a kvalitatív stratégia egyes eljárásai szorosabban kapcsolódhatnak a kutató saját identitásához és a reflexió során kibontakozó kutatói énhez (Pagan, 2019). A kvalitatív kutatás eleme, hogy nem kizárólag olyan kutatói kérdésekre keresi a választ, mint hogy adott probléma esetén mi a teendő (Sántha et al., 2017). Ez a kutató szerepét is újra pozícionálja, mely értelmezhető egy átmeneti, köztes állapotnak, amelyet az antropológiai szakirodalom a liminalitás fogalmával ragad meg (van Gennep, 1960; Turner, 1969; Andrews & Roberts, 2015). A liminális állapot állandó változást jelent, a kutató rugalmas, adaptív módszereket alkalmaz, nem számszerűsít, hanem a tapasztalatok minőségére, a szubjektív jelentésalkotásra koncentrál, elfogadva a kutatói szubjektivitás jelenlétét.

Előadásunk elméleti kerete több, egymást átfedő fogalmi mezőre épül. Az első a reflexivitás mint a kutatásban való részvétel (Zank, 2019), mely illeszthető a kutatói találkozás

(research encounter) fogalmához is, amelyet Enosh és Ben-Ari (2016) három fókuszpont köré szervez. Lényeges, hogy a reflexivitás nem csak a kutatóban zajlik, és nem csak a résztvevőben – hanem magában a köztük lévő interakciós térben is. Ilyen szempontból a kutatói térben értelmezhető a liminalitás fogalma.

A liminalitás fogalmát van Gennep (1960) vezette be az átmenet rítusainak leírására. A közbülső szakasz az az állapot, amelyben az egyén már kilépett korábbi szerepéből, de az újba még nem lépett be, ezért határszerep. Turner (1969) ezt azzal egészítette ki, hogy ez a köztes állapot nemcsak bizonytalanság, hanem megújulás forrása is lehet ugyanis nyitottságot eredményezhet. Stenner és Greco (2017) a fogalmat kutatási kontextusra alkalmazva bevezette a liminális forrópontok koncepcióját. Ezek a forrópontok azok a tartós köztes állapotok, amelyekben a kutatók az intézményi elvárások, adott szaktudományos diskurzus miatt reked és az újfajta tudáskonstrukció igénye nyomasztja – ahogy azt Clinch és munkatársai (2019) empirikusan is igazolták

(Szentesi, 2022).

Célunk, hogy feltárjuk a kvalitatív kutatói folyamatban a reflexivitás és a liminalitás miként alkotnak szerves egységet, és hogyan alakítják a létrejövő kutatás következtetéseit, megállapításait, sok esetben magát a kutatót is.

A kutatás központi kérdései a következők:

(1) Milyen módon hozza létre a kutatói interjúszituáció és/vagy adatgyűjtés azt a dialogikus liminális teret, amelyben kutató és résztvevő egyaránt reflexív mozgásba kerül?

(2) Miként válik a liminális forrópontok fogalma elemzési eszközzé az interdiszciplináris és közösségi részvételen alapuló kvalitatív kutatási stratégia értelmezésében?

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

A tanulmány elméleti-dokumentumelemző megközelítést alkalmaz (Bowen, 2009). Az elemzés több szakirodalmi forrás vizsgálatán alapul, amelyek a kvalitatív kutatás, a reflexivitás és a liminalitás témakörét különböző nézőpontokból tárgyalják

(Mrázik, 2020). A dokumentumelemzés célja a források között fennálló fogalmi összefüggések azonosítása és egy koherens értelmezési keret felállítása.

Az elemzés előzetes eredményei: kvalitatív kutatás maga is liminális tér, ugyanis a kutató és a résztvevő egyaránt olyan köztes helyzetbe kerül, amelyben a megszokott szerephatárok átmenetileg feloldódnak. A reflexivitás pedig nem csupán a transzparencia eleme, hanem módszertani önellenőrzés vagy annak feltétele. Mindez egyfajta mozgásként is értelmezhető, mely több szempontból az abdukcióhoz (Sántha, 2011) hasonló, de itt a kutatás témájához való közelítés és távolodás ingamozgásaként azonosítható. Az interdiszciplináris és közösségi részvételen alapuló kutatásokban a liminális forrópontok egyszerre hordoznak transzformatív potenciált és a dezorientáció kockázatát, attól függően, hogy az intézményi struktúrák és az aktuális tudományos diskurzus lehetővé teszik-e a fegyelmezett szubjektivitást (Sántha, 2007, 169. o.).

A bemutatott kutatás elméleti jelentősége abban rejlik, hogy a reflexivitás, a liminalitás és a kvalitatív kutatói identitás fogalmait egyetlen koherens kereten belül kapcsolja össze. A rendelkezésre álló generatív AI modellek esetében fontos megérteni, hogy a nagy nyelvi modulok miként strukturálják át a kutatói szerepeket, miképpen érinthetik a liminalitást.

Ez a keret új perspektívát kínálhat a doktori folyamatok és a pályakezdő kutatók intézményi beágyazottságának értelmezéséhez. Gyakorlati szempontból hozzájárulhat a kvalitatív kutatói közösségeken formálódásához és a szoftverek nyújtotta lehetőséget értelmezéséhez, illetve felvetésünk alapján elkerülhető a tudományos határsértés.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Vidák Gábor

Absztrakt címe: Közösségi tanulás és részvételi infrastruktúra-fejlesztés egy vidéki szegregátumban: egy közösségi projekt társadalmi és tanulási hatásai

Kulcsszavak: önkéntesség; közösségi részvétel; roma közösségek; közösségfejlesztés; társadalmi innováció

Szakosztály: Romológia szakosztály

Absztrakt: Az utóbbi években a közösségi részvételre épülő helyi kezdeményezések egyre nagyobb figyelmet kapnak a társadalmi felzárkóztatás és a közösségfejlesztés szakirodalmában. A marginalizált, szegregált települési környezetben az intézményi fejlesztési programok gyakran korlátozott hatékonyságúak, ezért felértékelődnek azok az alulról szerveződő közösségi folyamatok, amelyek a helyi lakosok aktív részvételére és együttműködésére épülnek (Imre 2015; Bartal 2023). A kutatás elméleti keretét a közösségi tanulás koncepciója adja, amely szerint a közösségek problémamegoldó tevékenysége során új tudások és kompetenciák jönnek létre, amelyek idővel a közösségi gyakorlat részévé válnak (Kozma, 2018).

A hazai szakirodalomban ugyanakkor viszonylag kevés empirikus kutatás vizsgálja, hogy a kis léptékű, részvételi alapú közösségi infrastruktúra-fejlesztések milyen tanulási és társadalmi hatásokat generálnak marginalizált vidéki közösségekben. A tanulmány ezt a kutatási hiányt kívánja részben pótolni egy konkrét közösségi kezdeményezés elemzésén keresztül.

Az előadás egy Somogy vármegyei kistelepülés, Somogyszentpál szegregált településrészén megvalósult közösségi infrastruktúra-fejlesztési projekt esettanulmányát mutatja be. A kutatás célja annak feltárása, hogy egy közösségi önkéntes akció – egy használhatatlanná vált buszmegálló közösségi újjáépítése – miként járulhat hozzá a közösségi részvétel erősödéséhez, valamint milyen tanulási folyamatok és társadalmi hatások jelennek meg a projekt során. A vizsgálat az alábbi kutatási kérdésekre keresi a választ:

Hogyan hat egy részvételi infrastruktúra-fejlesztési projekt a helyi közösségi részvétel alakulására?

Milyen tanulási folyamatok jelennek meg a közös cselekvés során a résztvevők között?

Hogyan alakul a marginalizált helyi közösség és a külső civil szereplők közötti együttműködés a projekt folyamata során?

A kutatás kvalitatív esettanulmány-módszertanra épül. Az adatgyűjtés során résztvevő megfigyelés, félig strukturált interjúk, valamint a projekt dokumentációjának és beszámolóinak elemzése történt. A kutatás egy korábbi részvételi filmes workshop és egy későbbi nemzetközi ifjúsági program pilot-akciójához kapcsolódik, amelyben nemzetközi önkéntesek, civil szervezetek és helyi roma fiatalok közösen vettek részt egy közösségi infrastruktúra létrehozásában (Vidák 2025).

Az eredmények azt mutatják, hogy a kis léptékű, részvételi alapú fejlesztési projektek jelentős társadalmi és tanulási hatásokkal járhatnak marginalizált közösségekben is. A résztvevő megfigyelések és interjúk alapján a közös építési folyamat során interkulturális és intergenerációs tanulási helyzetek alakultak ki, amelyek erősítették a résztvevők együttműködési készségeit, a közösségi felelősségvállalást és a helyi identitást. A projekt ugyanakkor rámutatott arra is, hogy a kezdeti bizalmatlanság és a részvételi kultúra hiánya jelentős akadályt jelenthet, amelyet csak hosszabb távú jelenléttel és bizalomépítéssel lehet feloldani (Fényes – Kiss 2011). Az esettanulmány arra is rávilágít, hogy a közösségi önkéntesség és a közös cselekvés olyan tanulási folyamatokat indíthat el, amelyek

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

hozzájárulnak a társadalmi tőke erősödéséhez és a helyi közösségek önszerveződési képességének fejlődéséhez.

A kutatás hozzájárul a közösségi tanulás és a részvételi közösségfejlesztés hazai diskurzusához azzal, hogy empirikus példán keresztül mutatja be, miként válhat egy lokális infrastruktúra-fejlesztési kezdeményezés a közösségi tanulás és a társadalmi innováció fontos terepévé marginalizált vidéki környezetben.

Irodalom

Bartal, A. M. (2023). Kihívás és/vagy lehetőség? – Szakirodalmi ajánlások az epizodikus önkéntesek toborzásához, foglalkoztatásához és megtartásához. Önkéntes Szemle, 3(1) pp. 130-148. DOI: https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2023.1.130-148

Fényes, H. – Kiss, G. (2011). Az önkéntesség szociológiája. Kultúra és Közösség, 3(1) pp. 35-47.

Imre, A. (2015). Lehetőségek és akadályok a tanórán kívüli tanulásban: délutáni foglalkozások és pedagógusi munkaterhek. In. Szemerszki Marianna (szerk.): Hátrányos helyzet és iskolai eredményesség. Az általános iskolák hátránykompenzáló lehetőségei. Budapest: Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, pp. 75-100.

Kozma, T. (2018). Tanuló közösségek és társadalmi innovációk. Educatio, 27(2), 237–246. https://doi.org/10.1556/2063.27.2018.2.6

Vidák, G. (2025)"Együtt a megállóért": közösségi önkéntes akció egy vidéki szegregátumban.Önkéntes Szemle, 5 (4). pp. 101-117. https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2025.4.101-117

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Vigh Ivett-Barbara

Absztrakt címe: Átjárások a köznevelés és felsőoktatás között: nevelési–oktatási innovációs projekt a kulturális identitásfejlesztés szolgálatában kisebbségi környezetben, Nagyváradon

Kulcsszavak: innovatív oktatási projekt, identitásfejlesztés, kisebbségi környezet

Szakosztály: Felnőttkori és közösségi tanulás szakosztály

Absztrakt: A kisebbségi közegben zajló identitásfejlesztés a neveléstudomány számára kiemelt jelentőségű kérdés, mivel az egyén önazonossága többnyelvű és többkulturális térben formálódik, ami számos hatással befolyásolja annak kialakulását. A témaválasztást az indokolja, hogy a hazai szakirodalomban kevéssé feltárt területként jelenik meg az a jelenség, amely a köznevelés és a felsőoktatás szereplőit közös, strukturált tanulási folyamatban kapcsolja össze identitásfejlesztési céllal. A kutatás fő célja egy Nagyváradon megvalósuló, különböző oktatási szinteken tevékenykedők együttműködésére épülő projekt pedagógiai modelljének kidolgozása és vizsgálata, valamint annak elemzése, hogy ez a „közös tudástér" miként értelmezhető nevelési–oktatási innovációként.

Az elméleti keretet a tanulás konstruktivista értelmezése (Nahalka, 1997), az oktatási innováció rendszerszintű megközelítése (Halász, 2016), valamint az identitásfejlődés adják. Utóbbi értelmezése a közösségi beágyazottság és a narratív önértelmezés perspektívájában történik. Magát az identitást egy népszerű felfogás szerint az önmagunkról alkotott tudattalan kép tudatosulásaként határozhatjuk meg a legegyszerűbb módon (Assmann, 2004). A magyar identitástudat kialakításában, kulturális értékeink áthagyományozódásában az anyanyelvi oktatásnak kulcsfontosságú szerepe van (Csernicskó és Göncz, 2009). Elméletek alapján is igazolható, hogy a személyiség alakulása, eredményessége vagy éppen sikertelensége szoros összefüggésben van az identitástudattal (Démuth, 2008), amelynek kialakulása egy többlépcsős, összetett folyamat. A pedagógusokra is hatalmas feladat hárul, mivel a fejlődés egyik kulcsfontosságú színtere maga az iskola (Karmacsi, 2016).

A kutatás egy 2025/2026-os tanévben induló, Nagyváradon megvalósuló projekt vizsgálatára irányul. A programban három csoport vesz részt: 15 középiskolai diák, 15 bölcsészhallgató és 15 pedagógus.

Az innováció strukturális dimenziója abban ragadható meg, hogy a tanulás nem egymástól elkülönülő intézményi szinteken zajlik, hanem közös projekttérben, amelyben a résztvevők kölcsönösen formálják egymás tapasztalatait és tudását, partnerségi alapon dolgoznak együtt. Ez a megközelítés összhangban áll a tanuló közösségek és a reflektív pedagógiai gyakorlat értelmezéseivel.

Módszertani szinten a projekt a kutatásalapú tanulásra, a kreatív problémamegoldásra és a közös reflexióra épít. A résztvevők irodalmi szövegek, színházi élmények és múzeumi tapasztalatok mentén vizsgálják a kulturális hagyományt, amely nem lezárt tudásanyag, hanem újraértelmezhető örökség, amely a személyes tapasztalatokkal találkozva válik élővé.

A projekt egyszerre jelent tartalmi, módszertani és szerkezeti megújulást.

A kutatás célja (1) egy innovatív oktatási projekt elméleti megalapozása és gyakorlati implementációjának dokumentálása, valamint (2) annak vizsgálata, hogy a közös tudástérben való részvétel miként hat a résztvevők identitásértelmezésére és szakmai tanulására. A fő kutatási kérdések:– Milyen strukturális, módszertani és szerepbeli elemek mentén értelmezhető a projekt nevelési–oktatási innovációként?– Kimutatható-e változás a résztvevők identitásról alkotott reflexióiban a projekt során?

A vizsgálat kvalitatív és kvantitatív esettanulmányként valósul meg. Az adatgyűjtés eszközei: félig strukturált interjúk, reflektív naplók, csoportos beszélgetések elemzése.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Az előzetes eredmények arra utalnak, hogy az együttműködés erősíti a közösséghez tartozás élményét és a hagyomány újraértelmezését, miközben a pedagógusok szerepértelmezése is tudatosabbá válik.

Az előadás arra keresi tehát a választ, miként értelmezhető a „közös tudástér" a hagyomány és innováció dinamikus egységeként, és hogyan járulhat hozzá egy oktatási szinteken átívelő pedagógiai modell a kisebbségi identitás megerősítéséhez. A bemutatott kezdeményezés arra tesz kísérletet, hogy a hagyomány ne a megőrzés statikus terepe, hanem a pedagógiai innováció kiindulópontja legyen.

Assmann, J. (2004): A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban. Atlantisz Könyvkiadó.

Csernicskó István – Göncz Lajos (2009): Tannyelvválasztás a kisebbségi régiókban. Útmutató kárpátaljai magyar szülőknek és pedagógusoknak. Kiadta a Magyar Köztársaság Miniszterelnöki Hivatala.

Démuth Ágnes (2008): Identitástudat és az állampolgári aktivitás. Letöltés: https://acta.bibl.u-szeged.hu/68872/1/2008_belvedere_allampolgari_kompetenciak_029-037.pdf (2023. 12. 11.)

Halász Gábor (2016): Oktatási innovációk keletkezése és terjedése (letöltve: 2026. 01. 18. https://ppk.elte.hu/file/innovacios_tanulmany.pdf)

Karmacsi Zoltán (2016): Az etnikailag heterogén családok nyelvi szocializációja a tannyelvválasztás tekintetében. Gyermeknevelés, 4 (1). 212–221.

Nahalka István (1997): Konstruktív pedagógia - egy új paradigma a láthatáron (I.) (letöltve: 2026. 01. 18. https://real.mtak.hu/58844/1/18_EPA00011_iskolakultura_1997-2.pdf

)

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Vincze Tamás András

Absztrakt címe: Az ido nyelv és idista tanárok a két világháború közötti Magyarországon

Kulcsszavak: mesterséges nyelvek tanítása, eszperantista-idista vita, magyar ido mozgalom, világnyelv-kísérletek

Szakosztály: Neveléstörténeti és összehasonlító neveléstudományi szakosztály

Absztrakt: Ma már kevesen tudják, hogy az eszperantó nyelvnek 1907-ben született egy megreformált, némileg egyszerűsített változata is, az ido. Az új változat neve az "esperantido" (eszperantósarj) szóból ered. Egy nemzetközi bizottság dolgozott ezen a változaton éveken keresztül, olyan sikerrel, hogy az 1910-es évek elején az eszperantó mozgalom hívei közül egy kisebb csoport kivált, és az új műnyelv lelkes tanulója, majd tanítója lett. Ez a csoport nem volt számottevő, tagjai mégis bátran felvették a küzdelmet az „ortodox" eszperantistákkal, és minden lehetséges fórumon bizonygatták, hogy az ido nyelv alkalmasabb a világnyelv szerepére, mint az elődje. Hazánkban is voltak apostolai, harcosai az új műnyelvnek, bár jelentős szerephez nem jutottak. Mindössze egy egyetemen működött rövid ideig ido lektor (br. Szentkereszty Zsigmond a műszaki egyetemen), és néhány fővárosi iskolában próbálkoztak ido tanfolyam indításával. Schulek Frigyes műegyetemi tanár és Dienes Pál voltak a mozgalom ismert hazai képviselői. Azonban az ido nyelv hazai fellegvára nem Budapesten volt. Sopronban és Szombathelyen alakult ki egy-egy kis idista sziget, lelkes tanárok (Csatkai József és Krippel Móric) körül. A Faludi Ferenc Főreáliskola tanárai közül többet is „megfertőzött" Csatkai az ido iránti érdeklődéssel. Nem véletlen az sem, hogy két ido „világkongresszust" is Magyarországon rendeztek, az 1930. évit Sopronban, az 1936-osat pedig Szombathelyen. Mindkettőnek az említett tanárok voltak a fő szervezői. Más városokban is akadt egy-egy tanár, aki az ido mozgalom hívéül szegődött, így például Pécsett Hankó Márton. Ő 1922–23-ban elég heves vitába is keveredett a pécsi eszperantistákkal, a vita során keletkezett cikkekből szépen rekonstruálhatók a két tábor érvei, erőviszonyai. Dávid és Góliát küzdelme volt ez, akárhogy is próbálta magát a maroknyi idista csapat jelentősebbnek láttatni.

Kutatásom forrásbázisául négy korabeli dunántúli napilap (a Pécsi Lapok, a Dunántúl, a Soproni Hírek és a Sopronvármegye c. újságok) hírei, olvasói levelei és interjúi szolgáltak. A cikkek elemzése során elsősorban azoknak az érveknek az összegyűjtésére törekedtem, amelyeket az ido nyelv tanulása mellett (és az eszperantó ellen) hoztak fel az idisták. Igyekeztem feltárni a ido terjedésének hazai "hálózatát" is, kíváncsi voltam arra, hogy melyik magyar idista mikor, kitől sajátította el a nyelvet, és később kiknek adta tovább. (Pl. Csatkai József a műegyetem ido lektorától, Szentkereszty bárótól tanulta meg a nyelvet, majd minden szolgálati helyén tanította, terjesztette is. Szombathelyen, a reáliskolában több kollégája is megtanult tőle idoul, pl. Grünvald Jenő, aki a fővárosba kerülve, a pesti izraelita hitközség gimnáziumában ugyancsak tanította az ido nyelvet.) Arra a kutatási kérdésemre, hogy miért nem lett népesebb a hazai idisták tábora, éppen az lehet az egyik válasz, hogy még olyan pozíciót sem tudott elfoglalni az iskolákban, mint az eszperantó, nem vált rendkívüli tárggyá sem, nem volt érdeklődés iránta, és szinte alig volt idoul tudó tanár. Munkámat nehezítette, hogy az idoval kapcsolatos írások nem mentesek a negatív (ritkábban a pozitív) elfogultságtól. Rátkai Árpád, aki a www.lingviko.net oldalon írt a hazai ido mozgalom történetéről (Ido en Hungario), eszperantistaként a mozgalom gyenge pontjaira, hibáira fókuszált. Horváth Krisztián György a www.nyest.hu oldalon Az eltűnt ido nyomában, valamint Logika a természetesség ellen? címmel írt az idoról, próbált objektívebbnek tűnni, mint Rátkai, de érezhető az ő írásaiban is az eszperantó melletti elfogultság. Rozán Eszterre, aki a vaskarika.hu oldalon az 1936-os szombathelyi ido világkonferenciáról írt, inkább a pozitív elfogultság jellemző, lokálpatriótaként Csatkai érdemeinek a kidomborítására törekedett.

NEMVÉGLEGES VÁLTOZAT

Összegzésként elmondható, hogy egy nagyon pici, de annál érdekesebb színfoltot jelentettek az ido nyelv hívei és az idista tanárok a 10-es, 20-as, 30-as évek Magyarországán. Alig lehetett észrevenni őket. Az eszperantóval, amelynek addigra elég tekintélyes tábora lett, és rendkívüli tárgyként néhány középiskolában is megjelent, nem vehette fel az ido a versenyt. Egyetlenegy alkalommal aratott győzelmet az eszperantó felett: 1919. június 11-én, a budapesti tudományegyetem bölcsészkarának ülésén, ahol nem az eszperantó, hanem az ido tanítását, ido intézet felállítását és ido lektor alkalmazását támogatták a professzorok. Ez a döntés a proletárdiktatúra bukásával természetesen érvényét vesztette. A két dunántúli városban próbált felszínen maradni a mozgalom, ez azonban csak a 30-as évek végéig sikerült. Amint az idisták vezetőiként ismert néhány lelkes tanár a 30-as évek végén és a 40-es években elhunyt, az ido nyelv is eltűnt a hazai idegennyelv-kínálat palettájáról. Ez a tény sajnálatos, mert az ido - az eszperantóhoz és minden más világnyelv-kísérlethez hasonlóan - a világbéke megteremtésének ügyét szolgálta, a nemzetek és az egyes társadalmi rétegek közötti ellentétek feloldása volt a célja.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Vitéz Kitti Varga Aranka

Absztrakt címe: Minőségi nemzetköziesítés és hallgatói sikeresség összefüggései a Pécsi Tudományegyetemen

Kulcsszavak: nemzetköziesítés, minőségi nemzetköziesítés, inkluzív kiválóság, hallgatói sikeresség, intézményi kötődés

Szakosztály: Felsőoktatás-kutató szakosztály

Absztrakt: A felsőoktatás nemzetköziesítése az elmúlt évtizedben mennyiségi bővülésről egyre inkább a minőségi dimenziók felé mozdult el, amelynek középpontjában az inkluzív akadémiai környezet kialakítása áll. A kutatás a Pécsi Tudományegyetem 2010–2021 közötti nemzetköziesítési folyamatainak elemzésén, valamint a külföldi hallgatók intézményi tapasztalatainak és sikerességi tényezőinek feltárásán keresztül vizsgálja ezt az átalakulást. A téma relevanciáját az adja, hogy a növekvő nemzetközi hallgatói létszám mellett továbbra is korlátozottan értelmezett, hogy az inklúzió miként járul hozzá a hallgatói eredményességhez rendszerszinten. A kutatás célja annak feltárása, hogy a külföldi hallgatók hogyan érzékelik az inkluzív egyetemi környezetet, és ez miként befolyásolja tanulmányi előmenetelüket és egyetemi tapasztalataikat. A vizsgálat központi kérdései: (1) mely strukturális és közösségi tényezők támogatják vagy akadályozzák az inklúzió megvalósulását, valamint (2) az intézményi szolgáltatások milyen mértékben képesek reagálni a hallgatói szükségletekre (Akintayo et al., 2024). Az elméleti keretet az inkluzív kiválóság (inclusive excellence) koncepciója, a nemzetköziesítés modelljei, valamint a hallgatói integráció és adaptáció elméletei adják. A kutatás újszerűsége abban rejlik, hogy az inklúziót nem csupán hozzáférési kérdésként, hanem a hallgatói sikerességet meghatározó komplex intézményi és tapasztalati tényezőrendszerként értelmezi. A vizsgálat vegyes módszertani megközelítést alkalmaz: a Neptun adatbázis makroszintű elemzése (N=9986) és egy kérdőíves felmérés (N=250) együttesen biztosítják az eredmények megbízhatóságát és mélységét. Az eredmények alapján a sikeres hallgatói előrehaladás kulcsdeterminánsai a finanszírozási forma, a régiós háttér és a passzív félévek száma. Kritikus küszöbértékként azonosítható, hogy két passzív félévet meghaladóan a diplomaszerzés valószínűsége jelentősen csökken. Az ösztöndíjas státusz védőfaktorként működik, míg az önköltséges képzés növeli a lemorzsolódás kockázatát. A kutatás egyik legfontosabb megállapítása, hogy az inkluzív akadémiai környezet nem pusztán támogató háttérfeltétel, hanem a hallgatói sikeresség aktív alakítója. Az intézményi szolgáltatások hatékonysága döntően függ a hallgatói percepcióktól, az információáramlás minőségétől és a közösségi beágyazottságtól. Az eredmények megerősítik Tinto integrációs modelljét, kiemelve az akadémiai és szociális integráció kulcsszerepét (Tinto, 2012). A kutatás gyakorlati implikációja, hogy a minőségi nemzetköziesítés nem érhető el pusztán strukturális fejlesztésekkel. Szükséges a közösségi dimenziók tudatos erősítése, a hallgatói bevonódás növelése, valamint a magyar és nemzetközi hallgatók közötti interakciók ösztönzése (Császár, 2020; Széll, Szabó & Fehérvári, 2020). Az inkluzív intézményi klíma kialakítása hosszú távú, stratégiai szemléletet igényel, amely valamennyi egyetemi szereplők együttműködésére épül (Delap & Ferencz, 2021; EUA, 2023).

Akintayo, O. T., Eden, C. A., Ayeni, O. O., & Onyebuchi, N. C. (2024). Inclusive curriculum design: Meeting the diverse needs of students for social improvement. International Journal of Frontiers in Science and Technology Research, 06(02), pp. 50–59.

Császár, Zs. (2020). A befelé irányuló felsőoktatási mobilitás gazdasági hatásainak mérése. Tempus Közalapítvány.

Delap, J., & Ferencz, I. (2021). Inclusion in International Higher Education: European Perspectives & Insights. Academic Cooperation Association.

NEMZETKÖZI VALIDÁLT

EUA (2023). Diversity, equity and inclusion in European higher education institutions: Progress and policy priorities. Brussels: EUA.

Tinto, V. (2012). Completing college: Rethinking institutional action. University of Chicago Press.

Széll, K.,Szabó, L. & Fehérvári, A. (2020). Iskolai kötődés, iskolai klíma diák és pedagógus szemmel. Iskolakultúra. pp.21-40.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Zagyváné Szűcs Ida

Absztrakt címe: Eltérő korosztályú tanulók önértékelésének és önszabályozott tanulásának összefüggései

Kulcsszavak: önértékelés, önszabályozott tanulás, énhatékonyság észlelése, reflektivitás

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: Előadásomban egy olyan kutatás eredményeit mutatom be, amely 2021-2024 között valósult meg. Az akciókutatás valójában két longitudinális részkutatást foglal magába. A kutatási probléma az önértékelés és önszabályozott tanulás kapcsolatának a vizsgálata. A

z európai uniós iránymutatások (Európai Bizottság, 2000), a Covid-19 járvány idején szerzett tapasztalatok és a saját kutatói érdeklődésem az élethosszig tartó tanulásra és azon belül is az önértékelésre és annak az önszabályozott tanulásban játszott szerepére irányították figyelmemet. Célom volt, hogy az önértékelés és az önszabályozott tanulás viszonyrendszerét a pedagógiai gyakorlat oldaláról megközelítve tárjam fel. Kíváncsi voltam, hogy az önértékelés egy-egy meghatározott eszközének és az azokra épülő módszernek rendszeres alkalmazása

milyen hatással van a tanulók (9. és 10. évfolyamos középiskolás tanulók és összefüggő egyéni iskolai gyakorlatukat teljesítő hallgatók) önszabályozott tanulására. Az akciókutatás során összefüggést kerestem az autonómia/felelősségvállalás és a felhasznált önértékelési módszer alkalmazása között.

A középiskolások esetében azt vizsgáltam, hogy az önértékelési táblázat (rubrics) és annak módszeres alkalmazása segíti-e és ha igen, akkor hogyan a tanulókat az angol, mint első idegen nyelv tanulásában. A pedagógushallgatók esetében nyomon követtem, hogy az összefüggő egyéni iskolai gyakorlat során bekövetkezik-e változás a tanárjelöltek nézetrendszerében az önértékelésre vonatkozóan és az hogyan hat a tanításukra.

A kutatás kvázi kísérletekként határozható meg, amelyben a kombinált paradigma jegyében kvantitatív és kvalitatív vizsgálatokat végeztem el. Az önszabályozott tanulás fejlesztése céljából eszközként az önértékelés rendszeres alkalmazását választottam a két célcsoportnál. Az eredmények elő- és utóvizsgálatok, valamint a fejlesztés közben megvalósult mérések során születtek meg.

A kutatás elméleti kereteit olyan fogalmak mentén jelöltem ki, mint az önszabályozott tanulás, az önértékelés, az énhatékonyság észlelése és az önértékelés módszertani alapjainak összefoglalása.

Bár a két célcsoport vizsgálata számos ponton eltért egymástól (az eltérő szempontok, a kontextus, a korosztály, a fejlesztéshez felhasznált önértékelési eszközök, a kutatásmódszertani eszközök, az elemzési módszerek), mégis több olyan közös eredmény van, amelyek az önértékelés és az önszabályozott tanulás összefüggésében előre vivők. Vizsgálataim középpontjában az önreflexió – értékítélet - célkitűzés hármasa állt, így eredményként értékelem a nemzetközi vizsgálatok megerősítéseként az önértékelés szerepének fontosságát az erősségek és fejlesztendő területek tudatosításában, az önismeret fejlesztésében (Kilic & Saglam, 2023; Panadero, 2017; Panadero et. al, 2024). Másrészt, az is bizonyosságot nyert, hogy nem életkorfüggő a hatékony önértékelés alkalmazásának a képessége. További eredmény az önérékelés – énhatékonyságészlelés - külső értékelés mintázatainak leírása, valamint annak felszínre hozatala, hogy a tanulási célok kitűzése sokszor nem a beazonosított erősségek vagy hiányterületek mentén történik. A feladatok teljesítésekor a pontos elvárások ismerete, azok teljesítéséhez a folyamatos visszacsatolások, visszajelzések biztosítása, a megoldási lehetőségek modellezése, a hibák forrásainak

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

megbeszélése, mindkét célcsoportnál a reflektivitás fejlesztésének didaktikai, módszertani lehetőségeire is ráirányítják a figyelmet. A kutatás az önszabályozás kognitív és metakognitív tényezői mellett az érzelmek szerepét is igazolta.

Kutatásmódszertani szempontból is jelentős eredmény, hogy a résztvevőkkel együtt fejlesztettünk önértékelési eszközöket, amelyekhez kapcsolódó módszertani megfontolások bemutatása is az előadás része. Bár a kutatás limitációjaként merülhet fel a vizsgált mintaelemszámok nagysága, ugyanakkor ilyen jellegű longitudinális akciókutatások esetében a résztvevőkkel folytatott közös munka, a reflektivitást biztosító kommunikáció, valamint a közösen létrehozott új tudás nem tesz lehetővé nagyobb létszámmal végzett beavatkozást.

Irodalom

Európai Bizottság (2000). Memorandum az egész életen át tartó tanulásról. Letöltés:

www.nefmi.gov.hu/europai-unio-oktatas/egesz-eleten-at-tarto/memorandum-tanulas. (2024. 03. 21.)

Kilic, D. & Saglam, N. (2023). The Use of Self-Assessment in Improving Pre-Service Teachers' Professional Development. Science Insights Education Frontiers. 2023/ 19(2):3057-3071

Panadero, E. (2017). A Review of Self-Regulated Learning: Six Models and Four Directions for Research. Frontiers in Psychology, 8, 422.

Panadero, E., Fernández, J., Pinedo, L., Sánchez, I. & García-Pérez, D. (2024). A self-feedback model (SEFEMO): secondary and higher education students' self-assessment profiles, Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, DOI: 10.1080/0969594X.2024.2367027

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Zerényi Károly

Absztrakt címe: A transzferálható tudás szerepe a diplomás munkavállalók inkongruens foglalkoztatásában

Kulcsszavak: vertikális és horizontális kongruencia/inkongruencia, transzferálható tudás, felsőoktatás, munkaerőhiány, munkába integrált tanulás

Szakosztály: Szakképzés-pedagógiai és szakmai tanárképzési szakosztály

Absztrakt: A 2008-as világgazdasági válságot követő gazdasági fellendüléssel párhuzamosan jelentősen nőtt az üres álláshelyek száma és aránya (munkaadói kereslet) a munkaerőpiacon, miközben a munkavállalói kínálat elmaradt attól. Ennek eredményeként a korábban tapasztalható munkanélküliséget hazai és európai szinten felváltotta a munkaerőhiány (Zimmer, 2012). Ebben a megváltozott munkaerőpiaci környezetben a munkaadók sok esetben nem találtak számukra megfelelően képzett munkavállalókat (Reymen et. al., 2015), ezért az elvárások között nagyobb hangsúlyt kaptak azok a kompetenciák, illetve tudáselemek, amelyek egyik területről a másikra átvihetők, vagyis transzferálhatók (Andersson, 2023). A felsőoktatásból kikerülő hallgatók pedig nem feltétlenül a képzettségi szintjüknek (vertikálisan) és/vagy a szakterületi végzettségüknek (horizontálisan) megfelelő (kongruens) munkakörben helyezkedtek el (Mátrai, 2016), vagyis a munkaerőpiacon egyszerre volt, illetve van jelen a kongruens és az inkongruens foglalkoztatás (McGuinness et al., 2017). Mindez kihívást jelent a felsőoktatás számára is abból szempontból, hogy az intézményi képzési struktúra a jelenleginél hatékonyabb módon meg tudjon felelni a munkaerőpiaci igényeknek.

A kutatás célja egyrészt a diplomás munkavállalók inkongruens foglalkoztatását befolyásoló tényezők, kiemelten a transzferálható tudás szerepének feltérképezése egy olyan területen, ahol az átlaghoz képest magasabb az inkongruensen foglalkoztatottak aránya. Másrészt a munkaadók oldaláról a diplomás munkavállalók inkongruens foglalkoztatásával kapcsolatos gyakorlati tapasztalatok megismerése a munkaerőhiányt és a koronavírus-járvány hatását is tekintetbe véve. A kiemelt kutatási kérdések között szerepelt, hogy miként változik a speciális, illetve a transzferálható tudás hasznosíthatósága a diplomás munkavállalók körében attól függően, hogy kongruens vagy inkongruens foglalkoztatásról van szó? Emellett a végzett hallgatók értékelése alapján mely tanulási-tanítási módszerek alkalmasak leginkább, illetve melyek legkevésbé a transzferálható tudáselemek elsajátítására?

A diploma és munkakör közötti kongruencia/inkongruencia vizsgálatához a turizmus-vendéglátás területét választottam, ahol mind a munkaerőhiánynak, mind az inkongruens foglalkoztatásnak meghatározó súlya van. A diplomás munkavállalókat online kérdőívvel értem el, a turisztikai munkaadókkal pedig tematikus interjút készítettem. A kérdőívvel kvantitatív, az interjúkkal kvalitatív adatokat gyűjtöttem, amiket kombinált módon elemeztem.

A matematikai-statisztikai vizsgálatok eredménye alapján a transzferálható tudás nemcsak inkongruens, hanem kongruens foglalkoztatás esetén is jól hasznosítható. Ezen kívül bizonyos tanulási módszerek alkalmazása inkább, míg mások kevésbé szolgálják a transzferálható tudáselemek elsajátítását. A két legerősebb módszertani hatás a probléma- és a kutatásalapú tanulás-tanításnál volt kimutatható. Az interjúk tartalomelemzéséből pedig kiderült, hogy a turisztikai munkaadók főként általános kompetenciákat (transzferálható tudást) és bizonyos attitűdöket preferálnak a diplomás munkavállalók foglalkoztatása során.

A kutatási eredmények hozzájárulhatnak a speciális és a transzferálható tudás arányának újragondolásához a felsőoktatásban, illetve tágabb értelemben a szakképzésben is. Ebben szerepe lehet a munkába integrált tanuláshoz köthető oktatási módszereknek (pl. probléma- és

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

kutatásalapú, valamint projektalapú tanulás-tanítás), amelyek leginkább segíthetik a transzferálható tudáselemek (pl. problémamegoldási képesség, kritikai gondolkodás, csapatban való munkavégzés, önmenedzselési képesség) elsajátítását.

Hivatkozások:

Andersson, V. (2023): T-shaped and Transferable Skills. How can University Graduates' Employability be Strengthened? Innovative Practice in Higher Education, 5(1). https://vbn.aau.dk/ws/files/550321120/257-1061-1-PB.pdf

Mátrai Zsuzsa (2016): Kifektetés az emberi tőkéből. Iskolakultúra. 2. sz. 100-107. http://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/download/21767/21557/

McGuinness, S., Pouliakas, K. and Redmond, P. (2017): How Useful is the Concept of Skills Mismatch? IZA https://ftp.iza.org/dp10786.pdf

Reymen, D.– Gerard, M.– De Beer, P.–Meierkord, A.– Paskov,M.–Di Stasio, V.–Donlevy, V.– Atkinson, I.– Makulec, A.– Famira-Mühlberger, U.– Lutz, H. (2015): Labour Market Shortages in the European Union. European Parliament, Policy Department A: Economic and Scientific Policy. http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/542202/IPOL_STU%282015%29542202_EN.pdf

Zimmer, H. (2012): 'Labour market mismatches'. Economic Review, September 2012 (p. 55-68). Brussels: National Bank of Belgium. https://www.nbb.be/doc/ts/publications/economicreview/2012/ecorevii2012_h4.pdf

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Zilahi-Brányi Panna

Absztrakt címe: A fuvolatanterv múltja és jelene Jeney Zoltán: Fuvolaiskola című kottája tükrében

Kulcsszavak: fuvolaoktatás, tanterv, zeneiskola, Fuvolaiskola

Szakosztály: Zenepedagógiai kutatások szakosztály

Absztrakt: Absztrakt:

A tanulmány a magyarországi fuvolaoktatás tantervi sajátosságait vizsgálja abból a kiinduló feltevésből, hogy a több évtizede lényegében változatlan tantervi keretek korlátozottan képesek alkalmazkodni a jelenkori pedagógiai és társadalmi elvárásokhoz. A zeneoktatás dinamikusan változó környezete – beleértve a tanulói összetétel, az érdeklődési mintázatok és az intézményi elvárások átalakulását – szükségessé teszi a tantervi tartalmak és módszerek folyamatos felülvizsgálatát. A kutatás célja a fuvolatanterv kialakulásának feltárása, valamint annak vizsgálata, hogy jelenlegi formájában mennyiben felel meg a kortárs kihívásoknak.

A vizsgálat kvalitatív módszertani keretben, történeti és összehasonlító megközelítés alkalmazásával valósul meg. A kutatás középpontjában dokumentumelemzés áll, amelynek során a fuvolaoktatás egyik meghatározó forrása, Jeney Zoltán Fuvolaiskola I.

című kötete kerül elemzésre esettanulmányként. Az elemzés a kiadvány didaktikai felépítésére, tananyagszervezési elveire és implicit pedagógiai koncepciójára irányul, figyelembe véve a hazai szabályozási környezetet is.

Az eredmények rámutatnak, hogy a Jeney-féle Fuvolaiskola hosszú időn keresztül meghatározó szerepet töltött be a magyar fuvolaoktatásban, és máig jelen van a tantervi gyakorlatban. Ugyanakkor pedagógiai koncepciója több ponton korlátozottan illeszkedik a jelenkori oktatási környezethez. Az elemzés feltárja, hogy a tananyag szerkezete és tartalma elsősorban egy korábbi pedagógiai és kulturális kontextushoz igazodik, miközben a mai tanulók életkori sajátosságai, zenei előismeretei és motivációs mintázatai jelentősen átalakultak. A vizsgálat továbbá rávilágít arra, hogy a tantervi szabályozás viszonylagos merevsége hozzájárul a hagyományos tananyagok tartós fennmaradásához.

A tanulmány megállapítja, hogy a hagyományos módszertani anyagok – így a Jeney-féle Fuvolaiskola – értéke vitathatatlan, ugyanakkor tantervi funkciójuk újragondolása indokolt. A jelenlegi gyakorlat inkább kiegészítésekkel próbál alkalmazkodni a változó igényekhez, semmint strukturális megújulással. Mindez arra utal, hogy a fuvolaoktatás tantervi fejlesztése során nagyobb rugalmasságra, a tanulói sokféleséghez való alkalmazkodásra, valamint a kortárs zenei és pedagógiai irányzatok integrálására lenne szükség. A kutatás eredményei hozzájárulhatnak a hangszeroktatás tantervi megújításával kapcsolatos szakmai diskurzushoz.

Hivatkozások:

110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet – a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról

27/1998. (VI. 10.) MKM rendelet – az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programjának bevezetéséről és kiadásáról

Jeney Zoltán (1970): Fuvolaiskola I. Editio Musica.

Nagyné Fábián Tímea (2018): Jeney Zoltán örökségének jelentősége a magyar zeneművészetben. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem Művészeti Kar.

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Oktatási Hivatal (2020): Az alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja. https://www.oktatas.hu/kozneveles/kerettantervek/2020_nat/iranyelvek_alapprogramok/alapfoku_muveszetoktatas

NEM VÉGLEGES VÁLTOZAT

Szerző(k): Zsiray Barbara Renáta Langerné Buchwald Judit

Absztrakt címe: Interkulturális kompetencia fejlesztése a 6-14 év közötti korosztályban – szisztematikus irodalmi áttekintés

Kulcsszavak: általános iskola; értékelés; interkulturális kompetencia; mérőeszköz; szisztematikus szakirodalmi áttekintés

Szakosztály: Közoktatási szakosztály

Absztrakt: A globalizálódó társadalmakban az interkulturális kompetencia (IK) az oktatás egyik kulcskompetenciájává vált. A nemzetközi kutatások túlnyomó többsége azonban a felsőoktatásra koncentrál, miközben a 6–14 éves korosztály (ISCED 1–2) – ahol az interkulturális attitűdök formálódása alapvetően meghatározó – mérésének szisztematikus feltárása hiányzik. Jelen tanulmány egy szisztematikus szakirodalmi áttekintés (SLR) protokollját mutatja be, amely ezt a hiányt kívánja orvosolni. Elméleti keretünket Byram (1997) interkulturális kommunikatív kompetencia-modellje (attitűdök, tudás, készségek, kritikus kulturális tudatosság) és Bennett (1993) interkulturális érzékenység fejlődési modellje (DMIS) adja, kiegészítve a kultúraazonos pedagógia (Boreczky, 2000) megközelítésével. Célunk azon mérőeszközök, skálák és értékelési módok azonosítása, amelyeket e korosztályban az IK mérésére használtak. A módszertan a PRISMA-protokollt követi. Keresést végzünk a Scopus, ERIC és Web of Science adatbázisokban (2000–2024), kiegészítve a terület vezető folyóiratainak (pl. Journal of Studies in International Education, International Journal of Intercultural Relations, Intercultural Education) kézi áttekintésével. A keresési lánc az interkulturális (intercultural competence, intercultural sensitiv), multikulturális (multicultural competence, multicultural education) és a kapcsolódó pedagógiai megközelítések (culturally responsive, culturally relevant, culturally sustaining) fogalmait, a mérésre utaló kifejezéseket (assess, scale, instrument) és a korosztályt (primary school, lower secondary, age 6–14) ötvözi. A találatok szűrését két kutató egymástól függetlenül végzi, az esetleges eltéréseket közös egyeztetéssel oldjuk fel. A bevont tanulmányok módszertani minőségét egy, a különböző kutatási típusokhoz illeszkedő szempontrendszerrel értékeljük; ez az értékelés az eredmények értelmezésének súlyozására szolgál. Az eredmények feldolgozása során számszerűen összegezzük a publikációs adatokat, a tartalmi eredményeket pedig tematikus elemzéssel dolgozzuk fel, majd a két típusú eredményt összevetve építjük fel az átfogó narratív szintézist. Várható eredmény: a 6–14 éves korosztályban alkalmazható IK-mérőeszközök átfogó térképe, pszichometriai jellemzőik elemzése, valamint egy evidenciákon alapuló keretrendszer a pedagógiai gyakorlat és további kutatások számára.

Bennett, M. J. (1993). Towards ethnorelativism: A developmental model of intercultural sensitivity. In R. M. Paige (Ed.), Education for the intercultural experience (pp. 21–71). Yarmouth, ME: Intercultural Press.

Boreczky, Á. (2000). Kultúraazonos pedagógia.

Új Pedagógiai Szemle, (július–augusztus), 81–92.

Byram, M. (1997). Teaching and assessing intercultural communicative competence. Clevedon: Multilingual Matters.

NEMZETGEDVÁNDAT